

Universitat
de les Illes Balears

TESI DOCTORAL
2016

EL PENSAMENT PEDAGÒGIC A L'OBRA DE
JOAN MASCARÓ I FORNÉS

Margalida Calafat i Matas

Universitat
de les Illes Balears

TESI DOCTORAL
2016

Primera infància, Menors i Família

**EL PENSAMENT PEDAGÒGIC A L'OBRA DE
JOAN MASCARÓ I FORNÉS**

Margalida Calafat i Matas

Director/a: Dr. Antoni J. Colom Cañellas

Doctora per la Universitat de les Illes Balears

Resum

En els nostres dies qualsevol dimensió de la pau es troba lligada a processos de canvi i de transformació individuals, socials i estructurals implícits en el traspàs d'una cultura de violència a una cultura de pau. Després de tot un ampli recorregut bibliogràfic sobre el tema de la cultura de pau i de no violència, Joan Mascaró, ens dóna l'oportunitat d'aprofundir des d'una perspectiva personalista i humanista, amb idees valuoses per abordar una pedagogia per a l'esperança. Les seves aportacions es troben en el terreny de l'espiritualitat necessària per fer possible la implementació de la cultura de pau. Mascaró beu de les fonts de l'ideari noucentista, de les fonts de la renovació cultural amb vocació pedagògica i educadora basada en la intervenció. És a partir d'aquí que Mascaró augmenta l'esperança de viure un món millor inspirat en l'educació. Aquesta esperança en l'educació, juntament al seu bagatge personal i a la recerca espiritual, fan que solidifiqui el convenciment personal del fet que el canvi ha de partir d'un mateix i que, el coneixement d'un mateix, és el coneixement cabdal.

A l'hora de plantejar la recerca sobre l'obra de Joan Mascaró, se'ns presenta la dificultat de les fonts. Mascaró va publicar poc, tot i que a la seva vida va produir molt més, en forma de cartes, conferències, intervencions en la ràdio, etc. Joan Mascaró va voler traslladar el sentit oriental a la mentalitat occidental i ho va fer de forma profunda, amb la qual cosa la seva producció va ser molta més de la que va acabar publicant. L'autor parla del tema de l'espiritualitat amb la capacitat d'un expert en cultura oriental. Ho demostra en la profunditat de les seves paraules i en l'ús d'alguns dels conceptes provinents de la filosofia oriental, als quals una persona no formada en aquesta filosofia no podria abastar.

Mascaró tenia un ideari pedagògic tot i que la intenció de la seva obra no fos proposar de forma explícita un concepte d'educació, ni tampoc fer cap tractat de pedagogia. La idea d'educació de la qual parla Mascaró és amplia i va molt més enllà de l'academicisme. Per ell l'educació s'ha de fonamentar essencialment en l'home i en la seva interioritat. El saber bàsic i fonamental per a l'autor és el coneixement d'un mateix i el creixement de la pròpia consciència. L'espiritualitat que parteix del coneixement d'un mateix i és completa forjant allò que considera valuós a partir de l'amor.. L'espiritualitat en l'obra de Mascaró és un principi pedagògic fonamental. El camí de la formació de la persona ha de passar necessàriament per la interioritat. Aleshores ningú pot ser educat sinó que cada un s'educa. L'educació com l'espiritualitat és vivència personal.

Resumen

En nuestros días cualquier dimensión de la paz se encuentra ligada a procesos de cambio y de transformación individuales, sociales y estructurales implícitos en el traspaso de una cultura de violencia a una cultura de paz. Después de un amplio recorrido sobre el tema de la cultura de paz y no violencia, Joan Mascaró nos da la oportunidad de profundizar desde una perspectiva personalista y humanista con ideas para abordar una pedagogía para la esperanza. Sus aportaciones se encuentran en el terreno de la espiritualidad necesaria para hacer posible la implementación de la cultura de paz. Mascaró bebe de las fuentes del ideario novecentista, de las fuentes de la renovación cultural con vocación pedagógica y educadora basada en la intervención. Es a partir de aquí que Mascaró aumenta la esperanza de vivir un mundo mejor inspirado en la educación. Esta esperanza en la educación, junta a su bagaje personal y a la investigación espiritual, hacen que solidifique el convencimiento personal del hecho que el cambio tiene que partir de uno mismo y que, el conocimiento de uno mismo, es el conocimiento capital.

A la hora de plantear la investigación sobre la obra de Joan Mascaró, se nos presenta la dificultad de las fuentes. Mascaró publicó poco, a pesar de que en su vida produjo mucho más, en forma de cartas, conferencias, intervenciones en la radio, etc. Joan Mascaró quiso trasladar el sentido oriental a la mentalidad occidental y lo hizo de forma profunda. Mascaró habla del tema de la espiritualidad con la capacidad de un experto en cultura oriental. Lo demuestra en la profundidad de sus palabras y en el uso de algunos de los conceptos provenientes de la filosofía oriental, a los cuales una persona no formada en esta filosofía no podría alcanzar.

Joan Mascaró tenía un ideario pedagógico a pesar de que la intención de su obra no fuera proponer de forma explícita un concepto de educación, ni tampoco hacer ningún tratado de pedagogía. La idea de educación de la cual habla Mascaró es amplia y va mucho más allá del academicismo. Para él la educación se tiene que fundamentar esencialmente en el hombre y en su interioridad. El saber básico y fundamental para el autor es el conocimiento de uno mismo y el crecimiento de la propia conciencia. La espiritualidad que parte del conocimiento de uno mismo y se completa forjando aquello que considera valioso desde el amor. La espiritualidad en la obra de Mascaró es un principio pedagógico fundamental. El camino de la formación de la persona tiene que pasar necesariamente por la

interioridad. Entonces nadie puede ser educado sino que cada uno se educa a sí mismo. La educación como la espiritualidad es vivencia personal.

Abstract

In today's world any dimension of peace is linked to processes of change and individual, social and structural transformations which are implicit when we move from a non-violence culture to a culture of peace. After having researched in the culture of peace and non-violence, Joan Mascaro gives us the opportunity to deepen in the subject from a personalized and humanist perspective with ideas to approach a kind of pedagogy for hope. Mascaro's contributions enable the implementation of the culture of peace as he is so influenced by novecentista ideas, sources of cultural renovation with pedagogical and educational vocation based on the intervention.

It is from this stage that Mascaro increases the hope of living a better world inspired by education. This hope in education, together with his personal background and spiritual research, reinforces his beliefs in the fact that this change starts in oneself and the self-knowledge one has. Joan Mascaro has not a lot of bibliographical sources as he did not publish much although letters lectures and speeches on the radio can be studied.

Joan Mascaro wanted to move from the eastern sense into the oriental mind in a deep sense. Mascaro talks about spirituality as an expert in oriental culture as it is reflected on the depth of his words and the use of concepts from the oriental philosophy. Joan Mascaro's works had pedagogical ideas despite his work did not propose explicitly a concept in education or pedagogy. His idea of education goes beyond academic horizons. According to Mascaro's ideas, the education is based on human beings and inner consciousness. The spirituality which is Mascaro's fundamental pedagogical principle begins in oneself knowledge and the growth of his consciousness. The way a person is educated has to go through his inner being stage. Therefore nobody can be educated as each one is self-educated. Education and spirituality are personal experiences.

Í N D E X

Introducció

I.	Motivació.....	10
II.	Importància temàtica.....	25
III.	Fonts utilitzades.....	30
IV.	Metodologia.....	38
V.	Organització dels continguts.....	40
VI.	Agraïments.....	4
1.	La cultura de pau.....	44
1.1.	Els precedents històrics.....	46
1.2.	La complexitat d'una idea.....	61
2.	Joan Mascaró i Fornés i el seu temps.....	67
2.1.	Mallorca a principis de segle XX.....	67
2.1.1.	Política i societat.....	68
2.1.2.	Educació i cultura.....	78
2.2.	Perfil biogràfic.....	90
2.2.1.	Primera etapa: Joan Mascaró arrelat a Mallorca (1897- 1924).....	90
2.2.2.	Segona etapa: Anglaterra, trobada amb la formació oriental (1924-1932)	103
2.2.3.	Tercera etapa: Entusiasme i activisme per la cultura catalana (1932-1936)	114
2.2.4.	Quarta etapa: La traducció, refugi per a la subsistència (1937-1950)	136
2.2.5.	Cinquena etapa: Estabilitat personal i ubicació professional (1951-1961)	147
2.2.6.	Sisena etapa: L'èxit i la repercussió de les seves traduccions (1962-1987)	157
2.3.	Obra.....	169
2.3.1.	Obres pròpies.....	170

2.3.1.1. Lamps of fire. From the Scriptures and Wisdom of the World (1958).....	170
2.3.1.2. The Creation of Faith (obra pòstuma). A cura de William Radice (1993).....	193
2.3.2. Altres escrits.....	209
2.3.2.1. Ideals educatius al Ceilan modern (1931).....	209
2.3.2.2. L'Orient i Ramon Llull (1934).....	215
2.3.2.3. Gabriel Alomar (1942).....	216
2.3.2.4. Unidad en diversidad (1944).....	217
2.3.2.5. Clàssics hindús per a lectors anglesos (1944).....	218
2.3.2.6. China y la Guerra en Asia (1945).....	220
2.3.2.7. Poesia a Mallorca (1949).....	223
2.3.2.8. Una estrella d'Orient (1954).....	224
2.3.3. Traduccions	227
2.3.3.1. The Bhagavad Gita (1962).....	227
2.3.3.2. The Upanishads (1965).....	234
2.3.3.3. The Dhammapada (1973).....	240
3. Aportacions de l'obra de Joan Mascaró i Fornés.....	246
3.1.Fonaments del pensament de Joan Mascaró i Fornés.....	246
3.1.1. Cultura Clàssica de l'Índia.....	249
3.1.2. Mascaró i els místics espanyols.....	250
3.1.3. Mascaró i el moviment de renovació pedagògica a Catalunya.....	251
3.1.4. Xirau: Pedagogia i Amor.....	255
3.2.Principis ètics i antropològics.....	260
3.2.1. L'amor en Mascaró.....	260
3.2.1.1. El concepte d'amor transformatiu.....	261
3.2.1.2. Els camins de l'amor.....	263
3.2.1.3. Recapitulació.....	269

3.2.2. La llum en Mascaró.....	276
3.2.2.1. La mística de la llum.....	276
3.2.2.2. La llum com a clau simbòlica.....	280
3.2.2.3. Déu i la religió.....	283
3.2.2.4. Recapitulació.....	292
3.2.3. La vida en Mascaró.....	293
3.2.3.1. L'espiritualitat i la vida autèntica.....	294
3.2.3.2. La vida com a recerca de la llum.....	297
3.2.3.3. Viure la vida.....	299
3.2.3.4. Recapitulació.....	303
4. La proposta educativa de Joan Mascaró i Fornés.....	309
4.1. Secularitzar l'espiritualitat. La intel·ligència espiritual.....	310
4.2. L'espiritualitat com a principi pedagògic.....	319
4.3. Educar la globalitat de la persona en la seva complexitat.....	329
4.4. Definició de les necessitats espirituals.....	357
4.4.1. Necessitats espirituals: Dins i fora àmbit religió.....	365
4.4.2. Espiritualitat, valors i creences.....	374
4.4.3. Expressions múltiples d'espiritualitat.....	378
4.5. Aspectes rellevants en el cultiu de l'espiritualitat.....	393
4.5.1. Afavoridors del despertar de l'espiritualitat.....	396
4.5.2. Beneficis de l'espiritualitat.....	407
4.5.3. La resiliència.....	412
4.6. De l'arrelament a la Universalitat.....	415
4.7. El mestre i la pràctica pedagògica arrelada al poble.....	421
4.8. La docència per un model transformador.....	439
4.8.1. Equilibri entre la professió i la vocació.....	441
4.8.2. Professionalitat. Formació inicial i permanent.....	444

4.8.3. Autenticitat/Caràcter/les relacions interpersonals.....	452
4.8.4. Ocupació: Atenció/Cura.....	454
4.8.5. Concrecions en les habilitats en el creixement espiritual.....	460
4.9.L'Espiritualitat treballada en infants.....	461
5. Conclusions.....	465
5.1.L'amor la força transformadora.....	467
5.2.El silenci, brúixola d'interioritat.....	474
5.3.La pedagogia de Joan Mascaró i Fornés.....	477
5.4.Joan Mascaró i Fornés precursor de cultura de pau.....	482
6. Referències bibliogràfiques.....	487
6.1.1. Bibliografia de Joan Mascaró i Fornés.....	487
6.1.2. Bibliografia sobre Joan Mascaró i Fornés.....	488
6.1.3. Bibliografia emprada per a la contextualització històrica i la fonamentació pedagògica.....	492
7. Apèndix	507

I. Motivació

Avui dia sembla que tot es redueix a l'economia i al materialisme. La nostra existència naufraga perduda en un mar farcit de contradiccions, on el renou ha colonitzat l'espai existencial i s'ha perdut la consciència de la pròpia existència. La humanitat sembla que en el seu conjunt hagi oblidat el seu lligam amb la natura, que el propi cos humà està constituït pels mateixos elements integrants que la resta del planeta i, fins i tot, que la terra és la mare que ens acull a tots.

La situació empitjora encara més si consideram que, des de temps immemorials, la violència ha estat l'única resposta davant el conflicte, amb tota la complexitat del polimorfisme de les seves manifestacions. En aquest sentit, podem dir que la violència es pot enfocar com un fet individual, com un fenomen social, com un interès polític, etc. Tot i així, s'ha de tenir en compte que aquestes formes de violència no són compartiments estancs, sinó que mantenen certa relació entre ells i s'influencien de manera recíproca.

Mahatma Gandhi va demostrar, amb el moviment de resistència activa i pacífica (*ahimsa*), que la no violència és una via valuosa que possibilita l'evolució cap al bé comú. Una clau important de la visió de la no violència de Gandhi és el seu humanisme i la seva ètica inesgotable. La no violència, com a filosofia de vida, posa en valor la dignitat de les persones, la justícia, els drets humans i la interconnexió de la vida en el planeta.

En els nostres dies no és possible pensar que viure amb dignitat no sigui un dret fonamental de tota persona humana. I, per tant, com a dret ha de tenir la condició de ser intransferible, ineludible i inalienable. Aquesta

dignitat ha d'anar acompanyada necessàriament d'exigència i de responsabilitat en relació amb tot el que un fa o deixa de fer, la qual cosa és igualment intransferible, ineludible i inalienable. En aquest sentit, entrem de ple en el terreny de les actituds i dels valors humans. A hores d'ara hi ha un altre fenomen que determina la nostra època: la globalització. Aquesta és un fenomen complex i ambivalent, dinàmic i difícil de desxifrar. La globalització, alimentada pels avenços tecnològics, és un procés multidimensional que afecta a aspectes relacionats amb l'economia, les finances, la ciència, la tecnologia, les comunicacions, la cultura, la política i l'individu. El que és més preocupant d'aquesta interconnexió mundial és la tendència a l'acumulació d'avantatges en alguns sectors de la població, cada vegada més reduïts i elitistes, pertanyents generalment als països més avançats, en detriment de la gran majoria dels sectors més desfavorits, i cada vegada més amplis, majoritàriament pertanyents als països subdesenvolupats.

La globalització es presenta com a selectiva i generalment se centra en aquells àmbits on predominen els interessos dels països més avançats. Des d'aquesta perspectiva, qualsevol dimensió de la pau es troba lligada a la recuperació de la dignitat humana i als processos de canvi i de transformació individuals, socials i estructurals implícits en el traspàs d'una cultura de violència a una cultura de pau. D'una altra manera, ens trobem avocats indefectiblement a un circuits tancat de difícil sortida.

Per una altra banda, el fenomen de la globalització obre nous fronts que multipliquen les possibilitats de conflicte, que augmenten la necessitat de trobar respostes no violentes i que impulsen i renoven les estratègies de la resolució de conflictes de forma pacífica i creativa, en les quals la persona de forma individual, es troba en el centre del procés.

M. McLuhan i B. R. Power, a mitjans dels anys seixanta del segle passat, van segellar els conceptes d'aldea global i de tribu planetària. Ambdós conceptes ens ubiquen plenament en el terreny paleontològic de l'evolució de la humanitat. En aquest sentit, es pot dir que la humanitat té una nova escorça cerebral, aquesta col·lectiva, que mou el planeta. Avui dia no podem pensar que la vida s'impulsa únicament per la via orgànica i física, sinó que també es mou per les forces de les noves tecnologies i de la comunicació, articulant una nova energia de la qual es deriva la cohesió planetària de la consciència humana.

McLuhan i Powers plantegen que els usuaris de les noves tecnologies tenen dues formes de percebre el món: per una banda es troben els individus que es mouen per l'espai visual, que és una forma de percebre el món de manera lineal, quantitativa, molt característica del món occidental; i per altra es troben els individus que es mouen per l'espai acústic que suposa un raonament holístic, qualitatiu atribuïble al món oriental. Ambdós mons, asseguren els autors esmentats, es troben xocant a la velocitat de la llum i la clau de la pau es troba en comprendre els dos sistemes de percebre el món de forma profunda i trobar la seva complementarietat. Es tracta de comprendre com poden funcionar ambdós sistemes de forma simultània (McLuhan i Powers, 1990, 2015).

Donat aquest context, no hi ha cap mena de dubte que la globalització ha de ser regulada per uns principis ètics de caràcter també global. Segons Hans Küng, sense aquesta regulació, la globalització és un fenomen desbocat que afecta greument a milions d'éssers humans de tot el planeta. Küng assegura que és urgent una globalització de la solidaritat, una globalització sense marginació i l'extensió dels drets humans a tots els éssers del planeta. En el fons, es podria dir que la crisi actual és una crisi profundament ètica. En

el món en què vivim no hi pot haver futur sense ètica. En la nostra societat el clam a favor de l'ètica és omnipresent. Per aquesta raó, les coordenades ètiques són la brúixola de la consciència de la humanitat i, segons Küng, naturalment cal determinar-les (Küng, 2002, 2006).

En un món on abunden sentiments racistes, prejudicis, estereotips desqualificadors i pràctiques generalitzades de manca de respecte abismals, és difícil parlar d'una ètica mundial. L'ètica pública ha de començar per l'acceptació de l'altre com a fonamentalment igual, la qual cosa implica que no es pot programar la pròpia vida amb indiferència cap a la sort de la resta. La igualtat és, en el fons, solidaritat i pau.

Per això sembla necessari recaptar i tornar a dotar de significat a vells conceptes que es resisteixen a l'opressió capitalista, com són la gratuïtat, la solidaritat i la compassió, entre d'altres. L'espiritualitat ens obre la possibilitat de netejar els conceptes dels múltiples intents de monopolització per alguns credos, que permetin posar de relleu l'impuls natural de l'ésser humà cap a la transcendència. Això és una espiritualitat ecumènica oberta a tots els éssers humans, transreligiosa, per un món laic i secular, quotidiana en els espais més immediats. Aquesta espiritualitat dialoga amb la necessitat de trobar sentit a la pròpia existència, com ho explica Víctor Frankl. Tots tenim una pulsó innata que ens demanda donar sentit a la nostra existència i que es troba en la base de la insatisfacció marcada de la societat contemporània, que Frankl descriu com el buit existencial (Frankl, 2001, 2004).

Segons Torralba, per a superar la falta de sentit existencial és imprescindible trobar un espai per a la pràctica de la interioritat. El coneixement d'un mateix és el camí cap la pau íntima. Segons l'autor, per superar la falta de pau pròpia d'un món en contínua anada i vinguda, s'ha de

cercar la unitat, clau de la integració de la pluralitat que ens envolta, i aconseguir anar més enllà de la multiplicitat. La pau va lligada a la unitat, i aquesta rabassa el que es percep amb els sentits. Les diferències no haurien de ser una excusa per a barallar-se, sinó una font de riquesa i motiu de goig per relacionar-nos i viure millor la pròpia existència (Torralba, 2014b).

Per tal d'arribar a aquesta fita, la persona ha de ser el centre del procés. La descoberta de la pròpia interioritat i de l'espiritualitat hauria de ser una de les activitats primordials per instaurar una cultura de pau. Parlar d'espiritualitat és fer-ho d'una capacitat intrínseca de la persona humana, d'una necessitat que s'alimenta amb la recerca i amb l'elaboració d'ideals, de la descoberta del sentit de l'existència, de l'acció de meravellar-se de la realitat i, sobretot, de sentir-se part integrant d'un tot. L'espiritualitat és una dimensió necessària per un compromís social i humà. Prendre consciència que no es pot separar la recerca de solucions als problemes de la humanitat (justícia, drets humans, fam en el món, compromís amb els més desfavorits, destrucció de la natura, desenvolupament sostenible, etc.), de la pau interior. L'espiritualitat no es pot identificar només en el coneixement d'un mateix, encara que parteixi d'aquí. La recerca de la interioritat esdevé el pas previ i imprescindible per arribar a la pau interior i resulta imprescindible per assolir la pau en el món. L'aforisme atribuït a mahatma Gandhi: "sé el canvi que vols viure en el món", té una connotació imprescindible per a la construcció positiva de la pau al món. Aquesta idea té un gran sentit ètic i conté una visió optimista de la vida i de l'home; ja que contempla la possibilitat de construcció d'un món millor i més just, que només es pot trobar en l'actitud i posada en marxa per part de tots (Bear; Paradiso i Connors, 1998). O com la màxima de P. Freire, "l'educació no canvia el món, canvia les persones que canviaran el món".

L'afirmació que l'espiritualitat és una dimensió pròpia de l'ésser humà és cada vegada més acceptada. Autors com Frankl, Kumar, Naranjo, Pannikar, Torralba entre d'altres, encara que des de perspectives diferents, proposen l'espiritualitat com a eix fonamental en el desenvolupament de la persona. En aquest sentit, l'educació hauria de contribuir a formar persones capaces de construir un món diferent, capaces d'integrar formes diferents de veure el món i capaces de construir a través de l'intercanvi, el diàleg i la comunicació un món millor per a viure.

La neurociència¹ ha evidenciat que, en l'aprenentatge, les emocions i el cos estan íntimament relacionats. Integrar i desenvolupar les capacitats cognitives dels infants i dels joves juntament amb les emocionals i l'espiritualitat, oferint-los eines rellevants perquè es pugin convertir en éssers plens i profunds, capaços de connectar amb el seu jo interior i, en definitiva, aptes per viure la vida i ser més feliços (Seligman, 2002; 2005; Mendius, R i Hanson, R. 2011).

En el procés de construcció de persones resoltes a estar immerses en el món i ser capaces de transformar-lo a partir de les relacions humanes, dels valors humans i del respecte a la vida, l'escola no pot deixar d'ocupar un lloc rellevant, amb probabilitat immediatament després del que hauria d'ocupar la família. L'acció educativa ha de contribuir a la descoberta del món exterior; però, a la vegada i de forma simultània, sense oblidar el món interior. Fet que dóna la possibilitat que la persona de l'educand pugui arribar al màxim de la pròpia consciència, la qual no pot ser possible sinó és a través de vivències i experiències d'intimitat i, consegüentment, de reflexions intenses sobre els

---

¹ La neurociència és una disciplina que inclou moltes disciplines que s'ocupen d'estudiar des d'un punt de vista inter, multi i transdisciplinari l'estructura i l'organització funcional del sistema nerviós, particularment del cervell.

esdeveniments vitals significatius. Per fer canvis duradors en la persona no es poden oblidar totes i cada una de les seves dimensions i l'espiritualitat, tal vegada, sigui el substrat sobre el qual la resta es consolidin.

La contribució de l'escola pot ser un dels punts de partida, creant espais que afavoreixin el silenci, la reflexió o la interioritat i que no estiguin lligats a cap credo o catequesi. No es pot pretendre treballar el canvi i la transformació del món sense implicar aquest canvi intencional de la intimitat de la persona. Així l'escola hauria de tenir present el despertar a la vida interior de la persona de l'educand. Aquest espai d'interioritat que mourà l'individu a ésser, a sentir-se un mateix, a conèixer-se millor i a trobar les seves pròpies possibilitats de futur, compartint experiències amb els altres éssers humans.

En aquest sentit, em pregunto com és que la formació a les escoles no se segueix amb una trajectòria de dins cap a fora? Com és que no es crea un espai per acompanyar la persona de l'educand en aquesta direcció? Com és que no se segueix la via per solidificar els aprenentatges per a la vida plena?

L'educació es pot considerar el suport al viatge que la persona de l'educand té per a la recerca interior, perquè sigui un viatge conscient i amb una intenció en el transcurs del dia a dia i a través de les vivències quotidianes. L'escola hauria de ser un lloc privilegiat on aprendre per a la vida, és a dir, aprendre a conèixer-se un mateix i els altres, la realitat que ens envolta i tot plegat poder contribuir a la construcció d'un món millor, més humà, més ètic.

Tal com afirma F. Torralba, l'espiritualitat és una necessitat, un atribut transversal que està present en tot ésser humà, tot i que no sempre de manera conscient. L'espiritualitat és pot entendre com una qualitat humana

universal que només es pot desenvolupar quan s'és conscients d'un mateix. Aquesta capacitat que tothom té, pot estar adormida, inconscient, en letargia. Però, fins i tot, quan es troba de manera conscient, l'espiritualitat no és com un estany quiet, encara que de vegades ho estigui. A moments l'espiritualitat és un torrent impetuós o un salt impulsat a desempallegar-se aigua avall. La vida espiritual afecta els pensaments, els sentiments i, per descomptat, els vincles que tenim amb els altres. L'espiritualitat suscita tota mena d'estats emocionals, perquè és dinàmica i és viva (Torralba, 2014b).

Es tracta d'afavorir la descoberta de l'espiritualitat, però sense confondre aquesta espiritualitat amb religiositat. El marc religiós no és l'únic on l'espiritualitat es pot desplegar, fins i tot potser primer es dóna l'espiritualitat i després si s'escau la religiositat. La necessitat d'una espiritualitat que va més enllà o més endins de les religions; que és negada per alguns, però que es balbujeja fora de les esferes institucionals, sembla que darrerament creix la consciència que és possible i que aquesta idea és quelcom nou. Amb tot, en aquesta mateixa línia alguns autors com Joan Mascaró i Fornés n'havien parlat de manera insistent.

Joan Mascaró i Fornés se'm presenta, després de tot un ampli recorregut bibliogràfic sobre el tema de la cultura de pau i de no violència, com una oportunitat d'aprofundir des d'una perspectiva personalista i humanista amb idees per abordar una pedagogia per a l'esperança. Les seves aportacions es troben en el terreny de l'espiritualitat necessària per fer possible la implementació de la cultura de pau. Joan Mascaró resulta un personatge interessant pel seu ideari i per la seva visió optimista i positiva de la formació de la persona.

Mascaró era un enamorat de la saviesa i, sobretot, el seu capteniment estava lligat a la cultura de pau i a l'acció no violenta davant el conflicte. Tal

vegada, aquesta és la raó per la qual S.P. Ganguly² ha fet un paral·lelisme entre la figura de Joan Mascaró i la de mahatma Gandhi. Ganguly explica que ambdós, per la seva formació, es podien considerar representants d'una cultura múltiple. En el cas de Mascaró nascut Mallorca, de llengua catalana i de formació castellana, és una persona que domina a la perfecció la llengua anglesa, és coneixedor de la cultura anglesa i, per motivació personal, se centra en l'aprofundiment de la cultura de l'Índia; el mateix succeeix amb la figura de mahatma Gandhi, segons Ganguly. Gandhi nascut a l'Índia, implicat amb Àfrica del Sud, amb una consolidada formació anglesa i la lluita amb els anglesos, però centrat pel seu interès a l'Índia subjugada als anglesos. La preparació profunda que ambdós autors tingueren, els permet viure una cultura múltiple, per a Ganguly, oberta a l'enteniment. Ganguly sosté que ambdues personalitats per la manera d'entendre la vida i el conflicte estan tractant de veure una alternativa a la violència, intel·lectualment estan donant suport al mateix: la no violència. De la mateixa manera per a P. Dagupta³, el tema de la pau no és altre que el d'acceptar un món caòtic. Per a Dagupta, Mascaró va intentar la solució d'integrar visions inicialment irreconciliables, però que tenen en comú la solidificació de la pau (Ventayol i Moyà, 2011).

Mascaró va ser un home de personalitat singular i d'una saviesa polièdrica que amb la seva obra, va construir un univers que, per l'àmplia gamma d'interessos que manifestava, resulta pràcticament inabastable. Tot i ser una persona que viu el període d'entreguerres, amb el que suposa l'experiència personal i col·lectiva de moments convulsos i situacions límits,

---

² Shyama Prasad Ganguly, professor del Center of Spanish, Portuguese, Italian and Latin American Studies a la Jawaharlal Nehru University.

³ Probal Dagupta president de l'associació universal de la llengua esperanto.

persisteix en la recerca de formes de resposta personals i socials amb el denominador comú de la no violència. La recerca de la pau i de la fortalesa interior com a via i recurs per a combatre la violència exterior i estructural va ser un dels motius de la tasca intel·lectual de Mascaró. En ell, la recerca de la interioritat traspua la vida personal i el fa experimentar la compassió, i així ho expressa en els seus escrits.

En general, Mascaró era una persona propera als preceptes del romanticisme, però amb un optimisme vital, que el decanta cap al noucentisme. La influència que aquest moviment va tenir en Mascaró es veu clarament durant la seva estada a Barcelona. Mascaró beu de les fonts de l'ideari noucentista, de les fonts de la renovació cultural amb vocació pedagògica i educadora basada en la intervenció i comparteix la motivació per canviar mentalitats i reorientar l'acció i la política educativa del nacionalisme català conservador que s'identifica amb el moviment noucentista. Aquestes són les fonts de les que beu Mascaró, en el moment en què se sent plenament realitzat en la seva aspiració intel·lectual. És a partir d'aquí que Mascaró augmenta l'esperança de viure un món millor inspirat en l'educació. Aquesta esperança en l'educació, juntament al seu bagatge personal i a la recerca espiritual, fan que solidifiqui el convenciment personal del fet que el canvi ha de partir d'un mateix i que, el coneixement d'un mateix, és el coneixement cabdal. Aquest coneixement reforçat en la pràctica diària de la interioritat pot donar coherència a la vida i a l'acció de l'individu. Mascaró troba en la força interior, l'amor que, segons ell, és el que dóna valor a les coses.

La intenció de la present investigació és aprofundir en el pensament i en l'obra de Joan Mascaró i Fornés per tal d'abstreure la idea que l'autor tenia de l'educació. Tot plegat amb el convenciment que Mascaró estava

submergit totalment en una mentalitat de cultura de pau. Mascaró no tenia la intenció de fer un manual d'educació ni cap tractat de pedagogia, però va deixar en la seva obra una gran mostra de la rellevància que per ell té l'educació i podem trobar indicis prou clars de la forma en què concebia l'educació, des d'una perspectiva humanista i pragmàtica a l'hora.

La meua modesta aportació vol mostrar que paga la pena fer un recorregut per la vida i l'obra de Joan Mascaró i Fornés i trobar aportacions de llum amb l'òptica d'avui dia. La contribució de Mascaró és oportuna per una recerca d'una cultura de pau autèntica, que posa la persona en el centre del procés i que creu en l'educació com a mitjà.

Joan Mascaró, mallorquí universal⁴, nascut a Santa Margalida i fill il·lustre de la vila⁵, investit *doctor honoris causa* per la Universitat de les Illes Balears el 1983, és un dels personatges mallorquins amb més projecció internacional, per bé que és pràcticament desconegut en molts indrets de la seva pròpia terra. La figura de Joan Mascaró i Fornés està embolcallada d'incògnites que podrien ser motiu de múltiples recerques. Una vida intensa com la de Mascaró, amb tants fronts oberts i inquietuds intel·lectuals, llegit arrel del món, com potser que tal personatge sigui tan desconegut a la seva terra? Aquesta és una de les motivacions més intenses que he tengut a l'hora de decantar-me cap a la figura de Mascaró. Preguntant-me com un personatge amb una projecció internacional com la de Mascaró, amb una obra d'immensa profunditat no ha tengut la coneixença que és mereix en la seva pròpia terra. El fet de no haver escrit més que en llengua anglesa, tot i

---

⁴ *Joan Mascaró: mallorquí universal* va ser el títol de la exposició de l'arxiu de Mascaró que es va fer l'any 2003 a la Sala d'Actes del Centre Cultural La Misericòrdia.

⁵ El 26 de juliol de 1985 el Consistori de Santa Margalida en sessió plenària va acordar nomenar fill il·lustre a Joan Mascaró. El guardó va ser recollit pel seu amic Joan Maimó (Maimó, 1990).

que sovint s'hagi donat com argument del desconeixement de l'autor a la seva terra, no pot ser el motiu ni la darrera de les causes que justifiquin aquesta desconexença. Quina pot ser la causa o les causes d'aquesta desconexença?

Mascaró es va dedicar a la filologia i a la traducció: expert en llengua anglesa, místic i orientalista, i coneixedor en profunditat del sànscrit i de la cultura oriental. En realitat Mascaró va ser un personatge poliglota: des de ben jove, sempre va tenir una actitud oberta i desperta cap al coneixement, cap a la vida, amb idees universalistes i amb la capacitat i la voluntat d'aprofundir en temes com la humanització de la vida, les vies de creixement personal i el descobriment de l'espiritualitat.

La seva notorietat es concreta en el coneixement profund de les grans creacions de la literatura oriental i en la transmissió de llur esperit com si es llegissin en la llengua original. La seva espiritualitat ben clarament explicitada en el pròleg al *Bhagavad Gita* diu que "l'autèntic progrés de l'home a la terra és el progrés d'una visió interior" i en la seva obra *La Creació de la Fe* insisteix que "no podem canviar el món, però podem canviar el nostre món interior" perfeccionar la nostra consciència moral a través de l'amor, -que per a ell suposa la comprensió activa i pacient de l'altre- i de l'acceptació d'una visió transcendent de la vida.

Una altra de les qüestions contradictòries en la vida de Mascaró és que darrere Joan Mascaró trobam l'ombra de Joan March planejant al seu voltant. Aleshores, és lícit demanar-se com és que una persona tan compromesa amb la pau i la no violència, com va ser Mascaró, pogués tenir una relació d'amistat que duràs tota la seva vida, amb March (de malnom *en Verga*), conegut pel seus negocis tèrbols, i tot sovint més o menys il·legals, de doble cara o violents.

És sabut que ambdós personatges són *vileros*⁶, amb desset anys de diferència entre ells i que la seva coneixença no és el resultat d'haver compartit un espai d'infantesa. És sabut que Joan March va contractar a Joan Mascaró per acompanyar el seu fill Tomeu a estudiar a Anglaterra, la qual cosa va afavorir que Mascaró pogués sufragar les despeses dels seus estudis a Cambridge. Aquesta situació va fer que s'iniciés una amistat que va durar tota la vida. Tot i així també és conegut que Mascaró va dur una vida molt modesta durant tota la seva vida, sense grans comoditats. Mascaró va viure a una casa humil, herència de la família de la seva esposa a Comberton (Anglaterra) i sovint va passar penúries de liquiditat econòmica per treure endavant la seva família (especialment, quan van néixer els seus dos fills bessons, que varen tenir molts problemes de salut). En la seva correspondència reflecteix una economia de subsistència i de precarietat, parlant de comandes que havia de dur endavant per poder cobrar un sobresou a final de mes per tal de poder assumir diverses despeses imprevistes (Mir, 1998 II). Potser la vida de Mascaró va ser modesta en coherència amb el seu esperit lliure que el feia defugir del materialisme i de l'afany de posseir?

Per la seva banda, Joan March i Ordines és ben sabut que va ser protagonista d'accions i activitats econòmiques interessades i limítrofes amb la legalitat. March es va dedicar tota la vida al contraban i, al mateix temps, a la producció de tabac. Les seves activitats empresarials i financeres es concretaren en negocis de guerra. De fet, el conflicte bèl·lic li va donar canxa per jugar al dos bàndols. March va desenvolupar activitats d'espionatge a favor de diverses potències i va controlar les comunicacions i el tràfic marítim entre les Balears i el Marroc, per exemple. De fet, va arribar

---

⁶ Gentilici dels nascuts a Santa Margalida.

a ser conegut com l'últim pirata del Mediterrani⁷. En acabar la Segona Guerra Mundial, es va considerar que Joan March i Ordines era la setena fortuna del món (Ferrer, 2001, 2004, 2008a, 2008b).

En aquest context i coneixent ambdues trajectòries vitals, és legítim demanar-se com és que van poder mantenir una relació cordial, fins al punt d'arribar al fet que Joan Mascaró admiràs Joan March fins al punt de dir coses com que era la persona més intel·ligent que ell havia conegut o com que Mascaró pogués dir que March era un home amb un grau de concentració tal, comparable al dels ioguis de l'Índia, sense haver-se exercitat tant com ells per arribar-hi; tot plegat mostren l'admiració profunda (citada per J.F. March a Ventayol, S. i Moyà, N. 2011). L'admiració d'ambdós personatges, March i Mascaró, sembla que es trobava més enllà dels negocis i de l'economia.

L'objectiu d'aquest treball no és trobar evidències que desvetllin aquest misteri, amb el benentès que crida molt l'atenció que un home de llum, obert a la pau, tengui una relació d'amistat íntima i profunda amb un home fosc, tancat i que gestiona els seus negocis de manera fonamental entorn a la guerra. Aquesta és una situació si més no estranya i contradictòria. De l'estudi d'aquesta relació, sens dubte, en resultaria molt profit per traçar i acabar de perfilar la personalitat d'aquests dos fills il·lustres de Santa Margalida. En qualsevol cas, és una tasca que depassa àmpliament l'abast d'aquest treball.

---

⁷ Francesc Cambó sostenia aquesta opinió de la figura de Joan March i Ordines als voltants del 1916. L'any 1934 Manuel D. Benavides, seguint aquest sobrenom, va publicar el llibre *L'últim pirata de la Mediterrània*, on explicava els negocis de March, la seva manca d'escrúpols i el seu afany desmesurat per acumular diners i propietats. March, pel seu cantó, es va querellar contra l'autor i va fer servir tota la seva influència perquè l'obra fos prohibida i perquè molts volums fossin requisats per la policia (*La Vanguardia*, 15 de juny de 1997, <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1977/06/15/pagina-5/33752066/pdf.html?search=manuel%20d.%20benavides>).

Un altre punt fosc de la figura de Mascaró és la seva condició de republicà exiliat. Aquesta circumstància no és del tot acceptada per la majoria dels qui restaren a l'Estat sense poder sortir. Per la majoria no es va veure amb bons ulls que Mascaró volgués i pogués sortir de l'illa de Mallorca en moments tant complicats. Molts es demanaven com era possible que Joan Mascaró hagués volgut sortir de Palma en un moment en què, havent esclatat la Guerra Civil espanyola, tothom era necessari a l'illa per intentar defensar la legalitat legítima i lluitar pel bé comú. La majoria dels qui quedaren el varen criticar. És possible que la resistència el fes servir des de fora per comunicacions enmig del conflicte. De fet, a la seva correspondència trobam evidències que Mascaró va dubtar de si la seva sortida de Palma havia estat una decisió encertada o no. Així ho corrobora la carta que va dirigir a Xirau just arribant a Marsella des d'Algèria. Tot just arribà a Algèria, fugint del conflicte, el primer que va fer Mascaró va ser presentar-se a l'Ambaixada espanyola i va fer explícita la seva fidelitat a la República espanyola i als partits governants. Des d'aquell moment Mascaró va treballar per establir ponts de comunicació entre els qui estaven dins i els qui havien hagut de partir (Mir, 1998 I; Massot, 1990; Ventayol i Moyà, 2011).

Sigui com sigui, la present recerca ha trobat en la figura de Joan Mascaró i Fornés la possibilitat de recollir evidències del passat per trobar respostes de futur. Descriure i analitzar esdeveniments de la nostra història i les vides dels seus protagonistes per comprendre millor el present i trobar eines per escometre millor el futur. Les petjades dels qui ens han precedit són imprescindibles per aprehendre dels seus legats i Mascaró ens ha deixat un legat de pau.

Mascaró va ser un mestre d'intel·ligència privilegiada que va dedicar tota la seva vida a tasques intel·lectuals i culturals. La motivació fonamental

de tota la seva obra va ser donar a conèixer als occidentals les grans creacions de la literatura espiritual d'Orient. Això és el *Bhagavad Gita*, els *Upanishads* i els *Dhammapada*. Mascaró va ser un home de conviccions fermes: el pacifisme, l'antimilitarisme, la valoració de la vida en totes les seves manifestacions, el profund amor a la seva llengua i a la seva cultura, a la natura i el respecte absolut a la riquesa de la diversitat cultural.

II. Importància temàtica

En el preàmbul de la *Carta de la Terra*⁸ es reconeix que enmig de la riquesa de la diversitat de cultures i de formes de vida som tots plegats una sola comunitat terrestre amb un destí comú. Hem de prendre consciència del fet que som una comunitat de vida, de pobles de la terra, i es fa necessari fer canvis substancials en les nostres vides amb la responsabilitat no únicament pensant en el nostre present, sinó també en el benestar de les generacions futures (Nacions Unides, 2000). Avui dia voler viure en una cultura de pau és incompatible amb el fet de seguir sense prendre consciència de la destrucció de la natura. Les grans tradicions espirituals de

---

⁸ La Carta de la Terra és una declaració de principis ètics fonamentals per a la construcció d'una societat global justa, sostenible i pacífica en el Segle XXI. La Carta té la finalitat de servir d'inspiració per a totes les persones, fent-los conscient del sentit d'interdependència global i la responsabilitat compartida per al benestar de tota família humana, de la gran comunitat de vida i de les futures generacions. La Carta és una visió de esperança i crida a l'acció. La Carta és el resultat d'un diàleg intercultural que es va dur a terme durant una dècada a nivell mundial en torn a diversos objectius en comú i valors compartits. El projecte de la Carta de la Terra començà amb una iniciativa de Nacions Unides, però es va desenvolupà i finalitzà amb una iniciativa de la societat civil. L'any 2000 es va concloure el document i la Comissió de la Carta de la Terra, entitat internacional independent, donada a conèixer públicament com a carta dels pobles, durant una cerimònia el 29 de juny en el Palau de Pau, l'Haia (Països Baixos). Consultable en línia a www.cartadelatierra.org.

la humanitat fomenten les mateixes virtuts essencials, que s'estenen més enllà de la comunitat humana, envers tots els éssers vivents: humilitat i respecte reverent envers la vida, la natura, que a més de mare i mestra és percebuda com una manifestació o revelació divina. La crisi que ens ha tocat viure és una gran oportunitat.

La natura ens fa tornar humils, ens mostra el lloc que ocupam en l'ordre universal, la nostra fragilitat i la interdependència total de tots els elements, que la constitueixen. La natura ens ajuda a retrobar els nostres bioritmes. Tant de dia com de nit, ens ofereix silencis exteriors (rics de sons, cants i remors), que ens ajuden a retrobar el nostre silenci interior, regenerador i vivificador, del qual flueix qualsevol creació autèntica. La natura ensenya saviesa als qui tenen ulls per veure i orelles per escolta i contemplar. I, amb gran paciència, ens ofereix estímuls per a desenvolupar l'atenció plena, la concentració serena, el goig íntim de redescobrir una felicitat més propera, senzilla i autèntica. Ara bé, per tornar a connectar en profunditat amb la natura no n'hi ha prou a afinar les facultats racionals, sinó que cal dirigir-se a la intel·ligència espiritual. Calen propostes adreçades a les nostres facultats interiors: l'atenció i l'esguard net, la intuïció de cor, l'autodeterminació, la creativitat, el sentit dels límits, la transparència i la receptivitat, l'equilibri interior i exterior, la capacitat de sacrifici i la generositat, la vivència plena del present.

Des d'una perspectiva llunyana, la qüestió vital és que la terra pateix i ens està donant mostres que hem de canviar el nostre estil de vida per poder sentir-nos bé en el mitjà en el què vivim. S'ha produït un desenvolupament econòmic que ha generat una millora del benestar del grups que s'han beneficiat d'aquest tipus de desenvolupament, però aquest tipus de desenvolupament econòmic no es sostenible ni és ètic. No es

sostenible perquè no es pot mantenir indefinidament, especialment sense afectar l'equilibri ecològic i perquè en el desenvolupament es compromet la capacitat de les generacions futures d'atendre les seves pròpies necessitats. Per un desenvolupament sostenible s'ha de poder compatibilitzar la satisfacció de les necessitats presents amb les que caldrà satisfer en un futur.

Des de temps immemorials, la humanitat ha establert vincles emocionals amb el seu entorn i ha atorgat dimensions culturals a la natura. El respecte a la natura, depenent del significat socialment acceptat i de les escales de valor de les persones, té un fort component sociocultural. La incorporació dels valors culturals i espirituals associats a la biodiversitat i al paisatge és una nova forma de completar i d'entendre el complex sistema biològic i cultural, incorporant la dimensió humana d'una manera integradora i oferint un possible escenari de sostenibilitat.

L'ecologia profunda ens pot servir com a model explicatiu de la cultura de la pau. Segons Fritjof Capra la forma d'entendre la realitat que hem tingut fins ara, es veu superada per una visió holística o ecològica profunda del món. Aquesta visió holística veu el món com un tot integrat més que per una col·lecció discontinua de parts. Més endavant, Capra distingeix entre l'ecologia superficial i l'ecologia profunda. L'ecologia superficial és antropocèntrica: veu a l'home per sobre de la naturalesa, com a font de tot valor. En canvi, l'ecologia profunda no separa els éssers humans, ni cap altra ens, de l'entorn natural. En el cas de l'ecologia profunda es veu al món com una xarxa de fenòmens interconnectats i interdependents. Segons Fritjof Capra, l'ecologia profunda reconeix el valor intrínsec de tots els éssers humans; parafrasejant l'autor, com un bri de la trama de la vida (Capra, 1994,1998).En aquest sentit, la percepció ecològica és una percepció

espiritual, en el ben entès que el concepte espiritual és mostra com la consciència en què l'individu experimenta un sentiment de pertinença i de connexió amb el cosmos com un tot. Capra entén que la nova visió de la percepció ecològica és espiritual. D'aquesta manera es posa de relleu que la realitat emergent, basada en la percepció ecològica, ha de ser conseqüent amb la que és coneguda com a filosofia perenne de les tradicions espirituals (Capra, 1994,1998).

Els conflictes de convivència que han estat una problemàtica al llarg de la humanitat perquè han tengut respostes incompatibles amb la interconnexió de la vida planetària. En moltes ocasions els conflictes s'han volgut resoldre amb arguments fonamentats en la imposició o en la violència, la qual cosa no ha suposat cap avenç en el procés de construcció d'una convivència pacífica. Ben al contrari, aquestes accions han creat actituds que han desembocat en altres formes de convivència que, si bé en algun període de temps han pogut donar la impressió que conduïen a la superació del conflicte, en realitat davant la més mínima escletxa han dut indefectiblement a la desfeta d'aquesta convivència, que en principi es pretenia protegir.

Els canvis de mentalitat que es donaren a principis de segle XX van dur a Thomas S. Kuhn a la noció de paradigma científic, definint-lo com una constel·lació de guanys (conceptes, valors tècniques, etc.) compartits per una comunitat científica i usats per definir problemes i solucions legítims. Segons Kuhn, els distints paradigmes se succeeixen després de ruptures discontinües i revolucionàries anomenades per l'autor com canvis de paradigma (Kuhn, 1971; Capra 1994). Fritjof Capra ens mostra com avui dia vivim en un moment de canvi de paradigma en la física, com a part integrant d'una transformació cultural més ampla i en el procés de generalització del concepte de paradigma científic de Kuhn al de paradigma social. Aquest

paradigma és descrit per Capra com a una constel·lació de conceptes, valors, percepcions i pràctiques compartides per una comunitat, fent possible tenir una visió de la realitat. A més a més, és la base de la forma en què una comunitat s'organitza (Capra,1992). En aquest sentit, Capra explica que l'explicació que ha donat el paradigma, que ha dominat la nostra cultura fins ara, interpreta l'univers com un sistema mecànic compost per peces inconnexes, el cos humà com una màquina i la vida en societat com una lluita competitiva per l'existència. Aquesta visió es fonamenta, segons Capra, en la creença que el progrés ha de venir del creixement econòmic i tecnològic i, en aquesta línia, la societat segueix les lleis de la naturalesa (Capra, 1994,1998).

Des d'aquesta perspectiva, l'ecologia profunda resulta ser una base filosòfica i espiritual idònia per un estil de vida ecològic i per l'activisme mediambiental. Encara que no ens diu res sobre les característiques culturals i els patrons d'organització social, que ens han precipitat a la crisi actual. Aquest seria el terreny, segons Capra de l'ecologia social. Hi ha una connexió del canvi de pensament i del canvi de valors. La qüestió dels valors i de l'abast de l'ètica és essencial en l'ecologia profunda. Mentre el vell paradigma es basava en valors antropocèntrics, l'ecologia profunda es fonamenta en uns valors ecocèntrics, centrats en la terra. És una visió del món que reconeix el valor inherent a la vida no humana. Segons Capra, tots els éssers vius són membres de comunitats ecològiques vinculades per una xarxa d'interdependències i en aquest sentit, quan aquesta profunda percepció ecològica es torni part de la nostra vida quotidiana, llavors sorgirà un sistema ètic radicalment nou (Capra, 1998).

Restablir la connexió amb la trama de la vida, significa reconstruir i mantenir comunitats sostenibles en les quals es puguin satisfer les

necessitats sense que minvin les possibilitats de les generacions futures. Per a Capra, es tracta d'aprendre dels ecosistemes, vertaderes comunitats sostenibles. I, per poder-ho fer, haurem d'estar ecoalfabetitzats; el que comporta conèixer com funcionen i saber utilitzar aquests principis en les comunitats humanes, fent que siguin més sostenibles (Capra, 1998). Els arguments de la violència i la imposició no són més que els fonaments de l'antic paradigma, creant situacions de desconfiança, de temor, de destrucció i consum de territori. Tot plegat valors antitètics als que serviren per a la construcció de la pau. Pel seu cantó, Mascaró, salvant la distància del temps i l'entramat conceptual, com veurem, ja parlava de la interconnexió i de la consciència necessària de l'home en la unitat, tant a nivell individual, entre matèria i esperit, com a nivell social, entre individu i comunitat, com a nivell de la creació, entre qualsevol part i el tot.

III. Fonts utilitzades

A l'hora de plantejar la recerca sobre l'obra de Joan Mascaró i Fornés, se'ns presenta la dificultat de les fonts. Mascaró va ser una persona molt curiosa a l'hora de publicar. Va publicar poc, tot i que a la seva vida va produir molt més, en forma de cartes, conferències, intervencions en la ràdio, etc. Joan Mascaró va voler traslladar el sentit oriental a la mentalitat occidental i ho va fer de forma profunda, amb la qual cosa la seva producció va ser molta més de la que va acabar publicant.

De les fonts directes i altres escrits de Mascaró, s'utilitza la versió original amb què Mascaró les va escriure, és a dir, l'anglès. En el ben entès

què són obres traduïdes que mostren l'esperit original de les obres en la seva llengua original. Tot i que a peu de pàgina s'aportarà la traducció en català.

Les fonts que hem fet servir per a la recerca les podem estructurar en sis grups:

1. Fonts directes

- Antologia de textos espirituals i fragments literaris publicada l'any 1958 a Cambridge per Penguin Books *Lamps of Fire. From the Scriptures and Wisdom of the Words*. A cura de Juan Mascaró (traducció del sànscrit a l'anglès).

L'obra està precedida per un breu, però profund, pròleg en què Mascaró es posiciona i explica les influències principals del seu pensament, fent una descripció de les idees més importants de l'obra en qüestió. En aquesta introducció mostra la pròpia actitud vital, traçant el seu bagatge cultural, intel·lectual i espiritual.

- Antologia de textos espirituals i fragments literaris seleccionats per Mascaró durant tota la seva vida, *The Creation of Faith*, publicada pòstumament l'any 1993. L'obra havia de ser la cloenda personal de Mascaró, com la culminació de tot el que havia madurat al llarg de la seva vida, però que no va poder acabar personalment. La persona encarregada de seleccionar els textos va ser el seu deixeble William Radice.

En el seu conjunt l'obra és un recull d'aforismes o pensaments breus que William Radice amb el suport de Kathleen, l'esposa de Mascaró, es va encarregar d'organitzar i de seleccionar, per tal que tinguessin un títol i una estructura coherent amb la idea que Mascaró hagués volgut concretar. Joan

Mascaró havia anat desant durant anys aquests pensaments, que en extensió ocupaven unes 6000 pàgines (segons W. Radice, un total de seixanta-un quaderns), que al final com era la idea de Mascaró varen quedar en 100.

- Les introduccions a les seves traduccions del sànscrit i pali a l'anglès de les obres següents:
  - *The Bhagavad Gita*. Translate from the Shanskit with an introduction by Juan Mascaró. Publicada l'any 1962 per Penguin Books.
  - *The Upanishads*. Publicada l'any 1965 per Penguin Classics. Advisory editor Betty Radice⁹.
  - *The Dhammapada*. Publicada per Penguin Classics, l'any 1973. Advisory editor Betty Radice.

En aquestes introduccions Mascaró no és limita a fer una contextualització sobre el contingut de les obres, sinó que expressa la seva manera d'entendre el seu significat, la interpreta i manifesta les relacions que hi troba amb altres obres de continguts similars. Les tres obres són obres espirituals i, en les seves introduccions, Mascaró manifesta obertament quins són els seus interessos.

En aquest sentit es pot dir que les introduccions que fa Mascaró poden ser en si mateixes una obra amb sentit i acabada. Fins i tot les introduccions podrien ser obres independents dels textos que precedeixen i tendrien sentit igualment.

---

⁹ Betty Radice era la mare de William Radice que va ser el deixeble avantatjat que es va encarregar posteriorment de fer la classificació i publicació de l'obra pòstuma de Joan Mascaró, *The Creation of Faith*.

2. Altres escrits de Joan Mascaró i Fornés

- *Education in Modern Ceylon*, publicat l'any 1931 a Jaffna per St. Joseph's Catholic Press.
- *Himalayas of the Soul*. Publicat l'any 1938 (reimpres 1952) per J. Murray.

3. Fonts indirectes

La correspondència que va mantenir J. Mascaró:

- *Correspondència de Joan Mascaró* publicada per Gregori Mir i Mayol¹⁰ en dos volums l'any 1998. Aquesta publicació es fa amb el títol *Correspondència de Joan Mascaró (1930-1986)*. Mir publica les cartes que va localitzar a l'arxiu personal de l'estudi de la casa de J. Mascaró a *Comberton (Cambridge)*. A l'arxiu personal de Mascaró, com explica el mateix Mir, es conservaven intactes tots els documents que Mir va ordenar i classificar segons el seu parer.

Aquestes cartes no són la totalitat de les que va trobar G. Mir, ell mateix diu que va discriminar la correspondència en anglès que Mascaró havia mantingut amb persones de l'àmbit lingüístic anglès, també va desestimar la correspondència que Mascaró va mantenir amb personatges de l'Índia i totes les que al seu parer Mir no va considerar oportunes. De la mateixa manera, també pot haver-hi altres cartes en català i castellà a indrets que Mir no va localitzar.

---

¹⁰ Gregori Mir (1939), advocat i historiador. Va ser l'administrador del fons de l'Arxiu personal de Joan Mascaró des del moment en què Mascaró va morir fins que es va vendre al Consell Insular de Mallorca l'any 2002.

- D'una altra banda, hi ha l'intercanvi epistolar personal que Mascaró va mantenir amb Joan Francesc March¹¹ de l'any 1948 fins 1985. Es va publicar l'any 2005 l'obra amb el títol *Cartes d'un mestre a un amic*, sota la direcció de Josep Juan Lleonard Muntaner.
- Igualment s'utilitza la publicació que fa la Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autonòmics i Locals, a Barcelona, l'any 1994; amb el títol *Carles Pi i Sunyer, Joan Mascaró: correspondència (1939-1951)*. Localitzada l'obra a l'Ateneu Barcelonès¹².

4. Obres varies

- *Miscel·lània*, amb la coordinació de Gonçal López Nadal i Antoni Mas Fornés publicada en record de Joan Mascaró i Fornés en complir els deu anys de la seva mort. El títol de l'obra és *Joan Mascaró i Fornés (1897-1987)*. En col·laboració de l'Ajuntament de Santa Margalida, La Banca March i el Consell Insular de Mallorca.
- Gregori Mir va publicar l'any 2002 l'obra titulada *Diàlegs amb l'Índia*. Publicada per Moll. L'obra és una tria dels escrits en prosa que prèviament havien estat publicats i que fan referència als grans llibres de l'Índia. Reuneix en una mateixa obra les quatre introduccions als llibres *Llànties de foc*, *El Bhagabad Gita*, *Els Upanishad*, *El Dammapada*, a més de *L'Orient i Ramon Llull* i *Una estrella d'Orient*.

Aquesta publicació es va enllestir amb la intenció de recuperar la personalitat singular de Mascaró. Mir, coneixedor de Mascaró i amb una àmplia informació de la seva obra, va fer possible que en la celebració

---

¹¹ Joan Francesc March, missioner del Sagrat Cor.

¹² La consulta d'aquesta obra es va fer personalment a l'Ateneu Barcelonès situat al Carrer de la Canuda, 6 de Barcelona.

del centenari del naixement d Mascaró s'amplifiqués la seva obra per donar-la a conèixer a més gent a la seva terra.

La presentació de l'obra a càrrec de Gregori Mir ha estat una font que m'ha servit per reconduir el camí a seguir per la investigació sobre el pensament de Mascaró.

- Margalida Munar, l'any 1997, va fer un resum biogràfic i una selecció de Textos. Publicat amb el títol *La idea d'educació en l'obra de Joan Mascaró i Fornés*. Publicada pel Servei de Publicacions de la Universitat de les Illes Balears.

L'obra és un recull d'aforismes amb significació educativa.

- Maimó, J.

(1985). *Joan Mascaró*. Discurs amb motiu de la seva proclamació com a fill il·lustre de Santa Margalida. Publicat per l'Ajuntament de Santa Margalida.

(1985). *Joan Mascaró: trobador de la llum, de la'mor [sic] i de la vida: discurs amb motiu de la seva proclamació com a fill il·lustre de Santa Margalida*. Publicat per l'Ajuntament de Santa Margalida.

(1990). *El professor Mascaró i el seu ideari pedagògic*. A: Educació i Cultura. Revista Mallorquina de Pedagogia, núm. 8/9. Palma.

(1990). *Joan Mascaró i Fornés: Els múltiples espais de la saviesa*. De Joan Maimó publicat per la Universitat de les Illes Balears.

Obres que m'han donat a conèixer detalls i fets de la vida Joan Mascaró que han servit per fer el recorregut per la seva biografia.

- Mut, J.M.

(2000). *Irracionalitat, racionalitat i transracionalitat en el pensament de Joan Mascaró i Fornés*. Publicat a Quaderns de Pensament, núm. 33/34. Publicat per la Universitat de les Illes Balears.

(2001). *Influències del concepte d'amor de Joaquim Xirau sobre l'espiritualitat de Joan Mascaró i Fornés*. Publicat a Quaderns de Pensament, núm. 35/36. Publicat per la Universitat de les Illes Balears.

(2002). *La influència de Ramon Llull en el pensament de Joan Mascaró i Fornés*. Publicat per Estudis Baleàrics, núm. 68/69. Publicat per la Universitat de les Illes Balears.

(2005). *Joan Mascaró i Fornés i la filosofia Índia*. Publicat per Quaderns de Pensament, núm. 39. Publicat per la Universitat de les Illes Balears.

5. Altres fonts

- Arxiu general del Consell Insular de Mallorca (AGCM)¹³ Fons de l'Arxiu privat de Joan Mascaró i Fornés.

El fons Arxiu Joan Mascaró i Fornés va ingressar, per compra a l'Arxiu General del Consell de Mallorca el dia 20 de desembre de 2002.

Es tracta d'una documentació de caràcter miscel·lani entre la qual es troben des de documents de tipus personal i familiar a estudis i treballs de divulgació científica, fotografies, col·laboracions radiofòniques en emissores estrangeres, correspondència amb personatges del món acadèmic, polític, de les lletres, etc. La informació que conté és de tipus polític, social, econòmic i científic.

---

¹³ La informació obtinguda directament de la Directora de l'Arxiu General del Consell Insular de Mallorca.

La cronologia del conjunt abasta un període que va des de 1908 fins a 1988, amb predomini dels documents datats entre les dècades dels anys trenta i vuitanta.

El fons Arxiu Joan Mascaró i Fornés té una part que no es pot fer consulta del seu contingut. La qual cosa posa de relleu que potser hi hagi aspectes de la vida i obra de Mascaró que més endavant puguin sortir a llum arran del que es troba en aquest fons.

- *Conferència Valors espirituals de l'Orient*¹⁴

El mes de maig de l'any 1979, Joan Mascaró va fer una conferència a l'Institut Politènic de Palma sobre els *Valors espirituals de l'Orient*. En el moment que va fer la conferència Joan Mascaró ja tenia 80 anys i va mostrar la seva competència comunicativa i la seva oratòria impecable, fent una comparativa entre *Bhagavad Gita* i els místics espanyols, recitant de memòria a Maragall i a Dante o elogiant la personalitat de Ramon Llull.

6. Articles revistes recuperació històrica

- *El Cant XI del Bhagavad-Gita* ("El Poema del Senyor") reproduït a la revista La Nostra Terra (nov-des. 1935) Any VII, núm. 93-94, Mallorca (pàgs. 422-428).
- *L'Orient i Ramon Llull* reproduït a la revista La Nostra Terra (agost-octubre. 1934) Any VII, núm. 80-82, número Extraordinari. Mallorca (pàgs. 397-401).

---

¹⁴ Conferència feta l'any 1979 a l'Institut Politènic de Palma. Conferència Inèdita, aconseguida per la gravació original per Doctor Antoni Mas i Fornés de Santa Margalida.

http://prensahistorica.mcu.es/ca/publicaciones/ficha_publicacion=4199 (Consultes en línia [data de consulta 13/06/2013])

7. Tesis doctorals

- Mut, J. M. (2003). *El ioga de Joan Mascaró i Fornés. Llum, Amor i Vida (jñana, bhakti i karma iogas) en les introduccions de Joan Mascaró* (Tesi doctoral)
<http://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/9427/tjmmg1de1.pdf?sequence=1>
- Mourato, N. (2010). *The life and work of Juan Mascaró (1897-1987) mallorcan an translator of the Bhagavad Gita.* (Tesi Doctoral)
<https://library.soas.ac.uk/Search/Results?type=ids&lookfor=762570>

En ambdues tesis he trobat elements per apropar-me a l'abast del pensament de Mascaró.

IV. Metodologia

La metodologia feta servir és de caire teòric-conceptual, és a dir hermenèutica, en què s'ha pretès fer una anàlisi del contingut de l'obra de Joan Mascaró, atenent els elements de la seva forma d'entendre la realitat educativa.

La complexitat en la recerca es concentra en el fet de poder arribar a la profunditat del significat de les seves obres. L'autor té poques obres publicades, però d'una gran abast. De la mateixa manera que té moltíssimes inquietuds i interessos que es reflecteixen en les seves produccions (cartes,

conferències, intervencions directes a mitjans de comunicació). No basta llegir les seves obres, sinó abastar la profunditat del seu significat.

Mascaró parla del tema de l'espiritualitat amb la capacitat d'un expert en cultura oriental. Ho demostra en la profunditat de les seves paraules i en l'ús d'alguns dels conceptes provinents de la filosofia oriental, als quals una persona no formada en aquesta filosofia no podria abastar. Tot i això, valgui a dir que Mascaró és una persona que escriu de forma molt directa i amb les paraules molt precises.

La finalitat de la recerca és demostrar que en l'obra de Joan Mascaró i Fornés es pot espur un ideari educació. Demostrar que Mascaró va explicitar la importància de l'educació en la seva obra i cap on havia d'anar l'educació. Aquesta és la tasca principal de la present investigació.

Per la qual cosa s'ha procedit a fer una revisió bibliogràfica i documental de Mascaró, de la que és directament producció seva, bàsicament traduccions de les obres clàssiques de l'Índia i el recull d'aforismes que per la forma de fer les traduccions són com recreacions de les fonts originals. També hi ha produccions pròpies com són la correspondència que manté amb personatges contemporanis, alguna conferència transcrita i també enregistrada en àudio, i escrits menors com articles diversos que serveixen per analitzar que se'n desprèn del concepte que Mascaró tenia sobre l'educació.

V. Organització dels continguts

El treball l'hem estructurat en cinc capítols. El primer capítol és introductori a la cultura de pau, en el qual es fa un recorregut pels precedents històrics en la conceptualització de Cultura de Pau. Posteriorment es presenta la complexitat de la idea entorn a l'alteritat i a la transculturalitat, fonaments bàsics del diàleg entre cultures. Tot plegat amb la intenció d'incitar el traspàs del pensament analític cap un pensament holístic de la realitat. Aquest capítol vol posar de relleu el que s'ha conegut de Mascaró i la seva idea de diàleg entre occident i orient; la qual cosa coincideix en la línia de pensaments d'autors d'avui dia.

El segon capítol té un contingut bàsicament descriptiu, es divideix en tres parts. La primera part és un recorregut contextual, primer per poder apropar-nos als esdeveniments que es produïren a Mallorca a principis de segle XX, que són en els anys en què Mascaró va viure a l'illa; posteriorment, a la segona part se segueix la trajectòria vital del nostre autor i per això l'hem dividida en sis etapes des del Joan Mascaró arrelat a Mallorca dels primer anys de vida, fins a l'estabilitat personal, i a l'èxit de les seves traduccions fins al final de la seva vida.

En la tercera part del segon capítol ens centram en la seva obra. Per organitzar els diferents tipus de produccions hem fet tres apartats. El primer apartat fa referència a les obres pròpies, entenent com a obres pròpies les dues obres que varen suposar aportació pròpia en la recollida i classificació d'aforismes. Seguidament, hem fet un apartat d'altres escrits, on hem inclòs la seva obra en petit format que mostra la varietat d'interessos que Mascaró

tenia i la forma com les comunicava. En darrer lloc, en aquest segon capítol, es presenten les tres obres que varen suposar el motiu recurrent per la pròpia formació personal de l'autor, i aquestes són les seves traduccions. Obres que en el seu contingut mostren les destreses de Mascaró a mostrar la profunditat d'aquestes obres i el seu sentit original: *The Bhagavad Gita* (1962), obra que va marcar la seva motivació en la formació en cultura oriental i llengua sànscrit i que va suposar un punt d'inflexió en la seva trajectòria vital; *The Upanishads* (1965), *The Dhammapada* (1973).

En el capítol tercer ens dedicam a fer una anàlisi acurada del pensament de Joan Mascaró i l'aportació de la seva obra. Aquest capítol està estructurat en dues parts. La primera explicita les possibles influències que ha tengut Mascaró, que van des de la clàssica de l'Índia, passant pels místics espanyols, al moviment de renovació pedagògica a Catalunya i a la influència decisiva de Joaquim Xirau. La segona part del capítol tres està dedicada a l'anàlisi dels principis ètics i antropològics en l'obra de Mascaró: L'amor, la llum i la vida; principis fonamentals en l'obra de Mascaró. El concepte d'amor amb la capacitat de transformació intrínseca; la llum centrada en la part més mística de Mascaró i el tractament de Déu i la religió en Mascaró; i finalment la vida.

El capítol quart està dedicat a la proposta educativa de Joan Mascaró i Fornés. Aquí es pretén fer una anàlisi de l'espiritualitat des de la vessant secular i el lloc que ocupa la intel·ligència espiritual en la formació de l'individu. Com Mascaró va proposar l'espiritualitat com a principi pedagògic, imprescindible per educar la globalitat de la persona en la seva complexitat.

En aquest capítol es reserva un espai prou significatiu per definir quines són les necessitats espirituals i la relació existent entre espiritualitat,

valors i creences. Es fa un breu recorregut per les expressions múltiples d'espiritualitat i els aspectes rellevants en el seu cultiu.

La darrera part d'aquest capítol quart es dedica a l'arrelament com a part important per entendre la universalitat, i les bases per proposar una docència transformadora.

Com a cloenda, en el capítol cinquè, hem elaborat les conclusions del treball a partir de quatre apartats. El primer dedicat a l'amor com a concepte absolut en l'obra de Mascaró i eix vertebrador a partir del qual s'articulen les altres dues idees: la llum i la vida. L'amor com a força transformadora, que en Mascaró és una constant i és la base de tot el seu pensament; el segon apartat dedicat al silenci conscient per a poder arribar a transcendir-se. Al tercer explicitem els punts bàsics de la pedagogia de Joan Mascaró i Fornés; l'educació com l'acompanyament en el viatge de l'educand cap a la pròpia interioritat amb l'exigència de compromís i d'implicació personal part de tots els actors del procés educatiu. I finalment el darrer punt es mostra l'evidència del fet que Mascaró és precursor de Cultura de Pau.

VI. Agraïments

Per acabar aquesta introducció voldria agrair l'ajut a totes les persones que han contribuït perquè aquest treball arribàs fins aquí. En primer lloc al meu director Antoni J. Colom, per la seva dedicació i suport sobretot en moments complicats de foscor i dubtes fent possible que tornés a veure per on havia de seguir el treball de recerca, ajudant en les inflexions de manera positiva per a l'evolució del treball. A la Universitat de les Illes Balears per

servir-me de plataforma per accedir a aquesta formació, i a totes les persones que m'han ajudat des de l'inici de la meva tasca investigadora, que tenint en compte que possiblement me'n descuidi alguna, no en nomenaré cap per discreció.

En segon lloc voldria donar les gràcies especialment a en Tomeu, el meu company estimat, per la seva paciència i sobretot per confiar amb mi i per les seves gran dosis d'ànims en moments complicats de la vida, que en el transcurs dels anys de recerca n'hi ha hagut uns quants, perquè sense el seu suport incondicional no hagués estat possible continuar amb el treball de recerca. Igualment agrair als nostres fills en Sebastià, na Marta i en Lluç, perquè han estat el punt on he trobat l'energia per continuar i la guspira d'il·lusionament necessària per combatre el desànim i retrobar la il·lusionament.

En tercer lloc a les meves amigues incondicionals de cada dia: na Sílvia i na Concepció que han sabut aguantar diàriament les meves dèries i donar-me la dosi òptima per continuar. I a n'Ana per les converses entorn a la pau i la seva proximitat.

També vull fer present a tot el personal del Centre d'Ensenyament Superior Alberta Giménez que han estat l'empenta per començar aquesta aventura d'exercici intel·lectual de fer una tesi doctoral.

I, finalment, vull dedicar aquesta tesi a ma mare (i a mon pare de manera pòstuma), perquè ambdós han estat testimoniats de vida per mi, mirall on he pogut trobar la transparència de l'esperit de persones autèntiques, i que han fet possible que jo sigui com som i als quals els ho dec tot. Per sempre!

LA CULTURA DE PAU

La convivència ha estat un dels temes recurrents de la història de la humanitat. Els conflictes de convivència en moltes ocasions s'han volgut resoldre amb arguments com els fonamentats en la imposició o en la violència, la qual cosa no ha suposat cap avenç en el procés de construcció d'una convivència pacífica. Ben al contrari, aquestes actituds han desembocat en altres formes de convivència que, si bé en algun període de temps han pogut donar la sensació que conduïen a la superació de determinats conflictes, en realitat la més mínima escletxa d'aquests posicionaments ha conduït indefectiblement a la desfeta d'aquesta convivència que en principi pretenia protegir. Els arguments que parteixen de la violència i de la imposició no han contribuït en absolut a la construcció de la pau, sinó que han creat situacions de desconfiança, de temor, etc; valors antitètics als que haurien de servir per a la construcció de pau. En els darrers temps s'ha tendit a seguir una dimensió de la pau lligada a la recuperació de la dignitat i als processos de canvi i de transformació individuals, socials i estructurals implícits en el traspàs d'una cultura de la violència a una de la pau.

El concepte de cultura de pau va néixer a finals dels anys vuitanta de la mà del professor Federico Mayor Zaragoza, durant el període temps en el

qual va estar capdavant de la UNESCO (1987-1999). En aquests anys l'Organització de les Nacions Unides va agafar un nou impuls, fins a convertint-se amb una institució al servei de la pau, de la tolerància, dels Drets Humans i de la convivència pacífica, mitjançant activitats concretes i projectes educatius. En principi el concepte de cultura de pau es presentà i s'aprovà en l'Assemblea General de les Nacions Unides a la Resolució A/RES/53/243 de 6 d'octubre de 1999, en el que va ser la Declaració i Programa d'Acció sobre una Cultura de Pau, en els termes següents:

“La Cultura de Pau és un conjunt de valors, actituds, tradicions, comportaments i estils de vida basats en:

En el respecte a la vida, el fi de la violència i la promoció i la pràctica de la no violència mitjançant l'educació, el diàleg i la cooperació internacional.

El respecte ple als principis de sobirania territorial i independència política dels Estats i de no ingerència en els assumptes que són essencialment jurisdicció interna dels Estats, de conformitat amb la Carta de les Nacions Unides i el Dret Internacional.

El respecte ple i la promoció de tots els Drets Humans i les Llibertats Fonamentals.

El compromís amb la resolució pacífica dels conflictes.

Els esforços per a satisfer les necessitats del desenvolupament i protecció del medi ambient de les generacions present i futures.

El respecte i la promoció del dret al desenvolupament.

El respecte i el foment de la igualtat de drets i oportunitats de dones i homes.

El respecte i el fonament del dret de totes les persones a la llibertat d'expressió, d'opinió i d'informació.

L'adhesió als principis de llibertat, justícia, democràcia, tolerància, solidaritat, cooperació, pluralisme, diversitat cultural, diàleg i enteniment a tots els nivells de la societat i entre les nacions; i animats per un entorn nacional i internacional que afavoreixi la pau”.

A la mateixa resolució es proposava un programa d'acció sobre la cultura de pau. D'una altra banda, es va declarar el 2000 com a Any Internacional de la Cultura de Pau i es va confirmar el període 2001-2010 com a Decenni Internacional de Cultura de Pau i no violència pels nins del món, recollit en la Resolució A R53/25 de 10 de novembre de 1998. A més, s'aprovà un projecte transdisciplinar, que havia de servir de plataforma per donar suport a iniciatives i experiències amb un rerefons de pau en zones desfavorides i/o on es viu conflictes complexos. En paraules de Mayor Zaragoza, el projecte segueix la línia que marquen diferents iniciatives, perquè puguin quallar en els seu origen i donar lloc a la construcció de la pau i la concòrdia allà on es produeixen. Les iniciatives es concreten en actuacions que suposen anar en contra de la violència amb la força de la raó, del diàleg i de la reconciliació.

1.1. Els precedents històrics

Descrita i projectada la idea de la cultura de pau, foren dos moments històrics els que varen resultar decisius per a la construcció posterior del concepte i que implica arribar a aconseguir algun dia la igualtat de tots els

éssers humans: la creació de les Nacions Unides i la divisió per a l'Educació, la Ciència, la Cultura i la Comunicació, UNESCO (1945) amb la missió clara d'arribar a la pau i la Declaració Universal dels Drets Humans (1948).

Segurament és ben coneguda per tots la realitat històrica europea i mundial de la darrera centúria, determinada decisivament per dues guerres mundials, entre 1914 i 1918, la primera, i entre 1939-1945, la segona. Dues guerres que se succeïren sense gaire possibilitat de reconstrucció i que van ocasionar la desfeta de gran part del planeta, milions de morts i, sobretot, una aurèola de dolor, frustració, de commoció, etc. que, en definitiva, perfilava una societat malalta, ressentida i deprimida. Però si el sofriment ocasionat pels conflictes bèl·lics esmentats no hagués estat suficient, els habitants del planeta visqueren un grapat d'anys sota l'angoixosa amenaça de la Guerra Freda, que havia de durar gairebé uns quaranta anys, fins a la caiguda del Mur de Berlín l'any 1989. Aquesta alineació del món en dos blocs va ser la font de discòrdies internacionals d'una profunditat indescriptible: es van cometre injustícies, barbaritats, persecucions, espionatges, deslleialtats i traïcions, etc.; que feien pensar que no s'havia après res de les guerres anteriors, i que, en definitiva, suposaven una construcció suïcida de la pau, fonamentada en la preparació de la guerra.

En el transcurs de la Segona Guerra Mundial, gràcies a la iniciativa del president dels Estats Units d'Amèrica Franklin D. Roosevelt i del Primer Ministre britànic Winston Churchill, es va proposar una declaració que aplegava una sèrie de principis bàsics, mitjançant l'acompliment dels quals es considerava que es podria mantenir la pau i garantir la seguretat nacional. El document es coneix com la Declaració del Palau de Saint James, del 12 de juny de 1941. Els països que la signaren, s'havien de comprometre a garantir el manteniment de la seguretat internacional per tal d'aconseguir mantenir la

pau sense el temor d'una altra guerra. Per exemple, es plantejava la facultat d'escollir el propi sistema de govern o que cap estat pogués tenir aspiracions d'expansió ni fer canvis territorials, sense el lliure desig dels Estats interessats. Els Estats que van signar aquesta primera declaració es van tornar a reunir el 14 d'agost de 1941 i van redactar un nou document conegut com Carta de l'Atlàntic. Aquí es proposava un programa comú i els països participants prenen el compromís de fer una coalició, on es prenguessin les decisions de forma consensuada. El dia 1 de gener de 1942 es tornaren a reunir per redactar la declaració fundacional de les Nacions Unides i que incloïa els estats aliats que lluitaven contra les potències de l'eix Roma, Berlín, Tòquio; o el que és el mateix, Itàlia, Alemanya i Japó. Més endavant, el 30 d'octubre de 1943 es va fer una declaració a Moscou i Teheran, en què finalment s'aprovava la creació de l'Organització de les Nacions Unides. No obstant això, fins al 25 de abril de 1945 l'organització no va rebre la confirmació per la seva creació definitiva. En el discurs de clausura de la sessió, el president nord-americà Truman afirmà que la carta que tot just havien signat suposava una base sòlida sobre la qual es podria crear un món millor i que gràcies a ella el món podria començar a veure el dia en què tots els homes podrien viure amb llibertat. Per bé que, afegia el president que la carta només adquiriria valor si els pobles del món és proposaven fer-la complir i li atorgaven l'autoritat de marc de referència per a la convivència en pau de tota la humanitat (Sagredo, 2004).

Una vegada constituïdes les Nacions Unides es va veure la necessitat de crear una divisió de treball focalitzada en la construcció de la pau i que havia de donar un paper preponderant a l'educació, a la ciència i a la cultura, entre d'altres valors; aleshores es va crear una comissió a les Nacions Unides que s'havia de centrar especialment en aquests temes, havia nascut la UNESCO. L'objectiu fundacional de la UNESCO com a divisió de les Nacions

Unides era arribar a aconseguir la consecució de la pau mundial a través dels valors universals de la cultura. Atenent els treballs de Monclús i Saban, es poden distingir tres etapes en la construcció d'aquesta comissió. La primera, encara en plena Primera Guerra Mundial, es va donar gràcies a la iniciativa de Paul Marie Ghislain Otlet¹⁵ i Henry La Fontaine¹⁶ de crear una organització que aglutinés diferents associacions internacionals. Varen fer un gran esforç de consens per aconseguir concretar les bases i l'àrea d'influència de l'organització, ja aleshores caracteritzada per un marcat tarannà internacional. Otlet, sobretot gràcies a la seva experiència com a documentalista, va facilitar que els diferents documents de les diverses organitzacions associades es difonguessin amb certa rapidesa i, per tant, es pogués tenir l'oportunitat d'arribar a consensos. A més dels documents, però, també va aconseguir difondre la seva idea. Les propostes d'Otlet van arribar a dur el segell de multinacional. Al cap i a la fi, la seva proposta pretenia d'unir culturalment no només el continent europeu sinó el món sencer. Per bé que les propostes d'Otlet i La Fontaine no es van acabar de concretar, la seva idea va suposar un avenç considerable i, per Monclús i Saban, va implicar la gestació d'un projecte intel·lectual de recerca d'enteniment internacional. De fet, tot i la lamentable situació europea durant la Gran Guerra, Otlet publicà el tractat de la Pau General i també la seva obra Els problemes internacionals i la guerra, ambdues publicades l'any 1916. A més a més, Otlet i La Fontaine van impulsar la creació d'institucions com l'Oficina Internacional d'Educació (BIE) a Ginebra o l'Institut Internacional

---

¹⁵ Paul Marie Ghislain Otlet (1868-1944), eminent jurista a més de parlamentari, va ser més conegut per la creació de les ciències bibliològiques i documentals.

¹⁶ Henry La Fontaine (1854-1943) va ser una autoritat reconeguda en dret internacional i un actiu pacifista internacional. Va obtenir el premi Nobel de la Pau l'any 1913 per la seva tasca de foment de les bones relacions entre França i Alemanya, a través de la mediació belga.

de Cooperació Intel·lectual (IICI) a París. Més endavant, l'any 1917, Otlet publicà el Tractat constituent de la Societat de Nacions, seguint el pensament del president nord-americà Wilson, el qual assegurava que era necessari crear una força organitzada superior a la força de qualsevol nació o aliança de nacions i organitzar un món on la democràcia no fos amenaçada un altre cop. Aquest propòsit era compartit pel seu homòleg Lloyd George, primer ministre britànic del 1916 al 1922 que afirmava, encara en ple conflicte bèl·lic: Puc entreveure la pau que arriba, no una pau que sigui els preparatius per una lluita sense fi, sinó una pau sense fi, una pau real, la qual no ha estat coneguda pel nostre món mai. De la mateixa manera, la cambra francesa aprovà per majoria el 3 de juny de 1917 la resolució següent: Aconseguir garanties duradores de pau i d'independència pels pobles, grans o petits, dins d'una organització que ja està present ara: la Societat de Nacions (Sagredo, 2004: 24).

La segona etapa pot ser entesa com la de la llavor en la formació de la UNESCO, a través de la Conferència de Ministres Aliats d'Educació. En aquesta fase es van començar a exposar i a debatre idees molt interessants i que van resultar decisives pel desenvolupament posterior de les mateixes associacions a les quals pertanyien. En aquesta segona etapa també es van ampliar els membres de l'associació i es va corroborar la intenció de fer necessari el consens en temes comuns i decisius pels interessos de tots. Finalment, la tercera etapa se situa amb la preparació de la conferència en què s'havien d'establir els principis per a la definitiva creació d'una nova organització formada pels representats internacionals que havien participat en les etapes posteriors, aquesta vegada al voltant d'una idea acceptada per tots: la necessitat de crear l'organització. De fet, a la Carta Constituent de la

UNESCO, que reconeix tots els pobles del món¹⁷, s'explicita amb tota claredat la intenció de treballar en ares de la pau i l'enteniment internacional:

“Que ja que les guerres neixen en la ment dels homes, és en la ment dels homes a on hauran d'erigir-se els baluards de la pau [...] L'amplia difusió de la cultura i l'educació de la Humanitat per a la justícia, la llibertat i la pau són indispensables a la dignitat de l'home i constitueixen un deure sagrat que totes les nacions han de complir amb esperit de responsabilitat mútua” (UNESCO, 2012:7).

A continuació, es defineix l'objectiu principal d'afavorir la construcció de la pau a través de tres àrees, que constitueixen el marc d'actuació de l'organització: l'Educació, la Ciència i la Cultura; a les quals cal afegir un compromís de col·laboració entre totes les nacions participants, que assegurí el respecte universal a la Llei, als Drets Humans i a les Llibertats Fonamentals, sense distinció de raça, idioma o religió.

La carta constituent, a més a més, descriu el rol que es pretén que ocupi la UNESCO dins el sistema de les Nacions Unides, i aquest no és altre que el d'actuar com a catalitzador capaç de vehicular la cooperació entre les nacions del món en l'àmbit de l'Educació, de la Ciència i la Cultura, amb l'elevat i darrer objectiu d'aconseguir la pau internacional i el consegüent benestar de tota la Humanitat. En aquest sentit la UNESCO té en comú amb les Nacions Unides una comanda molt específica: erigir-se en els baluards de la pau.. Des d'aquesta perspectiva, tot allò que suposa el manteniment i el restabliment de la pau i de la seguretat internacionals són tasques que les Nacions Unides han d'assumir. Aleshores, i sempre amb la intenció de poder arribar a aconseguir algun dia una pau duradora, s'estableix com a condició

---

¹⁷ Constitució de l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura, Londres, 16 de novembre de 1945, Article I.1.

prèvia la necessitat d'assegurar l'accés universal i complet a l'educació, la possibilitat d'investigar lliurement la veritat objectiva i el lliure intercanvi de les idees i coneixements. Per tal de poder dur a terme aquests objectius la UNESCO es comprometia a col·laborar amb els estats membres, que així ho volguessin, donant-los suport en el desenvolupament d'activitats educatives pròpies; activant la cooperació entre nacions, amb l'objecte d'aconseguir la igualtat de possibilitats d'educació, sense distinció de raça, sexe ni condició social; i donant suport a la preparació de tots els nins del món amb mètodes educatius que els prepari per assumir les responsabilitats d'un home lliure (Monclús, 1995).

Per aconseguir els objectius la Constitució de la UNESCO proposa una doble acció per una banda posa l'Educació, la Ciència i la Cultura al servei dels Drets Humans i de l'enteniment internacional però també amb la justícia, la llibertat i la solidaritat i per un altre desenvolupar l'Educació, la Ciència i la Cultura amb la finalitat de contribuir al progrés social i el benestar general de la Humanitat, així com a la lluita en contra de la discriminació i les desigualtats (UNESCO, 1996:9).

La UNESCO específicament s'encarrega, doncs, dels fonaments d'aquesta pau, localitzats en les competències educatives, científiques, culturals i comunicatives. D'una altra banda, es preveu que la UNESCO podrà acomplir aquestes tasques explotant la transferència i l'aprofitament de coneixements compartits i assegurant el foment dels valors de Llibertat, Dignitat, Justícia i Solidaritat (UNESCO, 1996). Al mateix temps, una altra comanda que es fa explícita en els primers intents organitzatius de la UNESCO és seguir la línia crítica dels processos conduents a la guerra i dels afavoridors de la pau. Aquesta és una de les tendències que seran mantingudes des del primer moment de la creació de l'organització: La

incomprensió mútua dels pobles ha estat el motiu de desconfiança i recel entre les nacions, i causa de que els seus desacords hagin degenerat en guerra amb massa freqüència¹⁸. Tot seguit, es verbalitza el fet que els conflictes no es donarien, si tothom atengués els principis democràtics i els que fan referència a la igualtat i a la dignitat humanes. Si aquestes premisses fossin respectades i assumides universalment, cap ésser humà seria mai discriminat sota cap circumstància. En aquest sentit, cal dir que, entre totes les constitucions dels diversos organismes de les Nacions Unides, la constitució de la UNESCO és la única que es refereix de manera explícita i inequívoca a la noció de democràcia (UNESCO, 1996).

L'organització, segons la seva Acta Constitutiva, també s'atorga competència en qüestions d'ètica i de normativa. En aquest sentit, s'havia de fer gran difusió i aconseguir fonamentar les bases de la pau. De fet, després de la destrucció infinita generada per la guerra, hi havia la necessitat evident de reconstruir escoles, universitats, biblioteques, museus, etc. Tanmateix, abans de la reconstrucció material era necessària la reconstrucció espiritual: la primera missió era el restabliment de les consciències, la recuperació de la fe en els principis democràtics d'igualtat i de respecte mutu entre tots els homes, que acabaven de sofrir els horrors de la guerra. Pel que fa a la normativa educativa, La UNESCO atorga prioritat a la revisió dels manuals escolars i els continguts d'ensenyament que plantegen, per tal d'afavorir els procediments de democratització de l'educació i el foment del diàleg i de l'intercanvi cultural entre països.

Dit això, l'altre referent fundacional tant de les Nacions Unides com de la UNESCO és la declaració dels Drets Humans, de la qual convé fer un breu

---

¹⁸ Constitució de l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura.

recorregut: el 10 de desembre de 1948, l'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar i proclamar la Declaració Universal dels Drets Humans. Una vegada redactada, l'Assemblea va demanar a tots els països membres que en publiquessin el text i en fessin la major difusió per les escoles, perquè la única manera d'activar i de fer valer aquests drets era que fossin coneguts i acceptats per tothom. En el preàmbul de la declaració es diu textualment:

“Considerant que el respecte a la dignitat inherent a tots els membres de la família humana i als drets iguals i inalienables de cadascun constitueix el fonament de la llibertat, de la justícia i de la pau del món; Considerant que del desconeixement i menyspreu dels drets humans, n'han derivat actes de barbàrie que revoltent la consciència de la humanitat, i que l'adveniment en el futur d'un món on les persones alliberades del terror i de la misèria tinguin dret a parlar i a creure lliurement ha esdevingut la més alta aspiració humana; Considerant cosa essencial de protegir els drets humans amb un règim de dret a fi que l'ésser humà no es vegi obligat al capdavall a rebel·lar-se contra la tirania i l'opressió; Considerant que és també essencial de fomentar l'establiment de relacions amistoses entre les nacions; Considerant que en la Carta de les Nacions Unides els pobles han proclamat llur fe en els drets fonamentals de l'ésser humà, en la dignitat i en la vàlua de la persona humana, en la igualtat de drets d'homes i dones, i que s'han demostrat disposats a afavorir el progrés social i a instaurar unes millors condicions de vida dins d'una més gran llibertat; Considerant que els estats membres s'han compromès a assegurar, en cooperació amb l'Organització de les Nacions Unides, el respecte universal i efectiu dels drets humans, de les llibertats fonamentals; Considerant que una concepció comuna d'aquests

drets i d'aquestes llibertats és de la més gran importància amb vista al ple acompliment d'aquest compromís”.

És evident que per tal de preservar la pau mundial, l'assumpció de la declaració dels Drets Humans té una rellevància capital. El llistat del Drets Humans i la seva declaració universal han de tenir el poder de mantenir l'equilibri entre el valor de la llibertat de la persona i el de la seva protecció, que al cap i a la fi ha d'afavorir la seva participació activa a la comunitat. La declaració dels Drets Humans, la seva posterior recepció consensuada i signatura per part del països membres de les Nacions Unides, va suposar un avenç legislatiu molt important, ja que va establir uns límits importants als Estats, fins i tot d'actuació. Es pot dir que aquesta és una de les fites més significatives de les relacions internacionals del segle XX. Per ventura, el repte que avui dia és al davant és la seva universalització d'aquests principis. Per aconseguir-ho, com es diu en el preàmbul, cal fer-ne la màxima difusió i és molt important que els difusió dels drets s'associï directament a les escoles i a l'educació.

És evident que en la seva trajectòria, l'Organització de les Nacions Unides no sempre han tingut l'acceptació per part de tots. De fet, durant aquests anys alguns detractors han alçat les seves veus per tal de criticar de manera ferotge qualsevol de les seves actuacions. De les crítiques que ha rebut es podrien distingir tres grups:

- els que remarquen l'idealisme de les seves propostes,
- els que assenyalen el seu secularisme i, en darrer terme,
- els que destaquen la seva falta de precisió.

És cert que negar la seva responsabilitat en el consens seria negar una evidència que s'ha donat en la realitat. Tanmateix, els avenços en temes tant

bàsics com són els Drets Humans o l'Educació universal, han estat molt positius gràcies a les denúncies de l'organització. La denúncia ha estat una tasca positiva (Saban, 1996).

EL filòsof italià Benedetto Croce ha estat un dels que ha criticat a la UNESCO i n'ha deixat constància en un article titulat *Una Instituzione sbagliata*, en el qual afirma que la UNESCO és una empresa errònia des del seu mateix origen: en crítica la manca d'impuls i d'autocrítica. Continuant la seva argumentació, l'italià afirma que la UNESCO com a organització no es posiciona en absolut. Fins i tot, quan hi ha una clara vulneració de la justícia, per exemple quan deixa que entre els estats membres n'hi hagi alguns que aprovin l'autocràcia i el totalitarisme. Tot seguit, Croce assenyala que una de les errades més considerables de la UNESCO ha estat que molts dels intel·lectuals que treballen en l'organització pertanyin a disciplines relacionades amb les ciències físiques o naturals. Aquestes persones, encara que siguin molt erudites i respectables, no estan obertes als problemes de l'esperit i tenen tendència a tractar tots els temes amb els mateixos mètodes que usen en les seves disciplines.

No obstant això, aquesta no és la falla principal d'organització. Per Croce, la seva errada principal és que s'hagi allunyat dels principis de crítica cap a la manca de llibertat. Fins i tot, Croce sosté que la UNESCO hauria de prendre mesures punitives contra els països totalitaris. Exposats els greus problemes de la institució, de tal magnitud que eviten la pròpia reforma i que han provocat la difícil i desbaratada evolució de l'organització; el filòsof italià només entreveu una possible via de solució que seria exemplar pel món i que demostraria que la UNESCO sap i vol corregir les pròpies errades: la dissolució (Croce, 2009).

Una altra controvèrsia que ha afectat a la UNESCO té relació amb el seu Consell Executiu. En la seva concepció original, la funció d'aquest òrgan era servir de contrapunt a les pressions que es rebien dels Estats per tal de prioritzar els seus interessos nacionals per sobre dels generals. Per aquesta raó, els Membres del Consell Executiu havien d'acomplir tres rols simultanis dins l'organització: primer, representar els seus Estats i regions; segon, per tal de pertànyer al Consell Executiu de l'Organització havien de ser intel·lectuals i/o professionals de relleu en els seus respectius àmbits i països; i, finalment i en tercer lloc, havien de servir a la pròpia constitució de la UNESCO. Entès d'aquesta manera, es podia pensar que el Consell Executiu era com una espècie de senat mundial d'intel·lectuals, científics, etc. I, com que estava format per personalitats de gran relleu internacional en el camp de les arts, de les humanitats, de les ciències, de l'educació, de la difusió del pensament i avalades per la seva experiència i per la seva capacitat en el desenvolupament de les funcions administratives i executives que eren competència del Consell, havien de tenir criteri propi i havien de desenvolupar les seves tasques en plena llibertat, etc. Però, de seguida, aquesta concepció del Consell es va mostrar totalment idealista, gairebé bucòlica, i ràpidament va haver de ser modificada a petició del Regne Unit i amb l'acceptació unànime de la resta de nacions.

Els Membres del Consell Executiu varen passar a ser representants governamentals, la qual cosa va suposar una gran decepció, ja que va rompre la triple funció abans esmentada i el rols que es pretenia que complissin els membres del consell. Poc temps després, la disposició va ser acceptada i posada en marxa, gràcies a una esmena a l'Acta Constitutiva proposada pels Estats Units d'Amèrica, on es feia constància del fet que cada membre del Consell Executiu representaria al govern de l'Estat membre al qual pertanyia. D'aquesta manera, els membres del Consell Executiu van perdre,

pràcticament des del començament, gran part de la iniciativa personal i de la llibertat d'esperit que havia caracteritzat els primers membres del Consell, per acabar convertint-se en portaveus i fidels executors de la política dels seus respectius governs.

En positiu s'ha de dir que la pròpia imprecisió del text constitutiu de la UNESCO ha facilitat la síntesi de dues grans tendències oposades que ha conviscut a la institució des de la seva fundació: la política, amb unes pretensions més funcionals i la més idealista, normalment relacionada amb l'activitat operativa, intel·lectual i ètica de la UNESCO. Per una banda, es treballa per la pau i per la igualtat i per la comprensió internacional. Per l'altra, es fa una activitat operativa en les matèries d'Educació, de Ciència, de Cultura i de Comunicació. La realitat de les activitats de la UNESCO ha estat la síntesi d'aquests dos moviments, d'una manera dialèctica i dinàmica, que ha estat un benefici incontestable pel món, si bé ha resultat força incòmode per alguns. En tot cas, el pensament i l'acció de la UNESCO estan en concordança amb la idea de l'Acta Constitutiva, que ha de generar actuacions complexes, mescla d'idealisme i pragmatisme, conceptes que s'uneixen en la lluita per aconseguir un món en pau i més pròsper (Monclús i Saban, 1996).

Pel que fa al desenvolupament històric de la institució, la Primera Conferència General de la UNESCO es va iniciar a París, a la Casa de la UNESCO, el 20 de novembre de 1946. Léon Blum, cap de la delegació francesa va ser elegit president de la Primera Conferència General. En el seu discurs va destacar que l'Organització de les Nacions Unides i els diferents Organismes que giraven en torn a ella formaven un tot dirigit a una única finalitat: la pau entre els pobles de món i el progrés humà. Dins el conjunt d'aquests organismes de les Nacions Unides, la funció de la UNESCO havia de

consistir en la creació de les condicions intel·lectuals, morals i emotives de que depèn el funcionament de tot el sistema en el seu conjunt (Vallderrama, 1991). El Consell Executiu va tenir la seva primer reunió el 26 de novembre de 1946. El Consell va acceptar les normes de procediment i les seves primeres deliberacions es varen dedicar al nomenament del Director General (article VI, par. 2 de la Constitució). Després d'un debat intens sobre les qualitats de la persona que havia d'ocupar el càrrec de Director General i del nom dels possibles candidats, l'atenció general es va concentrar en el professor Julian Huxley, Secretari General de la Comissió Preparatòria, i en Francis Biddle, jutge nord-americà de la Cort Internacional de Nuremberg. Ambdós candidats tenien el suport majoritari dins el Consell.

Des que els 20 primers Estats Membres de la UNESCO signaren l'Acta Constitutiva el 1946, el nombre de membres va anar creixent any rere any, fins arribar als 65 estats membres l'any 1952. De fet, en referència als estats que formaven part de l'organització, la data de 1952 és significativa perquè és quan es planteja el primer conflicte a l'Organització com a conseqüència de la retirada d'alguns països: Txecoslovàquia, Hongria i Polònia. Aquests tres estats presentaren la decisió de retirar-se de l'Organització per decisió pròpia. La raó que van argumentar per haver arribat en aquest punt va ser de caràcter polític: protestaven per les resolucions que la UNESCO, en conformitat amb les Nacions Unides, havia pres sobre la qüestió de la guerra de Corea. No obstant això, els tres països es van tornar a reintegra a l'organització durant l'any 1954 (Vallderrama, 1991). Així doncs, com s'ha apuntat i malgrat les contrarietats, el nombre de membres de la institució va seguir creixent de manera constant: l'any 1945 es va produir l'ingrés oficial de la URSS i l'any 1960 es va arribar a la xifra de 100 estat membres. Un altre moment de significativa importància en el contrast d'interessos de l'organització amb els governs dels estats

membres es va donar el 5 d'abril de 1955, quan l'ambaixador de la República Sud-africana a París va manifestar al Director General, aleshores el nord-americà Luther H. Evans, la decisió de seu país d'abandonar la UNESCO, a causa de les ingerències de l'organització en els problemes racials d'Àfrica del Sud.

La Segona Conferència General es celebrà a Mèxic l'any 1947 i va tenir com a impuls essencial la tasca específica que a llarg termini és la que ha donat volada a la institució: crear la mentalitat de pau com una segona naturalesa dels homes¹⁹. En aquesta nova conferència es va fer una crida contra la guerra dirigida al món sencer, animant tots els participants a fer possible la generalització d'una mentalitat no bèl·lica, ampliada a totes les nacions, no només a les aliades. D'una altra banda, es va fer un esforç important a fer traduccions dels documents publicats per la UNESCO, per tal de fer la difusió pertinent. I, fins i tot, es van replantejar alguns posicionaments institucionals referents a determinats estats amb què no es comptava. Aquesta experiència culminà l'any 1951 amb l'ingrés d'Alemanya i Japó com a estats membres de l'organització.

En el cas d'Espanya, el fet d'arribar a ser membre de ple dret de la UNESCO va ser un trajecte molt complicat. A nivell internacional Espanya estava representada per dos governs: un d'ells representava el règim que havia guanyat la Guerra Civil i l'altre el govern de la República que es trobava a l'exili. Des del moment en què es va fundar l'organització, el Govern republicà espanyol va intentar participar-hi com a membre de ple dret. Primer va sol·licitar participar a la Primera Conferència General. Amb tot, la petició dels representants de la República va ser denegada per part del Comitè

---

¹⁹ Extret del Discurs de Benvinguda del President de Mèxic, Miquel Alemán, a la Segona Conferència General de la UNESCO celebrada el 6 de novembre de 1947.

General, per bé que se'n va autoritzar la seva participació informal. Posteriorment ho va tornar a provar: aquesta vegada la sol·licitud va ser formal i es va enviar per escrit, mitjançant una carta del ministre Fernando Valera en el moment en què Julian Huxley ostentava el càrrec de Director General. Tot i això, la petició va ser denegada de nou i, com en la Primera Conferència General, el Govern republicà espanyol només va tenir permís per poder assistir-hi com a membre no oficial. Així que van anar passant els anys, el règim polític del General Franco es va anar consolidant a nivell internacional. De tal manera que l'any 1952 el Consell Executiu de la UNESCO va recomanar que es pogués dur a tràmit l'admissió oficial d'Espanya com a membre de ple dret. Espanya va ingressar a l'organització el 30 de gener de 1953 i lentament es va anar incorporant en les tasques pròpies de la institució. A poc a poc Espanya va anar guanyant cotes de participació i es va anar integrant en el funcionament intern de la institució com la resta d'estats membres. La normalitat absoluta va arribar amb la consolidació de la democràcia al país a finals dels anys setanta del segle XX i va culminar amb el nomenament del primer Director General espanyol de la institució, el professor Federico Mayor Zaragoza: primer com a Director General adjunt entre els anys 1978 i 1981 i com a Director General de la UNESCO el 1987, quan Mayor Zaragoza va ser elegit per la Conferència General i va ser reelegit en la Direcció General l'any 1993.

1.2. La complexitat d'una idea

El llenguatge no és intercultural fins que no ultrapassa la frontera de la pròpia cultura. La interculturalitat busca paraules que tinguin una

validesa transculturals. Per instaurar un diàleg equilibrat és necessari que cadascú dels participants hagi après el llenguatge de l'altre. La interculturalitat no és una qüestió de traducció, sinó de comunicació i també de mútua fecundació. La interculturalitat prova de descobrir l'*alter* en el nostre diàleg. En aquest procés és l'amor la font de coneixement. Per Mascaró és l'amor que impulsa a l'alteritat.

Per conèixer una cultura no n'hi a prou en conèixer-ne els conceptes; cal comprendre també els símbols. O, dit d'una altra manera, no n'hi ha prou amb penetrar en el *logos* (d'una cultura), sinó que també cal participar en el seu *mythos*. El mite és polisèmic i admet una pluralitat d'interpretacions. La interculturalitat ens ofereix una via intermèdia. La interculturalitat ens mostra els nostres límits, ens ensenya el respecte i ens fa comprendre la situació de la condició humana. La interculturalitat no pot seguir el mètode comparatiu de les simples analogies, des del moment en què, per establir comparacions, hem d'utilitzar les nostres categories (Pannikar, 2004).

En el poema *Bhabavad Gita*, Mascaró va trobar la justificació de com vehicular i materialitzar un diàleg entre orient i occident, en igualtat i respecte. Aquesta materialització del diàleg, segons ell, hauria pogut conduir cap a la unió entre dos mons, si més no cap un diàleg en profunditat, un diàleg intercultural o interreligiós. Diàleg del que és important en la vida i la veritat. Mascaró mantenia que tot i les diferències existents a nivell cultural i lingüístic, a nivell institucional i litúrgic no haurien de ser obstacle per al bon enteniment de les comunitats, sinó ben al contrari haurien de tenir un sentit de complementarietat.

D'una altra banda, Mascaró considerava que les religions havien perdut l'essència de la seva autenticitat a causa de l'entramat doctrinal organitzat a l'entorn de les diferents tradicions. Advertia, seguint aquest argument, que aquesta situació representava un gran perill per a les diverses confessions. Un perill concret i evident d'acabar esdevenint creences fanàtiques o supersticioses; que, segons el cas, podien arribar a ser corrents integristes extrems, contraris a qualsevol mena d'enteniment social o de diàleg interconfessional.

Per a Mascaró, la religió era una necessitat vital, tant a nivell personal com social. El gran enemic de l'autèntica religió és el dogmatisme; derivat de la institucionalització de la religió, per un costat, i del materialisme científic per l'altre. El dogmatisme és enemic de l'autèntica religió, perquè la pròpia institucionalització manlleua la intimitat de la persona la vivència essencial per a la construcció de la pròpia experiència religiosa.

En aquest sentit Josep Massot considera que Joan Mascaró va ser un personatge avançat al seu temps perquè el seu pensament va estar a l'avantguarda dels qui reflexionaven sobre la necessitat d'un diàleg entre Orient i Occident; diàleg fonamentat en les seves coincidències filosòfiques, morals i culturals entre les dues diferents tradicions. En aquesta línia de pensament es podem trobar autors com Hans Küng, Raimon Panikkar entre d'altres (Massot, 1993; Mir, 1998). Per Joan Mascaró el fonament d'aquesta complementaritat es troba en el fet espiritual. La visió espiritual es troba en el que Mir anomena visió espiritual omnicomprendiva, buscant la comprensió que inclouria tot el significat, com una mena d'il·lustració més secularitzada.

El fonament de l'argumentació de Mascaró, en aquest sentit, partia de la idea d'aprofundiment interior de cada individu. Per a Mascaró, aquesta experiència directa de relació amb Déu es podia aconseguir a través de la meditació i de la contemplació, dues vies que dirigien de manera directa a la llum (Mir,1998).

Mascaró defensava que hi havia una essència de la religió, que s'havia de fer palesa en una sola religió. Segons Mascaró totes les religions expressen la mateixa veritat de forma diferent, segons la tradició cultural de les quals provenen. Mascaró mostra l'esperit de l'autèntica religió en el sentit que l'autèntica religió no té la necessitat d'estar concretada en cap de les diferents religions que coneixem, cosa que suposaria que no es tractés ja d'una vertadera religió. L'essència de la religió està per sobre de les diferents religions i, segons Joan Mascaró, aquesta només potser la vertadera i vertadera només potser una. D'aquesta manera, la religió es converteix en l'autèntica via per reunir-se amb l'ésser suprem. Aquest ésser Suprem, Déu, no és un ésser separat de l'home, sinó una forma de consciència de l'home: una experiència transcendent a l'interior de cada un nosaltres. Joan Mascaró entenia i projectava la seva concepció de la religió a partir de la premissa següent: si la ciència és una i tothom n'hi estar d'acord tot i que hi hagi diferents escoles o corrents, com no es pot aconseguir també la consideració de la religió com a una, tot i les seves diverses interpretacions i variable. En definitiva, Joan Mascaró es va posicionar amb una actitud distant cap a tot allò que suposés un sistema religiós tancat i dogmàtic.

Mascaró considerava que totes les visions espirituals aportaven valors fonamentals per a l'home, al marge de consideracions d'esglésies particulars. Per tant, el seu focus d'interès es va dirigint a qüestions

generals i fonamentals de totes les religions com la idea de Déu, la seva essència o algunes de les seves qualitats, com la bondat, entre d'altres. En la recerca de l'esperit de l'autèntica religió, Mascaró arriba a la conclusió que aquest no és altre que el camí per reunir-se amb l'ésser suprem i, per tant, considerava que l'essència de la religió només pot ser una. L'experiència religiosa és personal i indemostrable, perquè es troba més enllà del coneixement objectiu. Així doncs, aquesta idea nega que la única possibilitat d'experiència religiosa sigui la institucionalitzada. De fet, Mascaró pensava tot el contrari. És a dir, que l'autèntica religió era l'experiència individual, aquella no es podia demostrar; la forma de consciència que duia l'home envers l'experiència transcendent. L'espiritualitat com la poesia no es pot explicar s'ha de viure. (Mascaró, 1958).

En aquest sentit és cert que es tracta de superar diferències però no anul·lar-les sinó transcendir el pensament analític amb un pensament holístic. És impossible la perspectiva global però hi ha la possibilitat de fer un intercanvi i d'ampliar perspectives. Aquest és justament l'espai del diàleg intercultural, l'objectiu és ampliar perspectives. Valorar la perspectiva de l'altre i provar de ser-ne conscients, tot i no entendre-la, ja pressuposa obertura, confiança, fer-la valuosa. En aquest sentit Mascaró presenta la superació de la dicotomia entre coneixement i amor. No és possible veure el punt de vista de l'altre sense un coneixement de la seva cultura, coneixement que no es pot assolir sense amor o, si més no, simpatia. D'aquí ve la importància de la interculturalitat. No hi ha dubte que comprendre l'altre no és gens fàcil. Normalment, partim de la nostra especialització o de la nostra cultura (cristiana, budista, científica, etc), la qual cosa ens dificulta la comprensió de l'altre (Panikkar, 2004).

La interculturalitat és un qüestió vital. Superar les diferències no significa anul·lar-les sinó més aviat transcendir el pensament analític, no amb una síntesi que reuneixi els resultats de l'anàlisi, sinó amb un pensament holístic, o poder-lo anomenar contemplatiu, en el sentit original de la paraula (Panikkar, 2004).

Ben cert és que no existeix una perspectiva global, tota perspectiva és parcial, limitada. Tot i així sempre hi ha la possibilitat de fer un intercanvi i també d'ampliar perspectives. Justament el diàleg intercultural té aquest objectiu d'ampliar perspectives. L'aspiració a la transcendència ens ofereix un terreny comú per al diàleg intercultural. Però la transcendència no és un concepte unívoc. De la mateixa manera que nosaltres parlem amb el nostre llenguatge d'una cosa transcendent de la qual l'altre parla amb el seu llenguatge. Inevitablement topam amb les fronteres horitzontals, és a dir, en la cultura de l'altre.

La pau exigeix més que bona voluntat; demana també la comprensió de l'altre, cosa que no és possible sense transcendir el punt de vista propi, no és possible sense interculturalitat. La interculturalitat no significa relativisme cultural. El respecte a la dignitat humana exigeix el respecte cultural, inseparable d'una coneixença mútua.

En aquest sentit la religió i la cultura no són separables, llevat que es redueixi la religió a un sistema institucional de creences, d'això se'n deriva que diàleg intercultural i diàleg interreligiós van plegats. Sense aquest diàleg no hi pot existir harmonia i pau entre els pobles de la terra. La pau de la humanitat depèn de la pau entre cultures.

JOAN MASCARÓ I FORNÉS I EL SEU TEMPS

En aquest capítol intentarem una aproximació a la vida i obra del Joan Mascaró i Fornés, ben entès que per dur a terme l'objectiu proposat dividirem el desenvolupament vital de l'autor mallorquí en sis etapes, per continuar llavors donant compte de la seva obra.

2.1. Mallorca a principis de segle XX

Al final del segle XIX es produïren avenços significatius en tecnologia, medicina i en ciència en general. Aquests avenços generaren noves formes d'entendre la vida i la relació entre els ciutadans, que afectaren tot Europa i acabaren arribant a Espanya i més tímidament a les Illes Balears.

A principis del segle XX van entrar a Espanya nous corrents de pensament d'acord amb el model que s'havia anat configurant a Europa a finals de segle XIX. Les concepcions ideològiques quallaren en la ciutadania amb major exigència per la generació d'un nou equilibri entre la població i una millor integració i cohesió socials. En aquest context, els estats i els poders públics varen anar assumint responsabilitats i de

manera progressiva van anar adquirint el compromís de treballar per trobar noves formes de donar cobertura a tota la població.

2.1.1. Política i societat

El sistema polític que havia planificat Antonio Cánovas del Castillo²⁰ basava la pau política en el torn de partits. La Constitució de 1876 consagrava un sistema polític parlamentari, però molt mediatitzat pel poder executiu i les atribucions de la Corona. Tanmateix continuava essent un sistema centralista, que no contemplava la possibilitat d'autonomies regionals (Tuñón de Lara, 1977).

A les Illes Balears, com a la resta de l'Estat espanyol, les classes socials més poderoses havien donat suport a la Restauració borbònica. En aquests moments es pot parlar d'un vertader sucursalisme estructurat entorn a una societat dominada pels cacics locals. Tot i així cada vegada més es trobaven amb l'oposició dels obrers, els republicans i els carlins. D'aquests grups opositors, sobretot dels primers, sorgiren el regionalisme, el nacionalisme i el socialisme. La Constitució canovista, tot i la fonamentació dels torns de partits, només acceptava tres partits

---

²⁰ Antonio Cánovas del Castillo (1828-1897) polític i historiador espanyol. Va arribar a la política a través del periodisme. Va tenir una llarga tradició en la corrent centralista i es va integrar a la Unió liberal, partit creat per O'Donnell per interposant-se entre els moderats i els progressistes. Durant el sexenni revolucionari Cánovas va assumir el capdavant d'una minoria de conservadors en les Corts espanyoles. Va atacar tant els règims democràtics com a la Primera República, aprofitant els fracassos d'aquests per consolidar la seva opció de restaurar la monarquia dels borbons. Una vegada que va abdicar la reina Isabel a l'exili a favor del seu fill Alfons XII, Cánovas va assumir plens poders i va enfortir la causa Alfonsina. Va ser president del Govern espanyol, i la seva actuació sovint va ser polèmica i bàsicament es va fonamentar en al repressió. Potser la darrera monografia significativa sobre aquest autor sia la de J.L. Comella (1997). *Cánovas del Castillo*. Barcelona: Ariel.

polítics: el conservador de Cánovas, el constitucional de Sagasta i el centralista de Martínez Gamazo. Els dos darrers s'uniren per formar el partit liberal. La resta de partits, encara que seguirien existint legalment, varen ser marginats del sistema (Casasnovas, 1998; Casasnovas y Ginard, 1996).

El primer torn del govern va correspondre al partit conservador (1874-1880). Aquest període es va caracteritzar per la limitació de les llibertats públiques i per l'escassa agitació política. L'any 1884 els liberals arribaren al poder, la qual cosa va suposar una reorganització dels partits polítics que havien quedat al marge de la Restauració. És també el primer gran triomf d'Antoni Maura.²¹ L'any 1890, ja durant la regència, es va aprovar el sufragi universal, reforçant amb això el caciquisme; davant la divisió conservadora es va precipitar la victòria dels liberals a les Illes (Peñarrubia, 1997).

A Mallorca hi havia el partit Carlí (grup de catòlics integristes) que defensaven la llengua a diaris com el *Bombó*, el *Centinela*, o l'*Aurora*, en el qual col·labora Antoni M. Alcover. Els Carlins tenien com a representant principal a Mallorca a Faust Gual de Torrella. Es pot dir que els Carlins eren el partit Republicà que a Mallorca es dividia en tres partits: el republicà possibilista de Joaquim Fiol, el federal de Antoni Villalonga i el radical de Marià Quintana. Els republicans eren anticentralistes, proposaven eliminar

---

²¹ Antoni Maura i Montaner (1853-1925) va ser elegit diputat liberal per Mallorca (1881) i vicepresident del Congrés dels Diputats (1886). Fou nomenat ministre d'Ultramar, i projectà reformes administratives per a Cuba i Filipines, les quals, davant la protesta de les Corts, l'obligaren a dimitir. També ocupà les carteres del Ministeri de Gràcia i Justícia, i del de Governació (1902-1903). Fou nomenat cap del Partit Conservador (novembre 1903). I designat president del Govern (1903-1904 i 1907-1909). Tornà al poder en governs de concentració en tres ocasions (1918, 1919 i 1921-1922). A ell es deu una reforma de l'administració local i el projecte de reconstrucció naval (1908). Per més informació vegeu: P. Fullana (1998). *Antoni Maura i el maurisme a Mallorca (1853-1925)*. Palma de Mallorca: Lleonard Muntaner edit.

les quintes i lluitar contra el caciquisme i el cunerisme. Els cuneros eren els diputats designats directament pel Ministeri de Governació; gairebé sempre eren castellans i, com que representaven un districte que no coneixien, difícilment podien defensar els seus interessos.

El caciquisme a les Balears té la seva màxima representació al camp i afecta, per la particularitat social de les Illes, els jornalers i els petits propietaris, ja que la Restauració havia donat suport al retorn al poder polític dels grans terratinents. El governador solia esser el nexa entre la capital del l'Estat i el cacic, el contacte d'aquell amb cada municipi. Aquest fet separà molt els polítics de la realitat social illenca (Peñarrubia, 1980).

Quan Antoni Maura encapçalà el partit Conservador, aquest es revitalitzà a les illes de Mallorca i Eivissa, tot i les crisi de la Setmana Tràgica (1909) i de la pròpia divisió del partit (1914). De fet, el maurisme només es va debilitar amb la crisi de 1917 i l'arribada a la política de Joan March. La Primera Guerra Mundial va revitalitzar el regionalisme i el moviment obrer. Joan March, de malnom *en Verga*, eclipsà definitivament el maurisme i va substituir aquest sistema pel conegut verguisme. March representava el capitalisme front a les idees econòmiques arcaïques de Maura. Va tenir com a representants polítics Lluís Alemany, a Mallorca, i Pere Matutes, a Eivissa. En canvi tots els intents de Joan March per establir el seu partit a Menorca resultaren inútils (Ferrer, 2001; Cabrera, 2011).

Encara que a les Illes Balears hi hagués organitzacions obreres durant el Sexenni Revolucionari, el moviment obrer pròpiament dit es va organitzar durant el període de la Restauració. Es poden distingir dues etapes: la primera de l'any 1881 al 1900, després del Sexenni, i la segona

des de l'any 1900 al 1923. En la primera el moviment obrer decau fins al canvi polític de 1881, que portaria el partit Liberal al Govern espanyol. En aquest moment es va crear la *Unió Obrera Balear* (1881-1886), que va tenir com a objectius la posada en marxa d'una escola amb biblioteca, un mont de pietat, una cooperativa de consum i una caixa d'estalvis. Posteriorment al 1883 es convertí en associació mutualista i esdevindria l'origen del PSOE a Mallorca (1890-1892). El primer de maig de 1890 es fundà l'*Ateneu Obrer Mallorquí*, que edità a partir de 1892 el setmanari *Bandera Roja* (setmanari republicà radical autonomista). En la segona etapa el moviment obrer va tenir un desenvolupament irregular a les diferents illes. A Mallorca es publicà el setmanari propagandista *El Obrero Balear*, en el qual col·labora Llorens Bisbal. L'any 1903 es fundà la Federació de Societats Obreres de les Balears. A partir de 1917 el moviment obrer mallorquí guanyà força amb la creació del *Bloc Assembleista* (socialistes, regionalistes, republicans i reformistes). Aleshores es lluitava pel problema de l'encariment de les subsistències i la crisi de treball (Gabriel, 1973, 1996).

La població de les Illes va tenir una clara tendència a l'augment durant l'últim terç del segle XIX i el primer del segle XX. Aquest creixement demogràfic es deu a causes internes, com la reducció progressiva de la mortalitat, mentre la natalitat, que també baixa, encara es manté relativament alta. No obstant això, aquest creixement no és lliure d'entrebancs derivats de la conjuntura econòmica. En aquestes circumstàncies, per a molts d'habitants de les Balears, l'única sortida possible és l'emigració (Casasnovas, 1998). La industrialització va fer que les ciutats esdevinguessin un pol d'atracció per a molts habitants de la pagesia, que s'hi traslladaren per a treballar en el sector industrial, que necessitaven mà d'obra. Les ciutats augmentaren així la població.

Al mateix temps durant els primers 25 anys del segle XX, les Illes són terra d'emigrants. La crisi del mercat exterior, conseqüència de la pèrdua de les darreres colònies (Cuba, Puerto Rico, Filipines), que eren el principal mercat de productes de les Balears, va fer que l'aparell productiu illenc fos incapaç de mantenir una població en creixement. Hi hagué manca de llocs de treballs i de mitjans de subsistència. L'emigració a Amèrica del Sud és un altre aspecte important de finals del segle XIX i inicis del XX. Les destinacions foren Argentina, Xile, Cuba i Puerto Rico. Les causes d'aquesta emigració van ser eminentment econòmiques, com la crisi de la fil·loxera i la pèrdua de les colònies. Les conseqüències de l'emigració varen ser el fre al creixement demogràfic, l'envelliment de la població (sobretot la camperola) i la disminució de la natalitat (Alzina, Limongi, 1992; Serra, 2001).

A principis del segle XX es va consolidar el pas de l'agricultura d'autoproveïment a una agricultura de mercat. Aquest procés es va materialitzar amb la introducció del monocultiu, l'augment espectacular dels camps dedicats al conreu de la vinya a certes contrades mallorquines, pel problema de la fil·loxera sofert a França i la necessitat d'aquest país d'importar vins estrangers. La pèrdua dels conreus tradicionals de blat i d'olivera, per la competència dels mercats exteriors i per la baixa qualitat dels productes. L'augment de la superfície de reguiu per les dessecacions de terrenys pantanosos (producció de patata) i la redistribució de les propietats per les exigències comercials estrangeres (cultiu de la vinya) (Casasnovas, 1998; 2005).

Tot i així el camp no s'allibera de la crisi. L'expansió de la vinya a Mallorca a partir de 1873 va provocar una gran inversió dels petits i mitjans propietaris interessats a vendre vi al mercat francès. Això va

donar una gran prosperitat inicial i contribuí a la millora de la xarxa de transports (ports, ferrocarrils) i, per tant, de finançament. En aquest moment, sorgiren una gran quantitat de societats bancàries. En general s'obtingueren més beneficis, cosa que féu augmentar el consum i, amb aquest, l'activitat comercial i la producció. La recuperació de les vinyes franceses va fer que els vinaters mallorquins quedessin sense mercat. Aquesta circumstància i la posterior arribada de la fil·loxera a Mallorca ensorraren el sector i deixaren molts pagesos en la misèria. Sortadament, altres produccions no seguiren el mateix camí. És el cas de l'ametller, l'albercoquer, la figuera i el garrover, que gaudiren de bona acceptació als mercats europeus fins a la Primera Guerra Mundial (Casasnovas, 1998).

Entre els anys 1875 i 1930 es va consolidar el procés d'industrialització de les Illes Balears, sobretot a Mallorca i Menorca. Els sectors considerats líders de la Revolució Industrial eren el tèxtil i la metal·lúrgica. La indústria illenca va ser majoritàriament intensiva en mà d'obra, requerint d'una escassa capitalització, la mecanització era pobra i predominava el petit taller amb un nombre reduït d'obriers; també seguia essent important el treball domiciliari. Com a excepció s'hi podien trobar algunes grans empreses que donaven feina a centenars de treballadors. És el cas de les menorquines *Industrial Mahonesa* (tèxtil) i *Anglo-Española de Motores* (maquinària) (Roca, 2006).

El principal sector industrial era el calçat. Aquest sector va ser molt important a Menorca (Ciutadella, Maó, Alaior) i a algunes poblacions mallorquines principalment del Raiguer (Inca, Alaró, Lloseta), a Lluçmajor i Binissalem. Va ser una indústria semiartesana que ocupava una gran quantitat de mà d'obra (Roca 2006).

Entre finals del segle XX i començaments del XX, l'associacionisme empresarial tengué una gran importància. Es fundaren nombrosos bancs i entitats de crèdit com el *Banco del Crédito Balear* (1872), *Cambio Mallorquín* (1876), la *Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Balears* (1882), el *Banco de Mahón* (1882) o el *Banco de Ciudadela* (1886). El comerç exterior es basà en l'exportació de la producció balear, tant de productes agrícoles com industrials, i la importació de primeres matèries per a la indústria, carbó i petroli (utilitzats com a combustible), productes industrials, maquinària i aliments (Serra, 2001).

Quant al transport, es va crear una xarxa de ferrocarril a Mallorca (*Sociedad de Ferrocarriles de Mallorca* al 1876), que estimulà, per una part, la producció de les mines de carbó autòctones i, per l'altra, el mercat intern. El transport marítim es realitzava mitjançant vaixells de vapor, si bé per al cabotatge encara s'utilitzaven vaixells de vela. A les Balears es crearen diverses companyies navilieres, com la *Islaña Marítima* i La *Marítima*, aquesta última de Menorca. Aquestes companyies es fusionaren en la *Transmediterranea*. D'altra banda, apareix un nou mitjà de transport, l'aeri. L'any 1910 es va realitzar el primer vol a les Balears. L'any 1922 es creà la *Compañía Aero-Marítima Mallorquina*, que feia el servei postal, i l'any 1929 la companyia Iberia establí la primera línia regular que unia Mallorca amb Barcelona (Casasnovas, 1998; Roca, 2006).

En començar la darrera dècada del segle XIX, la imatge de Mallorca com a centre d'atracció de turistes es va anar consolidant. El 1891 Pere d'Alcàntara Peña publicà la primera guia turística i el 1892 J. B. Pons publicava la seva *Mallorca artística, arqueològica y monumental*, de la qual es farien dues edicions en francès i altre en castellà. Al llarg del primer

terç de segle XX es posen les bases d'allò que amb el temps esdevindria el principal sector econòmic de les Balears: el turisme. En aquells moments Mallorca estava immersa en una crisi econòmica generalitzada en tot l'Estat, agreujada com ja s'ha dit abans per les exportacions de vins a França, coincidint amb la fil·loxera, la guerra que acabà el 1898 i la pèrdua de les colònies, conseqüència del tancament radical d'uns mercats on es destinaven profitosament productes industrials i agraris de Mallorca. Tot això té un reflex en la població fins al punt que l'emigració arribà a fer disminuir en termes absoluts el nombre d'habitants entre 1888 i 1900. Davant aquesta situació i els seus empresaris i polítics reaccionaren iniciant un procés de recuperació que es donaria per superat amb l'exposició de Productes Balears de 1910. En aquestes circumstàncies destacà la figura d'Enric Alzamora, personatge d'una saga de mercaders il·lustres, fundador del diari *l'Almudaina* el 1887, i president de la Cambra de Comerç entre 1903 i 1906, amic entre molt d'altres de M.S. Oliver i de Bartomeu Amengual (Barceló, Frontera, 2000).

Les persones que impulsaren les activitats del Foment no estaven vinculades al negoci turístic i actuaren per unes motivacions idealistes: les de donar a conèixer l'illa, tant als seus habitants com els que poguessin venir de fora. Les primeres activitats del Foment s'encaminaren a la publicitat de Mallorca. Un dels sistemes publicitaris que empraren va ser el cinema. El 1909, Josep Tous, l'empresari del Teatre Líric, va finançar diverses pel·lícules sobre Mallorca i el 1911 el Foment encarregà al català Cabot i Puig la realització de documentals cinematogràfics sobre Mallorca.

Un dels primers objectius del Foment va ser la millora de les comunicacions interiors, principalment als accessos a llocs d'interès com les coves d'Artà, les del Drac, el Castell d'Alaró, Sineu, Port d'Alcúdia o al

Torrent de Pareis. Un nou element que s'integrà en la imatge turística de Mallorca va ser la de pintors que sojornaren a l'illa, on produïen bona part de la seva obra; i amb el seu prestigi i obres ajudaren a descobrir els seus paisatges. El belga Carles de Hees, els catalans Ramon Martí i Alzina, Santiago Rusiñol, els mallorquins Joan O'Neill, Antoni Ribas, Ricard Anckerman o Antoni Fuster. Cal destacar, a més, Joaquim Mir, Eliseu Meifre, Alexandre de Riquer, Joan Roig i Soler, Francisco Bernareggi, Hermenegild Anglada Camarassa, que va ser el creador de l'escola de Pollença, Roberto Montenegro o Tito Cittadini, als quals seguiren un bon estol de pintors mallorquins com Dionís Bennàssar, Antoni Gelabert, Llorenç Cerdà, Joan Fuster i Bonnín, Pilar Montaner, Fuster i Valiente, etc. (Graña, 1998).

Les activitats del Foment de Turisme foren paral·leles a la iniciativa privada que veia en el turisme una font d'ingressos, a la vegada que s'anava consolidant la imatge turística de Mallorca. Però tots aquests esforços es veieren frenats per les circumstàncies de la I Guerra Mundial (1914-1918). Una vegada acabada la I Guerra Mundial, l'activitat turística emprengué una nova empremta, però no va ser fins a partir de 1925 quan agafar més força. En un principi tenia una clientela selecta i especialment d'hivern, influïda per la proliferació d'obres literàries de viatgers que havien arribat a les Balears durant el segle XIX, com ara George Sand o l'arxiduc Lluís Salvador. També contribuïren a la promoció de les Balears els pintors impressionistes, com Santiago Russinyol i Joaquín Mir. Durant els anys vint es constituïren les primeres instal·lacions d'oci (Ciutat Jardí, les Roques, Ca'n Pastilla i s'Arenal), mentre a la resta de l'arxipèlag el turisme era encara una activitat molt poc important.

En aquest moment es pot dir que es produeix el deteriorament de l'antiga societat agrària i la incorporació de nous esquemes més propers al capitalisme i a la ciutat. Un esdeveniment important per al funcionament social illenc va tenir lloc al llarg del segle XIX: la imposició d'un sistema legislatiu unitari a tot el territori de l'Estat, que no respectava cap particularitat regional. Això implicava la recaptació regular d'impost, entre els quals el dels consums, la creació d'un cos de funcionaris i la pèrdua dels drets de concertar determinats impostos, de l'exempció de quintes i el de l'ús de codis penals i comercials propis (Roca, 2006).

Les necessitats de l'economia industrial i capitalista requereixen grans inversions en obres públiques, principalment pel que fa a les vies de comunicació. Aquestes són imprescindibles per a facilitar el transport de mercaderies des dels centres productors fins als consumidors o fins als ports des d'on s'han d'exportar, alhora que faciliten el moviment de persones. Mallorca presenta en el creixement de les línies de ferrocarril un dels fets més importants de finals del segle XIX i principis del XX, a causa de la manca de carreteres i la mala qualitat de les existents. Els ports de Portocolom (exportació de vi a França) i el de Sóller (taronges) ampliaren i cobraren importància. A Menorca es construí, a partir de 1878, la carretera que unia Maó amb Ciutadella. Eivissa eixamplà el port entre els anys 1882 i 1912, però la xarxa viària, no gaire extensa, no es va modificar. L'única carretera destacable era la que unia Eivissa amb Sant Antoni de Portmany (Casasnovas, 1998).

2.1.2. Educació i cultura

Els nous reptes plantejats a la societat mallorquina amplien les necessitats formatives. En el segle XIX ja s'havia estès la convicció de la importància de l'educació pel desenvolupament econòmic i polític i en el XX és quan passen a forma part dels ideals democràtics, nacionalistes o patriòtics. En aquest sentit, la idea que l'educació és essencial per a la modernització i el progrés varen suavitzar les tensions i els efectes negatius que els canvis havien pogut provocar. A Catalunya els nous reptes enllaçaren perfectament amb les propostes regeneracionistes i es varen veure reforçades pel projecte polític del catalanisme conservador. A les Balears aquestes idees renovadores calen entre algun grup intel·lectuals, professionals i polítics que intenten donar resposta a les deficiències educatives (Sureda, 2000).

La bronzida reformadora que ve d'Europa pren cos amb el moviment filosòfic conegut per Krausisme²². El Krausisme com a tal es va

---

²² El krausisme és un moviment filosòfic de difusió de les idees del filòsof idealista alemany Karl Christian Friedrich Krause. El krausisme es basava en la interpretació de les idees de Krause, que defensava un panenteisme inspirat en l'idealisme alemany i en Spinoza: pel seu panenteisme defensava la presència de Déu en totes les coses, i per la seva vinculació amb els corrents esmentats, va elaborar una síntesi metafísica i moral d'ideals humanitaris impregnats de misticisme. L'impulsor i introductor del krausisme a Espanya va ser Julián Sanz del Río (1814-1869), professor de la universitat de Madrid, arran de les seves estada en Heidelberg, on va estudiar amb els principals deixebles de K. Krause (1781-1832). Sanz del Río va veure en les idees de Krause i en les dels seus deixebles Heinrich Ahrens (1808-1874) i Gillaume Tiberghien (1819-1901), una forma liberal i no conservadora de renovar el pensament espanyol d'aquella època. Partint de les tesis de Krause, Sanz del Río va aconseguir crear els elements per a una reforma institucional de l'ensenyament, i va veure la possibilitat d'una nova fonamentació progressista de la moralitat, basada en un esperit humanista i humanitari, tolerant, no autoritarista i antiobscurantista. En definitiva, el pol oposat al tradicionalisme dominant en l'Espanya de la segona meitat del s. XIX. La difusió del krausisme espanyol es va efectuar a través d'autors com Fernando de Castro i Pajares, Francisco de Paula Canalejas, Manuel de la Revilla, Nicolás Salmerón, president de la primera república espanyola, Gumersindo de Azcárate, Manuel

desenvolupar a la segona meitat del segle XIX i es va prolongar fins ben entrat el segle XX. Com a corrent va ser el motor de modernització amb rerefons educatiu, amb passió per la ciència i per a la virtut moral. El Krausisme espanyol és molt distint del moviment filosòfic difós a Europa. Es pot dir que el Krausisme espanyol és una actitud intel·lectual, un estil, un corrent de contorns poc precisos que es pot arribar a entendre com una actitud de protesta, la qual ben aviat va desbordar els límits de la filosofia sistemàtica i es projecta en diverses direccions (Tuñón de Lara, 1977).

El Krausisme va tenir una gran incidència política, intel·lectual i pedagògica. Pensadors espanyols com Miguel de Unamuno, José Ortega y Gasset o Francisco Giner De los Ríos van rebre la seva influència al voltant de la Institución Libre de Enseñanza. L'esperit o estil krausista, es va passar a l'esperit o estil institucionista com a fet cultural de primera dimensió durant el primer terç de segle XX: de Sanz del Río passarà a Giner i a Cossío, de l'expressió ideològica de forma indirecta d'una burgesia dèbil passarà a la vitalitat d'una classe que aspira al poder en tots els sentits. Sanz del Río i el nucli krausista llancen a la societat isabelina i en plena crisi del 1868-1873 les bases del que es va conèixer per krausisme espanyol el fonament del qual es trobaven en la passió pel saber, la fe, la raó i la ciència, essencials en el pensament de Sanz del Río.

Sales i Ferré i, especialment, Francisco Giner de los Ríos (1839-1915), deixeble de Sanz del Río qui, el 1876, va fundar la Institución Libre de Enseñanza, organisme que va influir notablement en la vida cultural espanyola. Va ser un intent d'escola nova, d'orientació racionalista i il·lustrada, que s'inspirava en les grans idees de la filosofia europea de la seva època. Els ideals d'aquesta institució estaven posats en una Europa tolerant i progressista, advocaven per la llibertat de càtedra i la descentralització administrativa, i pretenien una educació integral, orientada a la formació d'una ètica superior. La darrera gran aportació envers aquesta temàtica es sens dubte: VV.AA. (2012). *La Institución Libre de Enseñanza y Francisco Giner de los Ríos: Nuevas perspectivas*. Madrid: Fundación Francisco Giner de los Ríos y Acción Cultural Española. Es tracta de tres volums amb 1970 pp en total

Aquesta és una actitud demolidora pels valors establerts en una societat que reposava en el dogmatisme, el tancament intel·lectual de l'escolàstica. La raó i la confiança absoluta amb l'esser humà agafaven a contrapeu les idees del vell règim. De la mateixa manera es veu l'eclosió del krausisme amb un moment crític de la vida de l'església: el Syllabus²³ i el Concili Vaticà I²⁴ (Tuñón de Lara, 1977).

El Krausisme de Sanz del Río és un panteisme. El seu lema era Tot en Déu, en aquest sentit podem dir que tenia un molt de religió, però d'una religió que s'afirmava racionalista. El krausisme defensava que el coneixement de l'Ésser absolut mostra que la ciència mateixa només és possible i real en virtut i per causa d'aquest coneixement. L'Ésser absolut és sempre anterior a la ciència. Així doncs és aquí on rau el punt de fractura amb el que era la murada ideològica de la força social dominant en ple segle XIX. La religió que professava Sanz del Río és coneguda com

---

²³ El *Syllabus Errorum* o *Syllabus dels errors* o amb el seu títol complet *Syllabus complectens praecipuos nostrae aetatis errores* és una llista de 80 idees, conviccions polítiques i teories filosòfiques que el papa Pius IX va trobar que eren incompatibles amb la doctrina catòlica. És una compilació dels seus escrits anteriors. Es van publicar el 8 de desembre de 1864 com a apèndix a l'encíclica *Quanta Cura*. El document està considerat com una de les causes majors de l'endarreriment del desenvolupament de la ciència moderna a estats dins dels quals l'Església catòlica tenia una influència important en la política educativa i científica.

²⁴ El concili Vaticà I va ser el primer concili celebrat a la Ciutat del Vaticà. Convocat pel Papa Pius IX en 1869 per enfrontar al racionalisme i al gal·licanisme (tendència autonomista de la religió catòlica a França pel que fa a la jurisdicció Roma i el Papa. El nom prové de Gàl·lia com es coneixia en l'antiguitat al territori de l'actual França). En aquest Concili es va aprovar com a dogma de fe la doctrina de la infal·libilitat del Papa. Va tenir quatre sessions: Primera Sessió: celebrada el 8 de desembre de 1869 amb el Decret d'obertura del concili. Segona Sessió: celebrada el 6 de gener de 1870 amb la Professió de Fe. Tercera Sessió: celebrada el 24 d'abril de 1870 conclouent amb l'aprovació de la Constitució Dogmàtica *Dei Filius* sobre la fe catòlica. Quarta Sessió: celebrada el 18 de juliol de 1870 conclouent amb l'aprovació de la Constitució Dogmàtica *Pastor Aeternus* sobre l'Església de Crist que declara el dogma de la infal·libilitat papal. El concili va ser suspès per Pius IX el 20 d'octubre de 1870, després que s'hagués consumat la unió a Itàlia dels Estats Pontificis.

religió natural o racional. Cal dir que altres krausistes s'aproparen al camí del catolicisme liberal. Així Fernando de Castro no anava més enllà que del fet de defensar la independència de l'església respecte al conservadorisme polític i social. Aquesta posició el va situar històricament amb el trencament amb l'església i aquest cristianisme heterodox és el que també hi pertanyien Giner i Azcárate. Aquí es pot trobar la idea de secularització que tindrà vigència creixent a partir de final del segle XIX. El primat de la raó, la llibertat d'investigació, l'abastament de la funció educativa, cert científicisme, varen esdevenir les bases de partida per a múltiples i heterogènies projeccions ulteriors del Krausisme espanyol i amb elles l'obertura cap a Europa. Sanz del Río cap Alemanya i cap a Anglaterra, Giner de los Ríos. La segona fase del Krausisme espanyol pot dir-se que començà amb l'enfrontament amb l'esperit de la Restauració, que continuava la intransigència i el dogmatisme del vell règim. El xoc amb el poder l'any 1875 lluny de desfer el grup krausista va permetre crear un òrgan d'acció en l'educació, la qual cosa suposa per a ells la forma suprema d'acció (Tuñón de Lara, 1977).

A les Illes Balears, i concretament a Mallorca, el Krausisme no va tenir el pes que havia tengut a d'altres indrets. A Mallorca el poder conservador era total, sobretot en els pobles i com què l'escola i l'ensenyament eren elements dependents dels municipis, les accions que poguessin tenir els mestres restaven neutralitzades de forma immediata. El krausisme com a sistema filosòfic idealista i racional no va destacar a Mallorca, tot i que a la pràctica educativa, concreta i real, va tenir el seu espai, en això hi va contribuir en gran mesura el fet de no negar la religió. Com hem esmentat abans, dins el moviment renovador s'acceptava la religió com a conseqüència de la creença ferma en l'home, i d'una religió que s'afirmava racionalista. En aquest sentit, el Krausisme va passar a ser

un projecte de reforma educativa inspirat en un esperit més compromès amb la realitat i més afermat en la lluita.

Les idees krausistes a Mallorca, no varen tenir l'expansió esperada perquè hi havia una educació fortament regulada per la política il·lustrada comandada per Carles III, la qual unia els dos sectors enfrontats els liberals i els il·lustrats, per pròpia convicció ideològica, i perquè la noblesa i el clero, eren conservadors de convicció. A 1836, amb la creació de l'Institut Balear, i aprofitant el plantejament pedagògic que en el seu moment va proposar Jovellanos i desestimat per la política il·lustrada del moment, es constituirà el primer Institut de Segona Ensenyança d'Espanya; una institució oberta a tothom a fi de proporcionar una cultura general de tipus mitjà que servís per accedir a la Universitat (Colom, 1977).

D'aquesta institució surt una generació de la qual podem destacar figures com Guillem Cifre de Colonya²⁵, Mateu Obrador²⁶ i Alexandre

---

²⁵ Guillem Cifre de Colonya (1852- 1908). Banquer, mestre i polític. Neix a Pollença amb el nom de Guillem Coll. Fill d'una família pagesa de Pollença que tenien cura a la possessió de Colonya. Guillem va ser sempre com un fill per als propietaris de la possessió, fins i tot va ser adoptat pels seus senyors passant a dir-se Guillem Cifre de Colonya; passant a ser l'hereu de la fortuna familiar. Va estudiar dret a Madrid (1869 -1879) . Durant l'època madrilenya, Guillem Cifre va ser professor a la Institución Libre de Enseñanza i formarà part del cercle d'amistats de Manuel B. Cossío o de Nicolás Salmerón. En acabar els estudis va tornar a Pollença on va posar a la pràctica el que havia après a Madrid. L'any 1880 va fundar la caixa d'estalvis de Pollença: Caixa La Colonya, associada a la Institució d'Ensenyament, per fomentar l'estalvi entre els seus alumnes. El 1885 fundà també una cooperativa mutualista. Formà part de les dues etapes de govern republicà al consistori pollencí (1885-1890 i 1895-1904), va ser regidor i abans d'acabar el segle XIX i durant un curt període de temps fou batle de Pollença. Va ser nomenat cap dels republicans pollencins. Es va casar amb l'alemanya, Clara Hammerl, que en morir el seu espòs seria nomenada primera directora de la Caixa Colonya; la primera dona que dirigia una financera a Espanya. En 1977 va ser nomenat (a títol pòstum) Fill Il·lustre de Pollença. Per més informació vegi's (P. Sala, 1999)

²⁶ Mateu Obrador (1852- 1909). Va ser deixeble de Pons i Gallarza a l'Institut Balear, i posteriorment va estudiar Filosofia i Lletres a Barcelona, on va rebre la influència directa de Milà i Fontanals, ajudant-li a fer el replec de material folklòric, part del qual publicat (Sobre les èpoques de la poesia popular mallorquina). Molt actiu en la vida cultural

Rosselló²⁷. Tot tres amb l'allargament de la seva formació intel·lectual, primer a l'Institut Balear i més tard a diverses universitats de la península varen entrar en contacte amb les idees progressistes i renovadores introduint-les posteriorment a Mallorca.

En aquest sentit es pot dir que la creació de la Institución Libre de Enseñanza a Madrid, és l'embrionari de noves idees, de caràcter progressista, fonamentades en les tesis de Julian Sanz del Río, professor de la Universitat Central, vertader introductor del krausisme a Espanya, i amb el seu deixeble destacat Francisco Giner de los Ríos són màxims precursors d'aquest moviment progressista (Colom, Janer Manila, 1977).

Guillem Cifre de Colonya va crear la primera institució a Pollença l'any 1879 a imatge de la Institución Libre de Enseñanza de Madrid. Amb aquesta institució volia eradicar l'analfabetisme del seu poble. Alexandre Rosselló i Mateu Obrador duen a terme l'any 1880 una institució que primerament es coneixerà com a l'Escola Mercantil i posteriorment com a Institució Mallorquina d'Ensenyança, sempre amb el rerefons d'expandir les noves idees que s'anaven estenent (Colom y Diaz de Castro 1977; Colom 2008).

---

mallorquina, va prendre part en la fundació de la *Revista Balear* (1872), i va ser secretari del *Museu Balear* (1875). Pel que fa als seus aspectes pedagògics vegeu: A.J. Colom y F. Diaz de Castro (1988). *Mateu Obrador: Obra Pedagògica*. Palma de Mca: Conselleria d'Educació, Cultura i Esports. Govern Balear.

²⁷ Alexandre Rosselló (1853-1923) Advocat i notari, s'inicià políticament dins el partit republicà. Participà en la reorganització de l'Ateneu Balear (1878). Es la persona responsable de la creació de l'Escola Mercantil (1881) —més tard Escola Mallorquina d'Ensenyament— i la formació de la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat (1882). Va ser regidor de l'Ajuntament de Palma el 1881. Va ser Diputat a Corts en 1901-23 i cap del Partit Lliberal illenc, i es va inserir gairebé en dedicació absoluta a l'administració estatal, a Madrid. Va ser sotssecretari d'Instrucció Pública, governador civil de Madrid (1906), Conseller (1909) i finalment Ministre de Gràcia i Justícia (1918-19). Es mantingué, d'altra banda, fidel a Romanones fins en 1922-23, període en el qual va acceptar de col·laborar amb Joan March i Ordinas.

Ha estat B. Sureda (2000) qui referint-se a l'educació illenca ha estudiat amb profunditat aquesta època de principis del segle XX. El reformisme educatiu liberal representat per diferents professionals com Miquel Porcel, Gabriel Comas, Rafel Ballesters, Jaume Pomar, Joan Benejam, Joaquim Gadea, Joan Capó, Guillem Forteza, Francesc Sanxo i Mas, Jaume Comas entre d'altres feien, cada qual en la seva faceta professional, una crítica ferotge sobretot a l'alt percentatge d'analfabetisme existent, les mancances dels equipaments escolars per obtenir les condicions òptimes per un ensenyament més actiu, i fent una aposta ferma per una major presència de la llengua catalana a l'ensenyament i una major atenció a la cultura pròpia.

En aquest context es reclama la creació d'escola graduada. Aquesta reivindicació suposava no únicament fer grups més homogenis per edat, sinó que donava la possibilitat de construir edificis dignes i rompent l'aïllament dels mestres de les escoles unitaris, separats com estaven el que comportava grans dificultats per intercanviar experiències i fer treball en equip.

Les veus a favor de l'escola graduada fan possible que l'any 1909 s'acordi la construcció d'un centre modèlic. Aprofitant l'enderrocament de les murades, a la zona de llevant de ciutat, l'arquitecte Gaspar Bennàssar projecta la que posteriorment es coneixerà com a Escola Graduada. L'any 1912 va ser inaugurat el complex que fins aleshores havia albergat una escola de l'estat i una municipal. Aquest procés de graduació, malgrat l'empenta inicial va seguir un procés lent. L'any 1909 en què es va construir la primera escola graduada a l'any 1929 només hi havia a les Balears onze escoles graduades.

Mentre tant Joan Capó Valls de Padrines des de la Inspecció d'ensenyament primari va impulsar actuacions reformadores molt significatives en el camp de l'ensenyament. A partir de l'any 1917 va impulsar l'organització de cursos de formació per als mestres a Mallorca, Menorca i Eivissa, i va promoure diversos viatges d'estudis a països europeus de mestres illencs. Capó també va ser l'ànima en el camp de la formació permanent dels mestres de la creació del Museu Pedagògic de les Balears, l'any 1918, amb el patrocini de la Diputació Provincial i inspirat en les idees de la Institució Lliure d'ensenyament. Aquestes iniciatives afavoriren que les idees de l'Escola Nova es difonguessin i s'apliquessin a diverses escoles, tant al magisteri públic com en les iniciatives privades (Colom, 1993).

En aquest context, no es pot deixar de banda el paper que va jugar la iniciativa privada i sobretot religiosa. El catolicisme illenc, amb una fort arrelament entre amplis sectors socials, va demostrar capacitat per mantenir el seu espai d'influència en l'educació elemental, aprofitant les deficiències del sistema educatiu. El paper de la iniciativa privada, en l'ensenyament, va créixer de forma ininterrompuda durant la segona meitat del segle XIX i sobretot des de la Restauració, amb amplia difusió de les congregacions religioses per tots els pobles de Mallorca en especial atenció a les nines. En aquest sentit cal fer esment, encara que puguin ser fets minoritaris, l'exemple de les Terciàries de Sant Francesc o dels Pares Paüls, que aplicaren el primer terç del segle XX elements del mètode Montessori als seus parvularis o l'existència de l'escola metodista a la població de Capdepera, que va funcionar fins al començament de la Guerra Civil (Sureda, 2000).

Així i per completar la descripció de la situació de l'ensenyament elemental, s'ha de tenir present que el contingut de l'ensenyament elemental dels nins i les nines era ben diferent. Les nines es formaven sobretot en la costura i altres aprenentatges lligats a les activitats de la llar. Per la qual cosa tenien poques possibilitats d'accedir a altres nivells de formació. L'ensenyament secundari era considerat un nivell típicament masculí. Fins a l'any 1910 tan sols era permesa la matriculació de les joves als instituts com a alumnes d'ensenyament lliure amb la necessitat d'un permís especial per a la matrícula oficial. El sostre en la formació de les dones era de mestra a l'Escola Normal. L'any 1915 es va aprovar un projecte, inspirat per Benet Pons i Fàbregues, amb l'objectiu de crear un Institut d'Estudis Superiors de la Dona. Centre que no va ser creat per la ferma oposició dels sectors conservadors, que varen veure en el projecte una manera de sostreure la influència dels cercles catòlics en la formació, fins aleshores regentada per les religioses de la Puresa (Roig, 2005).

L'acció educativa de l'Església es va difondre també entre sectors populars i obrers adults i joves per mitjà d'un bon grapat d'institucions com les escoles nocturnes de Sant Josep, les escoles dominicals i les classes elementals als centres d'obers catòlics, o el cas de l'escola obrera de la Congregació Mariana de Palma (Fullana, 1990 y 1995).

El canvi que es produeix en el primer terç de segle en la valoració de la infància i en la forma d'entendre l'educació no va afectar tan sols l'escola. Les crítiques a l'ocupació dels nins en treballs que poguessin afectar la seva salut i les seves possibilitats de creixement foren freqüents sobretot en la premsa obrera i d'esquerres. En aquest sentit, la preocupació posa en evidència les conseqüències negatives i els perills que comporta pels infants el fet de no estar vigilat per la protecció de

l'adult. El Primer Congrés Nacional de Pediatria que té lloc a Palma l'any 1914 mostra l'augment en la preocupació per la protecció de la infant. Al Congrés amb aportacions de metges mallorquins, es tracten temes com la necessitat de divulgar els avantatges de la lactància natural, de difondre institucions com la de la Gota de Llet, per facilitar llet esterilitzada amb la qual alimentar els nadons, o la presentació de nous mètodes de lluita contra les malalties més corrents en la infància (Motilla y Sureda, 2008). Una altra de les iniciatives que mostren la preocupació per la infància, per a una millora de les condicions higièniques dels infants de l'època, és la creació de les colònies escolars. La primera va ser dirigida per Miquel Porcel l'any 1893 i des del 1901 fins 1905 es varen continuar fent de forma ininterrompuda a Mallorca i Menorca, subvencionades per la Diputació de les Balears fins al 1936 (Sureda 2000).

Les manifestacions artístiques de les Balears van molt lligades a les tendències de la resta d'Europa. Les obres artístiques més importants d'aquesta època a les Illes són arquitectòniques. Destaquen el corrent eclèctic amb Manuel Chapulí, autor de la façana posterior de la Casa Consistorial de la ciutat de Palma; el corrent historicista, que té dues tendències: la goticista representada per Bartomeu Ferrà (parròquia de Calvià) i la classicista amb Pere d'Alcàntara Penya (oratori de Fartàritx).

Altres dos estils arquitectònics són el modernisme, amb el projecte del Gran Hotel, de Lluís Domènec i Muntaner i les obres a la Catedral de Palma d'Antoni Gaudí; i del regionalisme que Guillem Reynés reflectí al Palau March, a Cala Rajada. Més tard sorgiria el funcionalisme, que considera que el fi primordial de l'arquitectura és omplir les necessitats de

les persones de la seva època. Francesc Casas n'és el principal representant.

En pintura cal destacar els autors paisatgistes i els costumistes, com Antoni Ribas o Ricard Anckermann, i els romàntics com Faust Morell. Molts donaven una realitat idíl·lica del món rural mallorquí. Més tard aparegué l'avantguardisme, un moviment que rebutjava el realisme acadèmic i el modernisme decadent i es complaia en una creació lliure, personal i subjectiva. A aquest moviment pertanyen Joan Alomar i Jacob Sureda (Casasnovas, 1998). En escultura la major part de les obres corresponen a artistes no nascuts a les Illes (estàtua del Rei En Jaume, d'Enric Clarassó). Entre els escultors autòctons, es poden citar Lluís Font i Martorell i els neogoticistes Guillem Galmés (estàtua de Ramon Lull) i Llorenç Rosselló i Rosselló (Foner balear).

En la literatura de finals del segle XIX es pot dir que està marcada per la Renaixença i pels ecos del romanticisme. Les figures que ja s'havien manifestat en el període anterior, com ara l'historiador Josep Maria Quadrado i els escriptors Marià Aguiló, Tomàs Aguiló i Josep Lluís Pons i Gallarza. Amb l'inici del segle XX neix un important corrent literari conegut amb el nom de l'època d'or de les lletres mallorquines. Els seus principals representants són els poetes Miquel Costa i Llobera i Joan Alcover, l'historiador i periodista Miquel dels Sants Oliver, i el folklorista i filòleg mossèn Antoni Maria Alcover, que a partir de 1921 inicià la gegantina tasca del Diccionari Català-Valencià-Balear juntament amb Francesc de Borja Moll i quan al 1933 mor mossèn i dissol l'editorial Alcover, continuà la publicació del Diccionari, que només s'interrompé durant la Guerra Civil.

Més tard sorgí l'anomenada Escola Mallorquina de poesia, la qual s'inspira Miquel Costa i Llobera i Joan Alcover. D'aquesta escola

destaquen Maria Antònia Salvà, Miquel Ferrà, Llorenç Riber, Miquel Forteza i Guillem Colom. Les idees i escrits de Miquel dels Sants Oliver, segons Pons, van marcar en gran part la direcció i el ritme del procés de modernització, (Rosselló, 1997). Als anys que va ser responsable màxim del diari *La Almudaina*²⁸, concretament des de 1897 al 1905. La publicació va ser la plataforma des de la qual es van projectar crítiques i propostes de reforma a la societat mallorquina. La figura de Miquel dels Sants Oliver va suposar el primer element de modernitat, perquè va tenir la valentia de dipositar plena confiança en el periodisme com a mitjà per a influir sobre la societat en un sentit transformador. (Pons, 1998a). Seguint la línia argumental de Pons, Miquel dels Sants Oliver concep la premsa com un òrgan de pensament lliure, emancipada de qualsevol subordinació als interessos dels partits polítics o de les associacions confessionals, i defineix com a funció primordial de la premsa la de formar estats d'opinió capaços de manifestar-se autònomament, sense deixar-se condicionar ni acovardir per la mentalitat dominant. Aquesta actitud, valenta com a escriptor de premsa, mostra la seva forta convicció d'obertura i de modernitat al servei de la societat. Amb ell es proposa a la societat mallorquina que l'intel·lectual i escriptor de premsa és un personatge que intencionadament cerca transcendència pública, donar a conèixer les opinions pròpies sobre les més diverses realitats, proposant mesures de tot ordre amb l'afany de contribuir a millorar la societat,

---

²⁸ *La Almudaina* és el diari en castellà aparegut a Palma de Mallorca l'any 1887, i que va funcionar fins l'any 1953 quan es va fusionar amb el «Correo de Mallorca» per posteriorment va passar a ser «Diario de Mallorca». Aquest diari va ser fundat per iniciativa d'Enric Alzamora i Guillem Sampol, era imprès a la casa Amengual i Muntaner, que aviat el va adquirir en propietària. Els seus directors, successivament varen ser Joan Lluís Oliver, el seu fill Miquel dels Sants Oliver (1897-1905), Jeroni Amengual i Gaspar Reynés i Amengual, període durant el qual va tenir un alt to moderat. A més de tractar els temes balears, sobresortí per la secció literària, bilingüe, on col·laboraren bona part dels escriptors insulars.

assumint el paper de capdavanter en el procés de transformació de la realitat (Pons, 2006).

2.2. Perfil biogràfic

Per tal d'aproximar-nos a l'aventura vital de Joan Mascaró subdividirem la seva vida en funció d'unes fites determinants de la seva pròpia vida, perquè d'aquesta manera creiem que serà més fàcil assenyalar els condicionants més importants de la seva trajectòria.

2.2.1. Primera etapa: Joan Mascaró arrelat a Mallorca (1897- 1924)

Joan Mascaró va néixer el 8 de desembre de l'any 1897 a Santa Margalida. Més concretament a la finca coneguda amb el nom de *s'Hort d'en Degollat*. El matrimoni Mascaró i Fornés van tenir deu fills, però per desgràcia només en varen sobreviure sis: en Joan, en Martí, en Bartomeu, en Pau, en Guillem i n'Antonina (Maimó, 1990: 16). Segons J. F. March el pare de Joan, Martí, era un home treballador dedicat a les feines del camp i la seva mare, Joana Aina, era una dona bondadosa i de bon caràcter. Varen viure de la pagesia durant tota la vida, encara que no sempre ho varen poder fer a Santa Margalida i quan les coses els anaren malament varen haver d'emigrar a Algèria per poder tenir alguna oportunitat de superar les dificultats econòmiques (March, 2005: 15).

El major dels Mascaró, Joan, va mostrar de manera primerenca una capacitat natural i excepcional per aprendre i una sensibilitat poc comuna, sobretot en els temes relacionats amb la natura, la bellesa, l'expressió, les llengües, etc. Seguint les seves pròpies paraules recollides a *Records*²⁹ diu, recordant la seva infantesa a Santa Margalida:

“Nasqué a una illa de la Mediterrània, al lloc més bell de la terra. Era a començament del segle, quan el soroll dels cotxes encara no havien destorbat la pau de les carreteres i dels camins, i quan el clar blau del cel encara no havia estat profanat pel renou brutal dels aeroplans [...] la majoria de la gent no es pot imaginar el silenci d'aquells camps i d'aquells caminois. La mar blava era silenciosa a no ésser per la música de les ones, o pel so del vent a les veles blanques de les barques. Només hi havia a l'illa sons d'harmonia: la renou suau de l'herba dels camps o de les fulles dels arbres, el cant dels ocells o de les bèsties, les cançons dels al·lots i al·lotes o dels homes i dones que treballen el camp [...] També hi havia els sons de la natura: el so de la pluja benvinguda, els sons misteriosos dels trons aquells pocs dies de l'any en què un cel negre anunciava la pluja” (Mascaró, 1993:25).

Joan Mascaró ens explica com la inspiració esdevé saviesa i el pas del temps i la distància esdevenen riquesa. En aquest recull de pensaments i sentiments, que titula *Records*, descriu la forta empremta que li va causar l'ambient rural del seu poble natal i com aquests records són els que li van

---

²⁹ *Records* és recull de sentiments i de pensaments que encapçala l'obra pòstuma de Joan Mascaró *La Creació de la fe*. *La Creació de la fe* és el llibre que recull tota la feina i pensaments de la vida de Joan Mascaró: una selecció de les cites i reflexions que va anar acumulant durant molts anys. *Records* explica vivències, sentiments, pensaments de Joan Mascaró havia cap a l'any 1977, quan ja tenia 74 anys.

permetre comprendre i ser capaç d'empatitzar amb els altres pobles i les seves diferents maneres de viure. Les vivències proporcionades pels anys viscuts a Santa Margalida van ser una referència emocional per en Joan durant tota la seva vida i van ser fonamentals per a la manifestació del seu gran amor a la natura, al seu poble i, com no, a la seva família.

Ell, apart de l'escola, es va anar formant i enriquint per les coses que tenia més properes. De tal manera que, durant tota la seva vida, va valorar les seves arrels i el fet d'haver estimat tant la seva terra, que, com hem apuntat amb anterioritat, va fer que pogués tenir amor pels altres pobles i les seves particulars formes de vida i també li van fer possible poder-se adaptar a la vida que amb posterioritat va haver de desenvolupar lluny de la seva Mallorca, que d'una altra banda sempre va dur al cor: "Jo estim totes les terres i em sent entre germans amb gent de totes les nacions, races, religions i opinions, i crec que el motiu és que estim tant Mallorca. El meu amor a la meva terra em fa comprendre l'amor d'un castellà a Castellà, d'un irlandès a Irlanda, d'un indi a l'Índia. El gran problema és crear unitats fortes, assimilant les coses universals" (March, 2005: 17).

Els records de la seva infantesa van ser absorbits per Mascaró fins al mínim detall. Al costat de les activitats que acompanyaven les tasques del camp, com els cants que s'alçaven en les diferents tonades, totes distintes segons fossin les diferents activitats de la jornada, i que sabia distingir fins i tot quan sonaven a treball o a festa, a gresca o a festeig, etc. També era capaç de distingir les diferents estacions de l'any només amb els sorolls que produïa la terra. Però, de tot plegat, el que era realment inhabitual per a un infant com aleshores era Joan Mascaró, era el fet que pogués gaudir del silenci i que aquest també formés part del seu paisatge, de la seva vida, fins arribar a ser un element tan viu com l'aire que respirava. Així explicava,

uns anys més tard el mateix Mascaró, com era el silenci del seu poble: "Silenci, un profund silenci de joia era el teló de fons de la vida. Les joies i els dolors de la vida hi eren; però la vida era una alegre cançó de l'ànima, amb un fons de pur silenci" (Mascaró, 1993: 26).

Els moments de la seva primera infància a Santa Margalida van ser rememorats per Mascaró com uns moments de felicitat i de joia. Joia de sentir-se en una terra bella i, sobretot, pel fet de ser conscient de la seva bellesa. Mascaró explica com, durant els primers anys de la seva vida d'infant de poble, fonamentalment visqué una vida serena, tranquil·la, on no es podia apreciar gaire diferència entre la seva manera de viure i la de qualsevol altre dels seus amics, amb qui compartia jocs i rialles. Certament, Mascaró comenta que, per una banda, ell sentia que compartia amb els seus germans i amics la compenetració amb el paisatge de la vila, el respecte als costums i a les tradicions de la gent del poble, i el gaudi dels jocs de carrer, de les passejades pel camp, de les cançons de la gent que feinejava al camp, etc. A partir d'aquí, Mascaró entenia que tots compartien un mateix amor: amor al poble, amor a la natura; que tots fruien de manera inconscient, però real, del favor que suposava el fet de viure a prop de la natura i, sobretot, fer-ho integrats en ella. La manifestació externa de l'estil de vida era similar en tots ells. No obstant això, segueix explicant més endavant, en el seu interior ja aleshores sospitava que les seves inquietuds internes no eren compartides per la resta d'infants. Ell sentia en el seu interior que, més enllà de la vida exterior de les rialles, dels jocs i de la companyonia, ell com a persona tenia altres necessitats que en aquell moment no sabia explicar; per bé que, amb el pas del temps, identificaria i fins i tot definiria. Ell, de manera molt primerenca, necessitava gaudir d'una vida interior, intensa i plena. I aquesta necessitat el feia sentir diferent a la resta d'infants del seu poble quan es trobava en

la seva intimitat i deixava fruir els seus pensaments. De fet, a *Records* diu clarament: “L’infant tenia dos mons: el món de la felicitat exuberant externa i el món superior de joia silenciosa interna” (Mascaró, 1993: 29).

J. Mascaró manifestava una delicadesa i un sensibilitat especials envers la vida. Comenta que sovint es trobava cercant la soledat de forma conscient, per necessitat. En el seu interior es veia abocat a explorar misteris desconeguts, però no únicament dels camps d’oliveres i ametllers, que recorria sovint sol; sinó sobretot es recreava a través de la contemplació de la bellesa de la vila, buscant refugi del bull del dia a dia o cercant alçar la mirada a l’horitzó per descobrir la mar. Fins esdevenir pràcticament mitològica, perquè, tot i la proximitat de Santa Margalida a la mar, el jove Mascaró només la podia contemplar des de la distància.³⁰ De fet, ell no va tocar la mar fins ben entrada l’adolescència, la qual cosa era el que habitualment succeïa entre la pagesia. Mascaró sovint passava el dia cercant la perspectiva de la vall, l’horitzó on acabava la terra i començava la mar, a la llunyania. A la nit era habitual en ell la contemplació de les estrelles i del cel durant llargues hores. En el fons buscant el mateix, al matí o a la nit, el jove Mascaró podia sentir com la seva ànima es perdia en la immensitat (Mascaró, 1993).

Aquests sentiments i pensaments explicats a *Records* mostren les inquietuds i les necessitats de Mascaró. Inquietuds i necessitats que no va arribar a entendre fins a més tard, però que mai va deixar de tenir. Unes inquietuds que el feien seguir ferm en la recerca de respostes. Eren, certament, inquietuds que s’encaminaven envers els coneixements del món exterior i del món interior, que ja intuïa relacionats entre ells. Aquesta és

---

³⁰ Per exemple, ca’n Picafort es troba localitzada a la badia d’Alcúdia i pertany al municipi de Santa Margalida, si bé es troba a 10 kilòmetres de distància.

una de les marcades diferències que Mascaró tenia amb la resta dels infants de la seva edat, de la seva època i de la seva vila, tant estimada, i que el va empènyer a desenrotllar una gran necessitat de soledat, de contemplar el paisatge, d'observar la natura, d'escoltar sense fer-se notar en la immensitat de la creació. Aquest, en definitiva, fou l'anhel que Mascaró va trobar al seu estimat poble de Santa Margalida.

Segons Gabriel Janer Manila, Mascaró era un home que s'enamorava de la saviesa. El seu gran afany de coneixement el va conduir a una gran aventura sense límits; en la qual va descobrir que el cel i la terra són la gran escola dels homes i en la qual es va preocupar fonamentalment per la persona humana, que sempre va interpretar en relació amb l'harmonia de l'univers (Maimó, 1990: 10).

La seva família i el seu oncle avi patern, segurament per la lucidesa que entreveien en Joan Mascaró, van coincidir en la idea que s'havien de cobrir les necessitats d'aprenentatge que Mascaró manifestava amb el seu comportament. De tal manera, l'any 1906 va passar a viure uns mesos a l'any a Palma, a cal l'oncle avi Guillem. Els altres mesos de l'any, és a dir durant les vacances i les festes, a Santa Margalida. Durant aquells temps va freqüentar el col·legi Sant Alfons de Lligori primer. Per bé que, tot d'una que va poder, va passar al col·legi Sant Joan Baptista de la Salle, on va acabar els estudis primaris. El canvi de centre es justifica perquè es volia que Mascaró obtingués la millor de les formacions que es podia obtenir a la Mallorca del seu temps i aleshores el col·legi de la Salle gaudia d'un merescuda fama entre la societat mallorquina.

L'any 1908, quan la família Mascaró ja havia emigrat a Algèria, va ser quan en Joan es va instal·lar definitivament amb el seu oncle. La raó per la qual Mascaró no marxés amb els seus pares a Algèria, com ho feren els

seus germans, no és coneguda. Tanmateix, diverses circumstàncies van afavorir aquesta decisió. En primer lloc, el seu oncle avi, Guillem Sansó i Blanquer, era un militar retirat que es trobava en situació acomodada, almenys en una millor situació que els pares de Joan Mascaró. En segon lloc, l'oncle avi Guillem no tenia fills. I, finalment, en tercer lloc, les inquietuds, les aptituds i les actituds del jove Mascaró, que demostrava amb la seva intel·ligència natural fora del que era comú, aconsellaven no estroncar el procés de formació del jove. Així doncs, Mascaró es va quedar a Mallorca amb el seu oncle avi Guillem de manera definitiva. Tot plegat va fer possible que, a més de l'educació formal a l'escola, pogués tenir una vida més còmoda, que la que hagués pogut tenir amb la seva família, i la possibilitat de dedicar més estones a l'estudi i a la lectura, que per una altra banda l'entusiasmaven. Guillem Sansó sentia una estimació especial pel seu nebot Joan, a qui va tractar sempre com si fos fill seu. De fet, quan l'oncle avi morí va fer hereu universal al seu nebot Joan Mascaró: la casa de Palma i altres béns van passar a ser de la seva propietat, cosa que va ajudar-lo més endavant a poder fer front a algunes dificultats econòmiques que va viure durant la seva vida.

Alguns autors veuen en la figura del seu oncle avi una influència significativa en la trajectòria personal de Joan Mascaró, ja que, a més d'oferir-li unes possibilitats econòmiques que no li podien donar els seus pares, va actuar com a protector del jove Mascaró en un període tan important com el de la seva primera formació. No obstant això, alguns autors consideren que aquesta conjuntura vital de Mascaró, és a dir que visqués els seus anys formatius allunyat de la seva família més propera, hauria estat un factor determinant del caràcter introvertit de Mascaró. D'una altra banda, consideren que el fet que, durant la primera etapa de la seva vida compartís el dia a dia amb una persona d'una edat avançada com

era el seu oncle Guillem, hauria contribuït al mateix temps a intensificar el caràcter introvertit i reservat de Mascaró, ja de natural caracteritzat per una gran capacitat d'abstracció i d'introspecció, que menaven de manera indefugible en Joan Mascaró cap a les virtuts de la reflexió, de la meditació, del silenci, etc. Qualitats, en definitiva, pròpies de persones madures i cultivades, com seria el cas del seu oncle Guillem. En tot cas, si aquesta influència va existir en aquests termes, devia proporcionar el fons idoni i la motivació intrínseca que va facilitar la bona convivència de Joan Mascaró infant amb el seu oncle avi d'avançada edat.

L'any 1908, Joan Mascaró acabà la formació bàsica a Sant Joan Baptista de la Salle amb uns resultats fora del que era habitual. Tot seguit va continuar la seva formació a l'Escola Superior de Comerç.³¹ Encara no havia complert els quinze anys i ja havia obtingut el títol de pèrit mercantil amb un expedient brillant. Més endavant, entre el 1919 i el 1921, va ser professor d'anglès de l'Escola de Comerç de Palma, com a substitut de Joaquim Verdaguer. En aquells moments, Mascaró ja dominava a la perfecció tres idiomes: el francès, l'anglès i l'alemany.

Del temps de formació, Mascaró rememora constantment el fet casual que un amic i company d'estudis li recomanés la lectura d'una traducció al castellà del *Bhagavad Gita* (concretament la versió de José Roviralta de 1900). Joan Mascaró recorda fins i tot l'any exacte en què la va llegir: l'any 1913. En algunes de les seves cartes a Joan Maimó comenta que aquesta obra, el *Bhagavad Gita*, el va deixar corprès de tal manera que

---

³¹ L'Escola Superior de Comerç aleshores estava a l'edifici del Consolat de la Mar, vora la majestuosa Lonja. Mascaró, tanmateix, va criticar sovint el fet que cap dels professors de l'escola no parlàs mai de la història de l'edifici i del que havia representat. És a dir, que no es fes referència a les funcions del Consolat de Mar i al fet que es tractés, amb força probabilitat, d'una de les primeres institucions d'aquesta mena al món (Maimó, 1990: 19).

es va convertir en una de les motivacions més importants de la seva vida i de la seva formació futura.

La descoberta de l'obra *Bhagavad Gita* va suposar un punt d'inflexió en la seva vida: un abans i un després en la seva actitud vital. A causa de la profunda impressió que li va causar l'obra va contemplar la idea d'aprendre sànscrit, la llengua original de l'obra. Cosa que, atenent la seva formació de pèrit mercantil i la inexistència a Mallorca o en altres llocs de la península d'escoles que ensenyessin el sànscrit, no era previsible que pogués materialitzar la seva voluntat a curt termini. A la llarga, però, i gràcies a una certa dosi de fortuna, Mascaró va aconseguir dominar el sànscrit a la perfecció, amb una tal competència que li va permetre de traduir el *Bhagavad Gita*, copsant i respectant de manera molt fidel l'esperit original de l'obra. En paraules que recull Joan Maimó es veu clarament com entenia Mascaró el *Bhagavad Gita* i la seva impressió general de l'obra: "La grandesa d'aquest poema- deia- és la grandesa de l'univers; però així com la meravella de les estrelles del cel només es revela en el silenci de la nit, la meravella d'aquest poema només es revela en el silenci de l'ànima. Deia en una altra carta al mateix amic. Si som res, som el Bhagavad Gita. Ell m'ha duit a la Bíblia, als llibres sagrats de les religions, a l'art i a la poesia de les nostres terres, a sentir el SER i l'AMOR del nostre univers" (Maimó, 1990-1991: 25).

L'excel·lent bellesa del poema i la seva pròpia necessitat de creixement personal i de comunió amb la resta de la creació van ser els motius que justifiquen l'impacte de l'obra en la seva ànima i el fet que Mascaró restés per sempre unit a ella. De fet, des del primer moment en què s'hi va apropar, el que més li va atreure del text van ser els missatges espirituals que se'n treien i l'admiració que provocaven en diversos grans

erudits i estudiosos. Amb tot, la idea que havia trobat més interessant era la voluntat d'unir totes les religions. Més enllà del que representava des del punt de vista social, per les implicacions que tenia de recerca de la veritat. De tal manera que, en la trajectòria intel·lectual de Mascaró, l'atracció particular pel *Bhagavad Gita* i la general pels textos sagrats orientals, cal justificar-la com un mode de vehicular i de materialitzar un diàleg entre orient i occident, en igualtat i en enteniment, que havia de conduir al cap i a la fi a la unió dels dons mons.

Segons Mir, mentre no va sorgir la oportunitat de formar-se en aquest sentit, Mascaró va cercar la manera de seguir formant-se de manera personal, bé en la lectura o bé aprofitant qualsevol oportunitat per tal de treballar en l'enteniment entre les persones. Segurament aquesta va ser la seva motivació que el va fer assistir l'any 1914 al X Congrés d'Esperanto,³² que s'havia de celebrar a París entre els dies 2 i 10 d'agost, però que es va veure interromput per l'esclat de la Primera Guerra Mundial. L'esperanto va ser una llengua que Mascaró també va dominar i, amb posterioritat a l'interromput congrés, va mantenir correspondència amb algunes persones estrangeres utilitzant aquesta llengua internacional. Entre els anys 1917 i 1922, Mascaró va ser Vicepresident de l'Esperantista Klubo Palma i delegat a Palma de l'Associació Universal d'Esperanto. Més endavant, va assistir a altres congressos d'esperanto, com els que es van celebrar a Palma de Mallorca (1925) o a Anvers (1928) (Maimó, 1990 i Mir, 1998).

---

³² L'esperanto és una llengua internacional que té com a objectiu servir de medi de comunicació comú per sobre de les diferents cultures, amb la neutralitat com una de les seves característiques més destacades. Els seus orígens se situen cap a l'any 1887 amb la publicació de la primera gramàtica en rus a Varsòvia per Ludwik Lejzer Zamenhof. Posteriorment es varen publicar en altres idiomes.

Joan Mascaró sempre, com explica Joan Maimó a la seva biografia, va sentir que estava ferit per la necessitat de formació. Mascaró desitjava molt més que els estudis mercantils. Els seus anhels eren més elevats, però a Mallorca no hi havia Universitat i les possibilitats de desplaçar-se no eren fàcils per a ell en aquell moment. Mascaró va expressar-se en aquest sentit: “Després dels estudis mercantils no vaig poder anar a la universitat però sempre vaig tenir anhel d’estudis. El meu gran mestre fou Mallorca plena de sol, de silenci i de bellesa. Els meus pensaments i anhels foren la meua universitat” (Maimó, 1990: 22).

Acabats els estudis mercantils es va dedicar a cercar feina i va ser així que, casualment, va conèixer la persona que d’alguna manera a partir de llavors no deixaria de formar part de la seva vida i amb la qual, des d’aquest moment, sempre mantindrà algun lligam. Aquesta persona fou Joan March i Ordines, casualment també de Santa Margalida.³³ Aleshores, Joan March ja era un conegut home de negocis (disset anys major que ell), que començava a manejar, pel seu profit, la conjuntura de la Primera Guerra Mundial (1914-1918). Cosa que el va obligar a alçar la seva mirada i a haver d’ampliar el camp d’actuació dels seus negocis. Per aquesta raó, Joan March es va interessar en els serveis de Mascaró. Concretament, un dia va haver de menester un intèrpret en una negociació en la qual March pretenia de comprar el petroli d’un vaixell alemany que, procedent dels Estats Units d’Amèrica i a causa de la guerra, s’havia refugiat al port de Palma. El financer Joan March va ser sorprès per l’actitud i la forma d’actuar d’en

---

³³ Joan March Ordinas (Santa Margalida 4 d’octubre de 1880- Madrid 10 de març de 1962). Es va iniciar en els negocis ben prest i es va dedicar al contraban aprofitant la situació del Mediterrani. Va ser el fundador del monopoli de tabacs al Marroc i va invertir en el sector petroler i navilier. Va ser un personatge contradictori i controvertit: diputat durant la II República, va donar suport econòmic a Franco i al mateix temps va crear la Fundació Joan March pel suport a la cultura i la ciència.

Joan Mascaró. D'aleshores ençà, es va establir entre els dos una estreta relació d'amistat, de la qual es parlarà més endavant.

De 1916 a 1920 Joan Mascaró va treballar com a funcionari al Consolat de Gran Bretanya a Palma de Mallorca. Segons Gregori Mir, en la seva correspondència, Mascaró explica que va ser durant aquests anys quan va començar a intensificar els seus contactes amb la cultura i literatura de l'Índia. Es pot considerar que durant aquest anys, segons es dedueix d'algunes cartes adreçades a Maria Solà, que aquesta mena d'obres, de caire oriental, s'havien acabat posant de moda gairebé a tot occident per la influència dels moviments teosòfics³⁴. Com no podia ser d'una altra manera, Mascaró es va interessar per aquest moviment i, fins i tot, va assistir a classes d'hipnotisme i va practicar certes tècniques d'autosuggerió. No obstant això, Mascaró, en una de les seves cartes a Maria Solà, afirmava que no creia en el teosofisme, perquè la considerava una obra morta i perquè mostrava una relativa desconfiança dels erudits que no respectaven el sentit original de les obres, (Mir, 1998 II).

---

³⁴ La Societat Teosòfica va ser una organització creada a Nova York el 17 de novembre de 1875, per la russa Helena Petrovna Blavatsky, amb col·laboració de l'anglesa A. Besant entre molts d'altres, mitjançant la qual es pretenia crear una fraternitat mundial per tal de fomentar la saviesa i el coneixement dels misteris de l'univers i del ser humà. Mascaró s'hi va sentir atret de ben prest. El seu tarannà era fonamentalment sincrètic: hi predominaven elements hindús i budistes juntament amb conceptes europeus com l'evolucionisme, l'humanitarisme, el monisme filosòfic, algunes tendències de tipus gnòstic i supraracional. No obstant això, la manca de culte no permet de considerar aquest moviment com a una religió. Aquesta proposta es va conèixer a tot occident. es van editar els seus llibres i es crearen societats semblants. El problema degué ser seriós ja que l'Església Catòlica el 1919 va condemnar el moviment. A Catalunya van existir diversos centres teosòfics i fins i tot una editorial, L'Editorial Teosòfica, que va editar nombrosos títols. A principis de segle, el moviment es va dividir en dues direccions: la universitària (dedicada a l'estudi científic de les llengües, cultures i religions de l'Índia) i la més estrictament centrada en el moviment teosòfic i que va instal·lar el seu centre internacional a la ciutat índia d'Aydar. A partir d'aleshores en tot occident, hi va haver una gran confusió sobre l'hinduisme i el budisme i tot el que representen.

Al mateix temps, durant aquests període, es donen les primeres mostres d'interès explícites de Mascaró per la llengua catalana i per la seva normalització. Animat de principi per Jaume Busquets,³⁵ al que degué conèixer quan era professor d'anglès a l'Escola de Comerç, Joan Mascaró va començar a ocupar-se de la seva llengua pròpia. Fins a llavors Joan Mascaró no se n'havia dedicat. Per bé que la seva posició envers la llengua catalana sempre havia estat la mateixa: se n'havia de normalitzar l'ús en tots els àmbits de la vida quotidiana. Però, a partir d'aquest moment, sempre va expressar de forma nítida el seu suport incondicional a la llengua catalana i a la seva normalització. L'any 1923, tal com explica Mir, el nom de Joan Mascaró va aparèixer com a soci constituent o fundador de l'Associació per la Cultura de Mallorca, entitat que intentava aplegar persones conscienciades per la necessitat d'un procés de normalització lingüística i cultural a l'illa.

Després de la seva feina al consolat britànic, va anar cercant un lloc on desenvolupar la seva professió, o si més no poder treballar-hi. Però l'any 1921, concretament el 5 d'agost, va ser cridat a files i es va incorporar al regiment d'infanteria a causa de la guerra del Marroc. El 4 d'octubre va ser destinat a Cartagena, a un batalló de reserva per anar a Melilla. L'any següent, 1922, va ser llicenciat del servei militar.

---

³⁵ Jaume Busquets Mulet (Palma, 1898-1971). Després de la Guerra Civil espanyola, per la seva inclinació regionalista i també perquè va col·laborar en la redacció de *La Nostra Terra*, va ser cessat del càrrec d'interventor de l'Ajuntament de Palma, després d'haver interposat una denúncia va ser reintegrat al càrrec. Tenia afició pels idiomes i va escriure una gramàtica catalana. Va anar amb Joan Mascaró a l'Escola de Comerç i, com que eren de la mateixa lleva, també van coincidir al mateix regiment. Busquets, a més, va ajudar Mascaró a perfeccionar-se en el coneixement de la llengua catalana. Per altra banda fou un gran arabista –catedràtic d'àrab a l'Escola de Comerç de Palma- i considerat fins i tot per Asin Palacios el millor espanyol en la seva especialitat.

La casualitat el va tornar a afavorir, Joan March el va cridar per si volia acompanyar el seu fill Joan a estudiar a l'estranger. Aquesta sol·licitud també suposava que el financer es faria càrrec de les despeses de Mascaró. Ell va acceptar i, després d'uns viatges per Europa, va arribar a Cambridge a on vertaderament va començar la seva intensa formació en cultura oriental; on va poder cultivar la literatura anglesa, el sànscrit, el pali i on va poder llegir el *Bhagavad Gita* en la seva llengua original. Per Mascaró, la nova residència va suposar l'oportunitat d'obrir nous horitzons sense perdre de vista la seva estimada Mallorca: Mascaró va poder començar una nova etapa de formació intel·lectual que va poder satisfer la seva necessitat de coneixement de la cultura i de la filosofia oriental per bé que, a causa de la llunyania, va haver de desatendre algunes qüestions cabdals per ell, per exemple la recuperació de la llengua catalana, com va confessar més tard en algunes cartes dirigides a Francesc de Borja Moll.

2.2.2. Segona etapa: Anglaterra, trobada amb la formació oriental (1924-1932)

Joan Mascaró i Fornés, com s'ha vist al punt anterior, era un home apassionat per alguns temes intel·lectuals relacionats amb les llengües o la meditació, però sobretot era un home que tenia moltes inquietuds personals i formatives; i que, literalment, havia estat colpejat per la bellesa, per la poesia i, especialment, per una obra com el *Bhagavad Gita*. Tenint tot això en compte, no resulta estrany que, acabats els estudis de comerç, volgués continuar i completar la seva formació.

De fet, Mascaró en les seves reflexions afirma la importància de l'aprenentatge de la pròpia experiència, dels coneixements que aporta la vida quotidiana de tots els homes: "el cel i la terra són la gran escola dels homes" (March, 2005: 16). No obstant això, sabia que la institució que podia cobrir les seves necessitats de formació superior no podia ser una altra que la universitat. Aquesta circumstància no era possible de satisfer a Mallorca. I, aleshores, sortir de la illa tampoc no era possible, atenent la seva modesta situació familiar i personal. En aquesta disjuntiva, la casualitat va tornar a afavorir a Mascaró, com havia passat quan va poder completar els seus estudis essencials als millors centres mallorquins gràcies a la protecció del seu oncle avi, Guillem Sansó Blanquer. En aquell moment, Joan March Ordinas li va donar la possibilitat de continuar estudis en una de les millors universitats del món.

Com s'ha apuntat amb anterioritat, l'any 1924 Joan March Ordinas i Joan Mascaró i Fornés ja havien tengut contacte, a resultes dels negocis de March, ja que Mascaró havia treballat d'intèrpret per ell. Uns mesos després, Joan March i Ordinas demanava al jove Mascaró que acompanyés el seu fill primogènit, Joan March i Servera, a estudiar a l'estranger. Joan Mascaró va considerar l'oferta molt interessant, sobretot perquè era una bona ocasió perquè ell mateix pogués prosseguir la seva formació superior. De fet, aquesta va ser una de les condicions fonamentals del pacte entre Joan March Ordinas i Joan Mascaró: la funció de tutela implicava la subvenció formativa del mateix Mascaró. En aquell moment, Joan March i Ordinas, a prop la quarantena, ja era un geni de les finances i tenia una gran fortuna acumulada. Mascaró va acceptar de bon grat la proposta i aquest va ser el punt de partença d'una amistat entre els March i els Mascaró, que duraria tota la seva vida.

Establert l'acord, abans de decidir-se per una universitat estrangera els joves Mascaró i March viatjaren per tot Europa: van visitar Holanda, Anglaterra, França, Alemanya i diversos indrets de la Península Ibèrica. Aquest viatge els va donar l'oportunitat a tot dos de tenir un coneixement de primera mà dels centres superiors europeus més prestigiosos del moment. Enllestides les visites, el jove March havia pensat decantar-se per la Universitat de Lovaina. Però, Mascaró li va recomanar una universitat britànica per una qüestió de renom, pels avantatges d'aprendre la llengua i per respectar una certa tradició. Joan March i Servera va acceptar aquests consells i l'any 1926 el jove March i Mascaró es traslladen a Cambridge. Abans de començar l'activitat lectiva a la universitat anglesa, Mascaró va preparar per lliure el batxiller ordinari, del qual es va examinar a Tarragona, tal vegada per afavorir la seva adaptació al currículum oficial de Cambridge.

Cambridge era una universitat que aleshores ja tenia una gran història i gaudia d'un gran prestigi, tant a nivell nacional com internacional. Tot d'una Joan March va ingressar al Saint John's College, mentre que el jove Joan Mascaró va ser admès al Downing College.³⁶ Estant a Cambridge, a la fi Mascaró va aconseguir un dels grans desigs de la seva vida, estudiar a la perfecció el sànscrit, la llengua antiga i sagrada de l'Índia. La seva passió per la cultura índia havia començat molt prest, però ara culminava amb profunditat i qualitat. A Cambridge va tenir excel·lents professors que li proporcionaren la millor de les formacions en les llengües antigues, com el sànscrit i el pali. L'any 1929 va aconseguir el títol de batxiller en arts

---

³⁶ El Saint John's College i Downing College són dues de les escoles que constitueixen la Universitat de Cambridge (Anglaterra). El Saint John's va ser per Margaret Beaufort, mare del rei Enric VII, l'any 1511 mentre que el Downing College va ser fundat l'any 1800 per Sir George Downing.

(bachelor of arts, B.A.)³⁷ en aquestes matèries (Maimó, 1990: 28 i March, 2005).

Els principals temes de dedicació i d'estudi de Mascaró, com s'ha apuntat, van ser les antigues llengües orientals, sànscrit i pali, i a més a més les llengües europees modernes, especialment l'anglesa. D'una altra banda, durant la seva estada a Cambridge es va convertir en una especialista en literatura hindú. Però, sobretot, es va dedicar a la traducció a l'anglès dels textos sagrats de la tradició índia i pali, i va traduir les principals obres filosòfiques i místiques de l'Índia, començant per les més antigues. La justificació d'aquesta frenètica tasca de traducció en el període d'estudi de Mascaró era la seva voluntat que el món occidental conegués les grans obres de l'Índia. Amb tot i tenint en compte que Mascaró va cercar de formar-se a la universitat per tal d'obtenir la millor de les formacions possibles, ell era de l'opinió, segons J. F. March, que llegir els grans llibres clàssics de la humanitat ensenyava tant com els estudis més elevats que es podien fer en una universitat: "Deia que la passió per les grans obres de la literatura és senyal de civilització en els individus i en les nacions" (March, 2005: 19).

Després d'obtenir el títol bachelor of art, doncs, va haver de tornar prendre decisions no gaire fàcils. La primera va ser una qüestió professional. De fet, Mascaró va admetre i va haver d'acceptar que amb la seva la titulació gairebé era impossible trobar feina a la seva terra, Mallorca. En canvi, Anglaterra li oferia un univers d'oportunitats que no podia deixar perdre. Per bé que, el fet de tornar a Anglaterra suposava

---

³⁷ El batxillerat en arts (bachelor of arts, B.A.) es correspon aproximadament al que a hores d'ara seria una antiga llicenciatura o un graduat. De fet, a l'edat mitjana, quan van néixer les universitats, el batxiller en arts era el títol preceptiu que permetia l'accés a les llicenciatures superiors. És a dir, a les de teologia, de jurisprudència o de medicina.

deixar qüestions del seu interès que també considerava de primer ordre en la seva jerarquia d'interessos, com per exemple la llengua catalana i el seu procés de normalització. Aquestes reflexions es reflecteixen en les cartes que va escriure a Francesc de Borja Moll: "He parlat amb el meu amic íntim Joaquim Xirau. [...] Crec que si vostè ve se farà tot lo possible. Tal vegada el Consell de Cultura podria ajudar-li a la seva gran obra. La Universitat, la Fundació Bernat Metge i l'Institut seran les seves tres fonts d'ajuda. Vengui aviat. Estic segur que trobarà la simpatia que es mereix. [...] Estic content que vagi rebent firmes favorables al Diccionari, i esper que l'èxit coronarà els seus treballs" (Mir, 1998 I: 273-275). Una altra mostra del seu capteniment envers la llengua catalana i la seva normalització es troba en una lletra adreçada a mossèn Antoni Maria Alcover,³⁸ en la qual anunciava que si anava a Mallorca el visitaria per donar-li tot el seu suport i oferir-li mostres de com es treballava, com el mateix Alcover feia, en diccionaris a altres indrets com Oxford "Guardava un article del Times Literary Supplement sobre el famós Diccionari anglès d'Oxford" (Mir, 1998 I: 43).

Quan varen tornar d'Anglaterra, tal com s'explica a Mir (1998) i March (2005), Joan March Ordinas li oferí d'integrar-se al seu grup financer i de negocis. Però, Mascaró hi va renunciar per tal de no haver d'estar subjecte a alguna persona que pogués coartar la seva llibertat (tant d'actuació com de pensament) i va renunciar a qualsevol lligam amb el grup financer de March. Així doncs, encara que sempre va tenir una relació molt

---

³⁸ Antoni Maria Alcover i Sureda (1862-1932), eclesiàstic, lingüista i folklorista. Va emprendre l'obra del Diccionari de la Llengua Catalana (1990) i va ser el principal impulsor del I Congrés Internacional de la Llengua Catalana (Barcelona 1906). Arran de la crisi amb membres de l'Institut d'Estudis Catalans, va canviar el nom de l'obra pel de *Diccionari Català-Valencià-Balear*. Com a folklorista va recollir bona part de les narracions populars, que va començar a publicar com a Rondalles Mallorquines. Va ser el mestre de Francesc de Borja Moll i Casasnovas, el qual el va succeir en la preparació i edició del *Diccionari*, però ja amb criteri que suposa en la plena acceptació de les normes proposades per l'Institut d'Estudis Catalans.

especial amb els March, Mascaró no va tenir-hi cap altre lligam que no fos els sentimental o el d'amistat.

L'any 1930 retorna a Anglaterra, on havia deixat bones coneixences. Va coincidir amb Joaquim Xirau³⁹, per exemple, que es trobava a Anglaterra per ampliar estudis sobre les noves teories pedagògiques. Durant aquest nou sojorn a Anglaterra, Xirau va posar en contacte a Mascaró amb Salvador de Madariaga,⁴⁰ que en aquest període també residia a Òxford:

---

³⁹ Joaquim Xirau (1895-1946) va ser catedràtic de la Universitat de Barcelona i va ser degà a la Facultat de Filosofia i Lletres durant la Segona República. Xirau estudià a Barcelona i Madrid i rebé una forta influència d'Ortega i Gasset i de Manuel Cossío de la Institució Lliure d'Ensenyament així com de l'anomenada Escola de Barcelona, sobretot de Jaume Serra Húnter i dels mestres de la filosofia del *sentit comú*. Xirau considerava que Cossío era el més alt exemple a seguir, perquè ell pensava que era l'encarnació de l'esperit humanista espanyol, amb el qual ell mateix s'identificava. A més a més, es considerava profundament religiós i cristià. Ambdós posicionaments humanista i cristià, el van dur a preocupar-se per l'educació com a eina de millora i de superació de les persones, conseqüentment de millora de la humanitat. Pertanyia a la Unió Socialista de Catalunya i va mantenir una posició clarament republicanocatalanista amb el compromís polític i lingüístic que això representa. Tambè destacà pels seu interès i estudis pedagògics.

⁴⁰ Salvador de Madariaga y Rojo va ser un diplomàtic, escriptor, historiador i pacifista espanyol (1886-1978). Va completar la seva formació a la Universitat d'Oxford i va ser un dels intel·lectuals que es va oposar amb rotunditat al franquisme des de les postures lliberals. Pertany a la generació noucentista o de 1914 juntament amb Ortega y Gasset, Gregorio Marañón, Ramón Pérez de Ayala o Manuel Azaña, entre d'altres. Va ser professor universitari, ambaixador i ministre amb aportacions interessants a les relacions internacionals, la filosofia política, psicologia social, història, crítica literària, novel·la, poesia o teatre. Era molt jove quan es va traslladar a Londres per col·laborar com a editorialista i redactor del diari *The Times*. Va ser a Londres on va publicar el seu primer llibre *La guerra desde Londres* (1917), una defensa absoluta de l'aliat en la Primera Guerra Mundial. En acabar la guerra, va entrar a l'oficina de premsa de la secretaria de les Nacions Unides. Ràpidament el van nomenar cap del Departament de Desarmament, lloc que ocuparia fins al 1927 per dedicar-se íntegrament a la càtedra de Llengua i Literatura espanyoles a la Universitat d'Oxford. Durant aquests anys Madariaga es va formar en els principis del liberalisme, a partir del seu contacte amb la cultura política anglesa i va adoptar una visió internacional dels conflictes sociopolítics que va ser determinant en la seva posició ideològica.

“Muy Sr. mío y de mi mayor consideración: Aunque no haya tenido el gusto de haber sido presentado a Vd. Personalmente, me permito escribirle, sabiendo que el Sr. Xirau tuvo la suma bondad de hablarle de mí muy favorablemente. Ante todo, tengo que expresarle mis íntimas y sinceras gracias por su delicadísima atención al proponerme a la B.B.C. como conferenciante de español. He tenido ya carta del Talks Department y dentro de dos semanas iré a Londres para hablar con ellos del objeto de las conferencias, que me dicen empezarán a principios de mayo, y para probar mi voz en el micrófono “(Mir, 1998 I: 190).

En aquell moment, Madariaga era prou conegut en el món intel·lectual a Anglaterra i tenia molt bones relacions i contactes amb els intel·lectuals de l'època. Madariaga havia publicat la versió anglesa de la seva obra *Ingleses, franceses y españoles*⁴¹, que aleshores ja havia tengut un èxit notable. En aquell moments, doncs, Madariaga a Anglaterra era un referent de garantia per a tots els espanyols que hi anaven. A més de Xirau i Madariaga, Joan Mascaró va conèixer a Jorge Guillén⁴², també resident a Òxford. De fet, va ser Guillén que el va recomanar per fer emissions a la BBC.⁴³ El mateix Guillén li va aconseguir un curs sobre mística espanyola a

---

⁴¹ *Ingleses, franceses y españoles*, és un assaig de psicologia col·lectiva comparada de Salvador Madariaga.

⁴² Jorge Guillén (1893-1984) Poeta espanyol, que va pertànyer a la Generació del 27, la seva lírica mostra una visió positiva del món i és un paradigma de la que es coneix com a *poesia pura*. L'any 1917 va substituir Pedro Salinas com a lector d'espanyol a la Sorbona, lloc que va ocupar fins a l'any 1923. Posteriorment va ser catedràtic de literatura a les universitats de Múrcia i Sevilla, i entre 1929 i 1931 exerceix com a lector a Oxford.

⁴³ BBC sigles que signifiquen *British Broadcasting Corporation* Corporació britànica de radiodifusió és el grup clau en el Regne Unit. Fundada l'any 1922 per la introducció de la Ràdio i 1936 per la introducció de la televisió al Regne Unit. Aconseguí el distintiu de cèdula real (Royal Charter, en anglès), convertint-se a més en Corporació. Des dels orígens és un monopoli estatal dissenyat per a regular les ones britàniques amb la finalitat d'evitar

la Universitat d'Òxford; en el qual Mascaró va decidir concentrar-se en La Mística de Sant Joan de la Creu i Santa Teresa d'Àvila:

"[...] Don Salvador de Madariaga, cuyo valor intelectual y humano me parece cada día más excepcional, me encarga que le escriba a Ud. para hacerle la siguiente proposición: si quiere usted desarrollar un cursillo sobre un tema de literatura española durante el próximo "term" de otoño en el año académico 1930-31. El cursillo comprendería ocho conferencias, una cada semana, y se anunciaría en los programas impresos de la Universidad, entre las conferencias de los demás profesores. Las conferencias se referirían a algún asunto más o menos amplio pero concreto de literatura española (un autor o una escuela corriente, o un grupo) es decir, cualquier tema, menos los demasiados panorámicos o elementales. (Y en este punto el Sr. Madariaga me encarga que sea yo quien me "cartee" –así ha dicho- con usted, para fijar el tema o temas, si usted acepta la proposición)" (Mir, 1989 I: 176-177).

Segons Mir, entre els dos, Mascaró i Guillén, es va crear una corrent de simpatia i amistat que va durar tota la vida. Aquesta confiança va ser de tal magnitud que Guillén li va dedicar la primera edició de *Cántico* en català: "A Juan Mascaró, home dels Paradisos, (Mallorca-Ceilan) aquest Càntic –de quin paradís? El vostre amic terrenal, Jordi Guillén – Òxford, 25-X-1930. En el mateix llibre, *Cántico*, li va reproduir el poema *Arena* que després sortiria

---

el que es preveia com el caos de la llibertat d'emissió en els Estats Units d'Amèrica. El to de la BBC va ser establert pel seu fundador, John Reith, que va ser el seu gestor fins a l'any 1926, i el director general de la corporació entre 1927 i 1938. Els seus valors escocesos i presbiterians asseguraven que la BBC completava la seva tasca d'informar, educar i entretenir, i a més mantenia la seva promesa d'imparcialitat.

a la segona edició de *Cántico* (1936), que també li va dedicar: "A Joan Mascaró con mucho afecto y profunda estimación. Su amigo Jorge Guillén. Sevilla, 27 de Marzo de 1936" (Mir, 1998 I: 15).

Tot i les coneixences i la seva preparació cada cop més extensa, segons Mir, Joan Mascaró no havia aconseguit una feina estable, d'acord amb la seva vocació. Cosa que no era gens fàcil, pel fet de tractar-se d'un estranger i de comptar tan sols amb la titulació de batxiller en arts, que resultava insuficient per incorporar-se professionalment al món universitari anglosaxó. De tota manera, els esforços de Mascaró durant aquest període van ser compensats quan va aconseguir el premi extraordinari de sànscrit, llengua que com s'ha dit havia volgut estudiar per tenir accés directe a la lectura en versió original del *Bhagavad Gita* i la cultura que l'havia produït. El fet de conèixer sànscrit va ser decisiu perquè fos convidat per l'hindú Sir Ponnambalam Ramanatham⁴⁴, qui tenia immenses possessions a l'Índia i a Ceilan (ara Sri Lanka). Mascaró rebé la invitació de molt bon grat, pensant que podria intercanviar comentaris sobre el *Gita* i poder rebre classes de ioga. Però, quan va arribar a Ceilan, el seu amfitrió havia mort. No obstant això, entre l'any 1931 i el 1932 va ser nomenat *vice-principal* i cap del departament d'anglès al *Parasmesvara College* de segon ensenyament de Haffa/Ceilan. No es disposa de gaires dades del que va passar durant els mesos que Mascaró va estar per l'illa. Se sap, però, que se li va proposar que donés la seva opinió respecte la realitat educativa de l'illa en la seva qualitat d'observador extern, cosa que va fer en un informe titulat *Ideals educatius al Ceilan modern*.⁴⁵ Aquest temps a l'exòtica illa va ser com un

---

⁴⁴ Sir P. Ramanatham (1851-1930) va ser procurador general i líder polític a Ceilan.

⁴⁵ La Universitat de les Illes Balears va editar l'obra l'any 1997 amb el títol *Ideals educatius al Ceilan (1931) dins Joan Mascaró i Fornes (1897-1987)*.

mena de retir, que va aprofitar per sotmetre's a una immersió total al que era la cultura de l'Índia. Durant el temps a Ceilan Joan Mascaró va aprofitar per aprofundir en les teories de l'autosuggestió. Segons Gregori Mir, en algun moment Mascaró va comentar que durant el seu sojorn a l'illa va poder connectar amb centres budistes, submergir-se en el sànscrit i contextualitzant-lo en les seves litúrgies i en els seus resos. Segons ell, "només per això ja valia la pena haver-hi anat" (Mir, 1998 I: 16).

Allà segurament va incorporar al seu grans coneixements en musicalitat del textos sànscrits⁴⁶ i així va afegir la recitació amb aquest to incorporat a la perfecció. Val la pena fer esment a aquest aspecte de la musicalitat de les paraules, ja que aquest era una expressió que Mascaró tenia molt en compte. Al seu parer, com a traductor més cultural que literal, la musicalitat de les paraules crea l'harmonia i la bellesa del text. En aquest sentit, Mir opina que sense aquella estada a Ceilan, les seves traduccions del sànscrit no haurien assolit aquella transparent harmonia que tenen (Mir, 1998 I: 16).

De la seva estada a Ceilan es conserva una conferència que va donar al professorat d'aquell país. El text és important i rellevant per diverses raons. En primer lloc, perquè és un dels pocs textos teòrics que s'han conservat de Mascaró. En segon lloc, perquè ell es posiciona ideològicament al costat del moviment independentista d'aquella colònia britànica. Un corrent que a assumia que havia arribat el moment de deslliurar-se totalment del model britànic d'educació i que considerava urgent i necessari un canvi en la mentalitat, en la realitat lingüística, en la interpretació cultural i històrica ceilandesa o Índia en el continent, des d'un perspectiva no britànica. En tercer lloc, perquè justifica les crítiques al

---

⁴⁶ Una característica molt important del sànscrit és que són versos cantats.

model educatiu i pedagògic de l'illa, caracteritzat per un tarannà clarament colonial, és a dir britanicocèntric, que bandejava qualsevol tret propi de la cultura i/o dels costums autòctons. Com a alternativa, la proposta de Mascaró defensava clarament la substitució del model colonial per un altre que fos el resultat de la realitat nacional i social de Ceilan: "I have strongly emphasized that the education of Ceylon should be national" (Mir, 1998 I: 16).

En qualsevol cas s'havia de ser valent per dir aquestes paraules en un context de forta repressió del nacionalisme per part de les autoritats britàniques. I, tal vegada, conscient de la rebel·lia de les seves paraules, Mascaró demanava a l'audiència una actitud mental oberta, com la que ell mateix defensava:

"Esper que els meus punts de vista reben la mateixa actitud mental tolerant que jo estic disposat a donar a altres punts de vista. Si me n'he sortit de ser sincer amb mi mateix quan m'han demanat l'opinió sobre el tema, he aconseguit una modesta ambició. Això és el màxim que pot fer un estranger compresiu que ve de terres llunyanes. L'autèntica solució del problema és a les mans dels ceilanesos. Només ells poden crear el seu art i la seva literatura, i produir un sistema educatiu que faci florir el millor de l'ànima del país, i l'elevació de l'ànima només es pot aconseguir amb esforços que surtin de l'esperit més interior. Gràcies" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 32).

Comptat i debatut, Mascaró actuava en coherència amb ell mateix i amb els posicionaments intel·lectuals que defensaria durant tota la seva vida. De fet, qualsevol persona que s'hagi interessat en la seva vida i/o en la seva obra reconeixen entre les qualitats de Joan Mascaró la sinceritat i la

honestedat de dir sempre el pensava, sempre amb elegància i tot sovint amb un tocs de fina ironia i humorisme (Mir, 1998 I).

L'any 1932, Mascaró va marxar de Ceilan i tornà a Cambridge per obtenir la titulació de mestre en arts (*master of Arts*, M. A.) que suposava la titulació postlllicenciatura o d'expert universitari, que va assolir l'any 1933. Amb posterioritat i gràcies a l'amistat amb Joaquim Xirau, l'any 1933 Mascaró es va integrar a la Universitat de Barcelona com a professor encarregat del curs de la disciplina de Llengua i Literatura Angleses. El president de la Universitat Autònoma de Barcelona, Pompeu Fabra, va signar la notificació del seu nomenament.

2.2.3. Tercera etapa: entusiasme personal activisme professional per la cultura catalana (1932-1936)

Joan Mascaró durant el temps en què va ser director del *Parameshara College de Jaffna* estava immers en un estat d'un pessimisme molt considerable. Sentia una forta necessitat de sortir de l'illa, per tal de fer un canvi de rumb en la seva trajectòria personal. Una de les mancances més significatives que patia Mascaró era motivada per fet que es trobava lluny de qualsevol activitat cultural que el motivés de veritat. D'aquells temps, tret de la tasca docent al col·legi que dirigia i de tenir l'oportunitat de submergir-se en el sànscrit a través de les litúrgies i dels resos, poca cosa més el motivava. Més enllà d'això i de l'informe que va fer sobre l'educació a l'illa titulat *Ideals educatius al Ceilan modern* o l'apropament que va experimentar cap a les teories d'autosuggestió i els contactes amb alguns centres budistes, de la seva estada a l'illa es coneix molt poc. Segons

conta Joan Maimó, en aquest moment Joan Mascaró tornà a parlar d'hipnosi i d'autosuggestió i hi afegeix que, quan ho feia i de la seva mà, el tema resultava d'allò més interessant. De fet, Mascaró va arribar a afirmar que: "La suggestió és la implantació en el nostre subconscient d'una idea o imatge. Si la llavor, el gra arrela en la terra del subconscient, aleshores es produeixen, matemàticament, uns resultats bons o dolents segons la naturalesa de la idea o conjunt d'idees implantades". En aquells moments necessitava prendre mà de l'autosuggestió positiva, raó per la qual feia afirmacions com per exemple: "Les imatges d'alegria produïen alegria i les de pena produïen pena. Imatges de por produïen por i imatges de coratge ens donen coratge" (Maimó, 1990:44).

La personal insatisfacció de Joan Mascaró només era coneguda per contats amics íntims, entre els quals caldria esmentar a Joaquim Xirau o a Salvador de Madariaga. Com s'ha apuntat, Xirau i Madariaga varen ser dos dels amics que coincidiren en la voluntat d'ajudar-lo i que van tenir l'oportunitat de fer-ho. Xirau era degà de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat Autònoma de Barcelona i Salvador de Madariaga ocupava el càrrec d'ambaixador espanyol a París. A més de la voluntat dels seus amics, la conjuntura també va afavorir aleshores a Mascaró. A Espanya en aquells moments s'havia proclamat la Segona República, la qual cosa feia que s'obrissin amb força tota una sèrie d'oportunitats. Els intel·lectuals inquiets, com Joan Mascaró, eren reclamats com a necessaris per aixecar la formació i cultura. En aquest sentit es pot dir que tant Xirau com Madariaga es trobaven en una bona disposició per poder oferir a Joan Mascaró el canvi que ell tant desitjava. A tot el país es respirava una gran necessitat de canvi i sobretot en el món intel·lectual es treballava perquè aquest canvi acabés prenent cos. No es té notícia del fet que Joan Mascaró estàs afiliat a cap partit polític. No obstant això, amb els seus actes i

afirmacions havia demostrat i seguia demostrant el seu total acord amb els aires de renovació de la Segona República. Així que, sota els auspicis de la Segona República, Joan Mascaró va poder retornar a Espanya, concretament a Barcelona.

En aquests moments a Madrid es volia crear una Escola Superior d'Idiomes, en la qual Mascaró podia tenir un lloc com a professor. Salvador de Madariaga va fer arribar a Joan Mascaró unes paraules del ministre d'Instrucció Pública espanyol (que aleshores era Fernando de los Ríos)⁴⁷, en les quals era convidat a formar part d'aquesta iniciativa: "Mucho me agradaría que fuera posible traer a España al Sr. Mascaró por las condiciones excepcionales que en él concurre". Al mateix temps, Xirau el convidà a anar a la Universitat Autònoma de Barcelona per poder crear una càtedra d'anglès i de sànscrit a la seva facultat (Maimó, 1990:44).

D'aquesta manera, Mascaró a l'edat de 35 anys va veure complit el seu propòsit de dedicar-se a l'ensenyament universitari en la seva cultura de naixença. Mascaró veia que, en el marc de la Segona República, la seva situació professional s'obria a noves expectatives i l'impulsava a fer plans professionals i personals de futur en un context pròxim i al costat de Mallorca, com sempre havia desitjat. Passat el temps, en moltes ocasions va explicar que en aquell moment pensava que aquesta seria la seva forma definitiva de viure i així li hauria agradat que fos. El nomenament oficial de Joan Mascaró es va notificar de la manera següent: "El Patronat de la

---

⁴⁷ Fernando de los Ríos Urruti (Ronda, Màlaga, 8 de desembre de 1879 - Nova York, 31 de maig de 1949) polític, dirigent i ideòleg socialista espanyol. L'any 1930 participà en el Pacte de San Sebastián que va desembocar en una fracassada sublevació que li va suposar l'empresonament. Una vegada alliberat l'any 1931, just abans de la proclamació de la II República, va participar en les eleccions i va obtenir un ascó per Granada i va passar a formar part del govern provisional entre el 14 d'abril i el 14 d'octubre, com a ministre de Justícia. Ministeri que continuaria ocupant entre el 14 d'octubre i el 16 de desembre amb el primer govern del binomi reformista de Manuel Azaña.

Universitat Autònoma de Barcelona té l'honor de posar a coneixement vostre que, a proposta de la Facultat de Filosofia i Lletres i Pedagogia, us ha anomenat Professor encarregat de curs per a la disciplina de Llengua i Literatures angleses. Cosa que us comunico als efectes oportuns. Visqueu molts anys. Barcelona 24 d'octubre de 1933. El president: Pompeu Fabra" (Maimó, 1990: 45).

Mascaró va arribar a Barcelona amb una forta inquietud intel·lectual, personal i intrínseca, que es va fusionar amb l'entusiasme compartit que es vivia entre els intel·lectuals de l'època. Joan Maimó explica que Joan Mascaró va viure especialment aquest període de temps gaudint de l'efervescència intel·lectual que es respirava en l'ambient. Mascaró comentava que malgrat la feina que en aquests moments es veia venir, que era molta, no s'espantava de res perquè l'energia li arribava de qualsevol experiència compartida. Tot plegat es notava en l'ambient un farciment de creativitat col·lectiva, sobretot perquè la motivació pel canvi era un sentiment inherent a la majoria de la gent que l'envoltava. Joan Mascaró va viure plenament l'efervescència intel·lectual, social i política d'aquells moments intensos: "Catalunya, del temps de la Generalitat, era un poble vivent, un poble que s'anava formant espiritualment i culturalment, tenia una personalitat peculiar i havia adquirit una identitat netament definida. Així i tot, la seva universitat estava anquilosada, era una universitat més aviat burocràtica, molt distant a les universitats europees" (Maimó, 1990: 46).

Segons Joan Maimó, la Universitat de Barcelona del moment, passà a ser un organisme autònom depenent d'un patronat de procedència mixta, compost per onze membres representants de la Generalitat i altres membres representatius del govern de Madrid. En un primer moment, el

Patronat va estar integrat pels representants de la Generalitat Joaquim Balcells, Domènec Barnés, Pompeu Fabra, August Pi i Sunyer i Josep Xirau i Cándido Bolívar, Américo Castro, Antonio García, Gregorio Marañón i Antoni Trias, pel cantó del govern de Madrid. El primer rector va ser Jaume Serra Húnter, que va dimitir poc temps després i per elecció del claustre va ser elegit Pere Bosch Gimpera. Tant uns com altres varen elegir Pompeu Fabra i Joaquim Balcells com a president i secretari, respectivament.

Catalunya, amb anterioritat a la Segona República, havia tengut experiències de renovació. Mostra d'això es troba en el moviment conegut com a Noucentisme⁴⁸ i, sobretot, en la tasca i empremta rellevant d'Eugeni d'Ors⁴⁹ que, d'una altra banda, entronca perfectament amb el moviment renovador de l'ensenyament i de la pedagogia d'arreu d'Europa. Aquesta línia de renovació iniciada durant els primers anys del segle XX es va veure

---

⁴⁸ El Noucentisme és un moviment literari i artístic català de principis del segle XX. Va començar el 1906 amb la creació de Solidaritat Catalana i va acabar amb el cop d'Estat de Miguel Primo de Rivera el 1923, tot i que la seva petjada estètica perdura fins a la Guerra Civil i fins i tot després. Eugeni d'Ors va ser el primer que va fer aparèixer aquest nom en les seves populars i influents *Gloses*. Es tracta d'un moviment molt lligat a la política i que fou liderat en tot moment per la burgesia dirigent del moment.

⁴⁹ Eugeni d'Ors i Rovira (Barcelona, 1881 - Vilanova i la Geltrú, 1954) escriptor, periodista, pedagog i filòsof. Aquests Ors que, com havia fet Goethe a Weimar o com va fer més endavant Gentile a Itàlia, es va erigir en pedagog del Noucentisme i en orientador de la política cultural catalana, ja sigui des de les pàgines de *La Veu* amb les seves gloses a partir de l'any 1906, amb la continuada presència en els congressos internacionals o el mestratge impartit en discursos i en nombroses conferències; tasca completada amb les responsabilitats exercides a la Secretaria de l'Institut d'Estudis Catalans, a la Direcció del Seminari de Filosofia, al Consell de Pedagogia i a l'organització dels Cursos Monogràfics d'Alts Estudis i d'Intercanvi a la Direcció de l'Escola de Bibliotecaris, a la Direcció del Departament d'Educació Superior i a la Direcció General d'Instrucció Pública de la Mancomunitat. A partir de 1915 participà en la fundació i direcció de la revista *Quaderns d'Estudi*, en la qual, sota el pseudònim de *El Guaita*, convidava els mestres i els professors a impulsar una obra de renovació. L'ideari orsià perseguia la renovació de la tradició cultural catalana mostrant una clara vocació pedagògica i educadora basada en la intervenció. En el seus postulats es descriu una pedagogia de síntesi que beu de fonts tan diverses com Herbart, Dewey, Fichte, Schiller i Montessori; i que s'atorga la missió de canviar les mentalitats i d'orientar l'acció i la política educativa del nacionalisme català conservador.

paralitzada a causa de la dictadura de Miguel Primo de Rivera (1923-1930). Joan Mascaró arribà a Barcelona justament en el moment en què aquest procés es reiniciava. Després de la dictadura de Primo de Rivera, el rei Alfons XIII encapçalà la transició cap a la democràcia. El 12 d'abril de 1931 se celebraren les eleccions municipals amb el resultat d'una victòria aclaparadora de Francesc Macià⁵⁰, líder indiscutible d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC). El 14 d'abril Francesc Macià proclamava la República Catalana entesa dins una federació de pobles ibèrics; al cap d'unes hores de ser proclamada la República Catalana, era proclamada a Madrid la Segona República Espanyola (1931-1936).

La proclamació de la Segona República va il·lusionar el món intel·lectual i va omplir d'esperança bona part de la població. Els estudiosos de l'època (Capitán, 2000; Portell, 2006; Sureda, 2006; i Álvarez, 2011) coincideixen a afirmar que els nous governants republicans creien fermament que una bona formació de la ciutadania asseguraria la permanència dels ideals republicans. El mateix president Manuel Azaña⁵¹

---

⁵⁰ Francesc Macià (Vilanova i la Geltrú, 1859 - Barcelona, 1933). Polític català integrat en el moviment Solidaritat Catalana. L'any 1907 va ser elegit diputat nacional, fet que va fer que renunciés a la seva carrera militar. L'any 1922 va crear el partit Estat Català, destinat a agrupar el catalanisme radical i les esquerres. Exiliat durant el període del govern del general Primo de Rivera, el 1926 va intentar entrar a Catalunya al davant d'una partida per a promoure un alçament general, però va ser detingut per la gendarmeria francesa. Va tornar a Catalunya l'any 1931 i va integrar el seu partit a Esquerra Republicana. L'any 1931 va proclamar l'Estat Català dins de la República Federal Espanyola. Després d'una sèrie de negociacions, va acceptar transformar el Govern de Catalunya en Govern de la Generalitat de Catalunya i es va elaborar un Estatut d'Autonomia.

⁵¹ Manuel Azaña Díaz (Alcalá de Henares, Madrid, 1880 - Montauban, França, 1940) Polític espanyol, president de la II República. L'any 1913 va entrar al partit Reformista de Melquiades Álvarez i, juntament amb Ortega i Gasset, va participar en la fundació de la Lliga d'Educació Política; l'any 1918 va fundar la Unión Democrática Española; per bé que va fracassar en els successius intents de ser elegit diputat per les Corts de la Restauració (1918 i 1923). Sota la dictadura de Miguel Primo de Rivera abandonà el Partit Reformista i es declarà partidari de la República, fundant el partit Acción Republicana (1925).

afirmava que: “la escuela pública debía ser el escudo de la República” (Herederó, 2013). En aquest sentit varen treballar els ministres Marcel·lí Domingo,⁵² que va arribar a dir que: “los maestros son los primeros ciudadanos de la República” (Herederó, 2013). I en aquesta mateixa línia de pensament es troba Fernando de los Ríos, ministre de Justícia, i Rodolfo Llopis,⁵³ director general d'Instrucció Pública. En definitiva, aquests són pensaments representatius de la valoració que se'n fa dels beneficis de la Segona República i de la importància capital de la cultura en qualsevol pretesa transformació de la societat. La cultura i la formació eren de capital reconeixement, per la qual cosa la figura dels mestres i professors es trobava en la cúspide de la nova societat ideal republicana.

---

⁵² Marcel·lí Domingo i San Juan (Tarragona, 25 d'abril de 1884- Tolosa de Llenguadoc, 2 de març de 1939). Polític, periodista, escriptor i mestre. Com a ministre d'Instrucció Pública i Belles Arts, Domingo va dur a la pràctica les aspiracions històriques del republicanisme del foment i de la universalització de l'educació i de la cultura, amb una marcada sensibilitat envers els elements culturals i lingüístics propis de Catalunya. Treballant en un primer moment sense un marc legislatiu de referència (com la Constitució espanyola o una legislació específica d'educació pública), per la via dels decrets impulsà centenars d'actuacions: decretà el bilingüisme a les escoles catalanes, amb exclusivitat del català a les escoles de pàrvuls; establí una càtedra de català a les escoles normals de Catalunya; reorganitzà el Consell d'Instrucció Pública, per disposar d'ell com a auxiliar del seu programa reformador; suspengué l'obligatorietat de l'educació religiosa a les escoles dependents del Ministeri; derogà els plans d'estudi de la Dictadura; creà un Patronat de Missions Pedagògiques, amb un ambiciós programa d'extensió de l'educació i de la cultura fins als indrets més recòndits de l'Estat; i impulsà un pla de xoc per aconseguir l'escolarització de tota la població i l'eradicació de l'analfabetisme.

⁵³ Rodolfo Llopis Ferrandiz (Callosa d'En Sarrià, Marina Baixa, 1895 - Albi, Llenguadoc-Rosselló, 1984). Conegut com el mestre de la República, va fer els seus estudis Superiors de Magisteri a Madrid i va conèixer els mètodes pedagògics de la Institució Lliure d'Ensenyament, on va tenir com a professor de pedagogia Luis de Zulueta, qui va exercir una forta influència sobre ell. Per bé que també va ser deixeble de Bartolomé Cossio, director del Museu Pedagògic i membre permanent de la Institució Lliure d'Ensenyament. El 1917 s'incorpora a la UGT en l'Associació General de Mestres (AGM). Fundador de la revista de les Escoles Normals, va estudiar els sistemes pedagògics de Suïssa, França i Bèlgica, amb una beca de residència. També va viatjar el 1928 a la URSS, convidat pel Congrés Panrús d'Ensenyament Primari. Després de la Segona República es nomenat director general de la Primera Ensenyança càrrec que va ocupar en el Ministeri d'Instrucció Pública en l'etapa de Marcel·lí Domingo i de Fernando de los Ríos.

Pel seu cantó, Joan Mascaró era ben conscient de la necessitat de canvis que havia de patir la universitat espanyola i així ho va demostrar la publicació al diari *El Día* de Palma del 18 d'abril de 1933, a la secció de col·laboradors, en l'article Mascaró reflexionava sobre el marc de la reforma universitària i exposava les idees més significatives per a la renovació dels centres d'ensenyament superior:

“Nuestro urgente problema nacional, y tal vez internacional, es un problema de cultura, de elevación espiritual. [...] Y la verdadera elevación espiritual irá acompañada de humildad intelectual, humildad que no es humillación sino calmada sinceridad. De esta humildad intelectual nacerá la tolerancia y simpatía, base de agradable convivencia con nuestros actores en el gran teatro del mundo. [...] La verdadera autonomía universitaria quiere decir que la Universidad no tiene que depender del Estado, ni de la Generalidad ni de nadie. Tiene que tener vida propia, aunque aceptando donativos de los gobiernos español y catalán, o de particulares, municipios, etc. y creo que lo esencial al dar la autonomía a la Universidad es que ante todo se debe a la vida material. Que el Estado, la Generalidad o ambos organicen un empréstito para dotar a la Universidad de un capital que le permita vida noble e independiente. [...] La Universidad no debe ser una institución donde se den ante todo títulos de médico o de abogado. Tiene que ser algo más elevado. [...] El graduado tiene que adquirir en la Universidad no sólo conocimientos profesionales, sino actitudes humanas que le ayuden a vivir mejor y que le den cierta distinción espiritual. Tiene la Universidad que tener un criterio de formación humana, escrito o tácito, el que seguido tiene que caracterizar a los que

se formen en ella. [...] La Universidad no es un criadero de profesionales, muchos de ellos sin vocación, y que sólo van allí por inercia mental o cobardía ante la vida. [...] No se trata de reformar algo antiguo, se trata de crear un nuevo organismo, tal vez modesto al principio, pero con vida, y ésta solo pueden dársela los que la forman, unificando actitudes espirituales hacia un ideal. La Universidad tiene que estar por encima de la política, de los partidos, de las ideas militantes sociales o religiosas. [...]. Dentro de la Universidad calor que pueden existir toda clase de clubs particulares: literarios, filosóficos, científicos, incluso religiosos o políticos; pero jamás identificar éstos con la Universidad. [...] También hay que atraer a la Universidad el elemento deportivo joven, los mejores atletas, intensificando así la vida física que tanto necesita nuestro pueblo" (Mir, 1998 II: 300).

Per Joan Mascaró aquests varen ser anys inoblidables, l'experiència universitària catalana era òptima perquè permetia aquest canvi de manera intrínseca i extrínseca. Mascaró, com a persona que vivia de manera profunda la docència, reivindicava les inquietuds espiritual per sobre de les materials, considerant la Universitat com la confluència dels anhels de coneixement individual i amb la necessitat de compartir-los de manera col·lectiva amb els grups afins. La Universitat, a més a més, havia de tenir una dimensió ètica: suposava la concentració de l'esperit creador per evolucionar i ser millors persones. En aquest sentit Joan Mascaró creia que no es podien deixar de banda totes les necessitats de formació de la persona i totes s'havien de cultivar, per tal de trobar l'equilibri i el centre de la persona. Aquestes aspiracions només eren possibles si es tenia com a principi fonamental la llibertat i així es podrien deixar fruir les idees de

manera òptima. La universitat, continua Mascaró, ha de tenir una vida intensa, fins i tot polèmica, però resolutiva; i, consegüentment, ha de ser creadora i al mateix temps ha de ser un model de convivència. Segons Joan Maimó, l'impacte de la reforma del temps de la Segona República va començar de forma externa pels mateixos edificis i la fesomia que presenten: "es transformen portes de fusta per portes de vidre, patis transformats en jardinets amb baladres i xiprers" (Maimó, 1990: 47). Més enllà d'aquests canvis superficials, es van donar canvis estructurals i de fonament, com per exemple la gestió d'empreses culturals en resposta als interessos dels propis universitaris. Així es va arribar a permetre la incorporació directa de determinats professors sense tenir la necessitat de fer una oposició, cosa que va facilitar la incorporació directa d'un professorat jove i brillantíssim i formats en les universitats europees més prestigioses, com Bosch i Gimpera, Vicens Vives, Trueta, Calsamiglia, Alomar, Ferrà, Nicolau d'Olwer, Maragall, Alsina Bofill i el mateix Joan Mascaró, entre d'altres, que descriu amb vivacitat i gràcia aquest moment d'efervescència universitària que tenia la fortuna de viure en primera persona:

"Allà no hi havia catedráticos, asignatura, exámenes y libros de texto. Allà hi havia vida, amor i alegria contagiosa pròpia de l'home que pensa, que sent i actua i comparteix les seves inquietuds espirituals amb la col·lectivitat. Res d'orgulls ni superioritats ni inferioritats intel·lectuals, sinó una constant preocupació per un millorament d'acord amb les pròpies qualitats. Tota aquesta labor es duia a terme emprant sempre el català com a idioma i, baldament sembli cosa estranya, el castellà s'hi aprenia bé, millor que a instituts on era l'idioma obligatori" (Maimó, 1990: 48).

Joan Mascaró durant aquest temps es va moure en consonància amb l'oferta cultural de la Catalunya Republicana i de la Universitat Autònoma de Barcelona. A més a més, va ser el primer professor que ensenyà l'anglès a l'Institut Escola, a l'Escola Normal i a la Universitat. I va fer possible les primeres lliçons de sànscrit als universitaris. De fet, segons contava el mateix Mascaró, per ell va ser una gran alegria haver tingut la possibilitat de mostrar la seva devoció i entusiasme pel sànscrit a Ramon Panikkar⁵⁴, entre d'altres, que va acabar essent el paradigma del deixeble ideal pel mallorquí.

L'Escola Normal de la Generalitat tenia per finalitat aportar als mestres les competències pertinents a l'onada reformista difosa per tota Europa durant el primer terç del segle XX, que veia l'educació com l'instrument idoni per aconseguir les fites de les noves societats democràtiques. A més a més, Joan Mascaró en aquest moment va ser un col·laborador entusiasta i disciplinat, també en les activitats paraescolars.⁵⁵ De tal manera que, dins aquest pla, es van programar diverses activitats paral·leles com seminaris, conferències, exposicions, concerts, representacions teatrals, concursos literaris i fotogràfics, excursions, etc. Del llarg llistat d'aquestes activitats val la pena de destacar la participació de Joan Mascaró al Seminari de Filosofia i Pedagogia de la Universitat Autònoma de Barcelona, sota la direcció de Joaquim Xirau; la participació a la Festa d'Art al Teatre Grec de Montjuïc

---

⁵⁴ Ramon Panikkar Alemany (Barcelona, 3 de novembre de 1918 - Tavertet, 26 de agosto de 2010). Filòsof, teòleg i escriptor que va desenvolupar una filosofia interreligiosa i intercultural, com una obertura respectuosa al diàleg amb altres subjectes amb altres tradicions no occidentals. Joan Mascaró el va tenir sempre en gran consideració perquè creia que era un home erudit i de gran valor espiritual.

⁵⁵ Segons Joan Maimó aquelles que cada centre de formació tenia com a pròpies però sovint hi havia una mútua col·laboració per poder-les fer de més envergadura.

amb les fonts magníficament il·luminades per Carles Buïgas⁵⁶ i on es va fer la representació de diversos textos d'origen hindú traduïts per Joan Mascaró, en el que tenia la pretensió de ser una síntesi dels valors fonamentals i fundacionals de l'Índia Clàssica, i pel qual va comptar amb la col·laboració de l'Institut d'Acció Social Universitària i Escoles de Catalunya i de la Banda Municipal, dirigida pel mestre Joan Lamote de Grignon. Entre les diferents representacions figuraven fragments dels *Sakúntala*, del *Panxatantra*, el cant onzè del *Bhagavad Gita* i del *Mahabharata*, que havia estat traduït directament del sànscrit al català per Mascaró. Igualment al Teatre Universitari es va presentar amb la col·laboració de l'Escola Municipal de Música, *La Nit dotzena* de Shakespeare, traduïda per Carme Montoriol, i en la qual Joan Mascaró va actuar com a supervisor. S'ha de dir que aquestes activitats no eren aïllades, es repetien al llarg dels cursos. La música era una de les disciplines molt considerada en la formació i entrava a les aules. Joan Mascaró recordava especialment els concerts de Pau Casals i els cors a la secció rítmica dirigits pels mestres Servera i Llongueres, entre d'altres⁵⁷.

No cal dir que Joan Mascaró es trobava en el seu ambient fent totes aquestes activitats perquè cobria una de les seves necessitats més immediates: treballar per la cultura. Per a ell aquesta era una necessitat bàsica comparable al descans o al menjar. De fet, Mascaró concebia la cultura com un element essencial no únicament per trobar l'equilibri personal, sinó també l'essència necessària per a la convivència pacífica de les persones. Segons Mascaró la cultura no havia de ser mai imposada; ja

---

⁵⁶ Carles Buïgas és el creador dels jocs d'aigua i de llum de les fonts de Montjuïc

⁵⁷ Per conèixer la influència de Llongueres a Mallorca cal consultar: F. Comas (1997). La Pedagogia Musical a Mallorca: la introducció del mètode d'educació pel ritme d'Emili Jaques Dalcorze (1909-1922) a *Educació i Cultura*, nº 10, pp. 3-48

que la cultura havia d'aportar a la persona, bàsicament, la certesa que hi havia moltes i diverses formes de viure al món i que calia fer atenció a aquesta diversitat, d'alguna manera com un mitjà de coneixement i d'enriquiment espiritual. Aquest pensament lògicament partia de la premissa de la humilitat intel·lectual, que impedia la humiliació o la submissió de cap de les possibles postures existents. Per Joan Mascaró, la cultura era el que permetia establir un mínim comú denominador de respecte i de empatia cap a la diferència, on l'intercanvi esdevenia riquesa comuna. Si una cultura determinada no era capaç de generar aquestes sinèrgies positives i constructives, en realitat no es podia considerar com a tal.

D'una altra banda, durant aquest període la pedagogia es trobava a la base del moviment de renovació: el pensament va esdevenir pedagogia i així és com es pot entendre la ràpida propagació que van tenir els principis de l'Escola Nova,⁵⁸ assumits com havien estat per part dels intel·lectuals i polítics republicans espanyols i per la qual cosa varen ser introduïts a la Constitució republicana del 1931. L'organització de l'aparell educatiu s'havia de basar en els principis d'una escola unificada, gratuïta, obligatòria i laica, on es reconeixia la llibertat de càtedra i es proposava una nova pedagogia basada en el treball. En aquests moments també es van aprovar

---

⁵⁸ L'Escola Nova és el moviment de renovació pedagògica que s'inicia a diversos països de l'Europa occidental a finals del segle XIX o principis del XX i que té com a referent diverses teories i mètodes educatius. La renovació en la pedagogia i en la metodologia de l'ensenyament que proposa té la seva fonamentació en els principis de la pedagogia activa, en la qual es dona la màxima importància a l'observació i l'experimentació, la confiança màxima en els recursos de l'alumnat per aprendre, la promoció de l'aprenentatge crític a partir de l'anàlisi de la realitat i la llibertat en l'elecció de les activitats. Alhora aquests principis es combinen amb una gestió democràtica i en la participació de l'alumnat i en la seva responsabilitat solidària en la presa de decisions. En definitiva, la pretensió era promoure tant l'educació intel·lectual com l'ensenyament pràctic i tant l'educació moral i social com la coeducació.

determinats decrets referits a l'ensenyament primari i a l'Escola Normal de Mestres. Com que la Segona República volia escoles per a tothom i sobretot que aquestes escoles tenguessin més i millors mestres, es va impulsar un pla de construccions d'edificis escolars i s'aprovà el pla professional per a l'Escola Normal. En aquest sentit és important destacar la implementació d'un nou pla per la formació de mestres: el Pla Professional de Magisteri, que consistia en quatre anys de formació (els tres primers cursos de formació bàsica i el quart de pràctiques al costat d'un bon mestre), indispensables per tal de poder exercir com a mestre (Sureda, 2006).

En la realització d'aquestes reformes va tenir una influència notable Joaquim Xirau, personatge clau en l'ordenació de la política educativa catalana. Va ser gràcies al seu impuls que es va crear l'Escola Normal de la Generalitat l'any 1931, destinada a formar els mestres que havien de construir una xarxa d'escoles de la màxima qualitat a tot Catalunya. També va ser Joaquín Xirau que impulsat per Ventura Gassol, aleshores Conseller de Cultura de la Generalitat per tal que fos realitat l'Institut Escola, revulsiu de la renovació de l'ensenyament secundari, que fins aleshores havia estat totalment impermeable a les idees de renovació pedagògica i, que a més, es trobava totalment monopolitzat per l'estat espanyol. De la mateixa manera, el Seminari de Pedagogia va ser impulsat per Xirau i aquí es van generar les idees de renovació que van fer possible i extensible la renovació de tots els nivells educatius i es constituí com la base de la futura secció de la Facultat de Filosofia i Lletres i Pedagogia de la Universitat Autònoma de Barcelona. Pel seu cantó, Joan Mascaró va ser docent tant de l'Escola Normal de la Generalitat com de l'Institut Escola de la Universitat i cal afegir que la seva aportació no va passar desapercibuda (Portell, 2006).

El 19 d'abril de 1931, el Decret de Bilingüisme de la Generalitat va possibilitar la creació del Comitè de la Llengua, que havia de ser l'organisme encarregat de canalitzar la normalització de l'ensenyament en català, mitjançant la publicació i la difusió de textos escolars en català i de l'ensenyament de la llengua als mestres. Formaven part del comitè Manel Ainaud, Alexandre Galí, Pompeu Fabra i Cassià Costal. Així que per a les quatre Escoles Normals de formació de mestres existents a Catalunya es va poder crear una càtedra dedicada al coneixement i a la metodologia didàctica de la llengua catalana. Joaquim Xirau va ser nomenat inspector, per tal d'assegurar la correcció lingüística d'aquestes càtedres (Portell, 2006).

A banda de la tasca docent i de les activitats complementàries, Joan Mascaró va fer palès el seu compromís amb llengua catalana i en la seva normalització. Durant els mesos d'abril i de maig de 1936 es va celebrar el Primer Congrés Nacional de l'Associació Protectora de l'Ensenyament Català, institució que tenia la finalitat de la catalanització de l'ensenyament a Catalunya. Dins la universitat es va platejar la necessitat de la creació de departaments universitaris, com tenien les millors universitats europees, on s'havien de crear les condicions que poguessin generar canvis entre els intel·lectuals de l'època. Rere aquestes iniciatives hi trobam en Joan Mascaró, que va ser l'encarregat d'impulsar el departament dedicat al sànscrit i a altres idiomes orientals. D'aquesta manera va aconseguir relacionar-se amb escriptors, intel·lectuals i professors de significativa rellevància en el món cultural i universitari de l'època; sobretot a Catalunya, però també a la resta del territori Espanyol. I per suposat sense oblidar els coneguts de la Illa de Mallorca. En aquest sentit, Mascaró parlava contínuament de l'afany rellevant i vocacional que lliuraven els mestres i professors del moment obrint nous camins, sobretot treballant pel

millorament de la relació entre el professorat i l'alumnat i tenint cura de l'esperit dels alumnes, partint de les seves pròpies qualitats, perquè els ensenyants havien de servir de guia, lluny de qualsevol mena d'imposició. Els alumnes eren considerats persones autònomes i la tasca del docent era alimentar l'interès que el mateix alumnat feia explícit:

“Mascaró, a més d'un intel·lectual, fou un vertader professor. Fins al darrer dia va estar al corrent de la teoria pedagògica, però sembla que sabia més que teories. Era més mestre que pedagog. Vivia el més gran del mestratge, el contacte de persona a persona, entre professor i alumne. [...] De recursos i de pedagogia en sabia per donar i per vendre; quan parlava vivificava sempre l'esperit, si bé recalcar que el millor d'ell era sense cap casta de dubtes el seu testimoniatge com a ensenyant” (Maimó, 1990: 52).

Durant aquesta època hi va haver un creixent interès per la relació personal amb els alumnes. I fins i tot amb altres personatges de les lletres i de la ciència que no tenien res a veure amb l'ensenyament, però que eren conscients del fet que l'intercanvi era un element essencial en la tasca universitària. Per aquesta raó i promogut per Joaquim Xirau i Josep Xirau,⁵⁹ s'organitzà el Club Xirau; que, com apunta Gregori Mir, també era conegut com Club 1936, molt probablement inspirat en els costums anglesos. Al *Club 1936* hi pertanyien a més de Joaquim Xirau i Joan Mascaró, Enric Bagué, Ricard Boixeda, Moisés Broggi, Josep Calsamiglia, Concepció

---

⁵⁹ Josep Xirau i Palau (Figueras, 1893 - Villefranche-sur-Mer, 1982). Destacat jurista català, germà d'Antoni i Joaquim Xirau. L'any 1925 va ser nomenat catedràtic de la Universitat de Barcelona. Fundador l'any 1923 de l'Unió Socialista de Catalunya amb Rafael Campalans i Puig i Manel Serra Moret. Elegit diputat al Congrés per la circumscripció electoral de Barcelona en les primeres eleccions generals de la Segona República l'any 1931.

Casanova, Domènec Casanovas, F. Farré Codina, Josep M. Corredor, Núria Folch, Pere Font, Julio García Sanz, Francesc Gomà, Ignasi Maluquer, Jordi Maragall, Joan Maragall, Eduard Nicol, Pere Pericai, Ramon Riber, Josep Ribes, Joan Rubert, B. Rosselló i Porcel, Joan Roura, Ramón Sugranyes, Amalia Tineo, Gabriel Tortella, Jordi Udina i Vitòria Pérez. D'una altra banda, entre els intel·lectuals que es van relacionar amb aquest grup, hi trobam Gabriel Alomar⁶⁰, Carles Riba, Miquel Ferra, Jordi Rubió, Pere Bosch Gimpera, Pompeu Fabra, Francesc de B. Moll i un llarg etcètera de personalitats universitàries, escriptors o polítics, a més dels dos germans Xirau (Mir, 1998 II: 299).

Les Escoles d'Estiu, que havien estat clausurades per la dictadura de Primo de Rivera, també van reiniciar les seves activitats. Les trobades durant l'estiu servien per consolidar la formació permanent del professorat i per a la difusió de les idees renovadores en l'ensenyament. Aquestes escoles d'estiu es van dur a terme fins l'any 1935, perquè lògicament l'aixecament militar feixista del 1936 va impedir-ne la continuïtat. Entre les activitats que es varen desenvolupar durant aquesta, caldria fer esment de les dues conferències sobre l'escola activa i sobre el cooperativisme al servei de l'escola que va fer l'any 1933 Célestin Freinet i de la visita d'un grup de mestres belgues que van parlar dels centres d'interès de Decroly. Aleshores els pedagogs europeus com Montessori, Freinet, Decroly o Cousinet i els plans educatius (com el Pla Dalton o el mètode de projectes) entre d'altres, eren coneguts i aplicats i havien tingut el seu lloc en determinades propostes d'activitats de les escoles d'estiu (Portell, 2006).

---

⁶⁰ Gabriel Alomar i Joan Mascaró compartien residència durant la seva estada a Barcelona.

En referència al tema del nacionalisme, l'actitud de Joan Mascaró va ser de molta prudència, tant en el seu vessant teòric com en el més polític i pràctic, especialment a partir de la Guerra Civil espanyola. Aquesta actitud era molt freqüent i pròpia del seu temps; ja que en molts casos el nacionalisme d'origen havia comportat grans pertorbacions i determinades regressions culturals, polítiques i espirituals. No obstant això, l'actitud de Mascaró molt probablement es trobava en consonància amb les seves fortes conviccions pacifistes, que l'impulsaven a entendre que s'havia d'arribar a aconseguir la convivència entre les cultures sense imposicions. Joan Mascaró pensava que la diferència en un mateix estat era sempre un senyal de riquesa per les persones que hi vivien, clarament allunyat de les actituds del feixisme i del nazisme. Segons el parer de Mascaró, el nacionalisme de l'Índia o de Ceilan eren exemplars, ja que ambdós varen saber defensar els valors de la democràcia pluralista mostrant una frontal oposició, clara i directa, al feixisme. Joan Mascaró contraposava el nacionalisme d'estat de Gran Bretanya o de França, perquè implicava un posicionament egocèntric que negava qualsevol millora dels grans problemes de la humanitat i bloquejava qualsevol intent de centralització intern.

Per a Mascaró, el nacionalisme era una qüestió de raó i visió, allunyat de qualsevol tipus de fanatisme. Des d'aquesta perspectiva, cal interpretar la seva adhesió al catalanisme durant els anys de la Segona República, tant a Mallorca com a Barcelona. Joan Mascaró, mallorquí, resident a Barcelona, va ésser un dels qui des de posicions personals va col·laborar a fer possible un major apropament entre Mallorca i Catalunya, en tant que es considerava que era la mostra del fet que integraven una mateixa identitat nacional i compartien una mateixa llengua i cultura. Joan Mascaró considerava la defensa i la normalització de la llengua i de la cultura

catalanes com un fet de raó superior; sobretot perquè el catalanisme, en el seu conjunt, era democràtic i pacífic. Només per aquesta raó, el catalanisme era creador de noves realitats. D'aquí, es pot interpretar com una mostra de coherència el fet de trobar el nom de Joan Mascaró donant suport a algunes manifestacions a favor de la llengua catalana i de la seva normalització. Per exemple, als *Documents per l'aproximació catalano-mallorquina, Comitè de relacions entre Catalunya i Mallorca* publicat a la revista *La Nostra Terra* el maig de 1934 (*Manifest*, 1943), que era un manifest relacionat amb el centenari de la Renaixença i que es dirigia a diferents sectors públics i privats de Catalunya i de les Balears, on s'analitzava la relació entre els dos pobles:

“Aviat farà un segle que un mateix esperit començava d'agermanar, en els inicis d'una renaixença gloriosa, els primers vidents de Catalunya i Mallorca, votats a la restauració de la nostra llengua. I d'en Marian Aguiló fins als nostres dies mai no s'ha desmentit la fidelitat dels nostres escriptors continentals i insulars a un comú ideal de pàtria, vivament sentit per les seleccions d'ambdues Catalunyaes. [...] La cultura nacional que s'hi elabora (a Catalunya) irradia escassament fins a les illes. [...] Acabant per sol·licitar la col·laboració de totes les entitats de les Balears i Catalunya, [...] a tots els devots i patrocinadors de la nostra espiritualitat comuna” (Mir, 1998 I: 18).

Així també trobam la signatura de Joan Mascaró l'any 1934 en una carta d'adhesió que intel·lectuals i escriptors mallorquins van enviar a Pompeu Fabra per raó de la publicació d'un article que el gramàtic i altres personalitats del Principat havien titulat *Desviacions en els conceptes de llengua i pàtria* i on s'examinaven les relacions entre Occitània i Catalunya

des del punt de vista històric i lingüístic: “Els mallorquins que s’adheriren, dirigint-se a Fabra [...] ens complau de manifestar-vos la nostra adhesió al manifest signat per vós i altres eminents escriptors sobre desviacions en els conceptes de llengua i pàtria, i aprofitar aquesta avinentesa per a reiterar en nom propi i dels mallorquins que amb nosaltres senten, i que són en major nombre cada dia, la nostra explícita declaració de catalanitat” (Mir, 1998 I: 19 i Mascaró, 1934: 225).

Igualment apareix el nom de Joan Mascaró en la resposta als catalans que un nombrós grup de personalitats mallorquines van subscriure el juny de 1936, on, al costat d’algunes consideracions sobre la unitat espiritual (cultural i lingüística) d’ambdós pobles, s’hi declarà que l’afirmació d’una llengua era també l’afirmació d’una cultura. Assegurant l’adscripció cultural de Mallorca a l’òrbita de gravitació que la llengua li assenyalava, i proclamant públicament que l’adhesió a la llengua i a la seva cultura, no comportava la renúncia a cap de les característiques que s’havia modelat al llarg dels segles la fesomia popular de Mallorca, de la mateixa manera que calia destacar les particularitats de la varietat del parlar mallorquí, dins la unitat inexpugnable de la llengua catalana. En aquest sentit, en paraules de Mir, Joan Mascaró se sentia ideològicament còmode en la direcció ideològica que va representar la revista *La Nostra Terra*, editada per l’Associació per la Cultura de Mallorca i impulsora de gairebé totes les iniciatives de represa nacional que es duïen a terme a Mallorca fins al començament de la Guerra Civil (Mir, 1998 I: 19-20).

Tot i aquesta frenètica activitat, Joan Mascaró no va oblidar la seva gran motivació personal i mentrestant anava traduint del sànscrit al català el *Bhagavad Gita*. De tal manera, que l’any 1935 va poder publicar a la revista *La Nostra Terra* el capítol onzè del *Bhagavad Gita* i «el poema del

Senyor», episodi del poema èpic *Mahabharata*⁶¹ «gran lluita dels Bharata» del segle VI. Al mateix temps començà els estudis sobre la influència d'Orient en l'obra de Ramon Llull. En el temps que Mascaró va viure a Barcelona, en determinats sectors de la societat barcelonina hi va haver un creixent interès per tot allò que es relacionava amb la cultura de l'Índia i amb la Societat Teosòfica.⁶² Valgui de mostra d'aquest interès la visita que va fer el Pandit Jawaharlal Nehru al President de la Generalitat, Lluís Company, en plena Guerra Civil (Mir, 1998 I: 18).

Gregori Mir ens diu que entre els comentaris de Joan Mascaró d'aquell temps traspuja la idea que Mascaró se sentia atret pel catalanisme de l'època i per tot el que suposava la lluita principalment cultural i pacífica com el nacionalisme de l'Índia. Segons Joan Maimó, aquest testimoniatge com a ensenyament és l'únic plantejament que l'allunya del filòsof Jiddu Krishnamurti, contemporani de Mascaró i que s'havia ocupat i preocupat profundament pels temes educatius, per bé que sempre es va qüestionar l'autoritat del mestre o el dirigisme de les religions⁶³. D'una altra banda, sostenia la idea que cada un havia de ser el seu propi mestre, promovent l'autodescoberta del conflicte i de la consciència en general. Segons Maimó aquesta idea uneix Krishnamurti i Mascaró, però també, per exemple,

---

⁶¹ El *Mahabharata* és una de les grans obres de la literatura índia, al costat de *Vedes*, *Puranes*, *Bahabharata*, *Ramayana*, *Sukuntala*. Concretament *El Mahabharata* és una obra èpica de l'antiga Índia que narra una guerra, i inserit entre les seves pàgines hi ha *El Bhagavat-Gita*.

⁶² Impulsada per Annie Besant, la qual va succeir l'any 1907 a la fundadora *H.P. Blavatsky* com a presidenta de la Societat Teosòfica radicada a l'Índia. Annie Besant que havia estat professora del Pandit Jawaharlal Nehru, un dels primers dirigents del moviment independentista de l'Índia. Tal vegada que al darrera de l'interès hi podria haver determinats plantejaments nacionalistes.

⁶³ Una anàlisi de les teories pedagògiques de J. Krishnamurti es poden trobar a Colom, A.J. (1986). Krishnamurti y la Educación. Un clásico del pacifismo de nuestro tiempo a *Studia Paedagogica*, nº 17/18, Salamanca, Enero/diciembre de 1.986. Pgs. 15 a 32.

Gandhi i Lleó Tolstoi: el seu horror per la guerra i la misèria humana i la seva necessitat de contribuir a decantar la balança cap al costat de la justícia social i de la solidaritat (Munar, 1997: 16).

Gregori Mir sosté que en aquest procés Mascaró va manifestar repetides vegades que l'educació tenia un paper fonamental en el procés de canvi que es reclamava:

“Els seus grans amors eren la llengua i la literatura catalanes. Si no s'hagués produït la tràgica guerra civil espanyola de 1936, Joan Mascaró hauria fet tota la seva obra en la nostra llengua, en la qual, durant els anys de la II República que va residir a Barcelona, va començar a donar a conèixer les seves versions de la literatura sànskrita. Però es va exiliar a Anglaterra. A Londres va viure l'altre tragèdia, que va ser la II Guerra Mundial. Les dues guerres el marcaren profundament. La pau universal i la pau entre els homes –que comença amb la pau amb un mateix– serien unes de les seves obsessions” (Mir, 1998 I: 24).

Aquesta fe en l'educació es confirma en les pròpies paraules de Mascaró a Joan Maimó: “És ben hora que tots els pacifistes d'arreu del món s'uneixin per declarar la guerra a la guerra oposant l'ètica filosòfica a tota agressió militar” (Maimó, 1990: 59). Per aquest motiu no és estrany el seu malestar quan va ser sorprès pel Moviment l'any 1936, mentre era de vacances a Palma. Va quedar horroritzat de l'esclat de la guerra i de veure perseguir i afusellar germans amb un odi i amb una crueltat que no comprenia. Per això, després d'algunes setmanes de confusió, a finals de setembre es va anar amb el seu pare a Alger, on la família tenia la seva residència. Quan va arribar a l'Alger es va declarar a favor de la República i es va oferir a les autoritats consulars espanyoles per a col·laborar amb el

govern legalment constituït. Al novembre del mateix any, partí cap a Anglaterra d'on no va poder tornar fins l'acabament de la Segona Guerra Mundial. Malgrat la distància, va mantenir el lligam amb la seva terra i des d'Anglaterra aprofitava per passar notícies: rebia i enviava cartes, i servia d'enllaç entre els amics de l'Espanya dividida, que no podien comunicar-se entre ells.

La Guerra Civil espanyola va causar una ferida tan profunda a Mascaró, que ell mateix va afirmar que no va arribar mai a guarir-se'n. A causa de la guerra Joan Mascaró va perdre, d'una banda, els amics i la seva terra, amb la qual se sentia absolutament identificat. I per una altra, va haver de renunciar a la seva situació acadèmica, que per a ell era un àmbit de la vida molt valorat. Tot i així i malgrat la distància, es va mantenir fidel al règim de la Segona República i va creure, com molts d'altres que com ell es varen haver d'exiliar; que, una vegada acabada la guerra, es restauraria la democràcia a Espanya. Però, com que aquesta previsió no es va arribar a produir a curt termini, va prendre la determinació de quedar-se definitivament a Anglaterra.

2. 2. 4.Quarta etapa: La traducció, refugi per a la subsistència personal i cultural (1937-1950)

Mascaró, des que era professor de la Universitat de Barcelona, tenia el costum d'aprofitar els mesos de vacances d'estiu per anar a gaudir de la quietud i de la bellesa de l'illa de Mallorca. L'estiu de l'any 1936 també ho va fer així. Joan Mascaró va fer coincidir la seva estada amb la de son pare. Tot dos s'instal·laren al pis del seu oncle avi Guillem a Palma, concretament a Santa Catalina. En aquestes circumstàncies va ser com els

va sorprendre l'alçament de sectors de l'exèrcit i de la societat contra el règim democràtic de la Segona República. Joan Mascaró va escoltar la notícia de la revolta per la ràdio i seguidament va tenir la desgraciada experiència d'assistir a la presència de tropes armades amb metralladores per tota la ciutat. Joan Mascaró es va horroritzar en veure els desastres que varen seguir a les nefastes notícies: homes i dones perseguits i afusellats amb odi i extrema crueltat, familiars cercant desapareguts sense saber on dirigir-se, etc. En aquests moments Joan Mascaró va procurar fer tot el possible per poder sortir d'aquell desastre quan abans millor. No podia suportar aquell infern, tot i que interiorment, com va contar després en la seva correspondència, tenia un gran dilema a resoldre: si era lícit o no que ell se'n anés o si pel contrari era millor quedar-se. Persones properes a ell i alguns amics l'aconsellaren que era millor que partís tant prest com pogués, ja que el seu caràcter obertament el trairia en un moment o en un altre. Després de diverses reflexions i converses, es va deixar convèncer, va assumir que hi havia altres maneres d'ajudar fora de Mallorca i va decidir partir (Massot, 1990).

Va ser gràcies a les gestions de dos bons amics de Mascaró, Francesc de Borja Moll i Faust Morell i Gual, que tant ell com son pare varen poder sortir de Mallorca el 7 d'octubre de 1936, amb un vaixell que primer es va dirigir cap a Marsella i posteriorment a Algèria. Ben segur que el fet que la família Mascaró i Fornés residís a *Arbatache/Fondouk* (Algèria), afavorí el fet que poguessin sortir sense excessives dificultats. Quan van arribar a Algèria, Joan Mascaró, que tenia un alt sentit ètic i aquest sentit ètic per a ell estava molt lligat a la coherència, mantenia els dubtes i els remordiments dels darrers mesos sobre si havia actuat de la millor manera havent triat l'opció de sortir de l'illa. Tot plegat va fer que es presentés al Consolat d'Espanya a Algèria i fes pública i manifesta la seva adhesió a la

Segona República. Des de llavors Joan Mascaró es va mantenir fidel sempre al règim de la Segona República. Encara que no va tornar a l'illa fins a l'any 1946, quan ja havien passat deu anys d'aquests esdeveniments (Maimó, 1990).

Segons Mir, el cas de Joan Mascaró és un més del dramàtic exili cultural català, per tot el que va significar la desfeta col·lectiva i cada una de les tragèdies personals. Joan Mascaró no tenia cap vocació política, però sí uns ideals propers als defensats per la República. Aleshores va fer tot el que va saber i tot el que va poder per treballar per la causa. Durant els primers mesos de l'exili, Joan Mascaró va iniciar aquesta tasca de servei a la República al costat de Carles Pi i Sunyer,⁶⁴ president del Consell Nacional de Catalunya organitzat a Londres. Carles Pi i Sunyer en alguna ocasió va comentar que les dificultats per estructurar la democràcia catalana es trobaven bàsicament en l'obtenció de la informació de primera mà sobre el que realment succeïa a Catalunya. La informació era una necessitat de primer ordre i per això s'aprofitava qualsevol de les informacions que, contrastades al màxim, poguessin arribar. Dins les seves possibilitats, col·laborà amb el que podia perquè es restablissin les llibertats a Espanya. Va col·laborar amb l'exili català a Mèxic, on s'editava la revista *Quaderns de l'Exili*, al quals va enviar un missatge d'esperança i de compromís: "Les paraules de la nostra llengua en els vostres Quaderns d'Exili me recorden els dies d'alegria en la nostra terra, quan tenia l'honor de col·laborar en l'obra cultural creadora de Catalunya" (Massot, 1990: 420).

---

⁶⁴ Carles Pi i Sunyer, (Barcelona, 1888 - Caracas, Veneçuela, 1971). Enginyer i polític. Membre d'Esquerra Republicana de Catalunya, partit del qual va ser president entre els anys 1933 i 1935. Després de la Guerra Civil es va exiliar primer a Anglaterra i posteriorment a Veneçuela.

Durant els anys de la guerra, Joan Mascaró va aprofitar el fet de trobar-se a l'estranger per mantenir correspondència i fer d'enllaç entre els amics que tenia espargits a l'Espanya dividida i donar informacions dels familiars i dels amics. Per exemple Gabriel Alomar o Baltasar Rosselló i Pòrcel que eren a Catalunya i les seves respectives famílies que residien a Mallorca (Mir, 1998 I: 24).

D'altra banda, en un país que havia fet una llarga guerra, com era el cas de la Gran Bretanya, no hi havia gaire oportunitats per a un exiliat. Per a Joan Mascaró i per a tots els que, com ell, compartien la mateixa situació (a Rússia, a Amèrica del Sud o a França); l'esperança estava posada en la possibilitat que els aliats, una vegada acabada la guerra, enderroquessin la dictadura franquista, i per aquesta raó va tenir contacte permanent amb Barcelona i Mallorca. Aleshores Joan Mascaró va decidir trobar alguna feina a Anglaterra que li permetés mantenir-se, mentre esperava el desenllaç de la Guerra Civil a Espanya. Es va dedicar a fer traduccions, en aquest cas del sànscrit a l'anglès. Però amb la intenció que, quan acabes el conflicte a Espanya, pogués reprendre la tasca iniciada a Barcelona o, encara millor, poder anar a Mallorca.

A Cambridge es dedicava bàsicament a prosseguir amb la seva tasca de traduir a la llengua anglesa les principals obres filosòfiques i místiques de l'Índia, començant per les més antigues. L'any 1938, en plena Guerra Civil va publicar una part dels *Upanishads*, amb el títol de *Himalayas of the Soul* i amb un pròleg de Sarvepalli Radhakrishnam.⁶⁵ En paraules de J. F. March, Mascaró considerava que llegir els grans clàssics de la humanitat

---

⁶⁵ Sarvepalli Radhakrishnan (1888-1975). Filòsof i polític indi. A partir de l'any 1929 va ser professor de la Universitat d'Òxford i de 1931 a 1936 vicerector de la Universitat de Andhra (Visakhapatnam) i rector de la Universitat de Delhi. L'any 1936 va ser professor de Religions orientals i ètica a la Universitat d'Òxford.

ensenyava tant com els estudis més elevats de qualsevol universitat: “La passió per les grans obres de la literatura és senyal de civilització en els individus i en les nacions” (March, 2005: 19).

L'objectiu de Joan Mascaró amb la traducció de les grans obres de l'Índia era, en primer lloc, que el món occidental les conegués; i, en acabat, que aquest coneixement pogués concretar-se en una nova actitud envers la vida gràcies a l'assumpció del seu sentit. Joan Mascaró tenia tant d'interès que aquesta tasca sortís bé que treballava en les seves traduccions de forma minuciosa, per tal de trobar el sentit original dels textos i fer-los arribar als lectors. En aquest sentit la traducció dels *Upanishads* va ser tan encertada que el poeta Rabindranath Tagore, coneixedor en profunditat de les cultures hindú i anglesa, li va escriure una carta per felicitar-lo pel treball realitzat. Segons Tagore, Joan Mascaró no havia fet només una traducció, sinó una recreació de l'obra. A més a més, havia estat capaç de transmetre l'esperit original del text de forma profunda i bella. Posteriorment Mascaró va traduir *el Dhammapada, el Camí de la Veritat de Buda* i també *el Tao, Te, Chig, El Camí del Poder Diví*, atribuït a Lao-Tse, de l'idioma pali i va preparar l'edició dels poemes de *Keats*, que al mateix temps va prologar.

Cal dir que l'any 1934 ja havia començat a traduir part del *Bhagavad Gita* al català i, segons el parer de Mir, hauria continuat amb aquesta línia de treball. És a dir, traduir aquesta sèries d'obres al català de manera complementaria a la seva tasca de docent. Però les guerres van obligar-lo a fer un canvi de plans, sobretot una vegada que va decidir estar-se de manera definitiva a Anglaterra, quan els feixistes van acabar imposant-se en la Guerra Civil espanyola l'any 1939 (Mir, 1998 I: 24).

D'aleshores ençà, Joan Mascaró, a més de dedicar-se a fer traduccions, tutoritzava l'ensenyament de la llengua i literatura anglesa als anglesos, amb vinculacions no sempre estables amb la Universitat de Cambridge. Joan Mascaró als 42 anys es trobava novament cercant la manera de poder realitzar-se personalment, havent assumit que tenia poques possibilitats de tornar a Espanya de manera immediata. Havia de començar de bell nou, però almenys tenia la consciència tranquil·la del seu posicionament moral i així ho expressa en una carta enviada el 13 de gener de 1939 a Salvador de Madariaga:

“Yo no he sido nunca neutral en la lucha, sino siempre al lado del Gobierno y ahora más que nunca. Pedir la paz al Gobierno y a los españoles que han sido atacados, insultados, asesinados por el egoísmo, maldad e ignorancia [...] me parece una burla trágica. El pueblo español y sus dirigentes de antes y después de la guerra nunca han querido la guerra; pero atacados, tuvieron que defenderse. [...] ¿Por qué pues no estoy en Barcelona? [...] el glorioso movimiento nacional no me engaña [...] A Franco y a los que le siguen sólo les queda una cosa digna: el arrepentimiento” (Mir, 1998 I: 192-193).

Just acabada la tragèdia espanyola, va començar la Segona Guerra Mundial a causa de les agressions unilaterals del règim nazi alemany. Aquest fet encara va fer més profundes les desesperances dels exiliats. Gràcies als mesos que Mascaró havia freqüentat la Universitat de Cambridge com a estudiant, havia contret coneixences amb lligams especials. Per exemple, el professor Millicent Mackenzie i la seva dona van voler ajudar-lo i li van oferir casa seva perquè s'hi pogués estar amb ells. Quan el professor Millicent va morir l'any 1942 als vuitanta anys, la seva

vídua es va convertir en la seva protectora i va acabar esdevenint una vertadera mare per Joan Mascaró. L'estima que li professava la senyora Mackenzie va ser tan gran que volgué que Joan Mascaró tengués casa pròpia i li van cedir una casa. En una carta que Joan Mascaró escriu al seu oncle diu: "Ja tenc l'escriptura de la meva casa de Cambridge" (Maimó, 1990: 59).

Els dramàtics esdeveniments bèl·lics el varen marcar profundament, però gràcies a diferents cops de sort finalment es va poder concentrar en la seva tasca de traducció. Una important casa editorial, la famosa i popular Penguin⁶⁶, assabentada del domini que tenia Joan Mascaró del sànscrit i de l'anglès i dels coneixement dels clàssics hindús, li van demanar la traducció dels *Upanishads* a l'anglès, la qual cosa va acceptar. L'encàrrec satisfieia dues de les seves inquietuds, la passió pels clàssics i la possibilitat d'apropar la cultura oriental i l'occidental a través d'ells:

"Els clàssics proporcionen un munt de cultura i comprensió i la cultura europea roba les fonts de la seva vida en Grècia i Roma, fins i tot en Shakespeare i en la versió autoritzada de la Bíblia, el món de parla anglesa hi troba el seu llaç d'unió cultural: llàstima que les traduccions dels clàssics hindús hagin estat fetes amb menys precisió que les dels grecs i llatins [...] la passió per les grans obres de la literatura és una senyal de civilització en els individus i en les nacions. I no es pensi que la idea de la cultura clàssica sols es pot aconseguir després de molts d'anys de laboriosos esforços: unes pàgines de la Bíblia que arribin a ser

---

⁶⁶ Penguin Books és una editorial filial de Pearson PLC, que va començar a Londres, si bé té sucursals arreu del món.

part de la vida d'una persona poden ser de més valor que llargs estudis d'una simple erudició" (Maimó, 1990:60).

Com s'ha apuntat diverses vegades, la idea que el món occidental coneixes més i millor la cultura hindú era una motivació essencial en Mascaró. Aquesta va ser la motivació que el va animar a fer una versió el més exacta possible del sentit i l'esperit dels seus originals. Volia que les obres que ell traduïa realment expressessin la intenció inicial. Definit el seu objectiu, emprengué la seva tasca sense presses, però de forma continuada. A partir d'aquests moments no va deixar de dedicar-s'hi. Abans de plantejar-se la possibilitat de residir a Anglaterra de manera definitiva, l'any 1946 Joan Mascaró, que tenia un gran sentit de la realitat i per tant de les seves pròpies limitacions, va tenir algunes entrevistes amb Joan March Ordinas. Joan March segurament era l'únic que en aquells moments el podia ajudar, encara que tal com anaven les coses era difícil precisar quin tipus d'ajut era el que Joan Mascaró sol·licitava: potser econòmic o senzillament per renovar el passaport. Sigui com sigui, el que es cert és que, segons Mir, el mateix any de les entrevistes amb Joan March Ordinas va poder viatjar a Mallorca, d'on havia sortit feia deu anys. A Mallorca va poder connectar amb els seus amics i coneguts d'abans de la guerra i va poder explorar les possibilitats que tenia de poder retornar a Mallorca o de les que hi podia haver per regressar a Barcelona, com a docent. Aquest reconeixement de terreny es desprèn de la correspondència que va tenir amb Josep Sureda i Blanes, per bé que l'ambient que li va descriure no era molt encoratjador: "He procurat enterar-me de les oposicions a la càtedra d'anglès. Per ara no han sigut convocades. [...] Jo no sé com camparíeu dins l'enseñaza oficial, però em sembla que prou bé encara que mal pagat, perquè fa l'efecte de que els professors fan el que volen. A Mallorca

tendríeu magnífiques ocasions d'estar indignat. [...] Amb tot jo no m'atreveixo a aconsellar-vos" (Mir, 1998 II: 237).

L'única manera de poder entrar dins el camp de l'ensenyament era a través d'oposicions; segons Mir, paraula que per a Mascaró resultava execrable. Una vegada més l'instint de llibertat va prevaldre per sobre del de la seguretat. El que el preocupava és que el temps passava, havia fet 48 anys i encara no tenia un lloc estable. Tot i així, després de molt de reflexionar i raonar amb els companys, amics i coneguts va decidir quedar-se definitivament a Anglaterra.

Mir creu que hi podien haver altres raons que fessin entendre la decisió de quedar-se a Anglaterra. Entre el 1946 i el 1947 varen morir Joaquim Xirau i Miquel Ferrà, segurament els seus dos millors amics, més íntims i en els que més confiava. Altres dels amics que Joan Mascaró havia conegut a Barcelona i en els qual també confiava estaven marginats pel règim franquista, com Carles Riba per dir-ne algun exemple notable amb grans dificultats per a subsistir, o es trobaven exiliats a Amèrica del Sud. De fet, no havia perdut el contacte amb nombrosos grups de professors exiliats. Tot plegat va fer que la decisió fos establir-se definitivament a Anglaterra. Residir a Anglaterra també volia dir per a ell dedicar-se exclusivament a fer traduccions en la llengua anglesa. Una vegada presa la decisió i instal·lat a Cambridge, es va veure obligat a fer feines que no eren ben bé les que volia fer: donar classes d'anglès i literatura als anglesos, classes d'espanyol i d'alemany a tropes nord-americanes, conferències a la universitat sobre els valors literaris de la *Biblia*, emissions intermitents en castellà i català per a la BBC, etc. Malgrat tot, aquesta no era ben bé la llibertat de què ell esperava gaudir, ja que estava cenyit a estrictes mesures de discreció i de prudència que no li va tenir altre remei

que acceptar. D'una altra banda, durant aquests anys, tot i les coneixences, no aconseguia fer-se un lloc a l'escalafó de professors universitaris, que tant desitjava. No obstant això, va ser nomenat *supervisor in English*, la qual cosa al·ligava a la universitat, per bé que no de manera estable.

Aquest no va ser l'únic inconvenient de Mascaró durant aquest període. La seva primera obra original, l'ambiciosa *Lamps of Fire*, no va trobar cap editorial que la volgués editar. Però, gràcies a l'ajut del seu amic Rafel Griera, l'obra es va publicar en anglès i a Mallorca:

"Aquesta notícia de la publicació de *Lamps of Fire*, em dóna una gran alegria doncs ja fa temps que l'esperava [...] no cal us repeteixi que no vull res de la venda.- És una contribució molt petita a la vostra tasca immensa per la cultura universal que ens doneu. Sóc indigne de recollir ni un cèntim i solament voldria ocasió per tal de col·laborar en una obra vostra.- Puc aspirar a millor premi que ésser-vos útil? Què podria fer jo, pobre de mi, per ajudar els amics i Mestres Mascaró i Moll? Vosaltres que heu fet tot, que us heu passat tota la vida treballant per l'esperit, perquè jo en pugui gaudir amb tota la feina feta! No, amics meus, no, tinc el millor premi, en poder-vos comptar com amics de l'ànima, i això no ho pot dir tothom!" (Mir, 1998 I: 160).

Poc després l'esmentada antologia espiritual es va publicar a Anglaterra. Les dues edicions van acabar sent un gran èxit tant de crítica com de venda. Mir sosté que la força de les traduccions de Joan Mascaró rau en el fet que defuig les concepcions i les convencions erudites vigents. Per tal afavorir la difusió dels seus textos, Mascaró tenia molta cura de triar les paraules que transmetien l'esperit i no aquelles que es podien

correspondre amb la traducció exacta i literal, que segons ell buidaven el missatge espiritual. Joan Mascaró entenia que aquells textos encara estaven vius, no eren lletra morta, on només hi havia de treballar els erudits. Mascaró estava convençut que el missatge espiritual podia ser útil a l'home de tots els temps. Segons Maimó, Joan Mascaró, que havia viscut la tragèdia de les guerres i havia vist com determinats valors desapareixien i se n'exaltaven d'altres molt més materialistes i superficials que de cap manera no conduïen a la millora de l'home ni de la seva convivència, cercava una resposta alternativa als desastres que l'envoltaven. Mascaró va cercar aquesta resposta a través de la llum que procedeix de l'esperit. El mallorquí sostenia que aquesta era la seva motivació per fer les traduccions de la tradició hindú, perquè el missatge espiritual que transmetien era un missatge esperançador i que venia de l'individu. En definitiva, la resposta havia de començar en un mateix.

Tot i la gran dedicació a la seva activitat professional, Joan Mascaró mai no es va desvincular del seu compromís personal amb la seva terra, amb el seu país i amb la seva llengua. La seva influència va ser determinant i decisiva en la publicació del *Diccionari Català-Valencià-Balear* d'Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, *la gran obra nacional del nostre poble*, com solia dir. Mascaró va evidenciar l'amor a la llengua en moltes ocasions, enviant cartes d'encoratjament al seu gran amic Francesc de Borja Moll i servint d'intermediari amb els seus amics Pompeu Fabra, Xirau i Nicolau D'Oliver de Catalunya. El mateix Francesc de B. Moll va dir: "Entre els qui més d'hora respongueren a la seva crida i es convertiren en protectors insignes de l'Obra, he de citar el professor Joan Mascaró, mallorquí resident a Cambridge i l'industrial Rafel Giera i Plans de Barcelona" (Maimó, 1990:69).

D'una altra banda, Mascaró també va parlar amb el seu amic de la Universitat de Barcelona i que havia finançat la seva obra, Rafel Griera. Li parlà amb tal entusiasme del *Diccionari*, que Griera va aportar una subvenció important i va donar a conèixer el valor de l'obra des del punt de vista científic, filològic i patriòtic. Mascaró també va instar Bartomeu March Servera que participés en aquesta iniciativa:

“No tenc ni un minut de temps per venir a ca seva i saludar-lo, com desitjava, i sobretot per donar-li les gràcies de l'obsequi que el Sr. B. M. ha fet a l'obra del Diccionari, donant-me 1.500 pts. per ajudar a la publicació. Com que bona part del mèrit d'aquesta bona acció correspon a V. complesc un deure de gratitud, dient-li de tot cor: Moltes gràcies! i reiterant-li el testimoni del més cordial afecte i dels meus sincers desitjos d'ésser-li útil.- Afectíssim seu. F. de B. Moll” (Maimó, 1990: 69).

2.2.5. Cinquena etapa: Estabilitat personal i ubicació professional (1951-1961)

Durant la segona estada a Anglaterra, Joan Mascaró des del principi va alternar la seva residència entre la casa de camp vora els turons de l'abadia de *Tintern* i la del port de Bristol. Vivia en qualitat d'hoste a *Comberton*. *Comberton* era un poble petit per on passava un afluent del *Tàmesi*, molt a prop de Cambridge. La casa on residia Joan Mascaró era del segle XVII i es coneixia amb el nom de *The Retreat* (El retir). La casa tenia al darrera terra, un jardí amb arbres, on destacaven dos noguers centenaris grandiosos. Per bé que el que més agràia Mascaró era el silenci

que hi havia. Un silenci i una pau que pel seu tarannà i per la seva actitud envers la vida no hauria pogut trobar un lloc millor. A la casa només hi vivia la propietària, una senyora vídua que duia la casa endavant tota sola. La senyora propietària tenia una filla que es dedicava a l'ensenyança dels infants més petits, miss *Katheen Illis*, que va acabar sent l'esposa del mallorquí.

Joan Mascaró i *Katheen Illin* es varen casar el 17 de març de l'any 1951, aleshores Joan Mascaró tenia 53 anys i *Katheen Illin* 38 . Com diuen els versos d'Alcover, "es casà amb l'hostalera i digué: Jo no me'n torn". Mascaró va fer arribar la notícia de les seves esposalles als seus amics més íntims amb unes paraules manllevades de l'altre Alcover:

"I doncs has de creure i pensar que ja tinc la corda al coll, o l'hi tendré aviat, dissabte dia disset del mes vinent de març a les nou del matí, si Déu vol i Maria, farem l'esclafit, com deia En Revenjolí, i, a casar-nos s'ha dit. I tu voldràs saber qui és la meva esposa a esser. Jo t'ho diré: Té trenta-vuit anys, els va fer dia u de setembre, l'edat està bé, ja que jo en tenc catorze més que ella però d'edat ens avenim. És bona dona, això sobretot, molt bona i que m'estima de bondeveres, no hi ha que dir-ho [...]" (Maimó, 1990:81).

El matrimoni va portar certa estabilitat a la vida de Mascaró. Fruit del seu matrimoni varen néixer dos fills bessons, un nin i una nina, en Martí i na Maria Coloma; que nasqueren el 3 de novembre de 1951. Els dos germans varen ser l'alegria de la casa. No obstant això, la realitat era que Joan Mascaró, pare madur, tenia fets talment de padrí jove i no podia evitar parlar dels seus fillons totalment embadalit:

“Fa un moment que tenia en Martinet damunt jo i ell ja riu. Ja riu gairebé com un homonet. Quins ulls de blau de mar fosc tan bells que té! Semblen dues pedres precioses. Quina alegria veure un Mascaró petit! Na Maria Coloma és una miniatura d’alegria, té els ulls semblants als d’En Martinet, però una mica més tirant a fosc, si bé el color dels ulls pot canviar. Quan està contenta sembla que parla, obri la boqueta i sembla que parla tantes coses fa” (Maimó, 1990: 82).

En aquests moments, Mascaró va haver de posar els peus a terra i compaginar al seu gran món espiritual amb el seu gran amor a la família, que havia de cobrir les responsabilitats adquirides. Aquesta tasca no sempre va ser fàcil, entre d’altres causes, per raó de les dificultats econòmiques, per la idiosincràsia de la feina que tenia i per la dificultat de compaginar-la amb la dedicació als fills; i perquè, a més a més, els seus fills no tingueren una bona salut.

Tot i la estabilització familiar, Joan Mascaró no tenia intenció de perdre la nacionalitat espanyola, perquè un de les seves pretensions era poder combinar la residència a Anglaterra amb Mallorca; ja que el clima càlid i suau de l’illa era molt aconsellable pels seus fills, com s’ha dit, febles de salut. Si no va poder anar a viure a Mallorca va ser, en gran part, perquè la seva economia no li ho va permetre. Des del moment en què va assumir que el seu desig de tornar a l’illa no seria possible, Mallorca era una evocació constant en les seves cartes (Mir, 1998 I: 28).

Tancada aquesta alternativa, *The Retreat*, la seva casa de Comberton, va ser la residència definitiva de la família Mascaró. Tot i la quietud i la inherent tranquil·litat de la residència de la família Mascaró, la seva habitual vida solitària s’acabà per ell i va començar una nova

experiència compartida amb tota il·lusió, com la majoria de coses que feia. Uns anys abans, el mateix Mascaró havia descrit en la seva correspondència la vida que duia abans de casar-se:

“La meua vida és un tant solitària però amb moments bells. [...] D'aquí surt de tant en tant d'excursió intel·lectual: la primavera passa a la Universitat de Liverpool a donar unes conferències [...] Endemés les meves lectures i pensaments i els meus treballs literaris entre mans. Procur treballar seguint el savi consell que “El treball ens allunya de tres grans mals: L'avorriment, el vici i la necessitat.” De la meua talaia contempl el meu món i procur enfrontar-me a la vida sense por i amb fe” (Maimó, 1990:78).

Tot i les creixents responsabilitats, la seva activitat intel·lectual va mantenir la mateixa intensitat de sempre. Un bon exemple d'això, l'il·lustra la invitació que rebé de la mà de la mateixa reina Juliana d'Holanda per a una reunió internacional al seu castell reial. El parlament de Mascaró: *A star from the east*, traduïda per *Una estrella de l'orient* i que és un comentari personal sobre el *Bhagavad Gita*, va tenir molt d'èxit i va ser molt elogiada pels assistents. De tal manera, que la Universitat de Cambridge va tenir en consideració imprimir-la per a la seva difusió (Maimó, 1990:83). La introducció, a càrrec d'*Hugh l'Anson Fusset* és summament interessant, perquè dóna una visió exacta del parlament i del treball de traducció de Mascaró:

“Pocs occidentals estarien millor qualificats per destil·lar l'essència de la saviesa oriental que el senyor Joan Mascaró, que combina l'amor a la saviesa amb l'amor a la poesia. [...] En realitat, cada profeta és necessàriament també un poeta. La seva

visió de la veritat és creativa. Les seves paraules, encara que tinguin la tonalitat de la seva època, són, com el senyor Mascaró diu al principi de la seva conferència, paraules d'eternitat. Ens parlen d'aquella altra dimensió que, amb les presses de la vida temporal, tan fàcilment oblidam. [...] La fidelitat creativa del senyor Mascaró com a traductor és l'expressió exterior d'una devoció interior per la veritat que aquestes escriptures orientals comuniquen. [...] Aquests paraules són, tal com ell diu, llànties de foc" (López Nadal i Mas Fornés, 1997:68).

Segons Joan Maimó es pot dir que en un món carregat d'interessos materials, d'odis i de enveges; en un món en què la majoria de la gent parla de diners i de guanys, Joan Mascaró, idealista com era de cor i de pensament i amb una immensa passió per la justícia i la llibertat de forma coherent amb la vivència de cadascú, parlava de l'amor, d'un amor que era condició de tota convivència i de qualsevol coexistència i no origen de tot el coneixement. De forma sobtada a les seves lletres hi apareixia, amb belles paraules, el tema de l'amor de manera recurrent. De fet, Joan Maimó afegeix que el tema central de la correspondència que mantenien era l'amor, a través del qual compartien paraules realment edificants:

"En la darrera lletra parlàveu de l'amor espiritual. Ens sembla el Centre de tota ànima que anhela veritat i el resplendor de la Veritat. és evident que l'amor ens duu a la claror de poder veure. Jo he sentit amor gran per l'idioma anglès, i aquest amor m'ha duit a ésser director d'estudis d'anglès que a anglesos a una gran Universitat anglesa. [...] L'amor espiritual m'interessa més i és un problema que hem de resoldre en aquesta vida. és bo de fer amar un poc: la família, els amics, la terra que ens donà la via,

amar el bé, la veritat, i la bellesa; però el problema és el d'amar SEMPRE, tothom, sobretot els homes que ens semblen plens de mal, amar Déu que se troba en tot. ¡Quin món tan gran seria el nostre! Després, el silenci del SER, no el renou de l'estar" (Maimó, 1990: 83).

Els treballs i els compromisos li absorbien tot el temps, fins al punt que es va veure obligat a eliminar-ne molts dels que tenia programats. L'any 1955 Joan Mascaró va seleccionar i fer el pròleg en llengua anglesa dels *Poemes de Keats*, il·lustrats amb litografies de Lola Anglada. Segons el judici de Maimó, aquesta va ser una magnífica edició feta en paper fil, d'un tiratge reduït i d'exemplars numerats i nominats. Aquest va ser el quart i últim volum de l'admirable i singular col·lecció d'Exemplaria Mundi, de l'Editorial Moll de Palma. Però Mascaró, tant escrupolós en ocasions, no podia donar resposta a algunes de les demandes que tenia, com per exemple reflecteix en la seva correspondència: "He rebut carta de Nord-amèrica del Sr. de Madariaga, que fou professor d'espanyol d'Òxford i després ambaixador a París. Diu que tal vegada un col·legi dels Estats Units em convidi a donar un curset de conferències a Califòrnia" (Maimó, 1990: 83).

Ell no volia dispersar-se i tenia molta cura de tenir un espai suficient, que li donés seguretat de poder-se dedicar a treballar en profunditat. Joan Mascaró no acceptava sol·licituds com aquestes, les trobava excessives. També li van oferir fer un diccionari espanyol/anglès. L'estipendi que li proposaven era de sis-centes lliures, en aquells moments un preu extraordinari, i tant la tasca com la gratificació l'engrescaven: "Miraré si em decidesc a començar-lo aquest estiu" (Maimó, 1990: 83). Al cap i a la fi,

però, no dugué a terme l'encàrrec, per bé que va compensar aquesta renúncia, com era d'esperar, amb la seva dedicació a la traducció.

Joan Maimó afirma, en definitiva, que Mascaró va ser selectiu a l'hora d'acceptar treballs i compromisos. Així, per exemple, va acceptar presidir a la Reial Societat de l'Índia de Londres una conferència que va fer un seu gran amic, el Dr. E. J. Thomas, un dels erudits més savis d'Anglaterra i una autoritat mundial sobre budisme. Sense deixar la tasca lenta, pausada però continuada del *Bhagavad Gita*, va fer que sortís de forma enèrgica i com un esclafit a la llum una obra en anglès en què recopilava diversos poemes, textos i fragments de tots els llibres sagrats. Aquesta antologia, titulada *Lamps of fire* (Llànties de foc), en paraules de Maimó, va ser l'obra que va aconseguir acreditar de forma molt clara i explícita la universalitat de la formació de Mascaró. Un cop més l'edició de *Lamps of fire* es va poder tirar endavant gràcies al mecenatge del seu bon amic Rafel Griera:

“És amb gran alegria que he rebut la vostra lletra i majorment quan arriba amb una petició d'aquesta mena, teniu tota la raó quan digueu que hi ha poques persones que puguin tenir interès per aquestes coses espirituals, jo per la meua part sóc incapaç de fer un treball semblant al vostre però la meua satisfacció és immensa al veure que Déu m'ha donat de comprendre tot el que proposeu és de la meua conformitat i encara us haig de donar les gràcies d'haver pensat en mi, doncs consider un honor el poder posar un granet d'arena a la vostra obra” (Mir, 1998 I: 157).

Lamps of fire, en edició de luxe, impresa a mà en paper de lli de la mà de Francesc de Borja Moll, va veure la llum l'any 1958. La primera tirada va ser de dos-cents exemplars. Amb posterioritat a aquesta edició, l'antologia

es va publicar a Londres els anys 1958 i 1972. *Lamps of fire* va ser un èxit de crítica i, fins i tot, el suplement literari de *The Times* de 20 de març de 1959 va fer-ne una ressenya molt positiva:

“En el curt però fecund pròleg d’aquest antologia bellament impresa i sincerament catòlica, el senyor Mascaró escriu sobre passatges que ha reunit, alguns brillen més i altres menys, però tots es converteixen gradualment en aquella intensa llum anomenada per Sant Joan de la Creu La llum de l’essència de Déu. Cada un brilla amb sa pròpia llum i el senyor Mascaró els ha seleccionat i distribuïts amb una atenció tan amorosa que garanteix un ferm enriquiment de l’un amb l’altre. Moltes antologies deceben per falta d’un disseny creatiu i per tant d’una unitat en sa diferència. No ocorre així amb aquesta, que l’autor ha sabut concebre i dur a terme com una simfonia de l’esperit que comença amb passatges de les escriptures de totes les grans religions del món, com a preludi, i llavors fa una divisió en temes bàsics de “Llum”, “Amor” i “Vida” [...] revelen una combinació d’art i d’erudició, difícil d’aconseguir. [...] Més important encara que l’art i l’erudició és la percepció espiritual que li ha permès disposar la seva xarxa tan àmplia sense incloure un passatge que no pogués enriquir el lector amb un sentit de misteri i la bellesa de la ment humana quan contempla l’alegria i la glòria i les seves més profundes conseqüències i dificultats” (Maimó, 1990: 87).

Dissortament, els elogis de la crítica no es van correspondre amb l’acollida que s’esperava del públic. *The Times*, va assenyalar que tal vegada s’havia errat en l’edició del text, inicialment hauria estat millor per potenciar els possibles receptors de l’obra una edició més popular. També

durant aquests anys, segons Maimó, el 31 de juliol de 1957, Joan Mascaró escrivia que una de les tasques de tota la seva vida arribava al final: “Bones noves: Una casa de Londres m’ha fet una oferta definitiva per publicar la meva traducció del Bhabavad Gita, quan estigui llest que haurà d’ésser l’estiu vinent. [...] La cosa més important és que en faran quaranta mil exemplars. [...] És l’editorial que ven llibres a milions, la famosa Peguin Book Ltd” (Maimó, 1990:88).

El fet és que Joan Mascaró havia llegit versos del *Gita* en sànscrit gairebé tota la vida, abans del 1924. Tenia traduïts bastants dels versos, però el que era més sorprenent és que la casa que li havia fet l’oferta li hagués fet a ell ja que hi havia unes quaranta traduccions ja fetes en anglès. Cosa que suposava que la seva traducció era considerada d’un gran valor. En aquests moments començà a veure complert un de les fites de la seva vida intel·lectual: fer una obra de lletra petita, com deia ell, però de gran valor. En aquest sentit, Mascaró escrivia el següent el dia 9 de desembre de l’any 1958:

“El meu Bhagavad-Gita està gairebé acabat, me falta poc, el motiu de no haver acabat del tot és que vaig telefonar a l’editor de Londres i vàrem conversar llargament. Ell se’n va a donar la volta al món en barco i a donar unes conferències a Austràlia. No torna fins al desembre. Això me donarà temps d’escriure unes quantes planes ben escrites de pròleg, i tenc unes quaranta hores de feina per acabar la traducció. Després bastantes hores de revisar, copiar-ho a màquina, etc. Me diu que ho consideraran com a una obra d’art –i ho és- i procuraran imprimir-ho bé. Veurem com anirà tot” (Maimó, 1990:88).

Uns mesos més tard, concretament el 9 de juliol de 1959 afegia:

“Avui és un dels dies de gran alegria de la meua vida. Dia tretze de juny d’aquest any, a les quatre del matí jo vaig acabar la traducció. Hi havia fet feina tota la nit i els aucells cantaven. Vaig tenir una gran alegria, però va ésser un poc buida, perquè vaig veure el capítol primer i part dels primers que jo havia fet fa uns devuit anys, no me satisfieien del tot i vaig passar dies fent feina com un negre. A la fi ho vaig acabar i vaig començar a copiar a màquina. Jo pensava que seria cosa de quatre o cinc dies. Quatre o cinc dies m’has dit? He trobat alguns versos difícils i l’esforç de posar en clar amb poques retxes, allò que hauria de menester planes i planes, ha estat gran. A la fi avui he arribat a la meitat i, ara sí que tot és camí pla” (Maimó, 1990:88).

Maimó constata que la lentitud de Joan Mascaró era realment notòria. La causa era el seu extremat perfeccionisme. De fet, després d’aquestes dues notes de Joan Mascaró sobre la seva traducció, el mallorquí no va acabar la seva versió del *Bhagavad Gita* fins a l’any següent: “El que hi ha estic segur que és perfecte i no cal retocar res, és a dir, és allò que jo puc fer més perfecte. En la vida, quan hem fet tot allò que puguem fer no podem fer més i estam contents. [...] Demà, cinc de gener de 1961, vaig a Londres a entregar el meu Bhagavad-Gita als meus editors. En faran quaranta mil exemplars en la primera tirada. La feina començada a Mallorca quant tenia uns quinze anys és feta. Ara a veure si cada any surt un llibre meu durant deu o quinze anys” (Maimó, 1990: 88-89).

2.2.6.Sisena etapa: L'èxit i la repercussió de les seves traduccions (1962-1987)

L'any 1962 va sortir a la llum una magnífica traducció del *Bhagavad Gita* i l'èxit va ser rotund. Per aquesta raó la Universitat de Cambridge va obrir les portes de pinte en ample a Joan Mascaró i el va nomenar membre de la Facultat d'anglès (*Faculty Board of English*) en els termes següents: "Dear Mr. Mascaró- I am pleased to be able to inform you that at the meeting of the Faculty Board of English last week. Dr. Redpath proposed you for membership of the Faculty and it was agreed to include you in the Roll of the Faculty of English for the present academical year. Yours sincerely. Secretary: Elizabeth Salter M. A." (Maimó, 1990:90).

Al mateix temps, el suplement literari de *The Times*, publicat el dia 9 de març de 1962, va fer el següent comentari en relació a la traducció del *Bhagavad Gita* de Joan Mascaró:

"Hi ha hagut moltes versions en anglès del Bhagavad-Gita des que per primera vegada fou traduït del sànscrit per Charles Wilkins el 1785. [...] El significat exacte del sànscrit tal vegada ha estat millor expressat pels traductors, hindús, especialment per Mahadeva Sastri al segle passat i el doctor Radhakrishnan a l'actual. [...] Massa preocupats amb la doctrina o filosofia de fer justícia a la poesia de l'original. [...] El senyor Mascaró ha tingut tant d'èxit perquè posseeix totes aquestes qualitats. En una atractiva introducció en la qual suggereix la universitat dels temes del Gita amb anotacions paral·leles d'altres escriptures i poesia ens mostra que, quan l'esperit parla de creativitat, la veritat i la bellesa del llenguatge són inseparables. Per ell el

Bhagavad-Gita és, sobretot, un poema espiritual i om a tal ha de ser jutjat, i vist com a unitat. [...] El Gita és un poema d'un contingut didàctic. D'aquí la multitud de savis hindús que s'hi ha fixat. Però també parla del cor i la ment d'un lector inculte. [...] Traductors anteriors han preferit l'exactitud analítica a l'expressivitat poètica. Si el senyor Mascaró s'ha equivocat, és en la direcció contrària. Un pedant podria acusar-lo de llicència poètica perquè estén aquí i allà el significat literal d'una paraula o frase o perquè evita la traducció acceptada, obeint, com ell clama, l'esperit de l'original. [...] La seva qualitat poètica és tal que els tons didàctics del diàleg mai no s'imposen i en comunicar una revelació còsmica del capítol onze se supera a ell mateix" (Maimó, 1990: 91-92).

Seguint en la seva línia habitual i sense oblidar la seva tasca d'orador, Mascaró va acceptar la invitació que la Facultat d'anglès li va fer el 26 de maig de 1965, per fer un curs per als professors sobre el tema: *Literary and Spiritual Values in the Authorized Versions of Bible* (Valors literaris i espirituals de la Bíblia anglesa de 1611).

L'any 1976, quan Mascaró tenia 79 anys, es va publicar la seva traducció del *Dhammapada* del pali a l'anglès. Segons Maimó, amb aquesta traducció va obtenir un èxit de crítica i de públic espectacular, fins a tal punt que va ser considerat un dels millors coneixedors de l'anglès, del sànscrit i del pali. En aquell moment es va convertir en una de les més grans autoritats mundials de filosofia i de mística oriental.

De la mateixa manera que les traduccions de Mascaró eren admirades i respectades unànimement per la crítica, també ho era la seva tasca com a docent i com a conferenciant. De fet, com sosté Maimó, fins i tot rebia més

consideració i admiració en la seva vessant de professor i d'orador, que no pas en la de traductor. Sigui com sigui, la realitat era que Joan Mascaró sabia infondre en les seves lliçons i en les seves xerrades un to fresc, que només pot oferir aquell qui està convençut del que parla i ho viu amb intensitat. A aquesta vivacitat i autenticitat, hi afegia una presentació didàctica i entenedora de les seves idees, que transmetia al públic una fascinació encisadora capaç d'encomanar entusiasme i ganes de conèixer més als oïdors. Un bon exemple d'aquesta capacitat de Mascaró, l'ofereix el testimoni d'un seu alumne, Jonathan Boulting, quan comenta la seva experiència com a deixeble de Mascaró:

“La fama de Gran Mestre en el món de parla anglesa es deu a la traducció del Bhagavad-Gita. Aquells de nosaltres que tinguérem la sort d'assistir als seus seminaris privats sobre la «Cançó de Deu » sànscrita, segons Aldous Huxley «possiblement la constatació escrita més sistemàtica de la filosofia perenne», ens adonàrem tot d'una que ens trobàvem davant un gran erudit que era endemés místic i poeta. Aquest home gentil i senzill irradiava una llum i una alegria que sols poden sorgir d'un profund autoconeixement nodrit per una vigilant autodisciplina. El seu entusiasme era el vertader «enthousiasmos», el que els místics cristians ortodoxos denominaven «deïficació»” (Maimó, 1990: 92).

L'any 1967, als 70 anys, es va jubilar, per bé que conservava les seves facultats físiques i mentals en una forma extraordinària. La darrera lliçó de Joan Mascaró com a professor universitari, segons Maimó, va ser recordada per Mascaró la resta dels seus dies. Ell mateix descriu el moment com un dels més entranyables de la seva vida. El 23 de març de 1972, en

record d'aquest darrer dia com a docent, va escriure unes breus paraules que són talment un examen de consciència:

"Assegut com un papa, davant un gran finestral de la sala de professors de la Universitat de Cambridge, i contemplant un cel blau clar i núvols blancs, i una gran arquitectura, escric aquestes paraules: No me sap greu esser part integrant i viva d'aquesta gran i antiga Universitat d'on sortiren Newton i Darwing, els inventors de la radiotelevisió, el descobriment del món atòmic i tantes altres coses. No me sap greu haver passat més de vint anys de la meva vida ensenyant anglès i lletres angleses als anglesos; i no me sap greu haver escrit coses molt estimades i conegudes pel món. Poc he fet, però encara hi ha feina a fer, bona feina. El sol ara 3½, capvespre- brilla en el cel; i el sol de l'ànima mai no se pon dins l'ànima" (Maimó, 1990: 93).

El Joan Mascaró madur se sentia ferm i amb bona salut, volia seguir treballant i així conservar-se millor físicament i intel·lectual. Per aquesta raó no es va retirar mai totalment, va continuar amb la seva tasca de conferenciant i d'escriptor. Val a dir que, gràcies a la seva excel·lent cultura espiritual i religiosa i a la fama que la seva obra li havia donat, no va deixar de tenir sol·licituds per participar en diferents conferències i xerrades.

Com sosté Griera,⁶⁷ la labor pedagògica i de traducció de Joan Mascaró influí de forma decisiva en la inquietud filosòfica i mística dels països angloamericans on traduïren al castellà les seves versions angleses i

---

⁶⁷ Jordi Griera (Barcelona, 1943). Enginyer industrial. Va passar llargues temporades amb Joan Mascaró Fornés a Anglaterra i el considera el seu primer mestre espiritual. Cerca de difondre el seu llegat en el camp intangible de l'esperit. Actualment dirigeix la fundació INEVAL (Institut Empresa i Valors Humans) (Ventayol, 2011).

d'aquí es publicaren i es divulgaren als països americans de cultura hispànica. Especialment a Mèxic, que va ser el país on les seves propostes van tenir més èxit. És interessant considerar, com assenyala Griera, la conjuntura cultural i intel·lectual que es desenvolupava aleshores a la costa oest dels Estats Units. L'eclosió del moviment *hippie*⁶⁸ va coincidir amb el moment de la publicació del *Bhagavad Gita*. *The Beatles*⁶⁹ varen tenir una certa connexió amb el moviment *hippie* i l'evolució creixent que tenia l'espiritualitat i la meditació. L'obra de Joan Mascaró va arribar a ells i *The Beatles* varen voler conèixer-lo.

Picornell (Picornell, 2012) explica que al programa de televisió de David Frost⁷⁰ del 29 de setembre de 1967 es va emetre un interview filmat amb el Maharishi Mahesh Yogi⁷¹ i *The Beatles*, on parlaven de la meditació

---

⁶⁸ Es coneix per moviment *hippie*, al moviment contracultural, llibertari i pacifista que va néixer al voltant dels anys 60 als Estats Units. La paraula *hippie* deriva de l'anglès *hipster* que es solia usar per a descriure a la subcultura prèvia de los *beatniks*. Aquest moviment va tenir com a base important la ciutat nord-americana de San Francisco (Califòrnia) i el seu districte Haight Ashbury. Els individus *hippies* escoltaven rock psicodèlic, *groove* i folk; professaven la revolució sexual i practicaven l'amor lliure. Alguns participaren en alguns moviments activistes radicals. Feien ús de la marihuana i d'al·lucinògens com LSD i altres drogues amb la intenció d'aconseguir estats alterats de consciència utilitzant aquestes experiències com una forma de revel·lia per la homogeneïtat del sistema. Alguns cercaven experiències de vida interior fent ús de la meditació. Degut a que refusaven de forma radical el consumisme optaven per la simplicitat voluntària, be per motivacions espirituals i/o religioses, artístiques, ecològiques, etc.

⁶⁹ *The Beatles* va ser una banda de rock anglesa, formada a Liverpool, constituïda des del 1962 per John Lennon (guitarra rítmica), Paul McCartney (baix), George Harrison (guitarra solista) i Ringo Star (bateria). A finals de 1962 va sortir el seu primer senzill *Love Me Do* i a partir d'aquí no deixaren de tenir èxit i gires fins a l'any 1966, en què varen cessar l'activitat en viu per dedicar-se únicament a la gravació d'estudi fins a la seva dissolució definitiva l'any 1970.

⁷⁰ David Frost (Tenterden, 7 d'abril de 1939 - Queen Elizabeth, 31 d'agost de 2013). Va ser un periodista, presentador de televisió i escriptor de personalitat mediàtica.

⁷¹ Maharishi Mahesh Yogi (Yabalpur, 12 de gener de 1917 - Vlodrop, 5 de febrer de 2008). Pseudònim de Mahesh Prasad Varma, gurú religiós de l'Índia i fundador del moviment Meditació Transcendental.

transcendental. El programa va tenir un èxit tan considerable que, el 4 d'octubre, Frost va haver de fer un debat amb John Lennon i George Harrison. Entre els convidats al programa, hi havia Joan Mascaró, com a especialista en els textos sagrats hindús.⁷² El mes següent, Joan Mascaró va escriure a George Harrison, per dir-li que recentment havia escoltat la seva cançó *Within You, Without You*, la qual l'havia aconseguit commoure. A la postdata de la carta, va suggerir a Harrison que posés música a la seva traducció d'un poema del *Tao te King* titulat *The inner Ligth* (*La llum interior*). Per aquesta raó, Mascaró li envià el seu llibre *Lamps of Fire*, on s'havia publicat el poema. El gener de 1968 George Harrison en va fer una versió del poema, després d'una de les seves estades a l'Índia amb músics d'allà. El 25 de gener George Harrison va contestar Mascaró: "Pens que li agradarà aquest enregistrament de R. Tagore que vaig comprar a l'Índia. Estic encantat de dir-vos que he enregistrat la música de la cançó *The Inner Light* i vos n'enviaré una còpia més endavant quan estigui enllestida. Esper estiguen bé, amb els millors desitjos, sincerament, George Harrison". *The Beatles* enregistraren *The Inner Light*⁷³, on Harrison canta i toca el sitar, i va ser el tema de la cara B del single *Lady Madonna*. S'edità el març de 1968, abans de la famosa estada a l'Índia del grup. És la primera cançó

---

⁷² Recollit en un documental dirigit per Silvia Ventayol i Nofre Moyà sobre Joan Mascaró. *Llànties de foc* és un retrat indagador sobre l'obra i vida del filòleg, místic i poeta mallorquí Joan Mascaró i Fornés, considerat un dels traductors més importants sagrats de l'Índia en sànscrit a la llengua anglesa, com la *Bhagavad Gita*, els *Dhammapada* i les *Upanishads*. Sota el lema de la unitat en la diversitat, Mascaró va defensar amb insistència la necessitat d'establir un pont de diàleg entre civilitzacions. Les seves idees segueixen vigents en un món en conflicte i són crucials per comprendre la constant mirada occidental sobre l'espiritualitat oriental en la recerca de la realització de l'individu. *Llànties de foc* ha estat emès per l'espai "El documental" de Televisió de Catalunya i per IB3 Televisió de les Illes Balears (Mascaró, 2011).

⁷³ *The Inner Light: Arrives without travelling / sees all without looking / Does all without doing* ("Arribar sense viatjar / veure-ho tot sense mirar / Fer-ho tot sense fer res", diuen els versos finals de 'La Llum Interior' enunciant -amb paraules de Mascaró- que "més enllà del pensament lògic, hi ha el silenci de la contemplació") (Mascaró, 1958: 52).

de George Harrison que va aparèixer en un single de *The Beatles*, la tonada és totalment hindú. El mateix George Harrison va afirmar que *The Inner Light* havia estat escrita expressament per a Joan Mascaró, perquè el mallorquí havia estat molt amable amb ell i perquè trobava que conservava una vitalitat jovial, encara que fos un home gran. George Harrison va descriure la trobada amb Mascaró com un moment deliciós que li agradava de conservar en el record. Per aquesta raó, li va dedicar aquesta cançó, la lletra de la qual ho deia tot, (Clayson, 1998).

No obstant això, la relació entre Harrison i Mascaró va ser efímera, com confirma Picornell. Més enllà de l'esmentada trobada, els dos personatges no es tornaren a trobar ni a parlar ni a escriure's. En algun moment Mascaró, recordant aquest fet va escriure: "Vaig tenir l'acudit de donar-li la idea de què fes un disc espiritual. Ho ha fet i veig que The Times diu que aquest disc de Harrison ha tengut tant d'èxit que en un any li ha donat de drets de difusió un milió de lliures... De vegades una idea pot ser bona! No li escric perquè no tenc temps i si ell vol res ja sap que me pot escriure. La darrera carta d'ell fa molt, molt de temps" (Maimó,1990: 93-94).

El 2 d'abril de 1979, la Televisió Espanyola va reunir un grup d'intel·lectuals de talla internacional per participar en el programa *La Clave*⁷⁴ en un debat sobre el tema de les religions. Entre els convidats hi havia Mahmonet Bouzouzou (representant de l'Islam), Michael Meslin (professor d'Història de les Religions a París), Stanley Samartha (Consell

---

⁷⁴ *La Clave* era un programa de la televisió espanyola de debat, moderat per José Luis Balbín, basat en el programa francès *Les dossiers de l'écran*. Va tenir dues etapes: una primera corresponent a l'emissió per la segona cadena com UHF (equivalent a La 2 actual) de Televisió Espanyola des de 1976 fins a 1985, i una segona corresponent a Antena 3 Televisió des de 1990 fins a l'any 1993.

Ecumènic de l'Església), José Luis Aranguren (catedràtic d'Ètica), monsenyor Gilunga Ofe Saravia (teòleg i filòsof, rector de la Universitat Urbaniana de Roma) i Joan Mascaró i Fornés (professor de sànscrit i pali). El 14 d'abril es difondre el programa en antena amb la projecció de la pel·lícula *Elmer Gantry (El fuego de la palabra*, en la versió doblada a l'espanyol) dirigida per Richard Brooks.

El mes de maig de l'any 1979, aprofitant la circumstància que passava les vacances juntament amb la seva família a Portocolom de Felanitx, va fer una conferència memorable a l'Institut Politènic de Palma sobre els *Valors espirituals de l'Orient*. Aquesta va ser una conferència un tant improvisada, però va ser extraordinària. En aquesta ocasió, segons explica Maimó, tot i els 80 anys que ja tenia, Mascaró va demostrar la seva competència l'oratòria, mitjançant la comparació del *Bhagavad Gita* amb el misticisme de sant Joan de la Creu, recitant de memòria a Maragall i a Dante o elogiant la personalitat de Ramon Llull.

Tot i aquesta gratificant i inesperada experiència, Mascaró intel·lectualment era un desconegut, no únicament a l'illa de Mallorca, sinó fins i tot a la seva vila natal. Això va canviar de resultes d'uns escrits biogràfics que es varen publicar als diaris de Palma, aleshores l'Ajuntament de Santa Margalida es va assabentar de la seva trajectòria i va acordar, per unanimitat, en sessió extraordinària de dia 1 de febrer de 1983, posar a la nova biblioteca municipal el nom de "Biblioteca Municipal Juan Mascaró por su ingente labor en pro de la cultura".

Joan Miralles, catedràtic de la Universitat de les Illes Balears, va proposar que Joan Mascaró fos investit doctor honoris causa de la Universitat de les Illes Balears, al·legant la seva modèlica dedicació a l'ensenyament universitari durant la seva dilatada vida i la seva influència

decisiva en l'actual desvetllament per la filosofia i la mística oriental als països anglosaxons i també a Mèxic. Miralles, a més a més, va afegir que Joan Mascaró es podia considerar un dels millors coneixedors i conreadors dels idiomes anglès, sànscrit i pali. "L'11 de juliol de 1983 amb el resultat de vint-i-un vots a favor, cap en contra i una abstenció es va prendre la decisió formal i del nomenament de Mascaró com a Doctor Honoris Causa de la Universitat de les Illes Balears en consideració als mèrits tot just esmentats" (Maimó, 1990:103).

Aleshores Joan Mascaró, amb 86 anys complerts, ja no gaudia de la fortalesa necessària per poder-se desplaçar de Cambridge a Mallorca. Per aquest motiu, l'acte solemne d'investidura no es va dur a terme. Com no podia ser d'altre manera, el Consistori de Santa Margalida no es va fer esperar i al plenari de 26 de juliol del mateix any va acordar nomenar Mascaró fill il·lustre de la Vila. Era el cinquè nomenament oficial amb què comptaria el seu poble: abans d'ell tingueren aquest honor el doctor Calafat, el cardenal Cerdà, el doctor Crespí i el músic Joan Ordinas. Aquest guardó, el més alt reservat a la ciutadania, li va ser atorgat el 20 de juliol de 1985, en un acte solemne el dia de la festa major de Santa Margalida. Segons Joan Maimó, Mascaró tampoc no va poder assistir a l'acte per qüestions de salut. Amb tot, el mateix Maimó, tot d'una que va haver acabat l'acte, li va donar compliment primer per telèfon i amb posterioritat mitjançant una carta, en la qual descrivia el desenvolupament de manera minuciosa de l'acte; que, d'una altra banda, va estar carregat de detalls i d'una autèntica emotivitat. A l'acte hi assistiren, entre d'altres, el pare Joan Francesc March i Mossèn Mateu Amorós, el rector de la parròquia, on concelebraren la missa. L'acte fou encapçalat pel president de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, el senyor Canyellas, juntament amb l'alcalde de Santa Margalida i del mateix, Joan Maimó. La celebració va tenir un caire

entranyable: l'església estava plena a vessar, el secretari va llegir l'acord del nomenament, la regidora de cultura va fer una breu presentació i Joan Maimó va llegir un petit esbós biogràfic. En acabat, el president de la Comunitat Autònoma i el batlle de la vila varen descobrir un seu retrat. I, finalment, el president de la Comunitat va cloure la cerimònia amb un breu discurs i l'entrega d'una placa commemorativa que va rebre Joan Maimó, en nom de l'homenatjat, com era desig del mateix Mascaró (Maimó, 1990: 103).

D'una altra banda, feia molt de temps que li demanaven la versió completa del *Bhagavad Gita* i de *Llànties de foc* en català. De fet, aquesta petició es remuntava a la meitat de la dècada del setanta. Més concretament, Joan Maimó li ho va demanar l'any 1974 i Joan Mascaró li va respondre de la manera següent: "Jo sé que traduir coses com el Bhagavad Gita i Upanishads al meu català seria una bona obra; però jo sols puc dominar, literàriament, la llengua anglesa. Em caldria una llarga temporada per crear-me un estil català de la nostra Mallorca, ¿ho podeu fer? Entretant tenc feina entre mans, feina que es la vida de la meva vida" (Maimó, 1990:104).

Davant la insistència de Joan Maimó en el fet que Joan Mascaró traduís al català el *Bhagavad Gita* i mogut en part per l'amistat que els unia, l'1 de maig de 1980 Mascaró tornava a parlar de la qüestió amb Maimó: "No sé si algun dia podré posar en català nostre aquest càntic. No ho sé. No tenc el domini del català com el domini de l'anglès Els fets de Mallorca i de l'estiu de l'any 1936 m'allunyaren per a sempre del nostre món si bé hi visc en cor i pensament" (Maimó, 1990:104). Poc temps després, concretament l'any 1982, Mascaró va rebre la notícia que la jove Elisabet Abeyà i el seu marit, Xavier Margais, havien traduït "la meva traducció

anglesa del sànscrit a l'anglès del Bhagavad Gita, Càntic del Ser i Amor, i ara al nostre català, ella ho ha fet molt bé; i l'amic Francesc de B. Moll crec que el publicarà. Ajudarà a la saviesa de l'Orient" (Maimó, 1990:104).

De la mateixa manera, amb posterioritat es varen anar traduint *Lamps of fire (Llànties de foc)* per la mateixa traductora, amb la col·laboració del seu amic Francesc de Borja Moll, que a més va redactar les paraules de presentació de l'obra. Elisabet Abeyà va dur a terme les dues traduccions, que varen ser revisades directament pel propi Joan Mascaró, de forma molt acurada. Amb la versió catalana de *Llànties de foc*, publicada l'any 1986, la Universitat de les Illes Balears i l'editorial Moll varen voler retre un homenatge a la figura de Mascaró i així poder posar a l'abast del públic mallorquí el més constant dels peregrinatges intel·lectuals de l'il·lustre mallorquí. Cosa que va commoure Mascaró, com afirma Joan Maimó, com fa palès en aquesta lletra del 9 de desembre de 1980: "Entre emocions i pensants vaig vivint una vida de creació, però s'ha d'expressar en escrit i bellesa i claredat i això, si bé ho vaig aconseguir en les meves introduccions a valors espirituals d'Orient no és fàcil d'aconseguir en les meves emocions de bellesa espiritual que si bé són sols ressons de llibres de saviesa hi voldria afegir una visió ideal d'un món també ideal però possible" (Maimó, 1990: 105).

A banda de les traduccions, també feia temps que li demanaven un llibre: un volum escrit per ell. Però, Mascaró sempre responia en un to similar: "Tota la meua vida va de cap a cent planes ben escrites". Sigui com sigui, aquest llibre en construcció no va arribar a ser enllestit mai. Amb tot, després de la mort de l'intel·lectual mallorquí, la seva vídua amb l'ajuda del

seu alumne i entraniable amic, William Radice,⁷⁵ va arranjar i editar la seva darrera i pòstuma obra amb el títol de *La creació de la fe*.

Joan Mascaró havia comprat un bocí de terra damunt un turó de la Penya Bosca, entre Cas Concos i Santanyí: una casa de pagès molt vella però amb possibilitats. Tot i tenir vuitanta anys, pensava que podria arreglar la casa i gaudir d'una dolça estança entre aquell paratge amb l'optimisme que el caracteritzava. Més el temps passava i no es feia res, Mascaró començar a sentir el pes dels anys i que la seva artritis s'anava accentuant. Era massa tard per dur endavant els seus desitjos i decidir que el que millor podria fer era vendre la finca, tal com estava. Mascaró va tenir il·lusions i projectes fins al final dels seus dies. Es pot dir, com assenyala el seu bon amic Joan Maimó, que dominava l'art de fer-se vell i no va canviar mai la forma d'expressar-se amb optimisme, fins i tot en els moments difícils. Però els anys passaven i aparegué el dolor. Un dolor que persistia i augmentava. Al mateix temps començaren els problemes visuals, que li dificultaven poder seguir llegint i es va veure afectat d'una certa paràlisi. No obstant això, mantenia una lucidesa admirable. La feina que tenia entre mans era important per a ell i hi dedicava tots els moments que podia, ajudat per la seva esposa. S'acostava a la fi de la seva vida madur d'anys i gairebé impossibilitat: el capvespre del dia 19 de març de 1987, s'esgotaren els seus dies, a Comberton (Cambridge), després de gairebé noranta anys de vida. El 28 de març i per voluntat pròpia, les seves despulles retornaren a Mallorca per reposar a la tranquil·la solitud del

---

⁷⁵ William Radice, notable anglès, autor dels llibres e poemes *Eight Sections*, *Strivings*, i *Louring Skies* i traductor dels poemes de Rabindranath Tagore. És el primer anglès que ha obtingut el doctorat en literatura bengalí en una universitat britànica que ha estat membre honorari de la Facultat d'Estudis Orientals d'Oxford i investigador associat en el Departament d'Indologia SOAS. Ha estat premiat en literatura bengalí.

cementiri rural de Santa Margalida. La seva arribada estava prevista pel 27, però a causa d'una vaga aeronàutica l'arribada es va retardar un dia.

Al funeral, presidit pel bisbe de Palma, Teodoro Úbeda, van assistir les màximes autoritats del Consell Insular, de l'Ajuntament, de la Universitat de les Illes Balears i de la Universitat de Barcelona; de l'Obra Cultural Balear i d'exalumnes de Cambridge. Les paraules de comiat van anar a càrrec del seu estimat amic i alumne Jordi Giera, que va venir expressament des de Barcelona. Sobre la seva llosa escrites en català i anglès, aquestes paraules recorden a Mascaró: *Venim de Déu, vivim de Déu i anam a Déu.*

2.3. Obra

La veritat és que Joan Mascaró té una obra escrita molt minsa però d'una qualitat absolutament manifesta; per altra banda ja hem vist que per poder sobreviure es va dedicà quasi exclusivament a la tasca de traduir obres d'una gran complexitat que li reportaren anys i anys de feina. Aleshores i a partir d'aquí ens introduïrem en els seus escrits dividint i separant les seves obres pròpies de les traduccions que va dur a terme; a la vegada i pel que es refereix a la pròpia obra donarem un tractament especial als seus dos escrits principals, és a dir a *Lamps of fire. From the Scriptures and Wisdom of the World* que publicà el 1958 i a la seva obra pòstuma *The Creation of Faith* la preparació de la qual va anar a cura de William Radice (1993); malgrat el que hem dit també ens preocuparem després dels seus altres escrits.

2.3.1. Obres pròpies

Mascaró fa antologia de textos espirituals i reculls literaris les introduccions de les quals poden ser en si mateixes una obra amb sentit i acabada. Aquestes introduccions podrien ser obres independents dels textos que precedeixen i tendrien sentit igualment.

2.3.1.1. **Lamps of fire. From the Scriptures and Wisdom of the World (1958)**⁷⁶

Lamps of Fire va ser la primera obra que Joan Mascaró va publicar. Es tracta d'una antologia de textos espirituals i fragments literaris seleccionats i classificats per Mascaró. L'obra està precedida per un breu, però profund pròleg en què Joan Mascaró es posiciona i explica les influències principals del seu pensament, fent una descripció de les idees més importants de l'obra. El propi Mascaró en parla així de: "Sota el títol de «Lamps of fire. From the Scriptures and Wisdom of the Word», he recollit les pàgines més grans i més belles dels llibres sagrats i de saviesa universals: l'esperit de Llull viu en mon cor una mica! He fullejat mils i mils de planes, escollint-ne unes 360; i d'elles hi ha traduccions meves dels sànscrit, pali, zend i llengües europees" (Mir, 1998 I: 76).

---

⁷⁶ La primera obra que va publicar Joan Mascaró *Lamps of Fire. From the Scriptures and Wisdom of the World* (1958). Cambridge. [chosen by Juan Mascaró]. Es va fer una altra edició en català Mascaró, J. (1986). *Llànties de foc de les escriptures i saviesa del món*. Palma:Moll [traducció de l'anglès original per Elisabeth Abeyà]. La versió que hem fet servir per a la descripció de l'hora ha estat l'edició anglesa en consideració a la llengua original en què l'autor va fer l'obra.

Per a Joan Maimó, *Lamps of Fire* acredita en si mateixa la universalitat de la formació de Joan Mascaró, mostra la seva actitud vital i la gran generositat que Joan Mascaró va tenir en compartir tot el seu bagatge cultural, intel·lectual i espiritual a la resta de la humanitat. L'obra mostra les idees de Mascaró sobre l'espiritualitat i sobre les vies per arribar a la plenitud i al coneixement de la veritat: la llum, l'amor i la vida:

"Gràcies a la seva profunditat filosòfica i a la seva erudició en matèria de cultura i religions de totes les èpoques i països, al coneixement d'idiomes originals i la pulcra forma poètica va poder oferir aquests pensaments vius que van des de Upanishad a l'Antic i Nou Testament, de Ramon Llull, Sant Agustí i Sant Joan de la Creu a Ghandi, Confuci, Taote King, passant pels pensadors europeus: Shelley, Hegel, Kant, Pascal i tants d'altres que a través dels segles es convertiren en els fundadors dels grans moviments religiosos i morals i en les ensenyances dels quals, malgrat la indumentària tan diferent, una unitat entorn a tres idees: la llum, l'amor i a la vida" (Maimó, 1990: 85).

Joan Mascaró estructura l'obra, *Lamps of Fire*, en dues grans parts diferenciades: la primera part centrada en l'esperit de la religió; ocupa el primer capítol titulat *The Spirit of Religion*, que Mascaró dedica a fer sentir l'essència de la religió, aquest és. La segona part dividida en tres capítols [(*Part I Light* (llum), *Part II Love* (amor) i *Part III Live* (vida)], que suposen la resta de l'obra, se centren en la descripció de les vies de la plenitud i del coneixement, abans esmentades.

En el pròleg Joan Mascaró presenta i descriu el concepte al voltant del qual s'estructura el volum: *Lamps of Fire*. En aquest sentit les llànties de foc són les que donen llum per a la recerca de la veritat durant el

pelegrinatge de la vida; de llànties diu n'hi ha de diferent casta: "some shine more and some shine less, but they all merge into that vast lamp called by St. John of the Cross⁷⁷ «the lamp of the being of God»" (Mascaró, 1958)⁷⁸.

Per posar el títol a l'obra, Mascaró va confessar que havia dedicat temps i esforços per tal que guardés coherència amb la idea que volia reflectir amb el contingut. Per decidir el títol s'hi va estar dos anys, durant els quals va llegir i fullejar cents de llibres, va *traduir, pensar i sentir*. Durant aquest temps va voler ser fidel a una obra de fe i d'amor d'un dels seus autors de poesia preferits, com era Sant Joan de la Creu i així es va decantar per *Lamp of fire*, que prové d'un text de Sant Joan de la Creu titulat "Llama de amor viva. Canciones del alma en la íntima comunicació de amor de Dios" (San Juan de la Cruz, 1961: 38), que es reproduïx tot seguit

---

⁷⁷ N'hi ha algunes que en donen més que unes altres però totes formen part de la gran llàntia que Sant Joan de la Creu anomena La Llàntia de l'ésser de Déu.

⁷⁸ A partir d'ara quan feiem referència concreta als continguts dels escrits de Mascaró ho farem en la llengua amb els quals foren escrits, o sia l'anglès, ben entès que tot seguit aportarem la traducció a peu de pàgina.

:

“Oh, llama de amor viva,
que tiernamente hieres
de mi alma en el más profundo centro!
Pues ya no eres esquivada,
acaba ya, si quieres,
rompe la tela de este dulce encuentro.
¡Oh, cautiverio suave!
¡Oh, regalada llaga!
¡Oh, mano blanca ¡Oh, toque delicado,
que a vida eterna sabe,
y toda deuda paga!
Matando muerte en vida la has trocado.

¡Oh, lámparas de fuego
en cuyos resplandores
las profundas cavernas del sentido,
que estaba oscuro y ciego,
con extraños primores
calor y luz dan junto a su Querido!

¡Cuán manso y amoroso
recuerdas en mi seno,
donde secretamente solo moras,
y en tu aspirar sabroso
de bien y gloria lleno
cuán delicadamente me enamoras!”

Aquest poema de Sant Joan de la Creu és en el seu conjunt una metàfora de la llum. Sant Joan descriu la saviesa representada metafòricament com un aspecte visual; equiparable a la visió d'una llàntia encesa dins la foscor, el resplendor de la qual il·lumina i acaba amb els patiments de l'obscuritat. Des d'aquesta perspectiva, les llànties tenen dues propietats, la de donar llum i la de cremar. Mascaró explica que cada un dels fragments que presenta en el llibre són com llànties de foc que il·luminen l'ànima quan són llegits:

“It follows from this that the joy and rapture of love communicated to the soul in the fire of the light of these lamps is admirable, and immeasurable: as abundant as from many lamps, each of which burns with love, the heat of one subserving that of the other, as the light of one ministers to that of the other; all of them forming but one light and fire, and each of them that one fire. The soul, too, infinitely absorbed in these delicious flames, is subtilely wounded by each one of them, and by all of them more subtilely and more profoundly, in the love of life; the soul sees clearly that this love is everlasting life. St. John of the Cross 1542-1591 the living Flame of Love III” (Mascaró, 1958: 127-128).⁷⁹

Segons Joan Mascaró, la llum d'aquestes llànties il·lumina el camí de l'home cap a l'alliberació, perquè quan troba la llum l'individu se sent alliberat. Alliberat del feixuc camí de la vida, del dolor, de les penes, de la por a morir, etc. És a dir, de tot el que comporta la vida i el fet de viure. Una vegada alliberat, l'home té l'oportunitat de gaudir de la vida i de ser feliç. Tothom busca aquesta llum, que il·lumina i que deixa veure i que encén tots els homes per tal de vibrar en l'amor de la llum i per a la llum.

Mascaró recomana que els textos siguin assaborits i llegits a poc a poc, buscant el sentit dins cada un dels lectors. La lectura d'aquests textos dóna joia, perquè ajuda a veure-hi més clar i, per tant, a assaborir la vida

---

⁷⁹ De tot això es desprèn que la joia i l'èxtasi d'amor comunicat a l'ànima en el foc de la llum d'aquestes llànties és admirable i immesurable: tan abundant com de moltes llànties, cada una de les quals crema amb amor, i el cap de l'una ajuda al cap de l'altra, així com la llum de l'una ajuda la llum de l'altra; totes elles formen una sola llum i un sol foc, i cadascuna d'elles un únic foc. També l'ànima, infinitament absorbida en aquestes delicioses flames, és subtilment ferida per cada una d'elles i per totes elles més subtilment i més profundament, en l'amor de la vida; l'ànima veu clarament que aquest amor és vida eterna.

amb més intensitat, despresos de tot el que no és autèntic i compartint aquesta autenticitat en el punt de la llum. La llum uneix tots els homes. En aquest sentit, Joan Maimó afegeix que “l’afortunat lector pot obrir les Llànties de foc a l’atzar. Pot començar el llibre pel mig o per la fi, tant se val, el que importa, perquè el missatge sigui complet, és llegir-lo a poc a poc, glop a glop, talment l’ocell quan pica la dolçor dels grans de raïm” (Maimó, 1990: 86).

Per Mascaró cada un dels diferents textos formen part de la totalitat de la llum; en són petits bocins d’aquesta llum que il·lumina el camí de l’alliberació del sofriment de la vida. La clau és poder trobar aquesta llum interior en cada un de nosaltres. Els diferents textos són parts de la llum; ja que la llum en si mateixa no es pot tallar en bocins, sinó que totes juntes formen part de la mateixa llàntia. I aquesta no és altre que la Llàntia de Déu, la Llàntia de foc i com no es pot fragmentar cada un de nosaltres forma part de la Llàntia de Déu, la llum no és una altra cosa que cada una de les manifestacions de la luminescència que tenim en el nostre interior. “Hinduism from 1200 b.c. prayers from Ancient India. Let our meditation be on the glorious light of Savitri. May this light illumine our minds. Rig Veda c. 1000 c.c.” (Mascaró, 1958:1).⁸⁰

En la primera part de l’obra *The Spirit of Religion*, Joan Mascaró vol fer sentir l’esperit de la religió sense concretar-la en cap de les diferents religions que coneixem. És en aquesta primera part on es posiciona i dona sentit a tota l’antologia. Mascaró defensava que hi havia una essència de la religió, que s’havia de palesar en una religió autèntica. Segons Mascaró

---

⁸⁰ Hinduisme des de 1200 a. c. pregàries de l’Antiga Índia. Que la nostra meditació sigui dins la llum gloriosa de Savitri. Que aquesta il·lumini els nostres pensaments. Rig Veda 1000 a.C.

totes les religions expressen la mateixa veritat de forma diferent, segons la tradició cultural de les quals provenen. En aquest primer capítol Mascaró mostra l'esperit de l'autèntica religió en el sentit que l'autèntica religió no té la necessitat d'estar concretada en cap de les diferents religions que coneixem, cosa que suposaria que no es tractés ja d'una vertadera religió. L'essència de la religió està per sobre de les diferents religions i, segons Joan Mascaró, la vertadera només pot ser religió. D'aquesta manera, la religió es converteix en l'autèntica via per reunir-se amb l'ésser suprem. Aquest ésser Suprem, Déu, no és un ésser separat de l'home, sinó una forma de consciència de l'home: una experiència transcendent a l'interior de cada un nosaltres. Joan Mascaró entenia i projectava la seva concepció de la religió a partir de la premissa següent: si la ciència és una i tothom n'hi està d'acord tot i que hi hagi diferents escoles o corrents, com no es pot aconseguir també la consideració de la religió com a una, tot i les seves diverses interpretacions i variable. En definitiva, Joan Mascaró es va posicionar amb una actitud distant cap a tot allò que suposés un sistema religiós tancat i dogmàtic.

Com s'ha apuntat, Mascaró a *Lamps of Fire* inclou totes aquelles visions espirituals que considerava que aportaven valors fonamentals per a l'home, al marge de consideracions d'esglésies particulars. Per tant, el seu focus d'interès es va dirigir a qüestions generals i fonamentals de totes les religions com la idea de Déu, la seva essència o algunes de les seves qualitats, com la bondat, entre d'altres. En la recerca de l'esperit de l'autèntica religió, Mascaró arriba a la conclusió que aquest no és altre que el camí per reunir-se amb l'ésser suprem i, per tant, considera que l'essència de la religió només pot ser una. En aquest sentit l'experiència religiosa és personal i indemostrable, perquè es troba més enllà del coneixement objectiu. Així doncs, aquesta idea nega que la única

possibilitat d'experiència religiosa sigui la institucionalitzada. De fet, Mascaró pensava tot el contrari. És a dir, que l'autèntica religió era l'experiència individual, aquella no es podia demostrar; la forma de consciència que duia l'home envers l'experiència transcendent:

“Mascaró ens parla d'un sentit espiritual de fe única, universal, absoluta, més enllà de la vida i de la mort; més enllà de les creences varies i variades de diverses religions, filosofies, opinions, teosofies, ocultismes, hipnotismes, màgies, astrologies i astronomies. Dins les religions i filosofies hi trobem poesia i altíssims valors espirituals entre il·lusions, equivocacions, fantasies i supersticions dogmàtiques; però dins els “misteris”, màgies, teosofies, hipnotismes, i coses semblants hi trobem també algun granet d'or que han tret de les religions i filosofies i poesia vertadera, però l'orientació és més és més sovint envers la fosca i no envers la claror, envers la confusió i no envers la claredat, envers la vanitat i no envers la pau de l'ànima. Ja sabem que el misteri i l'espiritisme i la màgia i altres coses semblants tenen una gran atracció per als cors i pensaments humans; però hem d'aprendre a distingir, a seleccionar. Per què jo a «Lamps of Fire» vaig posar passatges tan grans, [...] Si vaig errat o si vaig encertat, el cas absolut és que aquest és el meu sentit espiritual que jo he expressat callant en els «Lamps of Fire»” (Mir, 1998 II:229).

En la mateixa línia interpretativa, Joan Maimó presenta Joan Mascaró com un “cercador de la veritat sense límits ni fronteres, el gran mestre de llengües, cultures, poesia, religions i, sobretot, humanitat i erudició amb una intel·ligència clara i nodrida, d'una imaginació neta i vigorosa, saturada

de totes les matisacions aportades per una vida dedicada a la reflexió, a l'estudi i a l'expressió de les tenuïtats subtils" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 135). Parafraçant al mateix Mascaró, qualsevol cosa era possible, si era capaç de passar pel filtre de la raó: "Vision and faith are above reason, but they accept reason: illusion and fanaticism are below reason, and they reject reason. The higher reason accepts vision and faith, but it rejects illusion and fanaticism" (Mascaró, 1958).⁸¹

A la primera part de *Lamps of Fire, The Spirit of Religion*, Joan Mascaró proposa arguments que intenten defugir qualsevol mena de dogmatismes. Els dogmatismes, segons Mascaró, precedien els fanatismes o, si més no, acabaven conduint les comunitats a diferents manifestacions de fanatisme o d'integrisme; considerant el fanatisme com un forma d'intolerància extrema, de falta de respecte absolut que empeny a la repressió de l'altre part, com una superstició que s'allunya de qualsevol forma de raó: "Beyond the activity of logical thought there is the silence of contemplation. The higher imagination is beyond thought, and sees the unity of things which thought sees in their variety and thus it makes possible the very progress of thought" (Mascaró, 1958).⁸²

Mascaró entén que l'home pot mesurar la matèria i tot el que es deriva de l'experiència extrínseca de l'esdevenidor quotidià, però no pot mesurar l'experiència mística, intrínseca i d'un mateix, ja que forma part de l'esperit. En aquest sentit, és possible que en el camí de l'home, entrenant

---

⁸¹ Visió i fe són per damunt de la raó, però accepten la raó; il·lusió i fanatisme són per davall de la raó i rebutgen la raó. La raó superior accepta la visió i la fe, però rebutja la il·lusió i el fanatisme.

⁸² Més enllà de l'activitat del pensament lògic, hi ha el silenci de la contemplació. La imaginació superior és més enllà del pensament, i veu la unitat de les coses que el pensament veu en llur varietat, i així fa possible l'autèntic progrés del pensament.

la ment mitjançant la contemplació i la meditació, es pot arribar a escoltar aquesta veu interior en profunditat, cosa que dóna significat a la vida. Aquests moments, segons Mascaró, són aquells en què l'home es troba més a prop del coneixement de Déu. En aquests moments l'home té una joia immensa per haver pogut participar de la llum:

"In his wanderings towards the Infinite, in the struggle of man for the Highest, there are moments when the spirit of man is filled with the overwhelming joy of an inner vision, the sense of an inner victory. Then he knows that he cannot know with the mind what can only be seen by the spirit, and the words of these lamps of fire become faith these words in truth become life. And he understands the words, not with his logical thought, but with his whole soul, [...] and when from visions of Eternity we come to the consideration of our own times these lamps of fire can become a light in deep darkness and a refuge from the storm. Because in the wonder of their great words we find the good and the beautiful; and beyond the truth of ideas we find the Truth of our being" (Mascaró, 1958).⁸³

Atenent les anàlisis de Mir, en aquesta part de l'obra Joan Mascaró tractava de secularitzar l'espiritualitat i tractava d'argumentar que l'espiritualitat era possible, sense la necessitat de cap adscripció a una

---

⁸³ En el seu camí cap a l'Infinit, en la lluita de l'home pel Superior, hi ha moments que l'Esperit de l'home s'omple amb la joia incontenible d'una visió interior, la sensació d'una victòria interior. Llavors ell sap que no pot conèixer amb la ment allò que només pot ésser vist amb l'esperit, i les paraules d'aquestes llums de foc esdevenen fe, aquestes paraules en veritat esdevenen vida. I comprèn les paraules no amb el seu pensament lògic sinó amb tota la seva ànima, [...] I quan des de les visions d'Eternitat arriben a considerar les nostres pròpies vides, aquestes llànties de foc poden esdevenir una claror en la profunda foscuria i un refugi de la tempesta. Perquè en la meravella d'aquestes grans paraules trobem la bondat i la bellesa; i més enllà de la veritat de les idees trobem la Veritat del nostre ésser.

religió determinada. Mir parla fins i tot d'una mena d'il·lustració espiritual, amb l'exigència d'un diàleg serè entre les diverses tradicions religioses per trobar el camí de l'autenticitat. Aquest diàleg s'ha de donar amb una actitud tolerant, que impedeix que cap dels interlocutors se situï per sobre de l'altre, amb una actitud de respecte mutu absolut i on, per tant, cada una de les parts dialogants es troba en situació d'igualtat.

En el diàleg entre Orient i Occident hi ha hagut sectors que consideren que Orient manté idees incompatibles amb el progrés social i científic. D'alguna manera, aquesta idea està molt present en aquesta obra de Joan Mascaró. Aleshores s'interpretava que les concepcions del món d'Occident i d'Orient tendien a allunyar-se, enlloc d'apropar-se; la qual cosa feia impossible el diàleg. Les posicions van arribar a ser contraposades. Una tendència majoritària d'Occident entenia que la tradició clàssica de l'Índia podia resultar inferior a la d'Occident. Per Mascaró, la qüestió de situar el debat en termes d'inferioritat i/o de superioritat o d'eficàcia i/o d'ineficàcia davant el progrés suposava un reduccionisme que paralitzava la necessitat de comprensió d'ambdues tradicions. La qüestió de fons, per Joan Mascaró, era creure que la Il·lustració i el somni racionalista d'Occident tenia els seus límits. Assumint aquesta premissa, la qüestió no era la d'optar per una de les dues tradicions, sinó de poder parlar i interaccionar per tal d'arribar a l'enteniment i fixar unes vies de complementarietat que facilitessin i emmarquessin el diàleg entre les dues tradicions: "Perquè les separacions que són indispensables per al pensament científic, esdevenen perilloses quan s'apliquen a la vida" (Mascaró, 2002: 18).

Arribats en aquest punt, es tractava de trobar un punt de diàleg, d'interculturalitat en què les parts es trobessin en situació d'igualtat,

perquè hi pogués haver un vertader diàleg. Al parer de Mir, la qüestió de fons era trobar, simplement, un espai de trobada comú. En l'àmbit literari, per exemple, es podia trobar el cas paradigmàtic de Rabindranath Tagore;⁸⁴ en el camp del pensament el de Rammohan Roy;⁸⁵ i en el de la política el de Sarvepalli Radhakrishnan⁸⁶. En definitiva, tota la l'obra de Mascaró parteix d'aquesta voluntat de trobar i/o de crear punts de trobada i d'entesa que afavoreixin qualsevol forma de diàleg intercultural i interreligiós. Aquest impuls comú en tota la seva producció és precisament allò que uneix i dona coherència a tota la seva obra (Mascaró, 2002). Per aquesta raó, Massot considera que Mascaró va ser un avançat; ja que va ser a l'avantguarda dels que reflexionaven sobre la necessitat d'un diàleg entre Occident i Orient, fonamentat en les coincidències filosòfiques, morals i culturals entre les dues diferents tradicions. En aquesta línia de pensament es poden trobar autors com Hans Küng⁸⁷ o Raimon Panikkar,⁸⁸ entre d'altres (Mir, 1998).

---

⁸⁴ Rabindranath Tagore (Calcuta 6 de maig de 1861 - Santiniketan, 7 d'agost de 1941). Escriptor i artista que va revolucionar la literatura bengalí i va modernitzar l'art amb les seves obres.

⁸⁵ Rammohan Roy (1772-1833). Conegut com a pare de l'Índia moderna, introduí en el seu país les idees polítiques i socials de les revolucions americana i francesa, alhora que va penetrar en la tradició cristiana d'Occident.

⁸⁶ Sarvepalli Radhakrishnan (1888-1975). Considerat un dels representants de més valor del neohinduisme i un dels intel·lectuals decisius, tant a l'Índia com en l'àmbit anglosaxó, pel que fa a la defensa de la necessitat de diàleg cultural i religiós.

⁸⁷ Hans Küng (Sursee, Cantón de Lucerna, 19 de març de 1928). Sacerdot catòlic, teòleg controvertit i prolífic autor. Des de 1995 és President de la Fundació per una Ètica Mundial (Stiftung Weltethos). Küng és "un sacerdot catòlic en actiu", però el Vaticà ha anul·lat la seva autoritat per a ensenyar teologia catòlica. Tot i així segueix a la Universitat de Tübingen com a professor de Teologia Ecumènica, on exerceix com a professor emèrit des de 1996. Encara que no té permís per ensenyar teologia catòlica, ni el seu bisbe ni la Santa Seu han revocat les seves facultats sacerdotals.

Per a Joan Mascaró, el fonament d'aquesta complementarietat es troba en el fet espiritual, la qual cosa no vol dir que menysprei les idees de progrés d'Occident, sinó més aviat per cercar camins que poguessin fer compatibles ambdues direccions. Aquesta visió, que és el que Mir anomena visió espiritual omnicomprensiva, deixant de banda el fet que fos o no religiosa, en el sentit de formar o no part d'una cultura eclesiàstica determinada. Segons Mir, aquests són intents de Mascaró de secularitzar l'espiritualitat: es tracta de fer possible que hi hagi una espiritualitat, sense la necessitat que estigui adscrita a una religió determinada. Com una mena d'Il·lustració més espiritualitzada, que suposa l'exigència de diàleg entre les diferents tradicions culturals i religioses.

A *Lamps of Fire*, Joan Mascaró presenta textos de l'hinduisme,⁸⁹ del zoroastrisme,⁹⁰ del budisme,⁹¹ del jainisme,⁹² del taoisme,⁹³ de Confuci,⁹⁴

---

⁸⁸ Raimon Panikkar (Barcelona, 1918-2010). Fill de mare catalana i pare hindú, va ser alumne de Mascaró a la Universitat de Barcelona. Durant la guerra civil espanyola es va traslladar a Alemanya, on va continuar la seva carrera a la Universitat de Bonn.

⁸⁹ Hinduisme, conjunt de varietats religioses pròpies de l'Índia, que reconeixen l'autoritat dels Vedes

⁹⁰ Zoroastrisme o mazdeisme, religió de l'antiga Pèrsia, originàriament de caràcter dualista, que fou interpretada en un sentit estrictament monoteista per Zoroastre.

⁹¹ Budisme, conjunt de creences i pràctiques de caire filosòfic, moral i religiós inspirat en l'ensenyament de Buda.

⁹² Jainisme, religió de l'Índia que no reconeix l'autoritat dels textos Vedes ni dels brahmans. Aquesta religió india té per objectiu alliberar l'ànima de la transmigració.

⁹³ Taoisme, religió i corrent del pensament xinès tradicional fonamentats en el Tao, principi de l'univers.

⁹⁴ Confucianisme o rujia, conjunt de doctrines filosòfiques, morals i polítiques que es van desenvolupar a la Xina durant més de dos mil·lennis a partir de l'obra atribuïda al filòsof Kongzi, conegut a occident pel nom de Confuci.

del xintoisme⁹⁵, del judaisme, del cristianisme, de l'islamisme i del sikhisme.⁹⁶ Els fragments dels textos sagrats provenen de diferents fonts – la *Bíblia*, antic i nou testament; de la teologia i de la mística cristiana amb textos de sant Agustí, de sant Francesc, de sant Joan de la Creu, de Tomàs de Kempis, de Ramon Llull, de Dante Alighieri, de santa Teresa; dels filòsofs grecs antics com Aristòtil o Plató; dels filòsofs hindús com Tagore, Gandhi; dels filòsof xinesos com Confuci o Lao Tzú; dels mestres musulmans com Maimònides i de l'*Alcorà*; i dels pensadors europeus moderns com Kant, Shelley, Spinoza, Hegel, Pascal, etc. Aquesta mostra val per fer palesa l'obertura de mides espiritual que caracteritza l'obra de Mascaró. Joan Mascaró va concentrar l'essència de les diferents religions, de diferents cultures, de diferents èpoques i països ben diversos. Fent una síntesi que és vàlida per a totes les creences religioses, perquè no hi ha cap mena de fanatisme i mostrant, d'una manera pràctica, que en el fons totes les religions cerquen el mateix: "In the limitations of space and time, the soul of man longs for liberty. Here we are in this vast universe, and we do not know what the universe is. Hence the prayer of man for light, his perpetual struggle to learn a little more in the das of his pilgrimage, and his endeavour to hand over the torch of his visions from generation to generation" (Mascaró, 1958).⁹⁷

---

⁹⁵ Xintoisme, religió de Japó. Els seguidors d'aquesta religió adoren als kami o espírits de la natura. Alguns kami són locals o coneguts com a genis d'un lloc particular; d'altres representen objectes naturals majors i processos.

⁹⁶ Sikhisme, moviment politicoreligiós sorgit a l'Índia al segle XV i establert bàsicament al Panjab, que integra elements de l'hinduisme i de l'islam.

⁹⁷ Dins els límits de l'espai i del temps, l'ànima de l'home anhela la llibertat. Som aquí, en aquest vast univers, i no sabem què som, i no sabem què és l'univers. D'aquí ve la pregària de l'home per la llum, la seva perpètua lluita per aprendre una mica més durant els dies del seu pelegrinatge, i el seu esforç per anar transmeten la torxa de les seves visions de generació en generació.

Segons Mascaró, les religions dogmàtiques, millor dit les teologies d'aquestes religions dogmàtiques, han anat perdent el seu espai en el cor i en el pensament de l'home, justament perquè acaben anul·lant-lo. Més enllà d'aquesta constatació històrica i pràctica, totes les religions projecten valors morals, valors artístics i culturals i, sobretot, grans mostres de saviesa humana, i aquests eixos o camins són immortals. Aquesta és la creença de Mascaró. De tal manera que, en la primera part de *Lamps of Fire*, procura descriure el sentit noble i universal de la vida. Fita que en el fons haurien de cercar totes les associacions nobles dels homes, que realment tinguin aquesta actitud universal. En aquest sentit Mascaró afirma que únicament una visió alta de la vida pot donar-ne una visió serena. Les pàgines de *Lamps of Fire*, com ell mateix diu, tenien aquesta finalitat: "Les planes de "Lamps of Fire" ens porten ben amunt de la mar irada del nostre món, i de les boires nacionals fosques. En elles trobem un sentit espiritual universal: la bellesa, la bondat i la veritat de les coses eternes; i en elles el blanc i el negre, l'home d'Europa i el d'Àsia, l'ateu i el fanàtic poden trobar alguna cosa humana, universal, infinita. Jo no crec que hi hagi cap home infinitament dolent o ignorant: la llavor del bé i la veritat és en tots. Per això tinc fe, fe gran, eterna" (Mir, 1998 I: 77).

Mascaró creu que les paraules són guaridores i les que ha seleccionat en aquesta obra formen part de les paraules atemporals. La poesia, com altres manifestacions culturals similars, és una de les que més s'acosten a l'experiència espiritual, en la poesia autèntica es troba la via d'expressar allò que és inexpressable: "Jo crec que la poesia de l'Univers és la Veritat de l'Univers, i la poesia de cada cosa és la Veritat de cada cosa" (Mir, 1998 II: 140). I més endavant: "The seer and the poet help us in our wanderings towards light, and the thinker gives us theories on the visions the seer has

seen. But in these passages we have not theories: we have living words. «He that hath ears to hear, let him hear»” (Mascaró, 1958).⁹⁸

Mascaró considera que l'espiritualitat, com la poesia, no es pot explicar: s'ha de sentir. Per bé que cal diferenciar amb claredat l'espiritualitat del fanatisme. Mascaró troba una unió íntima entre la poesia i l'espiritualitat: “Jo sempre amb Sant Joan de la Creu, el sant de la meua devoció. Ell ens diu que la Veritat de l'univers és un Déu de poesia no una ciència de prosa” (Mir, 1998 II: 148). I més endavant: “Tota ciència és prosa, surt del pensament. Tot art és poesia, surt del sentiment. La ciència empra la paraula clara, matemàtica, definida. La poesia empra la paraula bella, de vegades indefinida, ja que sent l'infinit. La ciència ens fa pensar, la poesia és vida, una vida més gran” (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 77).

En la segona part de l'obra, com s'ha apuntat amb anterioritat, cada un dels diferents fragments vol mostrar la llum, l'amor i la vida com tres vies de creixement i d'ascens. En primer lloc, la llum, com a via de recerca de la salvació, de coneixement de la realitat i de la veritat, que resideix en el propi interior de les persones. En segon lloc, l'amor com a segona via per arribar a la transcendència, la llavor de l'ànima. Des d'aquesta perspectiva, l'amor suposa el pont entre l'home i Déu i, per tant, és joia i és plenitud. I, en tercer lloc, la vida, el camí, el procés de la vida o el pelegrinatge cap al Suprem. La vida autèntica és creació: si hom viu realment la vida és perquè la crea. Els homes són els autèntics actors de la seva pròpia vida, sinó és així es deixen viure, deixen que la vida passi sense més.⁹⁹

---

⁹⁸ El vident i el poeta ens ajuden en el nostre camí cap a la llum, i el pensador ens dóna teories sobre les visions que el vident ha tingut. Però en aquests passatges no hi ha teories: hi ha paraules vives. “El qui tingui orelles per escoltar, que escolti”.

⁹⁹ No hi ha sentiment de l'ànima que no sigui, per a Sant Joan de Creu, que posseïa una exquisida cultura literària i una elevada ciència filosòfica i teològica, madurada per una

Perquè el lector pugui aprofitar al màxim el textos i perquè siguin útils per a la reflexió i per als pensaments profunds i per tal d'establir una vertadera relació íntima i personal amb el que es llegeix, és a dir per a significar el sentit del contingut, Mascaró diu que s'han de llegir i rellegir en un estat de control dels moviments de la ment; o el que és el mateix amb calma interior. Una de les idea recurrents en Mascaró és que s'ha de llegir amb qualitat: el bon lector no es troba per la quantitat d'obres llegides. En el sentit llegir en profunditat, de significació del que s'està llegint, etc. entre altres aspectes podria explicar, segons Mut, que Mascaró a més de ser un místic és un iogui; "la ment discursiva no pot aprehendre la realitat", només es pot aconseguir amb el silenci mental i d'aquesta manera hom es pot adonar de la vertadera essència i experimentar que és idèntica a la de l'Univers. Aquest és l'autèntic estat de ioga, quan s'arriba al silenci de la ment (Mut, 2005).

A més del silenci, Joan Mascaró estimava la poesia, perquè volia connectar amb la veritat transcendent de la mística i l'espiritualitat i considerava que aquest espiritualitat es podia expressar a través de la poesia. La poesia entesa de la manera *mascaroniana* es converteix en una forma d'expressió de l'ànima; una forma d'expressar allò que és inefable. La poesia és la via que allibera de la realitat immediata, inferior, quotidiana per transportar l'individu a la visió d'una realitat superior. En aquest sentit, el poeta en les paraules troba la via d'alliberació:

---

continua meditació, sotmès a rigorosa anàlisi, en la qual es defineix amb admirable seguretat el que en tot hi ha de matèria o d'esperit, de naturalesa o de Déu (Maimó, 1990: 39).

“La poesia és un fervor i una claredat. Un fervor, un desig íntim i fort d’unió amb la gran entranya del món i la seva primera causa. I una claredat per la qual el mateix món és comprès d’una manera intensa i no gens usual. El poeta és l’ésser humà dotat en grau superlatiu d’aquest fervor i d’aquesta claredat i d’una venturosa capacitat d’expressió. [...] El poeta sap bé que, si la poesia ens aparta de la baixa realitat de la vida quotidiana, és solament per conduir-nos, àdhuc en eixa vida quotidiana, a la visió d’una realitat superior on les limitacions donen pas al goig de l’alliberament” (Maimó, 1990: 32).

La saviesa transcendent identificada amb la paraula *Lihgt*, per alliberar-nos de les limitacions del món material, de la ment ordinària, per tenir joia: “There is a Light that shines beyond all things on earth, beyond us all, beyond the heavens, beyond the highest, the very highest heavens. This is the Light that shines in our heart. Chandogya Upanishad. 3.13.7.” (Mascaró, 1958: 3).¹⁰⁰

---

¹⁰⁰ Hi a una llum que il·lumina més enllà de totes les coses de la terra, més enllà de tots nosaltres, més enllà dels cels, més enllà dels cels més suprems. Aquesta és la Llum que il·lumina els nostres cors. Chandogya Upanishad 3.13.7.

“THE INNER LIGHT
Without going out of my door
I can know all things on earth.
Without looking out of my window
I can know the ways of heaven.
For the further one travels
The less one knows.
The sage therefore
Arrives without travelling,
Sees all without looking,
Does all without doing”

The Tao Te Chig, Ch XLVII Rd. J. M. ¹⁰¹

En el camí de coneixement, l'autèntic saber basta cercar-lo en un mateix; escoltant el nostre interior. Quan la ment es troba en silenci, en calma interior, es pot arribar al pensament més elevat. La via per aconseguir-ho es dona a través de la meditació i/o la contemplació de la bellesa. Mitjançant la meditació, concentrant l'atenció cap un mateix punt, en aquest cas el propi interior. De fet, meditar és silenciar la ment per a poder alliberar-la de pensaments. Quan s'arriba a un punt en què s'assoleix aquest silenci dels pensaments que distreuen, aleshores comença el que es coneix per contemplació i que pot dur a l'èxtasi. La contemplació és deixar que la vertadera realitat que habita en l'individu, el transformi per arribar a la vertadera unitat. Segons Mascaró, la contemplació és la font de saviesa del saber discernir la via per a poder resoldre les situacions quotidianes. Treballar la pràctica de la meditació i de la contemplació fa que l'home es conegui millor a ell mateix i sigui capaç de crear el seu propi benestar i els dels qui l'envolten, justament perquè ha trobat la seva pau interior. Tant important és la meditació com la contemplació per a trobar la pau interior.

---

¹⁰¹ Sense sortir de la meva porta / puc conèixer totes les coses de la terra. / Sense mirar per la meva finestra / Puc conèixer els camins del cel. / Perquè com més lluny viatges / Menys coneixes. / El savi per tant / Arriba sense viatjar, / Tot ho veu sense mirar. / Tot ho fa sense fer. Tao Te Ching XLVII De la traducció de J. Mascaró.

La pràctica ha de ser treballada de forma que arribi a ser un hàbit de viure. En aquest punt, Mascaró parla que l'una és tant necessària com l'altra: tant la meditació com la contemplació no es poden aconseguir sense el silenci, sentir el silenci interior que ha de dur a la transformació. En aquesta circumstància el temps i l'espai deixen d'existir.

A *Lamp of Fire* Joan Mascaró també parla de l'amor (*Love*) com a via per arribar a la plenitud. En un món de discòrdia farcit d'interessos materials, Mascaró parla de l'amor en majúscules, l'amor espiritual, com l'autèntica força per a la convivència i la coexistència. El centre de l'ànima que anhela la veritat i la resplendor d'aquesta veritat. L'amor duu a la claror, és per amor que es troba la claror de les idees i de l'esperit. Naturalment parla d'amor espiritual, que és etern i universal: que estima tothom i sobretot els que ens volen mal, els enemics i "dins aquest amor el silenci del Ser i no el renou del estar" (Maimó, 1990:83).

El concepte d'amor és una de les idees centrals en l'obra de Mascaró impregnant tot el seu pensament de Mascaró. La idea d'amor en Mascaró té la influència, com ell mateix diu primerament del que ha estat l'impacta que ha causat amb ell la lectura del Bhagavad Gita. La segona influència en el concepte d'amor el troba amb la figura de Ramon Llull sobretot el seu *Llibre d'amic e Amat*, en la qual l'amor és el centre de tota pregària quotidiana. L'amor és el pont d'unió entre l'home i Déu: "Les flors d'amor creixen en diverses èpoques i en diverses terres, i malgrat llurs semblances són diferents. [...] Dix l'Amor a l'Amat: Tu qui omple el sol de resplendor omple mon cor d'amor" (Maimó, 1990:57-78).

Finalment a l'obra, també s'hi troba la influència d'un dels seus millors amics, el filòsof i pedagog Joaquim Xirau. Xirau que considerava la filosofia com una necessitat bàsica de l'home, perquè l'ajudava a superar

l'aparent manca de sentit de la vida i de l'existència humana. La filosofia de Xirau és una filosofia cristiana en què l'accés a Déu només és possible a través de l'amor. Tot el missatge moral del cristianisme no és més que seguir el manament d'estimar el proïsme com a un mateix. Una altra idea bàsica en Mascaró és la de que el fet d'estimar tothom, amar a Déu, l'amor incondicional a tot, ens ha de dur a estimar la natura. I fa que, en aquest enaltiment, la natura es converteix en un autèntic mestre. Aquesta concepció de natura com a guia i com a mestre és molt semblant a la idea expressada en la filosofia taoista del *Tao-Te-Ching de Lao-Tse*:

"Heaven and Earth
Heaven is eternal and earth everlasting.
They live for others, and to or themselves; and this is why
they live long.
The sag therefore punts himself last, and thus he is first.
He surrenders himself, and thus he endures.
Is it because he seeks not for himself that he finds?
The Tao Te Ching. Ch. VII. Rd. J.M."
(Mascaró, 1958: 68).¹⁰²

La darrera de la via que proposa és la vida (*Live*). Fer la feina que s'ha vingut a fer en aquest món. Això és la realització de l'individu, encara que aquestes feines siguin insignificants. Cal fer i assumir en totes les seves conseqüències el pelegrinatge de la vida, assaborint el que la vida depara, agraint per tot el que s'obté gaudi. En la vida no es tracta de voler controlar els resultats, sinó fer el procés bé. Justament és el que es pot fer, els resultats no depenen de l'individu, sinó el com i el que:

---

¹⁰² El Cel i la Terra. El cel és etern i la terra perdurable. / Viuen per als altres i no per a ells mateixos; i és per això que viuen llargament. / Per tant, el savi es posa el darrer, i així és el primer. / Renuncia a ell mateix i així es manté. / És perquè no cerca per a ell mateix, que troba? Tao Te Ching VII. De la traducció de J. Mascaró.

“Words Of A Master

From St. John of the Cross

What you most seek, and most anxiously desire, you will never find if you seek for yourself, not even in the most profound contemplation; but only in deep humility and submission of heart. 306

The secrecy of conscience is broken when a man reveals to others the good estate it is in, receiving for its reward the praise of men. 302

However small an attachment may be, be not too confident that you can cut it off at any time; cut it off at once: for if you have not the courage to destroy it when it is but beginning, how can you presume upon success when it has taken root and grown? 330

To find all satisfaction in God you must be satisfied with him only, for in heaven itself, if you did not bend your will to His will, you would never be satisfied; so is it here, if your heart is set upon anything else. 84”

(Mascaró, 1958: 191).¹⁰³

L’art de la vida, suposa saber que només cal preocupar-se per aquelles coses que depenen directament de la pròpia conducta, aquesta és

---

¹⁰³ Allò que més cerques, i més ansiosament desitges, mai no ho trobaràs si ho cerques per a tu mateix, ni en la més profunda contemplació; sinó només en la més pregona humilitat i submissió de cor. 306 / El secret de la consciència es trenca quan un home revela als altres el seu bon estat interior, i rep com a recompensa els elogis dels homes. 302 / Per petit que sigui un lligam, no estiguis massa segur que podràs tallar-lo en qualsevol moment: talla'l de seguida; ja que si no tens el coratge de destruir-lo quan és al començament, com pots suposar l'èxit quan ja hagi arrelat i crescut? 330 / Per trobar tota la satisfacció de Déu has d'esser satisfet només amb Ell, ja que ni al mateix cel, si no sotmets la teva voluntat a la Seva voluntat, mai no seràs satisfet; igualment aquí, si el teu cor està fixat en alguna altra cosa. 84

la responsabilitat de cada un. La vida autèntica és la creació. Quan es viu la vida, realment s'està creant, si no és així no es viu la vida, només es vegeta o un es deixa viure. Ser conscient del moment en què es viu, fa viure amb plenitud. L'acció és vida i la vida no es pot viure sense acció, amb aquesta idea Mascaró anima a viure la vida sent els protagonistes de la pròpia vida.

De la totalitat de l'obra *Lamps of Fire*, el suplement literari del periòdic londinenc *The Times* publicava el 20 de març de 1959 unes paraules molt elogioses de l'obra de Mascaró en els termes següents:

"In his short but pregnant preface to this choicely printed and truly catholic anthology Mr. Mascaró writes of the passages it contains that "some shine more and some shine less, but they all merge into that vast lamp called by St. John of the Cross 'the lamp of the being of God'". Yet each shines with its own light and Mr. Mascaró has gathered and arranged them with a loving care which ensures that they enrich one another. Many anthologies disappoint because they lack a creative design and so a unity in all their difference. Not so this one, which has been conceived and executed as a symphony of the spirit which begins with passages from the scriptures of all the great religions of the world, as prelude, and then divides into three complementary movements, devoted in turn to the basic themes of "light", "Love" and "Live". [...] The two scriptures most fully represented are the Bible and the Tao Te Ching. St. John of the Cross is the most favoured saint. It can seldom be said of any anthology that it contains nothing but pure gold. But few can contain more of it

than this one and there is nothing in it of baser metal than silver”
(Mir, 1998 II-334-225).¹⁰⁴

2.3.1.2. The Creation of Faith (obra pòstuma). A cura de William Radice (1993)¹⁰⁵

Abans d'entrar a analitzar aquesta obra, cal dir que ens ha estat impossible fer un resum de la mateixa perquè la seva estructura en base a idees i aforismes sobre les mateixes no dóna peu per fer una presentació coherent i organitzada. En teoria és també impossible una síntesi perquè tanmateix estam davant una obra a la vegada sintètica i sincrètica. L'aforisme és un pensament, o millor dit és una unitat de pensament, és una idea que tanmateix no té continuïtat amb la següent o amb l'anterior.

---

¹⁰⁴ En el curt però fecund pròleg d'aquesta antologia bellament impresa i sincerament catòlica, el senyor Mascaró escriu sobre passatges que ha reunit, “alguns brillen més i altres menys, però tots es converteixen gradualment en aquella intensa llum anomenada per Sant Joan de la Creu ‘La llum de l'essència de Déu’”. Cada un brilla amb sa pròpia llum i el senyor Mascaró els ha seleccionat i distribuïts amb una atenció tan amorosa que garanteix un ferm enriquiment de l'un amb l'altre. Moltes antologies deceben per falta d'un disseny creatiu i per tant d'una unitat en sa diferència. No ocorre així amb aquesta, que l'autor ha sabut concebre i dur a terme com una simfonia de l'esperit que comença amb passatges de les escriptures de totes les grans religions del món, com a preludi, i llavors fa una divisió en temes bàsics de “Llum”, “Amor” i “Vida”[...] Les dues Sagrades Escripures més plenament representades són la Bíblia i el Tao-Teking. El sant preferit és Sant Joan de la Creu. Rarament pot dir-se d'una antologia que contingui sols or pur. Però poques poden contenir més or que aquesta i no hi ha res de metall inferior a la plata.

¹⁰⁵ L'obra pòstuma de Mascaró es va publicar en dues edicions: la primera va ser una edició bilingüe angles/català (Mascaró, J. (1993). The Creation of Faith/La creació de la fe. Palma: Moll. [edited with an introduction by William Radice/Traducció de l'anglès original d'Elisabeth Abeyà]) i l'altra una edició únicament en català (Mascaró, J. (1993). La creació de la fe. Palma: Moll. [traducció de l'anglès original d'Elisabeth Abeyà i amb la introducció de William Radice]). La versió que hem fet servir ha estat la primera en consideració a la llengua original en què l'autor va fer l'obra.

D'aquí, que a partir d'ara el que haurem de fer és presentar els pensaments, les idees, en definitiva els aforismes que ens han semblat més significatius i interessants, però lluny d'un discurs coherent sobre el mateixos.

També cal dir que com hem fet fins aquí citam en la llengua original dels escrits, tan de Mascaró com d'altres autors –pocs- que han dedicat atenció a la seva obra o al seva persona; això ens ha duit a una ruptura del nostre intent de narració, ja que l'abús de cites per tal de donar a conèixer els aforismes del nostre autor, fan del nostre text una peça gairebé bilingüe; la dificultat de lectura se complica encara més perquè introduïm les traduccions de les cites a peu de pàgina, per la qual cosa som conscients de la dificultat d'aproximació que el lector pot tenir a l'hora d'atracar-se a aquesta obra.

Òbviament davant aquesta situació varem dubtar si convenia introduir les cites en català, ja traduïdes, i els textos originals anglesos, a peu de pàgina, és a dir el contrari del que hem fet. D'aquesta forma sens dubte la lectura podria ser més lineal i la narració més àgil, de tal manera que consideram que així hauria de ser si fos objecte d'una publicació, però no és el cas. Al contrari, estam davant del que pretén ser un treball seriós i acadèmic, per la qual cosa hem aplicat el que consideram el criteri més accentuadament universitari; és a dir fer la presentació dels textos en l'idioma original, malgrat això impliqui, tal com he dit, una distorsió de la lectura. Demanam des d'ara disculpes per la dificultat afegida a la ja dificultosa obra de Mascaró.

The Creation of Faith és l'obra pòstuma de Joan Mascaró, que va deixar inacabada i sense títol. En el seu conjunt l'obra és un recull

d'aforismes o pensaments breus que William Radice¹⁰⁶ amb el suport de Kathleen, l'esposa de Mascaró, es va encarregar d'organitzar i de seleccionar, per tal que tenguessin una estructura per publicar. Joan Mascaró havia anat desant durant anys aquests pensaments, que en extensió ocupaven unes 6000 planes (segons Radice, un total de seixanta-un quaderns). Joan Mascaró tenia la intenció que, una vegada seleccionats, poguessin ocupar unes 100 planes i que aquesta obra fos, segons el propi Mascaró, "write with an evenness of mind, with love for all"¹⁰⁷ (Mascaró, 1993: 8); i que fos considerada com "a friend for life"¹⁰⁸ (Mascaró, 1993: 30). Joan Mascaró entenia que, a partir d'una lectura fidel i comprensiva, es podia trobar una de les formes més profundes i intenses d'amistat: "for the spirit of friendship is at its heart"¹⁰⁹ (Mascaró, 1993: 30). Joan Mascaró, ajudat per la seva esposa, va treballar durant els darrers anys de la seva vida per poder finalitzar l'obra, però la seva avançada d'edat i el seu estat delicat de salut no li va permetre aconseguir-ho.

Com que l'obra romania sense títol, William Radice i Kathleen Mascaró n'hagueren de cercar un i ho feren destriant aquells títols possibles que Joan Mascaró havia esmentat algun cop. Entre els diferents títols hi havia diverses possibilitats: "New Live, New Faith, Faith and Love, Wisdom and Faith, or Wisdom, Faith and Love."¹¹⁰ A la fi l'escollit va ser *The Creation of*

---

¹⁰⁶ William Radice (Londres, 1951). Poeta, escriptor i traductor. Professor de la Facultat de Llengua i Literatura Bengalí a la Universitat de Londres. Entre les seves traduccions cal destacar les de Rabindranath Tagore per a Penguin Books.

¹⁰⁷ Escrita amb imparcialitat de la ment, amb amor per a tot.

¹⁰⁸ Un amic per a tota la vida.

¹⁰⁹ Perquè l'esperit d'amistat és al seu centre.

¹¹⁰ Una Nova vida, Una Nova fe, Fe i Amor, Saviesa i Fe o Saviesa, Fe i Amor.

Faith,¹¹¹ títol que segons William Radice i Kathleen Mascaró, semblava contenir tot allò que Joan Mascaró va creure i experimentar: It suggests that Faith is not a gift given to us for free, but has to be created over a lifetime, using our feelings, our moral sense, our experience and our reason”¹¹² (Mascaró, 1993: 28).

William Radice va ser considerada la persona idònia per a concloure l'obra de Mascaró per diverses raons. La primera, la seva amistat amb l'autor. Efectivament, William Radice sentia envers la persona de Joan Mascaró una intensa i profunda amistat que es va anar materialitzant amb la correspondència que varen mantenir i en visites de William Radice a la casa de Mascaró a Camberton, i amb llargues converses, reflexions i pensaments que es mantenien en aquestes trobades. Tot plegat mostra la proximitat d'esperit que existia entre els dos autors. William Radice considerava que Joan Mascaró estaria d'acord amb ell en què la lectura i la traducció són una forma intensa d'amistat:

“I think you would agree that close and sympathetic reading is a form of friendship, and translation –particularly the translation of poetry- the closest friendship of all. Poetry, like friendship, touches something that is always here, regardless of whether the poet is here or not, regardless even of whether his language is still spoken or not You spoke many times of the unity

---

¹¹¹ La Creació de la Fe.

¹¹² Suggereix que la Fe no és un regal que ens és donat, sinó que ha d'ésser creada durant tota la vida, amb els nostres sentiments, el nostre sentit moral, la nostra experiència i la nostra raó.

of the poetic and the spiritual, and friendship is part of that unity too"¹¹³ (Mascaró, 1993: 12).

Certament, Mascaró tenia altres coneguts i amics; però l'amistat que William Radice i Joan Mascaró es professaven era mútua i d'una gran proximitat, entesa com a un sentiment que sobrepassa la quotidianitat: "Great closeness [...] The bonds of love and friendship that we have with others are not made from detailed knowledge of their lives and minds. They are made from something that lies beyond their lives and minds"¹¹⁴ (Mascaró, 1993: 10).

La segona raó per la qual William Radice era l'autor que millor podia organitzar l'obra de Mascaró era l'admiració mútua que existia entre els dos. Per començar, William Radice era deixeble de Joan Mascaró i aquesta raó va fer que conegués de prop la seva vessant intel·lectual i de comunicació, la qual cosa el va fascinar i va fer que l'admiràs profundament. La trobada entre William Radice i Joan Mascaró es va donar en un moment de la vida en què Radice començava la seva vida adulta i Joan Mascaró era un home madur, proper al final dels seus dies, amb tot un cabal de saviesa que brollava per tots costats, com es podia copsar només sentint-lo parlar. La trobada va suposar un punt d'inflexió en les qüestions intel·lectuals per a Radice, com ho va expressar ell mateix: "What a wealth

---

¹¹³ Crec que estaries d'acord que la lectura Fidel i comprensiva és una forma d'amistat, i la traducció –especialment la traducció de la poesia– és l'amistat més Fidel de totes. La poesia, com l'amistat, té a veure amb alguna cosa que sempre és aquí, tant si el poeta hi és com si no, tant si la seva llengua encara es parla com si no. Tu parlaves moltes vegades de la unitat del poètic i l'espiritual, i l'amistat és també una part d'aquesta unitat.

¹¹⁴ Gran proximitat. [...] Els lligams d'amor i d'amistat que tenim amb els altres no són fets de coneixements detallats sobre les seves vides i les seves ments. Són fets d'alguna cosa que és més enllà de les seves vides i les seves ments.

of knowledge and experience a human mind can accumulate!"¹¹⁵ (Mascaró, 1993: 10). El mateix William Radice explica que, entre Joan Mascaró i ell, hi havia una magnífica sintonia des del primer moment. De fet, l'anglès en va quedar meravellat, perquè Mascaró havia sabut integrar la fe més profunda amb la més profunda de les racionalitats: "To have combined the deepest faith with the deepest rationality was your special wisdom. I wonder it fit can be mine; I wonder if it can one day be the world's"¹¹⁶ (Mascaró, 1993: 20). De la mateixa manera, es pot afirmar que l'admiració va ser mútua, ja que quan Joan Mascaró i William Radice es van acomiadar per darrer cop, el mallorquí li va mostrar la seva admiració més sincera: "William, you have everything: gifts, intelligences, a happy marriage, beautiful children, great work to do"¹¹⁷, (Mascaró, 1993: 20).

Una altra de les possibles raons que indicaven que Radice podia ser la persona adequada per a la tasca era la bona relació que tenia amb Kathleen Mascaró. A més a més, no es podia oblidar les seves capacitats intel·lectuals: com a traductor, escriptor i poeta o com a professor de Llengua i Literatura bengalí a la Universitat, entre d'altres mèrits. No obstant això, la raó significativa i definitiva que va fer que es decidissin per William Radice va ser el fet de compartir amb Joan Mascaró, a més de tot el que s'ha esmentat anteriorment, l'amor a la poesia i una necessitat de placidesa interior i exterior, que es pot resumir en un concepte ben conegut per tots dos: l'ànima. En aquest sentit, Radice resultava ser la

---

¹¹⁵ Quina abundància de coneixements i d'experiència pot acumular una ment humana!

¹¹⁶ Haver combinat la fe més profunda amb la racionalitat més profunda fou la teva especial saviesa. Voldria que fos també la meua; voldria que un dia fos la de tota la humanitat.

¹¹⁷ William, tu ho tens tot: talent, intel·ligència, un matrimoni feliç, infants preciosos, feina.

persona que millor podia preservar i plasmar la idea original de Joan Mascaró. De fet, l'editor anglès considerava que l'obra *The Creation of Faith* en el seu estat definitiu respectava de manera fidedigna l'estil original de Mascaró. A més a més, per a Joan Mascaró *The Creation of Faith* tenia un sentit especial: *Was to be for the modern world, not a turning away from it.* [...] Aquesta interpretació era compartida per William Radice, com argumentava el mateix editor:

Per fer la introducció de l'obra, William Radice pensava que els quatre llibres anteriors de Joan Mascaró (*Lamps of fire, The Bhagavad Gita, The Upanishads, The Dhammapada*) constituïen en el seu conjunt la millor de les introduccions possibles:

"The Creation of Faith, which was your but, is also the collective achievement of men and women through the ages, as recorded and accumulated in great books and poems. Maybe you were ahead of most of us in perceiving that Faith could be created in this way: that it should never at any point conflict with reason. For most people in the world, faith is still enshrined in dogmas, rituals and irrational beliefs. But you always asked why, if scientific truth is perceived as One, religious truth should not be perceived as One. Why not indeed? Maybe in a few hundreds of years people will be puzzled that religion remained divided for so long. They will look back at us rather as we look back at times when ideas about the physical universe were divide between different mythological and cultural traditions"¹¹⁸ (Mascaro, 1993: 28).

---

¹¹⁸ Creació de la Fe era la teva, però és també una consecució col·lectiva dels homes i dones de totes les èpoques, enregistrada i acumulada en grans llibres i poemes.

En aquest sentit, Radice recomanava la lectura d'aquestes obres pels lectors que estiguessin interessats a copsar la dimensió veritable de *The Creation of Faith*. De tota manera, la introducció de l'anglès estava concebuda perquè els lectors que no coneguessin les obres anteriors de Mascaró poguessin tenir una idea bastant aproximada de la finalitat i dels continguts de l'obra.

William Radice va decidir, a més a més d'explicar el procés d'elaboració de l'obra fins a la seva forma definitiva, fer la introducció en forma de carta dirigida a Joan Mascaró, com si el mallorquí fos viu i la pogués llegir com havia fet tantes vegades:

"This is what I felt as I sorted and read through the sixty-seven letters and cards that you wrote me; and suddenly I realized I should write my Introduction in the form of a letter to you, as if you were still here. For I see now that true friendship derives from something that is always her, whether our friends are physically present or not. [...] I think you would agree that close and sympathetic reading is a form of friendship, and translation –particularly the translation of poetry- the closest friendship of all. Poetry, like friendship, touches something that is always here, regardless of whether the poet is her or not, regardless even of whether his language is still spoken or not,.

Potser tu t'avançares a la majoria de nosaltres en percebre que la Fe podia ésser creada d'aquesta manera: que no hauria d'ésser reivindicada per una religió més que per una altra, i que mai de cap manera hauria d'entrar en conflicte amb la raó. Per a la majoria de gent del món, la fe encara està tancada en dogmes, rituals i creences irracionals. Però tu sempre demanares per què, si la veritat científica és percebuda com Una, la veritat religiosa no s'ha de percebre com Una. Realment, per què no? Potser d'aquí uns quants segles la gent trobarà estrany que la religió hagi estat dividida durant tant de temps. Pensaran de nosaltres així com nosaltres pensam dels temps en què les idees sobre l'univers físic estaven dividides entre diferents tradicions mitològiques i culturals.

You spoke many times of the unity of the poetic and the spiritual, and friendship is part of that unity too"¹¹⁹ (Mascaró, 1993: 12).

D'una altra banda, Radice volia presentar el llibre en seqüències sense títol, perquè el lector pogués tancar el pensament segons els sortís del seu interior i sense cap més orientació; però seguint la idea de l'editor, Francesc de B. Moll, va incorporar els títols a les seqüències¹²⁰. Posteriorment, a Kathleen Mascaró li va agradar la idea que els diferents capítols estiguessin encapçalats amb algun pensament que servís d'orientació per a la seqüència. De tal manera que cada capítol comença amb un encapçalament, que segons Kathleen Mascaró, havia de contribuir al fet que fossin paratges on els lectors poguessin descansar fent el camí per l'obra: *restingplaces along the way*¹²¹. Per tal que, en paraules de William Radice, l'obra "The Creation of Faith fos, as a circle, with all points equidistant from the Centre and with no beginning or end. Or perhaps it is

---

¹¹⁹ Això és el que vaig sentir quan vaig ordenar i llegir les seixanta-set cartes i postals que m'havies enviat; i de sobte em vaig adonar que havia d'escriure la meua Introducció en forma de carta com si tu encara hi fossis. Perquè ara veig que la verdadera amistat prové d'una cosa que sempre és aquí, tant si els nostres amics són físicament present com si no. [...] Crec que estaries d'acord que la lectura fidel i comprensiva és una forma d'amistat, i la traducció –especialment la traducció de la poesia- és l'amistat més fidel de totes. La poesia, com l'amistat, té a veure amb alguna cosa que sempre és aquí, tant si el poeta hi és com si no, tant si la seva llengua encara es parla com si no. Tu parlaves moltes vegades de la unitat del poètic i l'espiritual, i l'amistat és també una part d'aquesta unitat.

¹²⁰ A la primera pàgina del llibre i sense numerar, hi trobam la següent Indian prayer: Joy to all [...] Health to all [...] Peace to all [...] Sorrow to none. Pregària Índia: [...] Joia per a tots [...] Salut per a tots [...] Pau per a tots [...] Tristor per a ningú.

¹²¹ Llocs de descans al llarg del camí.

like the ocean: one can take a cupful of it and the whole ocean is there"¹²² (Mascaró, 1993: 26).

En acabar, Radice tanca la introducció de l'obra de Mascaró amb les paraules finals del *The Dhammapadam*, perquè segons ell descriuen el camí de Joan Mascaró i perquè són paraules que Joan Mascaró va acabar fent seves. Fins al punt que Radice les aplica al mallorquí: "He who speaks words that are peaceful and useful and true, words that offend no one- him I call a Brahmin. Yours ever, William"¹²³ (Mascaró, 1993: 30).

La introducció de l'obra es completa amb dues cartes dirigides a Joan Mascaró (Mascaró, 1993: 8-31), que l'intel·lectual de Santa Margalida sempre va tenir molt presents. La primera és "*Letter from Rabindranath Tagore "UTTRAYAN"* (Santiniketan, Bengal. December 22, 1938. Mascaró 1993: 32-34) i la segona és una carta de Jorge Guillén (Cambridge, Mass 02138, 15 Gray Gardens west, 9 de juny de 1975. Mascaró 1993: 36-37). Després hi trobam un escrit que Joan Mascaró va fer als 77 anys, recordant els temps d'infantesa al seu poble natal, titulat "*Reminiscences*"¹²⁴ de juliol de 1974 (Mascaró 1993: 38-51).

L'obra s'estructura en sis capítols, cada un dels quals està subdividit en temes que agrupen diferents aforismes en forma de seqüència, amb una llargada aproximada a la d'un salm; els diferents temes van enumerats

---

¹²² És com un cercle, amb tots els punts equidistants del centre i sense començament ni final. O potser és com l'oceà: en pots prendre una tassa i tot l'oceà resta igual.

¹²³ El qui diu paraules que són pacífiques i útils i vertaderes, paraules que no ofenen a ningú, a ell anomenen un Brahmin. Sempre teu, William.

¹²⁴ Records.

correlativament capítol a capítol. El títol dels diferents capítols són pensaments amplis que suggereixen el contingut de cada capítol¹²⁵.

Després dels sis capítols, es presenten les *Obituaries*. El primer dels escrits d'aquestes necrologies dur per títol Mr. Juan Mascaró i va ser publicat al diari The Times el 24 de març de 1987 per William Radice (Mascaró, 1993: 328-332). El segon escrit, titulat Centaure of silences va ser publicat al diari Majorcan News, el 4 abril 1987, per Jonathan Boulting (Mascaró, 1993: 332-336) i el tercer titulat Joan Mascaró en el record, publicat per Gregori Mir al diari Última Hora, el 26 març de 1986 (Mascaró, 1993: 336-341). Finalment es presenta la *Bibliography*, de les obres i traduccions de Joan Mascaró (Mascaró, 1993: 342-345).

La primera de les cartes és a *Letter from Rabindranath Tagore* "UTTRAYAN" Santiniketan, Bengal. December 22, 1938. El seu contingut és un elogi i un agraïment que Tagore envia a Joan Mascaró per la traducció que havia fet de *The Upanishads* a l'anglès. L'escriptor indi li fa arribar la seva satisfacció per la tasca realitzada i per haver aconseguit copsar la sensibilitat de l'època, trobant les paraules adients, encara que

---

¹²⁵ 1. Valor, 2. Educació, 3. Comunitat, 4. Visió, 5. Contemplació, 6. Ment, 7. Immortalitat, 8. No violència, 9. Vida, 10. Infinit, 11. Llibertat, 12. Imaginació, 13. Bona Voluntat i 14. L'U. 15. Poesia, 16. Unificació, 17. Felicitat, 18. Comprensió, 19. Qualitat, 20. Consciència, 21. Esperit, 22. Bellesa, 23. Amor, 24. Creació, 25. Joia, 26. El futur, 27. Acció correcta, 28. Amor, 29. Poesia, 30. Eternitat i 31. Renúncia. 32. Vida, 33. Virtut, 34. Silenci, 35. Grandesa, 36. Anhel, 37. Poesia, 38. La batalla de la vida, 39. Experiència, 40. Saviesa, 41. Meditació, 42. Bondat i 43. Nirvana. 44. El transcendent, 45. Paraules pures, 46. Comunió, 47. Visió, 48. El present, 49. Alliberació, 50. Senzillesa, 51. Consciència, 52. Ésser, 53. Saviesa, 54. Veritat, 55. La voluntat de l'univers, 56. Marta i Maria, 57. Més enllà de les paraules, 58. La llei moral, 59. Pau, 60. Vida, 61. El centre, 62. Atenció, 63. Reverència, 64. Bé actiu, 65. Totalitat, 66. El tot, 67. Autocontrol i 68. Harmonia. 69. Cultura, 70. Llum, 71. Quietud, 72. El gran Viatge, 73. Un món millor, 74. Pregària, 75. Transformació, 76. "Sagetes de desig", 77. Bones obres, 78. L'Altíssim, 79. Amor, 80. Idees clares, 81. Victòria, 82. Cel, 83. Divinitat, 84. L'ànima, 85. Calma, 86. Descobriment i 87. Perdó. 88. El sol interior, 89. L'ideal, 90. Els tres en u, 91. Realitat, 92. Observar, 93. Una revolució interior, 94. Síntesi, 95. L'Absolut, 96. Fe, 97. Perfecció, 98. OM, 99. Cent pàgines i 100. Saviesa.

no fossin les literals en la traducció. Tagore afegeix que la seva traducció havia aconseguit transmetre la cultura, la idea original i el sentit del text antic, més enllà del sentit literal de les paraules. A continuació, Tagore exposa en la carta que les traduccions conegudes fetes fins aleshores segons ell, no havien tingut la capacitat de captar la realitat dels textos originals. Segons Tagore, la tendència erudita de l'època feia que les traduccions fossin literals i per la qual cosa eren insensibles a les formes antigues amb impossibilitat d'aconseguir, com Mascaró havia aconseguit, traspasar les formes literal arribar a la sensibilitat del text original:

"In the later sophisticated age interpreters who in their scholarly insensibility had no compunction in torturing the utterances of our ancient poet-prophets into a conformity to the metaphysical models of their own logic. They robbed the living words of their voice, the luminous visions of their light. [...] What you have omitted to translate also shows your discrimination, for there are large tracts of writings, especially in great Upanishads like Chandogya, which are symbolical and which would yield their mystic meaning only when read in context with the contemporary life and usages. But as that is not possible today they should be left aside with a sigh"¹²⁶ (Mascaró, 1993: 32-34).

---

¹²⁶ En aquesta època tan sofisticada intèrprets que amb la seva erudita insensibilitat no han tengut escrúpols de forçar les paraules dels nostres antics poetes profetes per conformar-les als models metafísics de la seva pròpia lògica. Han desproveït les paraules vives de la seva veu, les visions lluminoses de la seva llum. [...] El que no ha traduït també mostra la vostra discriminació, ja que hi ha extensos passatges, especialment als grans Upanishads com el Chandogya que són simbòlics i que només expressarien el seu significat místic llegits en el context de la vida i costums de l'època en què s'escriviren. Com que això no és possible avui, s'ha de deixar de banda amb un sospir.

La segona de les cartes és de Jorge Guillen, el qual va escriure a Mascaró des de Cambridge, el 9 de juny de 1975, Mass 02138, 15 Gray Gardens West. En aquesta carta Jorge Guillen agraeix a Joan Mascaró que l'hagués citat a la seva obra, al·ludint al poeta castellà de Càntic, que no és altre que ell mateix. De fet, li agraeix aquest detall com si es tractés d'un regal a la seva persona i lloant la seva sensibilitat:

“Usted llega a una extraordinaria –así, extraordinaria-integración. Todo es espíritu-religioso-poético: espiritual vida humana-hacia lo transcendente. De ahí esa profunda alegría, o mejor gozo, a aún mejor, paz en que usted vive y convive con el mundo: en suma, un habitante de la luz. [...] Y por esos caminos se llega hasta citar no solo a San Juan de la Cruz y a Maragall, sino al poeta castellano de Cántico. Casi me ruboricé cuando encontré aquel pasaje. ¡Gracias! De todo corazón”¹²⁷ (Mascaró, 1993: 36-37).

A continuació, s'edita un escrit que Joan Mascaró va fer quan tenia 77 anys el juliol de 1974, recordant els temps d'infantesa al poble de Santa Margalida i que va titular *Reminiscences*¹²⁸. En aquest escrit Joan Mascaró fa una repassada a la primera etapa de la seva infantesa i a la repercussió que va tenir en la seva vida adulta, vist amb la perspectiva del temps. Mascaró recorda com era la seva vida d'infant a la vila de Santa Margalida, presenta el seus records de l'època des de la distància dels anys,

---

¹²⁷ Vostè arriba a una extraordinària –així, extraordinària integració. Tot és esperit religiós poètic. Espiritual vida humana cap al transcendent. D'aquí aquesta profunda alegria, o millor goig, o encara millor, pau en la qual vostè viu i conviu amb el món; en suma, un habitant de la llum. [...] I per aquests camins s'arriba fins a citar no només a Sant Joan de la Creu i Maragall, sinó també el poeta castellà de Càntic. Gairebé em vaig ruboritzar quan vaig trobar aquell passatge. Gràcies! De tot cor.

¹²⁸ Records.

mostra la seva sensibilitat i com aquesta es preserva en el temps, recordant fins el mínim detall de la quotidianitat de la vida de la vila. El record de les olors, els colors, les formes de vida senzilla dels vilers i com Mascaró va trobar i va reconèixer des d'edats primerenques en aquesta manera de fer la bellesa i la bondat de la vida, considerant la natura, el silenci i la contemplació com una escola de vida. En aquest sentit, Mascaró parla d'una vida interior i d'una vida exterior, com la que podria viure qualsevol infant d'aquella edat i en aquell moment. Joan Mascaró va cercar fins i tot de nin aquesta vida interior, en la qual havia de trobar la pau, la joia silenciosa interna i la seva actitud primerenca. Més endavant, fa esment a la fortuna que considera haver tengut en els seus orígens, per la seva trajectòria personal i per la seva estada durant els primers anys de la seva vida a l'illa, al seu poble natal. Així doncs, els anys a Santa Margalida varen marcar positivament Mascaró, que sempre va dur aquests records i aquests sentiments dins el cor. Encara que en el moment en què ho va viure no ho entengués així per la innocència i la inconsciència connatural d'un infant, ara comprenia en la distància el que havia intuït com la seva vida interior, el silenci desitjat i buscat per gaudir-ne: "Silence, a deep silence of joy was the background of life. The joys and sorrow of life were there; but life was a glad song of the soul, with a background of pure silence"¹²⁹ (Mascaró, 1993: 40).

Tot seguit, Mascaró es recorda de les ànsies que tenia aquest infant per formar-se, de les seves possibilitats mínimes per fer-ho per la disposició de la illa en aquell moment. Però admet que, tot i així, en cap cas aquestes dificultats no varen ser un obstacle per mirar endavant:

---

¹²⁹ Silenci, un profund silenci de joia era el teló de fons de la vida. Les joies i els dolors de la vida hi eren; però la vida era una alegre cançó de l'ànima, amb un fons de pur silenci.

“Fortunately for that boy if his schools helped him little or not at all along the path of life, at least they did not hinder him. Only facts were given to him, but there was no attempt to force any preconceived? Educational idea’s upon him. No doctrines, religious, philosophical or political, were imposed upon him, at least in his secondary school; no solid walls were built to imprison his soul which he had to demolish later on. The vast field of life was left open to him; but he had no guide [...]. I am thinking of that boy: his sincerity, his burning enthusiasm, his longings and his yearnings and his mistakes”¹³⁰ (Mascaró, 1993: 50).

El primer capítol *El fi ha de ser clar* integra 14 temes que són els que subdivideixen aquest primer capítol: 1. Valor, 2. Educació, 3. Comunitat, 4. Visió, 5. Contemplació, 6. Ment, 7. Immortalitat, 8. No-violència, 9. Vida, 10. Infinit, 11. Llibertat, 12. Imaginació, 13. Bona Voluntat, 14. L’U. La primera de les idees capitulars és *Values*. Entorn a aquesta idea s’ofereixen 14 aforismes, entre els quals caldria destacar-ne els següents:

“The end must be clear: how can we find ourselves, the best in ourselves? Can we define abiding values? A thing is not right because it is done or true because it is thought [...] Supreme values must be at least as true as the laws of physics: there must be a law of spiritual gravitation. We all must discover that law. [...] Let us see the good and the beautiful in things that

---

¹³⁰ Afortunadament per aquest al·lot si la seva escolaritat l’havia ajudat poc o gens en el camí de la vida, almenys no li havia posat obstacles. Només se li havien presentat el fets, però hi hagué cap intent d’imposar-li “idees educatives” preconcebudes. No se li imposaren doctrines religioses, filosòfiques ni polítiques, si més no durant la seva escolaritat secundària; no se li alçaren parets sòlides per empresonar la seva ànima que després hagués de destruir. Tenia obert el gran camp de la vida; però no tenia guia. [...] Pensa en aquell al·lot; la seva sinceritat, el seu entusiasme ardent, els seus desitjos, el seus anhels i els seus errors.

pass away, and then try to go beyond to the absolute beauty of the universe. Only reason and spiritual imagination together can make man self-sufficient: reason, and the God who gave us reason. [...] There is the religion of imagination and the religion of fancy and superstition [...] There is the creative imagination of the artist and the passive imagination of the day-dreamer. [...] It is not what we have but what we are that makes us happy. Yes, but if we have no food, no sleep, no health, no peace can we be happy? We can only be happy if we have happiness. We can have food, health, sleep and peace and yet not be happy. [...] Mere

Pleasure interferes with the deeper joys of life. [...] In order to be happy you have to allow your neighbor to be happy. [...] To love your neighbor is the wisest way to be happy yourself. Cooperation is more important than competition. [...] There is having and being: possession and contemplation"¹³¹, (Mascaró, 1993: 54-56).

Per la impossibilitat de fer un resum es podrà veure l'anàlisi dels aforismes en clau pedagògica del capítol 1 de l'obra *The Creation of Faith* a l'apèndix 1 (Pp. 507).

---

¹³¹ El fi ha d'ésser clar: com ens podem trobar nosaltres mateixos, el millor de dins nostre? Podem definir els valors permanents? Una cosa no és correcta perquè hagi estat feta, ni és vertadera perquè hagi estat pensada. [...] Els valors suprems han d'ésser com a mínim tan certs com les lleis de la física: hi ha d'haver una llei de gravitació espiritual. Tots nosaltres hem de descobrir aquesta llei. [...] Vegem la bondat i la bellesa en les coses que passen i llavors intentem anar més enllà cap a la bellesa absoluta de l'univers. [...] Només la raó i la imaginació espiritual totes dues juntes poden fer l'home autosuficient: la raó i el Déu que ens ha donat la raó. [...] Hi ha la imaginació creativa de l'artista i la imaginació passiva del somiatruïtes[...] Només ens fa feliços allò que tenim, sinó allò que som. Sí, però si no tenim menjar, ni descans, ni salut, ni pau, podem ésser feliços? Només podem ésser feliços si tenim felicitat. Podem tenir menjar, salut, llit i pau i en canvi no ser feliços. [...] Per ésser feliç has de deixar que el teu veí sigui feliç. [...] Estimar el teu veí és la manera més sàvia de ser feliç tu mateix. La cooperació és millor que la competició. [...] Hi ha tenir i ésser: possessió i contemplació.

2.3.2. Altres escrits

En aquest apartat farem referència als 8 escrits de menor entitat però que també ens diexar el nostre autor, tractes temes prou diferents i molts d'ells son cojuturals sorgitsm per diverses circumstàncies vitals.

2.2.2.1. Ideals educatius al Ceilan modern (1931)¹³²

De l'estada de Mascaró a Ceilan es conserva una conferència que va donar al professorat d'aquell país. El contingut de la conferència es va publicar en un informe conegut per *Ideals educatius al Ceilan modern*. El text és significatiu, perquè Mascaró enraona i fa crítica del model educatiu i del pensament pedagògic de l'illa, del qual diu que es trobava enquistat amb la cultura britànica i que aquesta situació col·locava en segon terme qualsevol tret propi de la cultura i/o dels costums autòctons. Aleshores Joan Mascaró era vicedirector del Parameshavara College de Ceilan i l'informe que es va publicar sobre la conferència és destacable, perquè és un dels pocs textos teòrics amb contingut educatiu que s'han conservat de Mascaró. En el text Mascaró es posiciona ideològicament al costat del moviment independentista de la colònia britànica, que reclamava de manera urgent un canvi en la mentalitat, en la realitat lingüística, en la interpretació cultural i històrica ceilandesa o Índia en el continent, des d'un

---

¹³² Per comentar la Conferència en qüestió hem fet servir la publicació Mascaró, J. *Ideals educatius al Ceilan* [traducció de l'anglès original per Elisabeth Abeyà] A: López, G. i Mas, A. (coords). (1997) *Joan Mascaró i Fornés (1897-1987)*. Palma: Moll/Universitat de les Illes Balears. Pàg. 25-32.

perspectiva no britànica i en última instància Mascaró planteja la substitució d'un model colonial, mecànic i inflexible, per un que sorgís de la realitat nacional i social de Ceilan (Mir, 1998 I: 16).

La presentació de la conferència va anar a càrrec de N. Natesan,¹³³ el qual va lloar la figura de Joan Mascaró davant l'associació de mestres de la ciutat de Jaffna i va aprofitar per expressar també el que ell pensava de la situació de l'educació de Ceilan, ofegada pel sistema d'educació anglès. Sense menysprear el valor de la llengua anglesa ni la ciència occidental, es va fer palès l'oblit del singalès i del tàmil, o del sànscrit i del pali. Tot plegat feia que la població ceilanesa educada en llengua anglesa fos *aliena a la seva pròpia terra*. Segons Natesan amb la conferència es posa de manifest que "un nou projecte d'educació és possible i desitjable i fins i tot imprescindible" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 25-26).

En un breu prefaci,¹³⁴ Joan Mascaró fa explícita la intenció de la conferència que la situa en un nivell d'actitud mental i no en el terreny de la persuasió; manifesta clarament que no és un intent d'avivar una profunda discussió o debat, la qual cosa per altra banda no defugiria per poder aportar la seva visió. Però, segons Mascaró, per tractar amb més profunditat i debatre sobre el tema, s'hauria de fer en un altre lloc i format i no el que se suposa d'una conferència, tenint en compte que l'educació és un tema cabdal pel futur cultural de Ceilan i mereix aquest tractament privilegiat (López Nadal i Mas Forés, 1997: 26).

El contingut de la conferència posa de relleu el problema de l'educació a l'illa, que segons Mascaró és el problema principal. Divideix la

---

¹³³ B.A.,B.L., Aleshores director del Parameshvara College.

¹³⁴ Escrita per Joan Mascaró a Parameshvara College, Jaffna, el 31 d'agost de 1931.

conferència en tres parts: la primera intenta respondre a la pregunta de si el sistema educatiu de Ceilan és o no satisfactori. A La segona part Mascaró, havent confirmat que el sistema educatiu no és satisfactori, aprofita per explicitar el seu propi concepte d'educació. Finalment, a la tercera i darrera part de la conferència, es dedica al tema de què es pot fer en l'estat de la qüestió.

A la qüestió plantejada a la primera part de la conferència, respon clarament que no, perquè Mascaró entén que el sistema educatiu de Ceilan no és satisfactori i, per argumentar-ho, no cerca cap altre raó que el dia a dia de la ciutat, l'arquitectura que hi ha, la literatura que es ven a les estacions, els vestits de la gent, l'art, etc. que representa un conjunt d'indicadors que clarament mostren la influència de la cultura britànica. Així enllaça directament amb la segona part de la conferència, donant algunes de les raons que, segon el seu parer, han conduït a aquesta situació. Segons Mascaró, la rotunditat en la resposta és perquè en el fons s'ha perdut l'esperit propi de la gent de Ceilan i per a solucionar el problema s'ha de tornar a recuperar aquest esperit. En aquest punt Mascaró explica el concepte que té ell mateix sobre el que ha de ser l'educació: "L'educació consisteix a obrir les innumbrables possibilitats del bé a la immensitat de l'ànima humana. L'educació no és més que el conreu de les millors llavors de l'ànima humana, i d'aquesta llavor en sorgirà l'arbre espiritual amb les seves flors meravelloses i els seus fruits misteriosos. L'educació és un procés natural que consisteix en desplegar l'esperit que vull en nosaltres" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 27).

Aquest procés de desplegament de l'ànima, segons Mascaró, és imprescindible que es faci de manera natural, amb joia; joia que ha de provenir de l'alliberament de l'ànima. L'autèntica educació ha de ser joia

per a tots els qui participen del procés: mestres i alumnes. Aquest procés d'alliberament passa per recercar i tornar a l'entitat individual: "L'ànima és el més profund de la nostra consciència i la nostra consciència és sempre una entitat individual, qualsevol sistema d'educació que pretengui desenvolupar el millor de l'ànima col·lectiva i de la consciència de la gent ha de ser un sistema nacional d'educació. Primer hem de voler obtenir el millor de la ment d'un país; llavors, amb aquest objectiu a la vista, podem tenir sistemes diferents d'aconseguir aquest fi" (López Nadal i Mas Fornés, 1997:28).

Seguint l'argumentació que Mascaró fa en la conferència i el concepte d'educació que explicita, es pot arribar a afirmar que a Ceilan no hi ha educació; sinó que el que el que hi ha és una mera instrucció. Mascaró defineix el concepte d'instrucció com un procés artificial, que es viu de forma imposada des de fora. En aquest sentit continua Mascaró, la instrucció suposa encadenar la ment a idees de l'exterior. Tot i així, Mascaró accepta que, si més no, el que hi ha a Ceilan és una ombra del que es podria considerar educació i per saber cap a on anar paga la pena tenir-la en compte perquè, sinó és així, no cal ni parlar-ne, d'educació.

Mascaró arriba a afirmar que en aquell moment a Ceilan no es podia concebre que hi hagués ni educació nacional ni una educació internacional. El sistema educatiu de Ceilan del moment, segons Mascaró era un model colonial d'educació, estructurat amb un sistema anquilosat, amb un funcionament rígid i mecànic; amb un sistema d'avaluació que res tenia a veure amb els interessos educatius de la població: "Ens podem imaginar aquest sistema educatiu com una màquina que té una notable inscripció a la base: «Made in England»" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 28).

Segons Mascaró, el resultat d'aquest procés és un jove que creu tenir bona educació, perquè sap un poc d'anglès o perquè ha passat un examen; però en el rerefons menysprea la llengua de la seva pròpia mare o dels seus avantpassats. En aquest engranatge, qualsevol intent de canvi, d'un gir cap als interessos nacionals, és pràcticament impossible. S'havia creat un circuit viciós que es retroalimentava a ell mateix de forma continua. Per a Mascaró, l'autèntica reforma educativa havia de ser una "crida poderosa a l'ànima de l'illa. [...] perquè ha perdut l'ànima" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 28).

L'educació nacional per a Mascaró passava per una recuperació de la pròpia identitat. Una educació pròpia que fes que els joves se sentissin arrelats i contents de ser i viure a l'illa; una educació que alliberàs el millor que tenien de manera que poguessin expressar "la destresa en l'acció, l'habilitat en el pensament i la intensitat de les emocions en la seva pròpia llengua [...] Això s'adaptarà a les necessitats espirituals i materials de la gent de Ceilan i produirà persones originals" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 29).

Mascaró també va fer un repàs als temes del currículum que formaven part del sistema educatiu de Ceilan i que els joves havien d'assolir per passar els exàmens del sistema colonial. El currículum establert a Ceilan se centrava en la història d'un país aliè, com si fos l'únic país del món; de la pròpia història ni de la història de l'Índia no s'hi feia gaire esment, només en alguns episodis de petites històries pròpies que, a sobre, es feien en un moment molt primerenc en qual els alumnes encara no podien comprendre'n el sentit. Aquest menyspreu també es veia en la tria d'una llengua d'un altre lloc del món, com era el llatí en comptes del sànscrit o pali. La raó de fons, segons Mascaró, es trobava en el fet que no

hi havia possibilitats ni competències reals per poder ensenyar ni sànscrit ni pali de forma generalitzada. La llengua pròpia de l'alumnat, que segons Mascaró era l'autèntica essència de l'educació de l'alumne, no es tractava en absolut.

La tercera part de la conferència es dedicà a la pregunta "Què podem fer en l'actual estat de coses?" Per Mascaró es podia fer molt amb una adequada actitud mental i amb un ideal a la vista. L'actitud mental havia de suposar una revolució i, per fer aquest canvi, s'hauria de tenir paciència i no esperar canvis sobtats, perquè es tractava de reeducar la gent que havia estat formada en l'antic sistema. Per arribar a aconseguir una mirada cap a endins fins i tot els mestres haurien de reciclar-se per poder ser capaços d'afrontar els nous reptes, per la qual cosa es feia necessària una actitud mental regeneradora. En aquesta actitud es trobaria la forma de com rompre les cadenes i seria la que impulsaria la joia interior. En aquells moments, segons Mascaró, el model educatiu pretès per a Ceilan només es podia aconseguir a través d'un sistema privat afavorint "als individus desafavorits, escriure assajos originals, novel·les i composicions poètiques en singalès o tàmil; recuperar obres en aquestes llengües i boicotejar a la pràctica les pel·lícules de mal gust als cinemes, la publicació d'un bon diari simultàniament a Colombo i a Jaffna en singalès i en tàmil; i, per damunt de tot, un gran entusiasme i la més decidida determinació per recuperació l'ànima perduda de l'illa" (Mascaró, 1997: 32).

2.3.2.2. L'Orient i Ramon Llull (1934)¹³⁵

En aquest article Joan Mascaró explica la influència de l'Orient de Palestina en Ramon Llull i també els punts de contacte amb el misticisme de l' Islam i de l'Índia. Recull les semblances d'alguna de les faules del *Llibre de les bèsties* i alguna del llibre segon de l'Hipopadeça. Explica Mascaró que l'autor de l'Hipopadeça diu que la seva obra es una compilació del Pantxatantra i d'una altra obra desconeguda; i a la vegada el Pantxatantra va ser recopilat abans del segle VI de la nostra era, i prové de les faules budistes Jatakas ja compilades en llengua pali al voltat de l'any 380 a.C.; que van ser traduïdes al sànscrit i al xinès, i al pehlevi, aràbic i a diverses llengües europees. Segons Mascaró, el cas de les faules orientals és tal vegada el més interessant de transmigració literària que coneixem (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 33)

La concepció de la divinitat com el Tot que fa dir a Ramon Llull: "Deia l'amic a son amat: -Tu est tot"(v.68) i l'exclamació comunista cristiana: "Per la especial amor que l'amic havia a l'amat, amava lo bé comú sobre lo bé especial" (v.162) diu Mascaró també trobar-la al Bhagavad Gita "En tot el vast univers/Més gran que Jo res no hi ha;/Tot va unit al meu entorn/ com les perles d'un collar (VII.7)" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 35).

Segons Joan Mascaró, la relació que hi pogués haver entre Ramon Llull i la mística de l'Islam o de l'Índia no minvava la grandesa de l'obra de Llull, perquè la bellesa de les seves paraules no l'havia assolit cap místic del

---

¹³⁵ Per fer esment a l'article hem fet servir la publicació Mascaró, J. *L'Orient i Ramon Llull*. [traducció de l'anglès original per Elisabeth Abeyà] A: López Nadal, G. i Mas Fornés, A. (coords.). (1997). *Joan Mascaró i Fornés (1897-1987)*. Palma: Moll/Universitat de les Illes Balears. Pàg. 33-36. Es va publicar inicialment a la revista *La Nostra Terra*, núm. 80-81-82, any VII (1934). Pàg. 397-401.

món ni havien estat mai tan semblants a les que, segons Mascaró, va dir el mateix Jesús: "Si vosaltres, amadors, volets foc, venits a mon cor e encenets vostres llànties" Així continua dient Mascaró l'aspiració mística mai no s'ha expressat més bellament que en les paraules de poesia puríssima del nostre gran Ramon:- Dix l'amic a l'amat: Tu qui umples lo sol de resplendor, umple mon cor d'amor" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 36).

2.3.2.3. Gabriel Alomar (1942) ¹³⁶

En aquest escrit Joan Mascaró lloa Gabriel Alomar, considerant que era un home d'esperit universal, amb uns ideals fermes i compromès per tal d'aconseguir la llibertat de Catalunya dins una Espanya democràtica. En aquest article Mascaró explica la noblesa de la indignació de Gabriel Alomar contra injustícies i tiranies. Segons Mascaró, Alomar tenia un estil propi i personal a l'hora d'escriure i de presentar les seves idees, un estil que és fruit de la reflexió i d'un esperit, inconfusible, personal, etc.: "format de bellesa clàssica i d'idealisme cristià i romàntic". Mascaró posa de relleu la vessant idealista i platònica de què Alomar fa mostra en tota la seva obra. A més a més, Mascaró destaca la idea d'Alomar, segons la qual l'home es va formant a ell mateix concretant en realitat les seves visions.

En política, Mascaró cataloga a Alomar essencialment de moderat i lliberal, un home que creu fonamentalment en l'esperit de l'individu i en la

---

¹³⁶ Per fer el comentari de l'article s'ha fet servir la publicació Mascaró, J. *Gabriel Alomar*. A: López Nadal, G. i Mir Fornés, A. (1997). *Joan Mascaró i Fornés (1897-1987)*. Palma: Moll/Universitat de les Illes Balears. Es va publicar originàriament a la revista *Bulletin of Spanish Studies*, desembre del 1942. Pàg. 48-54.

seva força interior: "Democràtic en política, aristocràtic de l'esperit, sent tota la poesia de la tradició" (López Nadal i Mir Fornés, 1997: 40). La responsabilitat de Gabriel Alomar va fer que parlàs del fet que la rellevància del polític és saber transmetre la pròpia espiritualitat al poble.

Més endavant, Joan Mascaró explica el sentit religiós d'Alomar, que segons Mascaró és un sentit essencialment poètic; creient el valor suprem de la bellesa i el bé, allunyant-se de qualsevol superstició o de tota idolatria i alçant-se en contra de qualsevol tirania, sobretot de l'eclesiàstica. Mascaró parla d'Alomar com un pensador amb visió de poeta que veu un destí bell pels homes de bona voluntat, amb un pensament crític ple de suggestió. En poesia catalana Alomar s'ajusta, segons Mascaró, a una harmonia de perfecció clàssica amb influències del corrent romàntic; on es dóna una gran força idealista.

2.3.2.4. Unidad en diversidad (1944)¹³⁷

En aquesta conferència Mascaró parla de la diversitat d'Espanya i de la riquesa que suposa aquesta diversitat. En aquest sentit, se concentra en les tres cultures que han florit en el territori (Roma, Islam i el Cristià), en la varietat dels pobles d'Espanya reflectits en la seva varietat de cultures i en la seva varietat d'idiomes: "Tan español es el idioma catalán com el castellano y es Maragall, el poeta más grande de la España de su siglo,

---

¹³⁷ Conferència radiada a la BBC el mes de gener del 1944. Per fer el comentari de la conferència hem fet servir la publicació Mascaró, J. *Unidad en la Diversidad*. A: López Nadal, G i Mas Fornés, A. (1997). *Joan Mascaró i Fornés (1997-1987)*. Palma: Moll/Universitat de les Illes Balears.

quien exclama: «Escolta, Espanya, la veu d'un fill que et parla en llengua no castellana»” (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 43).

Joan Mascaró parla d'harmonia i d'unitat en la varietat; de l'harmonia que suposa que hi hagi vincles que uneixen les parts i no una mera suma de parts: “Toda armonía es unidad y variedad. La unidad no es unificación monótona, ni es la variedad anarquía discordante. No es unidad la mera suma de partes, sino aquel algo invisible que une a las partes en un todo y parece darles vida. No es variedad la mera anarquía de partes independientes, sino la libertad de unidades, creadoras voluntariamente de unidades superiores” (López Nadal i Mas Fornés, 1997:44).

En aquesta línia, Joan Mascaró parla de la llengua i sosté que un infant parli primer la llengua materna, de la seva terra, per després tenir una base sòlida a partir de la qual pugui estimar altres cultures i aprendre altres llengües, cosa que suposaria tenir un bon sentit pedagògic de la llengua: “Cuanto españoles hay que, aunque les parece muy natural que al niño de habla castellana se le dé su primera enseñanza en castellano, les parece algo monstruoso que al niño de lengua catalana, o galaico-portuguesa, o vascuence se les aplique la misma ley natural, de enseñanza en el idioma propio” (López Nadal i Mas Fornés, 1997:45).

Segons Mascaró, la llengua de la terra de l'infant s'ha de saber primer, perquè és el que li resulta més proper per arribar al més universal. Aquest és segons ell l'aprenentatge normalitzat. Les primeres paraules parlades i escrites han de ser les pròpies, com també la geografia i la història i, en definitiva, aquesta és la manera amb què es pot ajudar la gent a entendre el món.

2.3.2.5. Clàssics hindús per a lectors anglesos (1944)¹³⁸

En aquesta conferència Joan Mascaró parla de la desconeixença cultural que existeix entre dues cultures que, en el fons, estan tan lligades: “Àsia aprèn ciència europea, política i economia, però aprèn massa poc del millor de la cultura europea. Els clàssics anglesos, per o parlar dels clàssics europeus, son massa poc coneguts a l’Índia. Els clàssics de l’Índia són massa poc coneguts a Europa, i fins i tot a Anglaterra. Les relacions culturals entre aquests país i l’Índia encara no han produït una comprensió profunda i autèntica” (López Nadal, 1997: 48).

En qualsevol cas Mascaró afirma que la influència de l’Índia i de la seva espiritualitat són una evidència que no es pot negar i en aquest sentit “si les futures relacions entre Europa i Àsia han de conduir a la pau, Europa i Àsia han de conèixer el millor l’una de l’altra i el millor en els seus resultats materials sinó en la seva visió espiritual. [...] Àsia aprèn ciència europea, política i economia, però aprèn massa poc del millor de la cultura europea. [...] Els clàssics europeus són massa poc coneguts a la Índia. Els clàssics de l’Índia són massa poc coneguts a Europa [...] Encara no s’ha produït una comprensió profunda i autèntica. [...] Parlen de la ciència de l’ànima” (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 48).

En aquest sentit, Mascaró posa de relleu que, la manera perfecta d’arribar a aquesta comprensió mútua és a través de la lectura dels

---

¹³⁸ Conferència llegida el 17 de març del 1944. Per fer el comentari de la conferència hem fet servir la publicació Mascaró, J. *Clàssics hindús per a lectors anglesos*. [traducció de l’anglès original per Elisabeth Abeyà] A: López Nadal, G i Mas Fornés, A. (1997). *Joan Mascaró i Fornés (1997-1987)*. Palma: Moll/Universitat de les Illes Balears.

originals. Quan això no és possible pel desconeixement en profunditat de les llengües clàssiques o modernes s'hauria de fer servir la imaginació, a més de bones traduccions. La traducció més enllà de ser una tasca d'erudició és una tasca artística. De fet, per aconseguir una bona traducció "en el moment en què l'erudit acaba i comença l'artista. Llavors l'original s'ha de veure a la llum de la imaginació creativa i comença el treball de creació" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 54).

2.3.2.6. China y la Guerra en Asia (1945)¹³⁹

En aquesta conferència parla dels ideals i com de la confusió que se desprèn en tractar aquesta mena de conceptes, ja que sovint ens basen en estereotips i prejudicis que contaminen la visió d'Àsia i, de la mateixa manera, com Àsia veu als europeus. Aquests clixés són els que neguen el bon enteniment. A més, aquestes diferents formes de veure el món sovint no estan fonamentades en els ideals que s'han formulat al llarg de la història del pensament de la Xina.

Seguint aquesta línia de pensament, Mascaró parla de Confuci, ja que ocupa un dels primers llocs entre els pensadors. Les seves paraules i les mostres que va donar durant la seva vida són evidències de la seva calma serena, de la seva bondat infinita i de la seva profunda saviesa. El bessó de la seva doctrina és " «Sé fiel a ti mismo y bueno para con el prójimo». Confucio, exposa Mascaró, es fonamenta en el fet que l'ànima de l'home és

---

¹³⁹ Conferència radiada a la BBC dia 26 de juny de 1945. No es disposa de la primera part. Per fer el comentari de la conferència hem fet servir la publicació Mascaró, J. *China y la guerra en Asia*. A: López Nadal, G i Mas Fornés, A. (1997). *Joan Mascaró i Fornés (1997-1987)*. Palma: Moll/Universitat de les Illes Balears

bona i que per això cerca l'harmonia en l'estat existent: La bondad personal tiene un valor político " (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 57).

En aquest sentit parla del fet que el governant, el primer que ha de fer és governar-se a ell mateix i controlar les pròpies ambicions. En Confuci sosté que del que no pot prescindir un governant és de la confiança del poble; que, aconsegueix, si en comptes de preocupar-se de si ocupa un lloc que mereix, es preocupa de merèixer-lo. De tal manera que faci el bé per sí mateix, per arribar a la virtut i no per desitjos posteriors.

Segons Mascaró, de les coses materials, Confuci no en parla. La seva doctrina és fonamenta en la saviesa humana: "*Cuando le preguntaron sobre lo que pasa al morir contestó agudamente: «Si yo no sé lo que es la vida; ¿cómo puedo saber lo que es la muerte?»*" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 58).

En aquesta conferència Mascaró també parla de Lao-Tzu, que va viure uns cinquanta anys abans de Confuci i més de sis-cents anys abans de Crist. En Lao-Tzu, segons Joan Mascaró, es troba el sentit diví de les coses i en les seves paraules la poesia del que és etern. Al Tao-Te-Ching, obra de Lao-Tzu, encara que Mascaró confessa desconèixer totalment els caràcters de l'escriptura xinesa, diu que l'esperit que se'n desprèn és similar al de "Platón o los Upanishads o el Bhagavad Gita de la India Antigua, o los divinos Evangelios, o Las Moradas de Santa Teresa, o La Noche Obscura del Alma y El Cántigo Espiritual de San Juan de la Cruz" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 58).

Un altra gran influència espiritual en la Xina és el budisme, del qual també parla el mallorquí en aquesta conferència. D'aquesta religió a Europa, se'n sap poc o casi res. Però el que circula sol basar-se en dues idees

totalment negatives, segons Mascaró: una que el budisme nega l'existència de l'ànima de Déu i l'altra que el seu Nirvana, o felicitat suprema, és el no-res, una absoluta negació.

Segons Mascaró, les lectures que ha pogut fer en llengua original de textos budistes no és negativa ben al contrari, és absolutament positiva. Per argumentar-ho, cita el Dr. E. J. Thomas de Cambridge, una autoritat mundial en budisme: "Nirvana ha sido traducido por la palabra aniquilación, pero el budismo niega expresamente que Nirvana sea la aniquilación del individuo" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 59).

Més endavant, Mascaró, també amb arguments de Santa Teresa i de Sant Joan de la Creu, diu que sobre les tres forces espirituals que han format l'ànima Xinesa es veu un perill: "Confiar demasiado en la bondad humana, el confiar que las cosas políticas se arreglarán si las dejamos reposar, en no ver que en un mundo que cree en la guerra hay que estar preparados para no ser destruidos, en fin que Asia con sus religiones, incluso el cristianismo, no ha conquistado aún todos los corazones humanos y mucho menos los de los políticos egoístas de su poder nacional, y por fin que un gobierno paternal puede tener éxito en una familiar particular, pero no en un continente moderno" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 59).

2.3.2.7. Poesia a Mallorca (1949)¹⁴⁰

Mascaró des de Cambridge estant es trobava totalment submergit en la cultura i en les lletres angleses i orientals. No obstant això, sentia *enyorances i recordances* pel que representava la poesia de Mallorca i parla d'ella en una conferència radiada, per tal de fer un reclam i aprofitar la seva situació forana per animar a treballar envers la cultura al poble de Mallorca. Segons Mascaró, és urgent que augmenti la sensibilitat i l'amor entre el poble a les lletres pròpies. A continuació, parla de la necessitat que els amics de Mallorca que sentin el valor de la llengua materna s'uneixin, per tal de fer possible que tothom aprengui a llegir i a escriure: "Ramon Llull volia convertir els moros. No voldrem nosaltres convertir cristians a la nostra cultura?" (López Nadal i Mas Fornés, 1997:61).

Com a conclusió, Mascaró llegeix la "Pregària per la Llengua" i el "Flabiol del Pastor" de Maria Antònia Salvà; "Amor de Pàtria", "Cala Gentil" , "El Pi de Formentor" de Costa i Llobera; i "Relíquia" de Joan Alcover.

---

¹⁴⁰ Conferència radiada a la BBC dia 3 de gener del 1949 Per fer el comentari de la conferència hem fet servir la publicació Mascaró, J. *Poesia a Mallorca*. [traducció de l'anglès original per Elisabeth Abeyà] A: López, G i Mas, A. (1997). *Joan Mascaró i Fornés (1997-1987)*. Palma: Moll/Universitat de les Illes Balears.

2.3.2.8. Una estrella d'Orient (1954)¹⁴¹

En aquesta ocasió presenta la conferència Hugh l'Anson Fausset,¹⁴² el qual ho fa alabant la seva saviesa en qüestions orientals, com a expressió externa d'una devoció interior. Mostrant les paraules, que compara de Krixna i les de Crist com vertaderes "llànties de foc que cremen a la glòria de Déu".

La conferència en el seu conjunt és un comentari sobre el Bhagavad Gita. Mascaró argumenta la importància en matèria espiritual de la poesia que es troba en les Escripures Sagrades del món, parla de "paraules d'Eternitat", paraules que a criteri de Mascaró, encara que siguin sotmeses al pas del temps, esdevenen vida i actuals:

"En ciència construïm sobre el treball del passat: podem parlar de progrés, en ciència. Però en art i literatura, en saviesa i en visió espiritual no podem parlar d'un progrés tan obvi com el progrés de la ciència. És per això que acudim a les Escripures i a les paraules de saviesa del passat. Noves visions poden succeir antigues visions amb el desplegament de l'evolució de l'home; i aquestes il·luminen el seu camí, i la seva música és la cançó del seu viatge" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 68).

Tot seguit Mascaró sosté que el que de veritat és genuí del Gita és el lloc que dóna a la raó: la raó com la *pedra de toc* de les nostres idees.

---

¹⁴¹ Conferència feta al Royal Castle de Het Oude Loo a Holanda el dissabte del 1954. Per fer el comentari de la conferència hem fet servir la publicació Mascaró, J. *China y la guerra en Asia*. A: López Nadal, G i Mas Fornés, A. (1997). *Joan Mascaró i Fornés (1997-1987)*. Palma: Moll/Universitat de les Illes Balears.

¹⁴² Hugh L'Anson Fausset (1895.1965). Escriptor anglès, crític, biògraf i poeta.

Aquesta idea segons la qual la raó pot estar per sobre de qualsevol altra cosa és el que es desprèn de les doctrines de Gita: "Una de les doctrines més interessants que es desprenen del Gita, i una que hauria d'interessar molt el pensament modern, és que no hem de fer el que diu el Gita si en algun moment contradiu la nostra raó superior. [...] la llum de la raó superior és també la llum de Déu. Però res no pot ser més lluny de l'esperit del Gita que una concepció de la vida merament intel·lectual. Les separacions que són indispensables per al pensament científic esdevenen perilloses quan s'apliquen a la vida" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 72).

El Gita crida a una vida interior, a la recerca d'aquesta pau interior que resisteix a la vida i a la mort. Aquesta recerca interior és el camí de la vida i es presenta com una elecció diària que cada moment s'ha d'anar conquerint, a través d'una voluntat forta i silenciosa. Suposa una fe que permet que la raó tingui el lloc central, que ha de guiar la humanitat. De fet, aquesta idea dins el camp de la fe és única, no hi ha altra lloc on trobem aquestes paraules: La raó és la que guia la fe.

El centre de tot el Bhagavad Gita, segons Mascaró, és harmonia: "harmonia entre l'home i Déu, entre l'home i l'home, entre l'home i la natura, entre el superior i l'inferior en l'home. En aquest sentit Mascaró diu és ell mateix una harmonia de llum, i d'amor i de vida. Al poema és tan perfecta que segons el temperament del lector en pot accentuar una de les tres i no veure que les tres són en l'U" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 72).

Segons el Gita el yoga és un art, no és una ciència sinó amor, en aquest sentit es tracta de realitzar-se, no de controlar. Suposa seguir la via de la realització i així conquerir el progrés moral i espiritual. Més endavant, Mascaró parla de la desproporció existent entre el progrés científic de

l'home i el progrés moral i espiritual: "L'home esdevé senyor de la natura, però no senyor d'ell mateix" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 73)

Les paraules que trobam a les *Escriptures* i als llibres de saviesa són paraules sublimes que "són llànties de foc que cremen a la glòria de Déu. [...] S'il·luminen les unes a les altres. [...] El Bhagavad Gita és un dels més universals dels llibres de Llum. Als qui volen pensament els dóna pensament; als qui volen amor els dóna amor; a tots dóna una vida viscuda en la bondat i en la bellesa i en la més sublim de totes les possessions, la possessió d'un mateix. Va més enllà de la infinita varietat de la vida, i en una visió serena veu la unitat d'aquest magnífic poema de l'univers" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 73).

En aquest sentit Mascaró diu que la visió d'una *unitat universal* pot semblar utòpica, llunyana, impossible, etc.; però, si és l'amor que guia aquest viatge, potser es poden entreveure visions parcials d'aquesta bellesa. En aquestes visions parcials les divisions desapareixen: El Bhagavad Gita "[...] cançó de vida i d'amor, ens pot ajudar en el nostre viatge; perquè el Bhagavad Gita no és un llibre: és un Esperit. En la fosca de la nostra ni és una estrella que ve de l'Orient i ens mena cap a la llum d'un nou matí. [...] Aquesta estrella que ve de l'Orient també podria venir de l'Occident. Ve d'aquella regió de Glòria on no hi ha ni Orient ni Occident" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 76).

2.3.3. Traduccions

En aquest darrer apartat dedicat a la seva obra farem una estricta referència a les tres obres de la cultura india que va traduir a l'anglès, i que varen ser les que li propiciaren una justa fama entre els estudiosos orientalistes de tot el món.

2.3.3.1. The Bhagavad Gita (1962)¹⁴³

The Bhagavad Gita és l'obra que Joan Mascaró va dur sempre al cor. Des del primer moment en què la va descobrir, va ser capaç d'entendre el seu valor simbòlic. Aquest va ser el motiu que el va empènyer a aprendre la llengua original de l'obra, el sànscrit, i tot el que suposava la seva literatura.

Joan Mascaró va fer la traducció de *The Bhagavad Gita* del sànscrit original a l'anglès. El fet de saber la llengua sànscrita, va permetre a Mascaró poder fer una lectura del poema sense haver-se de regir per interpretacions d'altres. La traducció d'aquest poema, segons diu el propi Mascaró, es va perllongar durant més de vint anys, perquè en el procés de traducció va cercar una traducció cultural i perquè va sospesar totes les

---

¹⁴³ L'obra que va publicar Joan Mascaró *The Bhagavad Gita* (1962). London: Peguin Books/Peguin Classics. [Translate from the Sanskrit with an introducion by Juan Mascaró]. Es va fer una altra edició en català: Mascaró, J. (1983). *Bhagavad Gita*. Palma: Moll [traducció de l'anglès original per Elisabeth Abeyà]. La versió que hem fet servir per a la descripció de l'obra ha estat l'edició anglesa en consideració a la llengua original en què l'autor va fer l'obra.

possibilitats de traducció i copsar el sentit profund del poema cercant la perfecció de la seva versió.

The Bhagavad Gita és un poema d'autor desconegut inserit dins una gran epopeia titulada *Mahabharata*. El *Mahabharata* és un poema d'uns cent mil dístics¹⁴⁴ que, per la seva longitud i segons Joan Mascaró, es pot considerar el poema èpic més extens del món:

“Is the longest poem in the world: about thirty times as long as *Paradise Lost*, and about 140 times as long as the *Bhagavad Gita*! About four-fifths of the poem are stories, and these are centred around the main story which is the story of a war. The word *Mahabharata*, meaning the great *Bharata*, reminds us of *Bharata*, the son of *Sakuntala*, the founder of a dynasty of Indian King. The story is told in the *Mahabharata*, and was used by *Kalidasa* in his great drama *Sakuntala*, the masterpiece of Indian poetry”¹⁴⁵ (Mascaró, 1962: xxi).

La traducció a l'anglès de Joan Mascaró de *The Bhagavad Gita* es presenta en divuit capítols i va ser Betty Radice,¹⁴⁶ aleshores encarregada de *Penguin Classics*, qui va ser la curadora de la publicació. Aquests divuit capítols van precedits per una breu biografia de Joan Mascaró a càrrec de

---

¹⁴⁴ Dístic o sloka, és una estrofa de dos versos formats per un hexàmetre i un pentàmetre.

¹⁴⁵ És el poema més extens del món: com unes trenta vegades el *Paradis Perdut* i com unes 140 vegades el *Bhagavad Gita*! Unes quatre cinques parts del poema són històries que volten sobre el tema principal que és el relat d'una guerra. La paraula *Mahabharata*, que significa gran *Gharata*, fa referència a *Bharata*, el fill de *Sakuntala*, fundador d'una dinastia de reis indis. La història s'explica al *Mahabharata* i fou usada per *Kalidassa* al seu gran drama *Sakuntala*, l'obra mestra de la poesia índia.

¹⁴⁶ Mare de William Radice, deixeble de Joan Mascaró. Segons conta el mateix William Radice, va ser la seva mare qui li va fer descobrir Joan Mascaró i Fornés.

l'esmentada curadora. Després de la biografia, hi ha una introducció, en la qual Joan Mascaró aprofita per argumentar les raons de la seva fascinació per l'obra original, així com la seva teoria que l'obra estava inserida en un poema èpic més gran per tal de preservar-la de l'oblit. Posteriorment a la introducció, s'inclou una nota a la traducció anglesa en què Mascaró fa l'aclariment que en el transcurs de la traducció a l'anglès no inclou notes ni comentaris per donar un missatge pur del que va voler transmetre *The Bhagavad Gita*, sense talls ni aclariments: "In rendering a verse I have most carefully considered all the previous translations and interpretations I could find; but I have followed my own light"¹⁴⁷ (Mascaró, 1962: xxxix).

A la introducció Mascaró dóna mostres d'allò que ell considera que és la grandesa del poema: "The greatness of the Bhagavad Gita is the greatness of the universe; but even as the wonder of the stars in heaven only reveals itself in the silence of the night, the wonder of this poem only reveals itself in the silence of the soul"¹⁴⁸ (Mascaró, 1962: xxiv).

A continuació, exposa les raons per què el poema *The Bhagavad Gita* no és una història qualsevol. Segons Mascaró, *The Bhagavad Gita*, sota el teló de fons d'una guerra, explica uns esdeveniments que cal interpretar en clau simbòlica. Mascaró sosté que aquest poema representa simbòlicament la batalla de la vida i de l'ànima humana:

"The Bhagavad Gita is like a little a little shrine in a vast temple, a temple that is both a theatre, and a fair of this world; and whilst the war in the Mahabharata may be meant as a real

---

¹⁴⁷ En traduir un vers he considerat atentament totes les traduccions i interpretacions prèvies que he pogut trobar, però he seguit la meua pròpia llum.

¹⁴⁸ La grandesa del *Bhagavad Gita* és la grandesa de l'univers; però així com la meravella de les estrelles del cel només es revela en el silenci de la nit, la meravella d'aquest poema només es revela en el silenci de l'ànima.

war it is obvious that the war in the Bhagavad Gita has a symbolic meaning. The Arjuna and Krishna that we find in the rest of the Mahabharata are different beings from the Krishna and Arjuna of the Bhagavad Gita. We find in the Gita that there is going to be a great battle for the rule of a Kingdom; and how can we doubt that this is the Kingdom of Heaven, the kingdom of the soul? Are we going to allow the forces of light in us or the forces of darkness to win? And yet, how easy not to fight, and to find reasons to withdraw from the battle! In the Bhagavad Gita Arjuna becomes the soul of man and Krishna the charioteer of the soul"¹⁴⁹ (Mascaró, 1962: xxii-xxiii).

En aquest sentit Mascaró dóna indicis que demostren que el *Mahabharata* és una obra antiga que inclou, inserida en la trama general, una història diferent en el seu sentit més profund. Segons Mascaró l'obra *The Bhagavad Gita* es troba inserida en el interior de *Mahabharata*, amb la clara intenció de preservar el relat del pas del temps, com una manera d'assegurar la seva immortalitat. El fet d'incloure dins un relat llarg una història per preservar-la de la pèrdua o de l'oblit és un costum que ve de temps. Un indicador del fet que és una història inserida de temps antic perquè el relat perduri, segons Mascaró, és que si s'agafa el *Mahabharata* considerant la seva forma, el seu estil i el vocabulari emprat, es pot

---

¹⁴⁹ El *Bhagavad Gita* és com un petit altar en un gran temple, un temple que és tant un teatre com un exposició d'aquest món; i així com al *Mahabharata* la guerra es pot interpretar com una guerra real, és obvi que la guerra al *Bhagavad Gita* té un significat simbòlic. L'Arjuna i el Krishna que trobem a la resta del Mahabharata són uns personatges diferents de Krishna i Arjuna del Bhagavad Gita. Trobem que al Gita està a punt de començar una gran batalla poder obtenir un reialme; i com podem dubtar que es tracta del Reialme del Cel? Permetrem la Victòria de les forces de la llum que hi ha dins de nosaltres o la de les forces de les tenebres? I així i tot, com és de fàcil de no lluitar i trobar justificacions per apartar-se de la batalla. Al *Bhagavad Gita*, Arjuna representa l'ànima de l'home i Krishna l'auriga de l'ànima.

confirmar que es tracta d'un escrit molt antic. Fins i tot, Mascaró apunta que es podria adscriure a un període prebudístic; perquè en tot el seu contingut no hi ha cap referència a aquesta religió i perquè algunes paraules i expressions es poden datar a l'entorn del segle VI abans de Crist. A tot això, Mascaró afegeix que en el desenvolupament del contingut de *The Bhagavad Gita* s'utilitza un sànscrit senzill i clar, similars a les parts més antigues del *Mahabharata*. En definitiva, en consideració del mallorquí, aquestes raons són suficients per poder-lo considerar com un poema molt primitiu que s'ha amagat dins aquest llarg relat.

No obstant això, s'ha de dir que alguns erudits no estan d'acord amb aquests arguments i els consideren poc significatius. Defensant-se d'aquests crítics, Mascaró respon amb el sentit més universal del poema i posant de relleu la intemporalitat de l'espiritualitat mostrada en el contingut del text de la manera següent: "The Bhagavad Gita is, above all, a spiritual poem and as such it must be judged; and it must be seen as a whole. An analytical approach will never reveal to us the full meaning of a poem"¹⁵⁰ (Mascaró, 1962: xxiv).

El *Mahabharata* té divuit llibres i segons Mascaró no hi ha cap dubte que la guerra descrita al *Mahabharata* explica fets històrics, és a dir, que del que parla és d'una guerra de veritat. Unes quatre cinquenes parts del poema són històries que giren entorn al tema principal d'una gran guerra. En el seu contingut, el relat bàsicament explica la topada entre les forces del bé i del mal. De fet, en aquest sentit *The Bhagavad Gita* resulta significatiu per Mascaró del diferent sentit que agafa el relat quan entren

---

¹⁵⁰ El *Bhagavad Gita* és, per damunt de tot, un poema espiritual i se l'ha de jutjar com a tal; i se l'ha de veure com a un tot. Un estudi analític no ens revelarà mai el significat complet d'un poema.

en joc els diàlegs inclosos de Krishna i Arjuna.¹⁵¹ En aquest diàleg, persisteix el rere fons d'una guerra, però en aquest punt el lector hi pot entreveure la gran lluita espiritual de l'ànima humana durant el transcurs de la vida, si es llegeix el relat en clau simbòlica, com el traductor mallorquí proposa.

Més endavant, Mascaró afirma que per poder captar el significat espiritual del *Bhagavad Gita* s'ha d'oblidar la gran batalla del *Mahabharata* i la història de Krishna i Arjuna s'ha de llegir com la representació d'una lluita espiritual de la trajectòria de l'home per la vida, al voltant de temes recurrents com el control del desig, l'afany de coneixement, la reconciliació de la traïció o del robatori o la reconciliació amb l'amor, entre d'altres: "If we want to understand the spiritual meaning of the Bhagavad Gita, we had better forget everything concerning the great battle of the Mahabharata or the story of Krishna and Arjuna in the vast epic. A spiritual reader of the Gita will find in it the great spiritual struggle of a human soul"¹⁵² (Mascaró, 1962: xxiv).

Un cop publicada, la traducció que va fer Joan Mascaró directament del sànscrit va ser reconeguda de manera immediata:

"The eighteen chapters of the Bhagavad Gita (c. 500 BC), the glory of Sanskrit literature, encompass the whole spiritual struggle of a human soul, and the three central themes of this

---

¹⁵¹ Krishna és el principal personatge de The Bhagavad Gita, i és un alt comandament indi i figura que és una reencarnació d'una part del creador qui a través d'ell va poder transmetre a les persones les seves idees espirituals més importants per a la vida. Arjuna és l'encarnació del millor amic de Krishna. Aquesta amistat profunda és el nexse que fa que tinguin una conversa abans de lliurar una gran batalla.

¹⁵² Si volem entendre el significat espiritual del Bhagavad Gita, farem bé d'oblidar la gran batalla del Mahabharata i la historia de Krishna i Arjuna a l'extensa epopeia. Un lector espiritual del Gita hi trobarà la gran lluita espiritual de l'ànima humana.

immortal poem arise from the symphonic vision of God in all things and of all things in God. [...] 'The task of truly translating such a work is indeed formidable. To hope for success in it the translator must at least possess three qualities. He must be an artist in words as well as a Sanskrit scholar, and above all, perhaps, he must be deeply sympathetic with the spirit of the original. Mr. Mascaró has succeeded so well because he possesses all these qualifications'-The Times Literary Supplement"¹⁵³ (Mir, 1998 I: 336).

D'una altra banda, l'excel·lent bellesa del poema i la seva pròpia necessitat de creixement personal i de comunió amb la resta de la creació van ser els motius que justifiquen l'impacte de l'obra en la seva ànima i el fet que Joan Mascaró restés per sempre unit a ella: "In the Bhagavad Gita we have faith, a faith based on spiritual vision. In this vision we have Light. Shall we see? This Song calls us to love and Life. Shall we hear? [...] Every moment of our life can be the beginning of great things"¹⁵⁴ (Mascaró, 1962: xxxvii)

---

¹⁵³ Recollit de la contraportada de l'edició de la traducció original de Joan Mascaró on hi explica un resum d'aquesta crítica literària que va aparèixer el dia 9 de març de 1962 a al suplement Literari de *The Times* sobre l'obra i el seu autor, just acabada de publicar la traducció: Els divuit capítols del *Bhagavad Gita* (c. 500 aC), la glòria de la literatura sànskrita, abasten tota la lluita espiritual d'una ànima humana, i els tres temes centrals d'aquest poema immortal sorgeixen de la visió simfònica de Déu en totes les coses i de totes les coses en Déu. [...] La tasca de la traducció de l'obra veritablement és, en efecte, formidable. Per espera èxit de l'obra el traductor ha de tenir almenys tres qualitats. Ha de ser un artista en paraules, així com un expert en sànskrit, i, sobretot, potser, ell ha de ser profundament simpàtic amb l'esperit de l'original. El Sr. Mascaró ha tingut tant d'èxit perquè posseeix totes aquestes qualificacions.

¹⁵⁴ Al *Bhagavad Gita* hi trobam fe, una fe basada en una visió espiritual. En aquesta visió hi tenim Llum. La veurem? Aquest cant ens crida a l'Amor i a la vida. El sentirem? [...] Cada moment de la nostra vida pot ser l'inici de grans coses.

2.3.3.2. The Upanishads (1965)¹⁵⁵

La traducció dels *Upanishads*¹⁵⁶ que es va publicar l'any 1965 presenta una selecció del conjunt de tractats que es coneix amb aquest títol. Precedits per una breu biografia a càrrec de l'editora Betty Radice, una introducció que fa Joan Mascaró, una nota sobre les traduccions, un breu espai d'agraïments de l'editor Sr. John Murray per haver-li donat l'oportunitat de publicació la selecció i traducció i, tot seguit, els diferents *Upanishads* que va traslladar, segons Mascaró, els passatges més rellevants pel seu sentit espiritual:

“THERE is much in the Upanishads which belongs to their own time. This has a historical interest, but not the spiritual value that belongs to all times. [...] That is why the spirit of the Upanishads can better be felt in a selection. I have translated the greatest Upanishads that happen not to be too long, and I have given the greatest passages of other Upanishads, including the sublime parts of the end of the book because, although in time

---

¹⁵⁵ L'obra que va publicar Joan Mascaró *The Upanishad*. (1965). London: Peguin Books/Peguin Classics. [Translations from the Sanskrit with an introduction by Juan Mascaró]. Es va fer una altra edició en català Mascaró, J. (2005). *Els Upanishads*. Palma: Moll [traducció de l'anglès original per Elisabeth Abeyà]. La versió que hem fet servir per a la descripció de l'obra ha estat l'edició anglesa en consideració a la llengua original en què l'autor va fer l'obra.

¹⁵⁶ *Upanishad* (Upa-ni-shad) sad ve del verb *seure* i de *upa* relacionat amb el llatí *sub* sota; i de ni que es troba a les paraules angleses *be-neath* i *ne-ther*. Per tot plegat, Mascaró afirma que la paraula vol dir *una trobada o una lliçó, un estar assegut als peus d'un mestre*.

they are the earliest, they lead the work to a culmination of greatness”¹⁵⁷ (Mascaró, 1965: 45).

La selecció dels *Upanishads* que va fer Mascaró és la següent: “Isa, Kena, Katha, Prasna, Mundaka, Mandukya, Svetasvatara, From the Maitri, From the Kaushitai, From the Taittiriya, From the Chandogya, From the Brihad-aranyaka i The Suprem Teaching”. En la introducció, Joan Mascaró explica que *The Upanishads* en general pertanyen al temps i al moment en què es crearen: són contextuals i el seu valor és històric; per bé que no tenen, tots i en el seu conjunt, un valor espiritual. Mascaró comenta que per això selecciona els tractats que, segons ell, traspassen el moment i tenen un valor universal.

Mascaró explica en la introducció que *The Upanishads* són tractats espirituals de diferent llargada, escrits en temps antic. Els més antics es podrien trobar entre els segles IX i V abans de Crist. Segons Mascaró, amb el temps es varen anar escrivint més tractats i augmentaren el total fins arribar a uns 112 escrits en sànscrit. Aquests darrers solen ser utilitzats per algunes escoles de pensament particular o d'instrucció religiosa. Segons conta Mascaró en la introducció, si tots els tractats es reunissin en una antologia, l'extensió d'aquesta seria similar a la de la *Bíblia*. Més endavant comenta en relació a la seva primera traducció, que el *Bhagavad Gita*, pel qual va ser atret des del primer moment que el va conèixer, es podria considerar pròpiament un *Upanishad*: “At the end of each chapter

---

¹⁵⁷ Hi ha una part del *Upanishads* que pertany al seu temps. Té un interès històric, però no el valor espiritual que es manté a través del temps. [...] És per això que l'esperit dels *Upanishads* es pot captar millor amb una selecció. He traduït els més grans *Upanishads*, que no són precisament els més llargs, i també els millors passatges d'altres *Upanishads*, com les parts sublimes de l'*Upanishad Chandogya* i el Brihad-aranyaka. Aquests són al final del llibre perquè, tot i que en el temps són els primers, clouen l'obra amb una culminació de grandesa. [...] He seguit una tradició índia posant l'*Upanishad Isa* al començament.

we find a note added in later times which begins with the words: 'Here in the Upanishad of the glorious Bhagavad Gita"¹⁵⁸ (Mascaró, 1965: 7).

D'una altra banda, els autors dels *Upanishads* eren pensadors i poetes; que parlaven i partien d'una realitat quotidiana, a través de la qual duïen els lectors a una realitat superior fins arribar a la joia de l'alliberació. Aquest, segons Mascaró, és el sentit dels *Upanishads*, fer camí cap a l'alliberació: "The composers of the Upanishads were thinkers and poets, they had the vision of the poet; and the poet knows well that if poetry takes us away from the lower reality of daily life it is only to lead us to the vision of a higher Reality even in this daily life, where limitations give way for the poet to the joy of liberation"¹⁵⁹ (Mascaró, 1965: 11).

Un dels missatges que remarca Mascaró que és transmès a través dels *Upanishads* és que l'Esperit només es pot conèixer per mitja de la unió amb ell mateix i aquesta unió no és una mer aprenentatge: ha de ser una experiència viscuda. Aquesta vivència no es pot concretar en cap doctrina religiosa, perquè segons Mascaró és l'essència de la Religió: "The spirit of the Upanishads is the Spirit of the Universe. [...] The Upanishad doctrine is not a religion of the many; but rather the Spirit behind all religions is their central theme repeated in such a wonderful variety of ways"¹⁶⁰ (Mascaró, 1965: 11-12).

---

¹⁵⁸ Al final de cada capítol trobem una nota afegida en època més recent que comença amb les paraules: "Vet aquí l'*Upanishad* del gloriós *Bhagavad Gita*".

¹⁵⁹ Els autors dels *Upanishads* eren pensadors i poetes, tenien la visió del poeta; i el poeta sap molt bé que si la poesia se'n du d'una realitat inferior de la vida quotidiana és només per conduir-nos a la visió d'una Realitat superior encara que sigui en aquesta vida quotidiana, on les limitacions donen al poeta un camí cap a la joia de l'alliberació.

¹⁶⁰ L'esperit dels *Upanishads* és l'Esperit de l'Univers. [...] La doctrina dels *Upanishad* no és una religió de la majoria; més aviat l'Esperit que hi ha darrere de totes les religions és el tema central que s'hi repeteix en una esplèndida varietat de formes.

A continuació, Mascaró exposa que l'afirmació transcendent que s'arriba a fer als *Upanishads* és que no s'ha de cercar un Déu llunyà, separat d'un mateix, sinó que Déu roman dins cada un de nosaltres, dins de cada un: "The higher Self in us above the limitations of our little self. In rising to the best in us we rise to the Self in us [...] to God himself"¹⁶¹ (Mascaró, 1965: 12).

Mascaró explica que en els *Upanishads* es presenta una via per a trobar la unitat amb Déu. Aquesta via no és la contemplació, perquè la contemplació va més enllà de la meditació i en aquest estat és quan s'aconsegueix la unitat amb l'Univers. Així doncs, la meditació és el mitjà, la contemplació és el fi. Cada un de nosaltres pot aconseguir aquesta unió arribant al centre d'un mateix. Com que la vida espiritual ha de ser una obra de creació, ningú no ho pot fer per a nosaltres, ni cap religió, ni cap tractat. Aquest és l'acte de coneixement suprem com a subjecte i no com a objecte i només es pot obtenir mitjançant la pròpia experiència. Aquesta és l'aventura de l'espiritualitat i el vertader descobriment i s'ha d'aconseguir a través de la pròpia experiència: "Our spiritual life must be a work of creation. Whether we are within a religion, or outside a religion, or against religions, we can only live by faith, a burning faith in the spiritual values of man. This faith can only come from life, from the deep fountain of life within us, the Atman of the Upanishads, Nirvana, the Kingdom of heaven"¹⁶² (Mascaró, 1965: 23).

---

¹⁶¹ Com del jo superior en nosaltres per damunt de les limitacions del nostre petit jo. Quan ens elevem al millor de nosaltres.[...] a Déu mateix.

¹⁶² La nostra vida espiritual ha de ser una obra de creació. Tant si estem dintre d'una religió, o fora d'una religió, o contra la religió, només podem viure per la fe, una fe ardent en els valors espirituals de l'home. Aquesta fe només pot venir de la vida, de la font profunda de la vida que hi ha dintre nostre, l'Atman dels *Upanishads*, Nirvana, el Regne del Cel.

En qualsevol cas, la distinció entre la vertadera llum i la imaginació o la quimera, segons s'explica als *Upanishads*, passa per la tasca de la saviesa que es té a força de viure, quan s'observa dins el silenci interior. En aquest procés, qualsevol ajuda de l'exterior ha de passar per la prova de la raó i de la pròpia observació espiritual. Per Mascaró, aquesta variable és la més important, perquè tot ha de passar per la raó, per la pròpia raó: "How can we know the true light of the higher Imagination from the distorted wanderings of fancies? This is the task of wisdom, of a wisdom that is not taught in schools. 'Watch and pray' can lead us on our path. When we watch in inner silence and our prayer is love, light shines, since the light of our Atman is ever in us"¹⁶³ (Mascaró, 1965: 28).

Mascaró ressalta l'advertència rellevant del que prevenen els *Upanishads*; que són els falsos mestres, perquè tot el que es pot assumir només pot ser si passa la prova de la raó. Aquesta és una constant en els *Upanishads*: "All help from outside, whether from books or from men, must pass the test of our reason and of our own spiritual watch and prayer. A Master is ever in us"¹⁶⁴ (Mascaró, 1965: 28). Tot seguit, Mascaró concreta el sentit dels *Upanishads* com a camí de la llum i considerant que aquesta llum és, de fet, l'amor. Per Mascaró aquesta és una tasca de l'educació concreta amb el que s'explica a l'*Upanishad Chandogya*: "Where there is creation there is progress. Where there is no creation there is no progress: know the nature of creation. Where there is joy there is creation. Where

---

¹⁶³ Com podem distingir la llum vertadera de la imaginació superior dels somnis distorsionats de les quimeres? Aquesta és la tasca de la saviesa, d'una saviesa que no s'ensenya a les escoles. "Observa i prega" ens pot conduir al nostre camí. Quan observem en silenci interior i la nostra pregària és amor, brilla la llum, perquè la llum del nostre Atman és sempre dins nostre.

¹⁶⁴ Qualsevol ajuda de l'exterior, tant si és dels llibres com dels homes, ha de passar la prova de la nostra raó i de la nostra pròpia observació espiritual i pregària. Dins de nosaltres sempre hi ha un Mestre.

there is no joy there is no creation: know the nature of joy. Where there is the Infinite there is joy. There is no joy in the finite"¹⁶⁵ (Mascaró, 1965: 32).

Mascaró entén que, entre els llibres sagrats del passat, els *Upanishads* es poden anomenar *Himalayas of the Soul*, pel que representen els viatges de descobriment del sol de l'Esperit, per la procedència de la llum, per les preguntes que es fan i la senzillesa de les respostes corresponents i per la irradiació de joia que es desprèn de la troballa: "The splendor of their romantic imagination that makes their creators brothers in spirit with the creators of beauty of all times, and which show us how to make our life a work of beauty: are all like trumpets sounding the glory of light and love and, over the darkness of doubts and death, proclaiming the victory of life"¹⁶⁶ (Mascaró, 1965: 43-44)

---

¹⁶⁵ On hi ha creació hi ha progrés. On no hi ha creació no hi ha progrés: coneix la natura de la creació. On hi ha joia hi ha creació. On no hi ha joia no hi ha creació: coneix la natura de la joia. On hi ha l'Infinit hi ha joia. No hi ha joia en el finit.

¹⁶⁶ L'esplendor de la seva imaginació romàntica que fa dels seus creadors germans d'esperit amb els creadors de bellesa de tots els temps, i que ens ensenyen a fer de al nostra vida una obra de bellesa: tot són com trompetes que pregonen la glòria de la llum i de l'amor i, per damunt de la foscor dels dubtes i de la mort, proclamen la victòria de la vida.

2.3.3.3. The Dhammapada (1973)¹⁶⁷

L'obra *The Dhammapada* és una de les obres mestres de les Sagrades Escripures de l'Índia. Aquest volum comença amb una introducció on Joan Mascaró presenta l'obra i s'endinsa en el missatge de Buda i el camí del Dharma (o el recte camí de la vida per arribar a la Veritat suprema: el camí del Nirvana).

Abans de la introducció hi ha una nota de reconeixement, en la qual Mascaró agraeix que li hagin donat la possibilitat de citar passatges amb drets d'autor d'*Ud-Din Rumi*, traduït a l'anglès pel professor R. A Nicholson, i també l'obra *The Trustees* de Rabindranath Tagore. Després de la introducció, s'ofereixen els vint-i-sis capítols (amb quatre-cent vint-i-tres versos), que recopilen les idees més importants del budisme. Els títols dels diferents capítols són els següents: 1. Camins contraris, 2. Vigília, 3. La ment, 4. Les flors de la vida, 5. El neci, 6. El savi, 7. Llibertat infinita, 8. Millor que un miler, 9. El bé i el mal, 10. Vida, 11. Més enllà de la vida, 12. Possessió d'un mateix, 13. Aixeca't! Observa, 14. El Buda, 15. Joia, 16. Els plaers passatgers, 17. Abandona la ira, 18. Afanya't i esforça't, 19. Rectitud, 20. El camí, 21. Estar despert, 22. En la foscor, 23. Fortalesa, 24. Desigs, 25. El monjo, 26. El Braman.

A la introducció es troba tot el discerniment de Mascaró sobre el camí de la Llum que proposa Buda, però que també havien proposat altres

---

¹⁶⁷ L'obra que va publicar Joan Mascaró *The Dhammapada*. (1973). London: Peguin Books/Peguin Classics. [Translate from the pali with an introducion by Juan Mascaró]. Es va fer una altra edició en català: Mascaró, J. (2005). *Els Upanishads*. A cura de Joan Mascaró. Palma: Moll [traducció de l'anglès original per Elisabeth Abeyà]. La versió que hem fet servir per a la descripció de l'obra ha estat l'edició anglesa en consideració a la llengua original en què l'autor la va publicar.

pensadors. En aquest sentit, Joan Mascaró posa de relleu la importància del Dhamma en el budisme i l'elevat significat espiritual de la paraula. *Dhammapada* suggereix el camí de *Dhamma*, és a dir el recte camí de la vida: "The Dhammapada is the path of Truth, the path of light, the path of love, the path of life, the part of Nirvana. In Christian terms it is the joys of the joys of the pilgrimage are ours. We can buy them 'without money and without price'. What is in truth the Path supreme becomes for us all the Path of Perfection"¹⁶⁸ (Mascaró, 1973: 9).

En aquesta introducció Mascaró cita a Buda i recorda passatges de la seva vida, especialment de la seva infantesa i de la seva joventut. De la mateixa manera, destaca el temor del seu pare per evitar que es convertís en un captaire o en un ascètic, com s'havia presagiat en el moment del seu naixement. Per concloure que Buda va ser un príncep que va néixer per ser rei i va sentir la vanitat dels regnes terrenals, però va acabar anhelant el regne del cel, el Nirvana, és a dir la unió del finit en l'infinit. Per il·lustrar aquesta idea, com s'ha esmentat abans, cita a Kabir, poeta i sant indi, traduït a l'anglès per Rabindanath Tagore: "O friend, awake, and sleep no more! The night is over and gone, would you lose your day also? You have slept for unnumbered ages; this morning will you not awake?"¹⁶⁹ (Mascaró, 1973: 10).

Més endavant fa una crida pel desvetllament espiritual de molt de vidents espirituals, com proposava Jalal'ud-Din Rumi al seu *Shamisi Tabriz*:

---

¹⁶⁸ El *Dhammapada* és el camí de la Veritat, el camí de la llum, el camí de l'amor, el camí de la vida, la joia del pelegrinatges és nostra. La podem comprar "sense moneda i sense preu". El que és en veritat el camí suprem esdevé per a nosaltres el "camí de la perfecció".

¹⁶⁹ Oh, amic, desperta't, i no dormis més! La nit ja se n'ha anat, vols deixar perdre també el teu dia? Has dormit durant incomptables segles; aquest matí, no et despertaràs?

“O lovers, it is time to abandon the world; [...] The drum of departure reaches my spiritual ear from heaven. [...] Behold, the driver has risen and made ready the file of camels, And begged us to acquit him of blame: why, O travelers, are you asleep? [...] These sounds before and behind are the din of departure and of the camel-bells; [...] With each moment a soul and a spirit is setting off into the Void. [...] From these stars like inverted candles, from these blue awnings of the sky. [...] There has come forth a wondrous people, that the mysteries may be revealed. [...] A heavy slumber fell upon thee from the circling spheres: [...] Alas for this life so light, beware of this slumber so heavy! [...] O soul, seek the Beloved, o friend, seek the Friend, [...] O watchman, be wakeful: it behooves not a watchman to sleep. [...] On every side is clamor and tumult, in every street are torches and candles, [...] For tonight the teeming world gives birth to the world everlasting. [...] Thou wert dust and art a spirit; thou wert ignorant and art wise”¹⁷⁰ (Mascaró, 1973: 11).

Mascaró completa aquesta argumentació amb una cita de Jorge Manrique: “Recuerde el alma dormida, [...] avive el seso y despierte [...] contemplando, [...] como se pasa la vida, [...] como se viene la muerte

---

¹⁷⁰ Oh amants, o amants, és hora d'abandonar el món. [...] El tambor de la partida arriba des del cel a la meva oïda espiritual. [...] Contempleu, el cotxer s'ha alçat i ha preparat les fileres de camells. [...] i ens ha suplicat que el lliurem del blasme: per què, oh viatgers, esteu dormint? [...] Els sons davant i darrere són el renou de la partida i dels picarols dels camells. [...] A cada moment una ànima i un esperit n'està endinsant en el Buit. [...] Des d'aquestes candeles invertides, des d'aquesta coberta blava del cel [...] ha sorgit un poble admirable, del qual es podran revelar els misteris. [...] Un son pesat ha caigut damunt teu des de les esferes circulars: Ai d'aquesta vida tan fàcil, aneu alerta amb aquest son tan pesat! [...] Oh ànima, cerca l'Amat, oh amic, cerca l'Amic, oh guardià, estigues despert: a un guardià no li toca dormir. [...] A totes bandes hi ha clamor i tumult, a tots els carrers hi ha torxes i candeles, [...] ja que aquesta nit el món fecund dona a llum el món que sempre dura. [...] Eres pols i ara ets un esperit, eres ignorant i ara ets savi.

[...] tan callado" (Mascaró, 1973: 12). La intenció de Mascaró és fer veure que dins de cada un hi ha una divisió entre el que és finit i el que és infinit, que convergeixen en el desig d'unitat en l'infinit. Una cita de Sant Joan de la Creu, quan parla de l'ànima inflamada d'amor, il·lustra poèticament aquesta dicotomia: "Sin otra luz y guía [...] sino la que en el corazón ardía" (Mascaró, 1973: 14).

Tot seguit, Mascaró dóna arguments de la recerca de la raó i argumenta que la veritat ha de ser una. D'una altra banda, sosté que, així com la ciència té un progrés perpetu, l'essència és un. Aquestes creences van ser descrites pels poetes del passat i del present, que en essència demostren que la poesia és una, com ho hauria de ser la religió i la seva única essència:

"Reason tells us that Truth must be One. We know that science is perpetual progress, but that the spirit of science which leads the scientific world into their great adventure is one. We know that there are great poems composed in language past and present, that those poems are poetry, but that the spirit of poetry is one. We know there are many sacred books and that there are different religions, but if we read the sacred books carefully and spiritually, we see that the highest in them, their most spiritual and moral elements, is one. And he knows that in spite of many countries and races there is something in the spirit of man which a sensitive person feels as one. The Truth of the universe must be One, even as the spirit of science, of poetry, and of religion and humanity is one. Or is the One which Buddha

found and the greatest spiritual leaders have found? 'Seek and ye shall find'"¹⁷¹ (Mascaró, 1973: 15).

Més endavant, tot recordant l'essència de cada una de les obres que ha traduït, Mascaró s'esforça a destacar les dues grans veritats de Buda:

"The Upanishad are the path of light, The Bhagavad Gita is the path of love, The Dhammapada is the path of life"¹⁷² (Mascaró, 1973: 21). The first the great truths of Buddha, That 'all is transient' [...] It is in the second of his great truths [...] the cause that man suffers under the transient, under things that pass away, is that he cling to the transient, he craves for things that pass away, thus forgetting the ever-present Eternal in him"¹⁷³ (Mascaró, 1973: 22).

En aquest context, continua el mallorquí, cal cercar l'origen del sofriment en el desig i en la mateixa llibertat que el governa: "Buddha makes craving the source of suffering and freedom from craving the source

---

¹⁷¹ La raó ens diu que la Veritat ha de ser Una. Sabem que la ciència és un progrés perpetu, però que l'esperit de la ciència que porta el món científic i a la seva gran aventura és un. Sabem que hi ha grans poemes escrits en llenguatges passats i presents, que aquests poemes són poesia, però que l'esperit de la poesia és un. Sabem que hi ha molts llibres sagrats i que hi ha diferents religions, però si llegim els llibres sagrats atentament i espiritualment, veiem que el més alt que tenen, els seus elements més espirituals i morals, són un. I sabem que, tot i que hi ha molts països i races, hi ha alguna cosa en l'esperit de l'home que una persona sensible percep com a un. La Veritat de l'univers ha de ser Una, tal com l'esperit de la ciència, de la poesia i de la religió i de la humanitat és un. É l'U que va trobar Buda i que han trobat els guies espirituals? "Cerqueu i trobareu"

¹⁷² Els *Upanishads* són el camí de la llum; el *Bhagavad Gita* és el camí de l'amor; el *Dhammapada* és el camí de la vida.

¹⁷³ La primera de les grans veritats de Buda, "Tot és passatger" [...] La segona de les seves grans veritats [...] la causa que l'home sofreixi sota el transitori, sota les coses que passen, és que es queda aferrat al transitori, anhela les coses que passen, i així oblida el sempre present Etern en ell.

of liberation. [...] Of freedom from craving desires comes peace in man and between men. Freedom from desires is an undertone of wisdom that runs through spiritual vision"¹⁷⁴ (Mascaró, 1973: 22-23). Així doncs, com apuntava Tao Te Ching, el control del desig suposa la pau de l'alliberament: "Without going out of my door [...] I can know all things on earth. [...] Without looking out of my window [...] I can know the ways of heaven. [...] For the further one travels [...] The less one knows. [...] The sage therefore [...] Arrives without travelling, [...] Sees all without looking, [...] Does all without doing"¹⁷⁵ (Mascaró, 1973: 24).

En conclusió, el *Damma-pada* representa per a Mascaró una llàntia que permet sentir la veu de Buda i, per aquesta raó, cal considerar-la una de les grans obres espirituals de la humanitat: "Each verse is like a small star and the whole has the radiance of Eternity"¹⁷⁶ (Mascaró, 1973: 33).

---

¹⁷⁴ Buda diu que el desig és l'origen del sofriment i la llibertat del desig és l'origen de l'alliberament. [...] De la llibertat del desig ve la pau en l'home i en els homes. La llibertat del desig és un murmur de saviesa que impregna la visió espiritual.

¹⁷⁵ Sense sortir de la meva porta [...] puc conèixer totes les coses de la terra. [...] Sense mirar per la meva finestra [...] puc conèixer els camins del cel. [...] Perquè com més lluny viatges [...] menys coneixes. [...] El savi per tant [...] arriba sense viatjar, [...] tot ho veu sense mirar, [...] tot ho fa sense fer. 47

¹⁷⁶ Cada vers és com una petita estrella i tot ell té la resplendor de l'Eternitat.

APORTACIONS DE L'OBRA
DE JOAN MASCARÓ I FORNÉS

En aquest capítol presentam les aportacions de l'obra de Joan Mascaró i Fornés en el ben entès que Mascaró tot i que va tenir baixa productivitat el contingut de l'obra és d'una gran profunditat. Joan Mascaró fou un home de personalitat singular i d'una saviesa polièdrica que amb la seva obra, va construir un univers de tal envergadura que és pràcticament inabastable.

3.1. Fonaments del pensament de Joan Mascaró i Fornés

L'obra de Joan Mascaró va ser teixida entre guerres (la Primera i la Segona Guerra Mundial i entremig la Guerra Civil espanyola) i condicionada per les lògiques conseqüències que aquests conflictes van tenir per a la humanitat, per a l'estat espanyol i per a ell en particular. Amb la Guerra Civil espanyola, Mascaró va haver d'assumir una sèrie de renúncies personals i professionals que, d'alguna manera, el restaren atrapat durant tota la seva vida. L'autor emprengué el camí de l'exili amb grans

contradiccions, internes i externes, que van marcar el seu caràcter i tengueren repercussió en moltes de les decisions que Mascaró va prendre al llarg de la seva trajectòria vital. En alguns moments les decisions que va prendre són difícils de calibrar, perquè Mascaró preservà amb molta cura i gelosia que no sortissin a l'exterior; possiblement perquè les ferides que li produïren no es cicatritzaren en cap moment de la seva vida. Així es pot entreveure, per exemple, en la carta que Mascaró va escriure en resposta a Josep Massot i Muntaner, el qual li havia demanat les seves impressions sobre els elements més significatius de l'entramat i teixit social que havia viscut en el moment del cop d'estat i del seu exili posterior: "Perdonau si no escric més referent a l'estiu del 1936 a Mallorca. Que Déu hagi perdonat la fosca i feblesa moral dels homes" (Mir, 1998 I: 271). El cas de Mascaró es pot catalogar com un exemple més del dramatisme de l'exili cultural català pel que suposa de ruptura col·lectiva i tragèdia personal. En aquest sentit, les influències d'aquestes circumstàncies en el seu caràcter foren evidents.

En contrast amb les renunciacions que per Mascaró va suposar el fet de viure entre guerres, no es pot negar la influència positiva i l'impacte sobre la seva actitud pedagògica que va tenir en el seu quefer acadèmic, la breu però intensa estança a Barcelona com a professor universitari en el marc de la Segona República. Mascaró, durant el temps que va romandre a Barcelona, va viure unes experiències d'una gran efervescència intel·lectual, pedagògica i professional, que van satisfer les seves expectatives de cara al seu futur immediat i que va viure com una vertadera història d'amor corresposta.

A la Universitat de Barcelona Mascaró desenvolupà la funció de professor encarregat de curs de Llengua i Literatures angleses. Durant

aquest període de temps docència universitària, Mascaró va conèixer professionalment al costat de figures com Bosch i Gimpera, Vicens Vives, Trueta, Calsamiglia, Alomar, Ferrà, Nicolau d'Oliver, Maragall, Alsina Bofill o Joaquim Xirau, entre d'altres. Tots joves brillantíssims i coneixedors de les universitats europees. Amb tot la figura de Xirau va ser la que més va cridar l'atenció de Mascaró. Xirau aleshores era degà de la Facultat de Lletres. El mallorquí mantenia una bona amistat amb ell, perquè tot sovint coincidien en la seva manera de pensar i de fer. Mascaró i Xirau s'havien conegut a Cambridge al voltant dels anys 30, estada que va conformar la imatge de com havia de ser la Universitat per a Mascaró. La connexió entre Xirau i Mascaró es va produir des del primer moment i va ser prou significativa.

En el mateix sentit, és forçat prendre en consideració la influència decisiva que en Mascaró té de la cultura clàssica de l'Índia. Com és ben sabut, Mascaró se sentí fortament vinculat a la cultura de l'Índia des del moment en què va llegir per primera vegada el *Bhagavad Gita*, quan encara un jove. Aquest fet fortuït, de llegir una traducció a l'anglès de l'obra, el va marcar de tal manera que tota la seva trajectòria vital, com s'ha vist, va guardar estreta relació amb experiència primerenca. Igualment és notòria la influència en el pensament i en l'obra de Mascaró dels místics Joan de la Creu i Teresa de Jesús. Un exemple evident de la seva influència és el títol de la seva obra *Lamps of Fire*. Mascaró explicà que, una vegada cercat amb cura i entre moltes lectures, va decidir aquest encapçalament, perquè volia que fos coherent amb el contingut de l'obra tot trobant en Joan de la Creu aquesta connexió. De fet, *Lamps of fire* prové d'un text de Joan de la Creu titulat *Llama de amor viva. Canciones del alma en la íntima comunicación de amor de Dios*.

3.1.1. Cultura clàssica de l'Índia

Joan Mascaró quan se'n va anar a Cambridge per primera vegada l'any 1926 per estudiar sànscrit, la influència de la cultura de l'Índia ja havia penetrat en els àmbits de la filosofia, de la literatura, de la història comparada de les religions o de la lingüística a la majoria dels països d'Europa. De tal manera que, quan Mascaró va ser a Cambridge, el mallorquí va rebre directament aquesta onada d'influència. Una vegada a Anglaterra, colpejat com estava per la necessitat d'espiritualitat i d'omplir el buit que per ell suposà allunyar-se de tot el que havia estat el seu propòsit de vida, Mascaró es refugià bàsicament en l'estudi de la cultura anglesa i de l'espiritualitat de l'Índia.

Posteriorment la seva estada a Ceilan va suposar per Mascaró una fita molt significativa per l'enfortiment de la seva coneixença de la cultura de l'Índia. L'alt coneixement de la cultura de l'Índia va donar l'oportunitat a Mascaró d'endinsar-se en l'aprenentatge del ioga i d'aprofundir en els seus estudis de sànscrit i dels seus cants. A la seva estada a Ceilan, Mascaró va de poder viure immers en les tradicions espirituals de l'Índia i així va aconseguir submergir-se en aquesta cultura. Aspecte molt interessant per a ell i per a la seva forma de treballar; ja que, segons el propi Mascaró explicava, el fet de poder llegir la seva literatura no és la part més important d'una cultura. Parafrasejant l'autor, es pot dir que, per llegir el llibre de la vida, primer cal comprendre els llibres dels homes. Per a Mascaró anar a l'illa d'Haffna suposà un viatge cap a la recerca de l'ideal orientalista i així ho va reflectir a la seva obra i, en coherència, en tota la seva vida.

3.1.2. Mascaró i els místics espanyols

Per a Mascaró, Joan de la Creu juntament amb Teresa de Jesús representen el testimoni més alt dels poetes lírics espanyols de tots els temps. Tot i que tot dos formessin part de l'església catòlica, Mascaró els contemplava i els admirava per la seva profunditat de pensament i, perquè l'autor mallorquí, considerava que la seva poesia havia aconseguit vèncer les barreres eclesials. Per a Mascaró, Joan de la Creu fou l'autor central, el qual amb la seva poesia és capaç de transmetre la unió de la persona amb Déu. Segons el mallorquí, gairebé només amb la seva lectura amb profunditat de la seva poesia es pot tenir una experiència mística, la unió amb el misteri diví en aquest cas.

Per a Mascaró, Joan de la Creu és capaç d'expressar la seva experiència de primera mà, de tal manera que la seva lectura és pura experiència. A més a més, amb Joan de la Creu s'uneix l'experiència amb una poesia impecable i generosa, que eleva el lector a la pròpia experiència mística. Mascaró explicava que ningú com Joan de la Creu havia parlat de la trobada amorosa amb Déu d'una manera tan sistemàtica i al mateix temps tan bella, fins i tot per moments sublim. El mèrit de la poesia de Joan de la Creu és fer possible que el lector sigui partícip de l'experiència, l'analogia de l'èxtasi eròtic amb l'erotisme sagrat com a imatge que commou l'ànima, evoca l'inefable, celebrant-ho, i que suscita estats d'ànims propicis a l'oració sense paraules, amb pures emocions espirituals al fervor de cantar l'amor de Déu. En aquest sentit i seguint l'argumentació de Mascaró, la mística de Joan de la Creu no serveix només com a impuls o com a guia per ensenyar el camí, sinó que

es converteix al mateix temps en camí o en recerca i en posada o en trobada.

3.1.3. Mascaró i el moviment de renovació pedagògica a Catalunya

El període republicà (1931-1936) va completar la renovació pedagògica iniciada per les institucions catalanes als voltants de l'any 1914. Durant aquest període, cal destacar algunes iniciatives dutes a terme com l'Institut Escola del Parc de la Ciutadella (dirigit per Josep Estalella i que va significar la posada en marxa de l'ensenyament unificat) (Delgado: 2000; Domenech: 2009), l'Escola Normal (la finalitat de la qual era millorar la formació dels mestres, seguint mètodes més avançats) (Carbonell, 1977) i el plantejament de la necessitat d'engegar la tasca per normalitzar la llengua catalana dins l'ensenyament. Aleshores, Joan Mascaró va ser professor de Llengua i Literatures angleses i professor de sànskrit a la Universitat de Barcelona, la qual cosa li permeté està implicat en tot aquest procés de canvis efervescents i imbuir-se de les darreres tendències innovadores en educació i formació que es donaven en aquell mateix moment a la resta d'Europa.

S'ha de dir que, anteriorment, a Catalunya ja hi havia hagut experiències de renovació, per la qual cosa estava prou preparada per fer canvis amb una certa agilitat i celeritat. Per aquesta raó, l'entorn intel·lectual del moment entroncà perfectament amb el moviment renovador de l'ensenyament i de la pedagogia d'arreu d'Europa. La proclamació de la Segona República donà lloc a iniciatives d'implicació directa de la ciutadania i de foment de la participació. Els nous

governants republicans creien fermament en la formació de la ciutadania, que havia d'assegurar la permanència dels seus ideals. D'una altra banda, en general, hi havia la consciència de la necessitat que es produïssin determinats canvis. Joan Mascaró es va impregnar d'aquesta vitalitat i va anar aprenent, com a ell sempre li agradava dir, de la llibertat que es respirava en la majoria dels ambients intel·lectuals que acostumava a freqüentar.

Les iniciatives que es dugueren a terme coincidien en presentar la idea que la formació universitària havia de contribuir a la dimensió ètica de l'individu. Per aquesta raó, aquesta vessant de l'alumnat s'havia de cultivar de tal manera que encaminàs els deixebles a l'equilibri i al centre de la seva pròpia persona. La Universitat havia d'oferir això, a més de la seva habitual dimensió acadèmica i intel·lectual. Aquestes aspiracions només eren possibles si es tenia com a principi fonamental la llibertat. Així es podrien deixar fruir les idees de manera òptima. En aquest sentit i durant el temps de la Segona República, es va treballar en definitiva perquè la formació universitària fos un autèntic model de convivència.

Els canvis estructurals que es produïren a la Universitat van suposar la incorporació directa d'un professorat motivat, jove i ben format en universitats europees de prestigi, entre ells Joan Mascaró. L'intercanvi i la comunicació que existia dintre la Universitat afectava l'actitud docent i pedagògica de tots els participants. De tal manera que l'oferta cultural de la Catalunya republicana, en general, i de la ara dita Universitat Autònoma de Barcelona, en particular, pretenia aportar als mestres i al professorat les competències pertinents proposades per l'onada reformista difosa per tot Europa durant el primer terç del segle XX, que veia l'educació com un

instrument potent i adequat per aconseguir vehicular les fites de les noves societats democràtiques.

A més de les propostes acadèmiques, també hi havia activitats paraescolars o paral·leles que contribuïen a treballar totes les dimensions de la persona i a construir les actituds i les aptituds per a ser homes i dones crítiques i cultivades. Aquestes activitats consistien bàsicament en seminaris, conferències, exposicions, concerts, representacions teatrals, concursos literaris i fotogràfics, excursions, etc. Mascaró va participar de forma directa i continuada en aquestes activitats al Seminari de Filosofia i Pedagogia de la Universitat Autònoma de Barcelona, dirigit per Joaquim Xirau (Folch i Camarasa: 1984). Aquí va ser on els lligams amb la persona de Xirau es consolidaren i segons Mascaró contribuïren al fet que Xirau esdevingués un referent per Mascaró en el camp de la pedagogia, de la política i del pensament. D'una altra banda, s'ha de dir que durant aquest temps la pedagogia es trobava a la base del moviment de renovació: el pensament va esdevenir pedagogia i així és com es pot entendre la ràpida propagació que van tenir els principis renovadors. Cal recordar que aleshores el nom de la Facultat de Lletres fou el de *Facultat de Filosofia i Lletres i Pedagogia*. Fou doncs en aquest context a on Mascaró va rebre la influència directa del corrent de renovació pedagògica, tot consolidant la seva formació permanent com a professor universitari.

La reflexió pedagògica, fonamentada en l'escola nova o activa i en el moviment renovador posava de relleu que no era possible aprendre coneixements únicament escoltant les classes magistrals dels docents. De la mateixa manera que no es podia aprendre a conviure únicament amb determinades consignes externes. Ans al contrari calia una disposició activa per part dels aprenents i una actitud facilitadora per part dels

ensenyants. En aquest sentit, l'educació esdevé autoeducació, ja que és cada un que s'ha de conquerir a si mateix, per tal d'arribar a ser plenament ell. Igualment es desprenia la idea que hi havia d'haver una síntesi entre l'educador i l'educand. Una mena de fusió espiritual, en plena conformitat i en mútua confiança, que s'havia de donar en un clima d'activitat espiritual intensa en la relació d'aprenentatge.

La renovació pedagògica catalana es fonamentà en una pedagogia humanista, sota els principis bàsics de la defensa de la dignitat humana (que en educació suposa el desenvolupament integral de la persona), la defensa de la igualtat entre els éssers humans (que en educació suposa una formació que pugui arribar a tothom, mixta i laica) i, finalment, en afavorir la creació d'un context de convivència, fonamentada en la participació i en la responsabilitat com a pilar de qualsevol sistema democràtic.

Com que en aquest moment de la història de Catalunya es cercava una regeneració social, es considerava que l'educació havia de servir perquè els futurs ciutadans poguessin experimentar una vertadera societat democràtica. En aquest sentit, era fonamental que fos una educació de qualitat oberta al canvi i amb la possibilitat d'uns processos de reflexió compartida. La llibertat en la formació i en l'educació comportava el reconeixement de la dignitat i de la bondat de la persona humana, en un procés d'educació integral. Entesa així la formació i l'educació es contemplava des de la raó i les emocions, des de la ment i el cos, des dels coneixements i els valors. En definitiva, es tractava de fer un gir copernicà en el que fins aleshores havia estat la formació tradicional, que s'acontentava amb el fet d'inculcar veritats, menystenint la capacitat de pensar i de decidir. Tot plegat apel·lava a la implicació

responsable de l'alumnat en la seva pròpia formació, perquè al cap i a la fi aquests processos d'aprenentatge tenen molt a veure amb la construcció del coneixement i la interacció amb el seu medi i en el seu context.

3.1.4. Joaquim Xirau: Pedagogia i Amor

Joaquim Xirau va tenir una influència decisiva en la realització de les diferents reformes pedagògiques i estructurals de la Universitat Autònoma de Barcelona. Xirau fou un personatge clau en l'ordenació de la política educativa catalana. Gràcies al seu impuls es va crear l'Escola Normal de la Generalitat l'any 1931, amb la finalitat de formar els mestres i de contribuir a la construcció d'una xarxa d'escoles de màxima qualitat a tot Catalunya. També va ser Xirau qui va fundar l'Institut Escola, perquè pogués ser el motor de la renovació de l'ensenyament secundari. De la mateixa manera, Xirau va impulsar el Seminari de Pedagogia per generar idees de renovació i fer possible i extensible la renovació de tots els nivells educatius. Fins que es va acabar constituint en la base de la futura secció de la Facultat de Filosofia i Lletres i Pedagogia de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Joan Mascaró en aquest temps va ser docent tant de l'Escola Normal de la Generalitat com de l'Institut Escola de la Universitat. Per tant compartí i s'inspirà sota aquest corrent de canvi. Xirau es va preocupar de la formació dels mestres i va fer que la pedagogia fos a Catalunya un ensenyament universitari, obrint les portes de la Universitat als mestres i establint una secció de pedagogia al costat de les seccions tradicionals. Xirau va fer possible la primera entrada de mestres a la

Facultat, fet que es va produir l'any 1934, quan va crear el Seminari de Pedagogia, perquè començàs el rodatge de la nova llicenciatura. Malauradament, la guerra va esclatar abans que la nova llicenciatura pogués començar a funcionar. Tanmateix, la idea ja estava rodada i després del conflicte, altres la posarien en marxa. Sigui com sigui, l'estil de vida acadèmica que es va voler implantar a la Universitat de Barcelona era clarament inspirat en l'experiència de Cambridge.

Mascaró es considerava deixeble de Xirau. Xirau i Mascaró compartien la mateixa passió pel coneixement, la fascinació pels grans problemes i l'admiració pels autors clàssics. Les posicions teòriques de Xirau van atreure Mascaró des del primer moment que es conegueren a Cambridge, on iniciaren una relació d'amistat i d'admiració mútua que va durar tota la vida, com s'ha apuntat amb anterioritat. Xirau va exercir una profunda influència sobre el pensament de Mascaró, especialment en el tema de l'amor, però també en la concepció de la relació entre amor i educació i entre amor i pedagogia. De fet, l'amor en Xirau ocupava, gairebé sempre, el centre de les seves reflexions, compartides per Mascaró.

La filosofia de Xirau intenta superar l'individualisme i el materialisme a través de la noció d'amor, perquè amor i pedagogia van units. Xirau entén que l'exercici de l'educació està íntimament vinculat a l'amor. Segons ell només és possible l'educació quan el mestre és capaç de apropar-se amorosament al seu deixeble, (Xirau: 1936; 1940). En aquest sentit, Xirau explicava la relació educativa com una relació amorosa, en el sentit que s'ha d'acollir la realitat pròpia i personal del deixeble. En aquest context, qualsevol forma d'imposició suposa automàticament una suspensió de l'activitat amorosa i, conseqüentment, es deixa de fer

educació per fer adoctrinament o, simplement, instrucció. L'activitat amorosa no es proposa suplantar una realitat per una altra, ni suprimir res per millorar la realitat o maquillar-la per suplir les mancances o el baix rendiment; sinó alliberar una realitat virtual i amagada que es troba a l'interior del deixeble i que l'ha de dur cap a la plenitud d'ésser i del seu propi valor. És en aquest punt en què educació i l'amor coincideixen, arribant a l'extrem que es poden fins i tot fusionar.

Per a Xirau l'amor i l'educació es complementen i arriben a situar-se en la unitat d'una sola essència. La sola presència de l'amor il·lumina una riquesa infinita de possibilitats i el que se sent estimat desitja ser mereixedor d'aquest amor i s'esforça per ser digne de rebre'l. Xirau considerava que no pot haver educació sense amor, perquè educar no és altra cosa que descobrir amb la mirada atenta i delicada les aptituds i les capacitats de l'educand, posant tot l'esforç necessari per fer-les efectives i acompanyant-lo en el procés que el dugui cap a la plenitud de l'ésser, que no és altra cosa que la descoberta de la pròpia vocació, del sentit personal vital i, en definitiva, de la troballa i la confecció de la pròpia personalitat.

La conceptualització de l'amor i de l'educació té presència en el pensament de Mascaró, en el sentit apuntat per Xirau, i igualment en el caràcter personal de l'amor, sobretot en el sentit que l'amor implica reciprocitat. Xirau parla de pedagogia com a actitud amorosa. La visió que l'educador no ha de pretendre imposar un model extern, sinó ajudar el deixeble perquè sigui ell mateix, és la demostració que és subjecte de l'amor del mestre. L'educador es posiciona en el rol d'ajudar una consciència aliena, la consciència del deixeble a trobar el seu destí, el propi destí i la pròpia natura (Abellan: 1971).

Cada alumne com a individu té una essència personal profunda, irreductible, que li imposa una norma personal. Segons Xirau, el paper de l'educador és despertar, promoure, guiar i orientar una vida en el sentit de la pròpia vocació, perquè descobrir la pròpia vocació és trobar la llibertat. En aquesta concepció rau la relació entre la pedagogia i la consciència amorosa: trobar la bellesa de l'ànima del deixeble. Segons Xirau, un model d'amor cristià que va de dalt a baix, de Déu cap a l'home, pot ser el model d'amor del mestre cap al deixeble. La consciència amorosa és la que permet al mestre descobrir les possibilitats úniques del deixeble, de cada deixeble en concret, i així trobar la manera d'ajudar-lo a trobar el propi camí. Però, en aquest sentit és el mateix deixeble que ha de rebre'l i prendre'l. Més endavant, és aquesta actitud amorosa compartida la que farà que la persona estimada, en aquest cas el deixeble, contempli amorosament la realitat i descobreixi noves dimensions de la seva vida.

Xirau posava un interès especial en la relació personal amb els seus alumnes i amb personalitats del món de les ciències i de les lletres. Així es va imposar el "Club Xirau" que es reunia a cases particulars a les nits. Mascaró hi formava part de forma permanent entre d'altres com Moisès Broggi, Josep Calsamiglia, Concepció Casanovas, Jordi Maragall o Bartomeu Rosselló-Pòrcel. En aquestes reunions sempre hi havia algun convidat. Pel "Club Xirau" varen desfilar Josep Pijoan, Jorge Guillén, Carles Riba, etc. A cada reunió hi havia un ponent o un dialogant que portava la veu i dinamitzava el contingut de la reunió. Amb Mascaró parlaren de pacifisme, amb Guillén i Riba de poesia, etc. Així s'anava creant un esperit de reflexió oberta i dialogant, en la qual tots els assistents, entre quinze i vint integrants, vibraven al compàs de la conversa, establien coincidències en posicions o s'endinsaven en controvèrsies per arribar a

convergències arribant als problemes contemporanis. No es tractava d'un treball erudit, sinó d'un diàleg obert i espontani que responia al model anglès que Xirau i Mascaró havien compartit a Cambridge i que tot dos apreciaven tant.

El "Club Xirau" era només una de les activitats que mostrava com s'entenia que havia de ser la vida universitària en una societat catalana civilitzada i de nivell europeu. Però Xirau, a més d'oferir als seus deixebles la possibilitat de participar en aquestes converses que suposaven un enriquiment intel·lectual i una eixamplada de mires, Xirau les procurava obrir també al plaer estètic, especialment al de la música, interpretant al piano alguna peça amb el mateix entusiasme que s'apropava a la bellesa de la naturalesa, quan feia excursions a l'Empordà, per exemple. Es podria dir que Xirau exercia una pedagogia de la bellesa, de la contemplació de l'estil dels homes de la Institución Libre de Enseñanza i del seu mestre Manuel Bartolomé de Cossío. Un home que inspirà i presidí el Patronato de las Misiones Pedagógicas, que era un projecte de solidaritat cultural proposat durant el govern de la Segona República espanyola a través del Ministre d'Instrucció Pública i des de la plataforma del Museu Pedagògic Nacional i de la Institución Libre de Enseñanza, creades el 1931 i clausurades durant la Guerra Civil. Las Misiones Pedagógicas arribaren a reunir voluntaris de diferents formació i àmbits: artistes, professors, estudiants i intel·lectuals, en general amb la intenció d'apropar la cultura i de transmetre al poble el seu llegat cultural.

3.2. Principis ètics i antropològics

Es pot sintetitzar l'obra de Mascaró a partir de tres idees bàsiques, que al cap i a la fi actuen com a principis: la llum, l'amor i la vida. D'aquestes tres, l'amor és la idea central; en la qual es fonamentà tot el seu pensament que va donar coherència a tota la seva vida. L'amor com a concepte absolut és l'eix sobre el qual s'articulen les altres dues, cosa que no significa que tant la llum com la vida no siguin rellevants i imprescindibles per l'articulació i la comprensió de l'univers filosòfic i moral de Mascaró. Per bé que, cal reconèixer, que resulta gairebé impossible desvincular-les del concepte d'amor per trobar el seu veritable abast.

3.2.1. L'amor en Mascaró

Per a Mascaró la llum, l'amor i la vida són les vies per arribar a la veritat: com que la vida i l'acció són finits i la consciència i el coneixement són infinits, l'amor és el mitjà que permet convertir la vida en llum. D'aquesta manera, l'amor és el pont d'unió entre allò finit i allò infinit. En aquest sentit, i segons l'autor, és en l'amor autèntic que es pot tenir la noció d'infinitud en la persona o en allò que s'estima. La vida individual es converteix en llum mitjançant l'amor de Déu. I quan s'estima, la llum es converteix en vida il·luminant per amor tot el que és el pelegrinatge per la vida de l'individu. En aquest sentit i segons Mascaró, la llum i la vida es lliguen per amor i conformen l'u (la unitat infinita).

3.2.1.1. El concepte d'amor transformatiu

A l'obra *Lamps of Fire* la idea d'amor es mostra de forma vigorosa i delicada a la vegada. Es presenta, però, relacionada íntimament a altres conceptes rellevants en el pensament de Mascaró com són la llum i la vida, tal com s'ha apuntat amb anterioritat. En aquesta obra en concret, Mascaró mostra que l'amor no es pot deslligar de la llum ni de la vida. La llum i la vida serveixen de context adequat per al desenvolupament de l'amor en els seus dos sentits: l'espiritual i l'humà. Mascaró proposa que la visió que importa en la vida és aquella que prové del cor, que es converteix en la llum interior que ha de guiar el pelegrinatge de la vida de la persona i que, al cap i a la fi, ha d'orientar-la cap a la perfecció. De fet, a *Lamps of Fire*, Mascaró ordenà i classificà els diferents aforismes seleccionats de diferents tradicions espirituals mitjançant tres epígrafs força il·lustratius: Llum, Amor i Vida. Més enllà de la intenció organitzativa d'aquesta classificació, el mateix Mascaró no sempre la respecta i sovint mescla alguns d'aquests conceptes i altres continguts relacionats, cosa que suggereix de manera implícita el lligam i l'íntima relació i complementarietat entre aquests tres conceptes fonamentals de les reflexions *mascaronianes*.

En aquest context, l'amor és considerat el factor transformador definitiu. I, per raó d'aquesta força transformadora, es projecta com un moviment alliberador, que fa possible el silenci interior i la pau. Des d'aquesta perspectiva, Mascaró està convençut que a través de l'amor cada persona ha d'arribar a saber quina ha de ser la seva conducta a la vida. Per aquesta raó a l'esmentada obra presenta diversos textos, la finalitats dels quals és convida a la reflexió necessària que ha de precedir

tot al pelegrinatge personal, atesa la pròpia sensibilitat individual i totalment allunyat de qualsevol temptació d'adoctrinament o d'imposició.

Pel que fa a *The Creation of Faith*, aquest volum havia de ser l'obra definitiva de Mascaró: el recull del pensament espiritual de tota una vida. L'obra en la seva totalitat és el resultat de l'amor: Mascaró volia regalar tot el que havia après en la seva recerca acadèmica i personal entre els diferents textos espirituals, per tal d'oferir-los al lector, havent seleccionat aquells que li havien resultat més útils i profitosos pel seu propi creixement interior. D'alguna manera, el recull volia arribar a ser una guia pràctica per acompanyar les persones en el seu peregrinatge per la vida. Des d'aquesta premissa la mateixa obra en sí és una mostra d'amor als altres. En el text, Mascaró estableix semblances directes entre el vident (o el que té visions transcendents, a partir de la summa de varietats del món i les transmet als altres) i el poeta (que, a través de la bellesa de les paraules i de les idees, aprofundeix en els aspectes bàsics de la condició humana i de l'univers infinit, a partir de la seva pròpia realitat temporal i cultural).

A *Creation of Faith*, doncs, Mascaró insisteix en el fet que no es pot canviar tot el món. En canvi, és factible de canviar el propi interior. És a dir, perfeccionar la pròpia consciència moral a través de l'amor (entès com la comprensió activa i pacient a l'altre) i tenint una visió transcendent de la vida. Per Mascaró, l'amor és la Veritat de l'univers i, per tant, la Veritat de l'ésser humà. L'amor així com l'entén Mascaró uneix el finit amb l'infinit. Per aquesta raó, la consciència amorosa és allò que permet l'individu transcendir-se i tendir, més enllà, a l'infinit. Aquesta creença, que cal transformar en fe, s'ha d'anar construint al llarg de la vida, per bé que només pot ser assimilada a través de la raó.

3.2.1.2. Els camins de l'amor

Com és lògic pel que s'ha desenvolupat fins ara, el concepte d'amor es pot trobar en tots els temes i les diferents propostes de Mascaró; tot sovint d'una manera explícita i, gairebé sempre, d'una manera implícita. Per exemple, va parlar de l'amor en l'educació a la conferència *Ideals educatius al Ceilan Modern*. Ja al començament de la dissertació, Mascaró descriu la seva pròpia actitud a partir d'aquest concepte: la mirada cap a l'altre ha de ser un esguard amorós, a partir del qual es valora el que té de positiu l'altre, com si fos la mirada d'un mateix. Més endavant, en aquesta mateixa conferència, Mascaró defineix el que entén per educació. Per a ell, l'educació "consisteix a obrir les innumbrables possibilitat del bé a la immensitat de l'ànima humana. L'educació no és més que el conreu de les millors llavors de l'ànima humana, i d'aquesta llavors sorgirà l'arbre espiritual amb les seves flors meravelloses i els seus fruits misteriosos" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 27)

Des d'aquesta perspectiva, Mascaró entén l'educació com un procés natural que fa desenvolupar l'esperit que hi ha a l'interior de tothom. És per això, que l'educació no es pot arribar a assolir, sinó és per mitjà de l'amor. L'amor és el que permet d'arribar directament a l'ànima i, en definitiva, aquesta és la pretensió de l'educació. Per l'autor quan realment es treballa amb les eines adequades (és a dir quan s'educa), s'aconsegueix la joia, tant per part dels discent com per part del docent. Un joia, que en realitat, prové de l'ús dels propis poders espirituals. A continuació, Mascaró afegeix que l'educació no consisteix a donar, sinó que consisteix a obrir camins per un procés l'interior: un procés de creixement de l'esperit de cada un. Com no podria ser d'una altra manera,

en tot creixement primerament hi ha d'haver una llavor, la pròpia de cadascú.

Aquesta llavor ha de germinar i, segons hagi estat el seu conreu, ha de créixer, ha de florir i ha de donar els fruits, que d'ella s'esperen. Així doncs, en aquest procés educatiu i de creixement, el mestre no pot ensenyar res, només pot estimar i fer tot el possible per tal que aquesta llavor creixi, floreixi i pugui donar fruits. Seguint aquesta argumentació, Mascaró sosté que un dels objectius de l'educació ha de ser mostrar que la joia de l'Infinit és la joia de l'amor; perquè la joia autèntica només es pot trobar en el món de l'Infinit: en el món finit no hi ha joia, hi ha plaer i dolor com una dualitat inseparable.

Com s'ha apuntat amb anterioritat, Mascaró tenia un gran amor per les llengües i, com a confirmació d'aquesta inquietud, va parlar de la unitat en la diversitat lingüística en referir-se a la realitat plurilingüística espanyola. Al parer del mallorquí, el millor que podia fer un ciutadà espanyol era, primerament, tractar de ser una bona persona i, en acabat, ser capaç de desenvolupar tot el seu ésser en l'Espanya de la seva terra, cada un en la seva diversitat i respectant la seva idiosincràsia. De fet, només l'aprofundiment conscient en les pròpies arrels permet la unió universal dels individus.

Mascaró considerava que tan sols es podia estimar quan, des de la pròpia individualitat, es vivia arrelat i en comunió amb la terra natal. Aquest estat donava sentit a la vida i permetia viure-la plenament, en harmonia i en pau. Atès que, a partir de l'assumpció de l'amor individual, aquest sentiment es podia expandir universalment. En coherència amb aquests plantejaments, Mascaró confessava el seu gran amor per dues llengües: el català, la seva llengua materna, i l'anglès, la llengua del lloc

que l'havia acollit i que l'havia permès realitzar-se personalment i intel·lectualment.

En el comentari que Mascaró va fer sobre *The Bhagavad Gita, una estrella de l' Orient* en una conferència realitzada a Holanda al Royal Castle de Het Oude Loo, confessava que percebia la lectura del *Gita* com una experiència espiritual, comparable a una experiència artística. Tenint en compte aquesta consideració, el *Gita* no era ciència, sinó art. I, per tant com a objecte artístic, era amor. Per tal d'il·lustrar la seva argumentació i descriure el concepte d'amor i les seves possibles projeccions, Mascaró parteix d'un exemple concret: l'amor a la natura. Al seu parer, en la majoria de fòrums es plantejava el control de la natura. Però, en cap moment, se suscitava la necessitat d'estimar-la. Cosa que provocava un allunyament dels homes de la natura, perquè sense estimació no hi podia haver comprensió. "El loga del Gita no és una ciència sinó un art, i en l'art sempre hi ha amor" (López Nadal i Mas Fornés, 1997: 73)

Establert el fet particular, Mascaró eleva el seu argument a una premissa que considera universal i que resulta fonamental en totes les seves reflexions: l'individu que és capaç d'estimar i, per tant, d'entendre el seu interior, és l'únic que pot estimar i entendre el que succeeix al seu voltant, sigui quina sigui la naturalesa del fet. Mascaró considerava que aquesta era una de les més grans equivocacions de la humanitat i que provocava que molts individus fossin presa de la desesperança. Per tal d'evitar aquest estat de perpetu decaïment en l'individu, cal que la persona arribi a ser senyora d'ella mateixa. I això s'assoleix a través de l'amor: l'individu ha d'estimar-se a ell mateix. D'aquesta manera, augmenta exponencialment la capacitat d'estimar de l'individu i la seva

capacitat d'expansió. En aquest sentit, el *Gita* descriu la lluita interior que es desenvolupa a l'interior de les persones i com la llum venç per mor de l'amor. Un camí d'amor que al mateix temps és vida i que demostra el camí per arribar a la llum.

En les introduccions a les seves traduccions (*The Upanishad*, *The Dhammapada* i *The Bhagavad Gita*) és on Mascaró plasma la seva concepció del món. Per aquesta raó, una anàlisi conjunta de les tres obres juntes és la millor manera d'entendre la finalitat de les traduccions de Mascaró més enllà de l'evident translació dels textos. Tal com ell mateix explicita en la introducció de *The Upanishad*, aquesta obra és el camí de la Llum, *The Dhammapada* és el camí de la vida, mentre que *The Bhagavad Gita* representa el camí de l'Amor.

The Bhagavad Gita és una obra bàsicament centrada i focalitzada en l'amor. Un camí d'amor que, tanmateix, és vida; perquè ensenya com peregrinar per la vida per arribar a Déu, tot descrivint la manera en què l'amor és autènticament alliberament: l'amor de Déu, que fa possible l'existència de l'Univers i la pròpia existència en la possibilitat de dirigir-se a Déu. De fet, l'única forma de ser escoltats per Déu és l'amor. A més a més, l'amor fa possible el perdó i l'alliberament de la feixugor que suposa el fet de viure. En definitiva, l'amor és el camí per acostar-se a Déu. Més endavant, en aquesta obra es presenta l'amor que transforma la llum en vida; l'amor com el vincle d'unió de l'home amb Déu. *The Bhagavad Gita* pot ser llegida com una narració de la batalla de la vida, on es veu clarament que l'amor marca l'itinerari que cal seguir. L'argument de *The Bhagavad Gita* és la narració de la batalla entre Pandava i Kurus. Pandava vol recuperar el tron que li ha robat. La batalla és una metàfora de la vida i la lluita interior de l'esser humà entre el que suposa seguir la finalitat o

missió que s'ha vengut a desenvolupar en la vida, el Dharma, o no. En aquesta lluita rau el dilema personal i es quan s'enfronten la llum i les tenebres. El diàleg entre Arjuna i Krishna és el missatge que Gita vol transmetre. Aquest missatge, segons Mascaró en el fons és un guiatge per resoldre les lluites internes que tenim els essers humans davant els dilemes que planteja la vida. Krishna representa la font i el suport de la realitat eterna, mentre que Arjuna simbolitza l'ànima de l'home, que entra en contradicció constant i cerca el camí de la vida.

El missatge és clar: si es deixa que l'amor guii a través de la pròpia consciència i doni coherència a les accions de l'individu, es pot arribar a l'alliberament del dolor de l'existència, perquè es pot arribar a la Llum. En aquest camí la força motora és sempre l'amor. Una de les formes de canalitzar l'amor de Déu és estimant tothom i a tot. El que fa possible que es pugui gaudir de la vida és la capacitat d'estimar, d'estimar molt, i aquest amor arriba al seu estat suprem en el silenci. En aquest sentit, només quan s'està en silenci (és a dir, aturant els moviments de la ment), es pot arribar a estimar i tenir joia suprema. L'amor mena l'individu des del renou de l'exterior, de la superficialitat, etc. a l'esser que és dins de cada un, sent silenci i joia.

En l'obra *The Upanishads* també hi ha referències a l'amor. L'esperit és manifesta com a amor. La recerca de la llum es fa, precisament, a través de l'experiència amorosa. L'amor no esclavitzava, sinó que allibera. Tot allò fet amb amor deixa intacta la persona estimada i no la lliga. En la introducció d'aquesta obra, Mascaró demostra la relació existent entre les tres vies: llum, amor i vida. Mascaró troba la paràbola perfecta per aplicar els dos sentits de l'amor: si la vida (o acció) és quelcom finit i la consciència i el coneixement són infinits, l'amor és el

mitjà per convertir la vida en llum. Aleshores, l'amor actua de pont d'unió entre el finit i l'infinit. En aquest sentit, en l'amor autèntic es troba l'Infinit en la persona o cosa que s'estima. La vida individual es converteix en llum mitjançant l'amor de Déu. I, en estimar, la Llum es converteix en vida, il·luminant la vida per amor de Déu. D'aquesta manera, la Llum i la Vida es lliguen i s'uneixen en l'U per amor. Segons Mascaró, l'indicador més clar de l'Amor és el sentiment de joia. Per bé que adverteix que la joia no és sinònim de plaer. La joia és eterna, il·lumina i és elecció per llibertat de l'home savi. En canvi, el plaer és transitori i està indissolublement lligat al món sensible.

En la introducció de la traducció de l'obra *The Dhammapada*, Mascaró presenta el missatge de Buddha com la llum: és un missatge de saviesa i amor per ajudar a trobar el camí en la vida. L'autor va descriure com el missatge i la pròpia vida de Buddha eren un acte d'amor, en el sentit que el que pretenia era que els seus semblants poguessin arribar a la felicitat. Mascaró comparava la ciència amb la poesia i les considerava totes dues com a necessàries pel progrés de la vida humana. La primera per les qüestions terrenals, la segona per les espirituals. A continuació, equiparava el progrés a la peregrinació. I, per tant, en tots dos casos se superava la barrera del temps i, així, es podia arribar a atènyer l'eternitat. En aquest sentit, la ciència no pot aprehendre el que és la Bellesa o la Bondat, perquè són més enllà del món terrenal i sensible. No obstant això, Mascaró no rebutjava la ciència, en absolut. Però la considerava una finalitat en ella mateixa, ja que per si sola no podia donar contingut de forma completa i amb autenticitat a la vida de les persones. En aquest sentit, l'autor contraposava ciència i la poesia, argumentant que la ciència donava raó de les qüestions del cos, mentre que la poesia ho feia de les

de l'ànima. Així doncs, les obres realitzades amb amor nodreixen l'esperit i fan que les criatures es puguin apropar a Déu.

Com a conclusió, Mascaró considerava que l'amor era el valor imprescindible i fundacional de totes les religions. En aquest sentit, argumentava que la veritat de les religions calia cercar-la en l'amor, el veritable i autèntic amor, i no en els respectius continguts metafísics que conformaven el dogma. Mascaró, de fet, trobava que obres com el *Dhammapada*, la *Biblia*, els *Upanishads*, el *Gita*, etc. compartien un mateix missatge d'amor, de vida i de llum. Però també de joia, de bellesa i de poesia: "La poesia de la religió és la veritat de la religió. Si la religió se'n va, la poesia queda" (Mascaró, 1993:92).

3.2.1.3. Recapitulació

Exposat això, es pot afirmar que en l'obra de Mascaró l'amor és present en totes les seves formes i moments: des dels de la vida contemplativa i espiritual als de la vida quotidiana i ordinària. La idea d'amor en Mascaró es troba en el fons de cada un dels temes que tracta: l'amor és present en Mascaró des de la seva manifesta crítica al materialisme científic i al models expansionistes d'estat; des de la idea de protecció i de territorialitat a l'amor a la natura i les tonades dels pagesos de la vila; des de l'ús de la llengua pròpia a la seva competència en altres llengües; o des de les seves concepcions filosòfiques a la idea d'educació. De fet, aquesta concepció de l'amor mascaroniana resulta reforçada i justificada per la seva concepció poètica de l'espiritualitat.

D'una altra banda, en sentit estricte, Mascaró considera que l'amor autèntic és la via hegemònica que dóna la possibilitat de creixement intrapersonal i interpersonal. L'amor és la base sobre la qual tota la resta germinarà. L'amor és el fonament vital que fa copsar la pròpia realitat i, a la vegada dóna, la possibilitat de transcendir-la. De fet, es podria afirmar que cada una de les paraules recollides per Mascaró en la totalitat de la seva obra parlen d'amor, d'una manera directa o indirecta.

Joan Mascaró concep l'amor autèntic com el vessament de la pròpia plenitud interior; que, una vegada s'ha desbordat, es retroalimenta amb la pròpia capacitat d'estimar i es converteix en consciència amorosa, repercutint de manera positiva i creativa en tot el procés vital. En un món caracteritzat per la discòrdia i farcit d'interessos materials, Mascaró es refereix en tots els casos a un amor en majúscules. Un amor que és l'autèntica força interior i que, quan arriba a la seva plenitud talment com una força centrífuga, vessa i fa millorar la pròpia persona i els qui es troben al seu voltant. De tal manera, que aquesta sinèrgia amorosa arriba a crear un circuit que tendeix a la perfecció en el procés vital de la persona.

En la mateixa línia, Mascaró sosté que l'amor és una força atraient que eleva l'home i el fa tendir a la transcendència, que el catapulta cap a la perfecció i cap a l'infinit. Aquest amor es crea en la intimitat, en el propi interior. Així que, per a Mascaró, l'esperit és la única realitat de la qual depèn l'amor: és l'esperit el que fa que l'amor sigui possible. L'esperit, com a pròpia intimitat i força interior, es converteix en mirada amorosa, en actitud amorosa i, més encara, en consciència amorosa que impregna tot el procés vital de la persona. La consciència amorosa arriba a ser un univers independent, capaç d'absorbir tota la vida i així adquirir la

capacitat de projecció diària sobre les persones i les coses. Mascaró considera que, justament, la mirada i l'actitud amorosa són els motors que permeten construir aquesta consciència amorosa, posant en valor les coses i les persones. De tal manera que Mascaró està convençut que la qualitat i el grau de plenitud de vida interior de cada individu fa canviar la mirada davant de la resta de persones i de les coses i fa possible una pràctica de vida conscient de l'amor i conscienciada en l'amor.

En aquest context, cal preguntar-se si la plenitud espiritual és una condició prèvia a la consciència amorosa o, bé, és la consciència amorosa essencial per què hi hagi plenitud espiritual? Segons Mascaró, aquest no és un plantejament en el qual una premissa anul·li l'altra, sinó que resulten vies complementàries i convergents d'una mateixa realitat. La consciència amorosa és una forma d'interioritat que creix en la vida personal de cadascú i, en desbordar-se'n més enllà d'un mateix, fa possible que les persones i les coses adquireixin un valor i arribin a ser personals. Tot i això, la consciència amorosa, que equival a interioritat i a vida personal, no exclou la realitat exterior; perquè la vida personal i íntima es nodreix sempre de la vida exterior. Així que podem parlar que en Mascaró l'amor autèntic és fonamentalment la fortalesa interna de la persona que emana cap a l'exterior i, a la vegada, es nodreix de l'exterior. En aquest sentit i sempre segons Mascaró, es pot distingir entre una mirada amorosa i una altra que no ho és, que cal diferenciar. La mirada amorosa transfigura la realitat i en descobreix aspectes inèdits, cosa que possibilita trobar les millors qualitats i potencialitats de la persona o objecte estimat. De tal manera que l'amor, segons l'autor, fa traslluir l'autèntic valor la realitat estimada i totes les possibilitats del que pot arribar a valer. A més a més, el fet de descobrir-les ajuda a aconseguir que la mateixa realitat pugui arribar a materialitzar aquestes qualitats.

Evidentment, la consciència amorosa equival a intimitat i a vida personal, però a la vegada suposa la confrontació de la dues realitats: la interior i l'exterior.

Aleshores, la consciència amorosa esdevé font de coneixement i de creació i, per tant, contribueix i tendeix a la plenitud. Així és que, segons Mascaró, per amor les persones i les coses adquireixen un valor i es fan personals. En aquest moment, es pot dir que l'amor en Mascaró és font de plenitud espiritual, que es desborda cap als altres, i una font de coneixement; que incorpora en aquesta intimitat tot el que hi ha de valuós en la realitat que l'envolta, fent que creixi la vàlua personal del qui estima i, al mateix temps, fent que creixi la realitat exterior amb el valor que li confereix la pròpia mirada amorosa. D'aquesta manera, segons l'autor, la consciència amorosa contribueix a aquesta pròpia plenitud.

Al mateix temps, Mascaró té una concepció de l'amor com a visió, en el sentit que abans s'ha esmentat, segons la qual l'amor veu en les persones i en les coses estimades allò que resta amagat a la mirada no amorosa. Això no vol dir que l'amor sigui cec; sinó que, en veure les faltes o els defectes, emfatitza el que és positiu, fent que creixi la persona estimada en la seva superació. La consciència amorosa, per tant, atorga interioritat i vida personal i, al mateix temps, fa que l'estimat per reciprocitat arribi a la millor de les seves versions com a persona. Així parla Mascaró de l'amor, com a font d'inspiració i de coneixement. En aquest sentit, l'autor afirma que, fins i tot, l'amor permet l'oblit del jo. I aquest oblit fa possible una major capacitat d'obertura i d'acolliment.

Per a Mascaró, l'amor pot canviar les persones, perquè l'amor sensibilitza i humanitza. L'amor il·lumina la bellesa i la bondat. L'amor per a Mascaró, a més a més, és veritat com a visió per la vida, la força que

impulsa per seguir caminant, per seguir la llum i saber cap a on cal anar i per recórrer el camí més adequat mentre es desenvolupa el pelegrinatge per la vida. Tant és així que, segons l'autor, l'amor recol·loca la persona que estima i també recol·loca la realitat estimada. En aquest sentit, el poder de l'amor, segons Mascaró, afecta la forma en què ens relacionam amb el món: l'amor fa ser millor un mateix i en la relació amb el món.

És aquí on rau, segons Mascaró, la projecció moral del concepte: la conducta ètica, individual i social, que es pot resumir en la idea d'estimar el proïsme. Per Mascaró estimar el proïsme és un aspecte decisiu en la resolució dels conflictes socials, dels problemes de convivència i, en definitiva, és la base i fonament teòric i pràctic de la cultura de pau. L'evolució social, per a Mascaró, hauria de ser un progrés de l'amor a través de la superació de l'egoisme. La gènesi de la pau comença en un mateix: si es vol canviar el món, cal començar per canviar el propi interior, la qual cosa afavoreix i condiona la construcció de la consciència amorosa. L'egoisme, com a antònim de l'amor, és el responsable de les discòrdies, de la destrucció de la natura pels beneficis i pels interessos personals. L'egoisme és igualment el responsable del materialisme extrem, de les discòrdies nacionals i de l'enfrontament entre les diferents religions i cultures. En definitiva, l'amor autèntic té com a conseqüència immediata la superació d'aquestes diferències.

D'una altra banda, Mascaró considera que la perfecció de l'amor es troba en la perfecta unió. Tant els místics com els enamorats confirmen que l'amor és l'acte de la unió perfecta. En aquest sentit, cal distingir de forma clara i inequívoca el sentit de la paraula unió. Unió no vol dir confusió o assimilació de les parts. L'esser estimat ha de continuar sent aquella persona peculiar, original, única. En cas contrari, si l'amor fos

assimilació, el sentiment que existiria no seria realment amor, sinó egoisme extrem. Segons Mascaró, en tots els casos, l'amor suposa la preservació i el respecte absolut al perfil individual de les persones i a les coses estimades. En definitiva, estimar no és considerar la persona estimada com a pròpia (com tampoc estimar es pot considerar un sinònim de possessió, sinó tot el contrari). En l'amor autèntic la persona estimada no deixa de ser una persona aliena i diferent.

La perfecta unió amorosa, segons Mascaró, és la projecció del propi jo al centre de la persona aliena. En aquesta unió les parts implicades no perden la personalitat pròpia. En aquest sentit, Mascaró argumenta que la vitalitat i l'excés de vida interior permet vessar-se íntegrament en l'altre i vincular-se íntimament amb l'altre, sense perdre la pròpia essència. Només en aquest sentit, es pot entendre la unió com a fusió i no com assimilació i és en aquest punt que, sense deixar de ser un mateix, hom es pot situar en l'altre: conèixer com percep, com se sent situant-se al seu interior i, en aquesta inflexió, és quan se revela tota la personalitat i l'interior de la persona estimada. De tal manera, que es presenta la persona estimada tal com és en realitat. És així que tot el que mirat des de fora pot semblar incompatible, quan és mirat des de dins es pot considerar coherent. Segons Mascaró, aquesta fusió és la llum de la mirada amorosa.

Mascaró també parla del concepte d'amor com a creació, perquè l'amor és la base de l'harmonia interior i exterior. Tot i que l'amor s'inicia en un món interior, impregna el món exterior, del qual es nodreix de l'exterior, com s'ha dit abans. En aquest sentit, seguint el raonament de l'autor, en l'amor autèntic la dualitat existent no es troba entre la realitat interior i l'exterior; sinó que es troba entre una vida amorosa que dona

sentit personal a la realitat, la posa en valor, l'interioritza i fa que sigui assimilada per l'esperit. Mentre que la vida sense amor es redueix a posar-se al servei d'una realitat indiferent i banalitzada.

Mascaró considera que el primer model vital és la forma de fer característica dels artistes i dels poetes. En la mateixa línia augmentativa, Mascaró distingeix molt clarament entre un tipus de vida il·lusòria; que es fonamenta en quimeres, que no passa per l'amor i que suplanta la realitat per una altra mena d'al·licients més o menys il·lusoris. I un tipus de vida profunda i autèntica. En aquest context, la il·lusió fa augmentar la capacitat creadora en general, i capacitat de fer poesia o poetitzar, en particular. De fet, en la importància atorgada a la capacitat de l'estimar és on es reforça la concepció poètica de l'espiritualitat de Mascaró: l'amor obre camins, l'amor és creació i dóna sentit simbòlic i mític a la realitat. L'artista i qualsevol altra persona amb aquesta sensibilitat és i pot ésser recreador de la naturalesa.

D'alguna manera, Mascaró considera que art i fins i tot la vida ordinària tenen com a finalitat la recreació de la natura. Serien exemple d'això un quadre, una melodia, les paraules en una conversa interessant, etc. L'amor enalteix les qualitats, com demostra el fet que una paraula combinada de belles maneres en un poema no és com qualsevol altra paraula aïllada, sosté el mallorquí. L'amor ressalta els valors positius del món, els endreça, els coordina i, fins i tot, fa que les coses més insignificants adquireixen valor sota el seu influx. És a dir, l'amor és l'única força que és capaç de dignificar la matèria i l'esperit.

És en aquest sentit que, per a Mascaró l'amor és il·lusió, al·licient, esperança, anhel, fe. Per aquesta raó, la mirada amorosa transfigura la realitat i pot desvelar-ne els aspectes inèdits, descobrir-ne les millors

possibilitats i fe florir no únicament el que val sinó el que pot arribar a valer. Per a Mascaró, l'amor despulla les circumstàncies mutables de la vida. En una mirada amorosa el sentit i el valor de les persones i les coses apareix en la seva esfera més alta. A més a més, en l'amor hi ha il·lusió, vida renovada, transfiguració i fe. De tal manera que la plenitud de l'amor suposa reciprocitat i unió.

3.2.2. La llum en Mascaró

Les tres vies de creixement personal i ascens, segons Mascaró, són la llum, l'amor i la vida. D'aquests tres conceptes, el de la llum és el que serveix a l'autor per a canalitzar la seva idea de transcendència. Mascaró interpreta la llum com una metàfora idònia del coneixement transcendent. En general, en tota la seva obra, la llum es pot considerar equivalent al coneixement, a la veritat i a Déu.

3.2.2.1. La mística de la llum

A *Lamps of Fire* Mascaró mostra la seva actitud vital i l'alta generositat envers la humanitat compartint tot el seu bagatge cultural, intel·lectual i espiritual. En aquesta obra Mascaró mostra les idees que ha anat elaborant sobre l'espiritualitat i sobre les vies per arribar a la veritat: la llum, l'amor i la vida. Recull visions espirituals que, sota el seu punt de vista, són com espurnes de llum capaces d'il·luminar l'ànima dels qui les llegeix amb una actitud receptiva. Per a Mascaró, aquestes visions

aporten valors fonamentals a l'home, al marge de consideracions religioses.

Joan Mascaró a *Lamps of Fire* dedica tota la primera part de l'obra a l'esperit de la religió. De fet titula de forma explícita aquesta primera part amb l'epígraf *The Spirit of Religion*. Pel seu contingut, Mascaró vol cridar l'atenció sobre el sentiment de l'essència de la religió, de la seva unitat i de l'obertura cap a l'exterior de qualsevol concreció religiosa. La segona part de l'obra la divideix en tres subapartats, el primer dedicat a la llum, el segon a l'amor i el tercer a la vida. En la primera part de l'obra *Lamps of Fire, The Spirit of Religion*, Joan Mascaró vol fer sentir l'esperit de la religió sense concretar-la en cap de les diferents religions conegudes. Mascaró defensava, com ja s'ha esmentat anteriorment, que l'essència de la religió és una. Per tant, es pot parlar de la religió autèntica com a una. Segons Mascaró, totes les religions expressen la mateixa veritat de forma diferent, atenent la tradició cultural de la qual provenen.

Joan Mascaró en el transcurs de les seves argumentacions de *Lamps of Fire* tracta de donar arguments convincents per secularitzar l'espiritualitat. En aquest sentit diu que l'espiritualitat és possible sense la necessitat d'estar adscrita a cap religió en concret. Per aquesta raó, existeix la necessitat de diàleg serè entre les diverses tradicions religioses per tal de trobar el camí de l'autenticitat.

Mascaró sosté que els dogmàtics han anat perdent el seu espai en el cor i en el pensament de l'home, justament perquè anul·len la persona. Segons l'autor, es va més enllà d'aquesta constatació històrica i pràctica, ja que totes les religions projecten valors morals, valors artístics i culturals i, sobretot, grans mostres de saviesa humana, que representen

eixos o camins immortals. En aquest sentit, Mascaró afirma que únicament una visió alta de la vida pot donar-ne una visió serena. Les pàgines de *Lamps of Fire*, com ell mateix deia, tenien aquesta finalitat.

En la segona part de l'obra, com s'ha apuntat amb anterioritat, cada un dels diferents fragments volen mostrar la llum, l'amor i la vida com tres vies de creixement i d'ascens. En primer lloc, la llum és entesa com una via de recerca de la salvació, del coneixement de la realitat i de la veritat, que resideix en el propi interior de les persones. La saviesa transcendent s'identifica amb la paraula llum. Per a Mascaró és una forma d'alliberament, de superació de les limitacions del món material, de la ment ordinària, per l'assumpció de la joia. En el camí del coneixement, l'autèntic saber cal cercar-lo en un mateix; escoltant el propi interior¹⁷⁷. Quan la ment es troba en silenci, en calma interior, es pot arribar al pensament més elevat.

Mascaró veu en la llum la via que afavoreix l'evolució dels valors de l'home, a la qual apel·la en l'obra *The Creation of Faith*: una vertadera revolució espiritual il·luminada per la flama de la fe, deslliurada de fanatismes i sempre passant per la raó. L'autor suggereix que la fe s'ha d'anar creant durant tota la vida, amb el sentit moral de cadascú, amb l'experiència i la raó pròpies i els sentiments que cada un albergui en el seu recorregut. Segons Mascaró la bellesa, la bondat i la veritat són llum i és la via que fa possible el pelegrinatge per la vida amb joia.

Els diferents textos que presenta Mascaró són, utilitzant les seves pròpies paraules, com llànties de foc que donen llum per a la recerca de la veritat en el transcurs del pelegrinatge en la vida. Segons l'autor, cada un

---

¹⁷⁷ Aquí trobam influències diverses com les de Sant Agustí, l'espiritualisme oriental o el teosofisme crític de J. Krishnamurti.

del textos són petits bocins de llum que il·luminen el camí de l'alliberació del sofriment de la vida. La clau, segons Mascaró, és trobar aquesta llum en l'interior de cada un. Els diferents textos són parts de la llum. I, com que la llum no es pot dividir en bocins, forma part de la mateixa llàntia en la seva totalitat.

Per a Mascaró aquesta llum total no és altra que la de la llàntia de Déu. En aquest sentit, cada persona té en el seu interior una part d'aquesta llum de Déu; perquè la humanitat forma part de la llàntia de Déu. De fet, la llum no és una altra cosa que cada una de les manifestacions de la luminescència interior de cada individu. Com s'ha apuntat, Mascaró considera la llum interior com la pròpia llàntia de cada ésser humà. Aquesta llàntia s'ofereix a l'individu com una font d'alliberament de les limitacions materials que impedeixen l'obtenció de la joia de la vida. Quan l'home troba la llum, se sent alliberat del dolor de l'existència. Emancipat del sofriment, de les penes, de la por a morir i de les feixugueses del camí de la vida, l'home té l'oportunitat de gaudir de la vida i de ser plenament feliç.

Mascaró sosté que l'home pot mesurar la matèria i tot el que es deriva de l'experiència extrínseca de l'esdevenidor quotidià. Per contra, no pot mesurar l'experiència mística i intrínseca d'un mateix, ja que forma part de l'esperit. En aquest sentit, és possible que en el camí de l'home, entrenant la ment mitjançant la contemplació i la meditació, es pot arribar a escoltar aquesta veu interior en profunditat; cosa que dóna significat a la vida. Aquests moments, segons Mascaró, són aquells en què l'home es troba més a prop del coneixement de Déu. Aleshores l'home té una joia immensa per haver pogut participar de la llum.

3.2.2.2. La llum com a clau simbòlica.

En la introducció del *Bhagavad Gita*, Mascaró explicava que les diferents visions espirituals resplendeixen i s'il·luminen les unes a les altres, perquè totes les visions espiritual de l'home provenen d'una única llum. Segons Mascaró, la llum és pel *Gita* una de les tantes definicions de Déu. Per això, l'essència del *Bhagavad Gita* és la recerca de la llum interior. El *Gita* mostra el camí cap a la perfecció integral a través de la vida diària. Mostra el que és el camí cap al desenvolupament espiritual.

A la conferència *Estrella de l'Orient*, (López Nadal, 1997: 67-76) Mascaró va fer un comentari sobre el *Bhagavad Gita* en el que reflexionava al voltant de la importància de la poesia que es troba en els textos sagrats del món. Totes elles són paraules que donen raó de l'eternitat. Per ell, tot i que les paraules estiguin sotmeses al pas del temps, esdevenen llum i es troben sempre en plena actualitat. Més endavant, Mascaró postulava en la mateixa conferència que la idea original del *Gita* és el lloc que dóna a la raó: la raó com a *pedra de toc* de les idees. Per a Mascaró, aquesta és la clau interpretativa del *Gita*: la raó ha d'estar per sobre de qualsevol altra cosa. A continuació, insistia en les conseqüències que té pel *Gita*, que aquesta idea sigui central en la seva confecció. En general, per a Mascaró, el *Gita* crida a una vida interior, a la recerca d'aquesta vida interior, a la llum que resisteix a la mort i dóna la vida; aquesta recerca interior és el camí per una vida autèntica. En el relat del *Gita* aquest procés es presenta com una elecció diària, que cada moment s'ha d'anar decidint a través d'una voluntat forta i silenciosa. Aquest camí suposa una fe. És una creença, però que permet que el lloc central de la decisió sigui ocupat per la raó. Una raó que Mascaró

considerava que ha de guiar la humanitat. De fet, seguint el raonament de l'autor i utilitzant les seves pròpies paraules, la raó és allò que guia la fe. Cosa que fa a aquest text únic, en comparació amb la resta de textos d'aquesta mena. El centre de tot el *Bhagavad Gita*, segons Mascaró, és la raó dins l'harmonia. Mascaró deia que la visió d'una *unitat universal* pot semblar utòpica, llunyana i fins i tot impossible. Però, si és l'amor que guia aquests passatges durant el camí, potser deixi entreveure visions parcials de la bellesa. En aquestes visions parcials, les divisions desapareixen perquè són parts de la llum transcendent i la llum, com ja hem esmentat, és indivisible.

El *Bhagavad Gita*, sota el teló de fons d'una guerra, explica uns esdeveniments que han de ser interpretats en clau simbòlica. Mascaró sostenia que aquest poema representa simbòlicament la batalla de la vida i de l'ànima humana. Mascaró afirmava que, per poder captar el significat espiritual del *Bhagavad Gita*, s'ha d'oblidar la gran batalla del *Mahabharata*, i la història de Krishna i Arjuna, s'ha d'interpretar com la representació d'una lluita espiritual durant el transcurs de la vida de l'home. En ella apareixen temes recurrents en la història de la vida de l'home de tots els temps com la necessitat del control del desig, l'afany de coneixement, la reconciliació de la traïció, o del robatori, o la reconciliació amb l'amor, el perdó i la compassió, entre molts d'altres.

The Upanishads són tractats que, en general, pertanyen al temps i al moment en què es varen crear. Per això, tenen un valor històric i, en el seu conjunt, no tenen un valor espiritual. Aquesta és la raó per la qual Mascaró va fer una selecció d'aquells que, segons ell, traspassaven el moment i tenien un valor universal. Els autors que varen crear els *Upanishads* eren pensadors i poetes que partien i parlaven de la seva

realitat quotidiana, a través de la qual conduïen els lectors a una realitat superior, que els donava la joia de sentir-se alliberats de la feixugor de dolor de la vida. Aquest, segons Mascaró, és el sentit dels *Upanishads*: il·luminar el camí de l'alliberació. Un dels missatges que destacava Mascaró dels *Upanishads* és que l'Esperit només es pot conèixer a través de la unió amb ell. Això no obstant, aquesta unió no pot ser un aprenentatge abstracte i aliè: ha de ser una experiència viscuda. En aquest sentit, per a Mascaró, aquesta vivència no es pot concretar en cap doctrina religiosa i constitueix l'essència de qualsevol religió.

Mascaró afirma que la idea transcendent que es presenta als *Upanishads* és que no s'ha de cercar un Déu llunyà, separat d'un mateix, sinó que Déu roman en l'interior. Per això és llum, coneixement i veritat. Tot seguit, apuntava que als *Upanishads* es presenta una via per a trobar la unitat amb Déu. Tanmateix, assenyalava que aquesta via no és la contemplació, perquè la contemplació va més enllà de la meditació i en aquest estat és quan s'aconsegueix la unitat amb l'Univers.

Així doncs, la meditació és el mitjà, mentre que la contemplació és el fi. Aleshores, seguint aquesta via, cada un, pot aconseguir aquesta unió arribant al centre d'un mateix. Com que la vida espiritual en el fons és una obra de creació, ningú no ho pot fer per nosaltres, ni cap religió, ni cap tractat. Així que aquest és l'acte de coneixement suprem com a subjecte i no com a objecte i només es pot obtenir mitjançant la pròpia experiència. Segons Mascaró, tot això constitueix l'aventura de l'espiritualitat, per la qual cosa el vertader descobriment i s'ha d'aconseguir a través de la pròpia experiència.

Segons s'explica als *Upanishads* i seguint l'argumentació de Mascaró, en qualsevol cas, la distinció entre la vertadera llum i la

imaginació o la quimera, passa per la saviesa. Una saviesa que s'arriba a obtenir a força de viure i que s'observa dins el silenci interior. En aquest procés que condueix a trobar la saviesa, qualsevol ajuda que pugui venir de l'exterior ha de passar per la prova de la raó i de la pròpia visió espiritual. Per a Mascaró, el pas per la raó, és la variable més significativa de tot el procés, tot ha de ser raonat prèviament.

A la introducció de *The Dhammapada* es pot trobar la distinció que fa Mascaró sobre el camí de la llum segons Budda, i que també havien proposat altres pensadors. En aquest sentit posava de relleu la importància del *Dhamma* en el budisme i l'elevat significat espiritual de la paraula. *Dhammapada* suggereix el camí de *Dhamma*. És a dir el recte camí de la vida, la recerca de la raó, argumentant que la veritat només pot ser una. Així mateix, Mascaró sostenia que, així com la ciència té un progrés perpetu, l'essència és una. Com afirmava Mascaró en l'obra, aquestes creences van ser descrites pels poetes del passat, igual que són descrites per autors del present. Aquesta és la prova que l'essència de la poesia és una, com ho hauria de ser la de la religió.

D'una altra banda, Mascaró apuntava, tal com s'afirmava en el *Tao Te Ching*, que l'origen del sofriment es troba en el desig. De tal manera que el control del desig suposa la pau de l'alliberament. Així es descriu el camí que mena al cim de la muntanya, que és el de l'alliberació, que compromet amb la vida perquè suposa viure-la en l'harmonia. En definitiva, es tracta d'un missatge de vida; perquè, cada moment de la vida, és una passa més cap a la perfecció. Com deia Mascaró, el *Dhammapada* és una llàntia que duu a la perfecció.

3.2.2.3. Déu i la religió

Mascaró va demostrar durant tota la seva vida i en tota la seva obra ser una persona profundament creient. No obstant això, el que més l'interessava del fet religiós no era demostrar o negar l'existència d'un Déu abstracte, sinó la relació que les persones podien establir amb Déu. Mascaró pensava que només es podia accedir a Déu a través del cor. En aquest sentit, seguint la seva argumentació, l'únic Déu que es podria acceptar és el Déu que se sent a l'interior. Un Déu entès com a experiència íntima, personal i individual.

Tenint això en compte, la idea de Déu de Mascaró representa un sentiment que resulta ser un referent, que va més enllà de les paraules. I, justament per això, no es pot descriure amb elles. Per Mascaró, Déu és inefable, per bé que això no significa que no existeixi, sinó tot el contrari. La inefabilitat de Déu és una prova que no es pot qüestionar la seva existència. A més a més, considera que la llum és fe i raó a la vegada. La fe en Déu és una forma d'obertura i segons l'autor suposa el respecte absolut a la raó.

Exposats aquests principis, convé explicitar quin era el concepte de religió que tenia Mascaró. En aquest sentit, es podria argumentar que Mascaró defensava l'existència d'un referent espiritual. Aquest referent anava més enllà de les paraules i dels pensaments, perquè Déu era concebut, des de la seva perspectiva, com un sentiment, com una experiència íntima i com una vivència real. Segons Mascaró, l'autèntica veritat només podia ser una. En conseqüència la lògica de la religió igualment només n'hi podia haver una. La diversitat existent en la seva

concreció només hauria de ser font d'enriquiment de les diferents tradicions religioses i mai font de discòrdia. Per a l'autor, l'autèntica religió havia de ser una, tot i que es pogués manifestar de diferents formes segons el marc temporal i cultural on es desenvolupàs.

Per a Mascaró, les diferències existents a nivell cultural i lingüístic i a nivell institucional i litúrgic no haurien de ser obstacle per al bon enteniment de les comunitats, sinó ben al contrari haurien de tenir un sentit de complementarietat, que afavorís les vies per a establir un diàleg d'igual a igual. La religió per a Mascaró hauria de ser un eina de comprensió mútua. El diàleg que s'hauria d'obrir hauria de ser un diàleg comprensiu i comprensible entre diferents visions del món, diferents tradicions i cultures i, al cap i a la fi, un pont de contacte entre orient i occident. Les condicions d'aquest diàleg, segons l'autor, s'haurien de donar en un marc respectuós que impedís que cap de les parts se situàs per sobre de les altres i on cada interlocutor es trobàs en una situació d'igualtat.

Des d'aquesta perspectiva, la primera condició que hauria de tenir el diàleg interreligiós seria tenir una actitud oberta. D'alguna manera, aquesta idea que recorre tota l'obra de Joan Mascaró, mostra i demostra la seva actitud d'obertura cap al fet religiós. Mascaró pensava que, en un món en què les diferents concepcions tant les occidentals com les orientals tendien a allunyar-se, aquesta seria la fórmula que podria garantir la inversió del procés. Mascaró en tota la seva obra donava raons de la necessitat d'un diàleg serè entre les diverses tradicions religioses per tal d'arribar al camí de la complementarietat que, segons ell, estaria constituït essencialment per un sentiment d'autenticitat.

Per a Mascaró, la complementarietat es fonamentava en el fet espiritual. Mitjançant aquesta complementarietat s'obriria el camí per poder fer compatibles aquestes diferents tradicions. D'alguna manera i seguint aquesta argumentació, es podria considerar Joan Mascaró com un dels precursors del diàleg interreligiós i del concepte d'interculturalitat. En qualsevol cas, caldria considerar Mascaró com un autor avançat al seu temps en qüestió del diàleg intercultural i precursor del que s'ha conceptualitzat com a cultura de pau.

Mascaró feia una clara distinció entre una religiositat autèntica i una altra d'organitzada, que rebutjava clarament. Encara que Mascaró es declarà sempre profundament cristià, confessava que havia arribat a això més per cultura i per tradició que per una veritable convicció religiosa. De fet, en el fons, el pensament i l'obra de Mascaró reflecteixen més aviat una inquietud cap a l'espiritualitat i de recerca de la veritat interior, que no pas una certesa en qualsevol tipus de creença o tradició religiosa, inclosa la cristiana.

D'una altra banda, Mascaró considerava que les religions havien perdut l'essència de la seva autenticitat a causa de l'entramat doctrinal organitzat a l'entorn de les diferents tradicions. Advertia, seguint aquest argument, que aquesta situació representava un gran perill per a les diverses confessions. Un perill concret i evident d'acabar esdevenint creences fanàtiques o supersticioses; que, segons el cas, podien arribar a ser corrents integristes extrems, contraris a qualsevol mena d'enteniment social o de diàleg interconfessional.

Per a Mascaró, la religió era una necessitat vital, tant a nivell personal com social. Parafrasejant les paraules de l'autor, la religió és una filosofia de vida i un suport per poder-la viure amb plenitud. Des

d'aquesta perspectiva, el gran enemic de l'autèntica religió és el dogmatisme; derivat de la institucionalització de la religió, per un costat, i del materialisme científic per l'altre. El dogmatisme és enemic de l'autèntica religió, perquè la pròpia institucionalització manlleua la intimitat de la persona la vivència essencial per a la construcció de la pròpia experiència religiosa.

Mentre que el materialisme científic és enemic de la religió, perquè posa fe cega en les possibilitats i els avenços de la tecnologia. Per tant, per a Mascaró, qualsevol manifestació de dogmatisme, tant científic com religios, que no se sotmeti a la raó individual; limita i coarta la llibertat de la persona i no podria mai alçar-se com a autèntica religió. Per a l'autor l'experiència religiosa és la que ajuda a la persona a recórrer el seu camí i la veritable essència de tota religió calia trobar-la en la seva pròpia poesia.

Mascaró volia demostrar en la seva obra l'existència de Déu; que, al seu parer, resultava ser inqüestionable, perquè Déu es troba en l'interior de la persona. El fonament de l'argumentació de Mascaró, en aquest sentit, partia de la idea d'aprofundiment interior de cada individu. Per a Mascaró, aquesta experiència directa de relació amb Déu es podia aconseguir a través de la meditació i de la contemplació, dues vies que dirigien de manera directa a la llum.

Emprant paraules del propi autor, només una ment entrenada en la meditació podia aconseguir el silenci dels pensaments que distreien la consciència per arribar a la pau interior i a la llum. La meditació havia de ser una pràctica que consistís en la capacitat de focalitzar atentament el pensament, aturant el moviments de la ment cap a la pròpia consciència. El requisit essencial per assolir aquest estat era una elevada i profunda

concentració, que afavoria i potenciava la introspecció. Segons Mascaró, amb la pràctica habitual de la meditació, es podia arribar a obtenir el coneixement d'un mateix, que feia possible l'autenticitat de la pròpia existència i en si mateix representava l'autèntic coneixement.

La contemplació, segons l'autor, es donava quan ja s'havia arribat a la vertadera unitat amb la llum. Amb la contemplació, s'arribava al punt de connexió i d'unió absoluta amb la llum, és a dir, amb la veritat. Una ment entrenada, a través de la meditació, podia aturar el moviment de la ment, sovint lligada als aspectes quotidians i terrenals del dia a dia, i aconseguir d'experimentar autènticament la vida. La contemplació suposava silenciar de manera absoluta les activitats i les idees de la vida quotidiana; que, en el fons, no eren vida. Aquest estat permetia arribar a l'experiència de vida pura, l'essència de la vida, que en el fons, era la contemplació de la llum. La llum transcendent es trobava en l'interior de la persona i feia connectar la persona amb tot l'univers, fent les persones part de l'u (unitat infinita).

Segons l'autor, la Llum és la resplendor de Déu i la seva contemplació fa possible el coneixement de la veritat. En aquest sentit, Mascaró sostenia que, en el ben entès que la llum és indivisible i que aquesta llum és Déu, en aquest moment es forma part de la llum de Déu. Per a Mascaró, només era possible arribar a aquest punt a través d'una ment entrenada en la pràctica diària de la meditació; que il·lumina el silenci interior i al mateix temps il·lumina la pròpia vida, fent que l'existència sigui joiosa i creativa; constructora del propi benestar i dels qui ens envolten, perquè s'ha trobat la pau interior i s'ha vist la llum.

Mitjançant la meditació es concentra l'atenció cap al propi interior. Meditar és silenciar la ment per poder alliberar-la de pensaments. Quan

s'arriba a un punt en què s'assoleix aquest silenci dels pensaments que distreuen, aleshores comença el que es coneix per contemplació i es pot arribar a l'èxtasi. La contemplació és deixar que la vertadera realitat que habita en l'individu, el transformi per arribar a la vertadera unitat. Per això i segons Mascaró, la contemplació és la font de saviesa que permet discernir la via per a poder resoldre les situacions quotidianes.

Treballar la pràctica de la meditació i de la contemplació fa que l'home es conegui millor a ell mateix i sigui capaç de crear el seu propi benestar i els dels qui l'envolten, justament perquè ha trobat la seva pau interior. Des d'aquesta perspectiva, és tant important la meditació com la contemplació per a trobar la pau interior. La meditació s'ha de practicar diàriament de forma que arribi a ser un hàbit de vida. Mascaró considerava que tant la meditació com la contemplació són igual de necessàries i que tant la meditació com la contemplació no es poden aconseguir sense el silenci: sentint el silenci interior que dur a la transformació. En aquesta circumstància, el temps i l'espai deixen d'existir.

Segons Mascaró, la contemplació és font de saviesa i fa possible el discerniment del camí que cal seguir per a poder resoldre les situacions i els dilemes de la vida quotidiana. Per a Mascaró, la contemplació és un inflexió cap el propi interior que permet a la persona entregar-se al Déu que habita a l'interior de cadascú. En aquest sentit i parafrasejant l'autor, es tracta de trobar-se amb Déu de forma absoluta, perquè no hi ha moviments en la ment ni argumentacions possibles i només existeix el silenci de Déu.

Mascaró sostenia que la contemplació és una forma de viure l'infinit. En aquest sentit, la contemplació és la unió absoluta amb Déu,

per tant representa el coneixement i la saviesa o, el que és el mateix en Mascaró, és la via per trobar la llum. La contemplació es pot entendre com la connexió amb Déu i és el bassó de l'espiritualitat en Mascaró. Així doncs, la contemplació és l'itinerari que cal seguir per fer possible que la ment arribi a Déu. En el camí d'arribada és imprescindible el despreniment de tot el que és terrenal. Segons Mascaró aquest itinerari de purificació cap a la llum suposa saviesa perquè fa ser millors les persones i, per tant, permet que les relacions personals siguin positives i en pau. En aquest sentit i en línia amb les paraules de l'autor, si la saviesa no serveix per ser millors persones, és inútil.

Mascaró concebia la llum com aquella visió que segueix el resplendor de Déu i dóna sentit a la vida. Com s'ha vist, per a Mascaró la llum és equivalent al coneixement i a la saviesa transcendents. La llum, en aquest sentit i sempre seguint l'argumentació de l'autor, dóna la possibilitat d'avanç en el coneixement d'un mateix. Aquest, segons l'autor, és el coneixement que pot dur a la saviesa. El procés que cal seguir, segons Mascaró, és la recerca de la llum a través d'un estat mental en què la psique transcendeixi el pensament i tots els sentits i arribi a la unió absoluta amb Déu. En el camí del coneixement, l'autèntic saber es pot cercar en un mateix, escoltant el propi interior. Mascaró considerava que; quan la ment es troba en silenci, en calma interior, es pot arribar al pensament més elevat.

D'alguna manera, Mascaró segueix l'estela dels místics i entén la contemplació com l'estat espiritual particular en què la presència de Déu és viva i activa. Cosa que representa el moment en què es té experiència viva de Déu. És en aquest moment en què l'ànima pren consciència de la presència de Déu en diferents graus, progressant en profunditat. El

progrés en la percepció de la presència de Déu, és cercar el silenci de la vida i, en aquest silenci de qualsevol moment de vida, fer possible que la vida adquireixi sentit.

Segons l'autor, la contemplació consisteix a silenciar de manera absoluta les activitats de la vida que en el fons no són vida per arribar a l'experiència de vida pura: l'essència de la vida, la contemplació de la llum. Amb la contemplació, segons Mascaró, es pot tenir la mirada oberta de pinta en ample per poder veure la veritat, exempta totalment de la quotidianitat immediata. Així es pot tenir una experiència lligada a allò que és transcendent. En aquest sentit i segons l'autor, la contemplació és la via per trobar i donar sentit a les coses, a les persones, a les paraules i als objectes. Per a Mascaró, no hi ha res sense sentit, sinó que tot hi és per un sentit, responent a un argument diví. La contemplació dóna la possibilitat de veure les coses amb una certa distància per poder copsar plenament el seu significat. Segons Mascaró, aquesta distància no significa una manca de compromís amb la realitat, sinó ben al contrari un lligam, un vincle a la vida, que permet a la humanitat formar part de l'univers i la lliga de manera absoluta amb l'univers. La contemplació permet, segons Mascaró, veure les coses de tal manera que causin sorpresa i perplexitat, que creïn il·lusions i donin la possibilitat de la creació de saviesa per a la vida diària. En aquest sentit, fa tenir sentiments de joia i la consciència de què es forma part de la unitat, de l'univers en la seva immensitat.

3.2.2.4. Recapitulació

Seguint la línia argumental de Mascaró, tot el procés consisteix en el fet que un instant finit pugui abastar l'infinit, que esdevingui la revelació absoluta de la veritat, i es constitueixi en la forma en què es manifesta la veritat. La clarividència en què es presenta aquesta veritat, la seva gratuïtat en la revelació és el que Mascaró va acabar definint com a bellesa. Segons ell mateix afirmava, la bellesa és la forma perfecta de coneixement. Mentre que la saviesa de què parla Mascaró és la comunió amb Déu: descobrir el pla de Déu, que no és altre que l'amor i que passa a través de la descoberta de la bellesa.

En Mascaró, la contemplació no és passivitat, una actitud activa de recerca, responsable i compromesa que vincula els éssers humans amb tot l'univers, sobretot, per l'amor. Mascaró considerava que l'amor es desperta en la contemplació de la bellesa sensible, en comunió amb l'univers i en la consciència de sentir-se part d'aquest univers, quan arriba a la vertadera essència de la veritat. En aquest punt Mascaró establia la vertadera estètica de la vida quotidiana. L'autor emfatitzava que, en el naixement de l'amor i en el fet de sentir-se vinculat a l'univers a través de la contemplació, és quan es manifesta a l'individu la conducta ètica, en el sentit de viure en coherència i en conformitat amb allò que s'estima.

En definitiva, per a Mascaró, la llum és la metàfora de Déu, la llum sobrenatural entorn de la qual gira tot. Mascaró utilitzava la llum per demostrar que l'existència de Déu és inqüestionable i és sempre present en un mateix. Aleshores, per a Mascaró, Déu és experiència, un referent espiritual i fins i tot un sentiment, al qual només es pot accedir a través

del cor, de la meditació i de la contemplació. Mascaró parlava d'un itinerari interior per a la recerca de la llum interior. En aquest sentit, la divinitat es troba en el interior de cada un i només es pot conèixer i creure a través de la trobada personal amb ell i a través de la sensibilitat personal. Mascaró considerava que l'espiritualitat, com la poesia, no es pot explicar: s'ha de sentir. El mallorquí percebia la unió íntima i indissoluble de la poesia i de l'espiritualitat, per bé que s'esforçava sempre a intentar distingir el que considerava fanatisme de la claredat espiritual.

3.2.3. La vida en Mascaró

De les tres idees bàsiques de l'obra de Mascaró (l'amor, la llum i la vida), la vida determina l'acció i el canvi, l'itinerari i les oportunitats. El concepte de vida, segons l'autor, representa la finitud i el camí. Tanmateix aquest camí per a Mascaró no sempre és un camí rectilini ni tampoc no és un camí igual per a tothom. Des d'aquesta perspectiva, la vida segons Mascaró és la responsable de donar a tothom oportunitats per a la recerca, per a la descoberta i per a l'aprenentatge. En aquest context, però, el que és més interessant és saber quin tipus de recerca, quin tipus de descoberta i quin tipus d'aprenentatge, cal plantejar-se. En tota l'obra de Mascaró, la vida autèntica es pot considerar un sinònim de vida espiritual.

3.2.3.1. L'espiritualitat i la vida autèntica

Mascaró presenta a *Lamps of Fire* paraules que ajuden a trobar el propi itinerari de la vida interior. Per a Mascaró la finalitat de la vida és arribar a trobar-se un mateix; el propi interior, que fa possible una vida autèntica. En el transcurs del pelegrinatge de la vida, hi ha moments d'incertesa, de desequilibri. En aquesta recerca els individus troben paraules que són la font de saviesa. Aquestes paraules són com llànties que marquen el camí que fa possible una vida autèntica i que uneix els individus en un amb l'Univers. En aquest sentit el fi, tot just esmentat, pot rebre diversos noms: Déu, Esperit, Llum, Nirvana, Tao, Brahaman, etc. En tot cas, l'objectiu de la vida és arribar a unir tots els individus a aquesta realitat transcendent.

A *Lamps of Fire*, Mascaró sostenia que en el pelegrinatge per l'existència, tot allò que és l'home prové del propi interior i aquesta consciència és la que es projecta cap a l'exterior. Mascaró afirmava que, per viure una vida autèntica, cal cercar l'harmonia a través de les paraules, del pensament. En aquesta recerca, la poesia representa el pont cap a l'infinit. Per a Mascaró, l'infinit és pura poesia transcendent. De fet, la poesia consisteix a trobar l'infinit en el que és finit i a trobar la unitat de l'univers en la més ínfima de les coses quotidianes. Per aquesta raó, la poesia fa factible l'expressió i la transmissió de tot allò que hi ha de transcendent en l'existència humana. Això és possible gràcies a fet que la poesia capta tota l'essència de l'existència i la universalitat dels moments. La poesia és el vehicle que permet expressar allò que és inefable, i innombrable, perquè permet anar més enllà de les simple paraules. Mascaró considerava que la poesia era quelcom més profund

que una simple combinació artística de les paraules amb una finalitat estètica. De fet, per a Mascaró, la poesia és l'art sublim, per la capacitat de comunicar l'Absolut i d'expressar allò inexpressable. Els artistes i, sobretot, els poetes són canals d'expressió de quelcom sublim.

En aquest sentit a l'obra *Lamps of Fire*, Mascaró presenta aquells escrits que per a ell són espurnes de la llum que guien cap a la veritat. La poesia facilita aquest recorregut, perquè permet transcendir la realitat. Amb tot, per bé que la poesia pot assenyalar el camí per arribar a la llum, el trajecte s'ha de recórrer igualment. Per a Mascaró, aquest itinerari vital és en realitat un camí cap a l'espiritualitat. És a dir, una recerca del sentiment i no de la simple i malentesa acumulació de coneixements. El sentit autèntic de la vida és trobar l'amor. En paraules de Mascaró, l'amor en majúscules, que només es pot trobar en la intimitat de l'individu i que genera l'energia suficient per convertir la pròpia existència en pelegrinatge cap a la veritat.

Per a Mascaró, la llum i la vida es lliguen per amor, fins a conformar l'u (la unitat infinita). En aquest sentit, la vida autèntica passa per l'esperit i, mentre dura aquest camí, la projecció externa de l'amor autèntic impregna tot el procés vital. A partir d'aquesta implicació vital i amorosa, es pot trobar la veritat de tot l'univers en cada moment de la vida. Cada home és centre de vida, únic en la terra i, malgrat les relacions amb l'exterior (amb les altres persones, amb la natura o amb les coses), el que és autèntic en l'home és el que es troba en el seu interior. Mascaró estava tan convençut d'aquest fet que va arribar a afirmar que només la vida interior, en altres paraules l'espiritualitat, representa la vida autèntica. En el sentit de recerca i d'experimentació, Mascaró interpretava la vida com una gran aventura que condueix a una

continua descoberta, si es permet la possibilitat d'experimentar a l'esperit. En funció d'aquestes argumentacions, la seva segona obra, *The Creation of Faith*, guarda una estreta relació amb aquesta idea de camí de l'espiritualitat. En l'obra, Mascaró va presentar aquelles paraules que l'havien guarit durant el camí, que l'havien servit i que li havien mostrat el camí de la Veritat: la seva veritat; que, en definitiva, no pot ser més que la de cada un.

Més endavant, Mascaró afirmava que la vida té com a centre l'home. El camí de la descoberta de l'esperit, que es troba en el propi interior, conforma la veritable essència de l'individu i li atorga la certesa de transitar per una vida autèntica. En aquest camí, la poesia ajuda a trobar les coordenades per recórrer aquesta trajectòria. Una poesia que és sentiment i que és unió amb Déu. Com s'ha apuntat amb anterioritat, la vida és el camí que duu a la unió amb la Veritat, l'amor autèntic que dóna la possibilitat de viure la vida amb autenticitat. Així es pot arribar a transcendir la pròpia realitat, mitjançant les paraules de veritat i d'amor de la poesia, que mostren el camí de l'infinit.

A l'obra *The Creation of Faith*, Mascaró pretenia respondre algunes qüestions que s'havia plantejat durant tota la seva vida i que li havien servit per il·luminar el seu pelegrinatge existencial i trobar-ne el sentit. Fonamentalment, les preguntes que es va plantejar eren com trobar el sentit per viure amb plenitud la vida, com es podia arribar a no patir i tenir joia malgrat la finitud de l'existència o com trobar consol quan s'acaba la vida, entre d'altres. En definitiva, es tracta de qüestions que la humanitat s'ha plantejat des que va prendre consciència de la seva pròpia existència i que, en general, les religions han tengut com a raó de ser. Així doncs a l'obra *Creation of Faith*, Mascaró volia reformular aquestes

inquietuds universals i oferir-ne unes respostes atenent els seus plantejaments filosòfics i en funció de la seva pròpia experiència vital. A *The Creation of Faith*, doncs, Mascaró va seguir en tot moment i de manera fidel aquesta línia d'argumentació. De tal manera, que l'obra de Mascaró en conjunt presentava la seva proposta per arribar a la joia en vida; concentrant la seva atenció en la idea que la vida autèntica, la vida espiritual, és aquella que tendeix de manera conscient a la bondat, a la bellesa i a la veritat. En aquesta obra, l'existència individual es presenta com a única. Això no obstant, Mascaró matisava que no es podia viure la vida de ningú i que tampoc no es podia pressionar per viure d'una manera determinada. De fet, ni tan sols la religió pot pressionar l'individu, ja que només el propi interior de l'individu, a través de la raó i amb el guiatge de la fe, permet d'arribar a la Veritat. En el fons, Mascaró sostenia que la forma com es viu, en clau interior, és la que vertaderament fa créixer les persones i és la força que retroalimenta el procés que s'inicia i acaba en el propi interior. És per això que, parafrasejant al mallorquí, fins que un no arriba al cim de la muntanya no pot veure completa la vista que s'ofereix des d'alt.

3.2.3.2. La vida com a recerca de la llum.

Com explicava el mateix Mascaró, *The Upanishads* il·lustren el camí de la llum, *The Bhagavad Gita* el de l'amor i *The Dhammapada* el de la vida. Seguint aquests postulats, es podria afirmar que *The Upanishads* presenten diferents formes de cercar la llum. I aquí rau la importància d'aquest text; perquè, en el fons, la vida és una recerca constant de la

llum. Una llum que, segons el parer de Mascaró, es troba a l'interior de cada persona. Aquesta troballa fa que la vida esdevingui espiritual i es carregui de sentit; perquè, en realitat, la vida interior és la vida autèntica. Els *Upanishads*, segons la interpretació del mallorquí, són tractats que beuen de les fons de les religions i de l'humanisme del moment en què es conformaren. De tal manera que el sentit contextual del text s'hauria aplicat a les necessitats i a les circumstàncies del seu moment. Tanmateix, com que tracten la trajectòria de la vida en clau interior, el seu abast és universal perquè tornen a tenir tenen sentit cada cop que es llegeixen.

En aquest sentit i segons Mascaró, *The Bhagavad Gita* es pot considerar una sort d'*Upanishad*, on la vida consisteix en la lluita per trobar-se un mateix i la recerca de l'autèntica llum (concentrada en l'amor, en la bondat i en la bellesa) és presentada com una autèntica i superlativa batalla. Per aquesta raó, el *Gita* destaca el *kharma* (és a dir, la llei natural i interna de l'home) com l'autèntica raó de l'existència dels individus. Establerta aquesta premissa, el deure de l'home és trobar-se a si mateix i aquesta descoberta suposa la victòria suprema, la veritat, que fa possible que l'home pugui gaudir del cel a la terra. Seguint la introducció de Mascaró al *Gita*, la relació que s'ha de tenir amb el món ha d'estar basada en l'amor, al despreniment d'allò que és material. Estat que permet arribar a l'amor incondicional. Un amor que no demana res a canvi, perquè és el resultat de la pròpia plenitud. En aquest procés es pot trobar la joia interior, la vida espiritual que es fonamenta en la vida superior i que allibera l'home del patiment inherent a l'existència. L'essència del *Gita* és la recerca de la llum interior. Mentre que la vida és l'escenari en què es donen les oportunitats d'aprenentatge. Aquestes oportunitats s'han d'aprofitar sempre, encara que se sàpiga d'avançada

que els resultats no és poden controlar ni determinar. En canvi, el que les persones poden controlar és l'itinerari del camí. Un itinerari interior, on la fe i la raó determinen la trajectòria i la vida es converteix en vida espiritual i plena de sentit.

The Dhammapada, concepte d'origen sànscrit, suggereix el recte camí de la vida, que es fa dia a dia amb les pròpies accions. *Dhamma* significa suportar, romandre i, també llei (llei moral, llei espiritual de justícia, llei eterna de l'Univers i Veritat), mentre que *Pada*, tant en sànscrit com en pali, significa peu o passa i denota el camí. Aleshores, *Dhammapada* suggereix el camí de *Dhamma*, el recte camí de la vida, que es construeix amb les pròpies passes i accions i que hauria de menar cap a la veritat suprema. El *Dhammapada* és el camí de la veritat, de la llum, de l'amor, de la vida, del Nirvana. En termes cristians representaria el camí de Déu. Un camí que significa la joia del pelegrinatge com a resposta a la descoberta del propi interior. Al cap i a la fi, aquest camí d'interioritat esdevé el camí de la perfecció.

3.2.3.3. Viure la vida

Mascaró en tota la seva obra concep la vida autèntica com a vida espiritual. En el fons, per Mascaró, la vida espiritual és aquella que es viu dedicada al creixement personal, a buscar el sentit de la pròpia existència i del camí cap a la Veritat. Per a l'autor tenir una vida espiritual suposa dedicar temps a la recerca interior, trobar moments en què es puguin superar els enganys de la vida ordinària, farcida d'elements (superficials i temporals), que distreuen del vertader sentit de l'existència, per tal

d'arribar al fons de la pròpia persona i poder viure el seu interior més íntim, és a dir l'ànima. Aquesta tasca d'interioritat, segons Mascaró, supera les barreres del materialisme i de la banalitat dels fets quotidians. Segons Mascaró, anar més enllà del materialisme i de la superficialitat fa possible viure la vida autèntica, com si fos l'infinit dins el finit. Instants que Mascaró qualificava de moments de Veritat. Aquesta forma d'existència és possible si és té la capacitat de submergir-se en el propi interior i trobar l'ànima, l'esperit, la llum. Aquesta forma d'entendre la vida acostava a la part més transcendent de la pròpia existència, fa prendre consciència del que és essencial destriant d'allò que és superficial. I, en definitiva, segons Mascaró aquesta actitud converteix les persones en les creadores de la seva pròpia existència i les fa viure la vida en la gràcia de Déu. La vida és un camí de recerca, de descoberta i d'aprenentatge que condueix a la llum, a la veritat i a l'infinit que és u. Mascaró entenia que, en aquest camí, només l'amor autèntic és l'element imprescindible; perquè és el que fa possible que la vida es converteixi en llum i serveixi de guiatge en la recerca, en la descoberta i en l'aprenentatge. En aquest sentit, Mascaró afirmava que l'amor fa possible que la llum i la vida es lliguin per convertir-se en moments de Veritat. En el fons aquests moments de Veritat representen la vida autèntica per a Mascaró. Una vida autèntica que associava completament a l'espiritualitat, on l'amor permet l'experiència de moments únics, originals, la descoberta, l'experimentació i l'aprenentatge de l'esperit de cada individu.

Seguint aquesta línia argumental desenvolupada per Mascaró, el que se sap amb certesa de la vida i de l'existència humana és que és finita. Aquest fet, tot i admetre que és inqüestionable i ineludible, causa dolor i patiment a l'home. L'existència és finita i té sempre com a resultat final un fet dolorós (la mort) i diversos motius de patiment relacionats (la

vellesa, la malaltia, la pèrdua, etc.). La certesa és que l'ésser humà no es pot escapar d'aquest fet final, per bé que es tengui molta cura de la pròpia salut, arriba un moment en què s'esgota l'existència per sempre. En aquest sentit, segons el parer de Mascaró, potser no val tant la cura que s'hagi pogut tenir a nivell físic, com la que se n'hagi tengut a nivell espiritual. En néixer, l'única certesa que es té és que algun dia es morirà. Igualment, se sap que el cicle de la vida és independent de la pròpia voluntat (el naixement, la infància, l'adolescència, la joventut, l'adulthood, la maduresa, la vellesa, etc.). De la mateixa manera, la pròpia mort s'escapa del tot del propi control. Segons Mascaró, de tot el procés vital el que es pot controlar és com es viu la vida.

No importa que la vida sigui més llarga o més breu, sinó que tengui com a característica fonamental l'autenticitat, amb llibertat i amb visió, amb fe i sense fanatismes; però amb una mirada il·lusionant sobre la pròpia existència il·luminada de tal manera que pugui fer que els moments íntims siguin moments de Veritat. En el fons, Mascaró es referia al fet de tenir un itinerari vital que suposàs experimentar la felicitat a la terra, que només l'espiritualitat atorga en aquesta vida. Des d'aquesta perspectiva, la qualitat de vida calia cercar-la en una actitud abocada al pensament i al sentiment. Aquestes inquietuds, seguint l'argumentació de Mascaró, fan que la persona tengui la necessitat d'interioritzar i connectar amb el vertader jo intern (és a dir, amb la seva pròpia ànima) i amb la veritat de l'univers que és l'u (això és la unitat infinita).

Dit això, Mascaró assenyalava que una de les primeres condicions que es requeria per tal de poder tenir una existència feliç a la terra era aconseguir alliberar-se del dolor inherent a la pròpia existència. Cosa que, com s'ha descrit amb anterioritat, consisteix en el fet de tenir la certesa

de la finitud de la vida, d'acceptar que pot arribar en qualsevol moment, de combatre la malaltia i la pèrdua de facultats psíquiques o físiques o d'assumir el dolor produït per la separació eterna dels éssers estimats, entre d'altres. L'home només es pot alliberar d'aquesta angoixa existencial seguint alguns preceptes o determinats dogmes dels llargs tractats religioses o de determinades institucions espirituals, que Mascaró sempre va intentar defugir.

Al cap i a la fi, aquests preceptes i dogmes que l'única que aconseguen és anul·lar el propi criteri i, sobretot, la capacitat de tenir una experiència vital enriquidora i personal. Per a Mascaró, la única forma d'alliberar-se d'aquest patiment, d'aquest dolor inherent a l'existència humana, és viure una vida autèntica i espiritual. Seguint aquest fil argumental, Mascaró estava convençut que la vida interior (o vida espiritual) és la vida veritable i la única autèntica; perquè fa possible transcendir la pròpia realitat, amplificant el sentit del moment i trobant el valor profund de les coses, de les situacions i de les relacions, fins a convertir la pròpia vida en art. Així doncs, la vida adquireix autenticitat, quan la persona pren consciència de la pròpia realitat i pot atribuir valor als esdeveniments; de tal manera, que es poden acabar convertint en originals i únics. En definitiva, per a Mascaró, tan sols d'aquesta manera i a través d'aquest procés de purificació interior i de presa de consciència de la pròpia condició com a subjecte es pot transformar la quotidianitat en art, tant en la relació amb un mateix com amb els altres o amb la resta de l'univers, i es pot donar sentit a la pròpia vida (sempre a partir de l'interior de cada un).

3.2.3.4. Recapitulació

Des d'aquesta concepció, l'art de la vida consisteix a trobar l'ànima (d'un mateix, de l'altre, de les coses i de l'univers). Una persona que viu la vida autèntica és aquella, segons Mascaró, que es preocupa pel vertader sentit de la vida, de la naturalesa de l'ésser humà; que és capaç de tenir una consciència amorosa, veient l'ànima de l'altre; que es demana sobre el per què de la seva estada en aquest món; i, en darrera instància, que troba el sentit de la pròpia existència. Es tracta de poder veure el fons de les coses, l'ànima de les coses, la veritat de les coses i no la seva aparença finita. El fet de viure amb autenticitat, fa viure plenament (amb la capacitat d'estimar molt i d'aprofitar tots els moments de l'existència). Una vida viscuda d'aquesta manera arriba a l'acabament sense el patiment de no haver aprofitat els moments, cosa que suposa un consentiment implícit d'allò que és inevitable. Segons l'autor, haver viscut una vida autèntica, amb sentit, és el que fa possible que s'arribi amb confiança al moment final. Fins i tot, donant sentit a l'acabament, com si es tractàs d'una obra d'art completa.

Conseqüentment, Mascaró reflexiona sobre la manera de gestionar i de jerarquitzar la utilització del temps de la pròpia existència i sobre la intensitat amb què es viu en funció del temps i de la forma que s'interpreta. Els eixos per gestionar una vida profitosa i plena es concreten en la capacitat d'estimar (que realment és l'aprofitament absolut del pelegrinatge per la vida) i en el procés d'aprenentatge basat en l'espiritualitat; que consisteix en la recerca del cercar el propi sentit de la vida, en la trobada de la pau interior i en l'assumpció d'una actitud responsable cap a la vida, deslliurada de l'esclavatge de la superficialitat

de les coses. De fet, per a Mascaró, cada un és responsable de la seva actitud la vida. Una actitud que neix al propi interior i fa possible que es pugui viure plenament i de forma autèntica, també cap a l'exterior.

A continuació, Mascaró sostenia que totes les persones són diferents i úniques en experiències i en quotidianitat. Al mateix temps, totes les persones són idèntiques en allò més profund que és l'ànima i la capacitat de recerca i d'experimentació en l'esperit. En aquest sentit i segons Mascaró, es pot afirmar que la quotidianitat és molt diversa i variable, per bé que tothom parteix d'un mateix fons. Tota persona té ànima. Aquesta ànima participa de Déu i, en aquest punt, es troba el valor individual: el mateix valor que tothom té i que iguala els individus en l'u (és a dir, en la unitat eterna). Mascaró considerava que Déu és vida i que, si no s'està amb Déu, no es viu. Mascaró pensava que la vida autèntica es troba en aquesta comunió en Déu, quan la vida forma part de Déu. Per tant, l'autèntica vida, atenent el pensament *mascaronià*, rau en la consciència de Déu dins de cada un; és a dir, en l'espiritualitat de l'home.

Exposat això, la pregunta pertinent, de fet la gran pregunta de la vida, és la que es demana per la forma d'arribar a la unió amb Déu, la manera de retornar a la essència. Aquesta és la pregunta sobre el camí que cal seguir per poder viure de forma autèntica i així arribar a la felicitat aquí i ara, a la terra. Per contestar la pregunta, Mascaró sostenia que la forma de fer-ho era anar acompanyat per la gràcia de Déu, que no és altra cosa que l'amor autèntic i la capacitat d'estimar. Només d'aquesta manera es pot créixer com a persona i viure coherentment en clau interna i en projecció cap a l'exterior. Cosa que representaria viure l'autèntic humanisme i, en el fons, la unió d'orient i d'occident. En aquest sentit, Mascaró apel·lava al camí de l'amor, que desemmascara qualsevol tipus

d'egoisme, començant pel propi interior. L'espiritualitat en Mascaró dona sentit a l'existència i, fins i tot, és proacció i no reacció. L'espiritualitat és autèntica raó, no és ni fanatisme ni il·lusió. Cosa que confirma que la vida autèntica comença en el propi interior. En lògica conseqüència, l'espiritualitat en Mascaró és l'inici de qualsevol canvi que es vulgui perseguir en relació amb el món exterior. En aquest sentit, Mascaró pensava que, en el guiatge per la recerca de la vida autèntica, es fa necessari un canvi interior, que s'acaba projectant en l'exterior.

Com s'ha dit, la vida autèntica *mascaroniana* és joia i felicitat i es fonamenta en la recerca personal i, sobretot, en la descoberta i en la trobada de Déu. Una divinitat que es troba en el propi interior i en aquesta actitud es construeix una consciència amorosa que transforma la pròpia realitat. Déu se situa en el centre mateix de la vida i, quan s'és conscient d'això, la persona se situa més enllà de l'esdevenidor quotidià, de les lleis de la natura. De tal manera que és la llum que guia la vida i mostra el camí.

Mascaró afirmava que només es viu quan les persones s'abandonen totalment a Déu, a la vida espiritual i al propi interior, perquè trobar la joia en Déu és la única possibilitat de gaudir a la terra. En la mateixa línia argumental, Mascaró sostenia que el camí de la vida està marcat pel propi coneixement, per l'energia transcendent, per la pròpia llei natural, per la disposició mental que té cada individu i, finalment, per la missió per què tothom ha vingut a la vida. Per tant, l'energia vital que és té en el propi interior dona contingut a la vida i en aquesta recerca es troba l'essència de la pròpia vida i, en conseqüència, l'autèntica felicitat.

Mascaró creia que el camí de recerca, de trobada interior, d'impuls personal, de coneixement intern, és l'únic coneixement que fa possible la

realització de l'individu en la seva vida. La recerca interior és la tasca fonamental de l'home, per tal de descobrir quina és aquesta disposició en la vida que li permeti viure autènticament. Aleshores la vida autèntica passa pel descobriment del propi interior i fer possible l'equilibri entre el que es viu interiorment i el que es projecta en l'exterior. Aquest coneixement és el que fa que la persona pugui ser plenament feliç. D'una altra banda, aquest és el procés que fa possible assaborir la vida; agrair infinitament tot el que s'hagi pogut obtenir i, sobretot, gaudir-ne plenament i a consciència. En definitiva, per a Mascaró, aquest és el camí de la vida autèntica, el que encamina cap a la perfecció.

Seguint l'argumentació de l'autor sota una clara influència oriental, la vida no es pot viure pendent dels resultats, perquè els resultats estan fora del control personal. La vida s'ha de viure fent que aquest procés es faci tan bé com sigui possible. Els resultats no depenen de l'individu. De fet, el que realment depèn i pot ser controlat per l'individu és el que fa i com ho fa. En acabat, els resultats vénen sols. Des d'aquesta perspectiva, la vida autèntica és el pelegrinatge cap a l'interior. Així doncs, la vida és progrés, descoberta, trobada i aprenentatge. Cada descoberta determina un itinerari diferent i fa possible un despertar interior. En el fons, segons Mascaró, el progrés de l'home a la terra és un lent despertar. Un despertar que representa la visió de quelcom infinit en allò finit o quelcom etern en la quotidianitat. Aquest despertar interior és el que fa possible la creació, l'originalitat, l'art i la poesia. L'autèntica vida és una anada cap la realitat transcendent. Per això no hi ha camins fets, segons l'autor mallorquí, perquè el que és rellevant és que cada un ha de fer el seu camí. I aquesta és una tasca que s'inicia en el propi interior. De tal manera que aquesta és la línia que marca el sentit de l'essència de

cadascú i sempre comporta una recerca interior, perquè la vivència personal és la única possibilitat de la trobada amb l'esperit.

En la vida ordinària, l'home confon l'experiència personal amb la quotidianitat. En canvi, Mascaró considerava que el que és real és el que es produeix dins el propi interior, dins la més profunda intimitat de la persona; que Mascaró pensava que és divina, perquè comparteix part de la llum de Déu. L'ànima es reconeix en tota l'extensió de l'univers, però on es mostra de manera aclaparadora és dins la intimitat de l'home. La dificultat, doncs, consisteix a fer possible arribar a aquesta intimitat dins el renou diari i sota la pressió dels estímuls externs que destorben l'esperit. En aquest sentit Mascaró deia, una altre cop amb una clara influència orientalista, que el recte camí es fa amb les pròpies passes, les pròpies accions. Aquest és l'únic camí que mena cap a la veritat i només es pot fer cercant a l'interior. El camí de la veritat, afirmava el mallorquí, potser no sigui un camí de línies paral·leles, sinó un camí que transita al voltant d'un cercle, en el qual seguint qualsevol de les seves direccions sempre s'enfila el centre. Hi ha diferents tècniques que permeten seguir el camí amb seguretat i aconseguir la unió definitiva: la concentració, la introspecció, la meditació i la contemplació. Comptat i debatut, es tracta d'estimar i seguir l'estela del progrés personal. En aquest sentit, hi ha dues idees que destaquen, al voltant de les quals giren els problemes més profunds del pensament i de tota la visió i la vida espiritual: la idea de l'Ésser i la de l'Amor.

El fet de ser conscient del que es viu és viure. D'aquesta manera, l'individu pot ser un mateix i pot arribar a ser l'autèntic i el vertader protagonista de la seva pròpia història, evitant que la vida passi pel davant de l'esmentat individu. La presa de consciència passa per escoltar

l'interior i interpretar allò que resulta fonamental, per tal de trobar l'essència. Mascaró sostenia que adonar-se de les coses que es viuen, enforteix, perquè dóna força d'esperit. A partir d'aquí es pot ser conscient del moment infinit que es viu dins l'espai finit, cosa que només es pot percebre des de la pròpia vida interior.

D'una altra banda, per a Mascaró, la vida és necessàriament creació. Quan es viu la vida, realment s'està creant, altrament no és una vida autèntica. Quan un es deixa viure, només es vegeta i no es viu. En aquest sentit, ser conscient del moment en què es viu fa que es visqui la vida amb plenitud. L'acció és vida i la vida no es pot viure sense acció. No obstant això, la noció d'acció respon a un moviment intern, contra la intuïció habitual que l'associa a un moviment extern.

Mitjançant aquesta idea, Mascaró anima a viure la vida com a protagonistes, perquè tan sols amb aquesta actitud es pot donar la creació i l'experiència de l'amor autèntic. Un amor que fa possible veure l'infinit en les coses. I és en aquest moment, segons el parer de Mascaró, que la vida és una autèntica obra d'art i esdevé poesia. En definitiva, qualsevol peripècia es pot resumir amb la idea que és la possibilitat del pas de la finitud a la infinitud.

**LA PROPOSTA EDUCATIVA
DE JOAN MASCARÓ I FORNÉS**

En aquest capítol presentam la proposta educativa de Joan Mascaró i Fornés, en el ben entès que Mascaró no va tenir la intenció de fer cap tractat de pedagogia i el que hem abstret és, en conseqüència, una anàlisi de la seva obra. Mascaró presentava una línia de pensament avançada al seu temps i al context en què es va desenvolupar, ja que parlava de canviar al món a partir del creixement que es podia fer a l'interior de cadascú. La seva obra de lingüista, orientalista i especialista en sànscrit va obrir vies d'enteniment entre Orient i Occident.

A partir d'aquí, es va centrar en el treball de les actituds vitals i en la recerca de l'espiritualitat, vehiculant la cultura oriental, que va ser capaç de fer arribar més enllà de la simple transmissió d'informació. Tenint tot això en compte, es pot considerar Mascaró com un personatge pont entre les cultures Oriental i Occidental.

El principi fonamental que impregna i fonamenta el pensament de Mascaró és el de l'espiritualitat, interpretada com una característica essencial de l'ésser humà. Segons Mascaró, l'espiritualitat és una necessitat d'ordre superior que es pot desenvolupar tant en el marc de les tradicions religioses

com fora. La proposta de Mascaró representa una espiritualitat secular. L'espiritualitat no és una propietat exclusiva de qui, legítimament, se sent membre d'una comunitat religiosa. Més enllà de l'adscripció confessional, tot ésser humà té un sentit i unes necessitats d'ordre espiritual, que es poden desenvolupar tant en el marc de les tradicions religioses com fora d'elles. En aquest sentit, es parteix d'una comprensió holística de la persona i la seva complexitat que permet identificar una sèrie de capacitats i possibilitats espirituals en totes les persones.

Mascaró descriu, tot sovint, l'espiritualitat com un principi pedagògic i en el transcurs del present capítol mostrem una proposta global d'educació, en què es té cura de la persona en la seva complexitat a partir de la intel·ligència espiritual i de la seva relació amb altres formes d'intel·ligència. Així parlem d'intel·ligència espiritual i emocional i d'intel·ligència intra i interpersonal. L'espiritualitat, però, no suposa una visió tancada i egocèntrica del desenvolupament de les potencialitats, sinó que és concebuda com una obertura, una via cap a la solidaritat i la demostració de la possibilitat d'un diàleg autèntic, que sigui capaç de enfortir la persona i d'ésser vertaderament resilient davant l'adversitat. Per tal de vehicular aquesta forma d'educació és millor partir del que és conegut, local i propi per arribar al que és desconegut, universal i aliè. De manera natural, l'escola ha de donar resposta a aquestes necessitats, perquè l'escola ha de ser una formació per a la vida.

4.1. Secularitzar l'espiritualitat: intel·ligència espiritual

Mascaró parlava de la secularització de l'espiritualitat, és a dir d'una espiritualitat laica. L'espiritualitat entesa així és una espiritualitat sense adscripcions a qualsevol religió o a qualsevol mena de dogmatisme. Tradicionalment s'ha considerat que tota espiritualitat està lligada a la vivència religiosa. Tot i així, s'ha de reconèixer el valor que té l'espiritualitat en la vida humana, més enllà de l'espiritualitat explícita i assumida de les religions. La persona humana té necessitats espirituals que no tenen res a veure amb cap concreció confessional ni dogmàtica. El fet de deslligar l'espiritualitat de tota cadena dogmàtica dóna lloc a la possibilitat de construir un patrimoni humà comú que permeti a la persona orientar-se en allò que és essencial per a ell en la vida. Aquesta recerca espiritual cobreix un espai que havia estat ocupat per la religiositat i pel dogma. Segons Mir en aquest punt Joan Mascaró parla de la desaparició del mot esperit en el llenguatge quotidià i de la desaparició completa en la terminologia científica, ja que s'ha anat substituint pel mot raó. La qual cosa és una inexactitud i, segons el parer de l'autor, una clara equivocació. L'esperit és poder i raó a la vegada. L'esperit no és poder sol, però tampoc la raó sola. L'esperit és vida creativa. L'esperit crea les obres d'art i la poesia, les obres filosòfiques i polítiques i, sobretot, les crea individualment i universalment (Mir, 2002).

Es tracta de cercar més enllà de les creences, allò que existeix com a idea de plenitud, la vida espiritual és dinamisme cap a l'infinit. Amb tot, el propi dinamisme no demostra l'existència de l'Absolut, però indica una set de plenitud, un moviment cap allò que no s'és. En aquest sentit, la secularització de l'espiritualitat suposa l'art de viure partint dels elements fonamentals de la condició humana. És a dir, l'espiritualitat alliberada de tot

dogmatisme per arribar a construir un patrimoni individual i comú que permeti orientar l'individu cap el que és essencial. La intenció de l'obra pòstuma de J. Mascaró, *The Creation of Faith* no era altra que aquesta excepcional recerca. De fet, també a la primera part de *Lamps of Fire*, dedicada a l'esperit de la religió, es mostrava una vida espiritual més enllà de les creences i el que havia resultat útil a Mascaró per viure la seva pròpia espiritualitat (Mascaró, 1993).

Una recerca espiritual, adaptada a l'avui i a l'ara, present en el món contemporani, compartint espai amb els coetanis, és una constant en autors de sensibilitat espiritual excepcional com és el cas de Raimon Panikkar. I és en aquesta secularització on es troba el punt d'inflexió que permet el diàleg obert entre les diferents religions (Panikkar, 1999). L'espiritualitat laica es viu en el món terrenal, sense referir-se al món transcendent. Aquesta espiritualitat vol ser una forma de sentir-se lligat, amb profunda vinculació, a tot el que existeix, a tot l'univers. És tracta d'una espiritualitat sense déu, sense esglésies, sense dogmes. Segons Francesc Torralba, l'espiritualitat, sigui laica o religiosa, atea o teista, panteista o politeista, horitzontal o vertical, és una riquesa per l'ésser humà i no pot ser desestimada (Torralba, 2010).

En aquest sentit, és té en consideració que l'espiritualitat és una riquesa de la persona humana i, com a tal, forma part de la intel·ligència, que s'ha de desenvolupar. Aquesta idea entra en relació amb la concepció que la intel·ligència no és única i que es pot desenvolupar des de diferents formes. Concretament va ser el psicòleg nord-americà, Howard Gardner, que va presentar la idea que existien diferents formes d'intel·ligència en l'ésser humà, amb el què s'ha conegut per la teoria de les Intel·ligències múltiples (Gardner, 1987). De les hores ençà s'ha anat ampliant la noció

d'intel·ligència sense conduir a la fragmentació de la ment humana. Cada una de les intel·ligències desenvolupa una funció peculiar i està integrada en el seu conjunt, com a formes interdependents i cap d'elles és autosuficient.

En aquest sentit, l'ésser humà per a poder viure una vida equilibrada requereix de totes elles, encara que no totes amb el mateix grau de desenvolupament. Tot i que en potència la persona les tengui totes cada una d'elles, es desenvolupen en distint grau i amb una connexió entre elles peculiar, distinta per a cada individu. És a dir, cada una de les intel·ligències treballa en concert, en qualsevol activitat humana complexa implica la participació d'una mescla en combinació dependent del propi individu. Així que, segons Gardner, la intel·ligència és una capacitat que serveix per resoldre problemes a través d'unes potencialitats neuronals que poden ser o no activades dependent de factors diversos provinents de l'entorn cultural i familiar. Cada persona té intel·ligència i posseeix alguna de les seves variants en menor o major mesura. Cada persona individualment té una combinació que va evolucionant o ampliant segons es vagin o no activant la capacitat de processar informació. Aleshores, segons Gardner, d'herència tenim poc en qüestió d'intel·ligència, potser un percentatge estimat del trenta per cent, la resta és educació, cultura, ambient, alimentació, etc. El que sí és innat és l'actitud per a desenvolupar una intel·ligència més que una altra. Amb línia amb aquesta idea es podem desenvolupar algunes formes d'intel·ligència i mantenir altres en estat potencial. Gardner distingeix la intel·ligència lingüística, la musical, la logicomatemàtica, la corporal i cinestèsia, l'espacial i visual, intrapersonal, interpersonal i naturalista (Gardner, 1987).

A més de les múltiples intel·ligències definides per Gardner, hi ha autors que han afirmat que les vuit intel·ligències no completen el total de

les que es donen en la persona humana i hi afegeixen la intel·ligència emocional (Goleman) existencial, l'espiritual i la transcendent (Zohar i Marshall, 2001). Tal com explica Torralba, partim de la idea que l'ésser humà té un sentit espiritual amb unes necessitats d'ordre espiritual que no pot desenvolupar ni satisfer més que conrant i desenvolupant la intel·ligència espiritual (Torralba, 2010).

En aquest sentit, el desenvolupament integral de la persona és una responsabilitat de la tasca educativa. Es tracta que, a través de la tasca educativa, es respongui a les necessitats de desenvolupament de totes les dimensions de la persona, que es troben en estat potencial. Qualsevol acte, per simple que sigui, inclou més d'una intel·ligència en execució. Una persona amb les seves facultats conservades pot no estar particularment dotada per cap de les intel·ligències i tanmateix, a causa de complir una particular combinació o mescla d'habilitats, pot ser capaç de complir una funció de forma única. En aquest punt és on l'educació té una exigència en la seva presència. Es tracta d'identificar i d'expressar les necessitats educatives, per a poder trobar formes de respondre a aquestes necessitats. El benestar personal és aconseguir que es puguin desenvolupar totes les intel·ligències, encara que no totes en la mateixa intensitat o alhora, però sí en connexió. El benestar integral es pot aconseguir a través d'una educació integral, que contempli totes les intel·ligències, incloent-hi l'espiritual. Les necessitats educatives per a desenvolupar la intel·ligència són comunes a tota persona humana. Aleshores, les necessitats espirituals també són comunes a tots els éssers humans.

En aquest sentit, es posa de manifest que tota persona, independentment de la religió o credo individual que professi, té una intel·ligència espiritual que requereix respostes amb propostes educatives

adequades més enllà de l'adscripció religiosa. Tot ésser humà té unes necessitats i una sensibilitat espiritual, que es poden desenvolupar tant en l'àmbit religiós com fora. En la visió holística es permet identificar una sèrie de capacitats i de possibilitats espirituals en totes les persones. En funció d'aquesta consideració, resulta molt important pensar i planificar estratègies adequades per educar la intel·ligència. En una educació integral s'han d'incloure totes i cada una de les intel·ligències i l'espiritual resulta essencial (Torralba, 2010).

Després de la publicació de Gardner de la teoria de les intel·ligències, s'ha ampliat significativament la noció d'intel·ligència. Tot i així, la identificació de distintes formes d'intel·ligència no ha de conduir a una visió fragmentada de la ment de la persona, perquè cada una desenvolupa una funció peculiar i es troba integrada en el seu conjunt. Podríem dir que són formes interdependents de les quals cap per si sola és autosuficient. Una persona per ser equilibrada i tenir una vida ordenada requereix de totes elles, encara que en diferents graus. Aleshores podríem dir que els diferents tipus d'intel·ligències actuen conjuntament i qualsevol tasca adulta requereix possiblement la combinació i la inclusió de diverses d'elles de forma integrada.

Segons Howard Gardner, la intel·ligència és una capacitat que serveix per a resoldre problemes a través d'unes potencialitats neuronals que poden ser activades o no depenent de diferents factors, com l'entorn cultural i familiar. Cada ésser humà té una combinació de diferents intel·ligències, que van evolucionant i ampliant-se o no segons es va activant la capacitat de processar informació. De tot plegat també hi ha un percentatge heretat, però el major percentatge és el fruit de l'educació, de l'ambient, de l'alimentació, etc. Tots som diversos en aquest sentit i cada ésser humà té

unes possibilitats úniques i diferents: podem desenvolupar algunes formes d'intel·ligència i deixar-ne altres en estat potencial. El desenvolupament integral i complet de totes les dimensions de la persona és una tasca de la pràctica educativa.

La intel·ligència espiritual, existencial o transcendent, va ser definida per Goleman com la capacitat de situar-se a si mateix respecte al cosmos i com la capacitat de situar-se a si mateix respecte als trets existencials de la condició humana. Com, per exemple, el significat de la vida, de la mort i el destí final del món físic i psicològic, a partir d'experiències profundes com són l'amor a una altra persona o la immersió en un treball artístic (Goleman, 2012). La intel·ligència espiritual permet accedir als significats profunds, plantejar objectius i fer plans existencials. Tot i així és imprescindible un doble moviment per accedir a la intel·ligència espiritual: un primer procés d'interiorització i de forma simultània un moviment de superació de l'ego, que en Mascaró és l'amor (Goleman, 2012). Aquesta superació de l'ego, en plenitud interior, s'obre als altres, a la naturalesa i a tot, quan existeix. Segons Kumar la clau de la comprensió de la intel·ligència emocional és la connexió. Per l'autor el significat de l'espiritualitat és el sentit profund de compassió, d'unitat, de relació i de connexió amb tot el que existeix (Kumar, 2008).

La intel·ligència espiritual implica la capacitat per a comprendre amb profunditat les qüestions existencials a través de distints nivells de consciència. Una persona espiritualment intel·ligent té una capacitat important de connectar amb tot el que existeix, ja que és capaç d'intuir tot el que es troba en la part més profunda o més elevada. És a dir, allò que és etern i immutable, com deia J. Mascaró. La intel·ligència espiritual capacita el pensament existencial i crític, faculta per a contemplar críticament la

naturalesa de l'existència, de la realitat i de l'univers. Aquesta intel·ligència és pròpia de filòsofs, ja que el seu mode de pensar és bàsicament existencial i crític. Exposat això, cal dir que la intel·ligència espiritual no s'ha de confondre ni identificar amb la consciència religiosa, ja que la primera és la condició de possibilitat de la segona. Només perquè l'ésser humà té aquesta intel·ligència, pot viure l'experiència religiosa, però la intel·ligència espiritual és una dada antropològica no una qüestió de fe (Torralba, 2010).

Certament, la creença religiosa és una manifestació, un desenvolupament de la intel·ligència espiritual en un sentit concret, que s'adhereix a un tipus de veritats que no es poden demostrar racionalment i que són objecte de fe. Aquesta adscripció és la que permet a la persona que creu comprendre o acceptar els grans moments de l'existència: naixement, mort, sofriment, amor, etc. També és la que fa que el creient trobi i doni consol i pugui perdonar. Però hem d'entendre que la creença és una qüestió de voluntat i també d'intel·ligència, perquè la capacitat de creure es deu també a la intel·ligència espiritual que li aporta aquesta possibilitat.

La intel·ligència espiritual és la que dóna l'oportunitat de tenir una vida espiritual. És a dir, l'ésser humà és capaç de tenir vida espiritual per aquesta capacitat d'intel·ligència espiritual. La vida espiritual no és una vida paral·lela a la vida corporal, sinó que hi està íntimament lligada. Qui cultiva la intel·ligència espiritual viu més intensament cada experiència. De fet, qui exercita la vida física es predisposa a tenir vida espiritual. El cultiu de la intel·ligència espiritual passa per la pràctica del diàleg i de l'exercici físic i artístic, entre d'altres. Segons Frankl, allò espiritual té a veure amb el que és humà, però s'escapa d'allò purament biològic, encara que estigui íntimament lligat. El cultiu d'una vida espiritual no exigeix d'una vida retirada, sola, etc. Podem dir que la vida espiritual allibera la persona de l'ordre i del

comandament que poden fer sobre ell les necessitats. La raó, segons Frankl, és que sota aquesta vida espiritual l'home és capaç de distanciar-se i de veure les coses en perspectiva, guardar la distància i, sota la seva llibertat personal, pot decidir-se i prendre decisions en un sentit o en un altre (Frankl, 2004).

En aquest sentit, cal dir que la distinció i l'anàlisi de la intel·ligència espiritual i emocional és obra de Daniel Goleman. La intel·ligència emocional és la que permet expressar i canalitzar les pròpies emocions i, a la vegada, captar i comprendre les emocions dels altres. També ens dóna possibilitats de desenvolupament personal i espiritual (Goleman, 1996). La intel·ligència emocional és posar les nostres reaccions emocionals en funció de l'optimització en la relació amb l'altre. L'espiritualitat és el món dels valors que ens fan trobar un sentit a la vida, sentit que ningú ens pot oferir ni molt manco imposar i que hem de trobar nosaltres mateixos. Igualment podem dir que és el conjunt d'accions que l'home pot realitzar fent que trobi un sentit a la vida. Una persona intel·ligent des del punt de vista emocional té recursos per a controlar el fons emocional.

En la tasca de posar de relleu la importància de la intel·ligència emocional i la seva visió secular és important ressenyar les aportacions de Zohar i Marshall. En els seus treballs descriuen la complementarietat de la intel·ligència espiritual amb la intel·ligència emocional i logicoracional, sobretot per afrontar i transcendir el sofriment i el dolor i per a crear valors (Zohar i Marshall, 2001). Podem dir que varen ser Zohar i Marshall que varen encunyar el terme d'intel·ligència espiritual. Els autors varen descobrir que, en les persones que efectuen unes pràctiques espirituals o parlen sovint sobre el sentit global de les seves vides, les ones electromagnètiques dels seus cervells presenten una oscil·lació major i estable al lòbul temporal.

Segons els autors, la intel·ligència espiritual activa les ones cerebrals i permeten que cada zona especialitzada del cervell convergeixi en un tot funcional (Zohar i Marshall, 2001). Dels seus estudis es desprèn que les persones que cultiven aquesta forma d'intel·ligència són més obertes a la diversitat, tenen més tendència a demanar el per què de les coses, cerquen respostes fonamentals i són capaces d'afrontar amb valor les adversitats de la vida. Així podem dir que, a resultes d'aquestes experiències i segons Zohar i Marshall, les persones que són espiritualment intel·ligents cerquen una concepció del món i tendeixen a valorar les seves accions, el conjunt del seu itinerari i les seves opcions de vida (Torralba, 2010).

4.2. L'espiritualitat com a principi pedagògic

Joan Mascaró no va pretendre fer un manual d'educació ni cap tractat de pedagogia, tanmateix va deixar en la seva obra una gran mostra de la rellevància que donava a l'educació i de la manera de concebre-la des d'una perspectiva humanista i pragmàtica alhora. No obstant això, la idea d'educació proposada per Mascaró a través de la seva obra és un concepte ampli que va més enllà de l'academicisme, traspassa els límits de les parets de les escoles, les acadèmies i les universitats, de les etapes evolutives i de les edats escolars i, fins i tot, supera la relació entre mestre i deixeble. De fet, el concepte d'educació subjacent en l'obra del nostre autor es fonamenta essencialment en l'home i en la seva interioritat, amb la finalitat d'aconseguir l'harmonia entre l'home i l'univers.

El saber bàsic i fonamental per Mascaró és el coneixement d'un mateix i el coneixement més profund de la pròpia consciència és l'ànima.

Segons Mascaró, aquest coneixement és el que pot demostrar l'existència de Déu. Paga la pena recordar que en la seva obra Mascaró volia demostrar l'existència de Déu. Una realitat inqüestionable per a ell, perquè Déu al seu parer es troba en la dimensió més profunda de la persona, que és l'ànima. En aquest sentit, Mascaró considera que l'autèntica educació ha de pretendre aconseguir l'experiència directa de la descoberta de l'esperit interior, que no és altra cosa que Déu, que és a la vegada Llum i Veritat. Aquesta experiència directa de relació amb l'esperit, que és Déu, només es pot aconseguir a través de la interiorització i s'ha d'abordar directament i en primera persona. No es pot pretendre que cap sistema educatiu pugui desenvolupar la pròpia consciència, ja que és sempre una entitat subjectiva i individual. Amb tot, és cert, que una vegada obtingut el millor de la ment particular, es pot voler obtenir el millor de la ment d'un país o de qualsevol altra ment col·lectiva. A partir d'aquí es pot començar a parlar dels diferents sistemes per aconseguir-ho (Mascaró, 1986;1993).

Mascaró defineix l'autèntica educació com un recurs a l'abast de l'home per arribar a viure la pròpia identitat personal, la pròpia consciència, que permet desenvolupar a la persona una vida autèntica, que en Mascaró no és altra que la vida espiritual. L'autor es refereix a la vida espiritual com a aquella tasca dedicada al coneixement, al creixement personal, a la recerca continuada del sentit de la pròpia existència i del camí cap a la Veritat. Mascaró entén que el camí de la Veritat és el que es troba en la interiorització i, per arribar-hi, es requereix sensibilitat i dedicació. Mitjançant la sensibilitat, la recerca interior esdevé una necessitat vital. Mentre que la dedicació permet superar les barreres del materialisme i les banalitats dels fets quotidians.

Mascaró concep l'educació com un procés natural que emana de l'interior, plàstic i vibrant com la vida mateixa. En tots els casos, suposa un creixement de l'esperit i, com en qualsevol mode de creixement, es presenten diferents formes d'alliberament. Cada procés individual és diferent, però és procés perquè fa reals les potencialitats de l'individu i possibilita l'experimentació de moments de Veritat. Parafrasejant l'autor, l'educació consisteix a obrir vies per desplegar les possibilitats del bé a la immensitat de l'ànima humana, d'on ha de sorgir l'arbre de l'espiritualitat amb les seves flors meravelloses i els seus fruits misteriosos (Mascaró i March, J.F, 1993).

Així doncs, l'educació suposa obrir vies possibles, per tal que es pugui trobar la immensitat que habita dins cada un de nosaltres. D'aquesta descoberta depèn el fet que puguin sorgir les concrecions que cada un tindrà com a pròpies per dur endavant el propi procés vital. Aquestes possibilitats són les que es concreten en el fet de l'autorealització personal en la vida. La descoberta de l'ànima i el desvetllament de l'esperit seran el que concretaran les formes diferents de concebre la realització de l'individu en la vida. Com que aquest procés de descoberta i de desvetllament és un procés intern, propi de cada un dels individus, l'educació no pot més que fer l'acompanyament i, tal vegada, la supervisió externa d'aquest procés. En aquest sentit, es converteix en un procés de màxim interès, que no es pot delegar mai subsidiàriament en la responsabilitat de cap altra persona que no sigui la mateixa que fa la descoberta.

En la seva obra Mascaró argumenta que per a ell l'educació autèntica és aquella que dóna resposta a una necessitat vital de l'individu. Aquesta necessitat no és cap altra cosa que el coneixement d'un mateix i la descoberta del propi interior. Aquest coneixement és la premissa per a

poder desenvolupar la curiositat, les ganes d'aprendre i, fins i tot, la manera d'aprendre a aprendre. La conceptualització que Mascaró dóna a l'educació és molt lluny d'imposicions externes o càrregues de coneixements alienes. De fet, per Mascaró l'educació és més aviat el camí de l'alliberació de l'ànima, que posa a l'abast de l'individu les vies per a la coneixença del batec interior. Per a Mascaró la vida és un camí d'aprenentatge i recerca de la Veritat. Així doncs, l'aprenentatge és sinònim de descoberta dels moments de Veritat. L'autèntica educació ha d'afavorir el fet que es produeixin aquests moments de descoberta de l'esperit interior i que es puguin viure com a moments de Veritat, moments en què l'individu es pugui sentir connectat amb l'univers i percebre que en forma part.

Mascaró a través dels seus escrits proposa una educació en què l'home es troba al centre, la qual cosa fa imprescindible i insubstituïble la responsabilitat del propi individu en tot el procés, tant de descoberta com de desvetllament. Per aquesta raó, l'aprenentatge s'ha d'iniciar i s'ha desenvolupar sempre i necessàriament a l'interior de l'individu i, en aquest procés, la responsabilitat de l'individu és imprescindible. Aleshores es pot dir que, segons l'autor, l'educació és un recurs que acompanya l'individu en la recerca del batec vital de la persona i que aquest procés no és un altre que el descobriment de l'ànima o el desvetllament de l'esperit que habita dins ella. Per tant, en Mascaró l'educació és el recurs facilitador o afavoridor de la possibilitat de descobrir l'esperit interior i el desvetllament a la vida autèntica. L'educació entesa d'aquesta manera ha de culminar necessàriament en l'autorealització de l'individu.

Aleshores i segons l'autor, el descobriment de l'ànima i el desvetllament de l'esperit s'ha de traduir en el desenvolupament d'una vida

conscient, d'una vida amb sentit, que suposa el fet de viure de forma conscient i guiat per l'amor. Mascaró parla d'amor perquè, segons ell, l'amor és el mitjà que permet convertir la vida en llum. Per Mascaró l'amor, l'amor autèntic o amor en majúscules, és el pont d'unió entre allò finit i allò infinit. I, com s'ha dit abans, aquesta és la finalitat última de l'educació: fer que l'home se senti harmònic amb l'univers. Mascaró entén que és en l'autèntic amor que es pot tenir la noció d'infinit. En aquest sentit i segons Mascaró, la llum i la vida es lliguen per amor i conformen l'U (la unitat infinita). D'una altra banda, l'Amor per a Mascaró és la via hegemònica que dóna la possibilitat de creixement interpersonal i intrapersonal. L'amor és la base sobre la qual la resta germinarà, el fonament vital perquè es pugui copsar la realitat per posteriorment poder-la transcendir. Per tant, igualment, l'amor s'ha de trobar a la base de l'educació per tal que es pugui produir l'aprenentatge. En Mascaró, com ja s'ha esmentat abans, el coneixement d'un mateix és el coneixement primordial de la persona i és aquest coneixement, la dimensió més profunda de la pròpia consciència, l'ànima que fa possible el sorgiment de l'amor. L'amor autèntic, en Mascaró, és el vessament de la pròpia plenitud interior; que, una vegada s'ha desbordat, es retroalimenta amb la pròpia capacitat d'estimar. Aleshores, l'educació és el recurs que fa possible arribar a aquest interior per transformar-se en plenitud i en amor.

L'autèntica educació és la que permet la descoberta de la relació i la unió amb Déu, que és amor. En aquest sentit i per a Mascaró, l'autèntica educació fa possible les vies per experimentar l'esperit i experimentar aquesta unió. Aquestes vies passen per la interioritat i s'han d'iniciar en primera persona i, quan la persona està madura per fer-ho i una vegada iniciat aquest procés de creixement, dura tant com la vida. Mascaró parla d'amor com l'autèntica força que fa possible que aquest impuls interior

creixi i en la seva plenitud pugui desbordar i repercutir a l'exterior. Quan s'experimenta la interioritat, l'autèntica vida segons Mascaró, l'amor és el mitjà que permet convertir la vida en llum i aquesta llum guiarà la realització personal de l'individu durant tota la vida.

Per tot plegat, l'aprenentatge passa a ser un procés de descoberta i de desvetllament de l'esperit (que és amor) i, en aquest sentit, l'amor és converteix en la base sobre la qual tot germina. La descoberta de l'esperit interior és la descoberta de l'amor i aquest mateix amor és la força que impulsa que es desbordi i es pugui retroalimentar, fins al punt que afecta la realització personal de l'individu, en el moment que es mostra a l'exterior. Si es produeix la descoberta de l'esperit, es visualitza a través de l'amor. Un amor que esdevé la força interior que aconseguix el coneixement i el creixement interior i que acompanya l'individu en tot el seu procés vital. Des d'aquesta perspectiva, l'educació pot contribuir a visualitzar la capacitat de projectar aquest amor cap a la realitat diària (en subjectes i en objectes) i retroalimentar així la necessitat de seguir aprenent. De tal manera que, a mesura que creix la qualitat i la capacitat amorosa de les persones, es canvia la mirada, es fa possible una vida conscient i que el fet d'aprendre a aprendre sigui una necessitat vital (Vilanou, 2001).

Com a procés intern, la meditació i la contemplació són vies de coneixement i de creixement personal, que fan possible que aquesta experiència d'interioritat sigui una realitat a més d'una necessitat vital i d'una forma adequada d'aprendre a aprendre. Tot i això, aquestes vies d'accés al coneixement no són possibles sense un entrenament i només una ment entrenada pot arribar a assolir-les. De fet, aquestes vies s'haurien de fer reals en una pràctica diària, a través d'una elevada i profunda concentració. D'una banda, la meditació, com a pràctica que

permet focalitzar atentament el pensament aturant els moviments de la ment cap a la pròpia consciència, només es pot assolir si hi ha una elevada i profunda concentració que afavoreixi la introspecció.

Segons Mascaró, la meditació és una pràctica que, utilitzada amb freqüència i de forma conscient, pot arribar a fer possible el coneixement d'un mateix, cosa que fa possible experimentar l'autenticitat de la pròpia existència. D'una altra banda, la contemplació es dóna, segons Mascaró, quan ja s'ha arribat a una autèntica unió amb la llum, a la dimensió més profunda de la consciència humana (l'ànima) i es pot contemplar la llum. Amb la contemplació, s'arriba al punt de connexió i d'unió absoluta amb la llum, amb la Veritat. Fins i tot, una ment entrenada a través de la meditació podria aturar el moviment de la ment i aconseguir experimentar l'autèntica vida que, en Mascaró, no és altra que la vida espiritual. En definitiva, totes dues, meditació i contemplació, són vies que fan possible un procés intern. Amb tot, Mascaró també concep l'educació com un procés extern, que té a veure amb l'ànima col·lectiva i que es dóna una vegada que s'ha arribat a la part més profunda de la consciència individual. La conceptualització de l'educació en Mascaró posa en valor l'home i també la vida interior, perquè en Mascaró la visió que importa de la vida és la que prové de l'interior, la qual es converteix en llum per a guiar el pelegrinatge de la vida de la persona. L'home és el centre i, a través de la mirada amorosa cap a l'interior (que seria un sinònim de la mateixa vida), es pot arribar a trobar la millor versió d'un mateix i transcendir-la. Des d'aquesta perspectiva, Mascaró entén l'educació com un procés natural per a descobrir l'esperit que hi ha a l'interior de cadascú. Però la única possibilitat, segons Mascaró, d'arribar a assolir l'educació és per mitjà de l'amor (Xirau, 1986), perquè l'amor és el que permet arribar directament a l'ànima i perquè el que es pretén amb l'educació és poder arribar a l'ànima.

La idea d'educació *mascaroniana* afavoreix la recerca del sentit de la vida. Per aquest motiu, com abans s'ha esmentat, per a l'autor l'aprenentatge és sinònim de descoberta i de desvetllament, per la qual cosa és imprescindible ser capaç d'aconseguir una quietud interior i la capacitat de meravellar-se, de sentir-se perplex davant la bellesa i d'admirar i d'arribar a la joia, tant del discent com del docent.

La joia prové de l'ús dels propis poders espirituals. Per aquesta raó, Mascaró entén que l'educació no és donar sinó obrir camins o vies per un procés interior: un procés de creixement de l'ànima i de descobriment de l'esperit que viu a l'interior de cada un. Parafrasejant l'autor, com que cada un té dins seu la pròpia llavor, l'educació s'encarrega de conrear aquesta llavor interna individual, per tal de fer possible el seu creixement, el creixement de la pròpia llavor. En aquest sentit, l'educació no és més que el conreu d'aquesta llavor, fer possible que creixi i floreixi per a poder donar fruits. Arribat en aquest punt, és quan Mascaró sosté que un dels objectius bàsics de l'educació ha de ser mostrar que la joia de l'infinít és la joia de l'amor; perquè, seguint la seva argumentació, la joia autèntica només es pot trobar en el món de l'infinít. Més que res perquè en el món finit no hi ha joia, només hi ha plaer i dolor, com una dualitat inseparable i eterna.

En el fet de concebre l'educació en clau d'interioritat i de consciència amorosa vital, segons la visió de Mascaró, és on radica la gènesi d'aprendre a ser i a sentir, prenent l'amor en majúscules com l'eix articulador de qualsevol maniobra per a l'aprenentatge. Per a Mascaró, aprendre a aprendre és una màxima que acompanya la persona durant tota la vida. Per a Mascaró tot el que de veritat importa en la vida es troba a l'interior de la persona. Aleshores, l'autoconeixement és el coneixement fonamental que fa real el desenvolupament de les possibilitats personals. En Mascaró, hi ha

un anhel constant de formació integral de la persona (corporal, emocional, cognitiva, social, espiritual, transcendental, etc.). Per aquesta raó, l'educació s'hauria de basar en la recerca dels camins per al conreu de l'esperit i en la contribució a l'autorealització de la persona de l'educand en totes les seves dimensions inseparables. De tal manera que, quan es parla de formació integral, es fa referència a una persona que conrea l'esperit, cosa que contribuirà a la seva pròpia formació integral i l'afavorirà durant tota la seva vida.

Seguint aquesta línia argumental en la forma d'entendre l'educació el mestre té l'oportunitat, en la relació amb l'educand, de compartir experiències i vivències en primera persona, joioses tant per part del mestre com de l'educand. En aquest sentit, l'Amor fa possible que les ànimes es puguin trobar i compartir moments significatius d'aprenentatge. Amb la relació significativa entre el mestre i l'educand, es pot contribuir al desvetllament i a la descoberta de les vies de creixement i d'ascens, d'interioritat que cada individu, sota la pròpia responsabilitat de l'educand pot arribar a assolir. Les vies de creixement i d'ascens únicament es poden trobar a l'interior de cada individu. Mentre que les eines per arribar-hi es troben en el propi interior. Per Mascaró l'educació fa possible el reconeixement de la pròpia fortalesa interior i d'aquí el flux que emana cap a l'exterior.

L'espiritualitat com a principi pedagògic es fonamenta en la interiorització i en les eines per fer l'anàlisi de la pròpia realitat personal guiada per l'amor, que enalteixen la interiorització, la introspecció, la meditació o la contemplació, entre d'altres processos. L'espiritualitat sense amor és buida de contingut, per això és l'Amor, en majúscules, el que guia de tot el procés de recerca. En aquest procés de descoberta i

desvetllament, l'amor fa conscient l'individu que forma part de l'univers i de la certesa que el propòsit final de la persona humana és arribar a la consciència universal. La presa de consciència del fet que l'home forma part de la natura fa que es produeixi una transformació: en comptes de voler sotmetre la natura, s'entén i s'assumeix que forma part de la humanitat i de l'ésser humà, com a part de la nostra essència, que no és altra que Déu. La raó i l'enteniment són imprescindibles per arribar a assumir la identificació de l'home amb la natura i la vertadera unió amb Déu, que es troba en l'interior de cada un. La vida és l'oportunitat que es té per fer aquest camí i l'educació és el recurs que acompanya l'home en recorregut, essent l'amor el motor propulsor de qualsevol canvi possible en la persona.

Per a Mascaró l'educació, com s'ha apuntat amb anterioritat, consta de dues vessants: una interna i una altra d'externa. En primera instància s'han de tenir propòsits interns i individuals. El propòsit intern és un principi fonamental sense el qual no es pot produir el segon, que és complementari i que es dóna en una segona instància. Els propòsits interiors es refereixen a l'ésser, al fet de sentir (que és un coneixement prioritari) i al fet de despertar a la vida autèntica que és la vida interior. En canvi, els propòsits exteriors fan referència a l'actuació, a la convivència i a l'experiència de compartir que, únicament tenen sentit, si el primer propòsit ha començat a tenir forma.

Per a Mascaró, el propòsit interior, prioritari i essencial, concentrat en el descobriment del propi interior, és la virtut que emana de l'ésser i que dóna prioritat exclusiva al fet de sentir en comptes de la utilitat que emana del fet de posseir. El propòsit exterior, aprenentatge complementari però igualment essencial referit al fet d'actuar (que no posseir), complementa el

primer i es dóna quan el propòsit prioritari s'ha aconseguit; mentre que es concreta en el descobriment de món exterior i de la convivència. Aquesta concepció, que des del punt de vista educatiu resulta complementària, esdevé essencial quan es refereix a la convivència pacífica, a la negació de la violència i a la cultura de la pau. Per Mascaró, l'educació es converteix en el recurs imprescindible per a l'encaix entre el món interior i el món exterior, aspecte que aprofundirà més endavant. Aquest procés extern permet obtenir el millor de la ment d'un país i, amb aquest objectiu a la vista, es quan es pot parlar de sistemes diferents per aconseguir aquest fi (convivència, interrelació, cooperació). En tot cas, aquesta vessant externa de l'educació enriqueix el procés i fa que, compartint amb els altres experiències, sentiments, idees, etc., es contribueixi a una millora de l'individu, si bé mai és substituïble. Aquest procés extern fa possible i real l'autèntica convivència, que no és altra cosa que viure en pau. El contrari no seria convivència sinó competència, rivalitat, confrontació, etc. Comptat i debatut, l'espiritualitat en Joan Mascaró esdevé un principi pedagògic fonamental, que dóna significat al posterior desenvolupament de la seva pràctica educativa.

4.3. Educar la globalitat de la persona en la seva complexitat

Mascaró dóna molta d'importància a l'educació i així ho demostren els seus escrits. La idea d'educació en la seva obra es refereix a la globalitat de la persona de l'educand i a tota la seva complexitat. En aquest sentit l'autor expressa que la formació essencial de la persona és la que segueix una trajectòria de dins cap a fora. Seguint la seva argumentació, educar esdevé

l'acte d'acompanyament en aquest camí i la seva trajectòria. De tal manera que l'acció educativa ha de contribuir a despertar i a descobrir el món exterior, però sobretot l'interior. Per a Mascaró, la persona de l'educand ha d'arribar al màxim de consciència de si mateix i aquesta consciència és possible a través d'experiències i, conseqüentment, de les reflexions intenses d'esdeveniments vitals significatius

L'educació és un procés d'acompanyament d'aquestes vivències. Unes vivències que han de facilitar el desenvolupament de tot el potencial humà innat. L'educació és el suport a la persona de l'educand per ser allò que està cridada a ser. Així doncs, la idea d'educació no es limita a l'acumulació passiva de coneixements. Per a l'autor, l'educador ha de vetllar i ha de treballar per proposar experiències significants pel ple desenvolupament del potencial de l'aprenent, de la totalitat de la seva personalitat i per un respecte absolut a la seva personalitat. Aleshores, perquè aquest acte sigui efectiu, es requereix d'un compromís ferm dels dos pols de la relació educacional, tant per part de l'educand com de l'educador. Mascaró per fer aquest acompanyament parteix de la premissa de la implicació absoluta de la persona de l'educand i de la màxima sensibilització de la persona de l'educador, des del moment que el que es pretén, per sobre de qualsevol altre coneixement, és la descoberta i el desvetllament del centre de la persona.

El desenvolupament de tot el potencial de la persona suposa contemplar la persona en la seva complexitat, sense parcel·lar-la ni fragmentar-la, entesa globalment, ja que l'educació compromet totes les dimensions de la persona. Així doncs, pel cultiu de tot el potencial de la persona humana s'ha de contemplar la interconnexió i la reciprocitat entre les diferents dimensions de la persona i de la seva connexió amb el món

natural, físic i cultural. En aquest sentit, Mascaró entén de forma clara i explícita que el cultiu de la persona completa ha de contemplar necessàriament l'espiritualitat

Segons l'autor, l'espiritualitat és la pròpia existència de l'home, que l'impulsa cap a la transcendència. Per a Mascaró, aquesta espiritualitat és una necessitat humana de recerca de sentit de la pròpia existència i, sense la qual, no es viu autènticament ni humanament. Mascaró reforça la idea que l'espiritualitat neix entre el que és mundà i no, a espatlles o en paral·lel a la vida. L'espiritualitat no es pot concebre com una esfera separada de l'univers quotidià. L'espiritualitat es pot trobar en la més insignificant de les activitats humanes quotidianes i l'educació adient se centra en ella, en la vida. Així l'autor parla del fet que l'espiritualitat afavoreix el desenvolupament integral de la persona en la seva quotidianitat. Mascaró entén que l'educació és el suport al viatge de la recerca interior, per a trobar l'equilibri, conscient del transcurs del dia a dia i a través de les vivències quotidianes. Segons l'autor, l'ensenyança formal pot contribuir a aquest viatge, però difícilment es pot aconseguir una formació completa i global sense la implicació directa i compromesa de l'educand. Mascaró entén que totes les dimensions de la persona es completen a partir de l'espiritualitat. Aquesta és la raó principal per la qual es reclama la implicació del propi educand, com a impuls imprescindible de recerca interior. A partir del propi impuls de l'educand, ajudat per l'educador (mitjançant l'organització de l'espai, de l'ambient, de l'entorn, de les paraules, etc.), es pot tenir un desenvolupament global, en el qual l'espiritualitat alimenta totes les dimensions de la persona. La persona de l'educador esdevé guia, acompanyant, organitzador de l'espai i de l'ambient i és aquell qui troba els recursos adients per obrir les vies d'aquesta implicació. Una vegada engegat el procés, per mor del fet que el propi educand n'és l'impulsor, es converteix en un procés d'aprendre a

aprendre i d'aprendre a ser, per la qual cosa continua al llarg de tota la vida. Per a Mascaró, en el camí de la formació i de la vida, l'espiritualitat és més que una dimensió humana, és la porta d'entrada al vertader coneixement: el coneixement necessari i l'imprescindible, si es vol una existència plena.

En Mascaró la idea que la persona humana és essencialment esperit és cabdal i, a partir d'aquest esperit, es pot generar creixement i maduresa. Parafraçant l'autor, la recerca interior és imprescindible per aconseguir una vida autèntica i la vida autèntica no és altra que la vida espiritual. L'espiritualitat, segons Mascaró, és allò que cada persona crea durant la seva trajectòria vital i li permet viure autènticament i de forma conscient; a més a més de donar-li l'oportunitat de sentir-se en connexió amb la resta de l'univers (Mascaró, 1986 i 1993).

La concepció de l'educació subjacent a l'obra del nostre autor, com hem vist, es fonamenta essencialment en l'home i en la seva interioritat i en què la persona pugui, a través de l'espiritualitat, sentir-se en harmonia amb l'univers. Podríem dir que el coneixement té una base immanent i una trajectòria transcendent; que, a la vegada, resulta immemorial i universal. Així que, per construir coneixement, se segueix una trajectòria de dins cap a fora; per la qual cosa es fa imprescindible l'experiència directa i vital. Mascaró parla d'autèntica educació amb sentit de dins cap a fora i es produeix quan la persona pren consciència de la seva connexió amb la resta de la naturalesa i de l'univers. La interdependència està basada en una reciprocitat entre els mons natural, físic i cultural, que traspasa les pròpies vides (Mascaró, 1986 i 1993).

La intenció de les línies següents és posar de relleu els elements més rellevants de la confluència de la idea d'educació en Mascaró amb tendències i moviments de l'educació actual. Inicialment trobam semblances amb els

reptes que cal afrontar en l'educació del segle XXI definits a l'informe Delors (1996). Igualment, hi ha similituds en la definició de la teoria de les intel·ligències múltiples de Howard Gardner (1995) i en la definició de la intel·ligència emocional i de la intel·ligència ecològica de Daniel Goleman (1996 i 2009). Però, sobretot, es donen clares similituds amb la perspectiva holística o global de l'educació i amb l'holisme de l'educació conscient i transformadora de Claudio Naranjo i l'autoconeixement transformador (Naranjo,1999).

Per tal de fer explícites aquestes similituds, paga la pena recuperar l'anàlisi de l'Informe a la Unesco de la *Comissió Internacional sobre l'educació per al segle XXI* de l'Informe Delors, on es varen definir clarament els reptes que cal afrontar per l'educació en els albors del segle XXI. En aquest sentit, es presenta l'educació com a eina indispensable per progressar en els ideals de pau, de llibertat i de justícia i assumir els reptes del món contemporani. Així es manifesta la convicció que la funció essencial de l'educació en el desenvolupament de la persona i que aquest desenvolupament ha d'estar al servei del desenvolupament humà. Des d'aquesta perspectiva, el desenvolupament humà ha de ser harmoniós i transformador, per tal d'afavorir la construcció d'un món millor. L'informe Delors revaloritza l'educació com a eina transformadora, si afronta els reptes i és capaç de donar respostes positives i òptimes a les necessitats dels aprenents del moment amb perspectives de futur. Així es defineixen quatre pilars per a l'educació: el primer és aprendre a ser (i en l'aprendre a ser se sustenten la resta de pilars), el segon l'aprendre a conèixer, el tercer l'aprendre a fer i el quart l'aprendre a viure (Delors, 1996).

L'aprendre a conèixer, segons l'informe Delors, ha de tendir menys a la consecució de coneixements classificats i codificats i més al domini dels

instruments mateixos del saber. En principi, defuig de l'acumulació i de la reproducció. S'ha de revaloritzar l'home i la seva dignitat a partir del coneixement de món que envolta l'aprenent. En aquest sentit, el fet de conèixer ha d'anar acompanyat d'una reflexió profunda i d'un respecte absolut a la vida, a la vida en el planeta i amb mires universals. Es tracta de retrobar el plaer de l'aprenentatge per comprendre, conèixer i descobrir la realitat, a partir de l'experiència vital; de revaloritzar les bondats del coneixement en profunditat i de la recerca; de potenciar les múltiples facetes del propi entorn, afavorir el despertar de la curiositat intel·lectual; i, finalment, d'estimular el sentit crític, permetent desxifrar la realitat amb autonomia de judici.

Aquest coneixement ha de fer més conscient que el coneixement és múltiple i infinitament evolutiu, que és impossible d'acumular en la seva totalitat tot i sense excloure la necessitat d'una cultura general. Aprendre per a conèixer suposa segons l'informe Delors, en primer terme, aprendre exercitant les capacitats pròpies del quefer intel·lectual (com són l'atenció, la memòria i el pensament). Aquest procés d'adquisició de coneixement no conclou mai i es pot nodrir a través d'experiències vitals durant tota la vida. En aquest sentit, s'entrellaça de manera creixent amb l'experiència del treball, a mesura que aquest perd el seu aspecte rutinari. Per tot plegat, es pot considerar que l'ensenyament bàsic té èxit si aporta impuls i base per seguir aprenent durant tota la vida i això és possible per la motivació personal de la persona de l'educand. En aquest punt enllaça amb l'altre pilar, l'aprendre a fer, indissoluble de l'aprendre a conèixer.

L'aprendre a fer està més vinculat a la professió i al desenvolupament de la pròpia vocació per trobar el lloc en el món i fer el que la persona de l'educand se sent mogut a fer des de dins. L'aprendre a conviure, tot i el que

és contemplat en darrer lloc, no declina en importància, perquè és un repte fonamental del món contemporani, un repte cabdal en la societat actual. Així es concep l'educació com a eina eficaç per a permetre evitar els conflictes o fer possible la recerca de solucions pacífiques als conflictes, que sens dubte es generen en la convivència humana. Aquest tipus d'aprenentatge fomenta el coneixement dels altres, de la seva cultura i de la seva espiritualitat. En aquest sentit, es tracta d'experimentar la no violència. L'aprendre a conviure té una doble missió: ser capaç d'acceptar la diversitat (acollint-la com una riquesa) i contribuir a la presa de consciència de les semblances i la interdependència entre tots els éssers humans. Per aquesta raó, s'han d'aprofitar totes les oportunitats dels aprenentatges vitals.

Per l'aprendre a conviure forçosament s'ha d'haver passat pel descobriment d'un mateix. L'autoconeixement és el coneixement essencial i l'únic que pot fer possible posar-se en el lloc de l'altre. El foment de l'actitud d'empatia és bàsic pel comportament social al llarg de tota la seva vida. En aquest sentit, la reflexió i la introspecció, el procediment dialògic i l'intercanvi d'arguments resulten imprescindibles per aquest comportament. Treballar per fer projectes comuns sovint fa que es dilueixen o, fins i tot, desapareixen les diferències. Aquesta forma de procedir fa possible que es valorin punts de convergència per sobre dels aspectes divergents.

Des del primer moment, la Comissió va reafirmar un principi fonamental: l'educació ha de contribuir al desenvolupament humà i aquest no és possible si no es contempla la globalitat de la persona: cos i ment, intel·ligència i sensibilitat, sentit estètic i espiritualitat. Des d'aquests plantejaments, la funció essencial de l'educació és conferir als éssers humans la llibertat de pensament, de judici, de sentiments i d'imaginació necessaris per desenvolupar els propis talents i arribar així a la plenitud (Delors, 1996).

En aquesta mateixa línia, en el procés de la formació de la persona en la seva integritat per a desenvolupar els propis talents, Howard Gardner va aportar amb la Teoria de les intel·ligències múltiples la concepció que l'ésser humà no és unívocament intel·ligent, sinó que la intel·ligència es manifesta des de moltes formes. Superant la idea que tradicionalment es concebia de la intel·ligència com una única facultat que tenia l'ésser humà i que es podia desenvolupar amb distints graus de perfecció. Howard Gardner va publicar el 1983 la seva tesi de l'existència de distintes formes d'intel·ligència en l'ésser humà, que posteriorment es va conèixer com la Teoria de les intel·ligències múltiples. La identificació de distintes formes d'intel·ligència no condueix a la fragmentació de la personalitat, sinó en el fet d'entendre-la com a diferents formes d'intel·ligència amb funcions peculiar i on totes les facetes estan integrades en el seu conjunt. Gardner distingeix vuit intel·ligències, totes interdependents de la resta i cap d'elles autosuficient: la lingüística, la musical, la logicomatemàtica, la corporal-kinestèsica, l'espaciovisual, la naturista, l'intrapersonal i l'interpersonal.

Segons Gardner, qualsevol ésser humà té totes les formes d'intel·ligència, encara que no en el mateix grau. En aquest sentit, Gardner explica que les diferents formes d'intel·ligència treballen conjuntament i qualsevol activitat mínimament complexa requereix del concert de la mescla de diverses d'aquestes formes. Cada forma d'intel·ligència té les seves peculiaritats i ofereix unes possibilitats determinades. Per això, es poden desenvolupar algunes de les formes d'intel·ligència i mantenir-ne altres en estat potencial. Cosa que, segons l'autor, té un paper primordial en el desenvolupament integral de la persona la pràctica educativa (Gardner, 2011).

A la darrera dècada del segle XX Daniel Goleman va proposar la intel·ligència emocional, identificant una altra forma d'intel·ligència que completava les que Gardner havia definit. Per a Goleman, la intel·ligència emocional consisteix en el fet de conèixer les pròpies emocions, saber manejar-les i motivar-se a un mateix, però també en relació amb el propi coneixement de les emocions saber entendre les emocions dels altres i aconseguir relacions òptimes. Al desenvolupament de la intel·ligència emocional condueix segons Bisquerra al que es coneix com a benestar subjectiu, que condueix a la felicitat i a la plenitud (Goleman, 1996; Bisquerra, 2000).

D'una altra banda, cal tenir en compte la importància del benestar emocional per tal de tenir una vida en plenitud. En aquest sentit, el fet de conèixer les pròpies emocions és una peça clau de la intel·ligència emocional, segons Goleman. Tenir consciència de les pròpies emocions fa que es tingui el control de l'emoció en el moment que ocorre i, per tant, esdevé una experiència satisfactòria. L'habilitat per manejar els propis sentiments per tal que s'expressin de forma apropiada es fonamenta en la presa de consciència de les pròpies emocions. Segons l'autor, l'emoció i la motivació estan íntimament interrelacionades i una emoció tendeix a impulsar cap a una acció. Per això tenir l'habilitat d'encaminar les emocions fomenta la motivació de forma conseqüent. Per a l'assoliment d'uns objectius és essencial posar atenció, automotivar, manejar i realitzar activitats creatives.

El fet de reconèixer les pròpies emocions fa que es tingui a l'abast el reconeixement de les emocions dels altres i tenir una actitud d'empatia, que afavoreix les relacions interpersonals. L'empatia és la base de l'altruisme. Les persones amb actituds empàtiques sintonitzen millor amb els altres i

afavoreixen una convivència positiva. Les persones que dominen aquestes habilitats socials són capaces d'interactuar de forma suau i efectiva amb els altres (Goleman, 1996; Bisquerra 2000).

Posteriorment, Daniel Goleman va parlar de la intel·ligència ecològica com la clau transformadora del món. La intel·ligència ecològica és una passa més en la sostenibilitat del desenvolupament humà i planetari. Treballar per fer que les persones siguin conscients del que hi ha darrere de cada un dels seus actes quotidians, que donen valor a la transparència radical i fa conscient del consum sostenible pel desenvolupament humà. La intel·ligència ecològica és la comprensió dels impactes ecològics amagats i la clara determinació per millorar-los. En aquest sentit, la intel·ligència ecològica és prendre consciència del fet que qualsevol decisió ha d'estar d'acord amb els valors de sostenibilitat, preservació de la naturalesa i del futur humà i planetari. Es tracta de considerar els valors ecològics, per tal de fer possible un consum responsable i una cura imprescindible del planeta. De tal manera que la intel·ligència ecològica pretén convertir cada un dels éssers humans responsables actius per tal de determinar el curs del planeta, de la salut i del destí comú de tots els éssers humans (Goleman, 2009).

En la idea d'educació de Mascaró hi trobam una plena sintonia amb la concepció holística de l'educació i l'educació conscient i transformadora de Claudio Naranjo. De manera explícita i sense ambigüitats, la proposta educativa que Mascaró va plasmar en la seva obra té punts en consonància amb aquest enfocament. En un plantejament inicial, l'educació basada en un enfocament holístic es fonamenta en la premissa que cada persona ha de trobar la seva identitat, significat i propòsit en la vida a través de les connexions amb la comunitat, amb el món natural i amb els valors humanitaris, com la compassió i la pau. Ron Miller (fundador de la revista

Education Review) entén que aquest terme se sol fer servir per esmentar un tipus d'educació alternativa, més democràtica, més propera i interconnectada, en l'experiència vivencial i en la importància de totes i cada una de les dimensions de la persona (R. Miller, 2011).

La idea d'una educació integral o completa avui per avui no constitueix una novetat. De fet, hi ha diversos pensadors rellevants que es troben en la gènesi d'aquest enfocament, tals com Jean Jacques Rousseau, Henry Thoreau, Johann Pestalozzi, Friedrich Froebel, Francisco Giner de los Ríos, Rudolf Steiner, Maria Montessori, John Dewey, Howard Gardner, Jiddy Krishnamuri, Carl Jung, Abraham Maslow, Carl Rogers, Ivan Illich, Paolo Freire, etc. No hi ha cap mena de dubte que el fonament de l'educació integral, global, completa, holística, es troba en la recerca de la persona i en l'ajuda que la persona de l'educand sigui, en la major mesura possible, un ser autèntic i harmònic en el seu desenvolupament per arribar a la seva autorealització. Així Abraham Maslow es referia a l'autorealització i a la teoria de la motivació humana, amb la qual establia una jerarquia de necessitats humanes. Maslow defensa que, a mesura que se satisfan aquestes necessitats, els éssers humans desenvolupen necessitats més elevades per arribar a la seva autorealització (Maslow, 1987).

Un element central en l'enfocament holístic és l'espiritualitat com a component essencial en l'educació integral de la persona, que posa de relleu la connexió de l'espiritualitat en tots els éssers vius. En aquesta connexió s'ha de destacar l'harmonia entre la vida interior i l'exterior. Així també cal destacar que els plantejaments holístics i de formació integral o global de la persona tenen un lloc destacat en les relacions inter i intrapersonals i en els valors humans i ecològics. Per posar un exemple d'un dels autors més destacats del segle XX, no directament relacionat amb l'educació però mogut

per uns valors humans i pacifistes com fou Albert Einstein, quan parlava de la formació de la persona de l'estudiant, proposava un jove que en sortir de l'escola ho fes amb una personalitat harmònica i no com un especialista (Einstein, 2006). Es parteix de la idea que educar consisteix a desenvolupar tot el potencial latent de la persona de l'educand, per la qual cosa s'han de considerar totes les seves dimensions: la corporal, la psíquica, la social i l'espiritual i la transcendent. Maria Montessori, exemple rellevant en educació, parla de l'espiritualitat en nom d'una educació completa de la persona. L'autora utilitza la imatge de l'embrió per explicar el desenvolupament de l'espiritualitat en l'infant. En tot ésser humà existeix l'embrió de l'espiritualitat, però només en un entorn adequat, a un úter que l'alimenti i en tengui cura, podrà desenvolupar tot el seu potencial i podrà créixer indefinidament. En aquest sentit, Montessori parla de l'espiritualitat com una característica innata de la persona; que, quan aflora, va creixent durant tota la vida (Montessori, 1994).

L'educació holística parla d'integrar allò que és espiritual de la persona a la formació inicial i bàsica. Per fer-ho, es refereix a l'espiritualitat com a la part d'un tot. Torralba explica que el que és espiritual no es pot separar d'allò psíquic, tampoc del que és social o emocional, com tampoc del que és racional de la persona. La persona no es pot comprendre a fons si no es recull aquest substrat espiritual. Segons l'autor, aquest substrat espiritual evoca la part identitària de la persona, la més íntima de la seva expressió. És la part més íntima i més profunda de la persona humana i, segons ella, es té una vivència o una altra en el món. La vida autèntica, com Mascaró plantejava, és la vida espiritual. Aquesta part més íntima i profunda es veu afectada per totes les dimensions de la persona i també aquesta espiritualitat i la seva existència afecta la resta. Aleshores una persona espiritualment intel·ligent, segons Torralba, és capaç de gestionar les seves

emocions i practicar la benevolència universal. Segons l'autor, per tal d'arribar a una educació integral i completa no té cap sentit estimular l'espiritualitat latent en la persona separatament de la resta de les seves dimensions o extractes de la persona humana, tot i que és més que una dimensió de la persona (Torralba, 2010).

La perspectiva holística, amb influència de la filosofia perenne, presenta una visió sistèmica del món. Sota aquesta perspectiva, els fenòmens de la naturalesa es consideren connectats a un univers interdependent i la vida humana no és aliena a aquesta interdependència. Aquesta interdependència es troba en les diferents esferes de la vida humana i en una reciprocitat dins i entre les diferents esferes de la vida (és a dir, l'esfera natural, la física i la cultural). Igualment, es considera en connexió la vida individual, la vida en comunitat i la vida biològica. Sota el referent holístic, l'objectiu de l'educació hauria de ser el coneixement de base immanent i transcendent (Huxley, 2008). L'educació holística parteix de la base que cada ésser humà és únic, irrepetible i intrínsecament relacionat amb tot el que l'envolta. L'educació holística no és un mètode educatiu, sinó una visió integral, complexa i completa, de la vida i de l'educació. Així l'educació resulta ser una educació per a la vida, una educació que va més enllà dels aspectes cognitius, dels físics i dels emocionals i que inclou de forma central l'espiritualitat. Es tracta d'harmonitzar els diferents aspectes que conformen l'ésser humà íntegrament.

L'educació holística es fonamenta en una pedagogia humanista, en què la persona de l'educand és l'eix central i aquest educand és el primer interessat en l'aprenentatge, en el despertar i en la descoberta. L'educació així entesa es planteja la formació i el desenvolupament de la persona, amb la seva relació amb ella mateixa i també amb la societat i amb tot el planeta.

En aquest plantejament, l'espiritualitat resulta essencial en el desenvolupament de la persona (Vilanou, 2001). Una pedagogia de caire idealista, espiritualista i personalista que reclama una consciència amorosa que doni sentit a la vida revaloritza la funció del mestre. En aquest sentit, també apel·la a l'espiritualitat del mestre i a la seva consciència amorosa respecte a la relació educativa (Xirau, 1986).

L'educació holística és un model funcional, integrat i generalitzat d'educació, que se centra en tota la situació d'ensenyament/aprenentatge i que varia l'estratègia segons les necessitats de l'educand, de l'educador i de la mateixa situació, en un esforç per abastar la complexitat de la persona i el flux relacional de l'educació (Salas, Rojas, Jiménez, 1998). En una altra perspectiva, l'educació holística és sinònim de conjunt d'estratègies d'ensenyament que se dissenyen per donar resposta a la més amplia gama de necessitats individuals, la qual cosa suposa tenir per objectiu la formació d'individus de pensament complet (Santos, 2000). L'educació holística planteja una forma d'entendre la construcció del propi subjecte en el món, integrant totes les dimensions de la persona i del coneixement des de la totalitat del subjecte que aprèn, cognitivament parlant; però considerant la seva forma de procedir, la seves potencialitats cognitives, emotives, socials i espirituals. Així expressat, s'aprecia amb claredat la recuperació del batec d'una educació sistèmica. L'enfocament holístic considera cada element d'un tot com a contenidor de totes les dimensions. Aleshores, el conjunt del tot i cada una de les seves sinergies es troben estretament lligades a un marc constant d'interaccions. En aquest sentit, l'ésser humà no es troba separat d'aquesta unitat, sinó que en forma part (Santos, 2000). La constatació d'aquesta unitat és complexa en els seus processos biològics, socials i culturals. Fet que determina que una de les funcions bàsiques de l'educació i

de l'escola sigui la de formar l'educand perquè pugui elaborar aquesta complexitat.

En la mateixa línia, Zabalza parla de la necessitat de construir pensament per a la complexitat, com un repte indiscutible de l'ensenyament (Zabalza, 1999). Aleshores un enfocament holístic, participant de la forma d'entendre la realitat sistèmica, pot servir d'ajuda activa per a l'ensenyament de la complexitat des dels primers anys de vida. Segons Capra, una visió holística de la realitat fa que es pugui oferir als educands nous mitjans cognitius, afectius i conductuals, que impliquin la visió global i complexa de la realitat, com funciona el model de la naturalesa. Oferir als educands suports perquè puguin fer la seva particular i intransferible, construcció i interpretació del món. Aquest procés no es pot generar a partir de la sobrecarrega d'informació, sinó a través de la recerca; considerant els profunds desequilibris existents que afecten el nostre pensament i els nostres sentiments, els nostres valors i les nostres actituds, com les nostres estructures socials i polítiques. Fins ara s'ha fet prevaldre, segons l'autor, l'anàlisi per sobre de la síntesi, l'autoafirmació per sobre de la integració, la competició per sobre de la cooperació, l'expansió per sobre de la conservació i així successivament fins trobar-nos amb una crisi social, ecològica, moral i espiritual d'enormes dimensions. És important veure les solucions que la naturalesa dóna als problemes i aprendre d'ella. Capra emfatitza la necessitat d'abastar una nova comprensió de l'univers com un tot connectat: per a comprendre les parts és necessari estudiar la interrelació amb la resta de fenòmens. La seva visió està basada en el fet que la naturalesa de la realitat és un procés creatiu i interconnectat, en el qual res pot ser entès per sí mateix, sinó per la seva permanència a la infinita i extensa dansa de la creació (Capra, 1998).

Tenint tot això en compte, es veu clarament que en un plantejament holístic de l'educació, tot i que la intenció és el ple desenvolupament de la persona, l'espiritualitat adquireix una importància cabdal. L'espiritualitat esdevé la porta d'entrada al centre de la persona i, a partir d'aquest centre, es pot accedir a les diferents dimensions de la persona. En els plantejaments holístics en educació es té la concepció que la font de coneixement es troba a l'interior de la persona i el procés de creixement ha d'anar de dins a fora (Yus Ramos, 2001-l). Aquesta és una tasca complexa però, imprescindible per un desenvolupament global i harmònic de l'individu. Sota aquesta concepció la persona de l'aprenent, a través del cultiu de l'espiritualitat, podrà tenir connexió, equilibri i crear recursos personals suficients per recercar el vertader sentit de la pròpia existència. La conseqüència d'aquesta educació és una persona sana, capaç de viure la vida amb plenitud i de viure una vida autèntica (J. Miller, 1996).

Segons els pensadors holístics, la fragmentació existent en l'escola academicista imperant ve de fora de l'escola, però es reproduïx dins ella. En aquest sentit, l'educació holística, o educació global, vol restablir les connexions amb totes les esferes de la vida i del desenvolupament del quefer educatiu en coherència amb aquest idea. L'educació holística parla de connexió, d'equilibri, de relació dialògica, de revalorització de la humanització del coneixement o de reconexió de l'home amb l'univers, entre d'altres aspectes rellevants. D'una altra banda, el pensament holístic o global entén l'home com a part de l'univers, per la qual cosa l'educació passa per la consciència d'aquesta connectivitat amb l'univers. Els educadors holístics atribueixen les separacions entre la ment i el cos o entre la raó i els sentiments al fet que es deixessin de banda potencialitats humanes de pes necessàries per l'autoconeixement i el benestar emocional, com la capacitat d'atenció i de concentració profunda o com el pensament creatiu i la

imaginació. Habilitats que han de tenir cabuda en qualsevol procés educatiu si es pretén una formació global (Yus Ramos, 2001-I).

Pel seu cantó, Torralba parla de la interconnexió de les diferents dimensions o plànols de la persona humana, que no s'han d'entendre com a dimensions o plànols separats, sinó interconnectats. Aquest fet és tan significatiu que tot el que influeix en una de les dimensions té de manera necessària la seva repercussió en el seu conjunt. Per exemple, els plànols psíquic i social s'influeixen íntimament, entenent que l'alteració de la vida mental i emocional afecta el plànol de la vida interpersonal, els vincles i a les relacions. Passa el mateix en el sentit oposat. És a dir, qualsevol alteració en la vida social afecta el plànol de les emocions i dels pensaments. En aquest sentit, la persona humana és una unitat integrada, un sistema permeable en el qual allò exogen té les seves conseqüències en el plànol endogen i a la inversa (Torralba, 2012). D'una altra banda, la persona i les seves necessitats formen un mapa encadenat de coneixements: l'educació del cos influeix en el coneixement de les necessitats i de les limitacions de la pròpia condició somàtica, la qual compren des del desenvolupament físic del cos, la nutrició, la vida sexual i els sentits de la mobilitat i de l'elasticitat. Igualment, l'educació del plànol psíquic influeix d'entrada a tot el plànol emocional i mental. Una persona amb un desenvolupament emocional i mental adequat sap identificar les emocions, sap expressar-les i canalitzar aquelles que tenen un caràcter tòxic o destructiu i, igualment, sap demanar ajuda quan no pot resoldre un problema per ella mateixa (Torralba, 2012). En aquest sentit, l'educació holística no descarta cap dimensió o faceta de la persona, per difícil o complexa que sigui estimular-la. Quan s'educa, es tracta de donar suport a la persona de l'educand, perquè pugui treure la riquesa latent que té en el seu interior i perquè aflorin les seves habilitats i possibilitats.

A més, cal tenir en consideració el fet que l'educació holística, o educació global, és una idea marc que supera la tendència a classificar i a compartimentar l'educació en diversos models (o submodels) educatius de caràcter transversal, dels qual no hi acostuma a haver una definició universalment consensuada. Podríem dir que l'educació holística és l'educació que se centra en el desenvolupament de la persona en el sentit més complet possible i que l'aprenentatge crea sempre una sinergia que va de dins cap a fora (Yus Ramos, 1997). Vist això, val la pena recordar que l'idea de l'educació holística no és una proposta innovadora recent. De fet, R. Miller va parlar d'holisme aplicat al currículum escolar, concretant que el coneixement havia de venir donat per propostes vitals i no per sabers o habilitats bàsiques preestablertes. Així doncs, el coneixement ha d'anar lligat a propostes relacionades amb la realitat vital de l'aprenent, la qual cosa es presenta juntament amb el concepte de comunitat d'aprenentatge. En la perspectiva holística de l'educació, la comunitat és l'encarregada d'estimular el creixement i la implicació creativa de la persona de l'aprenent en el món. Segons el mateix R. Miller, l'educació holística no és una tècnica ni un currículum ni una proposta pedagògica acabada, sinó un canvi de perspectiva.

Continuant amb la proposta de R. Miller, en el currículum holístic, el desenvolupament de la persona en la seva globalitat es produirà en base a les relacions entre aprenents, entre joves i adults, amb una relació compromesa amb l'experiència vital; la qual cosa donarà lloc a la creació d'una comunitat d'aprenentatge capaç d'estimular i d'acompanyar aquest creixement, amb una implicació creativa i inquisitiva de la persona de l'educand en el món i amb la plena consciència de la interdependència amb la resta de vida i de l'univers (R. Miller, 1997). Complementàriament, J. Miller entén el currículum holístic com un currículum únic i comprensiu, sense

separar els alumnes ni les disciplines. Per a J. Miller l'educació holística es basa en els principis d'interconnectivitat, de globalitat de tota la persona, que resulten de fet indissolubles, i de la relació condicionant de les diferents dimensions, que s'interseccionen les unes a les altres en la mateixa globalitat.

En el currículum holístic, lògicament, ha de tenir cabuda el treball del cos, de la ment, de les emocions i de l'esperit; amb el ben entès que qualsevol de les dimensions tenen importància en el desenvolupament de la persona, encara que no es desenvolupin en el mateix nivell ni en el mateix moment, per bé que totes les dimensions es presenten en la seva potència i es poden fer aflorar segons les circumstàncies. En aquest sentit, J. Miller parla d'un currículum que fomenta les connexions entre coneixements i igualment tracta de fomentar les connexions entre persones i, sobretot, la connexió entre la persona de l'aprenent i el seu propi interior. Per bé que l'educació holística emfatitza la interioritat de la persona, acull amb força i té en molta consideració la dimensió social i ecològica de l'individu al món. I, en aquest sentit, es manifesta clarament com una educació transformadora. La raó d'aquesta transformació s'explica en la doble vessant interior (o espiritual) i aperturista (o comunitat d'aprenentatge) (J. Miller, 1996). Quan es fa referència a la comunitat d'aprenentatge, la seva pròpia essència de comunitat conté els elements que poden afavorir la transformació social i cultural d'un centre educatiu i del seu entorn. La relació en una comunitat d'aprenentatge està basada en l'aprenentatge dialògic, mitjançant una educació participativa de la comunitat, que es concreta en tots els seus espais i en el seu entorn i no únicament a l'aula (Elboj; Puigdemívol; Soler; Valls, 2002; González Garza, 2009). En aquest sentit, l'aula també pot funcionar com una comunitat d'aprenentatge i d'indagació (Santos, 1990). Cosa que, a més de fomentar la relació, afavoreix la construcció de subjectes

madurs, amb confiança i amb sentit de la responsabilitat i de la solidaritat comunitària. Per aquesta raó, les comunitats d'aprenentatge s'articulen a partir d'un aprenentatge dialògic.

L'educació holística afavoreix la diversitat i es concreta amb una varietat de mètodes, aplicacions i pràctiques, que es poden dur a terme de diverses maneres, per bé que no hi ha una unanimitat completa en l'aplicació. Sigui com sigui, aquesta visió i definició de principis vol transcendir les diferències, posant de relleu més el que les apropa que no el que les allunya. La connexió dels diferents aprenentatges amb l'experiència vital fa possible que els aprenentatges siguin operatius per al present, aquí i ara. Viure i aprendre del present i no esperar fer-ho pel futur. Amb el ben entès que, amb el mateix procés i per la pròpia inèrcia, els aprenentatges d'avui serviran a l'individu pel futur, però mirant el present.

L'educació holística s'entén en moltes ocasions com una estratègia comprensiva per a reestructurar l'educació en tots els seus aspectes: la naturalesa i el contingut del currículum, la funció del docent i els estudiants, la manera com el procés d'aprendre és focalitzat, la importància dels valors i la naturalesa de la intel·ligència. Aleshores representa un marc coherent i integrat que inclou tots els aspectes que cal considerar en una proposta educativa, integrant els avenços en la ciència i en la tècnica. L'educació holística, o educació global, percep el món en termes de relació i integració i reconeix que tota la vida en la terra està organitzada en una vasta xarxa d'interrelacions.

Quan l'escola comença a funcionar sota els principis de l'educació holística, funciona com un sistema viu, com una comunitat d'aprenentatge, perquè els sistemes vius són per naturalesa comunitats d'aprenentatge i el millor model per a una escola, com a comunitat d'aprenentatge, és

l'ecològica. La qual cosa significa que l'educació hauria de basar-se en principis ecològics i l'educació holística utilitza un camí ecològic per aprendre. La visió holística de l'educació sorgeix en el moment en què es té una visió ecològica del món. Des de la perspectiva holística, tots els fenòmens en la naturalesa es veuen com interconnectats en un univers interdependent. El terme educació holística s'ha anat usant cada vegada amb més freqüència en relació amb una educació alternativa; una educació més democràtica i humanitzada, més espiritual i arrelada, utilitzant els conceptes d'interdependència i de reciprocitat dins i entre els mons natural, físic i cultural que traspassen les nostres vides i tota la comunitat biòtica. En contraposició a l'educació tradicional, alienant i materialista.

En aquest sentit, Fritjof Capra ha analitzat l'educació sota la perspectiva ecològica i sistèmica de manera que l'educació no s'interfereixi amb l'habilitat de la naturalesa de sostenir la vida. I per això s'ha d'entendre com ho fa la naturalesa per a sostenir la vida i a imatge seva construir el coneixement. Així l'autor parla d'alfabetitzar ecològicament, en línia amb el pensament sistèmic. L'educació ha de tenir la vida i l'enteniment de la vida i de l'ecologia en el nucli més profund, fent servir la natura com a referent en si mateixa. Aquesta manera de viure l'educació, segons l'autor, comença en l'interior i es canalitza cap a l'exterior i no a la inversa (Capra, 1998).

L'educació holística també es pot plantejar seguint la terminologia de Howard Gardner de les intel·ligències múltiples, incloent-hi la intel·ligència emocional, la intel·ligència espiritual i la intel·ligència transcendent. Des d'aquesta perspectiva, educar consisteix a estimular les intel·ligències, afavorint en la mesura que sigui possible el desenvolupament harmònic i simètric sense caure en excentricitats o en excessos (Torralba, 2012).

En aquesta mateixa línia, la Unesco proposa per a l'educació del segle XXI que els educadors contemplin quatre tipus d'aprenentatges: aprendre a fer, aprendre a aprendre, aprendre a conviure i aprendre a ser. En aquest sentit, es canalitza l'educació per a ser, per arribar a la consciència suprema de la persona. Aquest apropament a l'essència de la persona humana deixa de banda l'educació basada en l'intel·lectualisme, com acumulació de caire cognitiu i amb menyspreu de les diferents accepcions d'intel·ligència (Delors, 1996).

La Unesco va promoure una perspectiva humanista centrada en la vida i la persona humana. En l'obra *La educación encierra un tesoro*, popularment coneguda com *Informe Delors*, es presenta una visió holística i integrada de l'educació, basada en un aprenentatge al llarg de tota la vida i fonamentada en quatre pilars pedagògics: aprendre a ser, a conèixer, a fer i a conviure. Un plantejament d'una educació que formi l'individu amb la seva complexitat. Promou una educació conscient, fomentant la individualitat. Delors contempla aspectes com l'espiritualitat, la convivència, el fet de ser persona, l'esperit crític, l'aprenentatge continuat al llarg de la vida i integrat; on l'alumnat sigui part activa en el seu propi procés i on es tinguí en compte l'obertura de l'experiència, el canvi, el diàleg i l'encontre. Així s'afirma que l'educació s'hauria d'estructurar d'acord a quatre pilars fonamentals sobre els quals es desenvoluparia l'individu al llarg de la vida. Els pilars són: aprendre a conèixer, aprendre a fer, aprendre a viure junts; que, finalment, convergeixen en un sol concepte, aprendre a ser, que engloba i inclou de manera general els altres quatre (Delors, 1996).

Molts dels aspectes plantejats per Delors resulten imprescindibles per educar per ser i donen una major comprensió del que suposa entendre l'educació sota la perspectiva holística. Un aspecte molt destacat de

l'informe és la importància de la persona com un ésser individual, complet i indissoluble, amb unes característiques pròpies, úniques i irrepetibles. Així l'educació holística que subjau de *l'Informe Delors* té com a objectiu dur l'ésser humà a la plena realització, més enllà de l'aprenentatge mecanicista de continguts i de l'acumulació de coneixement. En aquest sentit, Delors exposa de forma clara i sense ambigüitats que la realització plena de la persona passa per l'aprendre a ser i per atorgar importància al coneixement de l'interior. Veritablement *l'Informe Delors* presenta quatre pilars, però l'aprendre a ser és presenta com el fonamental. Per aquesta raó, l'educació ha de contribuir al desenvolupament global de cada persona: cos i ment, intel·ligència, sensibilitat, sentit estètic, responsabilitat individual i espiritualitat. Delors ressalta la creativitat, el talent, el descobriment i l'experimentació en el procés d'aprenentatge i en la via de descoberta. Aquesta forma d'aprenentatge és bàsica per aprendre durant tot el procés vital i per totes les dimensions de la persona.

Un dels mèrits de *l'Informe Delors* és el fet d'aconseguir que, per primera vegada, es parli de la importància de l'espiritualitat, no de la religió, dins l'àmbit educatiu. Delors considera que l'espiritualitat en el sentit que l'educació ha de desenvolupar l'individu de manera global (Naranjo, 2004). Hi ha la necessitat de desenvolupar la part espiritual de l'ésser humà, amb la finalitat de fer conscients els individus que formen part d'un món, un univers, que va més enllà que la seva pròpia persona. En definitiva, com el quart pilar de Delors aprendre a ser, l'enfocament holístic sosté que l'educació no ha d'anar dirigida cap el desenvolupament de les intel·ligències múltiples proposades per Gardner; sinó que, a més a més, ha de desenvolupar la intel·ligència espiritual i l'existencial, que resulten imprescindibles dins de la praxis integral transformadora que proposa l'educació holística (González Garza, 2009).

La formació de l'ésser com a persona, l'aprendre a ser, podria tenir diversos significats. Per a Claudio Naranjo possiblement aquests significats serien bàsicament dos: El primer seria l'aprendre a ser per arribar a ser autèntics. Una recerca de l'autenticitat, que respecta la vertadera naturalesa pròpia. El segon seria l'aprendre a saber que un és, o el que és el mateix en el plànol transcendent, saber que un És (en majúscules) (Naranjo, 2013).

La praxis educativa holística presenta una estructura harmònica i flexible que afavoreix el procés d'autorrelització i de transcendència, respectant en tot el moment les diferències individuals. Per a Naranjo, l'holisme és sinònim d'integralisme i el defineix com una forma de comprendre el món i l'ésser (Naranjo, 2004). Es pot plantejar la formació integral com una experiència vital, social i comunitària, que encamina l'individu cap a la plena realització de les potencialitats innates (González Garza, 2009). L'enfocament holístic considera la vida humana com un continu historicosocial, un procés permanent de realització i de conscienciació. La missió de l'educació holística, segons González Garza, és ajudar l'individu a promoure el procés evolutiu de la consciència per a arribar a adonar-se del ser, de l'estar i de la manera d'actuar en el món, tot destacant l'ésser, el sentir i el mode d'actuació integrada, el desenvolupament de la consciència i la recerca de l'ésser en la seva totalitat. La proposta final és educar per a la vida. Aquest procés no és fàcil i, per això, s'articula en concepte de l'espiral de consciència, segons Naranjo, que remet a qualsevol procés de desenvolupament humà que va d'allò més simple a allò més complex, de la fragmentació a la integració, i que impulsa l'individu cap a la transcendència. En aquest context, en parlar de transcendència no es fa referència a la religió, sinó a la trobada amb el jo, el tu, el nosaltres, el món i l'univers; perquè, justament, d'aquesta manera és com s'explica l'experiència de la totalitat.

L'enfocament holístic fa referència a la naturalesa humana, a la concepció, al procés evolutiu, a la societat, al món que habitam; però igualment al pensament, a l'espiritualitat, a la Intel·ligència i a l'aprenentatge. Claudio Naranjo parla d'educació conscient per a formar i sobretot per a transformar. L'enfocament holístic té en la figura de Claudio Naranjo un exponent de primer ordre. La proposta de Naranjo té com a premissa l'educació per a la transformació de l'ésser i, per tant, com a mitjà per a la transformació del món. Aquest canvi positiu passa per formar éssers humans complets (Naranjo, 2004). D'una altra banda, la proposta de Claudio Naranjo té la virtut de plantejar una educació triplement integradora. Per una part, propugna una visió holística, orientada a la globalitat de la persona. Per l'altra, una educació integradora quant a l'equilibri entre cultura i necessitat de relacionar el coneixement de manera activa, mantenint l'equilibri entre allò que és teòric i pràctic. L'autoconeixement i l'espiritualitat universalista i no dogmàtica es concreten en el cultiu de la ment profunda, per un autoconeixement guiat. Aquest autoconeixement condueix no únicament a canvis de conducta, sinó a una transformació profunda de l'essència de la maduració pròpiament humana. En aquest sentit, Naranjo s'acosta a la idea de Mascaró en la recerca de la consciència de l'ésser a través de la meditació. La meditació com a recurs per a aturar els pensaments i centrar-se en un mateix, inhibir la ment passional i les veus interiors per arribar a un pacífic silenci. Naranjo parla d'aspectes complementaris de la ment que poden ser explicats en forma de paradoxa. La paradoxa de la meditació no sempre es pot aturar, ja que els seus moviments només es poden controlar i, fins i tot incrementar l'activitat mental, a través de la meditació. Aleshores, quan la meditació deixa fluir la ment i l'activitat mental propulsa la pròpia activitat cerebral. Aquests dos aspectes de la meditació (és a dir, la quietud i l'espontaneïtat) tenen a veure amb l'acció i amb les seves consignes.

Ambdós aspectes de la ment han de ser apreciats i cultivats, segons Naranjo i són dos aspectes que fan possible el procés d'autoconeixement. En general, Naranjo parla d'educar per a ser, la recerca de l'autenticitat del propi ser, de l'autoconeixement que només es pot aconseguir salvant les barreres de l'aparença que s'han anat construint al voltant de l'ego (o el que l'autor anomena fals ésser). De fet, aquest és en el sentit en què Naranjo sosté que l'educació es troba entre la psicoteràpia i la formació. Per deixar que la persona pugui ser un mateix, sovint, hi ha d'haver un procés de sanejament necessari i autoguiat (Naranjo, 2013).

A part del significat d'holisme en el sentit d'educar la persona completa, per Naranjo holisme té un altre sentit quan fa referència a la idea d'integrar coneixements, d'una manera intercultural i d'influència mútua per tal de tenir una visió planetària de les coses, que afavoreixi la recerca de l'equilibri entre teoria i pràctica, per posar atenció tant en el futur com en el passat, però sobretot parant esment al present. L'autor parla de la impossibilitat de separar el creixement personal de la curació del propi ésser i de la recerca de l'espiritualitat. En aquest sentit Naranjo pensa que és artificial separar el camp de l'educació del de la teràpia i de les disciplines espirituals. Per a ell, només existeix un únic procés de creixement, de curació i d'il·luminació. L'autor considera que l'educació integral ha d'anar dirigida al cos i a les emocions, a la ment i a l'esperit. I aquest procés segueix una trajectòria de dins cap a fora, de la sensació a la interpretació i, d'aquí, a la integració (Naranjo, 2013).

En general, cal ressenyar que parlar de formació integral de la persona és parlar de processos multidimensionals, que fan que l'educació esdevengui un fenomen enorme complexitat. La persona de l'educand té un cos, té unes aptituds mentals determinades, té una forma de sentir i d'estar; que li

confereixen una personalitat i que es desenvolupa en un entorn determinat, amb una experiència vital pròpia i en un context cultural definit. Aquesta complexitat educativa és dóna en una realitat igualment complexa. Aquí complexa no s'ha de relacionar amb complicat o difícil d'admetre o d'entendre; sinó complex en el sentit d'interconnectat. Segons la definició d'Edgar Morin, cal entendre la complexitat des d'una perspectiva que designi la verdadera essència de l'ésser humà, de la naturalesa i la relació de l'individu amb tots els seus elements essencial. Així doncs, cal entendre el concepte de complexitat com a una visió d'un tot que es troba entrelaçat, com una estructura que està composta de connexions, que s'uneixen entre elles de forma multidireccional. Morin assenyala que el pensament complex és un pensament que relaciona. Atenent aquest significat, en la complexitat no té sentit la separació i/o la classificació de les diferents dimensions de la persona, ja que el seu pensament és una lliga entrecreuada de dimensions. Aquesta forma d'entendre el pensament es troba al pol oposat de l'aïllament de les dimensions de la persona, perquè les recol·loca en el procés formatiu de forma interrelacionada i considerant la globalitat (Morin, 2004).

La complexitat i l'estudi d'aquesta avui per avui, ha impactat en tot l'àmbit de les interrelacions dels éssers humans. L'educació, la interpretació de la societat, la política i la comprensió del moment en què viu la humanitat. El tema de la complexitat ha acabat caracteritzant la vida mateixa. La vida, la construcció de futur i la recerca de solucions a problemes contemporanis. En aquest sentit, Morin parla de complexitat com la forma d'afrontar la dificultat de pensar i de viure i d'afrontar els reptes de la vida contemporània partint de la mateixa complexitat (Morin, 2004). En la mateixa línia, Matthew Lipman defineix el pensament d'ordre superior o pensament complex com un tipus de pensament compost, coherentment organitzat i persistentment exploratori. Per a Lipman (1991), és rellevant per a la formació integral de la

persona fer filosofia des de les primeres etapes de l'educació. Segons l'autor, fer filosofia exigeix un ampli desenvolupament de les intel·ligències de l'educand. Així l'autor proposa que el pensament complex directament s'hauria d'ensenyar. Lipman proposa afavorir aquest tipus de pensament fent servir el pensament filosòfic en el sí d'una comunitat de recerca (que és la pròpia comunitat d'estudiants que comparteixen inquietuds amb un compromís d'implicació directa). En aquest sentit, es defineix un programa d'habilitats de pensament, que inclou activitats i recursos per a la recerca filosòfica, la descoberta del món interior i de l'exterior, a través de la reflexió guiada. La reflexió guiada primer és individual i profunda, posteriorment esdevé reflexió compartida sobre la pròpia metodologia de l'aprendre a aprendre com a part del substrat més profund de la persona. De tal manera que cultivar les habilitats de pensament, de reflexió i de valoració permet descobrir de forma creativa l'entramat de la pròpia reflexió i de la riquesa de compartir aquesta reflexió amb la comunitat d'aprenentatge, fa que s'aprengui a pensar per propi compte, de forma crítica i creativa (Lipman, 1991).

L'enfocament holístic de l'educació aporta elements a la reflexió de com es pot educar la persona de forma integral; proposant el substrat més profund de la personalitat de l'educand, l'espiritualitat, com la porta d'entrada a la maduració, a l'evolució i al canvi. En aquest sentit, el desenvolupament i l'evolució són imprevisibles per a la formació; però depenen d'una multiplicitat de factors, tant exteriors com interiors íntims i personals. Per aquesta raó, la idea de complexitat s'ha d'entendre com a condició pròpia de la persona humana. Tal com Mascaró proposava no s'han de considerar com a camins reproductius i repetitius. Quan es tracta de l'educació de la persona humana, el procés de formació és d'una alta

complexitat, és dinàmic, en absolut rectilini i amb diferències significatives del punt de partida; perquè cada de les persones és individual i irrepetible.

En conclusió, l'espiritualitat és la que es relaciona amb totes i cada una de les dimensions de la persona i determina la seva manera de viure. Un element central en l'enfocament holístic és l'espiritualitat com a component essencial en l'educació global i completa de la persona de l'educand i posa de relleu la connexió de l'espiritualitat en tots els éssers vius. En aquesta connexió s'ha de destacar l'harmonia entre la vida interior i l'exterior. L'esperit implica consciència i anticipació, toca la identitat de la persona i incorpora el sentit transcendent. El reconeixement que aquesta potencialitat espiritual es dóna en tots els éssers humans fa que es tengui la necessitat de formació per a la formació integral. La necessitat de promoure i d'alimentar les característiques espirituals bàsiques i de crear les condicions adients perquè l'ésser humà pugui ser format en la seva integritat i per a la vida.

4.4. Definició de les necessitats espirituals

La complexitat de la persona fa que la tasca de definició de totes i de cada una de les seves necessitats sigui una empresa igualment complexa. En general, la idea de necessitat se sol concebre com una mancança i, per aquesta raó, acostuma atèner una connotació negativa. Tanmateix, en el context formatiu, el concepte de necessitat no ha de relacionar-se per força amb la idea de dèficit, sobretot perquè es tracta de la constatació de la pròpia realitat de la condició humana: tota persona té necessitats de formació. Tenint això en compte, les necessitats de la

persona poden ser de molt diversa índole i es poden tabular de manera diferent. De tal manera, es pot parlar de necessitats primàries i secundàries, de necessitats naturals i artificials, de necessitats internes i externes, de necessitats personals i grupals i/o de necessitats sanitàries o necessitats educatives, etc.

A l'àmbit educatiu, definir les necessitats de la persona de l'educand és la primera exigència. En aquest sentit, una vegada descobertes les necessitats de la persona de l'educand, cal exigir la sensibilitat suficient i la formació adient per a poder donar resposta des del punt de vista educatiu. Una vegada que les necessitats educatives de la persona de l'educand són conegudes i analitzades, es pot saber quin tipus de suport o d'ajut es requereix per tal de poder cobrir-les de forma ajustada. D'aquesta forma, es pot aconseguir que la persona de l'educand pugui anar assolint un desenvolupament global o integral de manera progressiva.

La persona per poder madurar i créixer, per desenvolupar-se de forma integral i autònoma, a tots els nivells, ha de poder arribar a saber com cobrir les seves pròpies necessitats al llarg del seu recorregut vital. En aquest procés de formació primerenca, inicial i bàsica, s'han d'anar cobrint les necessitats a través d'ajuts i de suports exteriors per part de les persones que envolten l'educand (pare, mare, tutors, familiars, comunitat, etc.); per tal que, a poc a poc i de manera progressiva, puguin ser cobertes de forma interna i autònoma. En aquest sentit i en el que es refereix a la formació reglada, hi ha d'haver uns responsables (és a dir, educadors, mestres i professors) que estiguin atents a les necessitats educatives i puguin trobar recursos perquè siguin cobertes.

En aquest context, l'autonomia no consisteix únicament a tenir les capacitats per a desenvolupar per a si les funcions bàsiques de la vida, sinó

que es relaciona també amb el pensament, amb l'acció i amb la valoració. Es parteix del fet que la instrucció integral pretén una formació de l'autonomia no únicament a nivell funcional; sinó també a nivell de la consciència, de l'entramat complex del món i de la interdependència de tot el que hi existeix. Les necessitats de la persona humana, des de l'òptica educativa, de creixement i de maduració personal, individual o grupal, són el punt de partida del procés d'aprenentatge i són rellevants en un context d'educació holística, inclusiva i comprensiva.

Fins ara hem presentat a bastament el que suposa l'educació holística, que engloba tota les dimensions personals i que concep la realitat com un tot. Ara convé aclarir el que comporta que l'educació sigui inclusiva i comprensiva i que sigui coherent amb els plantejaments anteriors. L'educació inclusiva és l'educació que implica tots els alumnes d'una determinada comunitat i, per tant, el referent d'aquesta educació són les necessitats de tot l'alumnat. En aquest sentit, l'educació inclusiva proposa que els educands aprenguin junts independentment del seu origen, condició personal, social o cultural. Es tracta d'una educació per a tots, per aprendre junts sense selecció o discriminació de cap tipus, fent efectiu el dret a l'educació, la igualtat d'oportunitats i la participació. En una educació inclusiva tots els alumnes es beneficien d'un ensenyament ajustat a les seves necessitats. Amb aquests condicionants, l'educació inclusiva esdevé una educació personalitzada, dissenyada a mesura que es té coneixement de les necessitats de l'educand. L'educació inclusiva es desenvolupa en un espai compartit en el ben entès que tots els alumnes tenen necessitats educatives i que aquestes necessitats educatives són diverses, per la qual cosa l'actuació de l'educador consisteix a donar els suports adients que responguin a aquestes necessitats de tots els alumnes. Les necessitats de la persona de l'educand són considerades des

d'una perspectiva diversa i plural i aquí radica la riquesa d'aquest model educatiu. Les necessitats educatives en una cultura de la inclusió es concep considerant que aquestes necessitats educatives no es deuen únicament a les característiques personals dels alumnes, sinó que també responen al context educatiu, familiar i de l'entorn; i poden facilitar o dificultar futurs aprenentatges (Staninback i Stainback, 1999; Ainscow, 2001; Echeita, 2006).

Igualment, per a la conceptualització del què és l'educació comprensiva en un context d'educació inclusiva, podem dir que es caracteritza per oferir al mateix grup d'alumnes agrupats per edats, o per interessos o fent servir agrupaments flexibles, un nucli comú d'aprenentatges refusant o endarrerint el màxim possible la separació en opcions o vies de formació amb itineraris diferents. En aquests sentit, es tracta d'aconseguir que els alumnes aprenguin junts en un marc de referència comú. Aquest marc comú ha de ser respectuós amb la diversitat de l'alumnat. Un dels pressuposts que acompanyen el model d'escola inclusiva i comprensiva és el seu caràcter d'escola comunitària, en la qual s'agrupen els educands que conviuen en la zona i que es relaciona amb altres institucions, com a model social (Elboj, Puigdemívol, Soler, Valls, 2002; Flecha, Larena, 2008). L'escola comprensiva està cridada a assumir responsabilitats formatives majors que l'escola tradicional, acceptant la seva funció socialitzadora i de foment de la participació i reforçant la seva interconnexió amb la formació extracurricular (Ferrandis, 1988). La comprensivitat inclusiva exigeix una actitud bàsica d'acollida, perquè una bona acollida facilita una bona escolarització i tenint en compte que un professor sensible a les necessitats en el moment oportú pot canviar el destí d'una persona (Carbonell, 2005).

En aquest punt és interessant abordar la definició del concepte necessitats educatives. Les necessitats educatives són aquelles que tenen a veure amb les característiques personals de l'educand i que resulten determinants pel desenvolupament òptim de la persona. Aquestes necessitats requereixen una resposta intencionada, adequada i ajustada. Per determinar quines són les necessitats educatives de la persona de l'educand es fa imprescindible el coneixement de les seves característiques personals i l'anàlisi en relació als aprenentatges que cal assolir (Coll, C; Palacios, J. i Marchesi, A. 2001). En una educació holística, global o integral, inclusiva i comprensiva, les necessitats educatives són el motiu de qualsevol proposta educativa (Flake, 1998; Forbes, 2003; Gallego, 1999; González Garza, 2009; J. Miller, 1993; 1996).

En aquest sentit, les necessitats educatives emergeixen de les diferents dimensions de la persona: la dimensió física (els sentits, el moviment, etc.), la dimensió psíquica i mental (pensament, raonament, emoció, sentiments, etc.) i la dimensió social (relació interpersonal, habilitats d'intercanvi, rol social, etc.). Vist això, l'educació no pot deixar de considerar les necessitats educatives en les seves propostes per tal de tenir èxit en el procés d'ajut pel desenvolupament de la persona de l'educand. A més a més, en aquest context, l'espiritualitat actua com a solc per on es canalitza la integració de les diferents dimensions de la persona i, com que aquestes dimensions es troben en interconnexió, qualsevol cosa que passa en una dimensió afecta a la resta (Torralba, 2012). Així les necessitats espirituals són necessitats que s'han de cobrir per a un desenvolupament òptim i harmònic de la persona i en un context d'educació holística, inclusiva i comprensiva, les necessitats espirituals acaben sent unes necessitats de primer ordre. Sigui com sigui, el que

realment és rellevant és que s'han de considerar de forma pertinent per aconseguir una formació integral.

Podem trobar interpretacions contraposades respecte de si les necessitats espirituals són o no necessitats que calgui tenir en compte en el context educatiu perquè puguin contribuir a la formació de la persona de forma integral. Algunes interpretacions sostenen que les necessitats espirituals sorgeixen d'un tipus de cultura determinada, fruit d'una tradició concreta dins una cultura determinada i, per tant, són considerades necessitats artificioses, molt sovint confuses i considerades religioses (Magee, 1991). Altres interpretacions, en canvi, afirmem que les necessitats espirituals són necessitats intrínsecament humanes, que emergeix de forma natural del propi interior de la persona i que tot ésser humà en algun moment de la seva vida es troba en la necessitat de donar-hi resposta. En aquesta controvèrsia nosaltres ens posicionem en la segona de les interpretacions que sostenen autors tals com Mascaró, Goleman, Frankl, Torralba, Naranjo, entre d'altres. La idea que es troba en el fons d'aquesta posició és que hi ha una arrel comuna en les necessitats espirituals de qualsevol ésser humà, mentre que el que varia són les diferents manifestacions o expressions d'espiritualitat. L'espiritualitat es contempla de diferent forma segons la cultura i la tradició, però en el fons respon a un bagatge comú de necessitats pròpies de l'ésser humà. Segons aquests autors, les cultures laïques també expressen aquesta necessitat. Les necessitats espirituals no poden ser reduïdes al caràcter religiós o confessional i incrustar-se artificialment en un món secularitzat i laic. Les necessitats espirituals sorgeixen naturalment de l'interior, tot ésser humà en tant que humà té necessitats espirituals i al llarg de la seva vida, en un moment o altre, pot tenir l'exigència personal de cercar-hi resposta. De fet, sovint, la resposta es dona progressivament i segons els esdeveniments de

la vida i la forma d'integrar-los personalment depenent de cada una de les persones (Mascaró, 1986, 1993; Goleman 1996; Frankl, 2001; Torralba, 2012; Naranjo, 2013). En aquest sentit, el fet de tenir cobertes les necessitats espirituals, ens permet ser conscients del que ens uneix com a éssers humans i com a part de l'univers.

La definició de les necessitats educatives i de la seva conversió en propostes afavoridores per a la seva cobertura és el letimotiv de l'educació. Respondre a les necessitats de la persona de l'educand al complet és la finalitat de qualsevol proposta educativa, la qual cosa és una exigència prioritària i cabdal de l'enfocament holístic. Tot i així, tenir la intenció que l'espiritualitat tengui el seu lloc en la formació de la persona reclama una reconsideració de les necessitats de la persona de l'educand, del lloc o moment en què es manifesten aquestes necessitats i de la possibilitat que hi hagi un guiatge per part de la persona de l'educador en aquest despertar o descoberta. Saber cobrir aquestes necessitats en un entorn determinat i mitjançant el guiatge és el motiu de ser de l'educació. L'espiritualitat, com a substrat de tota dimensió de la persona haurà de tenir una atenció privilegiada.

L'espiritualitat no es pot considerar una forma de fugir del món, de la història personal o dels problemes vitals, suposa la interioritat de la persona i, per tant, les necessitats espirituals poden condicionar la forma de viure, l'actitud vital i l'execució d'aquesta actitud vital. Mascaró sostenia que la vida espiritual era la vida autèntica. En aquest punt, també es pot dir que l'espiritualitat pot dependre de la persona, dels seus valors culturals, quan aquests valors són assumits com a propis per part de la persona de l'educand. No obstant això, com sosté Frankl, l'espiritualitat ens fa lliures i dóna possibilitat, si més no, de decidir sobre l'actitud de com viure la vida

fins i tot en les condicions més extremes. I, de fet, aquesta actitud es basa en la pròpia espiritualitat i no en la cultura o els valors (Frankl, 2004). D'aquí no s'infereix que es pugui identificar de forma directa l'ètica amb l'espiritualitat. L'espiritualitat permet afrontar la realitat, però no es pot associar amb la moral ni amb l'ètica. Una persona pot obrar segons el que interiorment sent que ha de fer i viure en coherència amb això, sense que signifiqui que hagi aprofundit ni hagi viscut la seva pròpia espiritualitat. L'ètica no condueix a l'espiritualitat, en canvi, una persona sensible i espiritualment intel·ligent actuarà de forma ètica (Torralba, 2012). Les necessitats espirituals emergeixen de la interioritat de la persona, tot i que s'articulin en cada context segons la cultura i la tradició del lloc on s'ubica la persona. Però, l'espiritualitat té a veure amb la resposta a les preguntes que un mateix es fa i en la forma d'encarar el futur amb el propi interior.

Les necessitats espirituals són plantejaments a preguntes fonamentals per a la persona i que tenen a veure amb la recerca i amb l'intent de trobar el sentit de la vida, amb la reconciliació amb un mateix i amb la reconciliació amb els altres i amb la vida, amb el reconeixement de la pròpia entitat com a persona i de la pròpia vàlua intrínseca, amb la necessitat de pertinença, vinculació i consideració; amb la necessitat d'un espai personal per ordenar i cercar la pròpia veritat i viure la llibertat; amb la necessitat de soledat i silenci; i amb la necessitat de gratitud, entre moltes d'altres (Torralba, 2010; 2012).

No pretenem identificar les múltiples expressions i manifestacions d'espiritualitat. Hem de tenir en compte que l'espiritualitat pertany al domini de la interioritat i de l'autoconsciència. L'espiritualitat està relacionada amb la capacitat de ser un mateix, de viure la vida sent-ne el vertader protagonista, amb l'autodeterminació de la trajectòria personal.

Té relació a fer el que un està cridat a dur a terme i, per la qual cosa, se sent bé realitzant. En aquest sentit, l'espiritualitat, com la vida, és dinàmica i està oberta a l'exterior amb perspectiva de dins cap a fora. Una persona espiritualment intel·ligent encara la vida amb una altra mirada. Aquesta mirada cerca trobar la plenitud donant sentit a les accions quotidianes.

4. 4.1. Necessitats espirituals: dins i fora de l'àmbit religiós

Com hem vist anteriorment, la formació integral de la persona de l'educand passa pel desenvolupament de totes les dimensions, que es troben en interconnexió. En aquest sentit, l'espiritualitat, com a substrat o solc pel qual transcorren totes i cada una de les dimensions de la persona, té un lloc rellevant en una educació que pretén una formació integral. Aleshores, per fer possibles determinades propostes ajustades a les necessitats, es fa imprescindible conèixer la persona de l'educand, les seves característiques personals i contextuals i les seves necessitats intrínseques i extrínseques. A partir de l'enfocament holístic, la primera premissa és fer una reconsideració de totes les necessitats de l'educand, del lloc que ocupen en l'evolució de l'individu, el moment en què es manifesten i la millor forma de donar suport a aquests processos personals.

En l'enfocament holístic, l'espiritualitat té un lloc privilegiat per la consideració de que és el substrat pel qual les diferents dimensions de la persona es desenvolupen o evolucionen, cobrant sentit. La intenció última de qualsevol proposta educativa és la consecució de conductes proactives per part de la persona de l'educand en relació amb l'experiència vital. La qual cosa no serà possible si no hi ha una formació que contempli la

importància de l'espiritualitat i de l'experiència vital i com aquestes experiències vitals s'incorporen fins a formar part de la intimitat de la persona de l'educand.

En general, sembla obvi que les necessitats de cada una de les persones, tot i essent transversals, no sempre coincideixen malgrat la similitud d'edat o de pertinença a una mateixa comunitat per diversos motius, com pel moment que es viu, per l'evolució personal, per la història vital, etc. Així també l'espiritualitat, com a substrat de tota dimensió de la persona, tindrà la diversitat en la seva expressió i manifestació. En aquest sentit, com que tota persona és diferent, la diversitat és també una de les característiques de l'espiritualitat i aquesta característica haurà de tenir una atenció diferenciada segons la persona. L'espiritualitat es tradueix en necessitats a cobrir pel cultiu de la persona de l'educand de forma completa i en equilibri, però aquestes necessitats responen a la pròpia individualitat. La qual cosa fa imprescindible que s'hagi de conèixer abans de qualsevol proposta educativa.

Com hem esmentat anteriorment, hi ha interpretacions que sostenen que les necessitats espirituals són artificioses o forçades o es donen en relació a dogmes, imposicions o credos. Partint de la visió holística, l'espiritualitat deixa de ser patrimoni de les religions passant a ser un lloc comú, una possibilitat humana que pot tenir diferents articulacions en virtut dels diversos contextos i processos simbòlics. En aquest context, l'aproximació a l'espiritualitat ha de ser necessàriament per a donar resposta a les necessitats espirituals, s'ha de partir del supòsit que hi haurà diversitat, per tal que la persona de l'educand pugui arribar a la descoberta o el despertar d'aquesta espiritualitat no serà per camins únics i rectilinis. L'àmbit més íntim de l'ésser humà és de gran complexitat i, per accedir-hi,

hi ha diversitats de camins espirituals i, perquè sorgeixi, es pot fer a partir de la filosofia, de la teologia o d'alguna branca de la psicologia (Torralba, 2012).

En aquest punt i per destriar les necessitats espirituals d'altres necessitats de la persona, convé fer la distinció entre espiritualitat i religiositat. En el marc d'una societat laica i plural, o d'una societat definida com a aconfessional, les necessitats espirituals no es poden confondre amb les necessitats d'ordre religiós, pròpies de qualsevol creient i que requereixen una atenció específica a partir del llenguatge simbòlic i ritual de cada una de les esferes religioses (Torralba, 2012).

L'espiritualitat no es pot associar amb la limitació ni amb el dogmatisme ni amb l'adoctrinament moral. Segons Viktor Frankl, igual que Joan Mascaró, allò que és espiritual és sinònim d'existència. Per Frankl i Mascaró, l'espiritualitat és una exigència de la pròpia existència, una existència autèntica. Les teories de Frankl parteixen de la idea que existeix un sentit espiritual ancorat en l'experiència vital, però inclinat a la transcendència. L'home ha d'estar inclinat al món i al supermón, en el sentit de deixar la porta oberta a la transcendència, que dóna lloc al fet de poder considerar el que és absolut (Frankl, 2004).

L'espiritualitat es pot distingir de la religiositat en el sentit que l'espiritualitat és l'essència de l'ésser, una qualitat inherent a tot ésser humà, mentre que la religiositat té més a veure amb el quefer o amb el fet d'obrar o d'actuar. Segons Francesc Torralba la transversalitat és la característica que determina amb més claredat la distinció entre espiritualitat i religiositat. L'espiritualitat té els seus efectes no únicament en la vida íntima i personal, sinó que també repercuteix en la vida pública i social. L'espiritualitat es pot viure tant sota l'empar institucional com

lliurement en qualsevol àmbit i sense cap tipus d'emparament. De fet, aquesta espiritualitat es relaciona amb una profunditat en la forma de viure. En canvi, la religiositat pressuposa un acte de fe, el reconeixement d'una Realitat que no pot ser vista ni escoltada, l'adhesió a un Ésser que no es pot constatar empíricament ni es pot verificar científicament; per la qual cosa té més a veure amb la vivència personal, íntima, directa i que no es pot interpretar compartida amb altres no creients.

En aquest sentit, Torralba sosté que la vida interior es pot concebre sostinguda sobre tres eixos fonamentals: la consciència, el sentit i la transcendència. Aquests tres eixos poden ser explicats com tres cercles concèntrics. El primer cercle és l'espiritualitat; que és de caràcter universal, és el cercle més profund i interior i tot ésser humà té en potencia la capacitat per poder desenvolupar-la. El segon cercle és la religiositat; que inclou els éssers humans que viuen en relació amb la Realitat fonamental, i que es denomina de diferent forma en funció del context i de la tradició històrica. I el tercer cercle, la confessionalitat, que és el més superficial i extern, determinat per l'adhesió a una comunitat religiosa (Torralba, 2012).

Seguint la línia de pensament de Torralba, l'espiritualitat és el cercle més universal i transversal de la vida interior de la persona humana. Considerant tot plegat, l'espiritualitat es pot viure de forma conscient o inconscient, saludable o patològicament, reflexionada o de manera purament emotiva. Però en el fons l'espiritualitat és una força integral constitutiva de la vida en la seva totalitat. L'espiritualitat és la font bàsica per a comprendre no únicament la vida interior de la persona (pensaments, creences, desitjos), sinó també la seva vida exterior (accions, obres, gestos, estils de vida). La religiositat, en canvi, seguint Torralba, és un acte

de fe no contrastable empíricament. Així doncs, seguint l'argumentació de Torralba, es pot viure l'espiritualitat com a connexió, consciència i transcendència, sense la necessitat d'ésser religiós ni d'estar en cap comunitat religiosa. Segons l'autor, d'aquesta triple distinció, se'n deriva una triple forma de donar-li l'atenció adequada (Torralba, 2012).

Segons Mascaró, Torralba, Goleman, Frankl i Naranjo, entre d'altres, tota persona té un sentit espiritual ancorat en el seu centre més profund. Per això, les necessitats espirituals són reals i com a tals s'han de contemplar, en el ben entès que no tothom manifesta la necessitat de la mateixa manera o no es respon a una mateixa necessitat de forma unívoca. En aquest, sentit s'ha de dir que les necessitats espirituals són individuals, però transversals. Així l'espiritualitat, que suposa el substrat més íntim i profund de la persona, pot estar en estat latent, ocult o ignorat, per la qual cosa en qualsevol moment pot emergir, de forma sobtada i inesperada o de forma lenta i anunciada pel debut d'esdeveniments i d'experiències vitals de cada individu en particular (Mascaró, 1986, 1993; Goleman 1996; Frankl, 2001; Torralba, 2012; Naranjo, 2013).

Segons Francesc Torralba, una de les evidències que confirma l'existència de les necessitats espirituals es manifesta en situacions límits de l'existència humana (malalties terminals, fracassos personals i existencials, dolor, deteriorament, proximitat a la mort, etc.). En aquestes situacions límit, les necessitats espirituals s'emfatitzen i cal que siguin cobertes de manera immediata, directa i satisfactòria. Tal com afirma l'autor, la vulnerabilitat física i emocional catalitza les necessitats d'ordre espiritual (Torralba, 2010).

D'una altra banda, les necessitats espirituals es fan més notòries en persones que pateixen malalties terminals i en situacions límits per a

l'existència, perquè presenten unes necessitats espirituals que requereixen d'una sensibilitat especial per ser ateses. Però, això no vol dir que només es tinguin aquestes necessitats en moments límits. Per a poder definir les necessitats espirituals i, per tant, poder satisfer-les, no es pot fer d'una sola forma. De la mateixa manera, que les necessitats espirituals no sempre es donen en un mateix moment vital. Cada persona té una manera d'encarar la seva pròpia intimitat i, per tant, cada un té una espiritualitat peculiar i pròpia. En aquest sentit, hi pot haver un guiatge, una orientació, uns suports, etc. per als quals es requereix una determinada sensibilitat i intel·ligència espiritual. Per definir la necessitat espiritual i fer-ne una convenient cobertura, cal que l'educador tingui aquesta sensibilitat i intel·ligència espiritual.

Segons Marie de Hennezel, les necessitats espirituals són aquelles que giren al voltant de la recerca del sentit. Com, per exemple, la necessitat de reconciliació amb la pròpia identitat com a persona; la necessitat de veritat i de llibertat; la necessitat d'arrelament i de pertinença; la necessitat d'interioritat i, potser, la necessitat de pregar o la necessitat simbòlica i de ritus. Totes aquestes necessitats reclamen sovint per ser cobertes una experiència de solitud i de silenci. Tot i que, en moments d'inflexió, un guiatge i un model referencial puguin afavorir la recerca. De tota manera, per reconèixer aquesta necessitat es cal una sensibilitat espiritual i una quietud interior (Hennezel,1996).

La intel·ligència espiritual permet reconèixer les necessitats espirituals de la persona de l'educand i donar suport per a ajudar a la persona de l'educand en la recerca individual. Davant preguntes transcendents hi cap la possibilitat de trobar respostes plausibles a la pregunta en qüestió i el fet de donar significació a la persona de l'educand.

No es pretén que hi hagi una resposta unívoca ni un suport únic, perquè cada persona ha de trobar el seu sentit propi i exigeix un determinat suport o una determinada via. A partir de la forma en què la persona doni sentit a aquestes situacions, es conformarà tant la seva intel·ligència espiritual, com les seves interaccions culturals educatives i de relació amb l'entorn.

A grans trets podríem dir que la intel·ligència espiritual llinda amb la intel·ligència intrapersonal, però no es limita a ella. És a dir, la intel·ligència intrapersonal focalitza l'energia amb el jo. Aleshores, la intel·ligència intrapersonal és la responsable de la pròpia imatge, del fet que aquesta imatge sigui ajustada a la realitat, etc. La intel·ligència intrapersonal ens fa distingir entre el que som realment i el que representam en el plànol de les relacions socials. Al mateix temps, la intel·ligència intrapersonal permet comprendre les necessitats més fonades i els desitjos fonamentals, que emergeixen del centre d'un mateix. És a dir, la pròpia identitat. Segons Gardner, la intel·ligència intrapersonal contribueix a construir-nos una autoimatge ajustada de nosaltres mateixos. Seguint la línia d'argumentació del mateix autor, aquesta intel·ligència intrapersonal per si sola no ajuda a comprendre els altres, perquè cal el concurs de la intel·ligència interpersonal per arribar a comprendre els altres. Segons Gardner, la intel·ligència intrapersonal ens dóna l'oportunitat de fer explícita tota una gama de sentiments autèntics, que podem identificar com a propis i als quals podem posar nom. La intel·ligència interpersonal, o social, permet la comprensió de l'altre. Una persona que té desenvolupada de forma positiva la intel·ligència interpersonal estableix vincles i aliances amb els altres i té empatia pels altres, la qual cosa la fa especialment útil en projectes col·laboratius i en la vida en comunitat. La intel·ligència interpersonals facilita el fet de captar les diferències i les singularitats dels altres. En particular, resulta fonamental per a comprendre

els canvis d'ànim, i/o de temperament i les motivacions i les intencions. Així, continua Gardner, la intel·ligència espiritual ha de ser interpretada com una amalgama de la intel·ligència interpersonal i de la intel·ligència intrapersonal. Totes dues intel·ligències juntes sumen un component valoratiu, que afavoreix aquest impuls cap a la transcendència (Gardner, 2011).

Per captar i cobrir les necessitats d'espiritualitat es requereix de grans dosis de sensibilitat i d'un sentit intuitiu per saber valorar els moments en què crear espais per expressar allò que és rellevant, allò amb sentit. L'espiritualitat té la seva pròpia exigència; però, això no vol dir que hagi de tenir un lloc especial o específic dins l'aula, ni uns continguts estructurats de forma preestablerta, ni un temps definit. L'espiritualitat no ha d'estar embotxada en una àrea o en un desenvolupament competencial concret. L'espiritualitat es dona en relació dinàmica entre les persones que es troben en el context educatiu. El vincle és el que dona vida a l'espiritualitat. En aquest sentit, trobar el moment oportú en què es donen les condicions per dedicar temps a allò espiritual és una ocasió que potser s'hagi de reconèixer a través d'expressions subtils de la necessitat o de moments en què és més evident la necessitat d'espais de llibertat o de reflexió per a la presa de consciència del moment instantani o del valor de la pròpia conducta en el context que es viu o de la connexió de la pròpia actuació amb el cosmos. En poques paraules, l'educació de l'espiritualitat, en contra del que se sol pensar, consisteix a fer ús de l'autodeterminació, de la capacitat de decidir, de pensar per un mateix i d'actuar amb conseqüència, per tal de convertir la vida personal en un projecte individual per integrar-se en el cosmos. Tot plegat, en el context educatiu, fa imprescindible la sensibilitat de l'educador.

Assumit això, el que es demostra és que l'espiritualitat de la persona es troba en constant reconstrucció en relació a les circumstàncies vitals i a l'entorn en què es troba la persona que l'exerceix. L'espiritualitat no és una dada extrínseca a la personalitat, és un tret que es troba en relació amb la pròpia essència de la persona. D'aquí es pot inferir que les necessitats espirituals són actives i dinàmiques; amb la qual cosa, perquè es pugui definir aquesta necessitat i ser atesa, es requereix un coneixement serè i amb la distància suficient per reconèixer el moment i les circumstàncies idònies per la persona de l'educand i en funció de la sensibilitat de l'educador. L'espiritualitat, com què és dinàmica, té relació amb l'experiència vital de la persona en relació a ella mateixa (és a dir, amb la intel·ligència intrapersonal), té relació amb el contacte que estableix amb els altres i amb la comunitat en la qual viu (és a dir, la intel·ligència interpersonal), i amb tot allò que per la persona de l'educand és rellevant (Frankl, 2004; Torralba, 2012).

Per Satish Kumar (2008), la clau de la comprensió de l'espiritualitat es troba en la connexió. Segons l'autor, sovint s'associa l'espiritualitat a l'hinduisme, al budisme o al cristianisme. L'autor concep que l'espiritualitat es troba en el sentiment profund de compassió i de misericòrdia. Un sentiment per al qual es fa propi el sofriment de l'altre, quan la pena o la desgràcia de l'altre es veu com a pròpia. Per a Kumar, l'espiritualitat és la connexió amb tot el que existeix. Així definida, l'espiritualitat no es pot reduir a la religiositat i, per aquesta raó, avui podem parlar de formes d'expressió laiques d'espiritualitat. L'espiritualitat laica representa la necessitat de conrear la interioritat com un afer personal i individualitzat. L'espiritualitat posa en ordre el món interior, dóna sentit a la vida i ofereix la possibilitat d'elevat a la transcendència mitjançant la connexió amb l'univers, (Kumar, 2008)

.4.4.2. Espiritualitat, valors i creences

L'espiritualitat no es pot considerar una forma de fugir del món, de la història personal o dels problemes vitals. Tampoc es pot entendre que l'espiritualitat sigui la vivència de determinats valors socials o culturals. És evident que l'espiritualitat depèn molt dels valors culturals; ja que, quan aquests valors culturals són assumits com a propis al llarg de la vida d'una persona, tenen repercussió en la vida espiritual. Però la vida espiritual no es atribuïble únicament a la vivència d'aquests valors. L'espiritualitat afavoreix el fet de posar en valor les coses i la dignitat de les persones. En aquest sentit, tampoc no es pot identificar l'espiritualitat amb l'ètica; encara que la darrera, l'ètica, sigui una conseqüència en l'activitat de la vida que viu la seva espiritualitat. Segons Francesc Torralba, l'espiritualitat ajuda a afrontar tot el que és real i és la forma per oposar resistència als mecanismes d'erosió de la pròpia personalitat.

Sovint s'ha associat l'espiritualitat amb la moral i amb l'ètica. En aquest sentit, algunes interpretacions han considerat que una persona és espiritual quan compleix amb la veu de la consciència, quan respon al deure que emana del seu interior. En aquest sentit i segons Torralba, l'espiritualitat pot ser una crida interior, una missió, que estructura la trajectòria vital. L'escolta d'aquesta crida requereix silenci, soledat i replegament, però també determinació per fer el que dicta l'interior (Torralba, 2013). L'autor considera que aquesta concepció resulta equivocada, veient persones que viuen a fons el sentit del deure i compleixen amb les seves responsabilitats; que, en canvi, són alienes a pràctiques espirituals i defensen una ètica sense marge per a la vida

espiritual. Potser hi ha una relació entre espiritualitat i ètica, però l'espiritualitat transcendeix el camp de l'ètica i no s'hi pot reduir.

L'espiritualitat està relacionada amb la recerca de significat de la pròpia existència, en el sentit que res del que esdevé en el món hi és aliè. L'espiritualitat es troba en relació amb la idea de sentit i de propòsit, de raó darrera, de significat de l'existència personal. La inquietud espiritual és la inquietud pel sentit, per donar a la vida un significat, una raó (Frankl, 2004). Això conforma una persona que té la voluntat d'indagar el sentit últim de la vida, de conèixer el fons de l'estructura de la vida i el sentit de cada cosa i de cada relació. En aquest sentit, la persona tracta d'indagar allò que s'amaga darrera del que és visible. La voluntat de transcendir el que és immediat, d'anar més allà de les aparences, anar més allà del que és merament físic o material. Tot plegat, sinó més bé al contrari, sense menyspreu d'allò que és sensible i del que percebem. L'espiritualitat duu a una estima més profunda per tot el que és sensible, per tot el que és efímer, irrepetible, irrecuperable, etc. Aquí es veu el que és etern. De fet, allò que és espiritual no es pot fragmentar o aïllar de tot el que és la persona en la seva totalitat. Així, per exemple, Torralba considera que és equivocat parlar de competència espiritual. Es reconeix en l'ésser humà una potència espiritual que dinamitza la formació de la persona des del fons, des de la intimitat més profunda i que en condiciona el desenvolupament. Com fa Torralba, considerem que l'espiritualitat és una predisposició primària, que necessita d'un context cultural per a poder créixer i desenvolupar-se i en el qual es reconegui la seva rellevància (Torralba, 2012).

L'espiritualitat es relaciona amb l'autoconsciència de distanciar-se del món. La intel·ligència espiritual dóna la possibilitat de prendre distància del

món, de prendre distància respecte a un mateix, de repensar el passat i d'anticipar el futur, i de fer judicis de valor sobre decisions, actes i omissions. La tasca de valorar converteix la persona en un subjecte ètic. L'experiència ètica troba el seu fonament en la intel·ligència espiritual. Els éssers humans som éssers capaços de tenir una experiència ètica, perquè som capaços de prendre distància i d'emetre valoracions. Distanciar-se, permet sentir la pròpia identitat i, a la vegada, despertar la consciència de ser-hi, aquí i ara. Tot plegat condueix a viure la vida amb plena consciència.

L'ésser humà és capaç de construir una piràmide axiològica i viure conforme a ella. Els valors no són fets, ni passions, ni tampoc realitats tangibles. Són referències per l'ésser humà que un mateix és capaç de traçar. En aquest sentit, s'ha de dir que l'ésser humà se sent mogut per les necessitats, per bé que els valors també esdevenen una força motriu. El valor, com apunta Torralba, és un punt en la línia de l'horitzó, mai no es posseeix. És un punt magnètic cap el qual es dirigeix la persona que el vol fer realitat, mitjançant una aproximació que és sempre gradual. El valor és referent: el que mou la persona en la seva vida, però també el que fa que la vida sigui valuosa. En aquest sentit, la intel·ligència espiritual fa que el món se'ns presenti com un univers de valors. El món no apareix com una realitat neutra i imparcial. Per a l'ésser humà, a més del món tangible, de les realitats, existeix el món, o univers, dels valors. És per mor de la intel·ligència espiritual que l'ésser humà és capaç d'intuir els valors, aquestes qualitats intangibles, i esforçar-se per viure conforme a ells. Per a l'ésser humà, a més de les necessitats bàsiques o imperioses que s'han de resoldre, existeix un univers de valors ètics, estètics i, en alguns casos, també religiosos; que l'il·luminen a través de la seva intel·ligència.

Partim de la idea que els valors són qualitats intangibles, immaterials, que no podem concebre pels sentits. Els valors, els podem concebre per la forma d'obrar, d'actuar i, en definitiva, per la forma en què la persona està al món. Els valors no són quantificables, ni fets empírics ni fets socials, són horitzons de referència. Els éssers humans valorem el que passa i jerarquitzam les accions, els pensaments i els fets segons uns criteris determinats. Un valor no és quelcom que es pugui posseir, és allò al que s'aspira, mai no s'assoleix tot i que s'hi tendeix. Així doncs, podem dir que l'espiritualitat té conseqüències en l'experiència dels valors. Quan una persona conrea l'espiritualitat, és més conscient de la seva vida i de la seva obra en el món i, per suposat, també dels valors que orienten la seva existència. En aquest sentit, l'espiritualitat obre les portes a l'autoconsciència dels valors. Així es distingeix una forma de viure els valors heretats culturalment i per tradició i un altra és veure els valors rebuts a consciència, després de sotmetre'ls a una anàlisi conscient i d'haver escollit els que consideram que han de guiar la pròpia vida. De tal manera que una persona espiritualment intel·ligent és capaç d'agafar la distància suficient per poder fer aquesta anàlisi amb llibertat i a consciència.

Pel que fa a la relació entre espiritualitat i creences, cal dir que tot ésser humà té algun tipus de creença, conscient o no, alliberadora o esclavitzadora. La creença, segons Torralba, és un acte de confiança, que pot fallar o no, d'adhesió personal, però mancada de cap mena de garantia. Per aquesta raó no es pot pensar que les creences només són patrimoni de les tradicions religioses. Les creences es fonamenten en algun tipus de desconeixement, en una possibilitat mancada d'evidència. De fet, on hi ha evidència, no hi ha creença. D'aquí es dedueix, segons Torralba, que les creences són bàsiques en la vida humana, perquè poques vegades hi ha lloc per a les evidències. Quan es prenen decisions en el decurs del periple vital

respecte a la vida personal, afectiva, familiar o laboral, l'home es mou per creences. Segons els valors, els valors i les creences tenen una correspondència estricta. Quan una persona vol viure una sèrie de valors que per a ell suposen gran esforç, en el fons creu que la seva vida serà més plena. Al parer de Torralba, si no tengués aquesta creença, no s'esforçaria tant a fer-los realitat (Torralba, 2013).

4.4.3. Expressions múltiples d'espiritualitat

Es poden identificar múltiples expressions i manifestacions d'espiritualitat, perquè l'espiritualitat pertany al domini de la interioritat i de l'autoconsciència. Viure l'espiritualitat possibilita donar un sentit propi a l'existència i capacita la persona per encarar la vida. L'espiritualitat es relaciona amb la llibertat última, amb la capacitat de decidir ser el vertader protagonista de la pròpia vida, amb l'autodeterminació de la trajectòria vital. L'espiritualitat fa possible que l'ésser humà actuï amb profunditat i autenticitat.

Així doncs, l'espiritualitat, com la vida, és dinàmica i sobretot té a veure amb l'obertura de mirada de dins cap a fora. La finalitat de fer recerca interior acaba tenint la seva influència en les propostes de vida, amb l'exterior, i constitueix una actitud vital, un projecte de vida: el fet de poder veure la vida amb una altra mirada. Aquesta mirada cerca lligams entre el detall i la immensitat, entre el finit i l'infinít, entre el que és efímer i el que és etern o entre el que és concret i l'absolut. En aquest sentit, l'espiritualitat mou la persona cap a la plenitud i dóna sentit a les accions que s'emprenen.

L'ésser humà és sempre un ésser en construcció, un ésser en procés i en camí. En aquest camí l'espiritualitat, signe de la trajectòria, és il·luminadora, en paraules de Mascaró. La realitat humana no està mai completa del tot, sinó que es va forjant a partir de decisions i d'opcions personals; que es prenen a la llum d'allò que es considera valuós, d'allò que dóna sentit a la vida. L'espiritualitat es pot expressar de múltiples formes, però té una característica comuna que és el fet de ser una experiència inacabada i en contínua recerca. Les expressions de l'espiritualitat no són producte de la cultura ni un fenomen tradicional. Les expressions de l'espiritualitat emergeixen del més profund de l'ésser humà, com a una pulsio fonamental. Així doncs, com que les necessitats espirituals són diverses, no pretenem identificar totes i cada una de les necessitats, però sí mostrar-ne algunes de les seves expressions, que poden ser transversals. Evidentment, les necessitats espirituals són pròpiament individuals; però quan resulten transversals, es poden fer algunes generalitzacions.

Per començar, la persona té un cos al qual no sol dominar i en alguns moments pot viure les seves possibilitats amb guanys o amb objectius assolits. De tota manera, també viu les seves limitacions sobretot en l'esforç, el cansament, la malaltia, etc. La persona és cos, però només. Gràcies al fet que no és només cos, la persona humana ha pogut generar un món intangible. En aquest sentit, podem dir que la persona és més que cos. El fet de poder reflexionar sobre si mateix, ja situa la persona en un plànol diferent a la resta d'espècies amb què comparteix el planeta. Es pot discutir sobre la controvèrsia de si aquest és un camp o un nivell superior o si la resta d'espècies, segons siguin les seves característiques, constitueixen un camp o un nivell inferior o igual que altres espècies, fins i tot les més properes.

No obstant això, la realitat és que es tracta d'un camp diferent, sense que calgui entrar a determinar els diferents nivells. En aquesta diferència radica el fet de la llibertat, un principi que ofereix la possibilitat d'alliberar-se dels dictats del cos. En termes estrictes no es pot sortir del cos, perquè mentre vivim no podem deixar de ser cos, però podem ser més que cos (Torralba, 2010).

El cos, a més de ser una realitat, és un instrument de l'ésser humà i li serveix per a actuar i per a crear. La cura i l'exercitació del cos, en vistes a un pla i a uns objectius, el cos contribueix a ser el que s'està cridat a ser i a fer el que s'està cridat a fer. Segons l'autor, aquest camí només es pot abastar si s'estableix des de la intel·ligència espiritual; que és la que impulsa i guia voluntàriament la vida de la persona. En aquest sentit, el cos és expressió i instrument d'intel·ligència. La persona espiritualment enèrgica obté del seu cos, fins i tot contra la seva resistència, tot el que necessita per a realitzar la seva tasca: seguir caminant, tot i el cansament, per a arribar al destí. La persona que tracta així el cos, el té sota el seu poder i la disciplina es nota fins i tot en ell.

Segons Stein, aquesta és una petjada de la intel·ligència espiritual en el cos, que es fa més evident amb el temps. Cosa que indica que la força corporal i la força espiritual no són independents entre si: quan el nostre cos es cansa, per un gran esforç, el rendiment espiritual és impossible del tot o possible, incorporant un lleuger o un gran esforç. A l'inrevés, l'esforç espiritual produeix cansament corporal quan aquest ha estat intens i costós. En aquest sentit, es pot dir que existeix una íntima relació entre la intel·ligència corporal i la intel·ligència espiritual: la primera per a dirigir el moviment del propi cos i orientar-lo, segons la finalitat, i la intel·ligència espiritual permet prendre'n distància i transcendir-lo, desafiar-ne els seus

límits i dur al cos fins a extrems insospitats i inimaginables. La força espiritual que emana de l'ésser humà permet superar tanques i dificultats que no es poden creuar sols amb la intel·ligència corporal (Stein, 2005 i Torralba 2010).

Del que hem dit fins ara, es pot desprendre la importància de la meditació pel cultiu de l'espiritualitat. És fàcil veure en situacions d'alt rendiment físic, o en situacions d'estrès (manca de llibertat, malalties degeneratives, etc.), la desconexió del cos i de la ment té conseqüències greus. Una ment desperta connectada amb el cos està capacitada per reconèixer els senyals d'alerta i posar-hi, en conseqüència, solució. Una ment entrenada en l'establiment d'aquesta connexió es pot trobar a ella mateix en el cultiu la intel·ligència espiritual mitjançant tècniques d'introspecció, de relaxació profunda, de concentració focalitzada, de contemplació o de meditació, per tal de fer conscient el camí del dia a dia i del recolliment silencios de la persona. Segons Claudio Naranjo, quan ens referim a l'espiritualitat, es pot parlar de meditació en el seu sentit ampli. Segons l'autor, hi ha diferents estratègies o tècniques per fer meditació; que, en el fons, han constituït l'essència de l'exercici de l'espiritualitat en la humanitat. A continuació, Naranjo no diferencia l'espiritualitat del que és la vivència del diví. Per a ell, diví no significa una ideologia, ni una mera creença, ni tan sols una visió teista de les coses.

Diví té el sentit del que és sagrat, de la interioritat; que només és possible que sigui viscuda per un mateix i per a un mateix, com una forma d'atenció conscient i concentrada, que es cultiva a través de la meditació i de la introspecció (o focalització del conscient), amb especial atenció als continguts simbòlics que tenen per objecte l'evocació del valor suprem. Per aquesta raó, el desenvolupament de l'espiritualitat és polifacètic i és

rellevant en el seu desenvolupament, tant si és un sentiment religiós com si és una focalització cap a la realitat immediata, com les formes que procuren aturar la ment sense cap més pretensió (Naranjo, 2013).

De la mateixa manera, la persona ha de viure una vida amb sentit, una existència significant. Aquesta inquietud es pot concebre (o tenir en forma latent o com a potencial) només si es té la capacitat d'enfrontar-se a aquesta qüestió i només a partir d'aquí pot transformar la pròpia existència cap aquest sentit. També es pot relegar l'enfrontament a aquesta inquietud, callar-la o desplaçar-la. Per bé que, fent-t'ho, també es relega la possibilitat d'una existència plenament feliç. L'expressió sentit de la vida, tal com plateja Torralba, té tres significats: el primer es refereix als múltiples esdeveniments que configuren la vida, el segon se centra en la imatge de la direcció de la vida (com a successió de moments) i el tercer, i darrer, està relacionat amb el valor aplicat a la vida (el sentit de la vida que la dignifica i justifica que pagui la pena viure-la). Per a Torralba existeix una correlació directa entre la felicitat i el sentit de la vida. Així doncs, no és irrellevant cercar la resposta al sentit de la vida, encara que sigui per assaig o per error (Torralba, 2013).

La recerca del sentit de la vida (de la vida plena, és a dir de l'aspiració a la total realització) és un tret perfectament identificable en qualsevol ésser humà saludable i conscient. La recerca de sentit no és un producte de la cultura ni un fenomen artificial, emergeix de la pròpia essència de l'ésser humà com una necessitat primària. En principi, es pot trobar en un estat latent però per mor d'un determinat context pot aflorar i brollar en qualsevol moment. En aquest sentit, l'ésser humà, en virtut de la seva intel·ligència espiritual, és capaç de plantejar-se preguntes

transcendents (com és la del sentit vital) i assumir tot el que suposa que la seva estada al món tengui un valor.

Igualment, el fet de preguntar sobre qüestions transcendents neix de la profunditat de la persona i es pot dir que és un producte de la intel·ligència espiritual, en qualsevol cas no són qüestions induïdes per la cultura o per l'educació. Aquestes preguntes sorgeixen fora de l'imaginari social i depassen l'abast de la ciència. Així, Torralba afirma que la intel·ligència espiritual dóna el poder de problematitzar, de convertir la realitat en un problema que cal resoldre o plantejar-se, un projecte vital com a repte de vida, més enllà de la influència social o de l'entorn. En definitiva, és un repte propulsat pel propi interior. Preguntes tals com quin sentit té el fet d'estar vivint?, per què sofrir o lluitar per seguir vivint?, etc. són qüestions que tota persona es fa en algun moment de la seva vida. Fins i tot, els científics se les poden plantejar davant qualsevol dels avenços que ells mateixos emprenen en primera línia; tanmateix, no poden cercar-ne la solució en el camp científic de cap de les maneres, sinó en l'espiritual (Torralba, 2010).

En aquest sentit també podem dir, tal com ho fa Francesc Torralba, que la intel·ligència espiritual fa possible el distanciament de la realitat que envolta la persona i ajuda a prendre distància d'un mateix. Aquest és un exercici exclusivament mental i no s'ha de prendre com un exercici físic. Tot i que vivint en un cos, la intel·ligència espiritual és la que dóna la possibilitat de transcendir el propi cos i superar les seves necessitats merament corporals. Aquest exercici fa concreta la possibilitat de llibertat, de la crítica i de l'humor. Només si un és capaç de fer-ho, pot pensar per si mateix, expressar per què viure i també valorar la seva pròpia obra. Igualment, gràcies a aquest exercici de distanciament, la persona és capaç

de veure que el seu ésser no s'esgota en ell i és el punt de partença de l'autoconsciència. En poder transcendir la seva pròpia naturalesa, un pot adquirir consciència del seu cos, saber-se distint a ell; però, a la vegada, íntimament enllaçat. Arribant a aquest punt, la persona es veu capaç de distingir la vida interior de l'exterior.

També afegeix que la intel·ligència espiritual permet, primerament, separar-se del cos; per a dirigir-lo, després, en funció la finalitat que un elabori lliurement. Aquesta manera de desprendre's del cos significa viure en ell des de la distància, justa i necessària per no ser dominat per ell, poder dirigir el fons instintiu que emana d'ell i extreure les possibilitats i energies que guarda.

No es tracta de maltractar-lo o oblidar-se d'ell i de les seves necessitats bàsiques, ni negar-se-les. D'una altra banda, el distanciament no significa desinterès pel món o menyspreu cap als altres; sinó, al contrari, significa un apropament més profund, més lliure. És a dir, una aproximació alliberada d'interessos i de les hipotètiques vinculacions que poden trobar-s'hi al darrera i coartar-ne la pròpia llibertat. Prendre distància és, segons Torralba, l'única manera de comprendre quelcom de forma més profunda. Per a poder valorar la textura i la qualitat d'un vincle, d'una relació, d'una amistat, la distància i la contenció de les passions i de les emocions són les que fan veure-la amb la justa mesura i tal com és en realitat, sense copsar-la minvada o sobredimensionada per la manca de perspectiva (Torralba, 2010).

En aquest sentit, la capacitat de transcendir també es una possibilitat de la intel·ligència emocional, que dóna la possibilitat a la persona de traspasar els límits del que coneix, indagar més enllà. Transcendir no és quelcom que passa només a les persones religioses, sinó

a qualsevol ésser humà. De fet, tot ésser humà aspira a traspasar els límits i poder anar a terrenys desconeguts. Aquesta aspiració la trobam en els polítics, en els científics, en els atletes, en els artistes, etc. La intel·ligència espiritual fa possible el desenvolupament de la creativitat. En aquest sentit, la capacitat d'abstracció és la possibilitat d'autotranscendir o la capacitat d'expandir-se del jo; és a dir, el desig de superació. Segons Frankl, l'ésser humà és essencialment espiritual i el seu eix vertebrador és l'espiritualitat. Cosa que fa que la persona pugui ser lliure, existencial i transcendent. De fet, parafrasejant l'autor, l'essència de l'existència humana es troba en la seva capacitat d'autotranscendència, que es dóna quan està totalment oberta i entregada i quan es pot arribar a autoperdonar (Frank, 2004).

La voluntat de transcendir les coses no emana del món físic, sinó de l'ésser més profund de la persona. En transcendir, un desitja ser el que no és encara, aspira a superar les barreres per retrobar-se amb els altres i amb ell mateix en un plànol més profund. Aquest moviment de transcendència és un moviment de superació, d'innovació i de creativitat; que explica el desenvolupament de la persona humana en el món i la pròpia voluntat de donar-se a causes que superen els seus propis límits corporals (Torralba, 2010).

Una cosa és existir i una altra molt diferent és adonar-se de la pròpia existència. Una cosa és mirar i una altra molt diferent és admirar-se de la realitat. Tenir la capacitat de poder-se admirar, o millor de meravellar-se, es dóna en estreta relació amb l'exercici de prendre distància de les coses. El fet de mirar focalitza l'atenció en un objecte, mentre que admirar-se'n o meravellar-se'n exigeix una parada en el temps, una visió d'unitat que va unida a un sobreaprenentatge. Per a poder-se meravellar, es requereix un

distanciament, sense el qual no es pot experimentar. Segons Torralba, l'admiració no es correspon amb la presa de distància. L'admiració i el fet de sentir-se perplex és una experiència mental i emocional, una sensació que afecta el cos; però, sobretot, la intel·ligència espiritual. Quan un pren consciència que existeix, podent no existir, aquest viatge ja no té tornada.

La contingència és el reconeixement del caràcter efímer del propi ésser i és la presa de distància la que dóna la possibilitat de sentir-se existent amb aquesta profunditat. És a dir, el fet de sentir-se vulnerable, efímer i insignificant en la immensitat de l'univers. Aquest exercici dóna la possibilitat de concebre la pròpia existència com una meravella, que fa que s'estimi la vida, i es comença a poder gaudir-la intensament i a percebre el fet d'estar en el com un projecte meravellós i creatiu. La sorpresa d'existir, segons Torralba, té efectes en la dimensió emocional i somàtica de la persona. És una forma de passió sobtada. Consisteix a saber-se existent i es dóna a través de la intel·ligència espiritual, per bé que posa en moviment altres formes d'intel·ligència com l'emocional, la intrapersonal i la interpersonal.

Tot i això, hi ha obstacles per no viure aquesta perplexitat com són el fet de viure en un estat d'inconsciència, quan es parteix de la idea que existir és quelcom necessari i la vida no és percebuda com una possibilitat única i irrepètible. Si un no és conscient que existeix (incloent la possibilitat de no existir), no es pot sorprendre ni alegrar-se pel fet d'existir. Un altre obstacle per no viure aquesta sorprenent meravella, que suposa existir, és no acceptar les condicions en què s'ha engendrat, ni les característiques personals que tenim com a éssers únics i irrepètibles. Molt sovint es pensa que està determinat com un ha de ser, sense considerar el conjunt d'interaccions que han donat lloc a la possibilitat que emergeixi la vida en

l'itinerari atzarós de trobades i situacions que se'ns presenten. Un altre obstacle per viure la sorpresa de l'existència és el refús de les persones i dels éssers que ens envolten, tal com són. Meravellar-se de l'existència de l'altre i de la seva individualitat és una forma de donar-li el valor que li pertoca, d'apreciar el seu propi ésser i de dur a la pràctica l'estima dels altres.

La intel·ligència espiritual també ens dóna la possibilitat d'endinsar-nos en la infinita senda que ens dur a l'autoconeixement. Aquest és el punt d'intersecció entre la intel·ligència intrapersonal i l'espiritual. Per donar alguna temptativa de resposta a la pregunta sobre la pròpia identitat personal és imprescindible el desenvolupament de la intel·ligència intrapersonal. Aquesta forma d'intel·ligència ajuda a habitar la pròpia pell, a ser capaç d'endinsar-se en la pròpia persona i a saber-se meravellar per tot el que hostatja (pensaments, records, expectatives, etc.), a poder-se formar una imatge ajustada i transparent sobre el que realment un és; i, sobretot, a poder viure sent un mateix. Només en el cultiu de la intel·ligència intrapersonal, una persona pot conèixer realment les seves possibilitats i recursos i els reptes, que ha d'afrontar, i els impulsos, que l'han de motivar.

El primer objectiu de l'educació hauria de ser el coneixement d'un mateix. La reflexió entorn a la intel·ligència intrapersonal no resol les preguntes sobre la identitat personal, però obre la porta a la intel·ligència espiritual, quan un es pregunta sobre la pròpia existència i la seva identitat exercita la intel·ligència espiritual. Segons Torralba, la distinció està en el fet que no és el mateix plantejar-se la pregunta qui som jo?, que el plantejament de la pròpia existència. En aquest sentit, es pot dir que ambdues intel·ligències es relacionen íntimament, però la intel·ligència

espiritual no es redueix al marc del jo o a l'anàlisi d'un mateix (Torralba, 2010). De tal manera que la intel·ligència espiritual afavoreix dos moviments: el despertar i l'obertura. El coneixement sobre un mateix és un despertar i una obertura cap a dins i una força doble perquè és cap a dins i cap a fora.

L'experiència estètica és una vivència específica i peculiar de l'ésser en el món. La bellesa és una experiència que es dona a l'interior de la persona i que està directament relacionada amb la intel·ligència espiritual, però no és mai un objecte. Aquesta bellesa no es pot captar només amb els sentits, sinó que és una experiència de benestar emocional que repercuteix també al cos i a l'esperit. La bellesa no és quelcom material, tot i que estigui configurada per matèria i la impressió que produeix depengui essencialment de les qualitats de les coses. El paisatge interior no és aliè al que percebem de l'entorn, perquè existeix una mútua correlació entre paisatge exterior i interior. Quan un es troba contemplant la bellesa, aquesta contemplació repercuteix en el seu estat anímic. Quan un experimenta el que és bell dins seu, es transforma la seva visió de l'entorn.

En aquest sentit, la persona espiritualment sensible capta el fons, allò que emana dels diferents elements que se li presenten en els sentits: colors, sons, formes. En aquest conjunt d'elements la persona sensible percep quelcom més universal i significat que els elements materials. Allò que percep és el que més impressiona, agrada i fins i tot fa que es commogui. Aquest tipus d'experiències són experiències espirituals que impulsen cap als valors universals, als estats de plenitud vital i de vertadera felicitat en el món (Torralba, 2010). Tota persona humana anhela, des de la profunditat del propi ésser la saviesa vital, una visió global de l'existència, una visió que li permeti una existència feliç. La intel·ligència

emocional permet, per sobre de les altres modalitats de la intel·ligència, elaborar una síntesi global del món i trobar el lloc que ocupa el jo en ell. Segons Aldous Huxley, més enllà de la legítimes opcions religioses de cada un de nosaltres, existeix una filosofia perenne que integra tot el que és més bell i vertader de tot el patrimoni espiritual de la humanitat i en el qual es troben les claus d'una vida aconseguida (Huxley, 2008).

El desenvolupament de la intel·ligència espiritual faculta a prendre consciència de la íntima relació de tot amb tot, de la profunda interconnexió entre tots els éssers del cosmos i, entre totes les accions i les omissions, dels processos que es donen en la natura. Qui cultiva la intel·ligència espiritual, és capaç de sentir-se membre del gran Tot, estretament unit a qualsevol entitat física, biològica, vegetal o irracional. Té la capacitat de transcendir el marc immediat de pertinença i es capta a si mateix com una entitat integrativa d'un gran Tot. En aquest sentit, el distanciament facilita aquesta percepció. Per a una persona que cultiva aquesta modalitat d'intel·ligència, el seu món interior s'amplia i res li és aliè, tot l'interessa com a propi. De fet, segons Satish Kumar, la clau de la comprensió de l'espiritualitat es troba en la connexió amb tot el que forma part de l'univers. L'autor associa l'espiritualitat amb el sentiment profund de la compassió i de la misericòrdia. Sentiments que fan propis el sofriment, la pena o la desgràcia dels altres. Per a Kumar, l'espiritualitat és connexió, connexió de tots els homes, connexió de vida, connexió amb tot l'univers. L'autor inclou en el concepte d'espiritualitat valors i comportaments com són el perdó, la gratitud i la humilitat. Entenent que la pròpia espiritualitat es troba en correlació amb la pràctica de la vida quotidiana. Com que l'espiritualitat afecta tots els plànols de la vida humana, és rellevant en l'educació i ocupa un lloc central en el cultiu de la pròpia interioritat (Kumar, 2008).

De la mateixa manera i segons Frijof Capra, la clau de l'espiritualitat és ser sensibles i estar atents a la vida i als seus voltants. Crear la consciència del propi ésser com a part d'un tot i experimentar la unitat fa que es desenvolupin conductes ètiques, que fonamenten la benevolència universal i la compassió. En aquest sentit, una persona espiritualment intel·ligent es concep a ella mateixa en connexió amb altres éssers i no com una entitat autosuficient i separada del món. Aquesta persona se sent part de la gran dansa de la vida i sent que el seu ésser emana d'altres, als quals es troba radicalment obert amb un sentit de connexió i sense vinculació o dependència. En definitiva, es tracta de trobar el lloc de l'ésser humà dins l'univers, sent conscient de la seva interdependència (Capra, 1998).

Així, en virtut de la intel·ligència espiritual, l'ésser humà és capaç de transcendir el món material i natural i a si mateix. Converteix els objectes materials i els que ell mateix fabrica en realitats simbòliques, en instruments que comuniquen i que van més enllà d'ells mateixos. El símbol és sempre un significat que transcendeix l'objecte. És gràcies a la intel·ligència espiritual que tenim la capacitat de convertir en símbols els objectes naturals i artificials i comunicar-nos a través d'ells. Segons Viktor Frankl, l'home exerceix constantment gestos simbòlics. A continuació, afegeix que els símbols són una necessitat espiritual que permet que l'home doni sentit a la seva experiència. L'home necessita símbols per a situar-se en el món, per a donar significat a la seva existència i per a comunicar els més profunds dels seus sentiments i dels seus pensaments. Aquesta necessitat d'expressar és estimulada per la sensibilitat espiritual. El coneixement immanent del símbol, seguint l'argument de Frankl, permet accedir una vegada i una altra a l'objecte transcendent. Per això, aquest símbol s'ha d'entendre com un acte intencional i no s'ha de prendre al peu

de la lletra. El símbol s'ha de conquistar, parafrasejant l'autor, en cada nou acte. Més endavant, Viktor Frankl considera que l'espiritualitat no és la única dimensió humana, però és la que vertaderament hi dóna sentit i, si es nega aquesta dimensió, no es pot conèixer vertaderament la persona. Si es nega l'espiritualitat, la persona humana es converteix només en una projecció seva i perd tota la seva autenticitat. L'espiritualitat és la que fa que la persona sigui única i irrepetible. En aquest sentit, l'experiència espiritual és igualment única i no transmissible, però dóna a la persona la llibertat de poder decidir l'actitud de com viure la pròpia vida. L'espiritualitat és l'autenticitat del jo. Per a l'autor, l'espiritualitat és la que dóna força a la persona, perquè pugui superar qualsevol tipus d'adversitat en la vida. En aquest sentit, té a veure amb la forma de plantar cara a la vida, amb l'actitud vital, amb la tria de respostes i amb la decisió de quina actitud tenir davant les circumstàncies de la vida, fins i tot en les més extremes de deshumanització i patiment, quan es pot trobar una raó de viure basada en l'espiritualitat de la persona (Frankl, 2001; 2004).

L'espiritualitat per Francesc Torralba és transversal, es troba en tot ésser humà. L'espiritualitat, segons l'autor, no sempre es troba de forma conscient, pot estar latent o en letargia i despertar en qualsevol moment vital. Així doncs, per l'autor, l'espiritualitat és una capacitat universal que només afecta o es desenvolupa en aquelles persones que són conscients que existeix en ells aquesta capacitat. L'espiritualitat és dinàmica i pot suscitar qualsevol dels estats emocionals i mentals, per la qual cosa afecta als pensaments, a les relacions inter i intrapersonals i, per suposat, condiona l'actitud vital (Torralba, 2010; 2012).

Segons Raimon Panikkar, l'espiritualitat és considerar l'home de forma íntegra, altrament no es pot considerar home. Per a ell, l'home és

espiritualitat, perquè implica l'home en la seva totalitat, sense deixar de banda cap aspecte de la seva realitat. En aquest sentit, Pannikar sosté que cal recuperar la consciència de la unitat de l'home; que és cos, ànima, poli i cosmos. Per a l'autor, l'home no té cos, és cos. En aquest sentit, es pot parlar d'una espiritualitat del cos, centrada en la seva cura, que pren consciència de les possibilitats i limitacions del cos. Igualment, parla de la psique (o ànima conscient de si mateix), de la polis de l'home (com a individu dins la societat) i de l'home com a cosmos (univers i món). La terra, per a Panikkar, és la part constitutiva de l'home. D'aquesta manera és com s'entén que la interioritat deixi de trobar-se en oposició dialèctica amb l'externalitat i permeti descobrir el sentit de la vida en la joia, en el sofriment, en les passions i en tots els instants del present (Panikkar i Carrera, 2013).

L'espiritualitat, segons Mascaró, és la pròpia existència propulsada cap a la transcendència. Aquesta espiritualitat neix en la pròpia vida, de cara a ella i en consonància amb la quotidianitat. En aquest sentit, cada una de les experiències quotidianes es poden viure des de l'espiritualitat i en aspiració a la transcendència. Per a l'autor, l'espiritualitat és la vida autèntica i és en la vida autèntica que l'home és capaç de transcendir, per arribar a una existència plena. De fet, qualsevol vivència, es pot concebre des de l'espiritualitat (Mascaró, 1986; 1993).

La voluntat de sentit, segons Viktor Frankl, és un fet que es troba en la intimitat de la persona, en el seu centre, no és una qüestió de fe. Aquesta recerca de sentit no té a veure amb les creences religioses ni és un fenomen cultural que sorgeixi artificialment. Aquesta recerca de sentit és un fet que s'expressa de distintes maneres, però que uneix tots els éssers humans. Segons Frankl, el sentit de l'existència es basa en el seu

caràcter irreversible. Si la vida fos reversible, si es tengués la possibilitat de fer marxa enrere (el que es diu recuperar el temps perdut, com diu Marcel Proust), seria irrellevant. Però, el fet de la irreversibilitat atorga vertadera serietat a l'existència. El sentit de la vida no depèn del temps cronològic, ni de la longevitat, ni de la localització de l'existència, sinó de la seva plenitud. La intel·ligència espiritual ens dóna la possibilitat d'afrontar aquestes preguntes sobre el sentit de la vida. Aquestes qüestions adquireixen més intensitat per la condició que té l'ésser humà de mortal. Segons Viktor Frankl, existeixen tres camins per trobar el sentit de la vida: el primer és fer o produir quelcom, el segon és vivenciar o estimar i el tercer afrontar un destí inevitable i fatal amb una actitud de fermesa. Segons l'autor, el sentit de la vida es troba en el verb donar i en fer veure al món que amb el nostre ésser i amb el nostre fer (això és, amb el nostre treball), la vida cobra sentit precisament en les coses que fem al món (Frankl, 2004).

4.5. Aspectes rellevants en el cultiu de l'espiritualitat

Com hem vist, l'espiritualitat abasta tot l'ésser humà. En aquest sentit, seria un error considerar l'espiritualitat d'una manera paral·lela respecte a la resta de capacitats. L'espiritualitat és transversal. Per tant, no pertany a una matèria separada ni a un nivell educatiu concret. L'espiritualitat de la persona es desenvolupa al llarg de tota la vida i a través de les activitats que emprèn. L'espiritualitat faculta la persona per a reflexionar i aprofundir críticament, fins i tot en la pròpia espiritualitat. Reflexionar sobre el sistema de valors (els propis i els de l'entorn proper o llunyà) i sobre els estils de vida. Per tal de

fer possible els canvis relacionats tant amb la forma com amb la manera d'encarar la vida segons la pròpia voluntat. L'espiritualitat afavoreix prendre distància per a poder innovar i alterar l'estil de vida i el seu sentit. L'espiritualitat és l'expressió d'una plena llibertat intel·lectual i d'una consciència crítica.

Autors diversos que han tractat a fons el tema de l'espiritualitat com Torralba, Naranjo, Mascaró, entre d'altres, entenen l'espiritualitat a través de la transformació del jo que afecta tota la vida de la persona i no només com a quelcom estrictament privat i íntim, que separa la persona que la practica de la vida pública o de l'entorn social. Una persona espiritualment activa es nota tant a l'àmbit privat com al social, polític, econòmic i laboral. Quan l'espiritualitat s'entén reduïda estrictament a l'espai privat, és una clara manifestació de la incomprensió del que és en profunditat. S'ha de desfer el malentès que la finalitat de l'espiritualitat és allunyar la persona que la practica del món real, del seu entorn, fins que s'aïlli de la seva atmosfera vital. La intenció de l'espiritualitat és comprensiva de la situació en tota la seva profunditat, la pròpia o la propera i l'aliena o la del món, encara que s'interpreti com a evasiva.

Darrerament, s'ha de dir que hi ha hagut un creixent interès per les pràctiques espirituals seculares o exteriors a la religió. L'augment de la pràctica no es pot atribuir a qüestions merament de moda, ja que seria una interpretació frívola i superficial de la situació. Segons Torralba, si aquesta és la interpretació que donam, és una interpretació esbiaixada que clarament dur a certs equívocs. Segons l'autor, hi ha altres explicacions de l'augment en la pràctica de l'espiritualitat més convincents i amb més sentit. Una d'elles podria ser la de considerar l'espiritualitat com un antídoto de la vida hiperaccelerada i banal de l'estil de vida actual o el començament d'una nova

forma de concebre la vida, un canvi de tendència basada a donar rellevància a la vida i a la recerca d'autenticitat, una forma de recerca en el fet de viure d'una altra manera (Torralba, 2014a).

A banda de les possibles justificacions de per què avui dia hi ha una revitalització de la pràctica de l'espiritualitat, podem constatar que hi ha hagut pràctiques d'espiritualitat sempre al llarg de la història de la humanitat. Algunes en el marc de les institucions religioses, però també d'altres al marge de la religió. En general podem dir, com afirma Torralba, que les pràctiques espirituals no són patrimoni de cap tradició religiosa o espiritual en concret. De fet, hi ha determinades circumstàncies o procediments en la vida que fan que l'espiritualitat s'activi en la persona. Hi ha moments i pràctiques en què l'espiritualitat agafa més rellevància o, fins i tot, s'inicia en la persona d'una forma sorprenentment profunda. Aquesta és la raó per la qual considerem les pràctiques de l'espiritualitat com una part de les tradicions ancestrals dutes a terme per la humanitat i no únicament com un conjunt de manifestacions religioses.

En aquest punt no pretenem esgotar l'exposició de les possibles pràctiques, operacions, activitats, procediments, experiències o exercicis (diguem-ho com vulguem) que fan possible el gir cap a l'espiritualitat de la persona. Tot i així, volem identificar-ne algunes, les pràctiques més rellevants que afavoreixen la pràctica de l'espiritualitat. Així podem tractar l'experiència del silenci com un potenciador de l'espiritualitat. La relació de la vivència del silenci, amb la meditació o amb la contemplació. La pràctica de la consciència plena, l'experiència de la gratitud i la compassió o la unitat amb l'altre, o la transcendència del jo. Aquest aspectes no els podem encaixar en un moment evolutiu o formatiu concret, sinó que formen part de la trajectòria personal de cada un dels individus; que van construint el seu camí en la vida espiritual,

segons Mascaró la vida autèntica; i, que, en funció de la riquesa espiritual d'aquesta la persona, és capaç de tenir una vida plena (Mascaró, 1986; 1993; Torralba, 2012; 2013).

4.5.1. Afavoridors del despertar a l'espiritualitat

El silenci és un requisit imprescindible en el cultiu de l'espiritualitat, perquè el silenci és afavoridor del despertar de l'espiritualitat. En aquest sentit, podem dir que en les darreres dècades l'estil i la manifestació de les relacions intra i interpersonals ha tendit a la presència i a la interpretació de la paraula; més que no a l'escolta i a la comprensió del silenci. Tot i així, la paraula i el silenci són dues esferes de l'existència humana. Dues esferes excloents: la paraula és aliena al silenci i el silenci és aliè a la paraula, però les dues formen parteixen de l'existència de la persona.

Avui dia s'ha arribat a un punt en què s'ha envaït l'àmbit del silenci i, ha estat vulnerat i traït. S'ha anat conquerint i sobrepassant tots els espais pertanyents al silenci per donar lloc a la paraula o a diferents tipus ha estat totalment desplaçat i ha deixat d'estar present en la vida de la persona. En aquest sentit, podem parlar de la deshumanització del silenci, com la constatació del fet que s'ha exiliat el silenci del dia a dia quotidià, deixant-li tan poc marge que pràcticament està exclòs del tot. En aquest marc es fa difícil l'emergència o la descoberta de l'espiritualitat.

Tant en l'àmbit social com en l'àmbit educatiu (familiar o escolar), s'ha deixat de banda una de les dues esferes de la persona: l'esfera del silenci. S'ha exiliat el silenci fins al punt de no retorn. La persona actualment ha

perdut una de les esferes pròpies, la de viure el silenci dins la quotidianitat. El silenci ja no forma part del present quotidià; i, en aquest context, el silenci s'ha deixat de considerar una necessitat de la persona o, com a mínim, com alguna cosa que s'hagi de respectar de l'individu que la vulgui practicar. Tal i com es viu avui dia, dins la família, a les escoles, als instituts, a les universitats, al carrer, etc., no és possible experimentar el silenci de forma natural.

Cada vegada és més difícil trobar espais de silenci. Aquesta pèrdua d'espais de silenci es refereix al pla intrapersonal i interpersonal i no únicament a la pèrdua del silenci en el pla atmosfèric, encara que també. El marc no és propici a experimentar el silenci, ni per a la relació amb un mateix ni amb els altres. Ben al contrari, de manera primerenca sovint el silenci s'omple amb paraules, amb música, amb soroll, qualsevol cosa abans d'escoltar el silenci. El silenci s'emascara ràpidament i, sovint, és difícil de suportar.

El silenci és causa d'incomoditat, d'intranquil·litat i, fins i tot, de perplexitat. En aquest sentit, J. P. Sartre va afirmar que en el silenci la mirada de l'altre era com despullar-se, un focus viscut com a fiscalitzador i que causava temor quan no anava acompanyat de paraules o gestos que poguessin il·luminar la intencionalitat d'aquella situació. El silenci és una carta en blanc perquè no expressa intencions ni finalitat. En canvi, la paraula situa i redefineix la persona que es troba situada al davant. El silenci intranquil·litza, justament, perquè el silenci és un joc de comunicació i de llenguatge i no una mera passivitat. Amb el silenci s'expressen estats d'ànims, idees i emocions. El silenci és un gran crit, deia Schopenhauer. Per això, molt sovint el silenci pot dir més que les paraules. El silenci pot ser

moltes coses, tots els sentiments de la persona poden ser descrits en un únic silenci.

Segons Torralba, el silenci es podria definir com una expressió inexpressada o, el que és el mateix, una expressió sense contingut (ni forma, ni imatge, ni substància). En aquest sentit, es pot dir que el silenci és l'expressió mínima, més dèbil, més humil o més respectuosa. El silenci és expressió inexpressada, però també és expressió. El silenci és l'expressió continua i equilibrada que no altera l'ambient. El silenci és absència de gest, de parla i d'acció. Així doncs, quan l'entorn existencial és sorollós i inestable, el silenci destaca i s'imposa. En canvi, quan el context és de calma, el silenci passa completament desapercebut. L'autor considera que, voler definir el silenci en paraules, resulta contradictori, fins i tot, paradoxal; perquè el silenci per definició es refereix a allò que no pot ser dit o expressat. Dir amb paraules el contingut del silenci és trair-lo, negar la seva pròpia existència. De fet, hi ha diverses semàntiques del silenci; perquè el silenci té molts significats, encara que el terreny fenomenològic siguin idèntics. La fesomia del silenci és complexa i ambivalent. Així, podem parlar del silenci del peregrí, del silenci del vell, del silenci del malalt terminal o del silenci de l'artista enfront la seva obra acabada, entre d'altres. Tots són silencis, però tenen una significació totalment diferent. Saber experimentar positivament el silenci i treure profit d'aquest exercici és una mostra clara del cultiu de l'espiritualitat (Torralba, 2014a).

El silenci interior no és casual en la vida de les persones, sinó que respon a un treball intencional de comunicació amb un mateix. Ometre el silenci és renunciar i reduir una immensa capacitat de comunicació humana. El silenci interior, quan és cercat, exigeix un treball de concentració personal, ajudat potser pel silenci atmosfèric o de l'entorn, però treballat i intencionat.

El treball per aconseguir el silenci interior consisteix a fer que la ment no es dispersi, aturar els moviments de la ment, com explicava Mascaró. El silenci interior és silenci sense objecte, sense contingut, sense veus interiors. I aquest és, realment, un treball d'intencionalitat, d'autodomini i de control. Aquest tipus de silenci només és possible després d'un llarg procés d'exercitació i d'una feina de recolliment personal i d'introspecció psicològica. Aquest exercici de recolliment suposa un distanciament de la realitat, un distanciament mental més que físic. El destí final del silenci interior és deixar la ment en blanc, fer un buit mental integral i absolut. Aquest silenci és realment revelador per la pròpia persona que el practica. Gràcies al silenci interior, la persona és capaç de descobrir-se, d'aprendre a respectar l'alteritat i de valorar la grandesa de les distintes formes de la vida. El silenci interior és font de saviesa i de plenitud. Però, per arribar a aquest silenci interior, hi ha una feina de desvinculació progressiva respecte al món i d'immersió en un mateix sota un estat absolut de concentració. En aquest sentit, Torralba sosté que en el silenci hi ha un misteri implícit. Amb la paraula es pretén conquerir tots els espais de la vida, però alguns d'aquests espais només són abastables a través del silenci interior. Menysprear el silenci interior és deixar d'experimentar espais propis d'enriquiment personal i perdre la seva riquesa per a la construcció personal autèntica.

Avui en dia és molt difícil trobar espais suficients, amb temps de dedicació i profunditat, per progressar en el treball del silenci interior. Espais que permetin experimentar la relació amb un mateix, per aprofundir en la necessitat d'un retrobament personal i perquè aquesta activitat formi part de l'hàbit personal i pugui ser constant. Espais per habitar la pròpia pell, la calma interior, l'experimentació d'itineraris d'interioritat i del saber estar amb un mateix sense temors, sense amagatalls, per pròpia determinació. En aquest sentit, es pot considerar que el silenci interior implica una postura

interna d'autoalliberació, de concentració i de serenitat i no és només una actitud merament externa. El silenci pot ser el mitjà per aprendre a gestionar millor els pensaments en el grau màxim de concentració en la interiorització. Aleshores, podem dir que, per a la interiorització (meditació o contemplació), el silenci és la condició essencial. En aquest sentit, es tracta de fer servir la ment per ser conscient d'això. Segons Gaspar Hernández, el silenci es pot llegir com a introducció a la meditació (Hernández, 2009).

La deshumanització del silenci no respon únicament a una inèrcia de l'època, sinó que també es pot trobar l'origen en el propi home. En aquest sentit, l'home avui no viu amb la necessitat de silenci. D'una altra banda, la necessitat d'experimentar aquesta quietud i tranquil·litat interior forma part de l'existència de la persona. La forma en què es viu avui dia ha fet que el silenci perdi gairebé de forma definitiva tota la seva presència i sentit. Per tal de fer-lo tornar, s'ha de maniobrar de forma intencionada. Torralba considera que perquè el silenci torni a recuperar el seu sentit en la vida de les persones, sobretot, s'han d'analitzar les causes de la por a l'estat de silenci. En aquest sentit, l'autor considera que el silenci és el perfecte catalitzador de la interioritat, que permet rebre tota la informació de l'estat intern d'una persona. El silenci és la condició que fa possible que emergeixin preguntes fonamentals i reptes personals. Amb el silenci, es revela allò més íntim de cada un, el que és intransferible de la persona. El silenci propicia el viatge cap a la intimitat i cap a la veritat. Les veus ofeguen i aturen aquest procés, mentre que el silenci el promou o el fa possible. Amb el silenci es fa possible el pas de la dispersió a la concentració, de l'externalitat a la interioritat.

El silenci, el recolliment i la soledat possibiliten el trajecte cap a l'espiritualitat. Quan hi ha silenci, la persona es pot trobar a si mateixa, sense justificacions ni màscares. Aleshores, el jo aflora amb naturalitat per

interpel·lar, per indagar i per plantejar reptes. Una persona per experimentar el silenci interior ha d'apel·lar a la seva fortalesa; tenint en compte que el camí és costós, però catàrtic. El procés cap a la internalització i l'espiritualitat no és fàcil i, sovint, és dolorós. Per aquesta raó, la persona que cerca el silenci fecund té la necessitat d'una actitud de serenitat suficient per superar els possibles obstacles i entrebancs i poder reconèixer la pròpia autenticitat, tot i les lluites internes. En aquest sentit, segons Torralba, més enllà del jo fenomenològic, existeix un jo ocult i intern, un jo autèntic, que conté la més íntima identitat de la persona. Frankl o Mascaró defensaven la idea que, en el viatge cap a la interiorització el subjecte, s'adona de la seva pròpia forma d'entendre el món i del fet que és un mateix que segons la seva actitud dóna sentit als esdeveniments i no són els esdeveniments els que determinen la darrera paraula a la vida. El silenci és el que fa possible aquesta relació personal amb un mateix, la possibilitat d'encarar la pròpia vida, que no és altra que la vida interior (Mascaró, 1986; 1993; Frankl, 2004; Torralba, 2014a). Igualment grans pensadors com Jung (2013), Nietzsche (2006), Kierkegaard (2010) veien el silenci com a catalitzador del procés d'interiorització. El silenci interior que situa la persona al davant de la pròpia llibertat. I, com deia Erich Fromm, en l'exercici d'aquesta llibertat esdevé un acte heroic i arriscat de la persona, perquè no té retorn (Fromm, 2004).

En definitiva, el silenci és la condició necessària per al procés d'interiorització, però no és suficient. El silenci ha d'anar acompanyat d'una actitud de recerca personal, de condicions de soledat i amb una actitud de serenitat suficient per treure profit d'aquesta experiència, si no l'experiència de silenci potser estèril. Aquest silenci per a ser fecund ha de ser capaç d'acompanyar el subjecte per les zones més amagades del seu interior. El silenci requereix de serenitat per permetre la possibilitat de fer possible el

pensament meditatiu. El silenci és la mateixa base de la serenitat. La serenitat obre la porta per trobar el sentit amagat del centre de la persona i és una reserva espiritual, en la qual la persona que experimenta el silenci pot gaudir de la calma espiritual. El pensament reflexiu i meditatiu avui dia s'ha perdut i, quan la persona no deixa marge a aquest tipus d'exercici interior, pot arribar a perdre el vincle amb ell mateix. La serenitat condueix a una nova forma de vincle de l'individu, condueix a un nou espai de l'individu que li permet exercir i subsistir com a pensador, tot i que el món vagi per uns altres camins, amb autodeterminació i propòsits interns. El silenci de què és un silenci volgut, desitjat i que un mateix se sent convidat a exercitar (com una forma de l'espiritualitat), no és un silenci imposat ni autoimposat. L'objectiu primordial de l'espiritualitat consisteix a treballar per la pau i per la pacificació de l'home amb ell i amb el món. Aquest silenci és definitivament incompatible amb una vida d'agitació interior i exterior. Aquesta quietud té lloc en un plànol transcendent de la persona que no és en absolut incompatible amb la quotidianitat del que l'experimenta, tant a nivell individual com social.

El silenci i la contemplació estan íntimament vinculats. Sense silenci interior és impossible contemplar la realitat i arribar a la seva essència. La contemplació requereix una actitud de calma i de receptivitat. La contemplació, que no es refereix només a l'acte de contemplar atentament, implica un doble moviment: el primer de distanciament i el segon d'impregnació de la realitat a l'esperit de la persona. L'acte de contemplació es pot orientar en molts àmbits i direccions diferents. Pot tractar-se d'una autocontemplació o d'una contemplació interna i també pot ser una contemplació externa (de la natura, d'una altra persona, d'una obra d'art, etc.). En qualsevol cas, l'acte de la contemplació només és possible en un clima de silenci interior i exterior.

El procés d'autocontemplació consisteix en el fet que l'actor es converteix amb el propi espectador. Aquest és un procés de duplicitat del jo. Aquesta duplicitat possibilita el coneixement personal mitjançant la interiorització i arriba a les preguntes que fan referència a la identitat personal. A més a més, la contemplació permet igualment la contemplació nítida i transparent de l'altre. En aquest sentit i segons l'autor, l'altre es manifesta a través de la seva cara, el seu gest, els seus ulls, l'expressió del seu cos. No és el mateix la contemplació d'un rostre enmig d'una conversació o en el silenci. És amb el silenci que s'il·lumina el rostre de l'altre i ens permet descobrir la seva peculiaritat i la seva humanitat. Aquesta contemplació sorprèn, fa pensar i fa comprendre, i se'ns presenta l'altre en la seva radicalitat. És l'experiència del silenci, que l'altre se'ns presenta amb la seva autenticitat, i és en aquesta contemplació de l'altre, quan es veu el rostre de la humanitat (Torralba, 2014a).

Per a la pràctica regular de l'espiritualitat, a més del silenci, és rellevant la solitud. Resulta essencial separar-se del món per a submergir-se en un mateix i fer possible l'equilibri entre externalitat i internalitat. Per a trobar equilibri en la vida, es fa necessari fer una relectura dels esdeveniments personals, passats, i la seva projecció de futur. Per fer aquest exercici de forma regular, s'han de trobar moments de solitud i de recolliment. Quan la pràctica és regular, fa que el que l'exercita pugui gaudir-ne i, en el gaudi, descobreix la seva riquesa interior. Per gaudir d'aquesta pràctica, la regularitat és fonamental per afrontar satisfactòriament el buit d'estimulació. Una vegada que la pràctica és regular, la persona és conscient del delit i dels beneficis que comporta la pràctica, fins que es converteix en una necessitat de la pròpia forma de viure. La necessitat sorgeix a partir de l'experiència i de la reflexió i amb el cultiu de l'espiritualitat. La solitud no s'ha d'interpretar com a desig de fugir de la realitat o del món. Una persona

que és capaç de respondre a aquesta necessitat convertirà en riquesa la relació amb ella mateixa i amb als altres. La soledat de què parlem és la soledat cercada, no la soledat obligada o acceptada. La primera és intencional i cercada i dóna delit, mentre que la segona és un imperatiu i dóna sofriment.

La recerca interior en el silenci i en la solitud ens dur a fer-nos preguntes fonamentals i transcendents. En definitiva, ens dur al que es pot entendre com filosofar o activitat filosòfica. El silenci interior i la soledat fan possible l'estimulació de pensament per a la transformació integral, que afecta tota l'existència. La pràctica de la filosofia estimula la intel·ligència espiritual. L'activitat filosòfica, segons Torralba, no es situa només en la dimensió del coneixement, sinó en la del ésser més íntim i profund. Segons l'autor, gràcies a aquesta activitat, es pot accedir a un estat vital nou i autèntic, arribant a la consciència de si mateix, a la visió global del món i al gaudi de pau i de llibertat interior. Quan una persona filosofa, s'introdueix en un procés d'interrogacions, en un marc de perplexitats, conseqüència directa de la sorpresa que s'experimenta enfront de la realitat. En filosofar, la condició indispensable és la interrogació, el fet de qüestionar-ho tot.

De la mateixa manera, el cultiu de l'espiritualitat ens condueix a gaudir de la bellesa, a sorprendre'ns davant la bellesa. L'experiència de la bellesa és una de les possibilitats que ofereix la vida, però per saber-la apreciar i descobrir-la es requereix d'una determinada sensibilitat espiritual. En aquest sentit, podem dir que l'art, la bellesa, es troba en el substrat espiritual. L'artista per la seva espiritualitat dóna valor i troba els elements per a la creació i l'obra és l'expressió d'aquesta espiritualitat. Igualment, quan es profunditza en una obra d'art, es troba una vida espiritual activa, apassionada i polivalent. A l'obra d'art, en qualsevol de les seves formes, es

troba l'esperit de l'artista. De fet, l'espiritualitat de l'artista és la que ha fet possible l'obra. La vida espiritual és la causa eficient, segons Torralba que ha generat l'obra d'art. Però, al mateix temps, l'espiritualitat és la seva conseqüència; perquè, quan es contempla una obra amb profunditat, es desperta l'espiritualitat de l'espectador, s'excita el gust estètic i l'experiència de la bellesa, i no és únicament un estimulant dels sentits.

Segons Frankl, una de les maneres d'omplir la vida de significat, de donar sentit a la vida, és a través de la creació. En aquest sentit, la producció d'una obra d'art, és la forma més sublim de deixar petjada de la singularitat de la vida i del seu valor. En l'obra d'art l'artista expressa el seu món interior, la seva vida autèntica, que emergeix per la sensibilitat espiritual (Frankl, 2004).

La contemplació de l'obra d'art desperta en l'espectador la sensibilitat estètica i estimula la intel·ligència espiritual. L'art és el llenguatge de l'ànima de les coses. En l'art es troba la força que alimenta el desenvolupament de l'ànima, la força de la vida, el motiu de l'energia per a la vida. De la mateixa manera, una persona estèticament sensible és capaç de trobar la bellesa de la quotidianitat per gaudir de cada una de les petites coses que ofereix la vida i la realitat. En general, el concepte de silenci interior es relaciona íntimament amb el concepte de llibertat.

En el cultiu de l'espiritualitat no podem deixar de fer esment al ioga. Els textos que estableixen les bases del ioga són el *Bhagavad Gita*, els ioga sùtra de *Patanyali* i el *Jatha ioga pradipika*. No ens endinsarem en cap de les bases del ioga; tot i que, per entendre millor aquesta pràctica, direm que ioga és una paraula d'arrel sànscrita (yung) i vol dir unió, grup, constel·lació i/o conjunt. Des del punt de vista espiritual, s'anomena ioga a qualsevol estratègia o conjunt de tècniques que s'encaminen a la integració del cos

amb l'esperit, a anar més enllà del jo individual. Segons Hartraft, el ioga condueix a l'alliberació. La finalitat principal en la pràctica del ioga és arribar a la fusió entre el principi superior individual amb el principi superior universal, la qual cosa condueix l'individu a la vida plena i a la felicitat. El ioga condueix a un estat en què el practicant arriba a oblidar el jo individual, que arriba a una relació diferent amb el món exterior. El practicant del ioga arriba a aprehendre que, rere les sensacions del món, rere el pensament i les idees, hi ha una Realitat que és Una i que és idèntica a l'existència de l'ànima.

El ioga permet una major amplitud d'esperit i un major autoconeixement i coneixement dels altres. Deixant de banda les arrels religioses d'aquesta tècnica oriental, resulta evident que en el ioga el silenci té un paper central, com a catalitzador de la interiorització. El ioga aspira a ser una teràpia existencial per superar el dolor. En aquest sentit, també es pot entendre el ioga com un mètode (o conjunt de tècniques i pràctiques), a través del qual es pot arribar al buit mental, condició indispensable per a l'autoconeixement, per a la plenitud personal i per a l'experiència d'espiritualitat. El ioga, segons els aforismes de Patáñjali, permet arribar a controlar la ment i preparar la persona per la recerca interior de la pau i de la plenitud. El ioga té per finalitat despertar determinats estats de consciència latents en la majoria de les persones. En aquest sentit, el silenci també és un acte que emergeix de la voluntat i de la ruptura de la paraula, com a gran element revelador. Per tot plegat, es pot descriure el ioga com un mètode polifacètic, la finalitat del qual és dur a la ment a un estat de quietud tal que pugui reflectir la pura consciència, fins a la seva pròpia percepció. Segons Hartraft, el ioga de Patáñjali és un programa per a desenvolupar tota la capacitat que un estat pot abastar. Aquí es tracta d'aconseguir que el cos i la ment arribin a una unió plena que pugui arribar a la pura consciència. La idea del ioga no és unívoca, hi ha dues concepcions al darrera: una

d'aquestes dimensions és dinàmica (representa el camí, la pràctica, i la disciplina), mentre que l'altra és estàtica (representa la unió i la realització espiritual). Ambdues es presenten sovint lligades o connectades (Hartranft, 2013).

4.5.2. Beneficis de l'espiritualitat

Una persona cultivada espiritualment és una persona que és capaç de viure la vida amb autenticitat i de tenir una relació amb ella mateixa, amb els altres i amb el món significant. L'espiritualitat suposa esforç però el seu cultiu genera en sí mateix energia suficient per continuar. El cultiu de l'espiritualitat condueix al plantejament de finalitats, la qual cosa comporta l'entusiasme per viure una vida amb més intensitat i més felicitat.

Un dels primers beneficis que podem trobar en el cultiu de l'espiritualitat, és el de la riquesa interior. Interpretant aquesta riquesa interior com la possessió d'un món interior propi, peculiar i únic, perquè és d'un mateix. Aquest món interior està constituït per una activitat important d'idees i de pensaments, que es renoven constantment a través dels fenòmens que passen a l'exterior i a través de la seva comunicació amb el món interior. En aquest món interior la força i l'impuls fan que l'energia i la plenitud es desbordin i donin significació. És en aquest sentit que s'atribueix a la persona sensible espiritualment el benefici de tenir una major vehemència en la voluntat, un major grau de viure apassionadament i la capacitat dels detalls i la vida en ella mateixa. Igualment, la riquesa espiritual no és aliena al desenvolupament dels sentits. Així doncs, una persona que cultiva l'espiritualitat aprèn a mirar a fons. Cosa que suposa mirar amb calma,

amb quietud, demorant els judicis i enfocant tots els plànols possibles i, per tant, arribar més enllà amb una mirada sense presses. Una persona espiritualment cultivada té més profunditat en la mirada, que fa que es dominin els primers impulsos i que es controlin les reaccions immediates.

Un altre dels guanys del cultiu de la intel·ligència espiritual és la consciència crítica. L'actitud crítica cap a un mateix. En aquest sentit, Torralba sosté que la intel·ligència espiritual fa possible la presa de distància i la separació mental amb un mateix, de la pròpia circumstància, dels ideals personals, dels valors i de les creences, la qual cosa fa que es pugui articular una autocrítica adequada. Aquesta possibilitat d'autocrítica en qui practica l'espiritualitat fa possible la consciència de la distància existent entre el que una persona és i a allò que aspira ser.

En aquest sentit, es pot afirmar que l'autocrítica afavoreix el sentit de l'humor,¹⁷⁸ que es pot associar al concepte de resiliència.¹⁷⁹ L'humor requereix una profunda mirada interior, un cert distanciament i una reconciliació amb la situació problemàtica, quan es troba una via de resolució. Segons Boris Cyrulnik, podem definir la resiliència com la capacitat que tenim tots els éssers humans per superar i sortir enfortits de situacions límits o adverses. Per a Cyrulnik, per treballar un procés de resiliència, cal cercar entre els mecanismes de defensa més positius de la persona, com l'altruisme, la mentalització, les ganes de conèixer, la creativitat i l'humor (Cyrulnik, 2001). El fet de poder-se veure a un mateix en una situació

---

¹⁷⁸ Hunter Doherty (conegut com "Patch Adams") és un exemple que l'humor és capaç de fer distanciament davant l'adversitat i millorar les situacions límits. Inspirador de la sonrisa mèdica, Doherty és un metge activista social que promou mesures per fer més humana la pràctica de la medicina, incorporant la risoteràpia amb finalitats medicoterapèutiques i és el que ha incorporat aquesta pràctica a la medicina moderna.

¹⁷⁹ Tractarem amb més profunditat el concepte més endavant a l'apartat 4.5.3.

còmica aporta afecte, enteniment, suport, diàleg, joc i afavoreix una relació més propera. Aquestes estats anímics són fruit de la possibilitat de la presa de distància.

L'humor és una activitat representativa i creativa de l'ésser humà, el riure neix a la pròpia persona i no com a conseqüència de les coses. El vertader humor consisteix a poder-se riure d'un mateix, la qual cosa afavoreix l'autoestima i possibilita afrontar les tensions de la vida. Una persona espiritualment sensible, amb l'humor, pot tenir la possibilitat de tenir una altra mirada de les coses, que en principi eren considerades problemàtiques i difícils d'emprendre. Frankl defineix la intenció paradoxal com un procés mitjançant el qual la persona és animada a fer o a desitjar que succeeixi allò que tem. Segons l'autor, quan un es pot autodistanciar de manera que pugui objectivar els símptomes i separar-se d'ells, captant el punt còmic de les coses, té la possibilitat de fer un canvi cognitiu i pot interpretar de manera diferent qualsevol situació preocupant (Frankl, 2001, 2004).

Seligman associa l'humor a l'ús de metàfores, acudits o jocs de paraules, que cerquen dur el coneixement més enllà del context inicial, cap un context nou. L'humor, en el fons, dóna una altra perspectiva i fa que les coses es puguin encarar amb una altra mirada (Seligman, 2005).

De la mateixa manera, el cultiu de l'espiritualitat fa que les relacions interpersonals millorin i fa realitat la possibilitat de transcendir el jo, la imatge, el plànol superficial. És en el sentit que es pot captar millor l'essència de l'altre, la seva riquesa interior. La presa de distància permet veure la pròpia interioritat i també l'alteritat de l'altre, els elements comuns que uneixen a tots els éssers humans, superant les característiques externes.

Aquesta forma d'entendre l'altre fa que la persona espiritualment sensible s'obri a l'altre, perquè tots són manifestacions de la mateixa realitat.

Segons Frankl, l'autodeterminació és també un benefici directe del cultiu de l'espiritualitat. Per arribar a ser autònom, s'ha de poder regular la pròpia vida des de si mateix, des del propi interior. Per tant, només hi pot aspirar una persona que és conscient de si mateix. L'espiritualitat fa possible que es pugui prendre distanciament respecte al món i als altres i dóna la capacitat de transcendir la immediatesa i el poder de prendre consciència d'un mateix per a viure conforme al que un aspira. Aquesta, doncs, és una situació conquerida gràcies a l'espiritualitat, perquè la vertadera vida autònoma és sempre conquesta, no és mai casualitat. En aquest sentit, és el resultat d'una tasca, perquè la finalitat no és l'autosuficiència, sinó l'autonomia. De fet, l'autosuficiència no és possible, ja que som éssers interdependents i necessitam dels altres per a poder desenvolupar la nostra existència de forma individual. En aquest sentit, podem dir que cap persona és lliure de condicionants, però sí d'enfrontar-s'hi. Depèn de cada un el fet de decidir si es sobreposa o no a aquests condicionants i aquí radica l'autodeterminació. De tal manera que no hi ha excuses, sinó un marge de maniobra per tal d'aixecar-se per sobre els condicionants per situar-se en la vida. Aquí és on radica la llibertat de la persona en la postura que cal prendre, fins i tot en l'enfrontament amb un mateix (Frankl, 2004).

La vertadera autodeterminació consisteix a poder viure conforme al jo. Un jo reflexiu que no respon mecànicament als estímuls externs. Un jo capaç de dissenyar les pròpies actuacions, de decidir lliurement, de fer de la seva vida personal un projecte únic. Aquí la mirada es converteix en veure els diferents punts de vista de les coses, en obrir-se pas entre les coses i saber-les valorar. Aleshores, com a persona, té la llibertat de decidir com viure els

esdeveniments que es presenten, no pot decidir sobre ells, però sí sobre, com els ha de viure. La intel·ligència espiritual, com a vida intencional, ordena el món sensible i, quan ho fa, penetra en l'interior de les coses. La percepció de les coses és l'acte més elemental; però, en virtut de l'espiritualitat, es pot fer molt més que la captació dels estímuls: es pot fer una introspecció i recular fins on es vegi més clar o reflexionar sobre les diferents possibilitats i d'aquesta manera gestionar la pròpia determinació. En aquest sentit, la intel·ligència espiritual dóna la propietat fonamental d'un ésser humà plenament realitzat: la independència, la llibertat o autonomia existencial, enfront la pressió de l'entorn i de la vida (Torralba, 2012). Per a Viktor Frankl, la llibertat és la base per a poder determinar cap on ha d'anar la vida i aquesta capacitat s'obté gràcies a l'espiritualitat (Frankl; 2001; 2004).

La intel·ligència espiritual faculta la capacitat d'indagar les possibilitats vitals. Per això ens permet conèixer els nostres límits inherents a la condició de persona humana ens informa de les nostres possibilitats i ens dóna la possibilitat d'obrir els horitzons de realització personal. Gràcies a aquesta força espiritual, l'ésser humà pot voler plantejar-se reptes, horitzons futurs, fer de la seva vida un projecte personal. De tal manera que una persona espiritualment cultivada amb la seva voluntat determina els actes i dirigeix les seves forces. Així l'acte de la voluntat és una activitat d'especial intensitat i dirigida a superar algunes limitacions o entrebancs. Quan major sigui la freqüència en què es faci, més s'incrementarà aquesta força. Si una persona dirigeix la voluntat des de la intel·ligència espiritual i la cultiva a fons, incrementa la seva força de conformitat amb un pla. Aquesta connexió entre força de voluntat i espiritualitat pot facilitar la comprensió de la superació dels límits; que, el sentit comú, suggeriria no poder superar.

El desenvolupament de la intel·ligència espiritual ens aporta una major capacitat d'autoconsciència per gaudir del present i de l'ara. L'espiritualitat dóna l'oportunitat d'experimentar l'autoconsciència. L'autodeterminació suposa adonar-se que s'existeix, que es podria no existir i, sobretot, que deixarem d'existir algun dia, per la qual cosa s'ha de viure l'avui i l'ara. El present és l'únic real i cert. El dia a dia només arriba una vegada i cap més. Cada dia és una part integrant i insubstituïble de la nostra vida. Per això, la persona, que viu conscient que és així, és una persona que aprofita tots i cada un dels moments, perquè són únics i irrepetibles.

4.5.3. La Resiliència

La resiliència és la capacitat d'autosuperació, després de viure una situació de traumatisme psíquic. La resiliència permet fugir de l'espiral d'autodestrucció que suposa viure una realitat traumàtica. La resiliència ofereix la possibilitat de capgirar la crisi en oportunitats de creixement personal. Es tracta de fer que el fracàs i el trauma no tinguin el poder de decidir per sempre el futur de la persona. Tot i així, la resiliència no sempre sorgeix per si sola; sovint, quan la persona està abatuda, necessita construir aquesta capacitat mitjançant un procés dinàmic i continu, que potser duri tota la vida. Aquesta capacitat no té únicament una part íntima i privada, sinó que s'ha de connectar amb la interacció amb els altres. Per a Boris Cyrulnik, la resiliència és l'art de navegar en els torrents braus. En aquest sentit, és la pròpia autoorientació positiva de la persona ferida que, a pesar de trobar-se en una situació traumàtica, és capaç de fer una crida als propis recursos interns, la qual cosa li permet no deixar-se arrossegar ni batre.

Aquesta força interna és, segons l'autor, un vincle protector. La resiliència és la capacitat que permet continuar vivint a pesar del trauma interior. En aquest sentit és important no deixar a la memòria la representació del cop, sinó treballar per col·locar la situació traumàtica en un lloc a través del qual pugui sortir fora i desfer-se d'aquest mal interior, per tal de continuar vivint positivament (Cyrulnik, 2001; 2003).

La interiorització fa que, a força de comprendre i expressar (paraules, imatges, experiències, etc.). La persona es reconcilli amb aquest passat traumàtic, que modifiqui la representació del trauma i del sofriment i que s'esvaeixi el malestar, perquè resti només l'obra. Per a Cyrulnik, la perspectiva del temps i aquest treball interior permeten abandonar el món de les percepcions immediates per a viure en el de les representacions duradores (Cyrulnik, 2001; 2003).

La resiliència permet que persones que han sofert una situació traumàtica o límit es puguin refugiar en la seva pròpia força interior per suportar l'horror de la realitat. A més a més, per afavorir aquesta superació, l'entorn ha de fer possible l'expressió d'aquest interior ferit per a la superació. Segons Cyrulnik, entre els mecanismes de defensa més positius es troben l'altruisme, la mentalització, l'ànnsia de coneixement, la creativitat i l'humor. Una persona que ha sofert un trauma psíquic o una situació límit troba en el comportament altruista una força de superació: entén l'altre perquè ell també ha conegut el sofriment i s'hi sent proper. En aquest sentit, continua l'autor, el monstre interior (l'odi, la ràbia, la rancúnia, etc.) que viu en silenci dins la persona dolguda, sense possibilitat d'expressió, secret i amagat, en algun moment sorgirà en contra de tots els altres. Aleshores, treballar un procés de resiliència fa possible el sorgiment del millor de la persona i no el pitjor. Si amb el patiment es fa alguna cosa (per exemple

expressar-lo en una obra d'art, en un escrit, etc.), el monstre desapareixerà, deixarà d'existir (Cyrulnik, 2001).

En aquest sentit, es pot dir que l'espiritualitat afavoreix la capacitat resilient de la persona. Quan es viu i s'experimenta l'espiritualitat, es troben recursos interns per a afrontar qualsevol de les situacions límit. La resiliència promou el ressorgiment de la persona després de ser abatuda per situacions límits i aquesta força es troba a l'interior de la persona. Un possible nexa entre espiritualitat i resiliència és l'autoconsciència, l'autodeterminació de la persona, que és el motor de la vida i la brúixola que marca on anar.

L'autodeterminació és al mateix temps arrels i l'horitzó, mentre que la resiliència és la força interior, no sempre igual en les persones, perquè depèn del propi procés de vida i, en la majoria dels casos, de l'experiència espiritual. Les persones espiritualment sensibles tenen la fortalesa interior que els permet tenir conductes resilents i fer possible que el procés de cura sigui conseqüència d'aquesta experiència d'espiritualitat. L'espiritualitat dóna la clau de resposta interior, del fet de trobar el sentit de la vida, cercant la connexió de la persona amb l'Univers, sentint el batec de la vida i evitant que les circumstàncies siguin les que controlin a la persona. L'espiritualitat dóna un impuls fonamental per sortir de les situacions límits.

L'experiència de l'espiritualitat propulsa l'individu per saber trobar el millor del seu interior i superar les situacions adverses. En aquest sentit, s'entén que determinades pràctiques d'ordre espiritual són valuoses i necessàries pel desenvolupament integral pràctiques i pel creixement com a persones, com la meditació, el silenci, la contemplació, la gratitud, la consciència plena, el perdó i la reconciliació. Aquestes pràctiques afavoreixen el que es pugui viure la vida amb sentit, fan que es puguin elaborar ideals de vida aprenent a agafar distància i a apreciar les opcions i relacions que la vida

ofereix. Una persona espiritualment intel·ligent pot seguir els seus propis criteris i és capaç de meditar i de reflexionar en silenci la seva pròpia decisió, en congruència amb el seu sentit intern i no per inèrcia. Una persona que és capaç de pensar per compte propi, i amb esperit crític i amb un actitud oberta, serà creativa en la resposta als reptes i serà capaç d'encarar els processos d'adoctrinament i els fonamentalistes (Lipman, 1991).

4.6. De l'arrelament a la Universalitat

El concepte d'educació esmentat fins ara està basat en la interioritat i té la finalitat de buscar l'harmonia entre l'home i l'univers. Aquesta és la idea més important d'educació segons l'òptica de Mascaró. Aquesta vessant actua de principi rector i, com a tal, s'ha de donar en primera instància i és insubstituïble: no és pot deixar de banda si el que es vol aconseguir una autèntica educació. Tot i això, no es pot oblidar que Mascaró dedica gran part de la seva obra al procés extern de l'educació per obtenir el millor de la ment d'un país. Llavors estableix sistemes diferents per aconseguir aquest fi, com la convivència, la interrelació o la cooperació. Aquesta vessant externa de l'educació enriqueix el procés i, per suposat, és una millora de l'individu. Però una vegada que l'individu aconsegueix viure una vida autèntica, aquesta segona vessant s'aconsegueix només tenint en consideració algunes orientacions generals. Aquest procés extern fa possible i real l'autèntica convivència, el contrari no seria convivència sinó competència, rivalitat, confrontació, etc.

L'educació ha de contribuir a l'autorealització de l'individu, al descobriment de l'ànima pròpia i de la col·lectiva. Cal tenir en compte que

l'ànima col·lectiva és una necessitat vital que igualment s'ha de despertar, perquè en depèn gran part de la convivència.

L'ànima col·lectiva afavoreix la necessitat de revisar la història per no caure en les mateixes errades, la relectura del que ha succeït al món per tal de que no torni succeir i l'assumpció que, en convivència pacífica, la cultura de la pau es troba en la gènesis de totes les religions. Amb tot, La religió és en molts casos la causa de ruptures socials. Aleshores l'educació s'ha de convertir en el recurs per a l'encaix entre el món interior i el món exterior.

Mascaró, en aquest sentit, també va considerar l'educació com a clau de la transformació social i com la possibilitat d'un futur millor, superant el dilema d'educació per a l'individu o d'educació per a la societat. Igualment resulta notori el concepte humanista que el mallorquí té de la cultura, de la necessitat que el desenvolupament espiritual vagi acompanyat d'una ment oberta. Aquí el que importa és l'enteniment dels homes, que ha de poder fer possible que totes les inquietuds espirituals es puguin transmetre a les generacions futures, a través de l'amor i la justícia. Cosa que ha d'acabar establint un d'ideal humanitat basat en la pròpia bondat de l'individu. Els ideals educatius i culturals, des d'aquesta perspectiva, tenen a veure amb l'època i amb el poble en què es desenvolupen. Això significa que Mascaró entenia que cada poble tenia els seus propis ideals i l'home ha de viure immers en el moment en què viu, amb tot el dret per a la màxima potencialitat de la seva llibertat individual, sempre i quan se sotmeti conscientment als deures col·lectius.

L'educació tal com l'entén Mascaró és l'eina que pot fer possible que l'ésser humà afronti amb èxit els reptes que la humanitat planteja: la pobresa, les guerres, les injustícies o la manca de valors, entre d'altres. Es

tracta de cercar els valors humans que han estat devaluats amb el pas del temps, com són l'honestedat, la justícia, la igualtat o la compassió. En aquest sentit, una de les funcions de l'educació ha de ser contribuir a fer de les persones individus socialitzats, per això els educands haurien d'aprendre a participar en la comunitat a través de converses i diàlegs, en els quals han de confrontar els diferents punts de vista, sempre i quan siguin expressats amb serenor i amb respecte.

L'escola és l'espai idoni per aprendre a conviure i a saber respectar el punt de vista de l'altre. I, fins i tot, ha de permetre aprendre a canviar de visió, perquè el raonament de l'altre ha estat convincent i fonamentat. El canvi de criteri és un bon indicador de respecte, quan es fan partint del propi raonament.

La importància en Mascaró de la mirada interior no és la única que sustenta aquesta forma d'entendre la pràctica pedagògica, perquè aquesta mirada cap a l'interior comporta necessàriament un reconeixement renovat dels valors humans, com per exemple, l'empatia, la cooperació, la pau, la justícia, etc. En aquest sentit, Mascaró contempla, al igual que la interioritat, la convivència necessària per poder tenir una vida autèntica. No es pot viure de forma aïllada, l'educació ha de contribuir a crear un pensament obert a noves formes de vida i a considerar la Terra com la llar de tots, tenint com a base material i espiritual l'experiència. Saber el que és propi i el que és proper ha de donar-se conjuntament amb el coneixement i l'acceptació dels reptes que es planteja l'ésser humà en la seva convivència en la Terra. La identitat és un concepte en evolució i depèn de les experiències viscudes. L'enriquiment entre cultures es basa en el diàleg obert i té com a requisits el respecte a l'altre, l'empatia, la voluntat de no imposar-se, la cura del que és endèmic, el fet de compartir

experiències que faciliten la interculturalitat, la curiositat, l'amistat, la comprensió, la reflexió, el pensament crític i l'aprenentatge d'idiomes (fet aquest darrer molt valorat per Mascaró). En aquest sentit, Mascaró se centra en les religions i en les diferents tradicions espirituals del món, les quals tenen un impacte tan enorme en el món, fomentant la comprensió i l'estima dels valors que proclamen com la cerca de la transcendència, de l'amor, de la compassió, la saviesa, de la veritat i de l'harmonia.

En aquest sentit la formació integral de la persona també és la que s'obté d'obrir nous canals de comunicació i de cooperació. Aquest és un vertader desafiament per tal que l'educació pugui contribuir a la construcció d'una societat més justa, sostenible i pacífica, que segons Mascaró aquest també és un dels ideals de l'educació. Fer que l'home trobi la seva harmonia amb la terra i les seves diverses formes de vida. Es tracta de buscar noves formes de relació, sobretot d'enteniment entre cultures. Si a través de la formació es desenvolupa la consciència individual, col·lectiva, ecològica de respecte a altres cultures, i els valors democràtics siguin els que revelen, es pot parlar d'un treball que va de l'arrelament a la universalitat, perquè el que cerca és l'enteniment.

En funció d'aquesta consideració, es fa necessari repensar els valors humans com la pau, la cooperació, la comprensió o la solidaritat, que sovint han estat desprestigiats. D'aquí s'infereix que una de les funcions vitals de l'educació també ha de ser la de la formació de ciutadans del món, perquè l'enteniment entre les cultures ha de començar pel respecte absolut a la persona. Per això s'ha de començar per aprendre la pràctica de la participació a través de converses i diàlegs, obrir espais a la discussió i a la presa de decisions. Un recurs important per aconseguir-ho és fer que els educands siguin pensadors lliures, que puguin pensar de forma crítica i que

la raó guïï la seva argumentació. Aquest és el camí per la formació de persones capaces de tenir criteri i de prendre decisions de forma autònoma.

Cultures, llengües, religions, grans pensaments i sentiments són aspectes que no tenen perquè ser contraris a la convivència. Ben al contrari, segons Mascaró, si s'escolten poden arribar a ser complementaris. L'educació i la formació ha de contribuir al reconeixement que l'essència de totes les religions és la mateixa. Partint d'aquí es pot arribar a la universalitat. Aquest pensament planetari amb múltiples arrels considera la Terra com la llar i la base material i espiritual, mentre que l'experiència local és concebuda com la manifestació particular d'un lloc concret.

Conèixer el que és propi i proper ha d'anar de la mà de copsar la immensitat de l'univers. Les cultures i la religió, com una dimensió de la cultura de gran controvèrsia a l'hora de compartir, poden tenir un llenguatge comú que hauria de ser el de la complementarietat, el diàleg i el respecte cap a qualsevol de les concrecions culturals. Aquesta és la base d'aquesta complementarietat. Les religions i les tradicions espirituals del món tenen un impacte enorme i tenen la seva incidència en les escoles. Cal aprofitar aquesta espiritualitat per poder veure el que és compartit per tots, fomentar la comprensió i l'estima, com també els valors que proclamen incloent la cerca de la transcendència, de la compassió, de la saviesa, de la veritat i de l'harmonia.

Mascaró destaca la diferència com un valor i fa un plantejament conciliador de la relació entre cultures. El que actualment es coneix per interculturalitat no és més que la plena assumpció d'aquesta idea. La complementarietat que pot existir entre les diferents religions, cultures, llengües, grans pensaments i pensadors es poden ajudar les unes a les

altres i, fins i tot, arribar a complementar-se per arribar a un bé superior que faci que sobreeixi la millor versió de les diferents parts que hi participen. En aquest sentit, Mascaró supera les barreres de les diferents religions i va més enllà de les concrecions perquè entén que el concepte de cultura és més ampli que el que sovint es maneja i diferencia la tècnica científica de la cultura. En aquest context l'escola s'ha de situar en el nivell de creadora de cultures.

La idea de Déu que planteja Mascaró representa més un sentiment i va més enllà de les paraules. Tan se val que se li posi un nom o un altre, perquè en el fons el que pretén és ser un referent espiritual. Per aquesta raó i pels principis que comparteixen, les diferents concrecions religioses poden en qualsevol cas arribar a entendre's. En realitat, les diferències existents haurien de ser vistes com a riquesa i contribuir al bon enteniment, fent possible un diàleg comprensiu i respectuós.

Per arribar a situacions de diàleg i de creixement, Mascaró considera que cal avaluar la profunditat amb què es valora el que és proper i propi, perquè aquesta és en la mesura que permet posar en valor el que és llunya i aliè. En aquest sentit, Mascaró explica que l'amor és el que justifica que, quan s'estima, es pot entendre el perquè de l'estimació. El mallorquí entén que és capaç d'estimar terres llunyanes, formes d'entendre la vida i de viure, sentir-se fins i tot germà a altres nacions i compartir experiències amb altres germans d'altres religions i cultures, pel seu gran amor a la seva terra. Aquest gran amor pels seus orígens i pel que li és propi fa que entengui que els altres també estimin el que els és propi. En definitiva,

Mascaró proclama la voluntat de creació d'unitats fortes, que permetin assimilar les coses universals¹⁸⁰.

4.7. El mestre i la pràctica pedagògica arrelada al poble

Mascaró va ser una ànima generosa que proposà diferents formes d'abordar la formació; a causa de la seva sensibilitat, de la seva profunda dedicació a les lletres i a la cultura, del cultiu de la saviesa i de la recerca constant per trobar ponts culturals per a l'enteniment entre l'orient i l'occident. Segons Mascaró, de l'aplicabilitat pedagògica, se'n deriva la formació integral de la persona i la contribució al desenvolupament de totes les potencialitats de la persona, ja sigui a l'escola, a l'acadèmia, a la universitat o en qualsevol altre context estimulant.

Mascaró explica que, en parlar de valors espirituals i humans, s'acostuma a fer referència a les possibilitats de consolidació de la pràctica educativa amb fonaments sòlids. En línies generals, per a l'autor es tracta de trobar l'epicentre de la formació de la persona, que no pot ser un altra cosa que la descoberta del progrés espiritual. Sota el referent de l'humanisme pulcre, repensant i repassant la història, per no caure en les mateixes errades que han fet tant de mal a la humanitat s'ha de recuperar l'home espiritual i el seu desenvolupament social. Per a Mascaró, l'educació és la descoberta i el desvetllament de l'esperit de la persona i, per tant, l'educació és una de les tasques centrals de l'home. De fet, la més

---

¹⁸⁰ A més de la bibliografia que es cita cal advertir el desenvolupament dels apatats sobre espiritualitat es fonamenten bàsicament en les obres de Mascaró: *The Bhagavad Gita*, *Lamps of fire*. i *The Creation of Faith*.

important, perquè és una qüestió vital. En tota l'obra i en qualsevol reflexió de Mascaró no es pot parlar de progrés, si no hi ha evolució espiritual.

Mascaró fa operativa la màxima que el món només pot canviar si el canvi comença a l'interior de la persona i, en coherència amb aquesta idea, comença parlant del desvetllament de l'ànima de l'educand, com a centre de tot el procés formatiu i evolutiu de la persona. Per al mallorquí, la pràctica pedagògica ha d'afavorir primer el desenvolupament de la consciència individual. De tal manera que aquest despertar individual ha de derivar de forma conseqüent en el despertar de la consciència col·lectiva. La proposta educativa que presenta Mascaró descriu una forma de viure que, en el fons, és un camí a recórrer durant tota la vida. En efecte, tota l'obra de Mascaró està amarada de la idea que sense progrés espiritual no hi ha una autèntica educació ni una autèntica vida i la guia de tot és fonamenta en l'amor: l'amor que és el lligam entre la llum i la vida.

Mascaró entén l'educació com el recurs per a l'acompanyament de la persona, un suport que de manera progressiva va obrint vies per a la recerca de l'esperit interior i que amb posterioritat fa possible que aquest esperit tengui la seva incidència en la vida col·lectiva, tot expandint-se. En aquest sentit i segons la idea d'educació que es pot extreure de l'obra de Mascaró, l'educació s'ha de basar en el desvetllament de l'esperit, el despertar a l'autèntica vida. És a dir, com sempre és present en Mascaró i com s'ha definit anteriorment, cosa que acaba fent de l'espiritualitat un principi pedagògic per antonomàsia.

Per Mascaró educar és el desvetllament de l'esperit i la descoberta de l'ànima, és prendre consciència en el moment, en l'aquí i en l'ara, i donar la possibilitat de sentir-se connectats amb l'univers. Partint d'aquesta premissa, tot el que estigui relacionat amb l'esperit té un lloc privilegiat en

la formació. No obstant això, Mascaró també té ben present la necessitat pedagògica d'una obertura cap a l'exterior. Mascaró disposa en aquesta forma d'entendre l'educació els seus anhels perquè l'esperit interior s'estengui de manera progressiva i, en coherència amb aquest esperit, hi hagi una repercussió exterior, en què la justícia i la pau siguin valors universals. En aquest sentit, Mascaró argumenta que, com més s'aprofundeix en el desenvolupament de la pròpia consciència, més fàcil resulta el descobriment del batec de vida de la persona i, consegüentment, esdevé més fàcil trobar el camí de l'autorealització. Fet que, al mateix temps, dona la possibilitat de posar en valor la vida, la cultura i la humanitat.

Per a Mascaró el coneixement d'un mateix és el coneixement fonamental. En conseqüència, el coneixement d'un mateix és el tema més recurrent i tractat en l'obra de Mascaró. En aquest coneixement es concreta la trobada entre el mestre i el deixeble, perquè és la manera de compartir el procés d'evolució interior: prendre consciència i aconseguir avançar en el propi coneixement, és també un procés per superar les pròpies limitacions. Així doncs, coneixement i creixement personal són el bàssol de l'obra de Mascaró, sense perdre mai de vista la importància que la dedicació a aquest coneixement requereix. Mascaró argumenta que la recerca d'aquest coneixement i el seu complementari creixement no acaben mai, perquè en realitat la vida no deixa de sorprendre durant el pelegrinatge dels mortals. En Mascaró es veu clarament la relació entre el procés d'estimació per un mateix, com a requisit per estimar els altres, i el procés d'estimació als altres, com a condició bàsica per ser feliç i viure en pau. En aquest sentit, presenta l'amor com l'eix que assegura un procés d'evolució positiva.

Pel que fa a la recerca d'un mateix, Mascaró presenta recursos tals com l'observació o l'autoobservació, atenció focalitzada a la quietud interior, la contemplació, la meditació, la consciència del present, la valoració de l'ésser en contraposició al tenir, la pau de la ment, etc. En aquest sentit, Mascaró proposa crear espais per viure la interioritat, moments que serveixin perquè l'individu connecti amb el propi interior. Aquests moments de reflexió, de contemplació silenciosa, s'han de treballar perquè la reflexió focalitzada no és un aprenentatge espontani. Només una ment entrenada pot aconseguir aturar els pensaments i realment connectar amb l'esperit interior. Mascaró entén que aquests són moments que s'han de planificar, s'han de crear espais per experimentar i vivenciar, altrament no es produiran de forma espontània. Per practicar la recerca de l'autoconeixement i del creixement personal s'han de provocar focalitzant. Activitats com l'observació, el silenci, la meditació, la contemplació són accions que beneficien a l'individu i que no es poden viure si no és en primera persona i sota la responsabilitat de l'educand. Mascaró parla d'incorporar en la formació la contemplació silenciosa. Això és deixar espais i moments en què el cor i la ment connecten amb el misteri. Un altra recurs és la contemplació de la naturalesa que segons Mascaró afavoreix la quietud interior i facilita el fer-se preguntes existencials, en què el cercar respostes suposa tot un procés de recerca i un pelegrinatge en si mateix. De fet, no es poden trobar respostes creatives a aquestes preguntes sense aquest procés, perquè les qüestions plantejades no ofereixen una sola resposta, sinó que cada individu pot trobar-ne diverses en relació al seu batec vital. Mascaró fins i tot concreta més i fa referència al procés de focalització, a la pràctica de la interiorització, a la necessitat de practicar exercicis de respiració, a les pràctiques de meditació profunda i, en definitiva, a la proposta

d'experimentació d'estats de plena consciència que ajudin a fer un hàbit d'aquest procés.

El concepte d'educació en Mascaró és ampli i acostuma a traspassar el simple academicisme, superant les parets del centre de formació. De la mateixa manera, també rere el concepte de mestre hi ha molt més que aquella persona que desenvolupa l'ofici d'ensenyar. En general, Mascaró no fa distinció entre mestres de diferents etapes educatives i parla de mestre en sentit genèric. Per Mascaró mestre, com en la tradició oriental, és qui guia el creixement dels altres, és aquella persona que ensenya essent i fent. En aquest context d'aprenentatge amor és la paraula que més repeteix Mascaró, un amor en majúscules que fa possible que es produeixi aquest mestratge. El mestre ha de ser una persona vocacional bolcada en el desenvolupament de la seva missió, ha de tenir visió i esperança de futur. Dedicar-se a l'ensenyament requereix una mescla de sensibilitat artística i de certa pràctica científica. Parafrasejant l'autor, el mestre és un poeta que ha de ser lliure per poder alliberar els altres. En el camí de la descoberta i del desvetllament (és a dir, el procés d'aprenentatge mascaronià), el paper del mestre és important com a persona significativa per a l'educand. Per Mascaró el mestre ha de ser una persona significativa per l'educand perquè es gràcies a la seva relació que es donarà la possibilitat de dinamització del procés de recerca interior o no. És veritat que la responsabilitat de la recerca recau en el propi educand, però el mestre no és indiferent del tot a aquest procés. Per a Mascaró, en tota relació educativa el mestre estimant pot arribar a generar la inflexió necessària que condueixi l'educand a iniciar la pròpia descoberta interior.

La figura del mestre és important a l'hora de proporcionar aquestes vies d'experimentació i de descoberta a través de la paraula, l'art i la

poesia. Cosa que fa possible l'exercici del pensament divergent i original, que fomenta la creativitat i que fa possible la consciència de trobar la bellesa en la quotidianitat i del moment que es viu, etc. Segons Mascaró, el mestre ha de cercar l'equilibri entre la llibertat i l'estructura, entre la intuïció i la raó i, a través de l'amor, crear experiències d'aprenentatge valuoses per l'alumnat. En aquest sentit, el mestre per Mascaró ha de conèixer i estimar la història, la cultura, la llengua, l'entorn on treballa i, sobretot, ha d'estimar els individus que forma.

Per a Mascaró, el mestre desenvolupa una de les professions més nobles del món. Quina cosa hi pot haver més gran que la d'acompanyar la persona en la descoberta del seu propi esperit? Per això el mestre ha de ser conscient que actua com a model i ha d'ensenyar essent i fent. Per la qual cosa a la professió de mestre s'hi ha de dedicar aquell qui tengui una autèntica vocació. El mestre és un poeta amb visió i ha de ser un membre valorat per la comunitat, perquè el deixeble i la seva família han de poder dipositar la seva confiança en ell. El mestre per desenvolupar la seva tasca requereix una mescla de sensibilitat artística i de formació tècnica i pràctica en pedagògica. El mestre fa possible que es produeixin canvis en l'educand, tot i que aquest canvis depenguin de la responsabilitat intrínseca de l'educand. Amb tot, la figura del mestre té una part de responsabilitat o coresponsabilitat: ambdues són necessàries. Tot i això, en moments i sobretot en moments sensibles, la presència del mestre en aquest procés és molt significativa, no és indiferent. Tanmateix aquesta concepció de Mascaró no defuig el fet que hi puguin existir altres formes per aprendre, com són la pròpia natura i el contacte directe i significant de la gent propera i de la comunitat.

Mascaró, en relació a la figura del mestre, arriba a concretar quines haurien de ser les qualitats més significatives per l'exercici de la seva professió: sensibilitat, autocontrol, forta vitalitat, humor, intel·ligència, autonomia, autoestima, respecte, treball interior i formació pedagògica adequada. A més d'aplegar i de conrear aquestes qualitats, ha de ser capaç de dissenyar propostes que cobreixin les necessitats d'aprenentatge dels seus alumnes. Per a Mascaró, el mestre amb les seves actuacions ha de provocar una triple connexió: amb el món interior, amb el món natural i amb el món social. Per una part, ha de fer que l'educand connecti amb el seu món interior, a través de les arts i de incentivació de la creativitat, mitjançant moments de reflexió conscient i de contemplació silenciosa. Per una altra banda, el mestre amb les seves actuacions fa que l'educand pugui connectar amb les meravelles del món natural, a través d'estratègies que afavoreixin la perplexitat davant el cicle de la naturalesa. Finalment, el mestre amb les seves actuacions i segons com organitzi l'ensenyament, ha de fer que l'educand conegui, experimenti i connecti amb la col·lectivitat i amb les seves formes de vida. En aquest sentit, el mestre ha de ser una persona creativa i original, amb autonomia moral i suficient criteri per plantejar reptes i situacions als educands en llibertat i respecte. Lògicament, seguint les tesis de Mascaró, l'Amor és el que pot fer possible que aquest procés sigui positiu.

Aprofundint en la qüestió de la figura del docent, Mascaró entén que s'ha de tenir criteri per discernir si s'és bon mestre o no, ja que no tothom hi serveix. El criteri per jutjar-ho no pot ser la simple transmissió d'informació o l'acumulació de coneixements. Això no significa, tanmateix, que Mascaró desmereixi la transmissió de coneixements. De fet, Mascaró sempre va fer palesa una ànsia de coneixement inesgotable. En aquest cas, però es refereix a l'assimilació de coneixements, a l'equilibri entre el

coneixement espiritual i l'intel·lectual, al coneixement organitzat perquè sigui funcional i serveixi de base a nous coneixements o al fet que resulti significatiu per l'aprenent per aprendre a aprendre. Parafrasejant l'autor, es pot dir que si l'individu només es dedica a desenvolupar la seva part intel·lectual i a l'acumulació de coneixement com a via, aquest ésser seria limitat i en molts casos perillós.

Per Mascaró, hi ha coneixement per mitjà de la ciència, però també n'hi ha per mitjà del cor i del sentiment. El coneixement és importantíssim, tot és necessari i sagrat segons ell mateix afirma, però primer ha de ser la persona, precisament perquè les seves actituds i aptituds esdevinguin humanes. En darrera instància Mascaró crida l'atenció sobre la necessitat de conèixer en quin món es viu, per poder determinar les possibilitats que hi ha de poder-lo transformar. De la mateixa manera que també ens diu que, abans d'intentar sotmetre's a la terra i a la societat, cal ser lliure. El bon mestre, segons Mascaró, és sobretot aquella persona que és capaç d'inspirar i de fomentar la creativitat dels alumnes. Una persona que és lliure i que dóna la possibilitat als altres de ser-ho. El bon mestre és aquell que crea possibilitats d'experiències capaces d'arribar a les ànimes dels educands.

A més a més, el bon mestre és aquell que sent l'alegria del bé i de la bellesa, el que gaudeix l'alegria del pensament clar i ho sap encomanar a l'educand. En aquest sentit, el mestre és la persona que, a criteri de Mascaró, desperta la fe en l'educand, que destria valors com el bé, la veritat i la justícia i que, posant-los en pràctica, es capaç de fer que l'educand els pugui assumir com a propis. Per aquesta raó, Mascaró és del parer que s'ha de parlar poc i escoltar molt i s'ha de donar exemple actiu: poques coses ben fetes i amb molt d'amor. Mascaró no separa la formació

del goig: la formació i l'aprenentatge són el centre de la vida, experimentar l'alegria natural de l'home que pensa, sent i obra. De manera metafòrica i assumint un rol decisiu en el seu pensament, Mascaró considera que el mestre ha de ser un foc que ha d'anar encenent cors i pensaments.

Per a Mascaró ensenyar i aprendre és sentir un ideal de vida, fer allò millor que un pugui fer i assumir aquest ideal per millorar i perfeccionar-se segons les possibilitats que tots els educand tenen. Mascaró sosté que cal tenir un respecte absolut a la individualitat de les capacitats i que cal respondre a aquestes capacitats, perquè tothom té la capacitat d'aprendre. De fet, quan s'aprèn en comunitat, entre companys, l'alegria esdevé sobretot perquè es converteix en una obra creadora compartida. En aquest sentit, Mascaró parla d'art, de ciència, d'obra manual, com la creació d'un alt esperit individual i a la vegada la joia d'un esperit col·lectiu. Molt sovint Mascaró crida l'atenció sobre la modèstia del mestre quan descobreix que l'educand aprèn sense la seva intervenció. Aquí el mestre ha de demostrar que és una persona sensible al seu avanç, que s'interessa pel seu progrés i pel seu moment de descoberta. Per això, Mascaró fins i tot argumenta en molts moments que el mestre, mentre ensenya, aprèn. D'aquí s'infereix la tesi mascaroniana que en la pràctica de la docència no hi ha d'haver la frontera tradicional entre professor i alumne. Tenint en compte aquesta premissa, mestre i deixeble han de conviure en un espai vital orientat vers la cultura segons el propi esperit i el batec personal. Igualment, el mestre ha d'afavorir la interrelació entre l'alumnat, perquè comporta una connexió i un enriquiment per una millora conjunta i, a la pràctica, suposa l'assumpció dels principis de l'enteniment i de la convivència.

La idea d'educació en Mascaró s'apropa al concepte d'atenció a les necessitats educatives pròpies de cada individu, a l'enriquiment que suposa l'aprenentatge compartit, al diàleg com a base d'aquest aprenentatge compartit i de convivència i, per tant, resulta una idea molt propera a la concepció d'educar per a la vida. En aquest sentit, la figura del mestre és la d'una persona compromesa amb la societat i que viu en el món immers amb els reptes que la comunitat ha d'afrontar. Els mestres han d'acompanyar els alumnes per tal que entrin al món confiats del fet que és possible viure en pau, donant forma a una estança d'amor i d'esperança. La transmissió de coneixement és necessària i sagrada, però primer ha de ser la persona, primer ha de conèixer el món i saber en què se sustenta per poder tenir arguments per a canviar-lo.

Els mestres són facilitadors de l'aprenentatge, que és un progrés personal i natural i no un producte que es pugui crear de forma artificial i segons la demanda. Per això un mestre necessita tenir autonomia moral, autoestima, respecte, treball interior i una formació adequada per ser capaç de construir l'ambient apropiat per les necessitats d'aprenentatge dels alumnes. En aquest sentit el mestre és la figura educativa que ha de familiaritzar l'alumne amb el seu món interior per mitjà de les arts i de la creativitat, el diàleg i l'empatia, buscant moments de relació i de reflexió i de contemplació silenciosa. A més, el mestre ha de ser capaç de fer connectar l'alumne amb el món natural i el social per contribuir a una relació positiva en comunitat. Això s'aconsegueix per mitjà d'estratègies que el sorprenguin proposant activitats de la vida real i de la naturalesa que afavoreixin que l'alumne sigui capaç de crear en el seu interior un coneixement valuós per a ell mateix i per a la comunitat. Aquest coneixement ha de fer possible viure la generositat i els valors humans i relacionals que consolidin la seva realització en la vida. Evidentment això

comporta que el mestre ha d'estar al dia de les teories pedagògiques recents, però aquest aspecte no lleva importància al mestratge. El contacte de persona a persona entre el professor i l'alumne és de vital importància en el procés d'ensenyament aprenentatge.

Mascaró estimava el coneixement i el coneixement molt sovint era transmès per ell d'una manera creativa i original fent que escoltar-lo fos una experiència d'aprenentatge, perquè ho vivia i ho sabia transmetre. Era un bon orador (qualitat molt significativa sobretot en la formació superior i universitària), però trobava el fonament de la relació educativa en l'amor, en la relació personal entre mestre i educand. El mestre fonamentalment ha de tenir la capacitat d'empatitzar amb l'educand, perquè en el fons si l'alumne aprèn és perquè s'ha sabut copsar l'ànima de l'educand i confraternitzar amb ella. En aquest sentit, Mascaró considera que es tracta de buscar l'equilibri entre llibertat i guiatge, entre espontaneïtat i preparació. L'educador és el mitjà vivent entre la cultura i l'educand i el seu tret més important és l'amor. En el nucli de la seva existència, hi ha d'haver una triple concepció de l'amor: amor als valors culturals per poder-los vivenciar amb els alumnes i mantenir-los vius en la seva ànima; amor a l'individu que està en procés de formació, posant en valor les seves potencialitats, i amor a la Humanitat, perquè és part d'ella i es vol connectar amb ella.

Mascaró també manifesta la necessitat que existeixi un amor en majúscules a la llengua materna fins al punt de qualificar-la com a tresor sagrat. Comprendre, estimar i cultivar la llengua dels avantpassats dóna satisfacció, alegria i goig. És cultura i contribueix a l'autoestima del poble. Al parer de Mascaró, un dels valors d'una llengua és poder sentir la seva poesia amb la llengua original i aquest és el gran valor de la cultura. Per

aquesta raó, Mascaró valora l'art de llegir, el maneig dels llibres, com un acte del més alt nivell en la formació de la persona, perquè dona la possibilitat de conèixer la saviesa dels avantpassats, la poesia dels autors consagrats i de les sagrades escriptures en les paraules de veritat. Parafraçant l'autor i tot fent notòria la necessitat d'aprendre a llegir i a escriure, assenyala que cal viure una vida digna d'ésser escrita o bé cal escriure coses dignes d'ésser llegides. No obstant això, si no es pot fer cap de les dues coses, cal dominar un poc l'art que permeti llegir coses dignes de ser llegides.

El respecte i l'admiració pels orígens, segons Mascaró, és fonamental per a la construcció sòlida de la cultura i és important per poder fer coses humanes i dignes. L'arrelament al poble, l'autoestima col·lectiva i la confraternitat afectiva suposen elements essencials per poder apreciar i posar en valor altres indrets i altres formes culturals i, per tant, suposa un benefici per a la humanitat. Per poder apreciar i posar en valor elements aliens a la cultura pròpia, primer s'han de posar en valor els que són propis. La llengua pròpia és patrimoni del poble i és la llengua que s'ha d'ensenyar des del primer moment. La llengua pròpia per a Mascaró és l'expressió de la pròpia ànima. Per tal de poder-se expressar bé, hi ha tres fonts d'inspiració, que el mestre hauria d'acollir i d'incentivar: el poble, la gent culta del poble o de la ciutat i la literatura clàssica. En aquest sentit, Mascaró posa en valor la cultura popular, la vida del poble i la forma d'expressió popular. L'altra font d'inspiració és la gent culta: aquelles persones que s'ha dedicat a la cultura i a les lletres pròpies. La tercera font d'inspiració són els clàssics, tant en prosa com en vers. Mascaró considerava la lectura com un procediment fonamental, per avançar en humanitat. Però Mascaró recomanava no llegir molt, llegir poc però en sentit i a consciència.

D'aquesta manera es poden extreure els secrets revelats a través de les bones obres.

A nivell curricular, Mascaró planteja treballar la lectura amb aquells textos propers a la cultura local. També treballar la història, però no la història de les guerres, sinó l'evolució de les persones i de la civilització. Molt lligat al tema de la cultura i de la civilització, es troba el camp de la història de l'art i de la literatura, com a formes d'expressió de les grans idees. Així també parla de la importància d'estudiar les llengües, les cultures, les religions i les civilitzacions dels avantpassats, amb la mirada posada al present i a l'eternitat, la qual cosa afavoreix la creació d'un art i d'una literatura moderns i propis. En aquest sentit, Mascaró té en consideració la dimensió estètica del llenguatge poètic. Una dimensió que no es pot defugir mai, perquè s'ha de procurar que l'alumne aprengui a descobrir la bellesa, la sonoritat i el ritme de les paraules, captant tot el missatge lingüístic. Per a Mascaró, poesia i ciència donen dues visions de l'univers, cap de les dues menyspreables.

Un altre aspecte molt important és la natura. En aquest sentit, recorda la importància d'obrir portes i finestres a la natura, com un aprenentatge fonamental. Cultivar la capacitat d'admirar la natura, amb silenci de l'ànima i amb la joia de l'infinit, és fonamental per tal de poder connectar-hi i poder sentir el batec de l'univers, a la vegada. La natura dóna la possibilitat de pensar i de sentir la poesia de l'univers. Moments de natura, moments de silenci i de contemplació. Moments d'admiració i moments de quietud, moments en què l'educand és capaç de fer-se preguntes existencials i sentir la motivació de cercar respostes. Perquè això es pugui produir, Mascaró entén que els alumnes s'han de sentir confiats. Una manera perquè sigui així i els alumnes facin aquest avanç de forma

progressiva és procurar que les accions que es facin siguin del que les és més proper al que les és més llunya. Aquesta premissa ha de venir de la mà del coneixement de la pròpia història i cultura i, sobretot, de la pròpia llengua. Per a Mascaró, el coneixement del territori propi és fonamental per donar solidesa i fonaments als aprenentatges. L'apropament a la natura és fonamental per despertar i fer possible que la curiositat per aprendre sorgeixi de la pròpia inspiració i fa possible l'experimentació, a més de la connexió amb l'entorn amb tot el que pot aportar de creativitat i d'originalitat.

Mascaró és un mestre que pensa que, a més del coneixement d'un mateix i del procés de creixement personal que dura tota la vida, l'altre coneixement que es fa imprescindible és el de la realitat més propera. L'educació és quan és educació per a la vida. Aleshores no és possible concebre que s'hagin d'aprendre coses de manera artificiosa i llunyana.

En aquest sentit es tracta de cercar el batec de la vida a l'escola. L'escola és vida i aleshores els protagonistes reals són els infants i els mestres ha de contribuir en què així sigui. Segons Mascaró, si s'obren les portes i finestres de les escoles, els alumnes i els mestres comencen a fer-se preguntes i la creativitat serà l'eix d'aquesta descoberta. Obrir l'escola comporta sortir a contemplar la natura, aprendre de la pròpia flora i fauna, de les tonades de les feines del camp, de la vida. Mascaró es centra en la idea que l'home en si mateix és observador, creatiu i que té curiositat per aprendre i l'escola hauria d'encoratjar aquests aptituds. Es tracta que des de les escoles s'encoratgi a aprendre, en el sentit d'alimentar l'esperit, en la recerca de cercar els talents naturals de cada un i potenciar-ne la creativitat. Es tracta d'unir l'ésser amb l'esperit, la humanitat amb la natura, l'ètica amb la forma de fer i d'actuar, l'estètica amb els

procediments. La recerca de la interconnexió i en la consciència que tothom forma part d'aquesta humanitat i si cal d'aconseguir resultats només serà possible en la interconnexió.

La vida comença amb les coses conegudes. De la mateixa manera, l'educació ha de començar amb el que és més proper: els ocells, les plantes, les flors, etc., la llengua i les tradicions properes. I, de mica en mica, endinsar-se en altres realitats i circumstàncies més llunyanes. Segons Mascaró, és la intensitat de l'amor que fa universals a les persones i aquesta intensitat s'obté partint del que és proper i sense posar horitzons que limitin on es pot arribar. La possibilitat es dóna quan es creen unitats fortes, que mouen els individus a assimilar les coses universals.

La pràctica pedagògica, segons Mascaró, ha de buscar les seves arrels en el poble, en el desenvolupament de la vida individual i col·lectiva. Així parla dels costums propis, de les tonades i cançons dels pagesos mallorquins, entre d'altres coses. Aquests continguts són importants perquè els infants entrin en l'ideari col·lectiu de la comunitat. Aquesta és la forma natural en què els infants estimaran la seva terra, els seus costums i la pròpia cultura.

En aquest punt, Mascaró considera que el contingut educatiu que s'ha de desenvolupar és el que respon i té a veure amb els autèntics interessos educatius de la gent de la comunitat. Així els infants de la comunitat buscaran conèixer millor les seves arrels, la seva llengua la seva història amb l'art, la literatura i la ciència que els pertanyen. Aquesta serà l'educació que farà que els joves estiguin contents d'haver nascut allà on han nascut. Així és que aquest tipus d'educació no els encadena ni limita, sinó que els allibera perquè es poden expressar lliurement, i les seves pròpies idees emanen d'aquesta forma d'entendre la realitat viscuda. En

aquest sentit, l'expressió es converteix en una destresa que els permet expressar i fer servir l'habilitat de pensament i poder expressar la intensitat de les seves emocions en la seva pròpia llengua, com les cançons tenen la seva pròpia música que desperta en ells sentiments que els són familiars i que són compartits per la comunitat dia a dia.

Fer una educació integral per a Mascaró representa tenir en compte l'intel·lecte i l'ànima i el nexce que els uneix que és l'amor, perquè l'amor és el que lliga la vida i la llum. L'amor situa l'individu en la vida i serveix de guia per a l'autorealització. Mascaró dedica molta energia i temps a argumentar que l'amor és l'eix que vertebrava la unió entre allò finit i allò infinit. Seguint aquesta línia argumental, el primer que cal aconseguir és fer possible el naixement de l'amor interior, ja que la plenitud d'aquest amor pot desbordar en consciència amorosa. La formació integral, des d'aquesta perspectiva, ha de contribuir a saber gestionar el món interior que posa en valor el món exterior. Per ampliar les maneres d'arribar al coneixement i fent que el cor també sigui una font de coneixement, cal ser un constructor creatiu de coneixement i arribar a la millor versió d'un mateix. En aquest sentit, s'ha d'incorporar també a la vida col·lectiva tant el procés intern de descobriment propi, com el fet despertar a l'activitat la consciència amorosa que posa en valor la realitat exterior. D'aquí es desprèn que Mascaró faci explícita la necessitat de dur la vida a l'escola i de fer possible una educació arrelada al poble. L'autor no descuida l'aspiració de l'educació del poble com a forma de progrés del propi poble, l'educació com a recurs pel progrés i pel desvetllament de la consciència col·lectiva.

A nivell curricular, es tracta de presentar als educands la història de la humanitat amb les seves formes d'expressió de la pròpia llengua i de la

seva forma correcta d'expressió. És a dir, l'art i la literatura i les grans idees que han mobilitzat els éssers humans. Mascaró crida l'atenció sobre la necessitat de preservar les llengües clàssiques, perquè són les llengües que parlaven els pares de la civilització i perquè resulten una forma adequada d'estudiar la llengua, la religió i la cultura dels avantpassats, amb la mirada posada en el present i en l'eternitat, que ha d'acabar produint un art i una literatura que siguin expressions pròpies i modernes. En aquest sentit, Mascaró considera que la ment nacional prové del passat i, quan s'oblida el passat d'un poble, no es poden trobar els mitjans d'expressió adequats.

Establert això, Mascaró entén que l'art és ideal per poder fer possible el cultiu de l'expressió de l'esperit. Per a Mascaró, l'art en general i la poesia en particular són les manifestacions sublimes de l'esperit. Aquestes manifestacions humanes surten de l'interior, del sentiment, de l'emoció i esdevenen la forma de vehicular l'esperit cap a l'exterior. Per aquesta raó, Mascaró col·loca l'art en general i la poesia en particular en un lloc rellevant en el cultiu de la interioritat, de l'expressió humana de l'esperit i de la cultura. En Mascaró es combina a la perfecció l'amor a la saviesa i l'amor a la poesia: la poesia obri la porta a la saviesa; perquè en si és saviesa, una visió de la veritat, i perquè és vida, una vida més gran.

Per concretar amb actuacions pràctiques en coherència amb la idea d'educació presentada per Mascaró, cal establir l'ambient com a base per a la descoberta, entenent ambient i clima com a sinònims. Mascaró es refereix en aquest context al silenci suggeridor, de participació activa i d'expressió, d'atenció i de concentració. L'ambient contribueix a estimular les ganes d'aprendre, en aprofitar les potencialitats i amb la confiança per aprendre. Dins les aules s'ha de respirar un clima excepcional, una barreja

d'il·lusió, d'exigència i de naturalitat. Quan el mestre s'obri al seu propi ésser interior, afavoreix la construcció compartida d'una relació afavoridora de l'aprenentatge amb significació. També Mascaró posa en valor la relació entre el mestre i el deixeble i la repercussió d'aquesta amb l'acció docent. Ha quedat clar que, per a Mascaró, l'acció docent va més enllà de la planificació i del disseny o de les activitats que es proposin a l'educand. Tot i això, les activitats que es proposin han de donar protagonisme a l'educand i han de respondre a les seves necessitats i no únicament a les inquietuds del mestre. En aquest sentit, Mascaró parla de la sensibilitat del mestre i de la suavitat amorosa com a mitjans per superar la duresa de la indiferència. Mascaró dóna molta rellevància a la connexió entre l'educador i l'educand. Valora més el mestre que el mètode i la qualitat del coneixement per sobre de la quantitat. Un element molt rellevant en Mascaró a l'hora de treballar en educació és que considera la necessitat d'adaptar els continguts a les circumstàncies locals, socials i nacionals de la gent que està en procés de formació, per tal de fomentar el treball dels valors i de les actituds que promoguin el pacifisme. És per això que, per a Mascaró, l'aprenentatge està implícit en tota experiència humana.

Mascaró també fa referència als ideals educatius que segons l'autor van i vénen en el transcurs de la història. La qual cosa equival a dir que cada època i cada poble té els seus propis ideals. Aleshores el que s'ha de fer és fixar els ideals del que cal conèixer en el moment en què es viu. En aquest sentit la llibertat individual ha de tenir un lloc privilegiat, perquè s'ha de tenir en compte que com més creix, més es van explicitant els deures que cal complir. Quan l'educació es converteix en un procés intern de descobriment propi i en una activitat cooperativa, la relació que s'estableix esdevé viva i dinàmica, que facilita el fet d'estimar l'aprenentatge i que es constitueix com una font d'aprendre a aprendre. L'aprenentatge per

Mascaró sempre ha de ser motiu de goig, d'oci i de vida, i de cara a l'individu i a la comunitat. L'aprenentatge lent comporta apreciar el que s'aprèn amb la profunditat que es mereix i que aquest coneixement serveixi de base pels propers. En aquest sentit, l'aprenentatge, que dura tota la vida, ha de ser significatiu i la forma de saber aprendre a aprendre. En coherència amb aquest posicionament, Mascaró creu que cal llegir poc, però amb profunditat, assaborint totes i cada una de les paraules, per criticar-les o assumir-les com a pròpies. L'aprendre a aprendre forma part de la forma com un viu, perquè aquesta forma d'aprendre és la forma perenne dels coneixements. La pròpia realitat, quan una persona viu de forma conscient, es percep d'una altra manera.

4.8. La docència per un model transformador

La persona del discent té la necessitat de contactar amb el seu món interior per a poder desenvolupar tot el seu potencial. En aquest sentit la intervenció del docent és clau en la formació de la persona del discent. La relació escolar esdevé una trobada humana que en sí mateixa és formativa i hauria d'afavorir el creixement personal de les diferents parts de la relació. Aleshores la formació del docent ha d'anar més enllà d'una formació tècnica, pedagògica i disciplinar. En la formació del docent s'ha d'incloure un component personal que connecta amb les finalitats, les metes, els valors tot i la formació tècnica i instrumental en la mesura que apel·la als fins i a models a aconseguir, a continguts i experiències a assumir.

En aquest sentit, no hem de pensar que el component personal es pugui realitzar únicament de forma autònoma i espontània; aquest

component personal s'ha de cultivar. El desenvolupament humà és fonamental per aconseguir la felicitat individual i també per a la transformació de la societat. La necessitat de tractar temes existencials, trobades personals, diàleg actiu i participatiu és fonamental i així s'ha de desenvolupar des de la mateixa formació del docent.

El docent ha de ser una persona sensible a les necessitats dels infants i hauria de ser una persona rica en vivències d'interioritat i d'espiritualitat. De tal manera que a més de ser un model per a l'alumne la seva sola presència, el seu estat personal es presenta com un dels millors recursos per a l'eficàcia i fecunditat de la intervenció pedagògica orientada al desenvolupament de la interioritat dels alumnes. Quan parlem de presència del mestre no ens referim únicament a la presència física sinó d'un determinat estat de consciència, un estat de consciència que per mor de que és un estat conscient per part del mestre –pot donar compte del que fa i perquè ho fa- és justament presència formativa. En aquest sentit com afirma J.M. Toro, l'educador és una presència que només en el seu estar activa i mobilitza els espais i les dinàmiques interiors dels alumnes. En aquest sentit la relació educativa activa i mobilitza la interioritat dels que entren en relació autèntica el moment educatiu. Des d'aquesta forma de veure la relació educativa l'educador no demostra sinó que es mostra. El mestre en la seva presència mostra unes determinades formes de pensar, de sentir, d'emocionar-se, d'actuar i relacionar-se, etc en definitiva es mostra a ell mateix. En una pedagogia de l'espiritualitat el recurs per excel·lència és el propi docent (Toro, 2005).

Així doncs la persona és el centre de la intervenció educativa, i l'essència de l'ésser humà és la interioritat. En endinsar-nos en l'esperit, la persona troba una infinita gama de sensibilitats, perquè l'esperit és un

univers sense fons. Aspirar a una educació integral exigeix l'atenció a la interioritat i a la externalitat a l'hora, ja que d'aquesta manera se pot abastar el necessari equilibri emocional i mental que tota persona requereix per al desenvolupament de la vida íntima i professional. El mestre és quelcom que s'ha d'ocupar del món exterior i interior de l'alumne, pel creixement personal de l'alumnat. En aquest punt és quan ens demanem com pot formar qui no cuida la seva pròpia formació tan en el camp de la pedagogia i la innovació com en la part creixement personal? El docent és quelcom més que un professional d'altres camps. Així doncs una sòlida formació acadèmica professional, una elevada capacitat de reflexió sobre la pràctica educativa, una profunda convicció de la validesa del treball col·laboratiu faciliten a la persona del docent a adaptar-se a la tasca a mida que avancen els coneixements científics, tècnics i pedagògics garantint una actualització rigorosa, sistemàtica, reflexiva i coherent. Però tot plegat no és suficient. El creixement personal i espiritual del mestre hauria de tenir un pes rellevant en el seu procés de formació.

4.8.1. Equilibri entre la professió i la vocació

En docència existeix la necessitat de buscar l'equilibri entre la professió i la vocació. En general sol haver-hi el convenciment de que les persones que s'ocupen de l'educació han de ser professionals amb vocació. Molts són els que subratllen la importància de la vocació per a qualsevol activitat professional. En aquest sentit és obvi que per accedir a una determinada professió hi ha d'haver unes qualitats i aptituds prèvies. En el

cas de l'educació hi són, i en aquest sentit s'entén que qualsevol persona no és vàlida per desenvolupar la tasca educadora (García Garrido, 1999).

El concepte de vocació ha evolucionat i adquirit nova significació a través de la història de l'educació. En aquest sentit, a l'àmbit i domini dels propis docents mai hi ha hagut oposició entre vocació i professió: les exigències de una major vocació sempre han procedit de les institucions. El poder dominant ha estat el més interessat en presentar la vocació com el requisit imprescindible pel desenvolupament idoni d'una professió com l'educativa. Sota els interessos predominants la vocació ha estat instrument per a controlar al qui ensenyava, el que ensenyava i com ho ensenyava (Marcelo, 2010).

Per altra banda hi ha els defensen que la necessitat de formació tècnica i de competència per aplicar els procediments i mètodes pedagògicament més eficaços per a cobrir les necessitats de formació dels alumnes està per sobre de la vocacional. La necessitat d'una preparació professional rigorosa, juntament a unes millors condicions pel desenvolupament adequat de la tasca educativa mai s'han separat, són com dues cares de la mateixa moneda i s'han presentat ambdues com a exigibles.

El mestre és un professional de l'Educació que ha d'afavorir el desenvolupament integral de l'educand i potenciar la seva autonomia. Tot plegat no es vol dir que l'educador hagi de ser un tècnic al marge de les pròpies creences i vivències, aplicant allò que uns altres decideixen que s'ha d'ensenyar. Els professionals de l'educació han de ser persones reflexives que a més d'una formació pedagògica inicien processos de recerca personal i professional, examinant críticament la pròpia experiència –personal i educativa- per assolir destreses i recursos per a millorar la

pràctica educativa però també pel seu creixement personal i social (Shön, 1992; Ibernón, 1994 i 1998; Carr y Kemmis, 1988; Hargreaves, 1998 y 2000).

Des del punt de vista de les transformacions socials, el canvi que s'ha donat en el concepte de vocació és molt evident a la vista de les exigències al professorat. S'han anat incorporant noves demandes i atribuïnt noves funcions que exigeixen major qualitat en els processos d'ensenyament i aprenentatge. Els nous escenaris reclamen resituar la funció docent amb diferents formes, responsabilitats, consideracions i posades a punt dels diferents components de la comunitat educativa a través dels instruments organitzatius que el sistema educatiu ofereix (projecte educatiu de centre, programació general anual, projectes curriculars, pla de convivència) i altres instruments encara inèdits per facilitar la tasca educativa.

Tots els canvis exigeixen al professorat noves competències que li permetin abastar la multiplicitat de situacions no previsible que diàriament se li presenten en el desenvolupament de les seves funcions, la presa de decisions amb autonomia (Marcelo García, 2006). Abastar més àmbits de formació (cognitiu, psicològic, emocional, relacional i espiritual) en qualsevol cas la vocació no supleix la preparació professional dels docents, i preguntar-se sobre què és el més important si la vocació o la formació resulta ser un falç dilema i utilitzar el terme professió englobant amb ell també el de vocació (Martínez Bonafé, 1995). En el desenvolupament de l'activitat docent com a professió té una vessant individual i una vessant col·lectiva per realitzar les seves funcions.

4.8.2. Professionalitat. Formació inicial i permanent

El mestre requereix una entrega individual que no pot donar si no té i la única forma d'aconseguir aquesta entrega és a través de la seva pròpia formació i creixement personal. En aquest sentit autors com Jung, Maslow, Grof i Wilber parlen de que la persona del mestre és aquella persona sencera, formada en experiències lúcides i més que en continguts buits. En la formació inicial hi ha d'haver-hi un component personal que connecti amb les finalitats, les metes, els valors igual com hi ha una formació tècnica i instrumental en la mesura que apel·la als fins i a models a aconseguir i a continguts i experiències a assumir. En aquest sentit, no hem de pensar que el component personal es realitzarà de forma autònoma i espontània, encara que en alguns casos si es produirà així. La formació en aquest sentit té el significat de connectar amb la configuració pròpia del subjecte, que a través del procés de formació en aquesta línia es produeixi el canvi cap a l'autoconsciència. Aquest concepte connecta amb la tradició del pensament alemany que utilitza el terme Bildung per significar la formació com a configuració del subjecte autoconscient, com un procés de creixement i desenvolupament personal i cultural. Bildung és un concepte que transcendeix el cultiu dels talents, anant més a la interioritat i focalitzar cap a l'essència de la persona. Aquesta part de la formació inicial del mestre persegueix la formació i creixement personal. El concepte de formació incorpora una dimensió personal, de desenvolupament humà global, que té a veure amb la capacitat de formació i també amb la voluntat de formació (Marcelo,1995).

La formació del professorat esdevé com una trobada de persones adultes, la interacció entre formador i format, amb una intenció de canvi,

desenvolupada en un context institucional organitzat que facilita el treball grupal i el desenvolupament d'estratègies que contemplen alteritat. La formació inicial del mestre que es desenvolupa en una institució específica en la qual adquireixen coneixements pedagògics i disciplines acadèmiques, a més de realitzar unes pràctiques no és suficient. Hi ha d'haver també una pràctica d'interioritat i un treball de creixement personal ineludible, compartit amb un grup de persones amb les mateixes inquietuds de formació per tal de poder anar més enllà de la pròpia experiència personal. Aquests aprenentatges han de tenir una continuïtat en la formació permanent. Des de la concepció personalista se tracta de realitzar un procés d'alliberament de la personalitat que ajudi a desenvolupar-se a si mateixos i en els seus propis itineraris en un grup. Aquests continguts formaran part del currículum ocult i implícits que sotgeu al significat dels continguts formals que transmet com les relacions socials que es deriven (Marcelo, 1995).

La persona del mestre hauria de treballar en la seva formació un itinerari de autoconeixement i d'interioritat. El creixement personal tot i que és una tasca que es desenvolupa al llarg de tota la vida, les persones que s'han de dedicar a l'educació dels altres haurien d'aconseguir tenir experiència al respecte i iniciar-se en el procés de creixement personal conscient, aprendre a cultivar el fluir de la vida quotidiana de forma conscient i anar a la recerca de noves experiències i coneixements com a font de satisfacció i de creixement personal. La persona de l'educador hauria de trobar un camí per unir les seves experiències en un conjunt amb sentit, tenint consciència de control de la pròpia vida acceptant aprendre de les vivències quotidianes i aconseguir viure una vida conscient o pretendre obtenir una vida espiritual. Qualsevol meta pot servir per donar significat a la vida, mentre ofereixi objectius clars, metes o itineraris a

seguir en una acció conscient. En aquest context el coneixement més important i essencial és el propi coneixement, la consciència d'un mateix.

Aquest context posa de manifest la transformació de la relació pedagògica que, com deia Freire, ha de començar en una profunda fe amb l'home, en el seu poder creador i transformador de la realitat. Freire parlava de superar la contradicció educador-educand i partir d'una concepció en què la relació educativa fos una línia integradora en la qual els dos pols a la vegada són educadors i educands. Entendre que la vida té sentit en la mesura que s'entra en comunió els uns amb els altres, mediatitzats pel món, transformant a les persones fent-les més actives, investigadores, crítiques, autònomes i creatives i en continuo diàleg (Freire, 1999).

Seguint la línia de pensament de Freire aquest procés és empoderant per als mestres i els mestres i desenvolupant aquesta formació fa empoderar també a la persona del discent. Amb el creixement conscient es desenvolupen espais creatius de la ment i a través dels quals cobra força l'interior per impulsar al canvi personal. Explorar la pròpia consciència fa que el mestre, entrant en contacte amb el propi interior iniciï un camí cap a l'empoderament (González Pérez, 2013).

El centre de la relació educativa es troba l'ésser humà, aleshores la relació educativa ha de començar per la pròpia persona del docent, per la seva interioritat a partir de la qual potenciar totes les dimensions. Viure la interioritat entenent-la com una característica bàsica de la condició humana abasta des de la consciència de nosaltres mateixos, del cos, dels sentiments, sensacions, emocions, desitjos, imaginacions, records, etc. En aquest sentit és des de la interioritat que sorgim a l'exterior (López González, 2013).

Desenvolupar la interioritat ens apropa a l'espiritualitat i ens fa més persona, reconèixer el món interior i habitar el més possible el que un mateix és en realitat. Aquest coneixement pot ser après, L. López González parla d'una pedagogia de l'espiritualitat que ajudi a mirar cap a dins i a mirar cap a fora des de dins. Aquest aprenentatge que s'hauria de produir en les escoles per una formació integral i el mestre que ha de dur endavant aquests processos d'ensenyança ha de tenir entre el seu bagatge personal facilitat per a la introspecció, vivències d'interioritat, espiritualitat. Considerar allò interior de les persones que entren en relació a l'escola – docents i alumnes – com a bàsic per qualsevol procés de creixement personal (López González, 2013).

El procés per un creixement personal pot seguir diferents vies o itineraris. Un exemple d'aquests itineraris o vies de creixement és el programa SAT de Claudio Naranjo com a via de coneixement personal de forma autoguiada, en un context d'ajuda mútua. El programa segons Naranjo té forta influència de Gurdjieff, Ichazo, Perls, Hoffman i Rogers; i també té clara influència de les tres tradicions fonamentals del budisme: l'antiga tradició *Theravada* (representada principalment per el *Vipassana*), el *Mahayana* (representada pel budisme Zen) i el *Vajrayana* o budisme tibetà. No és el lloc aquí d'estendre'ns en una explicació exhaustiva del Programa SAT, segons Naranjo el procés que s'inicia amb el programa SAT és un camí al desenvolupament espontani que es pot trobar a l'interior de la persona més enllà de la ideologia, a una escola viva en què l'essència es troba més enllà del que es pot ensenyar en el currículum explícit. Al Programa SAT hi ha qui han parlat que es tracta de l'escola d'amor, d'un lloc on el que s'aprèn és a ser més humà i més vertader. Per alguns suposa el descobriment de la vida espiritual de la vida; per a molts que han seguit la formació senten que la seva vida ha canviat de rumb i s'ha transformat.

Majoritàriament quan es parla de la formació personal i de creixement a través del Programa SAT resulta ser una entrada a un camí de transformació.

Un aspecte important del Programa SAT és de naturalesa psicossocial: el grup dels participants es torna un grup en què cada un es pot mostrar amb autenticitat per poder explorar conductes alternatives i descobrir que és acollit sense ser jutjat. Però el procés que produeix el Programa SAT, segons Naranjo, no és sols un procés en què la gent que hi participa es sent acceptada i vàlida, sinó que també hi ha un fort element de confrontació ambdós acceptació i confrontació es troben en equilibri per aconseguir aquest resultat transformador i no únicament complaent (Naranjo, 2013).

Altre via de treball autoguiat de la interioritat és el *focusing* que consisteix en tenir l'atenció concentrada de forma subtil al cos, atenent al que està succeint, escoltant la sensació corporal global, per reconèixer i canviar la forma en què enfocam els problemes de la vida. El procés ve donat per l'experiència personal i dóna eines per viure la pròpia interioritat. El *focusing* està concebut com una altra forma de conèixer el món, és a dir a través de les sensacions que obtenim del propi cos. El *focusing* és una tècnica per augmentar el nostre accés a l'experiència significativa que vivim amb el propi cos. Es tracta de seguir una sensació holística i seguint aquesta sensació sentida per evocar a una sensació sentida en una experiència viscuda, fins arribar a una resolució corporal de l'assumpte, canvi sentit.

Tot i que Eugene Gendlin va desenvolupar la tècnica en situació de psicoteràpia és bàsicament la formulació del procés ja és una passa per a l'èxit en situació de crisi. Aquesta tècnica aplicada primer a la formació de

mestres ajuda a treure força interior, defensa, més intuïció en la pròpia autoexploració i la interiorització. La tècnica del focusing pot ensenyar-se en una sèrie de passos que ajuden a desenvolupar a través d'un procés de coneixement personal. En aquest sentit es tracta de desenvolupar l'atenció per aconseguir l'excel·lència (Gendlin, 1999; Goleman, 2014).

De la mateixa manera veure la relació clara existent entre emoció i interioritat resulta ser un argument de pes per veure l'educació emocional també com a una via per a desenvolupar la interioritat i l'espiritualitat. La pràctica de l'educació emocional afavoreix la introspecció, juntament amb un conjunt de pràctiques com la relaxació i la meditació. Prendre consciència de les pròpies emocions, arribar a cotes cada vegada més altes d'autonomia emocional, el benestar emocional, etc. tot plegat són formes que aproximen a l'experiència d'interioritat (Bisquera, 2000).

La crítica a la realitat actual es fonamenta en les enormes desigualtats socials, l'absència de projecte de vida de les persones que han estat formades en alts nivells tècnics, científics i professionals però que viuen enmig de la infelicitat i l'angoixa. En aquest punt una forma de trobar altre cop el sentit podria venir de la recuperació de la idea de la formació integral de l'home; l'home vist amb la seva totalitat i no parcel·lat o cultivat en part. Així que el mestre sobre aquesta línia de pensament s'hauria d'ocupar del propi creixement personal, la influència de la seva vida emocional, de buscar l'autenticitat en la pròpia vida i les pròpies potencialitats no exclusivament per al món laboral sinó per una vida autèntica. La persona del mestre ha de ser aquella que és capaç de treballar per desenvolupar-se de forma harmònica, ocupada en la construcció d'un projecte que li doni sentit intel·lectual i espiritual amb miras a aconseguir una transformació que tenguin la seva influència a

l'escola, a la vida en relació amb la comunitat educativa. Aquest desenvolupament i formació harmònica, integral i integrada, singular i personalitzada, és dinamitzadora del creixement i del desenvolupament individual i col·lectiu.

En la vessant individual, el mestre ha de començar un procés d'interiorització pel propi creixement personal. La vida és un constant aprenentatge en la qual no hi ha límit. El mestre viu i es desenvolupa personalment i aquest procés, com mestre que és, ho ha de fer conscientment. El creixement personal suposa ser cada vegada més un mateix, i està lligat a l'educació però té un plus, un component d'autodesenvolupament, de voluntat i consciència, en el propi creixement. El mestre, en l'exercici de la seva professió, ha de fer que aquest procés de formació pugui anar més enllà, amb el que alguns autors han vingut a denominar procés transpersonal, fins i tot alguns autors com a Narajo parla de procés meditatiu i terapèutic, a més d'un procés d'autoconeixement guiat per tal de poder fer canvis de conducta i arribar a una transformació profunda que en essència sigui la maduració de la pròpia persona humana. Tornar a humanitzar els processos de formació de la persona (Naranjo, 2013).

Tot plegat significa que en la formació personal i professional del docent s'ha de poder produir una mena de procés que en algun sentit vagi més enllà de l'individu. El canvi en el procés interior de la persona per un creixement personal serà més profund si mirant al propi interior i es comparteix amb altres, i aquest procés a més és guiat. L'aspiració de la persona humana de transcendir, sortir de la persona i poder superar límits. Superar límits en el que és el desenvolupament humà suposa accedir a nous nivells d'identitat que a la vegada obren nous nivells de consciència. En

l'estudi de l'ésser humà, tan en els corrents orientals com en els occidentals, apunten que transcendir a un mateix es troba en relació directa amb un creixement en la dimensió comunicativa i la capacitat d'alteritat. En aquest procés l'altre entra a formar part d'un mateix i d'aquí a que es dilueixin els límits, i en aquest sentit suposa la consciència d'unitat. I aquí és on es cobra el sentit social i ecològic i a on podem ubicar l'espiritualitat imprescindible per créixer en humanitat. En aquest sentit la persona del mestre ha de fer un procés d'interiorització constant i permanent. La interiorització és la primera premissa per veure la humanitat, la construcció de l'estat propi de subjectivació des d'on veure el seu vertader estat interior (Wilber, 2005; Naranjo, 2013).

De la mateixa manera que les intel·ligències es potencien usant-les, les potencialitats de la persona de l'educador es reforcen aplicant-les a la realitat. Els educadors tenen la necessitat de fomentar les seves competències professionals, de transformar els fets en pensaments i els pensaments en reflexió, i les reflexions en canvis de pensaments i d'acció (Malaguzzi, 2001). En aquest sentit la formació és clau, la formació inicial i la formació permanent, diària en el centre. Trobar oportunitats de reflexió i diàleg, buscant referents teòrics i culturals per tornar a reinterpretar. La formació per al canvi i la formació com a canvi (Rinaldi, 2009)¹⁸¹.

---

¹⁸¹ El desenvolupament des de l'apartat 4.7 fins aquí es fonamenten amb les següents obres de Mascaró: *Lamps of fire. The Creation of Faith*. i sobretot *The Bhagavad Gita*.

4.8.3. Autenticitat/Caràcter/les relacions interpersonals

L'educació holística -global, integral- proposa un educador transformador: sensible a les necessitats de canvi de l'educand, un educador capaç d'ajudar a respondre a les necessitats cada vegada més complexes de la persona de l'educand. En aquest sentit la persona de l'educador ha de ser obert i establir una relació autèntica amb l'alumne. La persona de l'educador que acompanya a l'alumne amb aquesta relació d'autenticitat és alhora aprenent i en constant procés de transformació per la relació que estableix amb els altres –educands, companys de professió, comunitat educativa- Així el mestre holístic dedica més temps a ajudar a l'alumne a formular preguntes i a resoldre les que formula el propi alumne que a exigir respostes correctes.

La persona de l'educador que ha d'acompanyar aquests processos ha d'estar habituat a transitar per ells. Aquest camí, quan és compartit té molts itineraris, trobar on conflueixen, on es troben i conflueixen on es pot visualitzar la unitat, la humanització de la persona. El mestre en aquest tipus d'educació és un catalitzador, facilitador, agent d'aprenentatge. Estima a l'educand i per això es preocupa per estimular el seu aprenentatge aprofitant el moment oportú, fent possible que pugui volar quan estigui preparat. En aquest sentit donar també comporta un rebre, així el mestre també es nodreix d'una relació positiva amb la persona dels estudiants, dels companys de professió, de les famílies i de la comunitat educativa. Així que requereix una forta cultura de participació. El diàleg i l'actitud d'escolta i obertura a l'altre exigeix temps en els que es puguin organitzar (Santos Guerra, 2002).

En aquest sentit i seguint el mestre ha d'estar empoderat per la seva tasca educativa. Empoderament per a poder aconseguir transformació i canvi significatiu. Empoderament en el sentit de poder fer, de ser capaç, i de sentir-se amb major control de les situacions, tenint un rol actiu en el procés de canvi i amb actitud crítica per a prendre decisions. Empoderament s'entén de forma tridimensional: personal, desenvolupar el sentit del jo i la confiança. En el marc de l'educació holística basada en la idea de que cada persona troba la seva identitat, significat i sentit de la vida a través de la interrelació entre el món natural i els valors humans que es viuen en comunitat el docent té un paper molt rellevant. Es tracta d'una educació integral que busca despertar el culte intrínsec per a la vida i la passió per a la descoberta i l'aprenentatge –creixement personal- (Rinaldi, 1999). Així tot es comporta com un conjunt integrat que determina com es comporten les parts però que aquestes parts per si mateixes no poden explicar el funcionament del tot, l'holisme considera que el tot és un sistema més complex que la suma dels seus elements. Així es considera l'educació com un sistema viu i en constant evolució i progrés promovent valors com la interdependència i solidaritat, la diversitat i la individualitat, els drets humans i naturals, la totalitat i la unitat. En aquest sentit tot mestre, en la seva acció educativa s'emmiralla en una forma de fer i la projecta per aconseguir un resultat concret. Aquesta forma de fer no és simplement una inspiració sinó com afirma Coll els mestres necessiten recorre a referents que orientin i justifiquin la seva actuació. Així doncs, apel·lant a la vessant de formar la persona en la seva globalitat es fa necessari que es situïn en un marc explicatiu multifactorial i multidireccional.

El desenvolupament evolutiu de la persona és el seu cicle vital que va des del naixement fins a la mort. En aquest procés, vivim experiències i

adquirim coneixements de tot tipus que ens fa ser com som, i anam construint un edifici cada totxo es consolida sobre l'anterior, (Horno, 2004). L'edifici resultant és la nostra personalitat, que ens diferencia com a individus, per això no hi ha dos edificis iguals, perquè la construcció és personal i intransferible. Encara que els totxos de que disposem per bastir l'edifici siguin els mateixos per a tothom, els usam i distribuïm de forma diferent. La vida en aquest sentit avança en espiral (Bruner, 1988).

Es necessita d'un temps per integrar les vivències, un ritme personal de forma multifactorial –nosaltres, les circumstàncies ...- i si no es deixa un temps els estímuls s'acumulen però no s'aconsegueix integrar-los. Es requereix un temps per replegar-se amb un mateix. En el cas dels infants aquest és un factor clau i determinant de la seva evolució, segons Pepa Horno córrer mai és el camí, s'ha d'acompanyar als infants per orientar-los però donant-los el temps necessari per fer que el procés es pugui consolidar (Horno, 2004).

4.8.4. Ocupació: Atenció/Cura

La única forma de tenir cura de si és primerament tenint consciència de si mateix. Una vegada que això succeeix el mestre es troba en disposició de poder donar aquesta atenció als alumnes. Depèn de la formació de la persona de l'educador la disposició dels espais que creen el mode de relacionar-se, de la capacitat d'empatia amb el mode d'aprendre dels infants, la predisposició dels espais, materials, la relació amb les famílies i en la comunitat. El temps potser sigui el millor aliat, fer que sigui possible una pausa, un temps de descans i reflexió, significa que l'infant pugui

internalitzar les accions, la qual cosa suposa donar qualitat a l'aprenentatge, a les relacions i vivències (Rinaldi, 2009).

En aquest sentit el mestre és un espectador privilegiat que observa i acompanya els infants en el seu aprenentatge. El rol de l'educador és ser guia i orientar el procés d'aprenentatge de l'infant, a l'hora que ell mateix aprèn. Parteix d'un infant competent, capaç i creatiu (Malaguzzi, 2001). El mestre té el paper d'oferir els materials i els espais necessaris perquè l'alumne pugui experimentar i aprendre, ha de convidar-los a participar a través de les provacions i les preguntes. Ha de ser capaç d'animar en l'habilitat de pensament per tal de que l'alumne pugui trobar l'equilibri entre allò que sap amb el que és nou, generant conflicte cognitiu i així l'alumne pugui reequilibrar i adaptar el nou coneixement.

Així doncs el mestre té la tasca de fer visible els aprenentatges, i fer visible vol dir donar existència a allò que succeeix. Aleshores la feina del mestre és observar i documentar. La documentació permet construir, centrats en la reflexió, i fer visible el saber que es produeix en una acció, construir cultura sobre allò què s'ha fet i crear memòria. Memòria viva que deixa empremta de tots aquells que participen a l'escola (educands, educadors, famílies, comunitat). En el fons crear identitat. Documentar ofereix les pistes inicials per dissenyar una nova intervenció. En aquest sentit saber observar per poder interpretar i anar desenvolupant i modificant les propostes quotidianes. Aquesta és la clau per poder donar resposta a les necessitats i interessos dels educands. Saber connectar amb la interioritat de l'educand, per tal que la trobada d'aprenentatge sigui una acció joiosa. La finalitat de l'educació es la felicitat compartida. En el procés d'ensenyament aprenentatge es treballa perquè els educands creixin i es desenvolupin integrament, aprenent a pensar amb ells i amb els

altres com a pilars d'aquesta felicitat. La professió de mestre té un caràcter ètic a través de la via de l'espiritualitat per descobrir la convivència pacífica i els drets humans com a valors fonamentals. Aspectes com l'equitat, la fraternitat, la igualtat, la responsabilitat, la participació i la democràcia són fonamentals.

El treball en grup és fonamental per tal de compartir i confrontar allò que es veu. Cal la mirada compartida per afavorir l'obertura i anar més enllà, entendre que tot allò que succeeix en una jornada escolar implica aprenentatge (Rinaldi, 2009). En aquest sentit cal posar de relleu el valor de l'actitud d'escolta entre els educadors i educands, com a requisit imprescindible de qualsevol acció educativa. L'escolta és un procés permanent que alimenta la reflexió, acollida i obertura cap a un mateix i cap als altres. Així doncs l'escolta activa és un procés de diàleg que impulsa cap el canvi. Aquesta actitud d'escolta activa incrementa l'atenció i sensibilitat cap a escenaris de cultura, de valors i de polítiques contemporànies. Podem dir que en la pedagogia de l'escolta tot té intenció educativa –paraules i gestos-. El mestre ha d'estar atent a aquesta comunicació decodificant-la i actuar en conseqüència. L'educador ha de saber aprofitar l'obertura de l'educand per tal de que pugui descobrir. S'ha de saber escoltar i actuar amb tota la potencialitat de l'home com són el pensament, els sentiments i l'actuació.

L'educació per poder atendre les necessitats espirituals requereix sensibilitat, un sentit intuïtiu per captar els moments. Les necessitats espirituals són actives i dinàmiques i poden ser ateses si la persona de l'educador coneix amb serenitat les característiques de la persona de cada un dels educands i té tècniques apropiades. L'espiritualitat abasta tot el que és humà, des del que és sensorial al que és cognitiu. En aquest sentit

el mestre és un guia, un model i aleshores una persona amb un compromís de fer possible el desenvolupament, la descoberta o despertar, en la persona de l'educand. La persona de l'educand ha de ser una persona espiritualment sensible, atenta a les necessitats pròpies però atentes als ésser que els envolten. Els educadors han de ser persones capaces de percebre la seva pròpia forma de procedir des de l'interior i es senten moguts per actuar en coherència.

La intel·ligència espiritual a més de permetre reconèixer les necessitats espirituals de la persona de l'educand, anima a fer preguntes transcendent en la recerca de sentit de la vida, a trobar respostes plausibles a la pregunta en qüestió, sigui la que sigui que es plantegi en el moment vital que es trobi. En aquest sentit el mestre també requereix comptar amb aquesta intel·ligència espiritual i fer-ne ús amb convenciment. La resposta mai és unívoca, cada ésser humà trobarà el seu sentit a la seva existència pròpia. En aquest sentit la forma en què li doni sentit dependrà de la seva intel·ligència, de les interaccions amb l'entorn, de la seva cultura i educació.

La funció del docent és de contribuir a la formació integral dels alumnes, aquesta formació integral segons una educació holística ha de donar pas a una transformació. En aquest sentit transformar significa canviar, modificar per a millorar, progressar, evolucionar. Aquest tipus de transformació requereix canvis estructurals no únicament puntuals. Aleshores la formació que es dona a l'escola hauria de ser transformadora i contribuir a la formació de l'ésser humà, en la maduresa integral de la persona de l'alumne per a una vertadera transformació sociocultural, contribuint a possibles respostes als reptes plantejats a la humanitat, des de la innovació i la creativitat.

Un educador del segle XXI necessita desenvolupar i vivenciar l'educació com una educació per a la vida i des de la vida. Aquí es posa de relleu els temps que vivim i les necessitats subjacents els conceptes de pau i educació per a la pau, la vivència dels drets humans i el desenvolupament sustentable del desenvolupament humà, la justícia, el respecte a les diferències, la democràcia, les noves relacions amb la naturalesa, la superació de la pobresa i la solidaritat en les relacions humanes, que vinculi estretament components universals i locals. En aquest sentit com deia Ortega i Gasset no es pot ignorar que com la guerra és cosa que es fa, també la pau és quelcom que s'ha de fer, fabricar...

Els guanys en qualitat educativa suposa un autoconeixement, acceptació, comprensió del món que ha de dur a una convivència optimitzada allunyada de la competitivitat per aconseguir allò superficial i arribar al foment de les relacions basades amb el respecte i realització primer del Ser per arribar a la col·lectivitat. Aquesta realització del ser, basada en l'experiència és el propi interior. En aquest sentit l'educador ha de ser una persona compromesa amb l'ésser humà. El docent ha d'aprendre a desenvolupar les potencialitats de la condició humana de l'estudiant i les seves pròpies de forma coherent. La condició humana transcendeix la naturalesa humana i es situa més enllà de la condició fisiològica de l'home, la condició humana ens fa humans i en conseqüència ens condueix comunitàriament a ser, actuar i a pensar en benefici de la humanitat. La condició humana es dona en l'exercici de pensar i també en la consciència de si mateixos, és la identitat que va més enllà del gènere i de l'home i en la que resideixen les fortaleeses i les debilitats per a ser part de la comunitat humana, de la família a la que pertanyem i de l'espai en el que ens movem com a professors (Morin, 2006).

Segons l'educació plantejada a l'informe Delors, baix el punt de vista de l'educació holística el docent en la seva tasca educativa ha de permetre relacionar el Ser –competències antropològiques- amb el Saber –competències científicoacadèmiques- i amb el Saber Fer –competències laborals, professionals i/o ocupacionals- tot plegat desenvolupant la capacitat de sentir –competències afectives- pensar –competències cognitives- i actuar –competències ètiques i morals- de la persona de l'aprenent. D'aquesta manera s'aprèn a viure, -competències axiològiques i espirituals- i a conèixer –competències ciutadanes. L'escola transformadora sorgeix de la necessitat d'establir noves relacions entre els diferents agents educatius i en aquest sentit aquests agents desenvolupen nous rols. Aquest canvi de rols exigeix actualitzar els fonaments educatius filosòfics, psicològics, epistemològics, sociològics i pedagògics tradicionals i amb això donar resposta a les necessitats de desenvolupament humà, la construcció de coneixement, la transformació sociocultural i la innovació educativa i pedagògica. La intenció del model holístic transformador assumeix el repte, i ha de respondre a la necessitat urgent de formació en un món canviant.

Parafrasejant a Paulo Freire referint-se a l'acte d'educar, complex i apassionant a través de la seva pedagogia del diàleg deia ningú no educa a ningú, tampoc ningú s'educa a ell mateix, els homes s'eduquen entre sí mediatitzats pel món. En aquest sentit s'estableix la necessitat d'un diàleg constant del context en la seva vertadera construcció del coneixement essencial que no és altre que el coneixement d'un mateix.

4.8.5. Concrecions en les habilitats en el creixement espiritual

En el marc de l'educació holística la finalitat és prou clara: ajudar i/o acompanyar la persona de l'educand a descobrir el màxim nivell d'autoconsciència. En aquest context, la infància és un període sensible en la formació de la persona, i no únicament una promesa de futur. La infància és un període vital en què la competència de la persona és fructífera i actual. La imatge que es planteja de l'infant és la d'una persona competent per la qual, el fet de trobar-se en un període primerenc de formació no és impediment per viure la vida amb plenitud. L'infant pot actuar amb plenitud com a persona que és, amb la possibilitat de concretar la seva curiositat per conèixer a través de la descoberta i del despertar i trobant plaer en aquest creixement personal. En l'infant hi trobam totes les intel·ligències en acció, i no únicament en potència (Malaguzzi, 2001; Hoyuelos, 2004).

Segons Hoyuelos, es pot entendre que per afavorir aquesta plenitud en l'infant és important tenir cura de l'ambient en el qual es dona l'experiència de descobriment i de descoberta. L'escola, com a àmbit (en funció de la consideració de constel·lació sistèmica de relacions formada per connexions que es codeterminen), hauria de ser un model ecològic, on totes les relacions que s'hi donen tenen interdependència entre elles. Aquesta xarxa de relacions en interconnexió fa que l'infant com a ésser humà se senti acollit i li ofereix una infinitat de possibilitats creatives i comunicatives que afavoreixen el seu creixement personal. En el mateix sentit que l'home i com a inici del procés vital, l'infant ha de trobar la seva pròpia identitat i el seu propi sentit en una relació respectuosa i complementària amb el món i amb la naturalesa. Des de la primera infància l'ésser humà no només s'ha de sentir acollit; ni estrany, ni centre de l'univers, sinó una persona que també és naturalesa i

que forma part d'una xarxa interconnectada. Aquesta és la idea que fa possible viure la infància com una aventura en primera persona del singular (Hoyuelos, 2006).

Aleshores, l'espiritualitat és essencialment perseguir la plena consciència, amb llibertat i responsabilitat. En aquest procés l'infant no és aliè, perquè els processos de recerca interior són propis de tota persona humana. Segons Frankl, la part espiritual de la persona és quelcom inevitable perquè sorgeix de l'interior, formant part de la persona, fins que inexorablement l'impulsa a viure amb plenitud, encara que el dia a dia sigui irreflexiu (Frankl, 2001). Segons l'autor, hi ha una espiritualitat inconscient i una de conscient. Aleshores el treball de l'educació consisteix a fer conscient aquesta espiritualitat, que pot restar inconscient. Tot i que l'espiritualitat pot sorgir de forma inesperada, en qualsevol moment de la vida, l'espiritualitat conscient i cercada és la que fa que tenguim significació la pròpia vida.

4.9. Espiritualitat treballada en infants

Educar, com a descobriment i despertar de la persona, suposa potenciar tota la integritat de la persona de l'educand. En aquest despertar l'espiritualitat té un lloc privilegiat, al qual la persona de l'infant no n'és aliè. Tal com expressa Hoyuelos, el pensament de Malaguzzi és un pensament planetari, lligant la vida de la persona humana amb la resta de l'univers. Un pensament transdisciplinar capaç d'unificar, ideològicament, disciplines científiques i socials. En aquest sentit, hi ha d'haver una aliança entre l'home i la naturalesa, de la mateixa manera que existeix una aliança entre l'home i

l'infant. La cultura de l'home només es manté, si es potencia la cultura de l'infant (Hoyuelos, 2006).

En aquest sentit, Malaguzzi proposa les escoles de la ciutat de Reggio Emilia,¹⁸² que tenen una imatge d'infant competent, amb capacitat de créixer i de viure l'instant buscant i decidint com viure la seva infantesa. La intervenció educativa es fonamenta a cercar i a trobar la forma d'estimular l'infant a través de l'activitat creativa i de la relació enriquidora amb tota la comunitat educativa. Es defineix com una escola amable, amb una actitud acollidora de la cultura de l'infant; capaç d'inventar, de crear, d'experimentar i, sobretot, de viure intensament la seva infantesa. Al mateix temps, es fa visible l'activitat creadora de l'infant, donant-la a conèixer a través del relat i de la documentació pedagògica¹⁸³.

Una escola que dóna cabuda a la satisfacció a nivell personal, a viure la pròpia interioritat i, a la vegada, convidant a la familiaritat i al diàleg, suprimint les distàncies i tot tipus de barreres. En aquest sentit, l'escola des del primer moment és un lloc de trobada, de comunicació i d'expressió, de descoberta i d'experimentació. Un lloc de trobada de l'infant amb ell mateix i amb els altres. L'escola ha de ser un lloc de reflexió, de crítica, d'investigació i d'aprenentatge. D'aquesta manera, Loris Malaguzzi considera l'art com el millor dels mitjans per a la construcció de coneixement i una manera de comunicació humana basada en la complexitat emocional, és així com es

---

¹⁸² El model de les escoles infantils de Reggio Emilia són un referent a nivell internacional de l'educació per a infants de 0-6 anys inspirades en el pensament de Loris Malaguzzi.

¹⁸³ Documentació pedagògica és considera la narració del que ha estat l'aprenentatge de l'infant, fent visible la seva vivència d'aprenentatge, posant de relleu la competència de l'infant i deixant petjada del seu testimoniatge.

presenta en el poema *Els cents llenguatges*.¹⁸⁴ L'aprenentatge es fonamenta en la descoberta de l'infant del seu propi interior i en el fet d'aconseguir que tengui al seu abast totes les vies possibles d'expressió d'aquesta interioritat (Malaguzzi, 2001).

Per a l'educació de la persona, una educació integral i global, es fa necessari explicitar la inexistència d'una educació neutral, objectiva, pura, aliena a la història i a la biografia de la persona de l'educador. En aquest sentit, la persona de l'educador sempre educa des d'un determinat lloc, en un determinat context, amb uns valors i des d'un rerefons de conviccions i creences, religioses o laiques. La persona de l'educador és un ésser amb història, que utilitza una llengua materna, amb unes conviccions i creences i, tot això, d'una manera conscient o inconscient està en el procés educatiu que es duu a terme. De la mateixa manera, la persona de l'educand tampoc es pot entendre neutre, sense vida. La persona de l'educand és un ésser viu, actiu i dinàmic amb tota una vida mental, emocional, social i espiritual. Tenint en compte això, l'educació és una trobada entre dues subjectivitats. En l'educació, com a trobada de dues subjectivitats, s'ha de contemplar de forma clara com escoltar els infants, de forma ètica, la seva pròpia cultura d'infant i poder ajudar per tal que pugui treure el millor d'un mateix. En l'infant l'espiritualitat existeix, el seu interior es viu. Potser no sempre és expressat, o fins i tot entès, però l'infant té vivències íntimes i úniques, experiències interiors que només ell coneix, preguntes transcendents que es

---

¹⁸⁴ *Els Cent llenguatges* dels infants és el títol del poema que presenta l'exposició internacional d'una aventura educativa: la de l'Educació infantil de Reggio Emilia. L'exposició ha estat itinerant per tot el món. La mostra va ser pensada originàriament per Loris Malaguzzi i els seus col·laboradors. Aquest poema és la narració d'una forma d'entendre la infància des de la competència: els nens tenen cent llenguatges i decideixen usar-los tots. Aquesta exposició ha estat i és la mostra que tot està per fer i que tot és possible, com deia Miquel Martí i Pol. Per aquesta raó, està radicalment en contra de fer que cada dia sigui igual que l'anterior i cada dia és un nou dia per descobrir.

fa i que no sempre és capaç d'escoltar. En educació es tracta de fer possible que es pugui escoltar aquest interior i fer possible que l'autenticitat sorgeixi amb llibertat, que aprengui a reconèixer el significat de la pròpia vida i a viure conscientment. (Malaguzzi, 2001; Hoyuelos, 2004; 2006; Torralba, 2012).

Quan es parla d'espiritualitat en infants s'ha de pensar en un format especialment per infants i deixar de fer reproduccions de mètodes o pràctiques pròpies pels adults. Amb tot, quan parlem d'espiritualitat, sigui per infants o per adults, no existeix un tipus de manifestació de l'espiritualitat, sinó que hi ha pluralitat de manifestacions. En espiritualitat es parla d'una expressió individual i única, la qual s'ha de practicar de forma molt respectuosa per a poder arribar a la plena consciència personal. En aquest sentit, s'ha de dir que els infants tenen una vida interior intensa i rica, el que succeeix és que no se'ls proporcionen les vies o formes per canalitzar-les o viure-les amb tota la seva plenitud. Tot infant fàcilment entra a la pràctica del dubte fecund o de la pregunta oberta, sense que per això s'hagi d'entrar en el sectarisme o en el dogmatisme.

La necessitat de sentit, tal com ho presenta Frankl, és constitutiva de la persona humana. L'espiritualitat és una de les parts de la persona, sigui infant o adult, per la qual cosa s'ha de preparar el terreny o les vies perquè l'infant pugui despertar o descobrir aquesta part i pugui experimentar i practicar-la en total normalitat. La finalitat de l'educació integral, global o holística és proporcionar vies perquè l'infant desenvolupi l'espiritualitat.

Conclusions

Joan Mascaró i Fornés recull pensaments, descrivint la forta empremta que li va causar l'ambient rural, empremta que segons ell mateix va actuar de fonaments per fer que fos capaç d'empatitzar amb altres pobles i costums diferents. Els anys viscuts a Santa Margalida, segons J.F. March van ser el seu referent emocional durant tota la seva vida.

El pensament de Mascaró es caracteritza pel seu manifest amor a la seva terra i les seves arrels. Aquest amor als seus orígens van fer possible que es pogués adaptar a altres costums i cultures. La seva base sòlida, enfortida per l'amor. Tocat per la contemplació de la bellesa de la natura i el silenci que l'acompanya a reconèixer una necessitat important de soledat, d'interiorització, de contemplació de la natura, de recerca de pau interior... parafrasejant el propi autor la necessitat d'escoltar sense fer-se notar en la immensitat de la creació.

Joan Mascaró i Fornés tenia un ideari pedagògic tot i que la intenció de la seva obra no fos proposar de forma explícita un concepte d'educació, ni tampoc fer cap tractat de pedagogia. En l'obra de Mascaró de forma subjacent podem abstroure la idea que tenia sobre com hauria de ser l'educació per contribuir a què la persona de l'educand arribés a tenir una vida plena.

La idea d'educació de la qual parla Mascaró és amplia i va molt més enllà de l'academicisme. Per ell l'educació s'ha de fonamentar essencialment en l'home i en la seva interioritat. El saber bàsic i fonamental per a l'autor és el coneixement d'un mateix i el creixement de la pròpia consciència. L'espiritualitat que parteix del coneixement d'un mateix i és completa forjant allò que considera valuós. És en aquest sentit que per Mascaró l'autèntica educació ha de pretendre aconseguir l'experiència directa de la descoberta de l'esperit interior.

L'espiritualitat en l'obra de Mascaró és un principi pedagògic fonamental. El camí de la formació de la persona ha de passar necessàriament per la interioritat. Aleshores ningú potser educat sinó que cada un s'educa. L'educació com l'espiritualitat és vivència personal. En aquest procés de formació de la persona el silenci conscient és una eina imprescindible.

En general l'obra de Mascaró té un gran propòsit: donar a conèixer el que ell mateix havia descobert amb la lectura del poema Bhagavad Gita, i tornar al món occidental tot el sentit del poema. El fet fortuït que Mascaró llegís el poema durant la seva adolescència el va marcar de tal forma que la seva trajectòria de formació sempre va estar lligada a aquest fet, com s'ha vist. Per Mascaró el poema desvetlla el secret de com enfrontar la batalla interior que tota persona manté durant el peregrinatge per la vida. En el poema es planteja el lloc que ocupa la raó en el discerniment humà: la raó per sobre de qualsevol altra cosa. El Gita crida a una vida interior, a la recerca de la pau interior que resisteix a la vida i a la mort.

5.1. L'amor la força transformadora

L'amor és el concepte absolut en l'obra de Mascaró i l'eix sobre el qual s'articulen les altres dues idees –la llum i la vida-. Tot i així cal reconèixer, que resulta gairebé impossible desvincular la vida i la llum del concepte d'amor per trobar el seu veritable abast.

Per Mascaró l'amor és l'autèntica via en el procés de creixement i perfecció de la persona. Si l'individu es deixa guiar per l'amor a través de la pròpia consciència, donarà coherència a les seves accions i farà possible l'alliberament del dolor que li causa la pròpia existència, perquè podrà arribar a la Llum.

Per a l'autor l'amor és la capacitat que fa possible que es pugui gaudir de la vida, estimar molt i a tota forma de vida. Per enfortir la capacitat d'estimar la condició imprescindible és la plenitud de vida interior, que permeti el vessament. En aquest sentit l'amor és una conquesta a nivell personal. Com no potser d'altra manera perquè hi hagi lliurament i entrega hi ha d'haver plenitud. L'essència de l'amor es troba en l'alliberament des d'una plenitud espiritual, aquesta és una actitud radical i expansiva des de la intimitat personal.

Per Mascaró l'amor dóna valor a les coses. Davant la presència de l'amor les coses rellueixen, adquireixen valor per a la persona que estima. En aquest sentit només la mirada amorosa pot fer descobrir la plenitud i autenticitat de la realitat. L'amor s'aboca sobre allò estimat deixant-lo intacte, ve a ser una projecció espiritual. En aquest sentit l'amor és llum i claror fent-nos veure la riquesa de les coses. L'amor il·lumina l'objecte

estimat i veu com és en realitat posant de relleu tot el que té de positiu. És en aquest sentit que es pot veure tot el potencial d'allò que s'estima.

Joan Mascaró segueix el pensament de Joaquim Xirau, en la visió de l'altre i la consciència amorosa. La visió de l'altre i la consciència amorosa és allò que permet a l'individu transcendir-se i tendir, més enllà d'un mateix, cap a l'infinit. L'amor autèntic és el vessament de la pròpia plenitud interior; que, una vegada s'ha desbordat, es retroalimenta amb la pròpia capacitat d'estimar i es converteix en consciència amorosa, repercutint de manera positiva i creativa en tot el procés vital.

En aquest sentit l'amor és una actitud activa. La mirada amorosa veu la perfecció possible de l'objecte-subjecte estimat, veu el seu potencial. Igualment veu els defectes o limitacions però cercant la seva perfecció, recol·loca la seva realitat posant al lloc preferent allò que és superior del que s'estima. En aquesta idea rau la idea de que la vida sense amor és una vida sense sentit. L'amor il·lumina, transfigura, transforma la vida en joiosa i plena.

L'amor esdevé l'autèntica força interior, que quan arriba a la seva plenitud talment com una força centrífuga, vessa i fa millorar la pròpia persona i els qui es troben al seu voltant. De tal manera, que aquesta sinèrgia amorosa arriba a crear un circuit que tendeix a la perfecció en el procés vital de la persona.

En la mateixa línia, l'amor és una força atractiva que eleva l'home i el fa tendir a la transcendència, que el catapulta cap a la perfecció i cap a l'infinit. Aquest amor es crea en la intimitat, en el pròpia interioritat. Així que, l'esperit, com a pròpia intimitat i força interior, es converteix en mirada amorosa, en actitud amorosa i, més encara, en consciència amorosa que

impregna tot el procés vital de la persona. La consciència amorosa arriba a ser un univers independent, capaç d'absorbir tota la vida i així adquirir la capacitat de projecció diària sobre les persones i les coses.

Mascaró considera que la mirada juntament amb l'actitud amorosa són els motors que permeten construir la consciència amorosa, posant en valor les coses i les persones. De tal manera que la qualitat i el grau de plenitud de vida interior de cada individu fa canviar la mirada davant de la resta de persones i de les coses i fa possible una pràctica de vida conscient de l'amor i conscienciada en l'amor.

La consciència amorosa és una forma d'interioritat que creix en la vida personal de cadascú i, en desbordar-se'n més enllà d'un mateix, fa possible que les persones i les coses adquireixin un valor i arribin a ser personals. Tot i això, la consciència amorosa, que equival a interioritat i a vida personal, no exclou la realitat exterior; perquè la vida personal i íntima es nodreix sempre de la vida exterior. La consciència amorosa equival a intimitat i a vida personal, però a la vegada suposa la confrontació d'ambdues realitats: la interior i l'exterior. La consciència amorosa esdevé font de coneixement i de creació a l'hora, tendint a la plenitud.

Segons Mascaró, per amor les persones i les coses adquireixen un valor i es fan personals. En aquest moment, es pot dir que l'amor en Mascaró és font de plenitud espiritual, que es desborda cap als altres, i una font de coneixement pel que té de creixement i de creació. En aquest sentit l'amor incorpora a la intimitat tot el que hi ha de valuós en la realitat que l'envolta, fent que creixi la vàlua personal del qui estima i, al mateix temps, fent que creixi la realitat exterior amb el valor que li confereix la pròpia mirada amorosa. Segons l'autor, la consciència amorosa contribueix a la pròpia plenitud. La consciència amorosa, atorga interioritat i vida personal i, al

mateix temps, fa que l'estimat per reciprocitat arribi a la millor de les seves versions com a persona.

Amor autèntic per Mascaró és fortalesa interna, de flux de l'interior cap a l'exterior. L'amor fa traslluir l'autèntic valor de la realitat estimada i totes les possibilitats del que pot arribar a valer. A més a més, el fet de descobrir-les ajuda a aconseguir que la mateixa realitat pugui arribar a la materialització d'aquestes qualitats.

L'amor pot canviar les persones, perquè l'amor sensibilitza i humanitza. La mirada cap a l'altre ha de ser un esguard amorós, a partir del qual es valora el que té de positiu l'altre, com si fos la mirada d'un mateix. Per Mascaró l'amor il·lumina, fa que sobresurti la bellesa i la bondat. L'amor per a Mascaró, a més a més, és veritat com a visió per la vida, la força que impulsa per seguir caminant, per seguir la llum i saber cap a on cal anar i per recórrer el camí més adequat mentre es desenvolupa el pelegrinatge per la vida. Tant és així que, segons l'autor, l'amor recol·loca la persona que estima i també recol·loca la realitat estimada. En aquest sentit, el poder de l'amor afecta la forma en què ens relacionam amb el món: l'amor fa ser millor persona amb un mateix i en la relació amb els altres i amb les coses del món.

Per a Mascaró la perfecció de l'amor, l'amor autèntic, es troba en la perfecta unió; unió no en el sinònim de confusió, anul·lació o assimilació. L'esser estimat ha de continuar sent aquella persona peculiar, original, única. En l'amor autèntic la persona estimada no deixa de ser una persona aliena i diferent. La perfecta unió amorosa, segons Mascaró, és la projecció del propi jo al centre de la persona aliena. En aquesta unió les parts implicades no perden la personalitat pròpia. Per Mascaró la vitalitat i l'excés de vida interior permet vessar-se íntegrament en l'altre i vincular-se íntimament amb l'altre, sense perdre la pròpia essència. Només en aquest sentit, es pot entendre la

unió com a fusió i no com assimilació i és en aquest punt que, sense deixar de ser un mateix, hom es pot situar en l'altre: conèixer com percep, com se sent situant-se al seu interior i, en aquesta inflexió, és quan se revela tota la personalitat i l'interior de la persona estimada. De tal manera que tot el que mirat des de fora pot semblar incompatible, quan és mirat des de dins es pot considerar coherent. Segons Mascaró, aquesta fusió és la llum de la mirada amorosa.

L'amor és a la vegada creació, base d'harmonia entre el món interior i exterior. Per Mascaró en l'amor autèntic no hi ha dualitat sinó que la vida és amorosa i dóna sentit personal a la realitat, la posa en valor, l'interioritza i fa que sigui assimilada per l'esperit. En la capacitat de l'estimar és on es reforça la concepció poètica de l'espiritualitat de Mascaró: l'amor obre camins, l'amor és creació i dóna sentit simbòlic i mític a la realitat. L'artista i qualsevol altra persona amb aquesta sensibilitat és i pot esser recreador de la naturalesa. D'alguna manera, Mascaró considera que art i fins i tot la vida ordinària tenen com a finalitat la recreació de la natura. L'amor ressalta els valors positius del món, els endreça, els coordina i, fins i tot, fa que les coses més insignificants adquireixen valor sota el seu influx. L'amor és l'única força que és capaç de dignificar la matèria i l'esperit. És en aquest sentit que, per a Mascaró l'amor és il·lusió, al·licient, esperança, anhel, fe. Per aquesta raó, la mirada amorosa transfigura la realitat i pot desvelar-ne els aspectes inèdits, descobrir-ne les millors possibilitats i fe florir no únicament el que val sinó el que pot arribar a valer. Per a Mascaró, l'amor despulla les circumstàncies mutables de la vida. En una mirada amorosa el sentit i el valor de les persones i les coses apareix en la seva esfera més alta. A més a més, en l'amor hi ha il·lusió, vida renovada, transfiguració i fe. De tal manera que la plenitud de l'amor suposa reciprocitat i unió.

L'amor autèntic pot tenir la noció d'infinitud. Quan s'estima es veu més clar el camí de la vida i és l'amor que lliga i fa possible la transformació. Les altres dues idees bàsiques en Mascaró, la llum i la vida, serveixen de context adequat per al desenvolupament de l'amor. Mascaró insisteix en el fet que no es pot canviar tot el món. En canvi, el que sí és factible de canviar és el propi interior. En aquest canvi interior és l'amor que il·lumina el procés i fa possible el discerniment. És a dir, un mateix pot anar optimitzant el seu propi procés de perfecció i la pròpia consciència moral a través de l'amor. L'amor és el pont d'unió entre allò finit i allò infinit, per la qual cosa l'amor es converteix en la força transformadora de la realitat.

Per Mascaró la visió que importa en la vida és aquella que prové de l'interior. Aquesta visió interior es converteix en llum que guia el pelegrinatge de la vida de la persona, que al cap i a la fi, necessàriament ha d'orientar-la cap a la perfecció. És en aquest sentit que Mascaró troba en l'amor el factor transformador definitiu i determinat que es projecta com un moviment alliberador. Segons l'autor L'amor és la força transformadora de la realitat.

L'amor és el que dóna sentit a la vida, descobrint tota la meravella de la bellesa del món, una vida plena d'amor és una vida plena, intensa i joiosa. Per Mascaró l'amor és el responsable de menar l'individu des del renou de l'exterior, de la superficialitat a la profunditat del món interior de cada un. L'experiència d'interioritat és la que fa sentir joia. La joia és el factor i indicador més de l'amor autèntic. La joia que és interna i eterna. La joia il·lumina i és elecció fent ús de la pròpia llibertat de l'individu que ha d'arribar a un estat de saviesa. D'aquesta manera distingeix la joia del plaer, el plaer està indissolublement lligat al món exterior i és transitori.

En general a l'obra de Mascaró, l'amor és present en tots els moments: des dels moments de vida contemplativa i espiritual als de la vida quotidiana

i ordinària. La idea d'amor en Mascaró es troba en el fons de cada un dels temes que tracta; la concepció de l'amor mascarònica resulta reforçada i justificada per la seva concepció poètica de l'espiritualitat. Per a Mascaró l'amor és el fonament vital que fa copsar la pròpia realitat i, a la vegada dóna, la possibilitat de transcendir-la. L'amor autèntic és la via hegemònica que dóna la possibilitat de creixement intrapersonal i interpersonal. L'amor facilita progrés cap a la perfecció de la persona; i aquesta perfecció passa necessàriament per la comprensió activa de l'altre.

Mascaró professava amor a la saviesa, tenia gran afany de coneixement i de creixement personal, de tot el que suposava anar més enllà del coneixement evident perquè és el coneixement que, segons ell, transforma a la persona que aprèn.

Qui res no coneix, res no estima. Qui no pot fer res, res no compren. Qui res compren, res val. Però qui compren també estima, observa, veu... Quan més gros és el coneixement inherent a una cosa, més gros és l'amor. Aquestes paraules de Paracelsus les podem fer servir per explicar la magnitud de la passió que Mascaró té pel coneixement i l'admiració pel saber; i que tot gira entorn al concepte d'amor. Aquestes paraules són properes a les seves posicions teòriques de Mascaró en el tema de l'amor i la concepció de la relació entre amor i educació i entre amor i pedagogia.

5.2. El silenci conscient, brúixola d'interioritat

Mascaró afirma que l'amor autèntic arriba al punt més àlgid en el silenci conscient. Només quan s'està en silenci conscient es pot arribar a transcendir-se. El silenci conscient fa possible l'experimentació de l'harmonia, l'equilibri, l'equanimitat, la superació de la separativitat. A través del silenci conscient s'arriba a la pau i a la creativitat, que no és altre cosa que la morada de l'esperit.

El silenci és la porta que ens comunica amb l'àmbit inefable, de l'obertura infinita, un lloc de saviesa, plenitud i felicitat. El silenci conscient és el camí i la guia per a poder arribar a experimentar el vertader jo i la plenitud de l'amor. Es pot dir que el silenci és l'entrada al misteri, és el contacte amb el vertader jo, és la plenitud que ho conté tot. En trobar aquesta plenitud interior es pot arribar a la joia suprema i sentir-se part de la immensitat.

Per Mascaró conèixer el camí de la saviesa implica conèixer-se a sí mateix, i a la vegada implica oblidar-se de sí mateix, deixar de banda l'ego. El silenci conscient és el camí per a poder arribar a experimentar el vertader jo. És en aquest àmbit silenciós on la persona descobreix el seu ésser, la seva vertadera essència.

El silenci conscient és el marc o el context que possibilita tota la resta, i aquí, segons Mascaró és on rau la seva importància. En el món occidental, costa entendre que es pugui estar sense pensar, sense projectar, sense imaginar, sense rendir ni produir; confondre-s'hi un mateix amb el món és molt complex perquè no es veu la necessitat. Però en canvi Mascaró proposa al silenci conscient com les coordenades del món espiritual.

El silenci conscient potser considerat una zona limítrof on és possible la recuperació del sentit i del significat de la vida. D'aquí la importància que per Mascaró té per a la vertadera formació trobar espais de silenci, moments de pau i tranquil·litat, d'estar i sentir-se amb un mateix. Aturar els moviments de la ment, com explica Mascaró, per estar en el present, per viure el present de cada instant. Per norma general es viu dispers, és a dir fora, ocupat per afers de l'exterior d'un mateix. La interiorització ens concentra, ens ensenya a conviure amb la nostra intimitat. Segons Mascaró sense aquesta convivència, sense aquest estar centrat en el que realment som és molt difícil poder viure amb plenitud.

El silenci permet viure el que existeix dins nosaltres i ens fa ser més conscients de la realitat en a la qual vivim. La interiorització ajuda a submergir-se amb el que s'està fent, amb l'aquí i l'ara. En aquest sentit es tracta de deixar-se anar, de fruir. Es pot dir que Mascaró coincideix amb el que Pablo d'Ors expressa com la magnanimitat del despreniment, la qual permet anar caminant per la vida amb una espècie d'omnipresència personal. Així mateix ho entén Mascaró, no hi ha altra forma per arribar al vertader jo. En el procés de deixar-se anar es troba la capacitat de sorprendre la qual cosa és molt important per aprendre. Però perquè pugui succeir es fa necessari entrenament.

Mascaró explica que com més s'exercita la interiorització, la meditació més s'amplia la capacitat de percepció que es té. Segons Mascaró la interiorització incrementa la pròpia capacitat de commoure. La mirada es neteja i es comencen a veure els vertaders colors de les coses. L'oïda s'afina i es comença a sentir. Amb la interiorització es com es veu la pròpia i radical mutabilitat i la interdependència amb el món i els altres, i això fins el punt de trobar-se part de l'univers, acostant-nos a la més radical de la nostra

identitat. En aquest sentit, segons Mascaró per un coneixement més profund d'un mateix no s'ha de separar sinó unir. En aquest ordre de coses la compassió és la conseqüència natural de trobar que el món i un mateix és la mateixa cosa, que un mateix és com qualsevol ésser vivent. És així que per Mascaró en la interiorització es va revelant el misteri de la unitat.

Segons Mascaró gràcies a la meditació s'aprèn a no voler anar a cap altre lloc diferent al que s'està; i és quan s'està amb plenament. Aleshores qualsevol estat d'ànim que es té és el millor estat ànim possible en el moment de fer la meditació. Ser conscient té a veure amb contemplar els pensaments; ser conscient de la unitat. Un mateix és allò que queda quan desapareixen els propis pensaments -Mascaró parla d'aturar els moviments de la ment-. Exercitar la consciència és la manera de viure el moment, totalment aquí i ara. Aquesta és la manera que descriu Mascaró per aprendre a viure amb plenament. La interiorització a través del silenci és estar ben despert, no es pot confondre amb el somiar.

En el silenci conscient cada sensació, per mínima que sembli, és digna de ser explorada. Viure-ho suposa estar sempre en contacte amb un mateix. En aquest sentit i segons l'autor aquest sentit meditació i vida haurien de tendir a ser el mateix; d'aquí que per Mascaró l'autèntica vida sigui la vida espiritual. La meditació possibilita els indicis de realitat. Per assolir aquests indicis de realitat, no val la pena esforçar-se; l'esforç tendeix més bé a dificultar-ho. Es tracta d'entregar-se. No capficar-se, sinó viure en l'abandó. Despertar el propi interior, escoltar-lo i ser sensibles. En el fons si escoltam el nostre interior ens mostrarà la saviesa, tots i cadascú és ja un cosmos sencer de coneixement i saviesa.

La tècnica és ben senzilla –seure (per sentir-se còmode), no fer res, respirar, emmudir els pensaments...- suposa reconciliar la persona amb el que és en realitat. Familiaritzar-se amb les sensacions corporals i deixar-se fruir.

5.3. La pedagogia de Joan Mascaró i Fornés

L'educació per Mascaró té la pretensió d'arribar directament a l'ànima. Mascaró entén que l'educació és el suport al viatge que la persona de l'educand ha de fer a la recerca interior. Aquest ha de ser, segons l'autor, un viatge conscient i amb intenció en el transcurs del dia a dia i a través de les vivències quotidianes. Segons l'autor en aquest viatge l'ensenyança formal hi pot contribuir però per això es fa necessari una implicació directa i compromesa de la persona de l'educand i de l'educador.

Mascaró entén que l'educació ha de ser una educació integral de la personal, en el procés de formació estan implicades totes les dimensions de la persona però per Mascaró és la dimensió espiritual, la que és troba en el sostrat profund perquè les altres dimensions es desenvolupin de manera optima.

Per a Mascaró, en el camí de la formació i de la vida, l'espiritualitat és més que una dimensió humana, és la porta d'entrada al vertader coneixement; coneixement necessari i imprescindible si es vol una existència plena. Aquesta és la raó principal per a l'autor per reclamar la implicació directa, compromesa i profunda de la persona de l'educand, impuls imprescindible de recerca interior. A partir del propi impuls de l'educand, ajudat per l'educador a obrir camins i crear vies de trobada que neix del

respecte i compromís vertader per la persona que es té davant. Per Mascaró el desenvolupament global de la persona és l'objectiu de l'educació i és l'espiritualitat que alimenta totes les dimensions de la persona. En aquest sentit l'educació hauria de dur a cada persona a descobrir, despertar i incrementar les pròpies possibilitats creatives i a desenvolupar tot el potencial de la persona.

La persona de l'educador potser n'és guia, acompanyant, organitzador de l'espai i de l'ambient, el qui troba els recursos adient per obrir les vies d'aquesta implicació. Però una vegada engegat el procés, per mor de que el propi educand n'és l'impulsor, es converteix en un procés d'aprendre a aprendre i d'aprendre a ser per la qual cosa continua al llarg de tota la vida.

En aquest context i per Mascaró es tracta d'extreure el que es troba dins de la persona de l'educand, estimular tot el seu potencial. Fer possible que floreixi el seu interior i arribi a l'autodescobriment per poder arribar a la plenitud. Perquè sigui possible aquest procés el factor principal, segons Mascaró, és la mirada amorosa de la persona de l'educador. En aquest sentit l'educació, per Mascaró, és un acte d'amor. L'educació fa possible germinar i donar fruits. Amb l'educació es pot desenvolupar l'esperit, la interioritat de la persona, i és en aquest sentit, que l'educació no es pot arribar a assolir, sinó és per mitjà de l'amor.

Joan Mascaró insisteix amb la idea de que hi ha una relació directa entre amor i educació i entre amor i pedagogia. Seguint el pensament i argumentació de Joaquim Xirau, l'exercici de l'educació s'entén íntimament vinculat a l'amor. L'educació es produeix quan el mestre és capaç de apropar-se amorosament al seu deixeble. En aquest sentit, s'explicava la relació educativa, com una relació amorosa, en el sentit que s'ha d'acollir la realitat pròpia i personal del deixeble. Qualsevol forma d'imposició suposa

automàticament una suspensió de l'activitat amorosa i, consegüentment, es deixa de fer educació per fer adoctrinament o, simplement, instrucció.

L'activitat amorosa no es proposa suplantar una realitat per una altra, ni suprimir res per millorar la realitat o maquillar-la per suplir les mancances o el baix rendiment; sinó alliberar una realitat virtual i amagada que es troba a l'interior del deixeble i que l'ha de dur cap a la plenitud d'ésser i del seu propi valor. És en aquest punt en què educació i amor coincideixen, arribant a l'extrem que es poden fins i tot fusionar.

Per Mascaró l'amor i l'educació es complementen i arriben a situar-se en la unitat d'una sola essència. La sola presència de l'amor il·lumina una riquesa infinita de possibilitats i el que se sent estimat desitja ser mereixedor d'aquest amor i s'esforça per ser digne de rebre'l. Al igual que Xirau, Mascaró considera que no pot haver educació sense amor, perquè educar no és altra cosa que descobrir amb la mirada atenta i delicada les aptituds i les capacitats de l'educand, posant tot l'esforç necessari per poder-les fer efectives i acompanyant-lo en el procés que el dugui cap a la plenitud de l'ésser, que no és altra cosa que la descoberta de la pròpia vocació, del sentit personal vital i, en definitiva, de la troballa i la confecció de la pròpia personalitat.

La conceptualització de l'amor i de l'educació té presència en el pensament de Mascaró, sobretot en el sentit que l'amor implica reciprocitat. L'educador es posiciona en el rol d'ajudar una consciència aliena, la consciència del deixeble a trobar el seu destí, el propi destí i la pròpia natura.

El paper de l'educador és despertar, promoure, guiar i orientar perquè l'educand trobi el sentit de la pròpia vocació, descobreixi la pròpia vocació i tot plegat amb plena llibertat. En aquesta concepció rau la relació entre la

pedagogia i la consciència amorosa: trobar la bellesa de l'ànima de la persona de l'alumne. La consciència amorosa és la que permet al mestre descobrir les possibilitats úniques de cada un dels seus alumnes, de cada persona en concret, i així trobar la manera d'ajudar-lo a trobar el propi camí. Però, en aquest sentit és el mateix educand el que ha de rebre'l i prendre'l. Més endavant, és aquesta actitud amorosa compartida la que farà que la persona estimada, en aquest cas l'educand, contempli amorosament la realitat i descobreixi noves dimensions de la seva vida.

Amb paraules de Mascaró l'educació consisteix a obrir camins per iniciar i continuar un procés l'interior: un procés de creixement de l'esperit de cada un. Com no podria ser d'una altra manera, en tot creixement primerament hi ha d'haver una llavor, la pròpia de cadascú. Aquesta llavor ha de germinar i, segons hagi estat el seu conreu, ha de créixer, ha de florir i ha de donar els fruits, que d'ella s'esperen. Així doncs, en aquest procés educatiu i de creixement, el mestre no pot ensenyar res, només pot fer tot el possible que la llavor creixi, floreixi i pugui donar fruits. Educar és crear ambients bells i de veritat per ajudar a la vida que ja tenen els infants i els adults. Perquè tots puguin tenir l'alegria de trobar-se.

L'experiència de l'educació és afavorir l'experiència espiritual, i aquesta experiència és comparable a l'artística. Tenint en compte aquesta consideració, per Mascaró l'educació és art. I, per tant com a objecte artístic, és amor.

Així Mascaró eleva el seu argument a una premissa que considera universal i que resulta fonamental en totes les seves reflexions: l'individu que és capaç d'estimar i, per tant, d'entendre el seu interior, és l'únic que pot estimar i entendre el que succeeix al seu voltant, sigui quina sigui la naturalesa del fet. Mascaró considerava que aquesta era una de les més

grans equivocacions de la humanitat i que provocava que molts individus fossin presa de la desesperança. Per tal d'evitar aquest estat de perpetu decaïment en l'individu, cal que la persona arribi a ser senyora d'ella mateixa. I no es pot assolir d'altra manera sinó és a través de l'amor: l'individu ha d'estimar-se a ell mateix. És així que augmenta exponencialment la capacitat d'estimar de l'individu i la seva capacitat d'expansió.

Des del punt de vista pedagògic es tracta d'aconseguir el guiatge perquè dels caos s'arribi a l'ordre. L'educació hauria d'aconseguir el màxim desenvolupament de les persones per arribar a la plenitud. L'educació que considera l'espiritualitat ha de respectar necessàriament la llibertat i la responsabilitat de cada individu cap a la seva vida i la reflexió sobre les preguntes què, per què i per a què vivim i així els ideals, creences, principis i valors floreixin de dins de cada persona i tinguin un sentit i significat per ella.

Segons l'autor l'espiritualitat és una necessitat humana que l'impulsa cap a la transcendència. Espiritualitat que suposa la recerca de sentit a la pròpia existència i sense la qual no es viu autènticament ni humanament. Mascaró reforça la idea que l'espiritualitat neix entre el que és mundà i no a espatlles o en paral·lel a la vida. L'espiritualitat no es pot concebre com una esfera separada de l'univers quotidià. En aquest sentit per Mascaró, l'espiritualitat es pot trobar en la més insignificant de les activitats humanes quotidianes i l'educació adient és centra en ella, en la vida. Així l'autor parla de què l'espiritualitat afavoreix el desenvolupament integral de la persona en la seva quotidianitat.

En Mascaró la idea de que la persona humana és essencialment esperit és cabdal i a partir d'aquest esperit es pot generar creixement i maduresa. L'espiritualitat, segons Mascaró, és la que cada persona crea durant la seva

trajectòria vital i li permet viure autènticament i de forma conscient; a més a més de donar-li l'oportunitat de sentir-se en connexió amb la resta de l'univers.

L'educació subjacent a l'obra del nostre autor es fonamenta essencialment en l'home i en la seva interioritat i en què la persona pugui, a través de l'espiritualitat, sentir-se en harmonia amb l'univers. Podíem dir que el coneixement té base immanent i trajectòria transcendent, i a la vegada és immemorial i universal. Així que per construir coneixement es segueix una trajectòria de dins cap a fora; per la qual cosa és imprescindible l'experiència directa i vital. Mascaró parla d'autèntica educació amb sentit de dins cap a fora i es produeix quan la persona pren consciència de la seva connexió amb la resta de la naturalesa i de l'univers; la interdependència està basada en una reciprocitat entre els mons natural, físic i cultural i traspasant les pròpies vides.

5.4. Joan Mascaró i Fornés com a precursor de cultura de pau

Mascaró tenia especial sensibilitat per la pràctica del silenci i per temes d'espiritualitat des de la infantesa, va viure immers en la cultura oriental durant la seva estada a Ceilan, va tenir contacte amb el pacifisme de Gandhi, experimentant actituds i fent accions no violència davant el conflicte. Aquestes circumstàncies viscudes de manera conscient van afavorir que Mascaró parlés de diàleg entre orient i occident –intercultural, diàleg interreligiós-, tot i ser una idea inèdita en el seu temps. Joan Mascaró va tractar aquests temes en un moment en què no era habitual en occident ni per l'època. Per Josep Massot, Joan Mascaró gràcies al seu alt coneixement

de la cultura oriental i la seva sensibilitat va saber abstroure l'essència d'orient fent-la entenedora per la cultura occidental, i va deixar molt clar la complementarietat existent entre ambdós mons, orient i occident.

La necessitat de fer concreta la reconciliació entre els pobles i la pau en el món és també resultat de que Joan Mascaró visqués en el període entre guerres, amb el desastre que suposa això en la destrucció de valors humans i personals. Aquest context que va contribuir, com s'ha posat de relleu en el desenvolupament del treball, a que en Mascaró creixés aquesta inquietud per fer un pont entre els dos móns i aquesta idea es transformés en actitud i motivació vital.

Mascaró en el pròleg de Bhagavad Gita afirma que l'autèntic progrés de l'home a la terra és el progrés d'una visió interior, i en la seva obra la Creació de la Fe insisteix en que no es pot canviar el món exterior, però sí el món interior. Perfeccionar la pròpia consciència moral a través de la vivència interior, la plenitud interior i l'amor. Amor que en Mascaró suposa compromís, comprensió activa i pacient de l'altre, juntament amb l'acceptació d'una visió transcendent de la vida, tot plegat col·loca a Mascaró entre els precursors de la cultura de Pau.

El concepte Cultura de pau per fer-se realitat ha de passar necessàriament per un canvi de l'individu. En aquest sentit tot i que Mascaró no parles de Cultura de pau en parlar de pau li donava aquesta profunditat. Per Mascaró per viure la pau s'ha d'estar en consonància amb l'arrel de l'humanisme profund i absolut que, segons Mascaró és la única posició que pot englobar a orient i occident. Canviar l'espai íntim per canviar el món i Mascaró proposa l'amor com a visió per a la vida. L'amor com a força que impulsa el peregrinatge de la persona. L'amor que il·lumina i fa possible seguir la llum per reconèixer el camí. En aquest sentit l'amor fa possible

recol·locar a l'individu i a la persona o la realitat estimada. Per, segons l'autor, afecta a totes les formes en què ens relacionam amb el món: l'amor fa ser millor un mateix i la relació amb el món.

Una de les grans preocupacions de Joan Mascaró era que fos la religió la que sovint aixequés tant de greuges. L'autor parla de la veritat de les religions, com a troballa de l'amor autèntic. Buscar l'amor autèntic i no els respectius continguts metafísics que conformen el dogma de qualsevol de les tradicions religioses. En aquesta idea es pot veure una projecció moral del concepte d'amor en Mascaró: la conducta ètica, individual i social, que es pot resumir en la idea d'estimar el proïsme. Així és que Mascaró posa en valor el factor imprescindible i fundacional de qualsevol de les religions. Els valors de les religions tot són els mateixos. Trobar els principis fonamentals d'una visió espiritual que pogués compartir tothom.

Per Mascaró estimar el proïsme és un aspecte decisiu en la resolució dels conflictes socials, dels problemes de convivència i, en definitiva, és la base i fonament teòric i pràctic de la cultura de pau. L'evolució social, per a Mascaró, hauria de ser un progrés de l'amor a través de la superació de l'egoisme.

L'evolució social, per a Mascaró, hauria de ser un progrés de l'amor a través de la superació de l'egoisme. La gènesi de la pau comença en un mateix, la qual cosa és imprescindible per a la construcció de la consciència amorosa. L'egoisme, com a antònim de l'amor, és el responsable de les discòrdies, de la destrucció de la natura pels beneficis i pels interessos personals. L'egoisme és igualment el responsable del materialisme extrem, de les discòrdies nacionals i de l'enfrontament entre les diferents religions i cultures.

Segons Mascaró, l'amor autèntic té com a conseqüència immediata la superació d'aquestes diferències. L'amor fa possible el procés de perfecció i creixement de la persona i és per l'amor que la persona potser activament comprensiva cap a l'altre. L'amor és el que fa possible un canvi de mirada. En Mascaró l'amor a la saviesa fa que tengui esperança amb la humanitat i veure que per viure hi ha de ver un cert ideal i aquest ideal es troba en l'esperit. Mascaró té una clara intenció comunicadora, busca una divulgació del seu pensament i cerca justificar el seu pensament sense renunciar a la seva occidentalitat. Aquesta és la idea de voler sintetitzar l'orient i l'occident. Les seves traduccions volen mostrar la visió oriental i que es puguin entendre pels occidentals. El valor de Mascaró com treballa amb els conceptes és que sense imposar ni fer norma posa el punt en què l'altre amb el seu posicionament pugui reconduir-se al seu lloc; sense lleis, llença i si el que escolta ho vol recull. En aquest sentit segueix la línia de la filosofia oriental que no dirà que has de fer, sinó que hi ha la decisió personal del qui escolta que decideix fer-ho.

La transformació del món només es pot aconseguir a través de la transformació de l'individu. L'individu és la clau. Abans de tot millorar nosaltres. Tothom vol la pau però no es pot treballar vertaderament la pau si no es comença per un mateix. No es experimentar de debó la pau si no es té pau interior, si es té amor de forma que per plenitud pugui arribar a vessar. Llavors quan existeix plenitud, hi ha pau interior i si es pot treballar per la pau exterior. En aquest sentit no es pot patir i alhora treballar per la pau. Aquesta era la idea que Mascaró proposava que per fer possible la reconciliació de pols que en principi podrien semblar irreconciliables, perquè es poguessin apropar i fer-se reconciliables: la recerca del món interior, l'espiritualitat, passa per l'enteniment entre les persones. En aquest el

pensament de Mascaró és totalment inclusiu. Les diferències no haurien de ser una excusa per a barallar-se, sinó una font de riquesa i motiu de goig.

Joan Mascaró i Fornés està immersa en una cultura de pau. Mascaró va ser un home de pau que treballar per la pau creant un constructe intel·lectual fonamentant la idea de que per una pau duradora l'home l'ha de trobar al seu propi interior. I en aquest entramat l'educació -humanista i pragmàtica a l'hora- pot aconseguir a través de l'experiència vital que la pau sigui una realitat. L'educació pot aconseguir afavorir una convivència positiva i autèntica.

L'autoconeixement i creixement personal a través de la interiorització i l'amor cap a un mateix, fa possible el canvi de mirada de l'altre i és el vertader impuls col·lectiu per una convivència pacífica. En aquest sentit Mascaró presenta els elements essencials de la cultura de pau: la humanització de les relacions interpersonals i revalorització dels drets humans.

Referències bibliogràfiques

A) Bibliografia de Joan Mascaró i Fornés

- (1931). *Ideals of education in modern Ceylan*. Parameshvara Colleg/ST Joseph's Catholic Press.
- (Agost-octubre. 1934). L'Orient i Ramon Llull. [Document en línia]. *La Nostra Terra Any VII*, nº 80-82. Mallorca. Pp. 397-401 <http://prensahistorica.mcu.es/ca/publicaciones/ficha_publicacion?idPublicacion=4199> [Data de consulta: 13 de juny de 2012]
- (Nov-des. 1935). El Cant XI del Bhagavad-Gita ("El Poema del Senyor"). [Document en línia]. *La Nostra Terra Any VII*, nº 93-94, Mallorca. Pp 422-428. <http://prensahistorica.mcu.es/ca/publicaciones/ficha_publicacion?idPublicacion=4199>
- (1938). *Himalayas of the Soul*. London: John Murray.
- (1955). *Keats Poems*. Exemplari Mundi. (Traducció: Poemes de John Keats publicacions Francesc de Borja Moll.
- (1958). *Lamps of fire. From the Scriptures and Wisdom of the World*. Cambridge: Penguin Books.
- (1962). *The Bhagavad Gita*. London: Penguin classics. (Translated from the Sanskrit with an introduction by Juan Mascaró).
- (1965). *The Upanishads*. London: Penguin Books. (Translations from the sanskrit with an introduction by Juan Mascaró).
- (1972). *Lamps of fire. From the Scriptures and Wisdom of the World*. London: Penguin Books.
- (1973). *The Dhammapada*. London: Penguin Books. (Translated from the pali with an introduction by Juan Mascaró).

- (1979). *Valors espirituals de l'Orient*. Institut Politecnic de Palma. [Enregistrament sonor]. Conferència inèdita.
- (1981). *Tao te Chig*. El camino del poder divino. Sinopsis. Mèxic.
- (1983). *Bhagavad Gita*. Palma: Moll/Hereus de Joan Mascaró.
- (1986). *Llànties de foc. De les Escripures i Saviesa del Món*. Palma: Moll/UIB.
- (1993). *La creació de la Fe*. Palma: Moll/ [traducció de l'anglès original per Elisabeth Abeyà. The Creation of Faith.
- La creació de la fe*. The Creation of Faith. Mallorca: Moll. (Editad amb una introducció de William Radice. Traducció de l'anglès per Elisabet Abeyà/Kathleen Mascaró i William Radice)
- La Creación de la Fe*. El testament espiritual d'un gran mallorquí. Mallorca: Moll.
- (1993). *Cartes d'un mestre a un amic*. Mallorca: El Tall. (El calaix d'ell Tall 13).
- (1999). *The Creation of Faith. Wisdom for the Millennium*. Mallorca: Moll. (With an Introduction by William Radice).
- (2004). *Joan Mascaró: ecologia, natura i desenvolupament turístic*. A: *Estudis Baleàrics*, núm. 78-79.
- (2005). *Els Upanishads*. Palma: Moll/Hereus de Joan Mascaró.
- (2008). *El Dhammapada*. Mallorca: Moll. (Tradcció d'Elisabet Abeyà).
- > [Data de consulta: 13 de juny de 2012]

B) Bibliografia sobre Joan Mascaró i Fornés

- BORDOY, R. (direct.) (1994). Plaça del nomenament de fill il·lustre. *Revista de Santa Margalida*. Núm. 22. Santa Margalida: Obra Cultural Balear.
- <http://ibdigital.uib.cat/greenstone/collect/premsaForanaMallorca/index/assoc/Santa_Margalida_/1994_mes/02_n0022.dir/Santa

[Margalida_1994_mes02_n0022.pdf](#)> [Data de consulta: 26 de juliol de 2014].

CALAFAT, A. i PASTOR, S. (coords.) (1999). *Associació "la Vila" Santa Margalida. Joan Mascaró i Fornés* <<http://www.lavila.org/premasca.htm>> [data de consulta: 10 de maig de 2013].

CAQUERA'S, C. (2009). *Aunt's House. The Inner Light: Joan Mascaró i Fornés i els Beatles* <<http://esfoc.blogspot.com.es/2009/03/inner-light-joan-mascaro-i-fornes-i-els.html>>
<<http://blogs.myspace.com/index.cfm?fuseaction=blog.view&friendId=193914727&blogId=354553606>>
<http://home.att.net/~chuckayoub/The_Inner_Light_Lyrics.html>
<<http://oldies.about.com/od/thebeatlessongs/a/theinnerlight.htm>>
> <<http://revolution.beatlesperu.com/viewtopic.php?t=8453>>
[Data de consulta: 14 d'abril de 2014].

GARCÍA MARÍN, J. (1992). *Traducciones y ediciones americanas de Joan Mascaró Fornés: 1897-1987*. A/ Congrés Internacional d'Estudis Històrics, Institut d'Estudis Baleàrics. Palma.

LÓPEZ NADAL, G. i MAS FORNÉS, A. (coords.) (1997). *Joan Mascaró i Fornés (1897-1987)*. Palma: Universitat de les Illes Balears.

MAIMÓ, J. (1985a). *Joan Mascaró. Discurs amb motiu de la seva proclamació com a fill il·lustre de Santa Margalida*. Ajuntament de Santa Margalida.

MAIMÓ, J. (1985b). *Joan Mascaró: trobador de la llum, de la'mor [sic] i de la vida: discurs amb motiu de la seva proclamació com a fill il·lustre de Santa Margalida*. Santa Margalida: Ajuntament de Santa Margalida.

MAIMÓ, J. (1987). *L'eminent filleg Joan Mascaró, ha mort*. Santa Margalida
<http://ibdigital.uib.cat/greenstone/collect/premsaForanaMallorca/index/assoc/Can_Pica/fort_198/7_mes04_.dir/Can_Picafort_1987_mes04_n0058.pdf> [Data de consulta: 24 de gener de 2013].

MAIMÓ, J. (1990a). El professor Mascaró i el seu ideari pedagògic. A/ *Educació i Cultura*. N° 8-9. Palma: Universitat de les Illes Balears.

- MAIMÓ, J. (1990b). *Joan Mascaró i Fornés: Els múltiples espais de la saviesa*. Palma: UIB.
- MARCH, J.F. (2005). *Joan Mascaró, la vila i els margalidans*. Mallorca: Ajuntament de Santa Margalida.
- MAS, A. (coord.) (2014). *Sobre en Joan Mascaró i Fornés Webs, treballs, entrades, sobre la biografia d'en Joan Mascaró i Fornés*. <joan-mascaro-i-fornes.balearweb.net> [Data de consulta: 24 novembre de 2014].
- MEDIATECA DE LA CASA DE ASIA. Biografia Juan Mascaró. <http://www.casaasia.es/documentos/perso_mascaro.pdf> [Data de consulta: 24 de gener de 2013].
- MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CIENCIA (2005). *La Nostra Terra*: revista mensual de literatura, art i ciències. Biblioteca virtual de premsa històrica (1928-1934). Any VII 77, 78, 80, 81,82, 93, 94. Palma de Mallorca: Francesc Soler <http://prensahistorica.mcu.es/es/publicaciones/numeros_por_mes.cmd?anyo=1934&idPublicacion=4199> [Data de consulta: 23 de gener 2013]. <http://prensahistorica.mcu.es/ca/publicaciones/ficha_pub.cmd?idPublicacion=4199> [Data de consulta: 24 de gener de 2013].
- MIR, A. (2014). *Il·lustres. Mallorquins il·lustres*. Palma de Mallorca: Obra Cultural Balear. <<http://www.ibalears.cat/joanmascaro/textos.html>> [Data de consulta: 21 de desembre de 2013].
- MIR, G. (1998). *Correspondència de Joan Mascaró. (1930-1986)*. Vol. I i II. Palma: Moll.
- MIR, G. (2002). *Diàlegs amb l'Índia*. Palma: Moll.
- MOURATO, N. (2010). *The life and work of Juan Mascaró (1897-1987) mallorcan an translator of the Bhagavad Gita*. (Tesi doctoral London) <<https://library.soas.ac.uk/Search/Results?type=ids&lookfor=762570>> [Data de consulta: 23 d'agost de 2013].
- MUNAR, M. (coord.) (1997). *La idea d'educació en l'obra de Joan Mascaró i Fornés*. Resum biogràfic i selecció de Textos. Palma: Universitat de les Illes Balears.

- MUT, J.M. (2000). *Irracionalitat, racionalitat i transracionalitat en el pensament de Joan Mascaró i Fornés*. Taula, quaderns de pensament, Palma: UIB, nº 33-34.
- MUT, J.M. (2001). *Influències del concepte d'amor de Joaquim Xirau sobre l'espiritualitat de Joan Mascaró i Fornés*. Taula, quaderns de pensament, Palma: UIB, nº 35-36.
- MUT, J.M. (2002). *La influència de Ramon Llul en el pensament de Joan Mascaró i Fornés*. A/ Estudis Baleàrics, Palma: UIB, nº 68-69.
- MUT, J.M. (2003). *El ioga de Joan Mascaró i Fornés*. (Tesi doctoral Universitat de les Illes Balears). <<http://tesisenxarxa.net>> [Data de consulta: 23 d'agost de 2013].
- MUT, J.M. (2005). Joan Mascaró i Fornés i la filosofia Índia. A: *Taula, quaderns de pensament*. Palma: UIB, núm. 39.
- PI I SUNYER, C i MASCARÓ, J. (1994). *Carles Pi i Sunyer-Joan Mascaró, correspondència (1939-1951)*. Barcelona: Fundació Carles Pi i Sunyer.
- PICORNELL, C. (2012). *Joan Mascaró i Fornés i The Beatles* (o Beorge Harrison) Palma de Mallorca: jcmllonja. <<http://jcmllonja.balearweb.net/post/112757>> [Data de consulta: 23 de juny de 2013].
- QUINDROP PRODUCTIONS AUDIOVISUALS. (2011). *Llànties de foc*. Palma de Mallorca: Alberto Jarabo <<http://www.quindrop.com/joanmascaró>> [Data de consulta: 6 de novembre de 2012].
- QUINDROPS PRODUCTIONS AUDIOVISUALS. (2014). *Webs i vídeos de Joan Mascaró* <<http://joanmascaronians.blogspot.com.es/?view=classic>> [Data de consulta: 30 de octubre de 2015].
- RADICE, W. *Un breve texto de elogio a nuestro querido y admirado don Juan*. (William Radice Profesor de Bengalí SOAS, Universidad de Londres. Deixeble de Joan Mascaró). Nomenat per la Junta de Govern del dia 11 de juliol de 1983. Fou investit a títol pòstum el dia 5 de setembre de 1997.

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS. *Biografia de Joan Mascaró i Fornés* <http://biblioteca.uib.cat/oferta/biblioteques/son_lledo/joan_mascaró/biografia> [Data de consulta: 24 de gener de 2013].

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS. *Curriculum Vitae de Joan Mascaró i Fornés*. <https://www.uib.es/digitalAssets/271/271362_cv.pdf> [Data de consulta: 30 de octubre de 2015].

UNIVERSITAT OBERTA DE CATALUNYA. *Lletra. La literatura catalana en Internet* <<http://lletra.uoc.edu/ca/autor/joan-mascaró>> [Data de consulta: 24 de maig de 2013].

VENTAYOL, S.; MOYÀ, N. (2011). *Llànties de Foc*. [Enregistrament de vídeo] Palma de Mallorca: Quindrop Produccions Audiovisuals. V.O. Català, Castellà i Anglès amb subtítols en català <<http://www.qindrop.com/joanmascaró>> [Data de consulta: 23 d'abril de 2011].

C) Bibliografia emprada per a la contextualització històrica i la fonamentació pedagògica

ABELLAN, J.L. (1971). Las ideas pedagógicas de J. Xirau. *Cuadernos para el diálogo*. Madrid: Insula. Pp 279-285.

AINSCOW, M. (2001). *Desarrollo de escuelas inclusivas*. Madrid: Narcea.

ÁLVAREZ, M. y VILLA, R. (2011). *Nuevos estudios sobre la cultura política en la II República Española. 1931-1936*. Madrid: Dykison.

ALZINA, J., LIMONGI, A. i VIDAL, A. (1992). *Mallorca: Història i Cultura*. Mallorca: Moll.

ARANGUREN, J. LI., BLECUA, A. i GONZÁLEZ DE CARDENAL, O. (1992). *Sant Joan de la Creu*. Barcelona: Claret.

ASSEMBLEA GENERAL DE LES NACIONS UNIDES. (1998). *Guies d'investigació. Enllaços ràpids*. <<http://research.un.org/es/docs/ga/quick/regular/53>> [Data de consulta: 12 de setembre de 2012].

AYUNTAMIENTO DE ÚBEDA (ed.) (1991). *San Juan de la Cruz. Poesías*. Úbeda: Ayuntamiento de Úbeda.

- BARCELÓ, B. (2000). *Centrar-se en les persones. Un model transformador d'intervenció socio-educativa*. Barcelona: Pleniluni.
- BARCELÓ, B. (2013). *La sabiduría interior. Pinceladas de filosofía experimental*. Bilbao: Desclée Brouwer.
- BARCELÓ, B. i FRONTERA, G. (2000). *Historia del turismo a les Illes Balears. A/ Diversos autors. Welcome! Un segle de turismo a les Illes Balears*. Palma: Obra social La Caixa.
- BATLLE, C., CALAFAT, M. i CASTRO, M. (1986). *Cap a una pedagogia pacificadora*. Document inèdit.
- BAUÇÀ, H. i JUAN, M. (2012). *El tesorillo: mallorquins rere les passes de March*. Palma: Roig.
- BEAR, M.F., PARADISO, M.A. y CONNORS, B. W. (1998). *Neurociencia. Explorando el cerebro*. Madrid: Masson.
- BENNASSAR, B. y FULLANA, P. (1993). *Carlisme i integriste a Mallorca (1887-1889): Epistolari entre Antoni Maria Alcover i Miquel Binimelis*. Palma de Mallorca: El Tall.
- BHAGAVAD GITA (Canto del Señor). (2010). Barcelona: Carbonell i Esteva. (Traducció i notes de José Riviralta Borell).
- BHAGAVAD GITA, El (1979). México: Sol. (Versión de Joan Mascaró. (Traducción de Rubén Vasconcelos).
- BHAGAVAD GITA, El (Canto del Señor) (1978). Barcelona: Visión Libros. (Traducción de Julio Pardilla).
- BISQUERRA, R. (2000). *Educación Emocional y bienestar subjetivo*. Barcelona: Wolters Kluwer.
- BLECUA, J.M. (dir.) (1961). *San Juan de la Cruz. Poesías completas y otras páginas*. Zaragoza: Ebro.
- BONET, E. y LLORET, M.R. (1998). *Fonología catalana. Pròleg de Joan Mascaró*. Barcelona: Ariel.
- BRUNER, J. (1988). *Desarrollo evolutivo y evolución*. Madrid: Morata.
- CABRERA, M. (2011). *Juan March: 1880-1962*. Madrid: Marcial Pons.
- CAPITÁN, A. (2000). *Republicanismismo y educación en la España contemporánea: II entre repúblicas (1874-1931)*. Barcelona: Nau.

- CAPRA, F. (1992). *El punto crucial*. Argentina: Estaciones.
- CAPRA, F. (1998). *La trama de la vida. Una nueva perspectiva de los sistemas vivos*. Barcelona: Anagrama.
- CAPRA, F. (2000). *El Tao de la Física*. Málaga: Sirio.
- CAPRA, F. y STEINDL, D. (1994). *Pertenecer al universo*. Madrid: Edaf.
- CARBONELL, F. (2005). *Educación en tiempos de incertidumbre. Equidad e interculturalidad en la escuela*. Madrid: Catarata.
- CARBONELL, J. (1977). *L'Escola Normal de la Generalitat*. Barcelona: Edicions 62.
- CASASNOVAS, M. A. (2005). *La economía Balear*. Palma: Documenta Balear.
- CASASNOVAS, M. A. i GINARD, D. (2006). *L'època contemporània a les Balears*. Palma: Documenta Balear.
- CASASNOVAS, M.A. (1998). *Història de les Illes Balears*. Mallorca: Moll.
- CLAYSON, A. (1998). *The Quiet One: A Life of George Harrison*. London: Sanctuary Publishing, Ltd.
- COLOM, A. J. (1991). *Assaig d'història de l'educació a la Mallorca contemporània*. Palma: Universitat de les Illes Balears.
- COLOM, A.J. (1986). Krishnsmuti y la educación. Un clásico del pacifismo de nuestro tiempo. *Studia Paedagogica*, nº17-18 (Salamanca). Pp. 15-32.
- COLOM, A.J. (1993). *Joan Capò Vallsdepadrines, un temps, uns fets*. Palma: Universitat de les Illes Balears.
- COLOM, A.J. (2008). *La Institució Mallorquina d'Ensenyament*. Palma: Documenta Balear.
- COLOM, A.J. y DIAZ de CASTRO (1977). *Educación y Sociedad en la Mallorca Contemporánea*. Palma: Caja de Ahorros Colonya-Pollensa.
- COLOM, A.J. y DIAZ de CASTRO, F. (1988). *Mateu Obrador: Obra Pedagògica*. Palma de Mca: Conselleria d'Educació, Cultura i Esports. Govern Balear.
- COLOM, G. (1972). *Entre el caliu i la cendra. Memories 1890-1970*. Barcelona: Pòrtic.

- COMAS, F. (1997). La pedagogia musical a Mallorca: la introducció del mètode d'educació pel ritme d'Emili Jaques Dalcroze (1909-1922). *Revista Educació i Cultura*, nº10. Palma de Mallorca: Universitat Illes Balears.
- CROCE, B. (2009). *Una impresa sbagliata*. Roma: Università La Sapienza.
- CUEVAS, C. (1979). *San Juan de la Cruz. Cántico espiritual. Poesías*. Barcelona: Alhambra.
- CULTURE OF PEACE INICIATIVE <<http://pathwaystopeace.org/culture-of-peace-initiative>> [Data de consulta: 12 de març de 2011].
- CYRULNIK, B. (2001). *Los patitos feos: una infancia infeliz no determina la vida*. Barcelona: Gedisa.
- CYRULNIK, B. (2003). *El murmullo de los fantasmas. Volver a la vida después de un trauma*. Barcelona: Gedisa.
- CYRULNIK, B. (2004). *El amor que nos cura*. Barcelona: Gedisa.
- D'ORS, P. (2013). *Biografía del silencio*. Barcelona: Angle.
- DELGADO, B. (2000). *La Institución Libre de Enseñanza y Cataluña*. Barcelona: Ariel.
- DELORS, J. (Dir.). (1996). *La educación encierra un tesoro: informe a la Unesco de la Comisión Internacional sobre la educación para el siglo XXI presidida por Jacques Delors*. Madrid: Unesco/Santillana.
- DÍAZ, C. (Dir.) (2002). *Grandes religiones. Hinduismo, Budismo, Judaísmo, Cristianismo, Islamismo*. Madrid: Emmanuel Mounier.
- DÍAZ, N. (1977). *La irresistible ascensión de Juan March*. Madrid: Sedmay.
- DIXON, A. (1985). *Señor monopolio. La asombrosa vida de Juan March*. Barcelona: Planeta.
- DOMENECH, S. (2009). *Els alumnes de la Generalitat: Els Instituts Escola de la Generalitat*. Barcelona: Abadia de Montserrat.
- ECHEITA, G. (2006). *Educación para la inclusión. Educación sin exclusiones* Madrid: Narcea.
- EDWARDS, C., GANDINI, L y FORMAN, G. (Ed.). (2006) *I cento linguaggi dei bambini. L'approccio di Reggio Emilia all'educazione dell'infanzia*. Azzao San Paolo: Junior srl.

- EINSTEIN, A. (2006). *Mi visión del mundo*. Barcelona: Tusquet.
- ELBOJ, C., PUIGDELLÍVOL, I., SOLER, M. y VALLS, R. (2002). *Comunidades de aprendizaje. Transformar la educación*. Barcelona: Graó.
- ESCOLA DE CULTURA DE PAU. (2007). <http://escolapau.uab.cat/index.php?option=com_content&view=article&id=45&Itemid=34&lang=ca> [Data de consulta: 12 de gener de 2011].
- FERRANDIS, A. (1988). *La escuela comprensiva. Situación actual y problemática*. Madrid: Mec/Cide.
- FERRER, P. (2001). *Juan March. Los inicios de un poder financiero*. Palma: Cort.
- FERRER, P. (2004). *Joan March. La cara oculta del poder*. Primera i segona part. Palma: Cort.
- FERRER, P. (2008a). *Contraban, república i guerra*. Mallorca: Documenta Balear.
- FERRER, P. (2008b). *Joan March. L'home més misteriós del món*. Barcelona: Ediciones B.
- FISAS, V. (2013). *Educar per a una cultura de pau*. Barcelona: Escola de Cultura de Pau [artícle en línia]. Quaderns de construcció de Pau nº20. <www.izt.uam.mx/Spring/wp-content/uploads/2013/11/Fisas_Educar-para-una-cultura-de-paz.pdf> [Data de consulta: 20 de octubre de 2014].
- FLAKE, C.L. (1998). *Educación Holística: Principios, Perspectivas y Prácticas*. Brandon: Holistic Education Press.
- FLECHA, R. y LARENA, R. (2008). *Comunidades de aprendizaje*. Sevilla: Fundación ecoem.
- FOLCH i CAMARASA, LI. (1984). *El seminari de Pedagogia de la Universitat de Barcelona, cinquentenari de la Universitat de Barcelona*. Barcelona: Universitat de Barcelona.
- FORBES, (2003). *Scott H. Holistic Education: An Analysis of its Ideas and Nature*. Brandon: Foundation for Educational Renewal.
- FRANKL, V. (2001). *El hombre en busca del sentido. El análisis existencial y la conciencia espiritual del ser humano*. Barcelona: Paidós.

- FRANKL, V. (2004). *El hombre en busca de sentido*. Barcelona: Herder.
- FREIRE, P. (1999). *Pedagogía del oprimido*. México: Siglo XXI.
- FROMM, E. (2004). *El miedo a la libertad*. Barcelona: Paidós.
- FULLANA, P. (1990) *El catolicisme social a Mallorca (1877-1902)*, Publicacions de l'Abadia de Montsserrat, Barcelona, 1990.
- FULLANA, P. (1994) *El moviment catòlic a Mallorca (1875-1912)*. Publicacions de l'Abadia de Montsserat, Barcelona, 1994.
- FULLANA, P. (1998). *Antoni Maura i el maurisme a Mallorca (1853.1925)*. Palma de Mallorca: Lleonard Muntaner edit.
- FUNDACIÓN CULTURA DE PAZ. < <http://www.fund-culturadepaz.org>> [Data de consulta: 12 de gener de 2011].
- GABRIEL, P. (1973). *El moviment obrer a Mallorca*. Barcelona: Curial.
- GABRIEL, P. (1996). *El moviment obrer a les Balears (1869-1936)*. Palma: Documenta Balear.
- GALLEGO, R. (1999). *Educación Holística. Pedagogía del amor universal*. México: Pax.
- GARCÍA GARRIDO, J.L. (1999). *El profesor del siglo XXI*. Borbón, 51 (4). Pp. 435-447.
- GARDNER, H. (2011). *Inteligencias múltiples: La teoría en práctica*. Barcelona: Paidós.
- GARDNER, H. (1987). *La teoría de las inteligencias múltiples*. México: Fondo de Cultura Económica.
- GARRIGA, R. (1976). *Juan March y su tiempo*. Barcelona: Planeta.
- GENDLIN, E. (1999). *El focusing en psicoterapia. Manual del método experimental*. Barcelona: Paidós.
- GLOBAL MOVEMENT FOR A CULTURA OF PEACE <www.culture-of-peace.info> [Data de consulta: 2 de març de 2012].
- GOLEMAN, D. (1996). *Inteligencia Emocional*. Barcelona: Kairós.
- GOLEMAN, D. (2009). *Inteligencia ecológica*. Barcelona: Kairós.

- GOLEMAN, D. (2012). *El cerebro y la inteligencia emocional: nuevos descubrimientos*. Barcelona: Ediciones B.
- GOLEMAN, D. (2014). *Focus. Desenvolupar l'atenció per aconseguir l'excel·lència*. Barcelona: Kairós.
- GÓMEZ, P. (2002). *La espiritualidad en el hombre desde la perspectiva logoterapéutica de Viktor Frankl*. [Article en línea]. *Psicología y Psicopedagogía*. 10, (3) <<http://www.salvador.edu.ar/ar/psic/ua1-9pub03-10-03.htm>> [Data de consulta: 12 de desembre de 2014].
- GONZÁLEZ GARZA, A. (2009). *Educación Holística: la pedagogía del s. XXI*. Barcelona: Kairós.
- GONZÁLEZ PÉREZ, C. (2013). *23 maestros de corazón. Un salto cuántico en la enseñanza*. Bilbao: Desclée.
- GONZÁLEZ-AGAPITO, J. et alt. (2002). *Tradició i renovació pedagògica, 1898-1939: història de l'educació: Catalunya, Illes Balears, País Valencià*. Barcelona: Abadia de Montserrat.
- GRAÑA I. (1998). *La Cultura a Mallorca*. Palma: Documenta Balear.
- HARTRANFT, C. (2013). *Los yoga Sutra de Patāñjali. La versión definitiva del libro del maestro*. Barcelona: Paidós.
- HENZEZEL, M. (1996). *La muerte íntima*. Madrid: Plaza & Janes.
- HERNÁNDEZ, G. (2009). *El silenci*. Barcelona: Destino.
- HORNO, P. (2004). *Eduquem l'efecte. Reflexions per a famílies, professorat i pediatres*. Barcelona: Graó.
- HOYUELOS, A. (2004). *La ética en el pensamiento y obra pedagógica de Loris Malaguzzi*. Barcelona: Octaedro.
- HOYUELOS, A. (2006). *La estética en el pensamiento y obra de Loris Malaguzzi*. Barcelona: Octaedro.
- HUXLEY, A. (2008). *La filosofía perenne*. Lleida: Pagès.
- JIMÉNEZ LOZANO, J. (Ed.) (1983). *Poesía. San Juan de la Cruz*. Madrid: Taurus.
- JUNG, C.G. (2013). *Los complejos y el inconsciente*. Madrid: Alianza.
- KIERKEGAARD, S. (2010). *Obras completas*. Madrid: Gredos.

- KUHN, T. S. (1971). *La estructura de las revoluciones científicas*. México: FCE.
- KUMAR, S. (2008). *La brújula espiritual*. Barcelona: RBA.
- KUMAR, S. (2009). *¿Turistas o Peregrinos? Un peregrino de la Tierra*. Barcelona: Icària.
- KÜNG, H. (2002). *¿Por qué una ética mundial? Religión y ética en tiempos de globalització. Conversaciones con Jürgen Hoeren*. Barcelona: Herder.
- KÜNG, H. (2006). *Proyecto de una ética mundial*. Madrid: Trotta.
- LA VANGUARDIA. (15 de juny de 1997). Muere Juan March, el gran magnate español del siglo XX. <<http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1977/06/15/pagina-5/33752066/pdf.html?search=manuel%20d.%20benavides>> (10/03/2012 Actualizat a 10.03.2012). [Data de consulta: 13 de noviembre de 2015]. LAO TSE. (1995). *Tao te King. El libro del Tao*. Trad. Esteve Serra. Palma: José J. de Olañeta.
- LAO TSÉ. (1997). *Tao Te King*. Palma de Mallorca: José J. de Olañeta.
- LIPMAN, M., SHARP, A.M. y OSCANYAN, F.S. (1991). *Filosofía a l'escola*. Girona: EUMO/IREF
- LLULL, R. (2009). *Llibre de contemplació*. Barcelona: Barcino.
- LÓPEZ GONZÁLEZ, L. (coord.) (2013). *Maestros del Corazón. Hacia una pedagogía de la interioridad*. Madrid: Wolters Kluwer.
- LUKAS, E. (2008). *Viktor Frankl. El sentido de la vida El pensamiento esencial de Viktor E. Frankl*. Barcelona: Plataforma.
- LUTHER KING, M. (1967). *La fuerza de amar*. Barcelona: Aymá.
- MALAGUZZI, L. (2001). *Educación infantil en Reggio Emilia*. Barcelona: Octaedro.
- MARCELO GARCÍA, C (2006). *Los profesores como trabajadores del conocimiento. Certidumbres y desafíos para una formación a lo largo de la vida*. A/ Larrosa Martínez, F. y Jiménez Alegre, M. D. (eds). *Análisis de la profesión docente*. Alicante: CAM.

- MARTÍNEZ BONAFÉ, J. (1995). El profesorado en el tercer milenio. *Cuadernos de Pedagogía*, nº 240. Pp 23-28.
- MASLOW, A.H. (1987). *El hombre autorrealizado*. Barcelona: Kairós
- MASSOT, J. (1990). *Els escriptors i la guerra civil a les Illes Balears*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- MASSOT, J. (1993). *Llengua, literatura i societat a la Mallorca contemporània*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- MAYOR ZARAGOZA, F. (Presid.) Fundación Cultura de Paz <<http://www.fund-culturadepaz.org>> [Data de consulta: 12 de gener de 2011].
- MAYOR ZARAGOZA, F. Programa Educació per la Pau <<http://escolapau.uab.cat>> [Data de consulta: 12 de gener de 2011].
- MCLUHAN, M. y POWERS, B. R. (1990). *La aldea global*. Barcelona: Gedisa.
- MCLUHAN, M. y POWERS, B. R. (2015). *La aldea global*. Barcelona: Gedisa.
- MENDIUS, R y HANSON, R. (2011). *El cerebro de Buda. La neurociencia de la felicidad, el amor y la sabiduría*. Barcelona: Icaria.
- MILLER, J. (1993). *The Holistic Teacher*. Toronto (Canadá): OISE Pres.
- MILLER, J. (1996). *The Holistic Curriculum*. Toronto (Canada) OISE Press.
- MILLER, R. (1997). *What Are Schools For?* Brandon (US): Holistic Education Press.
- MILLER, R. (2011). *Higher Education and the Journey of Transformation*. *Journal of Pedagogy, Pluralism, and Practice*, 15.
- MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CIENCIA. (1992). *Educación Moral y Cívica*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia.
- MINISTERIO DE EDUCACIÓN Y CIENCIA. (1992). *Educación para la paz*. Madrid: Ministerio de Educación y Ciencia.
- MIR, G. (1988). *El nacionalisme de La Nostra Terra*. Palma: Moll.
- MOLL, F. B. (1975). *Els altres quaranta anys 1935-1974*. Palma: Moll.

- MOLL, F.B. (1970). *Els meus primers trenta anys 1903-1934*. Palma: Moll.
- MONCLÚS, A. (1995). *Utopía, Educación permanente y Didáctica*. Madrid: Parteluz.
- MONTESSORI, M. (1994). *La descubierta de l'infant*. Vic: Eumo.
- MORIN, E. (2004). *Introducción al pensamiento complejo*. Barcelona: Gedisa.
- MORIN, E. (2006). *El método*. Vol. 5. Madrid: Cátedra.
- MOTILLA, X. i SUREDA, B. (2008). *La gota de llet. Protecció a la infància i educació social a la Menorca contemporània*. Maò: Institut Menorquí d'Estudis.
- NACIONES UNIDAS (1997). La Carta de la Terra <www.earthcharterinaction.org> [Data de consulta: 30 de octubre de 2015].
- NACIONES UNIDAS. (1995-2000). La Carta de la Terra. <http://www.earthcharterinaction.org/invent/images/uploads/eartharter_catalan.pdf> [Data de consulta: 17 d'octubre de 2015].
- NACIONES UNIDAS. (1999). Resolución Acta /53/243 de 6 d'octubre de 1999 en el que es fa la Declaració i Programa d'Acció sobre una Cultura de Pau. <<http://www.unesco.org/cpp/uk/projects/sun-cofp.pdf>> [Data de consulta: 12 de setembre de 2012].
- NARAJÓ, C. (2014). *Autoconocimiento transformador*. Barcelona: La llave.
- NARANJO, C. (1999). *Carácter y neurosis*. Barcelona: La llave.
- NARANJO, C. (2002). *Entre meditación y psicoterapia*. Santiago de Chile: Dolmen.
- NARANJO, C. (2004). *Cambiar la educación para cambiar el mundo*. Barcelona: La llave.
- NARANJO, C. (2011). *Sanar la civilización*. Barcelona: La llave.
- NARANJO, C. (2013). *Cambiar la educación para cambiar el mundo*. Barcelona: La llave.
- NIETZSCHE, F. (2006). *La genealogía de la moral*. Madrid: Edaf.

- PANIKKAR, R. (1996). *El silencio del Buddha. Una introducció al ateïsmo religioso*. Madrid: Siruela.
- PANIKKAR, R. (1997). *La experiencia filosófica de la India*. Madrid: Trotta.
- PANIKKAR, R. (1999) *Invitació a la saviesa*. Barcelona: Proa.
- PANIKKAR, R. (2004). *Pau i interculturalitat. Una reflexió filosòfica*. Barcelona: Proa.
- PANIKKAR, R; CARRARA, M. (2013). *Espiritualitat el camí de la vida*. Barcelona: Fragmenta.
- PEÑARRUBIA, B. (1980). *Mallorca davant el centralisme*. Barcelona: Curial.
- PEÑARRUBIA, I. (1997). *La Restauració a Mallorca (1874-1923)*. Palma: Documenta Balear.
- PEREA, P. (edit.) (2003). *Francesc de Borja Moll. Escrits autobiogràfics. Els meus primers trenta anys. Els altres quaranta anys*. Palma: Moll.
- PIAGET, J. (1977). *Seis estudios de pedagogía*. Barcelona: Barral.
- PIAGET, J. (1999). *La psicología de la inteligencia*. Madrid: Crítica.
- PIAGET, J. (2001). *Psicología y Pedagogía*. Madrid: Crítica.
- PIAGET, J. (2007). *El nacimiento de la inteligencia en el niño*. Madrid: Morata.
- PIAGET, J. e INHELDER, B. (2008). *Psicología del niño*. Madrid: Morata.
- PONS, D. (1998). *El Diari "La Almudaina" en l'època de Miquel dels Sans Oliver*. Binissalem, (Mallorca): Di7.
- PONS, D. (2006). *Cultura i literatura a Mallorca entre els segles XIX i XX*. Palma: Hora Nova.
- PORTELL, R. i MARQUÈS, S. (2006). *Els mestres de la República*. Badalona: Ara Llibres.
- PROUST, M. (2002). *A la recerca del temps perdut*. Barcelona: Columna.
- RADICE, W. (2004). *Kathleen May Mascaró. (Comberton, 31 agost 1912- Dry Drayton, 14 febrer 2004). Racordança de la seva vida*. Santa Margalida: Ajuntament de Santa Margalida.

- RAMIS, G. (1998). *Gandhi (contat per Gandhi) a 50 anys de la seva mort*. Palma: Justícia i Pau.
- RINALDI, C. (1999). *Le demande dell'educare oggi*. Reggio Emilia: Comune di Reggio Emilia.
- RINALDI, C.; GIUDICI, C. E KRECHEVSKY, M. (2009). *Rendere visibile l'apprendimento. Bambini che apprendono individualmente e in grupo*. Reggio Emilia: Reggio Children.
- ROBINSON, K. (2009). *El elemento*. Madrid: Grijalbo.
- ROCA, J. (2006). *La industria a Mallorca*. Palma: Documenta Balear.
- RODRÍQUEZ MARTÍNEZ, S.; VALLE, A. y NÚÑEZ, J.C. (2014). *Enseñar a aprender*. Madrid: Pirámide.
- ROIG, M. A. (2005). *Dona i educació a Mallorca. L'Institut d'Estudis Superiors per a la dona*. Palma: Documenta Balear.
- ROSSELLÒ, P. (1997). *Els moviments literaris a les Balears*. Palma: Documenta Balear.
- RUBIÓ i BALAGUER, J. (1985). *Ramon Llull i el lul·lisme*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- SAGREDO, F. (2004). *Documentación y nacimiento de las Naciones Unidas*. Zaragoza: SCIRE, Vol. 10 núm. 1.
- SALA, P. (1999). *Guillem Cifre de Colonya. Un sant que no anava a missa*. Pollença (Mallorca): El Gall.
- SALAS, R., ROJAS, G. y JIMÉNEZ, C. (1998). *Un proyecto de educación holística*. Innovación Educativa núm. 8 Pp. 71-82.
- SÁNCHEZ CARAZO, J.I. (1997). *Xirau (1895-1946)*. Madrid: Orto.
- SÁNCHEZ PÉREZ, F. (1991). *Evolución Política del mundo desarrollado después de la Segunda Guerra Mundial*. Madrid: Akal.
- SANTIAGO MARTÍNEZ, M. P. (2010). *Pedagogía Transpersonal. Una realidad humana pide una nueva pedagogía*. Revista Currículum, 23. Pp.103-126.
- SANTOS GUERRA, M. A. (2000). *El pensamiento complejo y la pedagogía. Bases para una teoría holística de la educación*. Estudios Pedagógicos. núm. 26. Pp.133-148.

- SANTOS GUERRA, M. A. (2002). *La escuela que aprende*. Madrid: Morata.
- SELIGMAN, M. (2005). *Niños optimistas*. Barcelona: Debolsillo.
- SELIGMAN, M. (2002). *La auténtica felicidad*. Barcelona: Vergara.
- SEMINARIO DE EDUCACIÓN PARA LA PAZ. (1994). *Educación para la paz. Una propuesta posible*. Madrid: Asociación Pro Derechos Humanos.
- SERRA, S. (2001). *Els elements de canvi a la Mallorca del segle XX*. Palma: Cort.
- SHIVA, V. (2006). *Manifiesto para una democracia de la Tierra. Justicia, sostenibilidad y paz*. Barcelona: Paidós.
- SIGUAN, M. (1995). *Centenari. Joaquim Xirau (1895-1995)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya/Departament de cultura.
- SPAGGIARI, S. i RINALDI, C. (direc.) (2005). *Els cents llenguatges dels infants: l'exposició*. Barcelona: Rosa Sensat.
- STAINBACK, S. y STAINBACK, W. (1999). *Aulas Inclusivas*. Madrid: Narcea.
- STAPERT, M. y VERLIEFDE, E. (2001). *Focusing con niños*. Bilbao: Desclée Brouwer.
- STEIN, E. (2005). *Excursus sobre el idealismo transcendente*. Madrid: encuentro.
- SUREDA, B. (2006). *Els Mestres de la República*. Revista Lluç núm. 853 (setembre-octubre). Mallorca: Universitat de les Illes Balears.
- SUREDA, B. (1999). *El segle XIX: revolució industrial, Renaixença i educació*. A *Pedagogia a Catalunya*. Barcelona: Fundació Jaume I.
- SUREDA, B. (2000). *L'educació a les Balears en el segle XX*. Palma: Documenta Balear.
- SUREDA, B. et alt. (1977). *L'Educació a Mallorca: aproximació històrica*. Palma: Moll.
- TAGORE, R. (2013). *Sadhana. El sentit de la vida*. Barcelona: Fragmenta
- TILLICH, P. (1972). *Teologia sistemàtica*. Madrid: Ariel.
- TORO, J. M. (2001). *La Vida Maestra*. Bilbao: Desclée de Brouwer.

- TORO, J. M. (2005). *Educación con Co-razón*. Bilbao: Desclée de Brower.
- TORO, J. M. (2008). *La sabiduría del vivir*. Bilbao: Desclée de Brower.
- TORRALBA, F. (2001). *El silencio: un reto educativo*. Madrid: PPC.
- TORRALBA, F. (2004). *Necesidades espirituales del ser humano. Cuestiones preliminares*. Labor Hospitalaria 271. Pp. 7-16.
- TORRALBA, F. (2005). *El silencio un reto educativo*. Barcelona: PPC.
- TORRALBA, F. (2010). *Inteligencia espiritual*. Barcelona: Plataforma.
- TORRALBA, F. (2012). *Inteligencia espiritual en niños*. Barcelona: Plataforma.
- TORRALBA, F. (2013). *Religions, espiritualitat i valors*. Barcelona: Barcino.
- TORRALBA, F. (2014a). *El silencio: un reto educativo*. Madrid: PPC.
- TORRALBA, F. (2014b). *La paz*. Lleida: Milenio.
- TUÑÓN DE LARA, M. (1977). *Medio siglo de cultura española (1885-1936)*. Madrid: Tecnos.
- UNESCO <<http://www.unesco.org>> [Data de consulta: 12 de març de 2011].
- UNESCO. (1969). *Simposio Internacional sobre "Verdad y no-violencia en el humanismo de Gandhi"*. París: Unesco.
- UNESCO. (1983). *La educación para la cooperación internacional y la paz en la escuela primaria*. París: Unesco.
- UNESCO. (1985). *Semillas de paz: contribución de la educación preescolar a la comprensión internacional y la educación para la paz*. Madrid: CECU.
- UNESCO. (1992). *Informe mundial sobre la educación. 1991*. Madrid: Santillana/Unesco.
- UNESCO. (1995). *Declaración y plan de acción integrado sobre la educación para la paz, los derechos humanos y la democracia*. París: Unesco.
- UNESCO. (1996). *Estrategia a Plazo Medio. 1996-2001*. París: Unesco.

- UNESCO. (2012). *Textos fundamentales*. París: Unesco.
- VALDERRAMA, F. (1991). *Historia de la Unesco*. París: Unesco.
- VILANOU, C. (2001). *Joaquim Xirau (1895-1946): quan la filosofia esdevé pedagogia*. Girona: Fundació Universitat de Girona.
- VV.AA. (2012). *La Institución Libre de Enseñanza y Francisco Giner de los Rios: Nuevas perspectivas*. Madrid: Fundación Francisco Giner de los Rios y Acción Cultural Española.
- WATTS, A. (1976). *El camino del Tao*. Barcelona: Kairós.
- WERNICKE, C.G. (1999) *Fundación Holismo de Educación, Salud y Acción Social. Educación holística y pedagogía Montessori*. Montevideo: Uruguay. Pp. 3-6.
- WILBER, K. (2005). *La consciencia sin fronteras. Aproximaciones de oriente y occidente al crecimiento personal*. Barcelona: Kairós.
- WILBER, K. (2007). *Espiritualidad integral. El nuevo papel de la religión en el mundo*. Barcelona: kairós.
- XIRAU, J. (1936). *L'amor i la percepció dels valors*. Revista de Psicologia i Pedagogia. Barcelona IV (16). Pp. 269-341.
- XIRAU, J. (1946). *1895-1946 Vida y obra de Ramon Llull: filosofía y mística*. México: Orion.
- XIRAU, J. (1983). *Amor y mundo y otros escritos*. Barcelona: Península.
- XIRAU, J. (1986). *Pedagogia i vida*. Vic: Eumo.
- XIRAU, L. (1940). *Amor y mundo*. Mexico: El Colegio de México.
- YUS RAMOS, R. (1996). *Temas transversales. Hacia una nueva escuela*, Graó: Barcelona.
- YUS RAMOS, R. (1997). *Hacia una Educación Global desde la transversalidad*. Madrid: Anaya.
- YUS RAMOS, R. (2001). *Una educación holística para el siglo XXI*. Vols. I-II. Bilbao: Desclée De Brouwer.
- ZABALZA, M. A. (1999). *Diseño y desarrollo curricular*. Madrid: Nancea.
- ZOHAR, D. y MARSHALL, I. (2002). *Inteligencia espiritual*. Barcelona: Plaza & Janes.

APÈNDIXS

Apèndix 1: Anàlisi dels aforismes del capítol 1 de l'obra *The Creation of Faith*, en clau pedagògica.....1

Apèndix 2: Recorregut en fotografies d'alguns dels llocs significatius en la trajectòria vital de Joan Mascaró i Fornés.....43

1. Anàlisi dels aforismes del capítol 1 de l'obra *The Creation of Faith*, en clau pedagògica.

El primer capítol *El fi ha de se clar* en formen part 14 seqüències. La segona de les seqüències està dedicada al tema de l'educació. Aquesta seqüència té tretze aforismes, moltes idees dels quals estan també disperses en altres seqüències i que donen un rerefons pedagògic a tota l'obra. En ella es mostra la idea de que l'educació és força impulsora per superar les coordenades de l'espai i del temps. Expressa el vertader propòsit de l'educació que no és altre que el poder arribar a una vida plena. En aquest sentit l'educació denadora de llum.

Entre els diferents aforismes hi ha pensaments com els següents:

*All true education is not a learning: it is an awakening[...] The true end of education is more life, and the true end of life is joy. [...] We are prisoners of space and time. Our aim is to be free and thus make others free. [...] The end of education is a fuller life, a fuller joy. The teacher must have a faith and give this faith to his pupils; but he must give the pupils freedom of discussion. [...] Thought must have freedom to think. But only us truth is there freedom. We are not free to think that 2+2=5! If we do we are not free: we are in the bondage of error*¹⁸⁵ (Mascaró, 1993: 56-58).

L'educació com a força orientadora de coneixement, que inspira la finalitat de la vida individual i col·lectiva: orientadora del camí, de la descoberta i, sobretot, font d'alliberament. En les qüestions educatives és més important com s'aprèn allò que s'aprèn. Així es demostra la impossibilitat que els ensenyants puguin fer alguna cosa més que estimar els seus alumnes; perquè estimar és la manera en què l'aprenent pot gaudir del fet d'aprendre per aprendre. En aquest sentit la personalitat del mestre i la seva qualitat com a persona va pel davant del mètode pedagògic emprat. L'actitud mostrada del mestre és de capital importància per l'aprenent. El mestre ha de tenir una actitud oberta i acollidora, perquè l'aprenent es trobi còmode en l'aprenentatge i tenguí ganes de continuar el procés. La importància de la personalitat del mestre és molt més decisiva que el mètode. En aquest sentit, es dona una relació de causa efecte entre la qualitat de l'educació i la qualitat del mestre. Igualment, la quantitat de coneixement no té valor, la qualitat de coneixement és el que compta a l'hora d'aprendre:

A good teacher with an indifferent method will do more than an indifferent teacher with a good method. It is the personality of the teacher that matters. [...] The quality of education depends on the quality of the teachers. [...] It is not the quantity of

---

¹⁸⁵ Tota educació veritable no és un aprenentatge: és un despertar. [...] El veritable fi de l'educació és més vida, i el veritable fi de la vida és la joia. [...] Som presoners de l'espai i del temps. El nostre anhel és ésser lliures i així fer també lliures als altres. [...] El fi de l'educació és una vida més plena, una joia més plena. El mestre ha de tenir una fe i donar aquest fe als seus deixebles, però ha donar als deixebles llibertat de discussió. [...] El pensament ha de tenir llibertat per pensar. Però només hi ha llibertat en la veritat. No som lliures de pensar que 2+2=5! Si ho feim no som lliures: som en l'esclavatge de l'error.

*knowledge but the quality of knowledge that matters [...] At the heart of our faith there must be reverence for the human personality, otherwise we have anarchy and tyranny. [...] The purpose of education is virtue not usefulness. [...] Joy, is the aim of life, even if joy through suffering or heroic endeavor*¹⁸⁶. (Mascaró, 1993: 56-58).

El cultiu de totes les dimensions de la personalitat humana fa possible que l'educació s'orienti i es focalitzi cap a la finalitat que l'home estigui format per poder decidir com utilitzar el seu intel·lecte: *If only the intellectual part of man is developed, he is a very limited or even a dangerous being. [...] In true creative work there is a vision of beauty and truth and this vision is joy. [...] If only the intellectual part of man is developed, he is a very limited or even a dangerous being. [...] Joy is the aim of life, even if joy through suffering or heroic endeavor*¹⁸⁷ (Mascaró, 1993: 58).

La tercera seqüència es dedica a *Community* i consta de 18 aforismes en què el concepte de comunitat és concebut com una manera externa de viure la pau que comença en l'interior de l'individu, però que no pot acabar en l'individu: *Mankind has other and higher tasks than war. Victors become stupid, vanquished revengeful. [...] We must free the poor of their poverty and the rich of their riches. Both wealth and poverty are harmful. [...] A cultured democracy is the ideal. [...] In a good community there must be co-operation as in an orchestra*¹⁸⁸ (Mascaró, 1993: 60).

La quarta seqüència està dedicada a la Visió. Aquesta seqüència té 20 aforismes, els més destacats dels quals són els següents: *Grey day, but sun within. Trust your life to love. That is enough and it may be the all in all. [...] There is an ever-present calm which has the whole power of the universe behind it. [...] It is the ever-present that matters. [...] There is an inner silence that stops the mental movements of the mind and uses its energy in concentration and meditation leading to contemplation and finally no union with the final Truth*¹⁸⁹ (Mascaró, 1993: 60-62).

---

¹⁸⁶ Un bon mestre amb un mètode indiferent farà més que un mestre indiferent amb un bon mètode. [...] La qualitat de l'educació depèn de la qualitat dels mestres. [...] No és la quantitat de coneixement, sinó la qualitat del coneixement allò que compta. [...] Al bell mig de la nostra fe hi ha d'haver veneració per al a persona humana, si no és així el que tenim és anarquia i tirania. [...] El propòsit de l'educació és la virtut, no la utilitat.

¹⁸⁷ Si només es desenvolupa la part intel·lectual de l'home, aquest és un ésser limitat o fins i tot perillós. [...] En el treball autènticament creatiu hi ha una visió de bellesa i de veritat i aquesta visió és joia.

¹⁸⁸ La humanitat té altres tasques més elevades que la guerra. Els vencedors tornen estúpids, els vençuts venjatius. [...] Hem d'alliberar el pobre de la seva pobresa i el ric de la seva riquesa. Ambdues coses, riquesa i pobresa, són nocives. [...] Una democràcia culta és l'ideal. [...] En una bona comunitat hi ha d'haver cooperació com en una orquestra.

¹⁸⁹ Dia gris, però amb el sol a dintre. Confia la teva vida a l'amor. Amb això n'hi ha prou i pot ésser el tot en tot. [...] Hi ha una calma sempre present que té tot el poder de l'univers darrera ella. [...] És el sempre present allò que compta. [...] Hi ha un silenci interior que atura els moviments mentals de

Aquí es parla de l'amor com a font d'inspiració i de coneixement, fins i tot l'amor permet l'oblit del jo i dona la capacitat d'obrir-se més. L'amor és un mitjà per a canviar els homes, que sensibilitza i humanitza les persones. L'amor il·lumina la bellesa, la bondat, la veritat com a visió per la vida, per seguir caminant i tenir una guia.

La cinquena seqüència la dedica a la contemplació amb 15 aforismes. La contemplació, que es pot aconseguir quan la ment s'atura, és un l'ocasió per a gaudir de la sensació de pau, la pau intensa; l'equilibri entre l'interior i l'exterior. Aleshores és quan es pot gaudir de tota la potencialitat de la ment: *An absolute determination is very silent: the movements of the mind stop. There is no fear, excitement or anger. There is a sense of inner quietness and of inner oneness. Pride, agitation, fear, anger is gone. There is a curious alertness and the mind seems more aware than usual*¹⁹⁰ (Mascaró, 1993: 64).

La contemplació té dues dimensions: la pròpia observació d'un mateix i la contemplació de l'exterior. La condició perquè es doni és tenir la ment alliberada de la quotidianitat, dels sentiments i de les emocions. En definitiva, la contemplació és una font d'inspiració que estimula la creativitat, l'expressió, l'art, etc.: *There is inner observation and experiment and outer observation and experiment. From the first comes poetry and spiritual vision and all human values; from the second science and technology. [...] The poet sees words in contemplation, not in mere thought. [...] Art is a mode of contemplation*¹⁹¹ (Mascaró, 1993: 64). Més endavant, Mascaró estableix la diferència entre meditació i contemplació: la meditació requereix aturar la ment, les idees i els pensaments per arribar a la serenitat interior. Quan s'ha assolit i s'ha arribat plenament a aquest estat és quan es pot parlar de contemplació, que fa els homes sensibles i part d'un tot: *There is a communion which is beyond contemplation even as contemplation is beyond meditation. Meditation is sound, contemplation is silence*¹⁹² (Mascaró, 1993: 66).

La sisena seqüència és la que es dedica a la ment i agrupa 14 aforismes al voltant de la ment, com els següents: *The world of mind is surely nearer to us than the world of matter: it is our*

---

l'enteniment i usa la seva energia en concentració i meditació que menen a la contemplació i finalment a la unió amb la Veritat final.

¹⁹⁰ Una determinació absoluta és molt silenciosa: els moviments de la ment s'aturen. No hi ha por, ni excitació ni còlera. Hi ha sensació de quietud interior i d'unitat interior. L'orgull, l'agitació, la por i la ira no hi són. Hi ha un estat d'alerta curiós i la ment sembla més desperta que de costum.

¹⁹¹ Hi ha observació interior i experiment i observació exterior i experiment. De la primera ve la poesia, la visió espiritual i tots els valors humans, de la segona, la ciència i la tecnologia. [...] El poeta veu les paraules en la contemplació, no en el mer pensament. [...] L'art és un mode de contemplació.

¹⁹² Hi ha una comunió que és més enllà de la contemplació així com la contemplació és més enllà de la meditació. La meditació és so, la contemplació és silenci.

*inner world in which we live, where happiness or misery take place, peace or agitation, joy or sorrow, pleasure or pain*¹⁹³ (Mascaró, 1993: 68).

La ment és on se situa tota l'experiència humana, gràcies a ella per ella es coneix i es reconeix; perquè, tot i que primer es veu a través dels sentits, posteriorment la ment redefineix aquesta sensació en l'interior de les persones: *There is knowledge by means of science, of thought, and knowledge by means of feeling. [...] Imagination fills visible things with a high invisible meaning*¹⁹⁴ (Mascaró, 1993: 68).

La setena seqüència es refereix a la immortalitat. Aquesta seqüència consta de 15 aforismes entorn a aquesta temàtica. Mascaró parteix de la idea que acotar la eternitat a través de la ment és una tasca difícil, perquè no es pot imaginar la eternitat, com reflecteixen els aforismes següents:

*The immortality of man is a share in God's immortality. [...] If Infinity is something beyond space, it is quite easy to imagine space as coming from Infinity, even as time has a background of Eternity. [...] Immortality is the source of life but is beyond life. [...] We want a fait stronger than life and death: Eternity must be the background of our faith. The Eternal in us must do its ill: all we can do is not struggle and prevent its work. The good, the beautiful and the true are all the time doing their work of creation. It is for man not to hinder that work*¹⁹⁵ (Mascaró, 1993: 70).

La seqüència vuitena està dedicada a la no violència. En els 16 aforismes de la seqüència, quan es parla de no violència, no suposa passivitat: la no violència és una forma de lluita activa per combatre la injustícia. La lluita de la no violència es troba per sobre de la lluita violenta. La sensibilitat de cada individu és la que el pot decantar cap al fet de combatre la violència amb la no violència, mitjançant la capacitat de saber posar-se al lloc de l'altre i considerar-lo com un igual. La no violència activa està relacionada amb la desobediència civil, que persegueix canvis a favor de la justícia social sense emprar la violència. En aquest sentit, cal entendre la no violència com un posicionament, no com una neutralitat o un immobilisme. De fet, ben al contrari, la no violència és una forma de lluita: *'Think not that I am come to send peace on earth: I came not to send peace,*

---

¹⁹³ El món de la ment és segurament més a prop nostre que el món de la matèria: és al nostre món interior allà on vivim, on té lloc la felicitat o la desgracia, la pau o l'agitació, la joia o la tristesa, el plaer o el dolor.

¹⁹⁴ Hi ha coneixement per mitjà de la ciència, del pensament, i coneixement per mitjà del sentiment. [...] La imaginació omple les coses visible amb un alt significat invisible. [...] La immortalitat és la font de la vida, però és més enllà de la vida.

¹⁹⁵ La immortalitat de l'home és un apart de la immortalitat de Déu. [...] Si l'Infinit és més enllà de l'espai, és fàcil d'imaginar que l'espai ve de l'Infinit, així com el temps té un fons d'Eternitat. [...] Volem una fe més forta que la vida i que la mort: L'Eternitat ha d'ésser el rerefons de la nostra fe. L'Etern en nosaltres ha de fer la seva voluntat: tot el que podem fer és no lliurar-hi i no interferir amb la seva tasca. La bondat, la bellesa i la veritat sempre estan fent la seva tasca de creació. Li toca a l'home no obstaculitzar aquest treball.

*but a sword. ' A sword to fight slavery, disease, ignorance, war. [...] The essence of non-resistance is that we must not fight evil with evil*¹⁹⁶ (Mascaró, 1993: 70-72).

La novena seqüència parla de la vida. Hi ha 15 aforismes que ens parlen de vida. Mascaró recull 15 aforismes dedicats a la mateixa vida, que s'associa amb conceptes com l'escriptura, el pensament i, sempre i des de tots els punts de vista, l'amor: *Love will tell me how to write, and Light will tell me what to write. [...] Thought is helped by words. [...] Thought is dividing and reuniting: analysis and synthesis. [...] Thought is many: imagination is one [...] Love is an intensity of life. [...] Poetry is an intensity of life*¹⁹⁷ (Mascaró, 1993: 74-76).

La vida és pensament, paraula, poesia. Mascaró a través dels aforismes descriu la vida interior, d'aquell que cerca l'equilibri per tenir una vida plena. En aquest procés d'assumpció de la vida interior, cal cercar la qualitat en el pensament i en el sentiment. Aquest camí interior, al mateix temps, es projecta cap a la seva vida exterior. Es tracta de buscar l'harmonia en la vida a través de les paraules, del pensament, de la poesia. Aquesta és l'autenticitat de la vida plena: viure tota la realitat de la persona, deixar de tenir una vida fragmentada i arribar a la comunió amb aquesta realitat, que és una.

La seqüència següent, la desena la concreta amb 17 aforismes que parlen sobre l'infinit. Com succeïa amb la immortalitat, parlar de l'infinit és molt complicat des del finit. Sigui com sigui, ambdós conceptes es concentren en el U, que és el tot, més enllà dels molts. Quan Mascaró parla d'infinit pensa en qualitativament, no quantitativament. D'una altra banda, l'infinit també està associat al silenci, que és qualitat i ho és tot:

*Do not try to grasp the Infinite with the finite. It is lost time. [...] The One is not the number it gives us two. The One is not a more number: it is the All. [...] The One is behind the many and yet he is the many because the many are in him. [...] The symbol of the Infinite is a circle, a line which returns to itself. [...] The Infinite is not a more and more. This is quantity. The Infinite is a quality, the God of the universe. [...] In the Centre of our mind there is silence: the Infinite*¹⁹⁸ (Mascaró, 1993: 76).

---

¹⁹⁶ “No us cregueu que hi he vingut a dur la pau a la terra: No he vingut a dur la pau, sinó una espasa”. Una espasa per combatre l'esclavitud, la malaltia, la ignorància, la guerra. [...] L'essència de la no resistència és que no hem de lluitar contra el mal amb el mal.

¹⁹⁷ L'amor em dirà com he d'escriure, i la Llum em dirà què he d'escriure. [...] El pensament és ajudat per les paraules. [...] El pensament divideix i torna unir: anàlisi i síntesi. [...] El pensament és molts: la imaginació és u. [...] L'amor és una intensitat en la vida. [...] La poesia és una intensitat en la vida.

¹⁹⁸ L'U no és el nombre que ens mena cap al dos. l'U no és un simple nombre: és tot. [...] L'U és més enllà de molts, però en canvi és el molt perquè els molts són en ell. [...] El símbol de l'Infinit és un cercle, una línia que retorna cap a ella mateixa. [...] L'infinit no és un més i més. Això és quantitat. L'Infinit és una qualitat, el Déu de l'univers. [...] Al centre de la nostra ment hi ha silenci: l'Infinit.

L'onzena seqüència la destina a la llibertat i consta de 15 aforismes. Considerant la llibertat com a premissa bàsica i fonamental per a ser un mateix. La llibertat és fonamenta en el fet de poder decidir, però també en la consideració e les conseqüències d'aquesta decisió, de la justícia social i de l'altruisme, que són qualitats intrínseques al fet de ser lliures: *May there not be a proportion of determination and a proportion of free will? The higher we rise to the Centre the freer we are. [...] We are possessed by our possessions, instead of being free. [...] In desire, what I am not struggles against what I am. [...] Selfishness is the negation of freedom. [...] The aim of democracy is self-fulfillment* (Mascaró, 1993: 78-80).

La dotzena seqüència la dedica a la imaginació i conté 23 aforismes. En aquest cas, la imaginació és entesa com una aliada de la raó, per sobre de la fantasia. La imaginació es basa en la consciència, en l'anàlisi i és controlada per la raó. Encara que sempre hi ha una lluita interna entre la fantasia i la imaginació, en aquesta lluita ha de prevaldre la imaginació, perquè està d'acord amb la raó, que al cap i a la fa és la que la controla:

We cannot see by reason what is beyond reason. [...] Intuition is inner vision. It must be tested by reason. And reason may lead to the inner vision. [...] By analyzing an idea you gain power over it. [...] The mind discovers facts, but the imagination selects and explains them, or at least suggests explanations. [...] True imagination is strong and active, and is helped by reason. Fancy is weak and disconnected: it is passive. Hallucination is a powerful fancy, overcoming reason. [...] Imagination is active. Fancy is passive. Imagination wakes us up: fancy sends us to sleep. [...] High imagination works with consciousness and is concert. Fancy works with the unconscious and is vague. [...] Research gives us facts. Imagination arranges them. [...] 'Imagination is the source of all works of art. [...] Imagination is the forerunner of all great scientific discoveries'. Even in mathematics, the most abstract of sciences, it has an indispensable place. [...] Inner struggle is necessary but it should be like a game of chess¹⁹⁹ (Mascaró, 1993: 80-84).

La tretzena seqüència està composta per 25 aforismes i està dedicada a la bona voluntat que s'ha d'entendre com un bé apreciat i que tothom hauria de tenir. L'amor és el que fa possible que existeixi aquesta bona voluntat: *Pure love is creation and power. [...] What we do comes from what*

---

¹⁹⁹ No podem veure amb la raó allò que és més allà de la raó. [...] La intuïció és visió interior. Ha d'ésser posada a prova amb la raó. I la raó pot conduir a la visió interior. [...] Quan analitzes una idea, guanyes poder damunt ella. [...] La ment descobreix fets, però la imaginació els selecciona i els explica, o com a mínim suggereix explicacions. [...] L'autèntica imaginació és forta i activa, i és ajudada per la raó. La fantasia és feble i desconnectada: és passiva. L'al·lucinació és una fantasia poderosa que supera la raó. [...] La imaginació és activa. La fantasia és passiva. La imaginació ens desperta: la fantasia ens fa adormir. [...] La imaginació superior treballa amb la consciència i és concreta. La fantasia treballa amb l'inconscient i és confusa. [...] La investigació ens dóna fets. La imaginació els posa en ordre. [...] La imaginació és la Font de totes les obres d'art. [...] "La imaginació és la precursora de tots els grans descobriments científics". Fins i tot en les matemàtiques, la més abstracta de les ciències; té un lloc indispensable. [...] La lluita interior és necessària, però hauria d'ésser com un joc d'escacs.

*we are, and what we are from what we do. [...] A good will is a supreme good that we all should have*²⁰⁰ (Mascaró, 1993: 84).

La catorzena seqüència està destinada a l'U i està formada per 20 aforismes. Tota la humanitat forma part de l'U i cada individu és un tot en l'U. La recerca de l'U s'ha de fer a l'interior de cada persona i aquesta recerca comporta una batalla interior:

*All is a becoming but behind all becoming there is a return to Being. [...] To doubt about God is to kill the God in us. [...] In the good self we realize ourselves: in the bad self we do not. [...] Heaven is within s: the joy of the good and the beautiful which is Truth. Hell is within us, the pain of evil and ugliness, the enemies of Truth. [...] The Gita wants us to live in a sort of behave, in which judgments are stopped and sins are forgiven. [...] The kingdom of God has to suffer the violence of an inner struggle, the great battle of life. [...] There is a one which is not two; and there is a two which can never be one. [...] When one is one with the All then one is immortal. The All does not die. [...] There is the Silence of Being and the Song of Love. This is all*²⁰¹ (Mascaró, 1993: 86-90).

Al segon capítol II, -El poeta de la religió- es troben els subtemes següents: Poesia, Unificació, Felicitat, Comprensió, Qualitat, Consciència, Esperit, Bellesa, Amor, Creació, Joia, El futur, Acció correcta, Amor, Poesia, Eternitat i Renúncia.

La quinzena seqüència conté 15 aforismes, agrupats entorn a *Poetry*:

The poetry of religion is the truth of religion. If religion goes, poetry remains. [...] 'Humanity' may be the word of intellectuals; 'divinity' the word of poets. The divinity of Jesus is at least supreme poetry. [...] The nature loved by the poet and painter is more real than the nature of the scientist. [...] Art is quality. Science is quantity. [...] Reason can deal this abstractions, number, things and ideas of things. Reason is cold. But poetry is a fire, a living fire of love; and it is poetry that gives us the gods and finally the all-present living God. This God is not a dream, is not a wishful-thinking selfish thought, is not a dead something: it is the God of love who loves us, and whom we can love, who sees us and whom we can see, who works for us and for whom we can work. [...] A poem is a creation of the soul. Prose is a construction of thought. [...] In poetry words are not means of thought and expression: they are ends. In beauty the subject and object are one. [...] In poetry we are. In prose we become. [...] Painting is contemplation not possession. True love is

---

²⁰⁰ L'amor pur és creació i poder. [...] Allò que feim ve d'allò que som, i allò que som ve d'allò que feim. [...] La bona voluntat és un bé suprem que tots hauríem de tenir.

²⁰¹ Tot és un esdevenir, però darrera de tot esdevenir hi ha un retorn a l'Ésser. [...] Dubtar de Déu és matar el Déu en nosaltres. [...] En el bé ens realitzam nosaltres mateixos, en el mal no. [...] El cel és a dins nostre, el dolor del mal i la lletjor, els enemics de la Veritat. [...] El Gita vol que visquem en una mena de cel, en el qual els judicis són aturats i els pecats són perdonats. [...] El Regne de Déu ha de sofrir la violència d'una lluita interior, la gran batalla de la vida. [...] Hi ha un u i u no és dos; i hi ha un dos que mai no pot ésser u. [...] Quan un és u amb el Tot llavors un és immortal. El tot mai no mor. [...] Hi ha el Silenci de l'Ésser i la Cançó de l'Amor. Això ho és tot.

*contemplation not possession. [...] All true art should uplift the soul*²⁰² (Mascaró, 1993: 92-94).

La poesia esdevé la millor forma de trobar-se a un mateix. Més encara, segons Joan Mascaró, és la millor forma de trobar la millor versió d'un mateix. De fet, en el fons, la part de la poesia que s'expressa en les diferents religions és la forma de la poesia més pura. Dins aquest capítol hi trobam 16 subdivisions o temes, cada un amb un nombre diferent d'aforismes. Aquí la gran recerca de Mascaró era trobar paraules que duressin, paraules que no estassin subjectes a la moda, ni als canvis històrics. Fins i tot arriba a afirmar, segons William Radice que *'A great new long poem could change the world'. [...] Large-scale work can be pleasant to the writer but boring to the reader*²⁰³ (Mascaró, 1993: 22).

Mascaró parlava sovint de la unitat del poètic i de l'espiritual i en aquesta unitat l'amistat també tenia un lloc destacat. Joan Mascaró considerava que els poetes, i especialment els traductors de poesia. La poesia en general, com s'ha apuntat amb anterioritat, era una altra manera d'aconseguir arribar al propi interior, una manera de trobar el millor de l'interior. Conscient del fet que la poesia no és la única manera d'aconseguir-ho, reconeix en ella una forma molt adient i favorable a rompre distàncies i a descobrir amics amb els quals no tenim perquè compartir ni el temps ni l'espai i, evidentment, tampoc la quotidianitat. És en aquest sentit en què Joan Mascaró parlava dels llibres, i d'aquest especialment, per tal que pogués ser considerat com un amic per a tota la vida.

D'una altra banda, la poesia és la composició que més pot creuar les barreres de l'espai i del temps i pot descobrir amics en terres molt llunyanes i, fins i tot, en altres èpoques. La poesia, com l'amistat, té a veure amb quelcom que sempre hi és, malgrat que la figura del poeta ja no hi sigui, segons Radice: *For poets and poet-translators, poetry is a way of "finding ourselves, the best in ourselves". It is not everyone's way, and not the only way; but is the way that perhaps more than*

---

²⁰² La poesia de la religió és la veritat de la religió. Si la religió se'n va, la poesia queda. [...] "Humanitat" pot ésser la paraula dels intel·lectuals; "divinitat" la paraula dels poetes. La divinitat de Jesús és almenys suprema poesia. [...] La natura que estimen el poeta i el pintor és més real que la natura del científic. [...] Art és qualitat. Ciència és quantitat. [...] La raó pot tractar amb abstraccions, nombres, coses i idees de coses. La raó és freda. En canvi la poesia és foc, un foc viu d'amor; i és la poesia la que ens dóna els déus i a la fi l'omnipresent Déu vivent. Aquest Déu no és un somni, no és un miratge egoista, no és una cosa morta: és el Déu d'amor que ens estima i al qual podem estimar, que ens veu i al qual podem veure, que treballa per a nosaltres i per al qual podem treballar. [...] Un poema és una creació de l'ànima. La prosa és una construcció del pensament. [...] En poesia les paraules no són mitjans de pensament d'expressió: són fins. En bellesa el subjecte i l'objecte són u. [...] En poesia som. Em prosa esdevenim. [...] La pintura és contemplació, no possessió. L'amor vertader és contemplació, no possessió. [...] Qualsevol art veritable hauria d'enlairar l'ànima.

²⁰³ Un gran poema podria canviar el món [...] el treball a gran escala pot ésser plaent per a l'escriptor, però avorrit per al lector.

any other can cross barriers of place and time can discover friends in many lands an ages ²⁰⁴
(Mascaró, 1993: 12).

La setzena seqüència conté 17 aforismes i està dedicada a la unificació. En aquesta secció Mascaró parteix de la idea que la humanitat forma U amb Déu. Des d'aquesta perspectiva no es pot separar ni diferenciar l'amor de Déu de l'amor de l'home:

In all true love there is a revelation: a revelation of something higher and more real than every-day-life. [...] In ordinary experience the seer and the seen are different. In higher experience the seer and the seen are one. Love is a unification. [...] We cannot separate love of God from love for man: both are One, for men are in God. [...] The ideal is a harmony of unity in variety. There is a religion of spiritual experience, the experience of Being and the experience of love. [...] Love wants nothing except an increase of love²⁰⁵ (Mascaró, 1993: 94-96).

La dissetena seqüència fa referència a la felicitat amb 17 aforismes sobre el tema de la felicitat. La felicitat es troba dins de l'individu i el camí de la felicitat és la lluita de cada un per tal d'escollar el propi interior i per aconseguir controlar les emocions i gestionar-les:

It is not what others are but what we are that matters: our happiness or misery depends on what we are. [...] Virtue is happiness. In a moral life what you give is returned with interest. [...] Joy is something eternal. Pleasure is transient. In possessions e have pleasure and pain. In joy we have something above pleasure and pain. [...] We can possess ideas and emotions or be possessed by ideas and emotions. [...] The subconscious in us should automatically reject much uncontrolled thinking and feeling. Negative ideas must be automatically discarded. [...] Compare the joy of a poet with the pleasure of a drunkard²⁰⁶ (Mascaró, 1993: 98).

La divuitena seqüència té 17 aforismes que s'agrupen entorn al tema de la comprensió. La comprensió i el perdó van de la mà, no es poden separar com les dues cares d'una moneda. La

---

²⁰⁴ Per als poetes I els traductors de poesia, la poesia és una manera de “trobar-nos nosaltres mateixos, el millor de nosaltres mateixos”. No és la manera de tothom, ni és l'única manera; però potser és la que més pot creuar les barreres de l'espai i el temps I pot descobrir amics en moltes terres i èpoques.

²⁰⁵ En tot amor vertader hi ha una revelació: una revelació d'una cosa superior i més real que la vida de cada dia. [...] En l'experiència ordinària el qui veu i el qui és vist són diferents. En l'experiència superior el qui veu i el qui és vist són u. L'amor és una unificació. [...] No podem separar l'amor de Déu de l'amor a l'home: ambdós són U, perquè els homes són en Déu. [...] L'ideal és una harmonia d'unitat en varietat. [...] Hi ha una religió d'experiència espiritual, l'experiència d'Ésser i l'experiència d'Amor. [...] l'Amor no necessita res més que un augment d'amor.

²⁰⁶ No és el que els altres són sinó el que nosaltres som allò que importa: la nostra felicitat o la nostra misèria depèn del que som. [...] La virtut és felicitat. En una vida moral tot el que dones se't retorna amb interès. [...] La joia és eterna. El plaer és transitori. En les possessions tenim plaer i dolor En la joia tenim una cosa que és per damunt del plaer i del dolor. [...] Podem posseir idees i emocions o ésser posseïts per idees i emocions. [...] El nostre subconscient hauria de rebutjar automàticament molts de pensaments i sensacions incontrolades. Les idees negatives han d'ésser descartades automàticament. [...] Compareu la joia d'un poeta amb el plaer d'un embriac.

comprensió uneix, iguala, dóna l'oportunitat de ser millors persones, posar-se en el lloc de l'altre i tenir compassió. La comprensió denota intel·ligència i això comporta ser més humà:

*We want less fanaticism and more sympathy and understanding. [...] It is only when we understand that we can forgive: when we see why we and others are in darkness, then we can have the Spirit of the Gita in dealing with people and things. [...] Do not hate or get angry with men, but understand them as you try to understand a machine where no hate or anger and help. [...] The threat is not from the East nor from the West: it is from the dark forces in man. Find them, know them; dispel their darkness and new man is born*²⁰⁷ (Mascaró, 1993: 100).

La dinovena seqüència recull 18 aforismes i està dedicada a la qualitat. Mascaró, en molts moments, deixa molt clar que els valors de la poesia donen qualitat humana i espiritual i que el poeta vehicula aquesta qualitat. En aquests aforismes recull la concreció de la qualitat per a viure; basada, entre d'altres, en els valors, en l'educació, en la lectura, en l'art, en l'escriptura i en la paraula. Preciosament en els mots es troba en l'ànima i, a partir d'aquí, l'educació és allò que ajuda la persona a viure en qualitat:

*We want a world of quality, not of quantity. Quantity must be at the service of quality: better priests, teachers, doctors, engineers, poets- better men and women. [...] We want to rise from the world of facts to the world of values. [...] Poetry leads us to a living universe of consciousness. Intellectual concepts lead us to a dead world. [...] If people could be educated to live instead of merely to earn and spend! [...] There is the art of reading and the art of writing. [...] When education is information, there is the danger of its essence, taste and perfume disappearing. [...] Light and Love are essential to education. [...] The spirit of religion, like the spirit of poetry, cannot be taught, to others. [...] The great question of education 'What do you want to be?' not 'What do you want to have?' [...] Education should give us 'seed ideas' to grow into future life. [...] The end of education is freedom. Passions make us passive. They can only be controlled by action. [...] Make the mind beautiful and good by meditation and contemplation on the good and the beautiful*²⁰⁸ (Mascaró, 1993: 102-104).

---

²⁰⁷ Necessitam menys fanatisme i més compassió i comprensió. [...] és només quan compremem que podem perdonar: quan veim per què nosaltres i els altres som en la foscor, llavors podem tenir l'esperit del Gita en tractar amb la gent i amb les coses. [...] No odiïs els homes ni t'hi enfadis, sinó que comprèn-los com tractes de comprendre una màquina on ni l'odi ni la ira poden ajudar. [...] L'amenaça no és de l'Est ni de l'Oest: és de les forces obscures de l'home. Troba-les, coneix-les; esvaeix la seva foscor i naixerà un home nou.

²⁰⁸ Necessitam un món de qualitat, no de quantitat. La quantitat ha d'estar al servei de la qualitat: millors sacerdots, Mestres, metges, enginyers, poetes- homes i dones millors. [...] Necessitam elevar-nos del món dels fets al món dels valors. [...] La poesia ens mena a un univers viu de consciència. Els conceptes intel·lectuals ens menen a un món mort. [...] Si la gent pogués ésser educada per viure en comptes d'ésser educada mes per guanyar i gastar! [...] Hi ha l'art de llegir i l'art d'escriure. [...] Quan l'educació és informació hi ha el perill que la seva essència, sabor i perfum desapareguin. [...] Llum i Amor són essencials a l'educació. [...] L'esperit de la religió, com l'esperit de la poesia, no es pot ensenyar, però es pot donar. [...] La gran Qüestió de l'educació és "Què volem ésser?" i no " Què volem tenir?" [...] L'educació ens hauria de donar "idees llavors" perquè creixin en una vida futura. [...] El fi de l'educació és la llibertat. Les passions ens fan tornar passius. Només poden ésser controlades per l'acció. [...] feis la ment bella i bona per mitjà de la meditació i la contemplació del bé i de la bellesa.

La vintena seqüència, Consciència, es concreta en 15 aforismes. El fet de ser conscient del que es viu és viure: ser protagonista de la pròpia història i no deixar que la vida passi pel davant de l'individu. La persona viu en el món que té a la ment. Adonar-se compte de les coses, del que es viu, enforteix, perquè dóna força d'esperit:

*The progress of the soul is like that of a living poem. The poem is our own life, and the centre idea is God. [...] If we find our soul, we find the Centre of the universe. [...] The boy is quantity. Consciousness is quality. [...] The experience of 'I am' may be the highest experience in our life. [...] Our sense of truth gives us the law of creation, and our sense of beauty gives us the harmony of the universe. The discovery of the laws of nature gives us power over physical nature: the discovery of the laws of our moral nature gives us power over ourselves and makes us free. [...] We live our life with our mind. Our life is a succession of mental events. The world of mind, of consciousness, is nearer to us than the world of matter. We live in this world. [...] Each person must in the end solve his inner problems, we must all live our inner life*²⁰⁹ (Mascaró, 1993: 104-106).

La seqüència vint-i-unena està dedicada a l'esperit i conté 19 aforismes en els que és considera que és la part més autèntica de la persona, perquè és l'esperit que aporta la llum interior. Aquest interior és allà on es pot trobar la felicitat: *Only the Spirit is real. All else is appearance. [...] Popular religion gives us materialistic fancy instead of spiritual imagination. [...] Spirit is not in space: it is not an external object. [...] It is the duty of man to be happy because it is his duty to be in touch with the Infinite which is joy*²¹⁰ (Mascaró, 1993: 108).

La vint-i-dosena seqüència parla de la bellesa. Són 14 aforismes agrupats al voltant de la idea de bellesa, considerada la bellesa com a equilibri, unitat i harmonització: *An orchestra is neither an anarchy nor a tyranny. It is a harmony. [...] Rhythm is unity, not opposition. [...] Pleasure and pain become one in beauty. Enjoyment and renunciation are equal in goodness. [...]*

---

²⁰⁹ El progrés de l'ànima és com el d'un poema viu. El poema és la nostra vida, i la idea central és Déu. [...] Si trobam la nostra ànima, trobam el Centre de l'univers. [...] El cos és quantitat. La consciència és qualitat. [...] L'experiència del "Jo som" pot ésser l'experiència més alta de la nostra vida. [...] El nostre sentit de la veritat ens dóna la llei de la creació, i el nostre sentit de la bellesa ens dóna l'harmonia de l'univers. El descobriment de les lleis de la natura ens dóna poder sobre la natura física: el descobriment de les lleis de la nostra natura moral ens dóna poder sobre nosaltres mateixos i ens fa lliures. [...] Vivim la nostra vida amb la nostra ment. La nostra vida és una successió de fets mentals. El món de la ment, de la consciència, és més prop nostre que el món de la matèria. Vivim en aquest món. [...] Cada persona ha de resoldre a la fi els seus problemes interiors: tots hem de viure la nostra vida interior.

²¹⁰ Només l'Esperit és real. La resta és aparença. [...] La religió popular ens dóna quimeres materialistes en comptes d'imaginació espiritual. [...] L'Esperit no és en l'espai: no és un objecte extern. [...] El deure de l'home és ésser feliç perquè és el seu deure estar en contacte amb l'Infinit que és joia

*Beauty, Truth, Goodness. Each one is the other. Truth is beautiful and good. Beauty is true and good. Goodness is true and beautiful*²¹¹ (Mascaró, 1993: 110-112).

La vint-i-tresena seqüència fa esment a l'amor i consta de 19 aforismes. L'amor és tot al que l'home pot aspirar, l'amor conforma persones sense por, solidàries i apropa al coneixement i és pau. Cal estimar les persones, la natura, l'univers, etc.:

*Love burns hates and fears. Love is joy and peace. [...] In love there is no fear. [...] Pure non-violence is love. [...] The law of love solves all the social problems of man. [...] Love is One but it fulfils itself in the many. [...] Love is a security and adventure. [...] Love places us in communion with the God of Love in all things. [...] In love we know. In knowledge there is the knower and the known. In love both are one. [...] When we see the world from the standpoint of the love of our soul, we see it more as an object of love than of possession. Man and the world are used less and loved more. [...] Love is the Truth of the universe and the Truth of our being*²¹² (Mascaró, 1993: 112-114).

La seqüència vint-i-quatrena està dedicada a la creació. Agrupa 23 aforismes i fa esment a la creativitat associant-la amb la qualitat. La creativitat és la forma de trobar solucions als reptes plantejats, però per aconseguir que la creativitat es concreti es fa necessari treballar la ment, fer que la ment estigui en pau i en equilibri:

Can the scientist give laws to the poet? [...] Science knows things but matters of feeling are outside its field. [...] History gives us facts. Poetry gives us something beyond facts. 'Poetry is more than history' Yes, because Eternity is more true than time. [...] The force of evolution comes not from the material world but from the spirit. [...] All creation is an expansion of joy and a return to the source of creation. [...] Put into creation some of the vast collective energies are used for destruction, or preparations for destruction, and the world would sing with o and the desert would flourish as the rose. [...] The solution of a problem is a fact. The greater the peace of mind the easier it is to find the solution. Every worry, agitation or fear hinders the solution. [...] From the control of movements of the mind we can go to the control of words. [...] At least we must know how to ask questions. 'Seek and ye shall find, knock and it shall be opened unto you'. [...] Theoretical science: to understand the world. Practical science: to change the world. [...] It requires imagination to know that our

---

²¹¹ Una orquestra no és una anarquia ni una tirania. És una harmonia. [...] Ritme és unitat, no oposició. [...] Plaer i dolor esdevenen u en bellesa. Gaudi i renúncia són iguals en bondat. [...] Bellesa, Veritat, Bondat. Cadascuna és l'altra. La veritat és bella i bona La belles és vertadera i bona. La bondat és vertadera i bella.

²¹² L'amor crema els odís i els temors. L'amor és joia i pau. [...] En l'amor no hi ha por. [...] La pura no-violència és amor. [...] La llei de l'amor resol tots els problemes socials de l'home. [...] L'amor és U, però es realitza en el molts. [...] L'amor és una seguretat i una aventura. [...] L'amor ens posa en comunió amb l'Amor de Déu en totes les coses. [...] En l'amor coneixem. En el coneixement hi ha el qui coneix i la cosa coneguda. En l'amor ambdós són u. [...] Quan veiem el món des del punt de vista de l'amor de la nostra ànima, el veiem més com un objecte d'amor que de possessió. L'home i el món són usats menys i estimats més. [...] L'amor és la Veritat de l'univers i la Veritat del nostre ésser.

*imagination is limited just as it requires intelligence to know that our intelligence is limited*²¹³ (Mascaró, 1993: 114-118).

La vint-i-cinquena seqüència es concreta amb la joia, i està conformada per 24 aforismes que parlen d'aquest tema. En la vida cal trobar el que dóna joia, tot i l'esforç. La joia és més que el simple plaer, és a dir, va més enllà del plaer. En la recerca interior, l'objectiu és trobar-se a un mateix i es pot dir que és el que dóna la joia del viure:

*Only joy and pleasure make true concentration possible: we concentrate easily on what gives us pleasure or joy. [...] Selfish work is work done in self-consciousness, in bondage of the mind. Unselfish work is freedom. [...] When we know and love more what is above time, then we love and know more what is in time. [...] In our pleasures we are limited or imprisoned. In the joy of the good we are free. [...] In the very core of the world's heart stands immortal youth. [...] The more you give, the more you have. [...] When the many are seen in desire, we only see he many: when they are seen without desire we see the eternal One behind the many. [...] The Infinite is an inner experience: it comes from within us. [...] Have joy in what you are; and thus they cannot take from you what you have. [...] The duty of man on the earth is to find himself*²¹⁴ (Mascaró, 1993: 118-120).

En la vint-i-sisena seqüència es tracta el tema del futur. En ella es concreten 16 aforismes sobre el futur. El futur en busca dels valors per viure en comunitat, el futur buscant la religió universal. El recull entorn al tema del futur va encarat a la convivència pacífica, buscant solucions solidàries i la cooperació. Aquest futur passa per una revolució que ha de començar en l'interior de cada un dels individus:

We want an inner revolution. [...] Science is universal: why not religion? [...] Say in ten sentences that everyone else says in a whole book: what everyone else does

---

²¹³ Pot el científic donar lleis al poeta? [...] La ciència pot conèixer les coses: però les sensacions són for a del seu camp. [...] La història ens dóna fets. La poesia ens dóna coses més enllà dels fets. [...] “La poesia és més veritat que la història”. Sí, perquè l'Eternitat és més veritat que el temps. [...] La força de l'evolució no ve del món material, sinó de l'esperit. [...] Tota creació és una expansió de joia i un retorn a l'origen de la creació. [...] Dirigiu a la creació una part de les immenses energies col·lectives que s'usen per a la destrucció, o per preparar la destrucció, i el món cantaria amb joia i el desert floriria com la rosa. [...] La solució d'un problema és un fet. Com més gran és la pau de la ment, més fàcil és trobar la solució. Qualsevol preocupació, agitació o temor obstaculitza la solució. [...] Podem passar del control de moviments de la ment al control de les paraules. [...] Com a mínim hem de saber com fer preguntes “Cerqueu i trobareu, truqueu i se us obrirà”. [...] Ciència teòrica: per entendre el món. Ciència pràctica: per canviar el món. [...] Fa falta imaginació per saber que la nostra imaginació és limitada, així com fa falta intel·ligència per saber que la nostra intel·ligència és limitada.

²¹⁴ Només la joia i el plaer fon possible la vertadera concentració: ens concentram fàcilment en allò que ens dóna plaer o joia. [...] El treball egoista és treball fet a consciència d'un mateix, esclaus de la ment. El treball desinteressat és llibertat. [...] Quan coneixem i estimam més el que és per damunt del temps, estimam i coneixem més el que és en el temps. [...] En els nostres plaers som limitats o empresonats. En la joia del bé som lliures. [...] Al centre mateix del cor del món hi ha la joventut immortal. [...] Com més dónes, més tens. [...] Quan el molt és vist en el desig, només veiem el molt: quan és vist sense desig veiem l'U etern darrera el molt. [...] L'Infinit és una experiència interior: ens ve de dintre. [...] Tengueu joia en allò que sou; i així no us podran prendre el que teniu. [...] El deure de l'home a la terra és trobar-se ell mateix.

*not say in a whole book. [...] Evil has to grow into good. The direction of humanity is from evil no good. [...] Understand! Do not praise or blame or judge. [...] Not free competition but free eco-operation. [...] we want a moral revolution, a faith clear as light and powerful as fire*²¹⁵ (Mascaró, 1993: 122).

La vint-i-setena seqüència esta dedicada a l'acció correcta i inclou 20 aforismes que parlen de la bona conducta. L'ànim en el camí per decidir, saber que darrera una decisió hi ha d'haver llibertat i una actitud positiva:

*Right action: that which helps something good. Wrong action: that which hurts something good. [...] Collectivists are much than private sins. [...] There is a light which makes us free from darkness. [...] Detach your mind from disturbing thoughts by attachment to higher or different thoughts. [...] If a man has ten virtues and one vice, think not of the one vice but of the ten virtues. If a man has one virtue and ten vices, think not of the ten vices but of the one virtue. [...] Only a higher joy can control a lower passion. Love controls hate and faith controls fear. [...] I can do it. I ought to do it. I must do it. This is true freedom. [...] We are not free to see the sun if we close our eyes*²¹⁶ (Mascaró, 1993: 124-126).

La vint-i-vuitena seqüència es dedica a l'amor. Conté 19 aforismes que parlen d'amor. L'amor comporta una nova vida, és alliberament. En el fons totes les religions i l'humanisme es fonamenten en l'amor. Per sobre de tot hi ha l'amor, que és la forma de canviar el món:

*The Spirit of Christianity ad of all religion and humanism is love, and this can never be given or received on compulsion. [...] Love is a new life, wherein what is beautiful and good are one. [...] Those who hate want more love in order to help them to love. [...] Love stops lust because it is self-giving and not self-seeking. [...] The Spirit of love does not want anything except a greater love, even as a small fire does not want anything except to become a larger fire. [...] Love cannot be taught but it can be give*²¹⁷ (Mascaró, 1993: 126-128).

---

²¹⁵ Necessitam una revolució interior. [...] La ciència és universal: per què no la religió? [...] Diguen en deu frases allò que tots els altres diuen en tot un llibre: allò que tots els altres no diuen en tot un llibre. [...] El mal s'ha de convertir en bé. La direcció de la humanitat és de mal a bé. [...] Compregueu! No enaltiu, ni culpeu ni jutgeu [...] No lliure competició, sinó lliure cooperació.

²¹⁶ Acció correcta: la que ajuda allò que és bo. Acció incorrecta: la que perjudica allò que és bo. [...] Els pecats col·lectius són molts pitjors que els pecats privats. [...] Hi ha una llum que ens allibera de la foscor. [...] Aparta la teva ment de pensaments pertorbadors posant-la en pensaments superiors o diferents. [...] Si un home té deu virtuts i un vici, no pensis en el vici, sinó en les deu virtuts. Si un home té una virtut i deu vicis, no pensis en els deu vicis, sinó en la virtut. [...] Només una joia superior pot controlar una passió inferior. L'amor controla l'odi i la fe controla la por. [...] Ho puc fer. Ho hauria de fer. Ho he de fer. Això és verdadera llibertat. [...] No som lliures de veure el sol si tancam els ulls.

²¹⁷ L'Esperit del Cristianisme i de totes les religions i de l'humanisme és l'amor, i això no pot ésser mai donat ni rebut per obligació [...] L'amor és una nova vida, on tot allò que és bell i bo és u. [...] Aquells qui odien necessiten més amor per ajudar-los a estimar. [...] L'amor atura la luxúria perquè és autoentrega i no egoisme. [...] L'Esperit d'amor no vol res més que un amor més gran, així com un foc petit no vol res més que esdevenir un foc més extens. [...] L'amor no pot ésser ensenyat, però pot ésser donat.

La vint-i-novena seqüència es dedica a la poesia. Conté 16 aforismes que concreten idees sobre la poesia en les religions i les paraules que queden i veritablement estan desconnectats de la religió en concret: *There is a music of the mind, and silence of the mind. [...] Poetry comes from God. [...] There must be a relation of sympathy and understanding between the writer and the reader. [...] Union of bodies: biology. Communion of souls: poetry. [...] Poetry and imagination give us values: science gives us facts*²¹⁸ (Mascaró, 1993: 128-130).

La seqüència trentena es concreta al voltant del concepte d'eternitat, i conté 20 aforismes. L'esperit de l'home és el centre del seu propi ésser, que transcendeix l'individu i el transforma, ultrapassant les parts i formant una unitat amb l'Univers:

*The end of the soul is to become Spirit. [...] The Spirit becomes a living soul, and takes a body to have experience. [...] I cannot disappear from the All. [...] When the ego feels its oneness with all, when the soul feels its Eternity, questions about life or death do not arise. [...] Our Self must go through continual life and death. [...] We can be in the centre of our Being. [...] We can imagine pure consciousness, without a body, enjoying contemplation. [...] Being has no extension: it is a power without magnitude. [...] Matter is energy, and energy is not material. [...] The One transcends parts*²¹⁹ (Mascaró, 1993: 130-132).

La seqüència que fa trenta-un gira al voltant del concepte de renúncia. Aquesta seqüència agrupa 23 aforismes dedicats al tema esmentat. En el camí de la vida hi ha sempre renúncies, les quals hem de fer lliurement i en honor de la llum:

*In the will of God there is the free will of man: the nearer being the more free we are. [...] When I am free from desire, then I am: when I desire, I am not. [...] In the Center of our soul there is no out-looking desire. [...] All possessions are limitations. [...] The inner law of light and love makes laws unnecessary. [...] Love is the power that unites man to his God Within himself: and thus unites man to the God in all. [...] Work becomes an offering to the Spirit in us all. [...] In Karma Yoga there is always an eternal vision of perfection, and in the joy of that vision we work and our work is ever a creation, a creation of joy*²²⁰ (Mascaró, 1993: 134-136).

---

²¹⁸ Hi ha una música de la ment, i silenci de la ment. [...] Què és la pregària? Essencialment la pregària és un silenci de la ment. [...] La poesia ve de Déu. [...] Hi ha d'haver una relació de simpatia i comprensió entre l'escriptor i el lector. [...] Unió de cossos: biologia. Comunió d'ànimes: poesia. [...] La poesia i la imaginació ens donen valors: la ciència ens dona fets.

²¹⁹ El final de l'ànima és arribar a ser l'Esperit. [...] L'Esperit esdevé un ésser vivent, i té un cos per tenir experiència. [...] No puc desaparèixer del tot. [...] Quan l'ego se sent la seva unitat amb tot, quan l'ànima se sent la seva Eternitat, les preguntes sobre la vida o la mort no sorgeixen. [...] El nostre acte ha d'anar per la vida contínua i la mort. [...] Podem estar al centre del nostre ésser. [...] Podem imaginar la consciència pura, sense un cos, gaudint de la contemplació. [...] Ser no té extensió: és un poder sense magnitud. [...] La matèria és energia i l'energia no és material. [...] El que transcendeix parts.

²²⁰ En la voluntat de Déu hi ha el lliure albir de l'home: com més prop de l'Ésser més lliures som. [...] Quan jo som lliure del desig, jo som: quan jo desig, no som. [...] En el Centre de la nostra ànima no hi ha cap desig de mirar a l'exterior. [...] Totes les possessions són limitacions. [...] La llei interior de la llum i de l'amor fa les lleis innecessàries. [...] L'amor és el poder que uneix l'home amb el seu Déu dins ell mateix: i

Al tercer capítol, -Hem de trobar una fe- el contingut gira al voltant de la recerca d'aquesta virtut. Els subtemes en què es divideix el capítol són els següents: Vida, Virtut, Silenci, Grandesa, Anhel, Poesia, La batalla de la vida, Experiència, Saviesa, Meditació, Bondat i Nirvana. La seqüència trenta-dosena tracta de la vida i conté 23 aforismes. La vida s'ha de fonamentar en la raó:

*To consider the life of man as a mechanism, reason tells us is wrong, even if something far above reason did not tell us that it is not true. [...] What is greater than reason? That whereby reason can reason. [...] Light a fire: set souls aflame for love and light. [...] More life, more faith. Less life, less faith. [...] There are two answers no the problem of life, one rational and material and another beautiful and spiritual. [...] We can look at the universe from the point of view of death or the point of view of life. [...] Poetry and prose, great poetry and science are two ways of considering and living our life. [...] Beauty, goodness and truth are positive, the Yes of life. Ugliness, evil and falsehood are negative, the No of life. [...] It is essential that we build our faith on the positive, non-controversial elements of religion and thought. Faith is an act of creation.*²²¹ (Mascaró, 1993: 138-140).

La seqüència trenta-tresena gira al voltant de la Virtut. Conté 21 aforismes sobre la qüestió:

*Good will costs nothing and is free for the asking. . [...] You are free to play wrong notes on the piano, but this will not produce music. Freedom to play music comes from playing the right notes. [...] Rest your life in a greater life. . [...] Our life is a battle, a battle for a kingdom within us. [...] When man creates the good and the beautiful he is a spiritual being. In so far as he has a mere technological and mathematical brain he is only an animal, but a rational animal. War makes him an irrational animal. [...] What we are comes from what we were. [...] To walk i the path is to join the deepest forces of Nature*²²² (Mascaró, 1993: 140-144).

La seqüència trenta-quatre versa sobre el silenci. Entorn al tema s'agrupen 25 aforismes:

---

així uneix l'home amb el Déu en tot. [...] El treball esdevé una ofrena a l'Esperit en tots nosaltres. [...] En Karma Ioga hi ha sempre una visió eterna de perfecció, i en la joia d'aquesta visió treballam i el nostre treball és sempre una creació, una creació de joia.

²²¹ Considerar la vida de l'home com un mecanisme, la raó ens diu que és erroni, encara que alguna cosa molt per damunt de la raó no ens digués que no és veritat. [...] Què és més gran que la raó? Allò que fa que la raó raoni. [...] Encén un foc: inflama les ànimes d'amor i llum. [...] Més vida, més fe. Menys vida, menys fe. [...] Hi ha dues respostes al problema de la vida, una racional i material i una altra bella i espiritual. [...] Podem mirar l'univers des del punt de vista de la mort o des del punt de vista de la vida. [...] Bellesa, bondat i veritat són positives, el Sí de la vida. Lletjor, mal i falsedat són negatives, el No de la vida. [...] És essencial que bastim la nostra fe sobre els elements positius, no controvertibles, de la religió del pensament. [...] La fe és un acte de creació.

²²² La bona voluntat no costa res i es pot demanar de franc. . [...] Ets lliure de tocar el piano notes equivocades, però això no produirà música. La llibertat per fer música ve de tocar les notes correctes. . [...] Reposa la teva vida en una vida més gran. [...] La nostra vida és una batalla, una batalla per un regne que és a dins nostre. [...] Quan l'home crea la bondat i la bellesa és un ésser espiritual. En la mesura que té cervell només tecnològic i matemàtic és només un animal, encara que un animal racional. La guerra el fa un animal irracional. [...] Allò que som ve d'allò que fórem. [...] Caminar pel camí és unir-se a les forces més profundes de la Natura.

The mortal mind watches events in time, the immortal mind watches events in Eternity. [...] Intellect sees a flower from the outside: Zen and poet from the inside. To know a flower you must become a flower.[...] To see greatness in small things. 'To see a world in a grain of sand'. [...] Every touch of poetry in us is a visit to us of the Great Unknown, the old of all. [...] In contemplation we are silent, and thus things come to us. Desire stops in contemplation. In pleasure we go to things in the desire of possession. In contemplation there is no desire. [...] In contemplation we possess the soul of things.[...] The growth of life is this: to go from pleasure to joy. [...] We cannot see the Spirit either in life or after death, because he is beyond death and life. [...] Spiritual silence is peace and joy and love²²³ (Mascaró, 1993: 144-146).

La seqüència trenta-cinquena està destinada a la grandesa. Consta de 16 aforismes, que giren entorn a l'esmentat concepte de grandesa:

We are great when we are one with greatness. [...] a Teacher must have Love, Self-control, Strong vitality, Humor, Intelligence. [...] Passions can be passive-the drunkard; or active-the artist. [...] The world wants a new religion, a new philosophy of life free from the dogmatism of science and technology and free from the dogmatism of organize religion. [...] What we want is a spiritual conception of God. [...] If the Spirit cannot be hurt by matter, how can it be hurt by the imperfect movements of the mind?. [...] The growth and care of the soul must come from within²²⁴. (Mascaró, 1993: 146-148).

La seqüència trenta-sisena tracta el tema de l'anhel. Són 19 aforismes sobre el tema de l'anhel: *I know so little that I want to ask so much from those who know more; and thus be able to speak to those who may know even less than I know. [...] Write with love for all, with joy for all. [...] Light tells me what to do and love tells me how to do it. [...] The art of Yoga is the art of life. [...] Love helps concentration: we pay attention to what e love. [...] The Sermon on the Mount gives an inward standard of values²²⁵ (Mascaró, 1993: 150-152).*

---

²²³ La ment mortal observa els esdeveniments en el temps, la ment immortal observa els esdeveniments en l'Eternitat.[...] L'intel·lecte veu una flor des de l'exterior: el Zen i la poesia des de l'interior. Per conèixer una flor has d'esdevenir una flor. [...] Veure la grandesa en les coses petites. "Veure un món en un gra d'arena". . [...] Cada toc de poesia en nosaltres és una visita del Gran Desconegut, el Déu de tot. [...] En la contemplació, estam silenciosos, i així les coses ens vénen. El desig s'atura en la contemplació. En el plaer anam cap a les coses en el desig de possessió. En la contemplació no hi ha desig. [...] En la contemplació posseïm l'ànima de les coses. [...] El creixement de la vida és aquest: anar del plaer a la joia.[...] No podem veure l'Esperit no en la vida ni després de la mort. [...] El silenci espiritual és pau i joia i amor.

²²⁴ Som grans quan som u amb la grandesa. [...] Un mestre ha de tenir Amor, Autocontrol, Forta vitalitat, Humor, Intel·ligència. [...] Les passions poden ésser passives –l'embriac; o actives- l'artista. [...] El món necessita una nova religió, una nova filosofia de la vida lliure del dogmatisme de la ciència i de la tecnologia i lliure del dogmatisme de la religió organitzada. [...] El que necessitam és una concepció espiritual del Déu. [...] Si el món moral no estigués subjecte a una llei de causa i efecte, no importaria que es fessin accions dolentes sempre que no fossin descobertes per la llei externa. Hem de descobrir una llei espiritual. [...] El creixement i cura de l'ànima ha de venir de dintre.

²²⁵ Jo sé tan poc que vull demanar molt a aquells qui saben més que jo; i així ésser capaç de parlar a aquells qui potser saben fins i tot menys que jo. [...] Fam i set de justícia. Un anhel d'ésser purs de cor. [...] Escriu amb amor per tot, amb joia per tot. [...] La llum em diu què he de fer i l'amor em diu com ho he de fer.

La seqüència trenta-setena conté agrupats 18 aforismes sobre poesia:

*Poetry flies, prose walks. Poetry sees the forest, prose numbers the trees. [...] 'Yes' and 'No' are only true in logic, not in life. [...] Science has made great progress in the world of reason and the world of matter, but little progress in the inner world of imagination. [...] The sense of poetry varies in different people, countries and cultures and times. Imagination may be stronger in non-intellectual, more primitive people. [...] Reason and poetry are not mutually exclusive but two aspects of one reality. [...] Poetry is more true than science, because it deals with unities not divisions*²²⁶ (Mascaró, 1993: 152-154).

La seqüència trenta-vuitena té 16 aforismes que parlen de la batalla de la vida:

*The battle of live: Friendship is One. Enmity is two. Love is the bridge that leads from the two to the one. [...] Men want the peace of power, not the peace of love and of justice: hence struggle and misery and destruction. [...] Our inner life is a ration and a destruction, the creation of beauty, goodness and truth and the destruction of ugliness, evil and falsehood. [...] When the mind is unguarded the body, words and thoughts are unguarded. [...] Give up all and have the All. It is the inner renunciation that matters. [...] We must create own inner religion. Otherwise we are in danger of superstition or careless indifference. [...] Even to make a worldly fortune requires hard work and thought: how much more to make an inner fortune. [...] Seek thyself. [...] There is love in action, and love in contemplation: Martha and Mary*²²⁷ (Mascaró: 1993: 154-156).

La seqüència trenta-novena es dedica a l'experiència. Aquest apartat agrupa 19 aforismes que parlen de l'experiència com a forma de construir la pròpia fe:

The real apprehension of ultimate truth is within the reach of all men. [...] The mind is the origin of all that is. [...] If the inner sight is clear we can see things as they are. If e cannot see clearly we only see shadows of things, not things themselves. [...] The difference between Imagination and fancy is the difference between an experience and a pseudo-experience. [...] Vision without reason- fanciful mysticism. Reason without vision- self-deception. [...] Eternity is felt in the silence of contemplation. [...]

[...] L'art del Ioga és l'art de la vida. [...] L'amor ajuda la concentració: param atenció en allò que estimam. [...] El Sermó de la Muntanya dóna un sistema de valors interior.

²²⁶ La poesia vola, la prosa camina. La poesia veu el bosc, la prosa enumera els arbres. [...] "Sí" i "No" només són veritat en la lògica, no en la vida. [...] La ciència ha fet grans progressos en el món de la raó i en el món de la matèria, però progressos petits en el món interior de la imaginació. [...] El sentit de la poesia varia segons la gent, els països, les cultures i les èpoques. La imaginació pot ésser més forta en la gent no intel·lectual, més primitiva. [...] Raó i poesia no s'exclouen mútuament, sinó que són dos aspectes d'una realitat. [...] La poesia és més veritat que la ciència, perquè tracta amb unitats i no amb divisions.

²²⁷ L'amistat és U. L'enemistat és dos. L'amor és el pont que mena del dos a l'u. [...] Els homes volen la pau del poder, no la pau de l'amor i de la justícia: d'aquí ve la lluita i la misèria i la destrucció. [...] La nostra vida interior és una creació i una destrucció, la creació de la bellesa, la bondat i la veritat i la destrucció de la lletjor, el mal i la falsedat. [...] Quan la ment està desprotegida, llavors el cos, les paraules i els pensaments estan desprotegits. [...] Renuncia a tot i tindrà el Tot. És la renúncia interior el que compta. [...] Hem de crear la nostra pròpia religió interior. Si no és així som en perill de superstició o d'indiferència irreflexiva. [...] Fins i tot fer una fortuna terrenal requereix molta de feina i concentració: molt més encara fer una fortuna interior. [...] Cerca't tu mateix. [...] Hi ha amor en acció, i amor en contemplació: Marta i Maria.

*The Infinite is silence. The finite is sound. [...] If you go deep into the present your mind cannot think of the past, or of the future. When you are beyond the present you are in Eternity. [...] Time and space are like a fire. When the fuel is used up, time and space disappear and only Nirvana remains. [...] The spirit of Buddha, of Christ, of Nirvana is in us all*²²⁸(Mascaró, 1993: 156-160).

La seqüència quarantena està dedicada a la saviesa. Aquest secció té 18 aforismes que contemplen diversos aspectes relacionats amb la saviesa:

*Do not seek to find God: you have never lost him. Do not seek to find what you never lost. [...] Float on the ocean of life: do not struggle, for if you struggle you sink. [...] When pleasure and pain become beautiful then they become joy and sorrow; and in joy and sorrow there is love. [...] Sorrow and love are the father and mother of wisdom. [...] When sorrow is beautifully expressed it becomes personal to all: it becomes universal. [...] In pleasure there is a body: in joy there is only the soul. [...] The West speaks of 'the God of the universe'. India speaks of 'the Soul of the Universe'. [...] What must you do to meet God? Nothing. As soon as you do not cling to anything you are free, and you are before God face to face. [...] 'All is energy,' say the scientist. 'All is Love', say the poet*²²⁹ (Mascaró, 1993: 160-162).

La seqüència quaranta-unena, dedicada a la Meditació, i té 19 aforismes: *You stop the movements of the mind as soon as you think they will stop. [...] The transient moments of the mind can be stopped in meditation and contemplation. [...] When the mind stops then we have pure knowledge. [...] How can a man save himself? His higher self must save his lower self. [...] 'To repent' is to change one's mind, to tread a new path. [...] It is not what happens after death that matters: it is what happens now at this moment. [...] In Contemplation we forget time and space*²³⁰ (Mascaró, 1993: 162-164).

---

²²⁸ La veritable aprehensió de la veritat última és a l'abast de tots els homes. [...] La ment és l'origen de tot el que és. [...] Si la visió interna és clar que podem veure les coses com són. Si la direcció no es pot veure clarament que només veiem ombres de les coses, no les coses mateixes. [...] La diferència entre la imaginació i la fantasia és la diferència entre una experiència i una experiència de pseudo. [...] La visió sense misticisme-raó de fantasia. La raó sense la visió autoengany. [...] L'eternitat es fa sentir en el silenci de la contemplació. [...] L'infinit és el silenci. El finit és so. [...] Si un s'endinsa en el present la teva ment no pot pensar en el passat o del futur. Quan estigui més enllà del present que està en l'Eternitat. [...] El temps i l'espai són com un incendi. Quan el combustible s'esgota, el temps i l'espai desapareixen i només queda Nirvana. [...] L'espirit de Buda, de Crist, de Nirvana està en tots nosaltres

²²⁹ No cerquis trobar Déu: mai no l'has perdut. No cerquis trobar el que mai no has perdut. [...] Flota a l'oceà de la vida: no lluitis, perquè si lluites t'enfonses. [...] Quan el plaer i el sofriment esdevenen bells, llavors es transformen en joia i tristor; i en la joia i la tristor hi ha amor. [...] La tristesa i l'amor són el pare i la mare de la saviesa. [...] Quan el dolor s'expressa bellament esdevé personal a tots: esdevé universal. [...] En el plaer hi ha un cos: en la joia només hi ha l'ànima. [...] L'Occident parla del "Déu de l'univers". L'Índia parla de "l'Ànima de l'Univers". [...] Què has de fer per trobar Déu? Res. Quan no t'afertes a res ets lliure, i estàs davant Déu cara a cara. "Tot és energia", diu el científic. "Tot és amor", diu el poeta.

²³⁰ Atures els moviments de la ment així que penses que s'aturaran. [...] Els moviments transitoris de la ment es poden aturar en la meditació i la contemplació. [...] Quan la ment s'atura, llavors tenim coneixement pur. [...] Com un home es pot salvar ell mateix? El seu jo superior ha de salvar el seu jo inferior.

La seqüència quaranta-dosena, dedicada a la bondat, ofereix 22 aforismes:

Since the mind is our life, let us be careful of our thoughts. Let us have the joy of the true, the beautiful and the good. [...] Sincerity is the truth of the mind. [...] The power that the soul uses to achieve an external victory let it be used to gain the inner victory. [...] Those who do evil do evil to themselves. [...] Work in peace, without craving. [...] Right effort is to fill the mind good ideas and keep them ever present in the mind: a permanent good will. [...] 1. End of elf-seeking. 2. Universal good will. 3. Helpfulness to all. [...] ‘Why evil?’ Ask rather, ‘What can I do to get rid of evil?’ [...] The Upanishads give us the light of Being, the Gita the love of God, and Buddha the path of life. [...] Every day is a good day²³¹ (Mascaró, 1993: 166-168).

La seqüència quaranta-tresena està dedicada al Nirvana. En els 17 aforismes dedicats al Nirvana, Mascaró descriu aquest tòpic com l'estat suprem de manca de dolor i absència total d'individualitat:

The truth of Buddha must be seen not in thought but in contemplation. The same applies to the truth of Christianity. [...] The final questions are beyond the intellect. [...] The rising of Jesus into the heavens is poetical truth. The rising of an airplane is the prose of a physical fact. [...] It is the experience that matters, not the concept. [...] Take away the poetry of the universe and the universe is dead: see the poetry of the universe and the universe is full of life. [...] Renunciation is not ‘giving up’: things give up themselves, and there is a feeling of relief. [...] All care and anxieties are self-engendered delusion. [...] The Infinite is emptiness and in this emptiness all things are. [...] The whole universe is in Nirvana²³² (Mascaró, 1993: 168-170).

El quart capítol es titula Surt el sol, i els subtemes que tracta són els següents: El transcendent, Paraules pures, Comunió, Visió, El present, Alliberació, Senzillesa, Consciència, Ésser, Saviesa, Veritat, La voluntat de l'univers, Marta i Maria, Més enllà de les paraules, La llei moral, Pau, Vida, El centre, Atenció, Reverència, Bé actiu, Totalitat, El tot, Autocontrol i Harmonia.

[...] “Penedir-se” és canviar la pròpia ment, trepitjar un camí nou. [...] No és el que passa després de la mort el que importa: és el que passa ara, en aquest moment. [...] En contemplació oblidam el temps i l'espai.

²³¹ Ja que la ment és la nostra vida, anem amb compte amb els nostres pensaments. Tenguem la joia de la veritat, la bellesa i la bondat. [...] La sinceritat és la veritat de la ment. [...] Que la força que usa l'ànima per aconseguir una victòria externa, l'usi per obtenir una victòria interior. [...] Els qui fan mal es fan mal a ells mateixos. [...] Treballa en pau, sense anhels. [...] L'esforç correcte és omplir la ment amb bones idees i tenir-les sempre presents a la ment: una bona voluntat permanent. [...] 1. Objectiu de recerca d'un mateix. 2. Bona voluntat universal. 3. Ajuda a tothom. [...] “Per què el mal?” Més aviat demana, “Què puc fer jo per alliberar-me del mal?”. [...] Cada dia és un bon dia.

²³² La veritat de Buda s'ha de veure no en el pensament, sinó en la contemplació. Això mateix s'aplica a la veritat del Cristianisme. [...] Les qüestions finals són més enllà de l'intel·lecte. [...] L'ascensió de Jesús als cels és una veritat poètica. L'ascensió d'un aeroplà és la prosa d'un fet físic. [...] És l'experiència allò que importa, no el concepte. [...] Traieu la poesia de l'Univers i l'univers és mort: mireu la poesia de l'univers i l'univers és ple de vida. [...] Renunciació no és “abandonar-se”: les coses s'abandonen totes soles i hi ha una sensació d'alliberament. [...] Tots els neguits i ansietats són enganys autoengendrats. [...] L'Infinit és buidor i en aquesta buidor totes les coses són. [...] Tot l'univers és en Nirvana.

La seqüència quaranta-quatre, el transcendent consta de 17 aforismes que parlen de la transcendència:

*If we think that all is right with our present world, we must be very foolish or very selfish, or both. [...] Tragedy is the greatest art. It gives us something greater than death. [...] Our ordinary consciousness works with two: our greater consciousness works with one. [...] There cannot be true peace as long as we feel our 'ego'. [...] Without the disappearance of passion and prejudice and ignorance we cannot have right views*²³³ (Mascaró: 1993: 172-174)

La seqüència quaranta-cinquena, tracta de les paraules pures i presenta 21 aforismes a l'entorn de les esmentades paraules:

*Write in the pure clear language of a child: say in word what only pure words can say. [...] It is useless to give dead words to people and think they will change their hearts and minds. [...] Zen is the spirit of man. [...] If science is one, religion must be one. Science relies on experiment, religion should rely on experience. [...] Buddhism is a spiritual experience. It does not ask us to believe in anything. [...] The truth of spiritual words is their beauty. [...] If we could see the Infinite in everything, then our life would be a beautiful work of art*²³⁴, (Mascaró, 1993: 174-176).

La seqüència següent, la quaranta sis, comunió, conté 15 aforismes entorn a aquest concepte:

*In Christ we have a death and a resurrection, in Buddha we have a sleep and an awakening. [...] To be awake is an intensity of life. [...] It is not what you have been that matters, but what you are going to be. [...] Die while alive, then all is good. [...] When the spiritual sun has risen in our inner life, then the words of Isaiah become life. [...] Poetry is Eternity: One. Science is time: many. [...] Meditation is variety. Contemplation is unity-in-time. Communion is unity in the One. [...] The Spiritual Infinitive is not the infinite of the mathematician. [...] At every moment of our life there should be a communion of love between our becoming and our Being*²³⁵, (Mascaró, 1993: 178-180).

---

²³³ Si creiem que al nostre món present tot va bé, és que som folls o molt egoistes o totes dues coses. [...] La tragèdia és l'art més gran. Ens comunica alguna cosa més gran que la mort. [...] La nostra consciència ordinària treballa amb dos: la nostra consciència superior treballa amb u. [...] No hi pot haver pau vertadera mentre sentim el nostre "ego". [...] Si no ens desapareix la passió, el prejudici i la ignorància no podem tenir opinions correctes.

²³⁴ Escriu en el llenguatge pur i clar d'un infant: digues en paraules allò que només poden dir les paraules pures. [...] És inútil donar paraules mortes a la gent i pensar que canviaran el cor i la ment. [...] Zen és l'esperit de l'home. [...] Si la ciència és una, la religió ha d'ésser una. La Ciència es basa en l'experiència, la religió s'hauria de basar en l'experiència. [...] El budisme és una experiència espiritual. No ens demana que creguem en res. [...] Si poguéssim veure l'Infinit en totes les coses, la nostra vida seria una bella obra d'art.

²³⁵ En Crist tenim una mort i una resurrecció, en Buda tenim un son i una despertar. [...] Estar despert és una intensitat de vida. [...] El que compta no és el que has estat, sinó el que seràs. [...] Mor mentre vius, llavors tot va bé. [...] Quan el sol espiritual ha aparegut a la nostra vida interior, llavors les paraules d'Isaïes esdevenen vida. [...] Poesia és Eternitat: U. Ciència és temps: molts. [...] Meditació és varietat. Contemplació és unitat en el temps. Comunió és unitat en l'U. [...] L'Infinit Espiritual no és l'infinit

La seqüència quaranta-set, -visió- agrupa 21 aforismes entorn a aquesta idea:

Our ordinary life is the shadow of our spiritual Being. [...] When we see things as one, we have silence of thought, and afterwards the deeper silence of contemplation. [...] What is important in contemplation? Watchfulness and silence of the mind. [...] In pure seeing there is unity. [...] It is now, in the ever-present now, that the joy of eternity is found. In the her and now is the true 'I am'. [...] The Dhammapada is the Path of Perfection. [...] Real concentration is thought-energy and thus can burn inner and outer thoughts. [...] In any work well done there is a control of the mind, a sense of perfection. [...] When we drive a car we have to be watchful. Shall we not be watchful when we drive the car of life? [...] Consciousness is the Lamp of our mind, but if the lamp is covered by dust the light is dimmed. [...] See things in contemplation, and feel the joy of life. [...] The truth of the whole universe is in front of us every moment of our life²³⁶, (Mascaró, 1993: 180-182).

La seqüència quaranta-setena, -el preset- està formada per 21 aforismes concentrats en la reflexió sobre aquest concepte:

How can we know what we are? We can only know it by attention, concentration, meditation, contemplation and communion. [...] How trivial seem all the efforts of men to be 'well off' through competition, cleverness, cunning and selfishness! How very trivial! [...] Buddha want us all to be masters of ourselves, and be like a sculptor who controls the stone, or a writer who controls his words. [...] In inner prayer you stop all the movements of the mind. You expect nothing and hope for nothing. You must simply be what you are. [...] Live fully in the present, from moment to moment, like a child. [...] Look anything. Stop the movements of the mind. You will see more clearly. [...] Most people are unaware of the evils of the word. Others are aware of them and they react in anger, pain or in violence. Both groups are wrong. [...] Helping others is helping oneself²³⁷ (Mascaró, 1993: 182-184).

---

matemàtic. [...] A cada moment de la nostra vida hi hauria d'haver una comunió d'amor entre el nostre esdevenir i el nostre Ésser.

²³⁶ La nostra vida corrent és l'ombra del nostre Ésser espiritual. [...] Quan veim les coses com a un, tenim silenci de pensament, i després el silenci més profund de la contemplació. [...] Què és important en la contemplació? L'estat d'alerta i el silenci de la ment. [...] En la pura visió hi ha unitat. [...] És ara, en l'ara sempre present, que trobam la joia de l'eternitat. En l'ara i aquí hi ha el vertader "Jo som". [...] El Dhammapada és el Camí de Perfecció. [...] La concentració real és energia de pensament i així pot cremar pensaments interiors i exteriors. [...] En qualsevol feina ben eta hi ha un control de la ment, un sentit de perfecció. [...] Quan conduïm un cotxe hem d'estar alerta. No hem d'estar alerta també quan conduïm el cotxe de la nostra vida? [...] La consciència és la Llàntia de la nostra ment, però si la llàntia és plena de pols la llum s'esmoreeix. [...] Veu les coses en contemplació i sent la joia de la vida. [...] La Veritat de tot l'univers és davant nostre a cada moment de la nostra vida.

²³⁷ Com podem saber què som? Només ho podem saber amb atenció, concentració, meditació, contemplació i comunió. [...] Que banals semblen els esforços de l'home per "estar be" per mitjà de la competició, l'enginy, l'astúcia i l'egoisme! Que banals! [...] Buda vol que tots nosaltres siguem mestres de nosaltres mateixos, i que siguem com un escultor que controla la pedra o com un escriptor que controla les seves paraules. [...] En la pregària interior atures tots els moviments de la ment. No desitges res ni esperes res. Senzillament has d'ésser el que ets. [...] Viu completament el present, de moment a moment, com un infant. [...] No miris res. Atura els moviments de la ment. Hi veuràs més clar. La majoria de la gent és inconscient dels mals del món. D'altres en són conscients i hi reaccionen amb ira, dolor, o amb violència. Tots dos grups van errats. [...] Ajudar els alter és ajudar-se un mateix

La seqüència quaranta-novena, liberación, conté 15 aforismes dedicats a aquest tema:

A faith based on real experience is free from doubts and from false beliefs. [...] We can be free at any moment of our life. This is the death of our lower life in time and an immortal resurrection. [...] Yoga is liberation. [...] Every moment of our life we are what we think. [...] In Nirvana the knower and the known are one. There is no struggle, no tension: in the love of Nirvana we find our freedom. [...] Love is a new dimension of consciousness. [...] If you can look into your life without disturbance of the mind then you are free. [...] Nirvana is disappearance of the ego. [...] Essence is beyond time and space. [...] Nirvana is pure joy²³⁸. (Mascaró, 1993: 186-188).

La seqüència cinquantesima, senzillesa, fa esment en 21 aforismes:

When in doubt, watch the doubt. Make no effort to find the answer. When the mind is clear the answer will come. [...] When an idea has power the subconscious takes it and finds ways and means to achieve its fulfillment. It depends on the power of the idea. [...] There must be collaboration between our conscious and our subconscious mind. [...] The subconscious is not an inferior consciousness but a hidden consciousness. [...] The mastery of the mind should be as simple as a sigh. Do not let the illusion of ego say, 'I have a thought'. Do not make what is objective subjective. [...] We must know the mind. We must control the mind. We must free the mind. [...] We are free all the time, but we find ourselves all the time. [...] A quiet mind desires nothing, hopes for nothing. [...] The quiet mind makes other minds quiet. [...] We should not be mastered by the mind: we should master the mind. [...] To keep the mind quiet means to keep it silent, never afraid or angry or disturbed. [...] Drop useless ideas as you drop a weight from your hand. [...] The Yoga of a pure mind is beyond 'Yes' and 'No'²³⁹ (Mascaró, 1993: 188-190).

A continuació, Mascaró dedica 23 aforismes al tema de la consciència, en la cinquantesima seqüència:

---

²³⁸ Una fe basada en l'experiència real és lliure dels dubtes i de les falses creences. [...] Podem ésser lliures en qualsevol moment de la nostra vida. És la mort de la nostra vida inferior en el temps i una resurrecció immortal. [...] Ioga és alliberació. [...] En cada moment de la nostra vida som allò que pensam. [...] En el Nirvana el qui coneix i l'objecte conegut són u. No hi ha lluita, no hi ha tensió; en l'amor del Nirvana trobam la nostra llibertat. [...] L'amor és una nova dimensió de la consciència. [...] Si pots mirar a dins de la teva vida sense cap pertorbació de la ment, ets lliure. [...] El Nirvana és la desaparició de l'ego. [...] L'essència és més enllà del temps i de l'espai. [...] El Nirvana és pura joia.

²³⁹ Quan tens un dubte, observa el dubte. No facis cap esforç per trobar la resposta. Quan la ment sigui clara la resposta vendrà. [...] Quan una idea té força, el subconscient l'agafa i troba maneres i mitjans per aconseguir que es realitzi. Depèn de la força de la idea. [...] Hi ha d'haver una col·laboració entre la nostra ment conscient i la nostra ment subconscient. [...] El subconscient no és una consciència inferior, sinó una consciència amagada. [...] El domini de la ment hauria d'ésser tan senzill com un sospir. No deixis que la il·lusió de l'ego digui "Tenc una idea". No facis subjectiu el que és objectiu. [...] Hem de conèixer la ment. hem de controlar la ment. Hem d'alliberar la ment. [...] Sempre som lliures, però sempre ens lligam nosaltres, mateixos. [...] Una ment tranquil·la no desitja res, no espera res. [...] La ment tranquil·la tranquil·litza altres ments. [...] No hem d'ésser governants per la ment: hem de governar la ment. [...] Tenir la ment tranquil·la vol dir tenir-la silenciosa, mai espantada ni enfadada ni pertorbada. [...] Amolla les idees inútils així com amolles un pes que tens a la mà. La atura ens dona la salut del cos i l'harmonia normal de la ment. [...] El Ioga d'una ment pura és més enllà del "Si" i del "No".

*The movements of the mind with its possessions, attachments, illusions, fame, honors', power! Be free from them all, and enjoy real life. [...] Happiness is the stopping of the movements of the mind. [...] True awareness has no subject. [...] meditation is not thinking about meditation. To be aware of 'I am' is meditation. [...] In silent meditation we learn how to act, not how to react. [...] Attention, meditation, contemplation and union are all stages of love. [...] All real teaching is to help others to awake*²⁴⁰ (Mascaró, 1993: 190-192).

A la seqüència següent, la cinquanta-dosena –l'esser- es donen 18 sentències entorn del gran tema etern:

*In Being we live. In becoming we exist. Being is permanent, existence is transient. [...] There is in us an ego that can be old, or ill, or die; but there is above it a Spirit that cannot be old or ill, or die. [...] As we do not know the mystery of life, how can we know the mystery of death? [...] 'Strive towards perfection'. This is the great message of Buddha. [...] Man must become what he is. [...] Pessimism and optimism are both illusions. The view of Buddha goes beyond both. [...] Action and contemplation, the two in one. [...] Interwoven with the world of matter is the world of the spirit, and the spirit is Being, Consciousness and Joy*²⁴¹ (Mascaró, 1993: 194).

La seqüència cinquanta-tresena, saviesa, ofereix 20 aforismes entorn a aquest concepte:

*What is health? What is peace? The answers require all the research powers of man. [...] Point out the way so that others can find the way for themselves. [...] Science observes matter and life and gives us the results of its vast and painstaking observation. But the universe is not an engine. The greatness of things cannot be seen merely by analysis. [...] Great things are beyond words and trivial things should be settled in few words. [...] The intellect raises questions which it cannot answer by itself. [...] What happens now, today, is far more important than what happens after death. [...] Watch, without thinking. This is prayer. [...] A deep quiet joy beyond pleasure and a deep quiet peace beyond pain. [...] 'To see into one's own nature.' This is Zen. [...] Superstition is to see materially what is poetical or spiritual*²⁴² (Mascaró, 1993: 196-198).

---

²⁴⁰ Els moviments de la ment amb les seves possessions, lligams, il·lusions, fama, honors, poder! Allibera-te'n i frueix l'autèntica vida. [...] La felicitat és aturar els moviments de la ment. [...] La vertadera consciència no té subjecte. [...] La meditació no és pensar en la meditació. ésser conscient del "jo som" és meditació. [...] En la meditació silenciosa aprenem com actuar, no com reaccionar. [...] Atenció, meditació, contemplació i unió són totes les fases de l'amor. [...] L'únic ensenyament autèntic és ensenyar els altres a despertar.

²⁴¹ En l'Ésser vivim. En l'esdevenir existim. L'ésser és permanent, l'existència és transitòria. [...] En nosaltres hi ha un ego que pot ésser vell, o malalt, o pot morir: Però per sobre d'ell hi ha un Esperit que no pot ésser vell, ni malalt, ni pot morir. [...] Si no coneixem el misteri de la vida, com podem conèixer el misteri de la mort? [...] "Esforçar-se cap a la perfecció". Aquest és el gran missatge de Buda. [...] L'home ha d'esdevenir allò que és. [...] Tant el pessimisme com l'optimisme són il·lusions. La visió de Buda va més enllà de tots dos. [...] Acció i contemplació, els dos en u. [...] Entrellaçat amb el món de la matèria hi ha el món de l'esperit, i l'esperit és Ésser, Consciència i Joia.

²⁴² Què és la salut? Què és la pau? Per respondre es necessiten tots els poders de recerca de l'home. [...] Assenyala el camí de manera que els altres puguin trobar el camí per ells mateixos. [...] La ciència observa la matèria i la vida i ens dóna els resultats de les seves vastes i laborioses observacions. Però l'univers no és una màquina. La grandesa de les coses no es pot veure només per anàlisi. [...] Les grans coses

La seqüència cinquanta-quatre, -veritat- consta de 13 aforismes sobre aquest concepte:

*There is only one Truth in the universe. Science is one and religion is one, but there are many so-called religions. [...] The natural and the supernatural are one, not two. In the eternal beauty of nature and art we can see the one in the many. In the inner silence of the soul we can feel the many in the one. [...] The spiritual is always poetical: it is always beautiful and good. It is pure joy. [...] The Infinite is pure transcendent poetry. [...] The universe seen by thought is the universe of science. The universe seen beyond thought is the universe of poetry. [...] In the joy of silence, go beyond silence*²⁴³, (Mascaró, 1993: 198-200).

La seqüència cinquanta-cinquena, -la voluntat de l'univers- està formada per 16 aforismes:

*Zen wants freedom, even freedom from God or Buddha. If we are one in God or in Buddha we are free from them: freedom and communion are one. [...] Unless we feel unattached to the body and the mind we cannot be free from the body and the mind. [...] Our freedom builds our fate. [...] Self-control is peace. If it means an effort it is not self-control. Compare playing the piano, driving a car, riding a bicycle. [...] Things that happen merely happen. It is our reactions that disturb us. [...] 'It happens' is wisdom. 'It happens to me' is unwisdom. [...] Set your mind on the work to be done: your subconscious will find ways and means*²⁴⁴ (Mascaró, 1993: 200-202).

La seqüència cinquanta-sisena de 19 aforismes està dedicada a Marta i Maria:

'Thanks for everything'. This is the supreme secret of happiness. [...] Buddhism is path of life. It is action and love, Martha and Mary. [...] Action and contemplation, Martha and Mary, can be one person. [...] Buddha gives peace to all. To the few he gives Nirvana. [...] Nirvana and Samsara seem opposites but they are part of one truth. [...] Give to others what we want from them: sympathy, understanding, tolerance, faith, help, kind thoughts, words and deeds. [...] The essence of Buddhism is not to hurt oneself or others. [...] It is the style of your writing that

---

són més enllà de les paraules i les coses insignificants s'haurien de resoldre amb poques paraules. [...] L'intel·lecte planteja preguntes que no pot resoldre per ell mateix. [...] El que passa ara, avui, és mot més important que el que passa després de la mort. [...] Observa, sense pensar. Això és la pregària. [...] Una joia profunda i tranquil·la més enllà del plaer i una pau profunda i tranquil·la més enllà del dolor. [...] Veure-hi dins la pròpia natura. Això és el Zen. [...] La superstició és veure materialment allò que és poètic o espiritual.

²⁴³ Només hi ha una Veritat a l'univers. La ciència és una i la religió és una, però hi ha moltes falses religions. [...] El natural i el sobrenatural són u, no dos. [...] En la bellesa eterna de la natura i de l'art poden veure l'u en el molts. n el silenci interior de l'ànima podem sentir el molts en l'u. [...] L'espiritual sempre és poètic: sempre és bell i bo. És pura joia. [...] L'Infinit és pura poesia transcendent. [...] L'univers és pura poesia transcendent. [...] L'univers vist amb el pensament és l'univers de la ciència. L'univers vist més enllà del pensament és l'univers de la poesia. [...] En la joia del silenci, ves més enllà del silenci.

²⁴⁴ El Zen vol la llibertat, fins i tot la llibertat enfront de Déu o de Buda. Si som u en Déu o en Buda som lliures d'ells: llibertat i comunió són u. [...] Si no ens sentim deslligats del cos i de la ment no podem ésser lliures del cos i de la ment. [...] La nostra llibertat construeix el nostre destí. [...] L'autocontrol és pau. Si significa un esforç no és autocontrol. Compareu tocar el piano, conduir un cotxe, anar amb bicicleta. [...] Les coses que passen simplement passen. Són les nostres reaccions el que ens pertorba. [...] "Això passa" és saviesa. "Això em passa a mi" és ignorància. [...] Fixa la teva ment en la fenja que has de fer: el teu subconscient trobarà camins i mitjans.

*matters: to shy the great things in a new way, without hurting anyone, pleasing all*²⁴⁵
(Mascaró, 1993: 204-206).

La seqüència cinquanta-setena consta de 16 aforismes sobre el tema més anllà de les paraules:

*Poetry tries to express in words what is beyond words. [...] Neither telescope nor microscope can explore our inner world. [...] Neither telescope nor microscope can explore our inner world. Thought alone can never reach the essence of the universe. [...] Intellectual knowledge only changes us when it becomes life. [...] Eternity is pure consciousness. [...] A miracle is never physical, although it can have physical results. [...] The grace of God is given at all times but it requires our ability to receive*²⁴⁶ (Mascaró, 1993: 206-208).

La seqüència cinquanta-vuitena consta de 19 aforismes dedicats a la ley moral:

*The Upanishads are for the few: rituals are for the many. Buddha wants a religion for all. [...] Men run away from themselves like a man running from his own shadow or from the noise of his own footsteps. [...] The laws of all nations condemn wounding, murder, robbery, deceitfulness, slander, but all these actions are committed by governments against each other. [...] If the world causes us agitation or anger or fear, these reactions depend on our inner world. [...] Detachment is detachment from inner reactions, from judgment. [...] When a feeling of fear comes, e must face it in silence, and then it disappears. [...] Drop all fear. Think of it as a red hot iron, dropping from your hand. [...] Our ego because it is small limits reality, makes it small. [...] The metaphysics of the Upanishads became the sublime ethics of Buddha. [...] Give love to all. To the good because they are good, and to the bad to help them to be good. [...] Those who are bad deserve more love and help: the sick need a physician more than the healthy*²⁴⁷ (Mascaró, 1993: 115-116).

---

²⁴⁵ La poesia intenta expressar amb paraules allò que és més enllà de les paraules. [...] Ni el telescopi ni el microscopi poden explorar el nostre món interior. [...] L'essència de la llum és més enllà de les paraules. [...] El pensament tot sol no pot assolir mai l'essència de l'univers. [...] El coneixement intel·lectual només ens canvia quan es transforma en vida. [...] L'eternitat és pura consciència. [...] Les visions espirituals són poesia. [...] Un miracle mai no és físic, encara que pot tenir resultats físics. [...] La gràcia de Déu és donada contínuament, però falta la nostra capacitat per rebre-la.

²⁴⁶ La poesia intenta expressar amb paraules allò que és més enllà de les paraules. [...] Ni el telescopi ni el microscopi poden explorar el nostre món interior. [...] L'essència de la llum és més enllà de les paraules. [...] El pensament tot sol no pot assolir mai l'essència de l'univers. [...] El coneixement intel·lectual només ens canvia quan es transforma en vida. [...] L'eternitat és pura consciència. [...] Les visions espirituals són poesia. [...] Un miracle mai no és físic, encara que pot tenir resultats físics. [...] La gràcia de Déu és donada contínuament, però falta la nostra capacitat per rebre-la.

²⁴⁷ Els Upanishads són per a la majoria: els rituals són per a la majoria. Buda vol una religió per a tots. [...] Els homes fugen d'ells mateixos com el qui fuig de la seva pròpia ombra o del renou de les seves pròpies petjades. [...] Les lleis de totes les nacions condemnen ferir, assassinar, robar, mentir, difamar, però totes aquestes accions on comeses pels governs els uns contra els altres. [...] El despreniment es despreniment del nostre món interior, del judici. [...] Quan ve una sensació de por, l'hem d'encarar en silenci, i llavors desapareix. [...] Amolla tots els temors. Pensa-hi com si fossin un ferro roent que deixes anar de la mà. [...] El nostre ego perquè és petit limita la realitat, la fa petita. [...] La metafísica dels Upanishads esdevingué l'ètica sublim de Buda. [...] Dóna amor a tots. Als bons perquè són bons, i als dolents per ajudar-los a ésser bons. [...] Els qui són dolents mereixen més amor i ajuda: el malalt necessita un metge més que el sa.

La seqüència cinquanta-novena presenta 23 aforismes sobre la pau:

Many are pacifist but not peace-makers. They have not achieved pure inner peace. [...] We are afraid of our own inner fears, and are angry with our own anger. [...] People desire more and more, and thus they become more and more selfish. [...] The craving for the transient makes impossible the joy of the Everlasting. [...] If we compare ourselves with others we strengthen our egoism. [...] Renunciation is not giving up. It is the falling of the burden. [...] A spiritual man is above politics, because he has love for both sides, and cannot fight against either side. [...] Watch events itch a quiet mind, and itch no reaction. [...] The great need of the present world is for quality and not quantity, greatness and not bigness, silence and not noise, contemplation and not possession. [...] Until you find your inner God who is light, you live in greater or lesser darkness²⁴⁸ (Mascaró, 1993: 212-214).

La seqüència seixantena, de 25 aforismes, està dedicada la vida:

We have Zen when the subject and the object are one. [...] In the invisible seed is the mystery of things to come. [...] Action and contemplation, action and silence can be one. [...] The greatest moment of our life is this moment, this very, very moment. [...] God is love and love is the gift of God. [...] The beauty of the universe is truth of the universe. [...] The Good and the Beautiful are beyond evil and ugliness. [...] The fire of time burns all things away²⁴⁹ (Mascaró, 1993: 214-216).

La seqüència seixanta-unena està dedicada al centre i consta de 21 aforismes:

Listen ad elite. Listen to the silence of God and the right words ill come. [...] In the pure joy of love we find our liberation. [...] beautiful objects give us a harmony of understanding and imagination. [...] Buddha wants us to stop the wheel of becoming so that we can rest in the centre of Being. [...] However terrible the difficulties on the Path may be, there is a faith which renews or life, and however great our suffering or our sorrows, we feel that in the centre of our transient life there is joy and love. [...] We want others to possess those lovely qualities that we ourselves forget to struggle for. [...] When we feel love, we live. When we think about love, we

---

²⁴⁸ Molts són pacífics, però no pacificadors. No han aconseguit la pura pau interior. [...] Tenim por de les nostre pròpies pors interiors i ens enfadam amb la nostra pròpia ira. [...] La gent desitja més i més, i així esdevé més i més egoista. [...] El desig per allò que és transitori fa impossible la joia de l'Etern. [...] Si ens comparem amb els altres enfortim el nostre egoisme. [...] Renúncia No és deixar-ho córrer. És deixar caure la càrrega. [...] Un home espiritual és per damunt de la política perquè té amor cap als dos costats i no pot lluitar contra una de les bandes. [...] Observa el que passa amb una ment tranquil·la, i sense cap reacció. [...] La gran mancança del món actual és de qualitat no de quantitat, de grandesa, però no de més volum, de silenci i no de renou, de contemplació i no de possessió. [...] fins que no trobes el teu Déu interior que és llum, vius en major o menor foscó.

²⁴⁹ Tenim Zen quan el subjecte i l'objecte són u. [...] A la llavor invisible hi ha el misteri de les coses que ha de venir. [...] Acció i contemplació, acció i silenci poden ésser u. [...] El moment més gran de la nostra vida és aquest moment, aquest mateix moment exacte. [...] Déu és amor i l'amor és el do de Déu. [...] La bellesa de l'univers és la veritat de l'univers. [...] La Bondat i la Bellesa són més enllà del mal i la lletjor. [...] El foc del temps crema totes les coses.

talk. [...] In time and space we are all different. In our Eternity and Infinity we are all one²⁵⁰ (Mascaró, 1993: 218-220).

La seqüència seixanta-dosena està dedicada a l'atenció amb 20 aforismes:

*Science may be indifferent to moral values, but the scientist should have them. [...] We cannot change the whole world, but we can change our inner world. [...] The task of man on this earth is to learn to read and to write: to read life and to write life. [...] Both the poet and the scientist depend on high imagination. [...] The sense of possession destroys the sense of contemplation. [...] Possession is the lowest form of relationship. [...] Love is only pure when we expect absolutely nothing in return*²⁵¹ (Mascaró, 1993: 222).

La seqüència seixanta-tresena té 18 aforismes al voltant de la qüestió de la reverència:

*In the circle of darkness, the greater the circle of light the less is the circle of darkness. [...] The sweetness of a mutual love is the best help for human sorrows. [...] When sorrow is beautifully expressed it becomes personal to all: universal. Truth seeks the aid of beauty. [...] Reverence for life is reverence for the universe. [...] The Gita is the logos of God, the Song of God. [...] Fire is neither good nor evil. When it keeps us warm we say 'how beautiful'; when it burns us we say 'how painful'*²⁵² (Mascaró, 1993: 224).

La seqüència seixanta-quatrena presenta 14 aforismes a l'entorn del tema del bé actiu:

The cause of quarrels is not 'this or that is right' but 'I want this or that' [...] Injustice creates violence. [...] Injustice is violence. [...] Evil and good are relative. [...] Good is a harmony. Bad is disharmony. Evil is an active disharmony. There is also an active good, an active harmony. [...] Man wants a new life, a new faith, a new

---

²⁵⁰ Escolta i escriu. Escolta el silenci de Déu i vindran les paraules correctes. [...] En la pura joia de l'amor trobam la nostra alliberació. [...] Els objectes bells ens donen harmonia de comprensió i imaginació. [...] Buda vol que aturem la roda de l'esdevenir de manera que puguem reposar al centre de l'Ésser. [...] Per terribles que siguin les dificultats en el Camí, hi ha una fe que renova la nostra vida; i per gran que sigui el nostre sofriment o les nostres penes, sentim que al centre de la nostra vida transitòria hi ha joia i amor. [...] Volem que els altres posseeixin aquelles qualitats encantadores per a les quals nosaltres ens oblidam d'esforçar-nos. [...] Quna sentim amor, vivim. Quan pensam en l'amor, parlam. [...] En el temps i en l'espai tots som diferents. En la nostra Eternitat i Infinitat tots som u.

²⁵¹ La ciència pot ésser indiferent als valors morals, però el científic n'hauria de tenir. [...] No podem canviar tot el món, però podem canviar el nostre món interior. [...] La tasca de l'home a la terra és aprendre a llegir i escriure: a llegir la vida i escriure la vida. [...] Tant el poeta com el científic depenen de la imaginació superior. [...] El sentit de possessió destrueix el sentit de contemplació. [...] Possessió és la forma més baixa de relació. [...] L'amor només és pur quan no n'esperam absolutament res a canvi.

²⁵² En el cercle de la foscor, com és gran és el cercle de llum més petit és el cercle de foscor. [...] La dolçor d'un amor mutu és la millor ajuda per als sofriments humans. [...] Quan l'aflicció s'expressa amb bellesa esdevé personal per a tots: universal. [...] La veritat cerca l'ajuda de la bellesa. [...] Reverència per la vida és reverència per l'univers. [...] El Gita és el logos de Déu, la Cançó del Déu. [...] El foc no és ni bo ni dolent. Quan ens esclafa deim: "que bell "; quan ens crema deim: "que dolorós"

*soul, a new world. [...] Joy to all. Health to all. Peace to all. Sorrow to none*²⁵³
(Mascaró, 1993: 226-228).

La seqüència seixanta-cinquena dedica 20 aforismes al tema de la totalitat:

*See the parts and then see the whole. [...] It was the poetical mind of man that saw gods, then God. [...] The One is not a number: it transcended parts. [...] Prose is analysis. Poetry is synthesis, oneness. [...] Poetry is Being. Prose is becoming. [...] When the movements of the mind stop, becoming stops and consciousness of Being, of God, takes place. [...] If we make an absolute distinction between matter and spirit we fall into confusion. Matter is gross spirit and spirit is subtle matter. [...] Consciousness cannot be weighed or measured, or seen, or heard, or burnt, or killed. It can only be experienced. [...] What matters is an inner experience tested by the wisdom of reason. [...] Faith comes from the love of the soul or from the light of reason*²⁵⁴ (Mascaró, 1993: 228-230).

La seqüència seixanta-sisena està formada per 20 aforismes dedicats al tot:

*Below the surface of thing, there is something infinitely greater than what we see. A broom can become a work of art. As seen by Velázquez, a frying-pan and two eggs can become a work of art. [...] I am in the all, and the All is in me. [...] The Spirit is One, the Spirit of poetry is one and the spirit of religion is also one. [...] Zen is the spiritual element found in all religions. [...] The forest is one, but the trees are many. [...] Consciousness is one but the objects of consciousness are many. [...] The OM in silence is the transcendent Brahman. The OM in sound is everlasting creation. [...] Truth, beauty and goodness give joy. [...] We want a new faith based on the greatest values seen by man. [...] Eternity is not more and more time, Infinity is not more and more space, Immortality is not a longer and longer life. These are spiritual facts to be felt as life, supported at every step by reason and never contradicted by reason*²⁵⁵
(Mascaró, 1993: 230-234).

---

²⁵³ La causa de les baralles no és “això o allò és correcte”, sinó “jo vull això o allò”. [...] La injustícia crea violència. [...] La injustícia és violència. [...] El bé i el mal són relatius. [...] El bé és una harmonia. El mal és desharmonia. La maldat és una desharmonia activa. També hi ha un bé actiu, una harmonia activa. [...] L’home vol una nova vida, una nova fe, una nova anima, un nou món. [...] Joia per a tots. Salut per a tots. Tristor per a ningú.

²⁵⁴ Mira les parts i després mira el tot. [...] Fou la ment poètica de l’home qui veié déus, després Déu. [...] L’U no és un nombre: transcendeix les parts. [...] Prosa és anàlisi. Poesia és síntesi, unitat. [...] Poesia és Ésser. Prosa és esdevenir. [...] Quan s’aturen els moviments de la ment, s’atura l’esdevenir i té lloc la consciència de l’Ésser, de Déu. [...] Si feim una distinció absoluta entre la matèria i l’esperit ens equivocam. La matèria és esperit espès i l’esperit és matèria subtil. [...] La consciència no es pot pesar ni mesurar, ni veure, ni sentir, ni cremar, ni matar. Només es pot experimentar. [...] El que importa és una experiència inferior comprovada per la saviesa de la raó. [...] La fe ve de l’amor de l’ànima o de la llum de la raó.

²⁵⁵ Davall la superfície de les coses hi ha una cosa infinitament més gran que allò que veim. Una granera pot esdevenir una obra d’art. Vistos per Velázquez, una paella i dos ous poden esdevenir una obra d’art. [...] Jo som en el Tot i el Tot és en mi. [...] L’Esperit és U, l’Esperit de la poesia és u i l’esperit de la religió també és u. [...] El Zen és l’element espiritual que es troba a totes les religions. [...] El bosc és u, però els arbres són molts. [...] La consciència és una, però els objectes de consciència són molts. [...] L’OM en silenci és el Brahman transcendent. L’OM sonor és creació perdurable. [...] Veritat, bellesa i bondat donen joia. [...] Volem una nova fe basada en els valors més grans percebuts per l’home. [...] Eternitat no significa més i més temps, Infinit no significa més i més espai, Immortalitat no significa una vida més i més llarga.

La seqüència seixanta-setena està dedicada al autocontrol i consta de 17 aforismes:

Buddha avoided answering metaphysical questions. [...] He saw that those questions are gradually answered only if we walk on the Path. [...] If we cannot answer questions, let us at least be able to ask them. We have to find ourselves. [...] To love is the easiest way of being happy. [...] Love is a quality not a quantity. [...] Love is a quality, not a quantity. [...] To feel love is poetry. To think about love is prose. [...] Self-control is a quiet watching of life²⁵⁶ (Mascaró, 1993: 234).

Tot seguit, la seqüència seixanta-vuitena es dedica al tema d'harmonia, amb 24 aforismes:

Creative words create in us an impulse to higher values. [...] Art alters things: science follows things. [...] The greatest country is that whose collective wisdom guarantees the full development of the individual. [...] In art the person controls the material. In science the material controls the person. [...] Fancy works with the unconscious, but high imagination works with the conscious. [...] Fanaticism is a strong fancy. [...] There is selfishness and self-fulfillment, two opposites: the first is a disharmony, the second a harmony²⁵⁷ (Mascaró, 1993: 236-238).

D'una altra banda, el cinquè capítol de l'obra es titula La joia d'aprendre i ensenyar i els subtemes que inclou són els següents: Cultura, Llum, Quietud, El gran Viatge, Un món millor, Pregària, Transformació, "Sagetes de desig", Bones obres, L'Altíssim, Amor, Idees clares, Victòria, Cel, Divinitat, L'ànima, Calma, Descobriment i Perdó.

La seqüència seixanta-novena dedica 19 aforismes a la Culture, des de la perspectiva educativa:

The joy of learning and teaching is the great secret of education. [...] When education is information its essence may disappear. [...] Cinema, newspapers, learning, teaching: life itself is a problem of selection. As in the beating of a fish, we throw away the bones. [...] Circumstances make man, but man can make circumstances. [...] Is consciousness the mirror of nature? [...] Inner events are more true than outer events. [...] if we use thought alone we shall only have more

---

Són fets espirituals per ésser sentits com a vida, amb el suport de la raó a cada passa i mai contradits per la raó.

²⁵⁶ Buda evità de respondre preguntes metafísiques. Veia que aquestes qüestions es responen gradualment només si caminam pel Camí. [...] Si no podem respondre preguntes, siguem com a mínim capaços de plantejar-les. [...] Ens hem de trobar nosaltres mateixos. [...] Estimar és la manera més fàcil d'ésser feliç. [...] L'amor és una qualitat, no una quantitat. [...] Sentir amor és poesia. Pensar sobre l'amor és prosa. [...] Autocontrol és una tranquil·la observació de la vida.

²⁵⁷ Les paraules creatives creen en nosaltres un impuls cap a valors superiors. [...] L'art altera les coses: la ciència segueix les coses. [...] El millor país és aquell en què la saviesa col·lectiva garanteix el desenvolupament integral de l'individu. [...] En l'art la persona controla el material. En la ciència el material controla la persona. [...] La quimera treballa amb l'inconscient, però la imaginació superior treballa amb el conscient. [...] El fanatisme és una forta quimera. [...] Hi ha egoisme i autorealització, dos contraris: el primer és desharmonia, el segon harmonia.

*complicated thoughts. [...] Teach by being and doing. [...] the school should be life, not apart from life*²⁵⁸ (Mascaró, 1993: 240-242).

La seqüència setantena es dedica 22 aforismes al tema de la llum:

*Peace is supreme act of creation. [...] Our new world wants a new faith. [...] We want a spiritual revolution. [...] Literal dogmas bind us: poetical symbol make us free. [...] All is energy. [...] Where the law of love rules, the laws of nature, or those made by man, are seen as external laws. [...] Great love is like a fire using our life as a fuel, but when love is not great a little disturbance can extinguish it. [...] Never think silently what you would not like to speak out loudly. Stop frivolous, useless or hurtful thoughts. [...] When the mind is at peace, it cannot be hurt or hurt others*²⁵⁹ (Mascaró, 1993: 242-244).

La seqüència setanta-unena, -la quietut- dedica 18 aforismes al tema de la quietud:

*It is what we are that matters to us and to others. [...] The nearer we are to our Being the less e react and the clearer is our mind for acting. [...] A mind that is awake and etches has no problems. The problem is that we do not have such a mind. [...] The behavior of others is their concern. Our behavior and thought and words are our concern. [...] It is only thorough meditation, contemplation, silence and oneness that we can know our inner God. [...] If I think about a flower I am two. In silent contemplation, I and the flower are one*²⁶⁰ (Mascaró, 1993: 246).

La seqüència setanta-dosena gira al voltant de la qüestió del gran viatge amb 25 aforismes:

Let us find a faith that is self-revealing and self-evident. [...] We say 'my religion' but not 'my science'. [...] One can find the joy of God in oneself and find the same joy in the God of others; one God in all. [...] Love is the joy of Brahman, the great energy of the universe. [...] Outside He is many, but within He is One. [...] The

---

²⁵⁸ La joia d'aprendre i ensenyar és el gran secret de l'educació. [...] Quan l'educació és informació, la seva essència pot desaparèixer. [...] El cinema, els diaris, l'estudi, l'ensenyament: la vida mateixa és un problema de selecció. Com quan ens menjam un peix, llençam les espines. [...] Les circumstàncies fan l'home, però l'home pot fer les circumstàncies. [...] És la consciència el mirall de la natura? [...] Els esdeveniments interiors són més vertaders que els exteriors. [...] Si usam el pensament tot sol, només tendrem pensaments més complicats. [...] Ensenya essent i fent. [...] L'escola hauria d'ésser la vida, no a part e la vida.

²⁵⁹ La pau és un acte suprem de creació. [...] El nostre món nou necessita una fe nova. [...] Necessitam una revolució espiritual. [...] Els dogmes estrictes ens lliguem: els símbols poètics ens alliberen. [...] Tot és energia. [...] Quan governa la llei de l'amor, les lleis de la natura, o les fetes per l'home, es veuen com lleis externes. [...] El gran amor és com un foc que usa la nostra vida com a combustible, però quan l'amor no és gran un petit destorb el pot extingir. [...] No pensis mai en silenci allò que no t'agradaria expressar en veu alta. Atura els pensaments frívols, inútils o perjudicials. [...] Quan la ment és en pau, no se la pot ferir ni pot ferir als altres.

²⁶⁰ És allò que som el que interessa a nosaltres i als altres. [...] Com més a prop som del nostre Ésser menys reaccionam i la nostra ment és més clara per actuar. [...] una ment que està desperta i observa no té problemes. El problema és que no tenim una ment així. [...] La conducta dels altres és assumpte seu. La nostra conducta, els nostres pensaments i les nostres paraules són assumpte nostre. [...] Només per mitjà de la meditació, la contemplació, el silenci i la unitat podem conèixer el nostre Déu interior. [...] Si pens en una flor jo som dos. En contemplació silenciosa, jo i la flor som u. [...] Una quietud d'enteniment és el tresor més gran de la vida.

*Great Journey. The Journey of life. [...] An invisible spiritual energy may create all other forms of energy. [...] Faith is a vision and a creation. [...] In the silence of the universe is in us all. [...] One faith for all. One in all. [...] The forest is the trees and the trees are the forest. [...] When love becomes life then we are changed. [...] When the ego is gone, the work is done. [...] Life is a little lamp. Death is a rising sun. [...] My last spark of life lights my new life. [...] Let us go to the last long sleep giving thanks for having been allowed to be here*²⁶¹ (Mascaró, 1993: 248-250).

La seqüència setanta-tresena dedica 16 aforismes a la d'un mon millor:

*Collective evil, like war, is infinitely more terrible than individual evil. A million murder is more than one murder. [...] Murder is called self-defense. Robbery is called discovery. Deception is called wisdom Slander is called information. [...] If we fight evil with evil we become evil. [...] The greatest government is the one where the many help the one, and the one helps the many. [...] Self-interest should lead us to a moral life. [...] We must find a view of life and rule of life. [...] There must be something morally wrong in a system whose motive is only private profit. [...] Let us make a better world within ourselves*²⁶² (Mascaró, 1993: 250-252).

A la seqüència setanta-quatrena es dediquen 19 a la pregaria o oració:

*Look at difficulties: do not think about them. [...] Be able to look at things or consider things in silent quietness. [...] Prayer is peace: watching without thinking. This peace leads to joy and an awakening takes place. Buddha means one who is awake. [...] Silence is a state of consciousness unconnected in time and space. [...] Happiness is to be happy: it is Being, independent of having. It is like being healthy. [...] Love is the easiest way of being happy. [...] Peace stops the movements of the mind*²⁶³ (Mascaró, 1993: 252-254).

La seqüència setanta-cinquena parla de la transformació amb un total de 22 aforismes:

---

²⁶¹ Trobem una fe que sigui reveladora i evident per ella mateixa. [...] Deim "la meua religió", però no "la meua ciència". [...] Hom pot trobar la joia de Déu dins un mateix, i trobar la mateixa joia en el Déu dels altres; un Déu en tots. [...] L'amor és la joia de Brahman, la gran energia de l'univers. [...] A fora Ell és molts, però a dintre Ell és U. [...] El Gran Viatge. El Viatge de la Vida. [...] Una energia espiritual invisible pot crear totes les altres formes d'energia. [...] La fe és una visió i una creació. [...] En el silenci de l'Eternitat la remor del temps esdevé silenci. [...] Una fe per a tots. U en tots. [...] El bosc és els arbres i els arbres són el bosc. [...] Quan l'amor esdevé vida, sofrim un canvi. [...] Quan l'ego ha partit, la feina és feta. [...] La vida és una petita llàntia. La mort és un sol ixent. [...] La meua darrera espurna de vida encén la meua nova vida. [...] Anem cap al darrer llarg somni donant gràcies perquè se'ns ha permès ésser aquí.

²⁶² El mal col·lectiu, com la guerra, és infinitament més terrible que el mal individual. Un milió d'assassinats és més que un assassinat. [...] De l'assassinat se'n diu autodefensa. Del robatori se'n diu descobriment. De l'engany se'm doi saviesa. De la calúnnia se'n diu informació. [...] Si lluitam contra el mal amb el mal, ens tornam dolents. [...] El govern més gran és aquell on els molts ajuden l'u, i l'u ajuda els molts. [...] L'interès propi ens hauria de conduir a una vida moral. [...] Hem de trobar un criteri de vida i una norma de vida. [...] Hi ha d'haver alguna cosa moralment errònia en un sistema que té com a única motivació el benefici privat. [...] Facem un món millor dins nosaltres mateixos.

²⁶³ Mira les dificultats: no pensar-hi. [...] Sigui t mirada capaç de les coses o de considerar les coses en quietud silenciosa. [...] L'oració és la pau: veure sense pensar. Aquesta pau porta a l'alegria i el despertar té lloc. Buda vol dir un que està despert. [...] El silenci és un estat de consciència sense connexió en el temps i l'espai. [...] La felicitat és ser feliç: que és l'Ésser, independent de tenir. És com estar saludable. [...] L'amor és la forma més fàcil de ser feliç. [...] La pau deté els moviments de la ment

Immortality is beyond time. The transcendent OM is our immortality. The immanent Krishna is the friend of our life in time. [...] Buddha is a harmony between the transcendent of the Upanishads and the immanent of the Gita. [...] Beauty is 'the messenger of the Infinite'. [...] There is the Infinite, the finite, and the indefinite. [...] Poetry is a borderland between the finite and the Infinite. [...] In beauty the subject and the object are one. [...] Poetical imagination transforms matter into beauty. The spiritual imagination transforms poetry into light. [...] In art: from the person to the material. In science: from the material to the person. [...] It is a joy to fight with difficulties and conquer them. [...] The essence of life is the same in all living creatures. [...] It is the experience of that is beyond time and space that really matters. [...] We must lift up our soul to the greatness of all things²⁶⁴ (Mascaró, 1993: 256-258).

La seqüència setanta-sisena, -sagetes de disig- presenta 19 aforismes relacionats amb el concepte de disig:

'In what is seen see only what is seen.' When your mind is pure and filled with light and love, then you can write about it. [...] Light, love and life are one lamp: the lamp of the Being of God. [...] 'Arrows of desire' are arrows of love towards the centre of the universe. [...] Things arise in their time and in their time they pass away. This is a reason for sorrow, but a source of joy. [...] A teacher must have faith and vision to be able to give vision and faith. [...] The danger of formal education is exams, the freezing of the past. [...] Let us remember that the Best in us is good, beautiful and true. Anything in harmony with this is right and anything in disharmony with it is wrong. This is the touchstone²⁶⁵ (Mascaró, 1993: 258-260).

La seqüència setanta-setena es dedica a les bones obres amb 15 aforismes:

'We were sent here to do good works' Mr. Chapman, 102 years (August 23, 1973). [...] It is an inner quietness that matters, the joy of Being, independent of having. Our joy should not depend on what we have, or on what we have not. [...] But the very act of possession we know that we are greater than things we possess. [...] We can only help people if we love them first and serve them afterwards. [...] It is not

---

²⁶⁴ La immortalitat és més enllà dels temps. L'OM transcendent és la nostra immortalitat. El Krishna immanent és l'amic de la nostra vida en el temps. [...] Buda és una harmonia entre el transcendent dels Upanishads i l'immanent del Gita. [...] La bellesa és "el missatger de l'infinit". [...] Hi ha l'Infinit, el finit i l'indefinit. [...] La poesia és una zona fronterera entre el finit i l'Infinit. [...] En bellesa el subjecte i l'objecte són un. [...] La imaginació poètica transforma la matèria en bellesa. La imaginació espiritual transforma la poesia en llum. [...] En art: de la persona al material. En ciència: de material a la persona. [...] És una joia lluitar contra les dificultats i vèncer-les. [...] L'essència de la vida és la mateixa en totes les criatures vivents. [...] És l'experiència d'allò que és més enllà del temps i de l'espai el que realment compta. [...] Hem d'eleva la nostra ànima cap a la grandesa de totes les coses.

²⁶⁵ En allò que es veu, veu només allò que es veu. Quan el teu enteniment és pur i ple de llum i amor, pots escriure sobre el que veus. [...] Llum, amor i vida són una llàntia: la llàntia de l'Ésser de Déu. [...] "Sagetes de disig" són sagetes d'amor cap al centre de l'univers. [...] Les coses sorgeixen al seu moment el seu moment s'esvaeixen. Això no és motiu de tristot, sinó font de joia. [...] L'educació s'hauria de basar en la joia perquè la vida es basa en la joia. [...] Un mestre és un poeta i un creador. És lliure i fa lliures els altres. [...] El mestre ha de tenir fe i visió per ésser capaç de donar visió i fe. [...] El perill de l'educació formal són els exàmens, congelar el passat. [...] Recordem que el Millor en nosaltres és el bé, la bellesa i la veritat. Tot el que hi estigui en harmonia és correcte i tot el que hi estigui en desharmonia és erroni. Aquesta és la pedra de tot.

what we put into the student that matters; it is what we get out of him. [...] It is self-fulfillment within our circumstances that really matters. It is not hat others can do but what you can do that matters. [...] Self-fulfillment: not comparison. This is the aim of education. [...] It is what the teacher is that matters, not what he knows. [...] From good and strong individuals comes a society strong and good. And the reverse is also true: from a good and strong society come good and strong individuals²⁶⁶ (Mascaró, 1993: 260-262).

La seqüència setanta-vuitena té 19 aforismes dedicats a l'Altíssim:

With thoughts alone we can only have more complicated thoughts. We cannot have something above thought. [...] The poet sees his words in contemplation. [...] Poetry is the world of appearance as seen under the light of reality. [...] An inner life must be found²⁶⁷ (Mascaró, 1993: 264).

La seqüència setanta-novena dedica 14 aforismes al tema de l'amor:

OM is the 'Yes' of the universe. It is an act of faith before the many. 'No's of life. [...] The joy of love cannot be proved: it must be enjoyed to be known. [...] Our faith must be based on a deep love. [...] In the peace of love, life is lived without reactions. [...] If you have peace you can give peace to others. [...] Intellect knows by separation, by analysis; but love knows by union, by life. [...] Love is an inner sun that shines on all things independent of what these things are. This is universal love. [...] The God who is in our heart is also in the heart of all²⁶⁸ (Mascaró, 1993: 266-268).

La seqüència vuitantena, les idees clares se centra en aquesta temàtica amb 16 aforismes:

'To read and write' is not, by itself, culture. [...] Scientific technique is different from culture. [...] Crafts can be taught, not art. [...] The earliest and perhaps the final culture is language. Discovery of language means discovery of culture. [...] We feel that the Truth of the universe is nearer to poetry than to science. [...] Imagination is an inner light and fire. [...] Religious symbols are the creation of

---

²⁶⁶ “Fórem enviats aquí per fer bones obres “ Mr. Chapman, 102 anys (23 d'agost de 1973). [...] És una quietud interior el que compta, la joia d'Ésser, independentment de tenir. La nostra joia no hauria de dependre del que tenim ni del que no tenim. [...] Pel mateix acte de possessió sabem que som més grans que les coses que posseïm. [...] Només podem ajudar la gent si els estima primer i els servim després. [...] No és el que posam dins l'estudiant el que compta: és el que en treim fora. [...] És l'autorealització dins les nostres circumstàncies el que compta realment. No és el que els altres poden fer, sinó el que tu pots fer el que compta. [...] Autorealització: no comparació. Aquest és l'objectiu de l'educació. [...] El que el mestre és, és el que compta, no el que sap. [...] D'individus bons i forts surt una societat fora i bona. I el contrari també és veritat: d'una societat bona i forta surten individus bons i forts.

²⁶⁷ Amb pensaments tots sols, només podem tenir pensaments més complicats. No podem tenir res per damunt del pensament. [...] El poeta veu les seves paraules en contemplació. [...] La poesia és el món de l'aparença vist sota la llum de la realitat. [...] S'ha de trobar una vida interior. [...] Tenim el llenguatge de la prosa i el llenguatge de la poesia per expressar idees científiques i poètiques, però no tenim cap llenguatge per expressar la més altra experiència espiritual. L'intel·lecte coneix per separació, per anàlisi; però l'amor coneix per unió, per vida. [...] L'amor és un sol interior que brilla damunt totes les coses independentment de quines siguin aquestes coses. Això és amor universal. [...] El Déu que és el nostre cor és també al cor de tot.

²⁶⁸ OM és el “Sí” de l'univers. És un acte de fe davant els molts “Nos” de la vida. [...] La joia de l'amor no es pot demostrar: s'ha de fruir per conèixer-la. [...] La nostra fe s'ha de basar en un amor profund. [...] En la pau de l'amor, la vida es veu sense reaccions. [...] Si tens pau pots donar pau als altres. [...]

*imagination and love. They tend to harden into dogmas or soften into clouds of superstition. [...] Thought is useful for action, but useless for contemplation. [...] There are ideas that cannot be defined because they are indefinable. This is why God, TAO cannot be defined*²⁶⁹ (Mascaró, 1993: 268-270).

La seqüència victòria és la vuitanta-unena i consta de 22 aforismes:

*Problems are not problems unless thinking makes them so. [...] We want a world of quality not quantity. [...] Self-control means that the higher in us must control the lower. [...] Self-control is better than compulsion. [...] Our faith must be supported by the light of reason and common sense. [...] Reason alone may not be sufficient for self-fulfillment, but it is better than lack of reason. [...] The sense of beauty, of truth, and of the good, the three forms of one central joy. [...] There is an inner experience which is felt by all those who seek and find. [...] Wonder is a silence of the mind. [...] Let us listen to the Song of Silence. [...] To answer violence with violence is natural: but to answer violence with peace is supernatural. [...] Let the words of the Gita and the spiritual words of the Bible be your life, and the end of the journey is achieved. [...] In the battle of the Gita perfection fights against imperfection, truth against falsehood, good against evil, beauty against ugliness, justice against injustice. Then a final victory*²⁷⁰ (Mascaró, 1993: 270).

La seqüència vuitanta-dosena referida al cel, consta de 24 aforismes al voltant de les qüestions celestials:

Beauty is the universal in the particular. [...] Love is a tendency of the soul towards beauty. [...] The nature of love is poetical, supernatural. [...] If we kill the body, do we kill consciousness? No, we only turn consciousness into silent consciousness. [...] Body is quantity. Consciousness is quality. [...] Consciousness in time may come from the brain, but consciousness in Eternity is incorporeal. [...] The One is outside number, and is both a unit and an Infinity. [...] When the common faith

---

²⁶⁹ “Llegir i escriure” no és, per si sol, cultura. [...] Tècnica científica no és el mateix que cultura. [...] Els oficis es poden ensenyar, l’art no. [...] La primera cultura i potser la darrera és el llenguatge. El descobriment del llenguatge significa el descobriment de la cultura. [...] Sentim que la veritat de l’univers és més prop de la poesia que de la ciència. [...] La imaginació és un llum i un foc interiors. [...] Els símbols religiosos són creació de la imaginació i de l’amor. Tendeixen a solidificar-se en dogmes o reblanir-se en núvols de superstició. [...] El pensament és útil per a l’acció, però inútil per a la contemplació. [...] Hi ha idees que no es poden definir perquè són indefinibles. És això que Déu, el TAO, no es poden definir.

²⁷⁰ Els problemes no són problemes si no és que el pensament faci que ho siguin. [...] Volem un món de qualitat, no de quantitat. [...] Autocontrol significa que el superior en nosaltres ha de controlar l’inferior. [...] Autocontrol és millor que coacció. [...] La nostra fe ha de trobar recolzament en la llum de la raó i del sentit comú. [...] La raó tota sola pot no ésser suficient per a l’autorealització, però és millor que la mana de raó. [...] El sentit de bellesa, de veritat, i de bondat, tots tres són tres formes d’una única joia central. [...] Hi ha una experiència interior que és sentida per tots aquells qui cerquen i troben. [...] La meravella és un silenci de la ment. [...] Escoltem la Cançó del Silenci. [...] Respondre a la violència amb violència és natural: però respondre a la violència amb pau és sobrenatural. [...] Que les paraules del Gita i les paraules espirituals de la Bíblia siguin la teva vida, i arribaràs a la fi del viatge. [...] A la batalla del Gita la perfecció lluita contra la imperfecció, la veritat contra la falsedat, el bé contra el mal, la bellesa contra la lleter, la justícia contra la injustícia. Llavors, una victòria final.

*of a few becomes the common faith of all, we shall have the kingdom of heaven on earth*²⁷¹ (Mascaró, 1993: 274-276).

La seqüència vuitanta-tresena, està referida a la divinitat i presenta 18 aforismes entorn a aquesta idea:

*Selfishness comes when the individual tries to become the whole. [...] To be a human being is to be much greater than we imagine. [...] If we only want to make use of this world, the world loses its value. [...] To seek 'more and more' is to seek the Infinite, but in the wrong way. [...] The danger of the machine is that it makes men machine-minded [...] We are ever free, but we do not know it. [...] In the silence of contemplation and in good work there is a surrender of self-consciousness. [...] Man is on earth to find himself*²⁷² (Mascaró, 1993: 276-278).

La vuitanta-quatrena seqüència, dedicada a l'ànima presenta 25 aforismes al voltant de l'esmentat tema:

*Your soul is your own creation. [...] A faith supported by vision is Yoga, the art of life. [...] Harmony achieves the best action with the minimum of effort. [...] To write well we must be in touch with a higher consciousness. [...] Write with an evenness of mind, with love for all. [...] Beauty is the revelation of the Eternal i things that pass away. [...] When one idea is more beautiful than another, the chances are that it is more true. [...] Zen is the art of getting in touch with our Being. from bondage to freedom. [...] In the very core of our stands immortal youth. [...] Love is the magic touchstone, turning everything it touches to gold*²⁷³ (Mascaró, 1993: 278-282).

La seqüència vuitanta-cinquena, està dedicada a la calma i aplega 13 aforismes al voltant del tema esmentat:

---

²⁷¹ La bellesa és l'universal en el particular. [...] L'amor és una tendència de l'ànima cap a la bellesa. [...] La natura de l'amor és poètica, sobrenatural. [...] Si matam el cos, matam la consciència? No, només transformam la consciència en consciència silenciosa. [...] El cos és quantitat. La consciència és qualitat. [...] La consciència en el temps pot venir del cervell, però la consciència en l'Eternitat és incorpòria. [...] L'U és fora del nombre i és a la vegada una unitat i un Infinit. [...] Quan la fe comuna d'uns quants esdevingui la fe comuna de tots tendrem el regne del cel a la terra. [...] Ésser en Déu és ésser en el cel, fins i tot ara.

²⁷² L'egoisme ve quan l'individu intenta esdevenir el tot. [...] Ésser un ésser humà és ésser molt més gran del que ens imaginam. [...] Si només volem aprofitar-nos d'aquest món, el món perd el seu valor. [...] Cercar "més i més" és cercar l'Infinit, però de manera equivocada. [...] El perill de la màquina és que fa homes amb mentalitat de màquina. [...] Sempre som lliures, però no ho sabem. [...] En el silenci de la contemplació i en les bones obres hi ha una renúncia d'autoconsciència. [...] L'home és a la terra per trobar-se ell mateix.

²⁷³ La teva ànima és la teva pròpia creació. [...] Una fe sustentada en la visió és Ioga, l'art de la vida. [...] L'harmonia aconsegueix la millor acció amb el mínim d'esforç. [...] Per escriure be hem d'estar en contacte amb una consciència superior. [...] Escriu amb una imparcialitat de la ment, amb amor per a tots, [...] La bellesa és la revelació de l'Etern en les coses caduques. [...] Quan una idea és més bella que una altra, és probable que sigui més vera. [...] El Zen és l'art d'entrar en contacte amb el nostre Ésser: de l'esclavatge a la llibertat. [...] Al centre mateix del nostre cor hi ha la joventut immortal. [...] L'amor és la pedra màgica, que tot el que toca ho converteix en or.

*How can we see a picture? In silent contemplation. [...] In meditation we have subject and object: in contemplation the two are one. [...] Silence is mental peace. In this silence we have the power of rising above the jungle of our life. [...] Attention, concentration, meditation, contemplation, communion. [...] The body dies, but we are more than the body. [...] Read with sympathy and understanding all you read; because behind the words there is a fellow being*²⁷⁴ (Mascaró, 1993: 282-284).

La seqüència vuitanta-sisena, -el descobriment- ofereix 22 temes al voltant del tema de la descoberta:

*In its cosmic greatness the Gita is perhaps the greatest vision in literature. [...] Nirvana is peace and love and a new life. [...] Religions, cultures, languages, great thoughts and feelings are not contradictory. They help each other; they are complementary. [...] Poetry is a new dimension of reality. [...] Experience is discovery. [...] Spiritual consciousness is a higher form of poetical consciousness. [...] Culture is a quality of life. [...] Faith is spiritual. Belief is intellectual. [...] The Song of the Bhagavad Gita is the Song of the Universe*²⁷⁵ (Mascaró, 1993: 284-286).

La seqüència vuitanta-setena, es refereix al perdó i tanca el capítol cinquè amb 20 aforismes sobre el perdó: *What others do wrong hurts them; what I do wrong hurts me. [...] Fight not evil with evil. [...] Stupid popular enthusiasm is one of the causes of war. [...] In love we live. [...] Forgiveness and love. This is peace*²⁷⁶ (Mascaró, 1993: 288).

El sisè i darrer capítol porta per títol *Manten viu el teu amor* i els temes que desenvolupa són els següents: El sol interior, L'ideal, Els tres en u, Realitat, Observar, Una revolució interior, Síntesi, L'Absolut, Fe, Perfecció, OM, Cent pàgines i Saviesa.

La seqüència vuitanta-vuitena -el sol interior- presenta 17 aforismes sobre aquest tema:

Keep your love active in your mind: ever, forever. Keeps the fire of love burning: ever, forever. [...] It is not thinking about love that matters. It is feeling it, in our inner life. Then love becomes life and the joy of life. [...] Pure perception takes place when we stop the movements of the mind. [...] In pure self-control there is no

---

²⁷⁴ Com podem veure una obra d'art? En contemplació silenciosa. [...] En meditació tenim subjecte i objecte: en contemplació tots dos són u. [...] Silenci és pau mental. En aquest silenci tenim el poder d'elevarnos per damunt de la jungla de la nostra vida. [...] Atenció, concentració, meditació, contemplació, comunió. [...] El cos mor, però nosaltres som més que el cos. [...] Llegeix amb simpatia i comprensió tot el que llegeixis; perquè darrere les paraules hi ha un proïsme.

²⁷⁵ En la seva còsmica grandesa el Gita és potser la visió més gran en literatura. [...] Nirvana és pau i amor i una nova vida. Religions, cultures, llengües, grans pensaments i sentiments no són contradictoris. S'ajuden l'un a l'altre; són complementaris. [...] La poesia és una nova dimensió de la realitat. [...] Experiència és descobriment. [...] La consciència espiritual és una forma superior de consciència poètica. [...] La cultura és una qualitat de vida. [...] La fe és espiritual. La creença és intel·lectual. [...] La Cançó del Bhagavad Gita és la Cançó de l'Univers.

²⁷⁶ El que els altres fan malament els fa mal; el que jo faig malament em fa mal a mi. [...] No lluitis contra el mal amb mal. [...] L'entusiasme popular estúpid és una de les causes de la Guerra. [...] En l'amor vivim. [...] Perdó i amor. Això és pau.

*effort, or pain. [...] A quiet mind stops fear, anxiety, agitation, excitement. [...] The deepest silence is a state of pure consciousness. [...] The Gita can be seen in thought or silence, in the thought of meditation or in the silence of contemplation. [...] Keep your mind on the end, see clearly what you want and walk on the path with love and faith*²⁷⁷ (Mascaró, 1993: 290-292).

La seqüència vuitanta-novena, dedicada als ideals, recull 20 aforismes que giren al voltant d'aquest concepte:

*Our little life is given to us from a greater life. [...] We must see the parts and then the whole. [...] The Spirit of Love can only be known by love. Then we can know the force which is the source of creation, evolution, transformation and re-creation. [...] Give thoughts of love. [...] Give men their soul. [...] The ideal is not to make the poor rich, or to make the rich poor. It should be to make all men rich in love. [...] Love burns all arguments, doubts, fears, anger, agitation and death. It gives certainties, courage and heroism, peace, life and light. [...] Matters of feeling are outside the province of science. [...] Culture, true spiritual culture, taste, a sense of the good and beautiful. This is what is wanted*²⁷⁸ (Mascaró, 1993: 292-294).

La seqüència norantena, els tres en u, presenta 14 aforismes sobre la unitat ideal de bellesa, bondat i veritatscrits amb el següent tò: en els grans escrits hi ha alguna cosa infinita darrere les paraules.

*[...]Infinity is not a word, nor the sound of a word, but it is beyond sound, beyond the word [...]After the death of a body the Eternal Spirit remains, and the dead body takes a new form. [...]The idea of one does not depend on feeling anything external. It is a pure idea.[...] 'Good, Beauty and Truth.' None of the three is pure unless the other two are present. This is the three in one [...] Joy is the essence of the universe and of our life.*²⁷⁹ (Mascaró, 1993: 296).

La seqüència noranta-unena, realitat, presenta 20 aforismes sobre la qüestió:

---

²⁷⁷ Mantén el teu amor actiu a la teva ment: sempre, per sempre. Mantén encesa la flama de l'amor: sempre, per sempre. [...] No és pensar en l'amor el que compta. És sentir-lo, a la nostra vida interior. Llavors l'amor esdevé vida i la joia de la vida. [...] La percepció pura té lloc quan aturam els moviments de la ment. [...] En l'autocontrol pur no hi ha esforç, ni dolors. [...] Un ment en calma atura la por, l'amistat, l'agitació, l'excitació. [...] El silenci més profund és un estat de consciència pura. [...] El Gita pot ésser vist en pensament o en silenci, en el pensament de la meditació o en el silenci de la contemplació. [...] Fixa la teva ment en l'objectiu, mira clarament el que vols i fes el camí amb amor i amb fe.

²⁷⁸ La nostra petita vida ens és donada provinent d'una vida més gran. [...] Hem de veure les parts, i després el tot. [...] L'Esperit d'Amor només pot ésser conegut per l'amor. Llavors podem conèixer la força que és l'origen de la creació, l'evolució, la transformació i la recreació. [...] Dóna pensament d'amor. [...] Dóna als homes la seva ànima. [...] L'ideal no és fer el pobre ric o fer el ric pobre. Hauria d'ésser fer tots els homes rics en amor. [...] L'amor crema totes les discussions, dubtes, temors, ira, agitació i mort. Dóna certesa, coratge i heroisme, pau, vida i llum. [...] Les qüestions de sentiments són fora de l'àmbit de la ciència. [...] Cultura, vertadera cultura espiritual, gust, un sentit de la bondat i de la bellesa. Això és el que cal.

²⁷⁹ L'Infinit no és una paraula, no és el so d'una paraula, però és enllà del so, més enllà de la paraula. [...] Després de la mort del cos queda l'Esperit Etern, i el cos mort pren una nova forma. [...] La idea de l'u no depèn de sentir res extern. És una pura idea. [...] "Be, Belleza i Veritat". Cap dels tres és pur si no és que els altres dos siguin presents. Això és el tres en u. [...] La joia és l'essència de l'univers i de la nostra vida.

*Poetry is the human and spiritual value of a person: his love, his sense of great things. Poetry is the higher life of man, his soul. Prose is the lower life, his body. The soul is poetry, the body is prose. [...] There is the becoming of facts and the Being of poetry. [...] In communion with God e can be happy: in sickness, in peril, in exile, in disgrace, in dying, the joy of God is behind all. [...] Prose deals in the appearance of things. Poetry deals ith the reality behind their appearance. [...] That whereby reason can reason is greater than reason. [...] Let us live in the beauty of holiness. [...] Love is the secret of life.*²⁸⁰ (Mascaró, 1993: 298-300).

La seqüència noranta-dosena, es refereix a l'observar i conté 19 aforismes entorn a aquest concepte: *In harmony there is less fatigue, less useless energy. [...] Watch good or evil events in the peace of love. [...] Be conscious of happenings by slowing down the movements of the mind. [...] My work is my worship. [...] Zen can be applied to any religion or philosophy. It is a deepening into Reality. [...] Control the mind as you control an instrument and find the joy of perfection. [...] Self-control is neither tension, nor relaxation. It is perfection*²⁸¹ (Mascaró, 1993: 300-302).

La seqüència noranta-tresena, trobam 20 aforismes al voltant del tema de la revolució interior:

*Life should be a stream of clear water, flowing down to the ocean of Eternity. [...] Place your mind always on the positive side of life. [...] We all could have a beautiful life. [...] Transform what is a brutal external war into a never-ending battle for perfection: and what is an external revolution into an inner revolution. [...] If we stop movements of the mind, we can feel the Spirit of God. [...] To know something fully you must become the thing: be the thing. This is an enlargement of consciousness. [...] Do you love for what it is, or for what it gives? In contemplation we love things for what they are. [...] Have sympathy for the lives of their people*²⁸² (Mascaró, 1993: 302-304).

---

²⁸⁰ La poesia és el valor humà i espiritual d'una persona: el seu amor, el seu sentit de les coses grans. La poesia és la vida superior de l'home, la seva ànima. La prosa és la vida inferior, el seu cos. L'ànima és poesia, el cos és prosa. [...] Hi ha l'esdevenir dels fets i l'Ésser de la poesia. [...] En unió amb Déu podem ésser feliços: en la malaltia, en el perill, en l'exili, en la desgràcia, en la mort, la joia de Déu és darrere de tot. [...] La prosa tracta amb l'aparença de les coses. La poesia tracta amb la realitat que hi ha darrere l'aparença. [...] La causa per la qual la raó pot raonar és superior a la raó. [...] Visquem en la bellesa de la santedat. [...] L'amor és el secret de la vida.

²⁸¹ En harmonia hi ha menys fatiga, menys energia inútil. [...] Observa els esdeveniments bons i dolents en la pau de l'amor. [...] Sigues conscient dels esdeveniments alentint els moviments de la ment. [...] El meu treball és el meu culte. [...] El Zen es pot aplica a qualsevol religió o filosofia. És un aprofundiment en la Realitat. [...] Control la ment tal com controles un instrument i troba la joia de la perfecció. [...] L'autocontrol ni és tensió, ni relaxació. És perfecció.

²⁸² La vida hauria d'ésser un corrent d'aigua clara, fluïnt cap a l'oceà de l'Eternitat. [...] Posa sempre la teva ment al costat positiu de la vida. [...] Tots nosaltres podríem tenir una vida bella. [...] Transforma el que és una brutal guerra externa en una batalla sense fi cap a la perfecció i el que és una revolució externa en una revolució interna. [...] Si aturam el moviment de la ment, podem sentir l'Esperit de Déu. [...] Per conèixer una cosa completament, t'has de transformar en la cosa: ésser la cosa. És un eixamplament de la consciència. [...] Estimes pel que és o ple que dóna? En contemplació estimam les coses pel que són. [...] Tingues simpatia per les vides de l'altra gent.

La seqüència noranta-quatrena, -síntesi- té 17 aforismes que s'agrupen al voltant d'aquesta idea:

*Let us consider our ideals of life, what we want, what the world should want. [...] Ideas come from imagination. [...] There is the pleasure of analysis and the joy of synthesis. [...] The thoughts and feelings and actions of a man can do much to determine his circumstances. [...] Divide a problem into partial solutions. [...] The man who has outgrown the state is the man who retires to the forest. [...] Behind time that forever moves in the mind there is the silence of contemplation. Behind the noise of the mind there is the silence of the Infinite. [...] We can hear the voice of silence*²⁸³ (Mascaró, 1993: 304-306).

La seqüència noranta-cinquena, planteja 19 aforismes sobre la qüestió d'allò absolut:

*I have two lives: my inner life with God, and my outer life with nature and men. How mysterious these two worlds are. [...] This universe is a school of perfection, an evolution to higher things. [...] Time is never old. We have a new sun every day. [...] The universe is prose to the man of science and poetry to the artist. The truth of universe can only be reached by poetry, not by thought. [...] Whatever love we have is only a reflection of the love that God has given us. 'Lamps of Love' could be the little of my book. [...] Poetry is truth, the truth of the universe. Everything else is facts, facts in time and space, but poetry is truth, truth above time and space*²⁸⁴ (Mascaró, 1993: 308-310).

A la seqüència noranta-sisena, Mascaró reflexiona sobre el concepte de fe en 20 aforismes:

Man wants a faith, a universal faith and then a religion that binds all men in this faith. What is this faith? It is an act of creation and vision. We create that we hope. [...] After finding a faith, we must apply it to life. [...] Prayer is an act of faith, a creation of love. The greatest prayer is a prayer that asks for love, for more love. [...] From sacred books we know what spiritual leaders want us to be. [...] There is nothing to fear. We have an inner life and an external life. Pain and sorrow, fears and tribulations belong only to our external life. [...] The Gita, the Song of God, wants us to face death with courage. This is the end of the battle of life. [...] Face life quietly, silently, hopefully, lovingly. Face life steadily, happily, with a state of mind that Jesus and Buddha ant us to have. 'Take no thought for the morrow'. [...] Man is a spiritual

---

²⁸³ Considerem els nostres ideals de vida, què volem, què hauria de voler el món. [...] Les idees vénen de la imaginació. [...] Hi ha el plaer de l'anàlisi i la joia de la síntesi. [...] Els pensaments, sentiments i accions de l'home poden fer molt per determinar les seves circumstàncies. [...] Divideix un problema en solucions parcials. [...] L'home que ha superat l'estat és l'home que es retira del bosc. [...] Rere el temps que sempre controla l'enteniment, hi ha el silenci de la contemplació. Rere el brogit de l'enteniment, hi ha el silenci de l'Infinit. [...] Podem sentir la veu del silenci.

²⁸⁴ Tenc dues vides: la meua vida interior amb Déu, i la meua vida exterior amb la natura i els homes. Com són de misteriosos aquests dos mons! [...] L'univers és una escola de perfecció, una evolució cap a coses superiors. [...] El temps mai no és vell. Tenim un sol nou cada dia. [...] L'univers és prosa per a l'home de ciència i poesia per a l'artista. La veritat de l'univers només es pot assolir per la poesia, no pel pensament. [...] Qualsevol amor que tenguem no és més que un reflex de l'amor que Déu ens ha donat. "Llànties d'amor" podria ésser el títol del meu llibre. [...] La poesia és veritat, la veritat de l'univers. Tota la resta són fets, fets en el temps i en l'espai, però la poesia és veritat, veritat per damunt del temps i de l'espai.

*being. He has a body, but the Spirit is the owner of the body*²⁸⁵ (Mascaró, 1993: 310-312).

La noranta-setena, presenta 21 aforismes al voltant del tema de la perfecció:

*Our best work is work of beauty and truth. [...] Love is not pleasure on pain: but where love is, pleasure and pain become beautiful. [...] There are moments when the soul awakens, when the clouds of illusion disappear, when inner faith reveals itself in perfection. [...] We want stars of truth towards which all can go. We want to feel the common that we all have. Man on this earth may never reach the stars, but he can lead his steps in the direction of the stars. [...] Infinity is not space or time. Infinity is felt in pure consciousness. This is the spiritual Infinite*²⁸⁶ (Mascaró, 1993: 314-316).

La seqüència noranta–vuitena, OM, té 24 aforismes els més importants dels quals es refereixen de la següent manera.

*In the mystery of the Trinity the good, the beautiful and the true are in a harmony of one and of one in the three, [...] The little butterfly that flies and passes by is unique in the whole universe. Much more is each person unique. See each person as one in many and see the many in one. [...] We all may have different opinions because our place in time and space is unique and our experiences are unique. [...] The OM of the universe is in us and in all. [...] In 'The Book of Common Prayer' there is much that can be left out, but there is also much great poetry: sublime greatness. [...] In the supreme teaching of the Upanishads we have the Spirit of the universe which is beyond time and beyond space. St. John of the Cross confirms the vision of the Upanishads.*²⁸⁷ (Mascaró, 1993: 316-318).

A la seqüència noranta–novena, titulada cent pàgines hi ha 25 aforismes sobre la qüestió:

---

²⁸⁵ L'home necessita una fe, una fe universal i llavors una religió que uneixi tots els homes en aquesta fe. Quina és aquesta fe? És un acte de creació i de visió. Creem allò que esperam. [...] Després de trobar una fe, l'hem d'aplicar a la vida. [...] La pregària és un acte de fe, una creació d'amor. La pregària més gran és la pregària que demana amor, més amor. [...] Dels llibres sagrats sabem el que els guies espirituals volen que siguem. [...] No hi ha res a tómer. Tenim una vida interior i una vida exterior. El dolor i la pena, els temors i les tribulacions pertanyen només a la nostra vida externa. [...] El Gita, el Càntic de Déu, vol que ens encarem a la mort amb coratge. Aquest és el fi de la batalla de la vida. [...] Enfronta't amb la vida amb tranquil·litat, silenci, esperança i amor. Encara't amb la vida amb fermesa, felicitat, amb l'estat d'ànim que Jesús i Buda volen que tinguem. "No et preocupis pel demà". [...] L'home és un ésser espiritual. Té un cos, però l'Esperit és el propietari del cos.

²⁸⁶ La nostra millor obra és obra de bellesa i de veritat. [...] L'amor no és plaer o dolor: però on hi ha amor, el plaer i el dolor esdevenen bells. [...] Hi ha moments en què l'ànima es desperta, en què els núvols d'il·lusió desapareixen, en què la fe interior es revela ella mateixa en perfecció. [...] Volem estrelles de veritat cap a les quals tots puguem anar. Volem sentir la fe comuna que tots tenim. L'home en aquesta terra potser no arribarà mai a les estrelles, però pot dirigir les seves passes en direcció a les estrelles. [...] L'Infinit no és espai ni temps. L'Infinit se sent en consciència pura. Aquest és l'Infinit espiritual.

²⁸⁷ En el misteri de la Trinitat, el bé, la bellesa i la veritat són en una harmonia d'u i d'u en el tres. [...] La petita papallona que vola i passa de llarg és única en tot l'univers. Molt més és única cada persona. Mira cada persona com u en molts i mira els mots en u. [...] Tots podem tenir opinions diferents perquè el nostre lloc en el temps i en l'espai és únic i les nostres experiències són úniques. [...] L'OM de l'univers és en nosaltres i en tot. [...] En "El llibre de la pregària comuna" hi ha moltes coses que es poden deixar de banda, però també hi ha molta gran poesia: grandesa sublim. [...] A l'ensenyament suprem dels Upanishads tenim l'Esperit de l'univers que és més enllà dels temps i més enllà de l'espai. Sant Joan de la Creu confirma la visió dels Upanishads.

*The one faith which is in us all must be found.[...] Say what you mean in few clear words. [...] Reason requires few words. [...] If people had the right education 'defense' would not be needed. [...] A book of 100 pages, 300 words page- words. [...] The book will write itself. [...] 100 pages written in clear words should be a friend through life*²⁸⁸ (Mascaró, 1993: 320-322).

Finalment, la centena seqüència i última, es dedica a la saviesa:

*In contemplation love comes and gives us a new life. This love may come slowly, in evolution, or come suddenly, in an inner revolution, an awakening, in a sudden new life. [...] I can read the Holy Gita and ever find a new joy. [...] From the sound of meditation w ego to the silence of contemplation. [...] Let Thy will be a light on our path.[...] 'The reaction of Faith' could be the title of a book based on the solid foundations of the best in religions, common philosophies and common spiritual sense. [...] Faith and Love*²⁸⁹ (Mascaró, 1993: 322-326).

---

²⁸⁸ L'única fe que és en tots nosaltres s'ha de trobar. [...] Digues el que vols dir amb poques i clares paraules. [...] La raó necessita poques paraules. [...] Si la gent tengués l'educació correcta la "defensa" no es necessitaria. [...] Un llibre de 100 pàgines, 300 paraules per pàgina, 30.000 paraules. [...] El llibre s'escriurà tot sol. [...] 100 pàgines escrites amb paraules clares serien un amic per la vida.

²⁸⁹ En contemplació l'amor ve i ens dóna una nova vida. Aquest amor pot venir a poc a poc, en evolució, o venir de sobte, en una revolució interior, un despertar, en una sobtada nova vida. [...] Puc llegar el Gita Sagrat i sempre trobar-hi una nova joia. [...] Del so de la meditació anam al silenci de la contemplació. [...] Que la Vostra voluntat sigui una llum al nostre camí. [...] "La Creació de la Fe" podria ésser el títol d'un llibre basat en els sòlids fonaments del millor de les religions, les filosofies comunes i el sentit espiritual comú. [...] Fe i amor.

2. Recorregut en fotografies d'alguns dels llocs significatius en la trajectòria vital de Joan Mascaró i Fornés

1. Dues fotografies de la finca de Santa Margalida, coneguda amb el nom de s'Hort d'en Degollat. El 8 de desembre de l'any 1897 en aquesta casa va néixer Joan Mascaró, i en ella hi va viure els primers anys de la seva vida. Mascaró ja en edat avançada va interessar-se per comprar la finca; volia morir en la mateixa habitació on havia nat. Els propietaris li demanaren un preu tan desorbitat que no ho va poder assumir i va desistir de la idea.

2. Fotografia de s'era de la finca de s'Hort d'en Degollat. Una setmana abans de les festes de la Beata, (a final d'agost) els vileros celebren la diada del batre, amb una ballada popular i *pa i taleca*.

3. Vista panoràmica de la vila de Santa Margalida, vista des de s'Hort d'en Degollat.

4. L'any 1997, en el desè aniversari de la mort de Joan Mascaró es va col·locar el seu bust a la plaça de l'Església de Santa Margalida. El bust està orientat de tal manera que la mirada de Mascaró es dirigeix a la planura on es troba s'Hort d'en Degollat.

5. Joan Mascaró va ser batiat a l'església parròquia de Santa Margalida. També en ella es va celebrar el seu funeral. El funeral va ser presidit pel Bisbe de Mallorca Teodor Úbeda Gramage, amb l'assistència de la més alta representació de diferents institucions: l'Ajuntament de Santa Margalida, el Consell Insular de Mallorca, la Universitat de les Illes Balears, la Universitat de Barcelona i l'Obra Cultural Balear. La vídua Kathleen i la seva filla Maria Coloma no eren presents a les exèquies de Santa Margalida perquè es va celebrar el funeral coincidint amb la celebració a Cambridge de *Religions Society of Friends un Memorial meeting for worship*, costum anglesa en homenatge i recordatori de l'amic que se'n va.

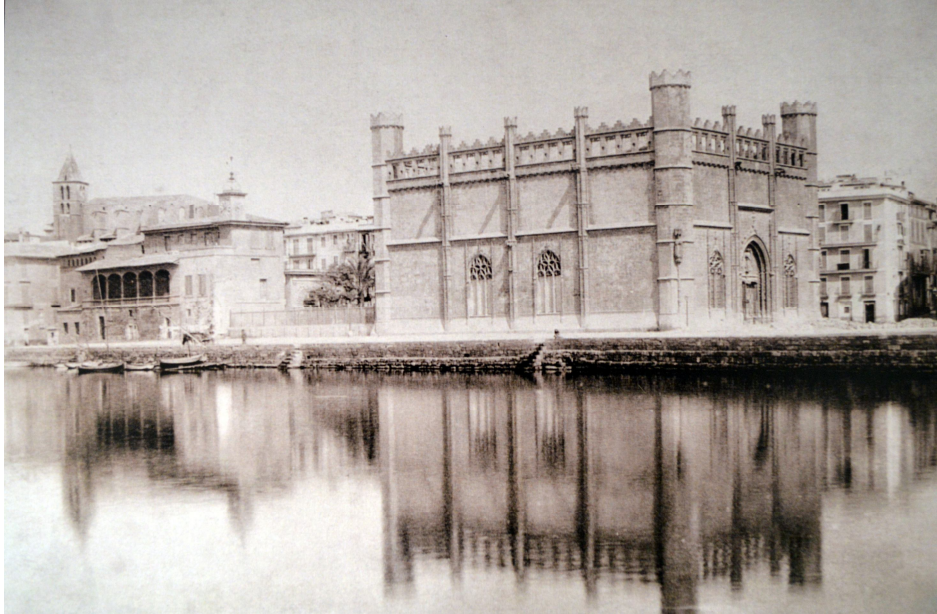
6. A partir de l'any 1904, Joan Mascaró va viure a Palma amb el seu oncle-avi Guillen Sansó. Vivien en un pis al barri de pescadors de Sant Pere, a la mateixa porta de Santa Catalina prop de l'Església de Santa Creu. El primer centre de ciutat al qual va anar escola Mascaró va ser el col·legi Sant Alfons M. de Liguori, situat al carrer Vi, número 1. La tasca educativa era regida pels germans teatins, i avui dia segueix la seva tasca. A la fotografia de dalt es veu l'entrada principal del col·legi de Sant Alfons. Les dues fotografies de baix són diferents preses de la façana de l'entrada principal; entrada que avui dia no s'usa.

L'any 1906, Mascaró va canviar de col·legi, i va anar a Sant Joan Baptista de la Salle, aleshores ubicat al carrer de la Concepció, número 19 de Palma. El col·legi la Salle era regit pels germans de les Escoles Cristianes, que havien començat la seva trajectòria educativa a Palma l'any 1904 i gaudien de gran prestigi. Avui dia la Saller ha canviat d'ubicació i l'edifici són pisos de vivendes familiars.

7. Joan Mascaró va anar a l'escola del poble en els primers anys de formació. Avui dia l'edifici de l'escola vella està rehabilitat i dur el nom de "Joan Mascaró i Fornés". En les fotografies es veu l'abans i després de l'edifici. L'edifici de l'escola, una vegada rehabilitat concentra l'àrea de cultura de l'Ajuntament de Santa Margalida: l'Arxiu Històric, el Patrimoni i Normalització i la Biblioteca Municipal. Es va ser inaugurat el 4 de desembre de 2009, (la fotografia de l'edifici antic, arxiu històric de Santa Margalida)

8. Joan Mascaró va anar a l'Escola Superior de Comerç que a principis del segle XX es trobava al Consolat del mar. Mascaró va ser un dels seus alumnes exemplars: obtenint el títol de pèrit mercantil als quinze anys i el de professor mercantil als disset anys. Acabat el peritatge, els cursos 1919-20 i 1920-21, en substitució de Joaquim Verdaguer, Mascaró en va ser professor ajudant d'anglès. (Fotografia del Consolat de la mar, arxiu Andreu Muntaner Darder, circa 1885)

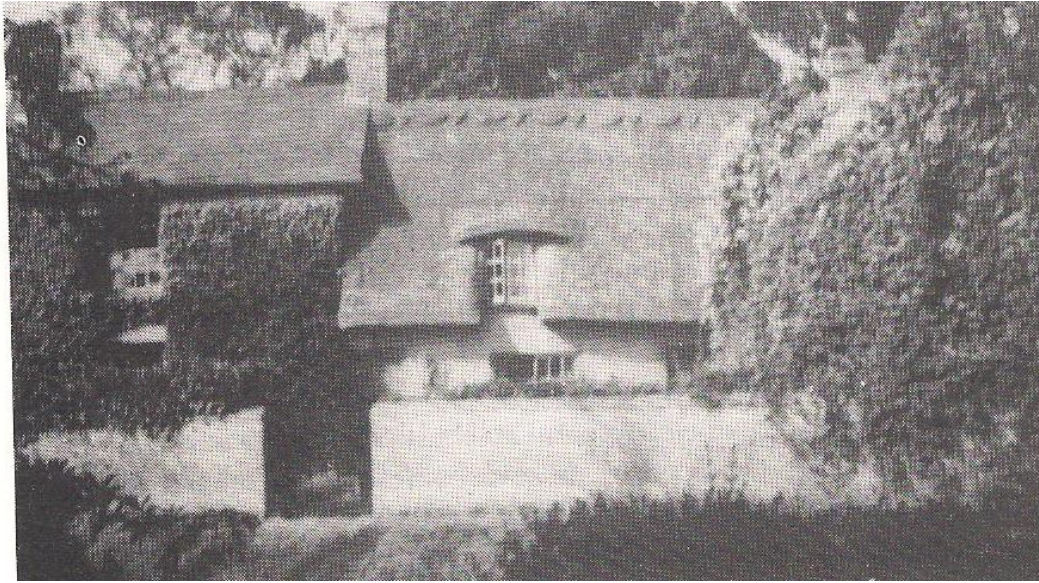

9. Joan Mascaró va residir durant els seus estudis universitaris al Downing Colleg. Fotografia captada en xarxa
<https://www.google.es/search?q=downing+college+cambridge&espv=2&biw=1517&bih=712&tbid=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwiwi9X96eLKAhVHPBoKHQPIAAIQsAQIOg&dpr=0.9#imgrc=N2TvFeRIE0UufM%3A> [Data de captura: 17 desembre de 2015]

10. Joan Masacró va ser supervisor d'anglès durant vint anys del Trinity College. Fotografies captades en xarxa <https://www.google.es/search?q=trinity+college+cambridge&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwj46I6V9OLKAhVBzxoKHYfID74QsAQIQg&biw=1517&bih=663&dpr=0.9> [Data de captura: 17 desembre de 2015]

11. "The Retreat" és una bella construcció del segle XVII , situada a Comberton, poblet prop de Cambridge . Va ser la residència definitiva de Joan Mascaró. Allà Mascaró es va establir i van néixer els seus dos fills bassons, Matí i Maria Coloma., el 3 de novembre de 1951,

12. Joan Mascaró i Fornés va morir el 19 de març de 1987. El 28 de març i per voluntat pròpia, les seves despulles retornaren a Mallorca per reposar al cementiri de Santa Margalida. A La tomba, sobre la seva llosa, es troben escrites en català i en anglès aquestes paraules: "Venim de Déu, vivim de Déu, anam a Déu/ We come from God, we live in God, we go to God" Fotografia de la seva tomba al cementiri de Santa Margalida.